Charlotte Brontë

Villette

Editura Eminescu

CHARLOTTE BRONTË

Villette

118

Traducere de Mihai C. Delescu

EDITURA EMINESCU
1975

Cuprins

1. BRETTON....5
2. PAULINA....15
3. TOVARĂŞII DE JOACĂ....25
4. DOMNIŞOARA MARCHMONT....47
5. ÎNTORCÂND O NOUA FILĂ....59
6. LONDRA....66
7. VILLETTE....82
8. *MADAME* BECK....95
9. ISIDORE....116
10. DOCTORUL JOHN....132
11. IATACUL DIN FORTĂREAŢĂ....142
12. CUTIUŢA....151
13. UN STRĂNUT ÎNTR-UN MOMENT NEPOTRIVIT....166
14. *LA FÊTE*....181
15. VACANŢA MARE....222
16. E MULT DE-ATUNCI....240
17. *LA TERRASSE*....260
18. NE CERTĂM....272
19. CLEOPATRA....282
20. CONCERTUL....299
21. REACŢIA....328
22. SCRISOAREA....352
23. VASHTI....367
24. *MONSIEUR* DE BASSOMPIERRE....385
25. MICUŢA CONTESĂ....404
26. O ÎNGROPĂCIUNE....423
27. *HÔTEL* CRÉCY....444
28. PAZNICUL....467
29. SĂRBĂTORIREA LUI *MONSIEUR*....485
30. *MONSIEUR* PAUL....505
31. DRIADA....521
32. CEA DINTÂI SCRISOARE....536
33. *MONSIEUR* PAUL ÎŞI ŢINE FĂGĂDUINŢA....549
34. MALEVOLA....562
35. FRATERNITATEA....579
36. MĂRUL DISCORDIEI....597
37. STRĂLUCIREA SOARELUI....617

38. NORI.....639
39. CUNOŞTINŢE VECHI ŞI NOI.....673
40. O PERECHE FERICITĂ.....689
41. CARTIERUL CLOTILDE.....698
42. FINIS.....719

Nota redacţiei

Deoarece marea majoritate a notelor de subsol traduc cuvinte, expresii, replici din limba franceză, nu s-a mai semnalat în paranteză limba de provenienţă decât în cazul celor câteva excepţii de la această situaţie generală. Pentru simplificare, se traduc în aceeaşi notă două sau mai multe replici succesive reproduse de autoare integral în limba franceză.

Notele de subsol aparţin traducătorului.

CHARLOTTE BRONTË „VILLETTE”
London, Oxford University Press, 1970

1.
BRETTON

NAŞA MEA LOCUIA ÎNTR-O CASĂ frumoasă din vechiul şi curatul oraş Bretton. Familia soţului ei trăise acolo de mai multe generaţii, şi chiar purta numele locului natal – ei erau Brettonii din Bretton; nu ştiu dacă dintr-o simplă coincidenţă sau pentru că vreun strămoş mai îndepărtat fusese o personalitate destul de importantă ca să-şi lase numele locului unde îşi dusese viaţa.

În copilărie mergeam la Bretton cam de două ori pe an, şi vizitele acestea mă bucurau mult. Casa şi cei care sălăşluiau în ea se potriveau cu felul meu de a fi. Camerele încăpătoare şi liniştite, mobilele frumos aranjate, ferestrele largi, curate, balconul din care vedeai strada străveche, impunătoare, care avea mereu un aer de duminică sau de sărbătoare – atât era de liniştită atmosfera, atât erau de curate pietrele caldarâmului.

Un copil care se află într-o casă de oameni maturi este în mod obişnuit un personaj important, şi, fără a face caz de asta, doamna Bretton mi-a arătat întotdeauna multă iubire. Rămăsese văduvă încă înainte de a fi apucat s-o cunosc eu, soţul ei, medicul, murind când ea era încă o femeie tânără şi frumoasă.

Aşa cum mi-o amintesc eu, nu mai era tânără, însă rămăsese frumoasă, înaltă, bine făcută, şi, deşi brunetă pentru o englezoaică, îşi mai păstra încă pe obrazul ei

negricios o limpezime sănătoasă, iar ochii negri, plini de voioşie, erau încă vii ca ai unei tinere. Lumea spunea că e mare păcat faptul că nu-i dăruise limpezimea aceasta a tenului şi fiului său, ai cărui ochi erau albaştri şi, din copilărie încă, foarte pătrunzători, şi al cărui păr lung avea o culoare pe care nici prietenii nu se aventurau s-o numească, decât atunci când, în bătaia soarelui, spuneau c-ar fi auriu. În schimb moştenise de la maică-sa trăsăturile feţei, dantura ei sănătoasă, statura ei (sau cel puţin aşa promitea, căci pe vremea aceea era un copil care avea să mai crească), precum şi – lucru mai important – sănătatea ei fără cusur şi buna ei dispoziţie şi calmul ei, calităţi mai de preţ decât o avere pentru cel ce le stăpâneşte.

În toamna anului... mă aflam în vizită la Bretton. Naşa mea venise în persoană să mă ia de la rudele la care locuiam. Cred că ea presimţea de pe atunci anunţându-se nişte evenimente pe care eu nu le-aş fi putut bănui nici pe departe dar a căror adiere încă îndepărtată şi palidă ajungea să-mi insufle o tristeţe nelămurită, făcându-mă să mă simt mulţumită că pot schimba mediul şi oamenii printre care trăisem până atunci.

Timpul se scurgea întotdeauna plăcut când eram în preajma naşei mele, nu în izbucniri tumultuoase, ci liniştit ca alunecarea apelor unui râu calm printr-o câmpie. Nu întâlneai aici nici farmecul schimbărilor, şi nici neprevăzutul întâmplărilor, însă mie îmi plăcea atât de mult liniştea şi atât de puţin căutam imbolduri neaşteptate, încât chiar şi o atât de mică schimbare a felului meu de viaţă de până acum era pentru mine parcă un prilej de tulburare şi aproape că aş fi dorit ca o asemenea schimbare să nu se fi produs.

Într-o zi sosi o scrisoare al cărui conţinut era limpede că-i stârnise doamnei Bretton surprindere şi oarecare îngrijorare. La început crezui că era de la mine de acasă şi mă cuprinse spaima aşteptându-mă la comunicarea

cine ştie cărei întâmplări nefericite; însă nu mi se spuse nimic şi nourii pe care-i simţisem părură să se fi risipit.

A doua zi, întorcându-mă dintr-o lungă plimbare, constatai o schimbare neaşteptată atunci când intrai în camera mea de culcare. Lângă patul meu modest, într-un colţ, îşi făcuse apariţia un pătuţ cu perdeluţe albe; şi lângă bufeţelul meu de lemn de mahon privirile-mi căzură pe un scrin micuţ din lemn de trandafir. Am rămas locului, cu ochii mari, neştiind ce să cred. „Ce anunţă şi ce vor să spună lucrurile acestea?" mă întrebai. Era uşor de ghicit. „Vine încă un oaspete; doamna Bretton mai aşteaptă alţi vizitatori."

Când am coborât la masă, mi s-au dat lămuriri. Mi-au spus că aveam să primesc în curând o tovarăşă: o fetiţă, fiica unui prieten şi rudă mai îndepărtată a răposatului doctor Bretton. Fetiţa îşi pierduse de curând mama; deşi, la drept vorbind, adăugase doamna Bretton, pierderea aceasta nu fusese chiar atât de mare cât s-ar fi putut crede la prima vedere. Doamna Home (Home se pare că-i era numele) fusese o femeie foarte atrăgătoare însă cu capul în nori, uşuratică, îşi neglijase copilul şi pentru soţul ei ajunsese un motiv de adâncă dezamăgire şi de suferinţă. Căsătoria lor se dovedise atât de nepotrivită, încât în cele din urmă se produsese despărţirea, despărţire prin înţelegere reciprocă, nu potrivit vreunei proceduri legale. Curând după aceasta, doamna, care-şi încercase peste măsură puterile la un bal, răcise, fusese cuprinsă de fierbinţeli şi după o foarte scurtă boală murise. Soţul ei, care era prin firea lui un om foarte sensibil, zguduit cum nu se poate spune de această ştire cu totul neaşteptată, nu mai putea fi acum convins că nu severitatea lui excesivă, ci tocmai îngăduinţa şi răbdarea lui exagerate grăbiseră sfârşitul acelei nefericite. Nu se mai putea scutura de asemenea gânduri întunecate, sănătatea şi pofta de viaţă îi fuseseră afectate în chip îngrijorător. Medicii insistaseră să se încerce drept leac o

călătorie mai lungă, iar doamna Bretton se oferise să aibă între timp grijă de fetiţă. „Şi nădăjduiesc – adăugase în încheiere naşa mea – că acest copilaş nu-i va semăna maică-si, o cochetă fără de minte şi uşuratică cum un bărbat cu scaun la cap n-ar fi trebuit în niciun caz să ia de nevastă. Căci — mai spunea ea – domnul Home e un om cu scaun la cap în felul lui, deşi nu prea are simţ practic: se dă în vânt după învăţătură şi ştiinţă şi-şi petrece o jumătate de viaţă în laborator tot făcând experienţe – un lucru pe care fluşturatica de nevastă-sa n-a putut nici să-l înţeleagă şi nici să-l suporte; şi, drept să spun – mărturisise naşa mea – nici mie nu mi-ar fi plăcut aşa ceva”.

Ca răspuns la o întrebare a mea mă informase mai departe că răposatul ei bărbat îi spusese că domnul Home moştenise înclinaţiile acestea spre ştiinţă de la un unchi din partea maică-si, un savant francez; căci se pare că se trăgea dintr-o familie de origine amestecată, franţuzească şi scoţiană, şi avea în Franţa câteva rubedenii, dintre care unele îşi scriau numele cu particula *de* înainte, lăudându-se că sunt de sânge nobil.

În aceeaşi seară, la ceasurile nouă, Warren, slujitorul, plecă să întâmpine diligenţa cu care era aşteptată să vină micuţa noastră vizitatoare. Doamna Bretton şi cu mine şedeam singure în salon aşteptând-o, John Graham Bretton fiind plecat într-o vizită la unul dintre colegii săi de şcoală care locuia la ţară. Naşa mea citea ziarul de seară iar eu îmi vedeam de lucrul meu de mână. Era o noapte umedă, ploaia bătea în geamuri iar vântul se auzea mânios şi neliniştit afară.

— Sărmanul copil! spunea doamna Bretton din când în când. Să călătorească pe o asemenea vreme! De abia aştept s-o văd ajungând cu bine aici.

Puţin înainte de ceasurile zece clopoţelul de la poartă anunţă întoarcerea lui Warren. Nici nu se deschisese bine uşa de la intrare şi mă aflam deja jos, în hol. Văzui acolo

un cufăr şi câteva geamantane de mână, alături era o persoană pe care o crezui doica micuţei, şi în josul treptelor Warren, ţinând în braţe ceva ca o bocceluţă înfăşurată într-un şal.

— Acesta-i copilul? am întrebat eu.

— Da, domnişoară.

Am vrut să dau şalurile la o parte şi să arunc o privire spre faţa micuţei, însă ea şi-o întoarse repede de la mine spre umărul lui Warren.

— Lasă-mă jos, te rog – spuse o voce firavă atunci când Warren deschise uşa către salon – şi ia şalul acesta de pe mine, continuă micuţa, scoţând cu mânuţa ei acul care încheia şalul şi dând în lături cu grabă şi nerăbdare faldurile care-o înfăşurau. Făptura care ni se arătă acum făcu o încercare grăbită să împăturească şalul, însă ţesătura era mult prea greoaie şi mare pentru a putea fi mânuită de degetele şi braţele ei micuţe. Dă-i-l lui Harriet, te rog, sună atunci porunca, să-l pună pe aici pe undeva.

Spunând acestea se întoarse şi-şi aţinti privirile asupra doamnei Bretton.

— Vino încoace, micuţa mea scumpă, spuse doamna. Vino să văd dacă nu eşti udă şi îngheţată, vino să te încălzeşti aici la foc.

Copilul făcu câţiva paşi grăbiţi prin cameră. Eliberată din şalurile ei părea nefiresc de micuţă, însă era o făptură desăvârşit proporţionată, uşoară, zveltă şi dreaptă. Cocoţată în poala încăpătoare a naşei mele părea o păpuşă: gâtul ei, delicat ca de ceară, capul cu bucle mătăsoase, sporeau şi mai mult, mi se părea mie, această asemănare.

Doamna Bretton îi vorbea acum în cuvinte scurte, drăgăstoase, în vreme ce-i mângâia mâinile, braţele, picioruşele. La început ea fu întâmpinată cu o privire gânditoare, însă curând i se răspunse cu un zâmbet. Doamna Bretton nu era în mod obişnuit o femeie căreia

să-i placă gesturile drăgăstoase: chiar şi cu fiul ei, pe care-l iubea din toată inima, purtarea îi era rareori iubitoare, adeseori dimpotrivă; însă acum, când micuţa străină îi surâse, ea o sărută, întrebând-o:

— Şi cum o cheamă pe micuţa mea?

— Missy.

— Dar pe lângă Missy?

— Tăticul îi spune Polly.

— Şi are să-i pară bine lui Polly să stea aici cu mine?

— Nu *mereu:* numai până se întoarce tăticul acasă. Tăticul e plecat acuma.

Şi clătină expresiv din cap.

— Are să se întoarcă la Polly sau are să trimită pe cineva s-o ducă la el.

— Credeţi, doamnă? Ştiţi sigur că are să facă asta?

— Aşa cred.

— Dar Harriet zice că nu, sau, oricum, nu multă vreme de acum înainte. E bolnav.

Ochii i se umplură de lacrimi. Îşi trase mâna dintre ale doamnei Bretton şi se strădui să coboare din poala ei. La început „bătrâna doamnă” se împotrivi, însă micuţa spuse:

— Vă rog, vreau să mă dau jos. Pot să stau şi pe scaun.

I se îngădui să alunece de pe genunchii doamnei şi, luându-şi un taburet, şi-l duse într-un colţ unde erau umbrele mai adânci şi se aşeză acolo. Doamna Bretton, deşi o femeie înclinată să poruncească, şi chiar, în probleme serioase, categorică în purtările ei cu ceilalţi, era adesea pasivă în chestiunile mărunte; o lăsă pe copilă să-şi facă voia. Mie îmi spuse: „N-o lua în seamă o clipă”. Însă eu am urmărit-o pe Polly cum îşi reazemă cotul micuţ de genunchiul subţiratic, cu obrazul în palmă; am observat cum îşi trage o batistă din buzunărelul rochiţei sale de păpuşă şi apoi o auzii plângând. Alţi copil, când sunt necăjiţi sau îi doare ceva, plâng tare, fără să se ruşineze sau să se reţină; însă fiinţa aceasta plângea fără

sunet; câte un suspin abia auzit din când în când o trăda. Doamna Bretton nu auzea, cu atât mai bine. Şi, nu după multă vreme, un glăscior venind din colţul acela întrebă:

— N-am putea suna clopoţelul după Harriet?

Am sunat eu; am cerut să fie chemată guvernanta şi ea a sosit.

— Harriet, trebuie să merg la culcare, spuse micuţa ei stăpână. Tu trebuie să întrebi unde este patul meu.

Harriet o încunoştiinţă că se şi interesase de asta.

— Întreabă dacă tu dormi cu mine, Harriet.

— Nu, domnişoară, spuse guvernanta. Dumneata ai să împarţi camera cu această tânără – şi arătă înspre mine.

Missy nu-şi părăsi locul, însă îi vedeam ochii căutându-mă. După câteva momente de scrutare tăcută îşi părăsi colţul.

— Vă urez noapte bună, doamnă, îi spuse doamnei Bretton, însă pe lângă mine trecu mută.

— Noapte bună, Polly, i-am spus eu.

— Nu-i nevoie să ne spunem noapte bună dacă tot dormim în aceeaşi cameră, fu răspunsul cu care se retrase din salon.

O auzirăm pe Harriet propunându-i s-o ducă în braţe pe scări în sus. „Nu-i nevoie”, sună din nou răspunsul ei. „Nu-i nevoie, nu-i nevoie”, şi paşii ei micuţi se auziră trudind din greu în sus pe scară.

Când m-am dus la culcare, o oră mai târziu, era încă trează. Îşi aranjase pernele în aşa fel încât să-şi ţină făptura mică în capul oaselor; mâinile, strânse una într-alta, i se odihneau liniştite pe pătură, cu un calm bătrânesc, deloc potrivit pentru vârsta ei de copil. O vreme m-am abţinut să-i adresez cuvântul, însă când m-am pregătit să suflu în lumânare, i-am recomandat să se culce.

— O să mă culc, fu răspunsul.

— Ai să răceşti, Missy.

A luat atunci un vestmânt micuţ cât o palmă de pe

scaunul de lângă leagăn şi şi-a acoperit cu el umerii. Am lăsat-o să facă precum doreşte. Un timp, ascultând în întuneric, mi-am dat seama că mai plânge încă – plângea, străduindu-se să se reţină, fără zgomot şi cu grijă să nu se trădeze.

Dimineaţa când m-am deşteptat, un susur de apă mi-a ajuns la urechi. Ce să vezi! Se sculase şi, urcată pe un scaun lângă lavoar, se muncea din greu să aplece urciorul (pe care n-avea putere să-l ridice de la locul lui) astfel încât să toarne apa din el în lighean. Aveai o senzaţie ciudată privind-o cum se spală şi se îmbracă, aşa mică, preocupată şi tăcută. Părea limpede că nu este deprinsă să-şi facă singură toaletă; nasturii, fundele, agăţătorile îi puneau probleme pe care ea le înfrunta cu o încăpăţânare ce era plăcut de urmărit. Îşi împături frumos cămăşuţa de noapte, îşi netezi cu grijă învelitoarea culcuşului ei, apoi, retrăgându-se într-un colţ, unde era ascunsă de învolburarea perdelelor albe, rămase deodată neauzită. Mă ridicai în coate în pat şi-mi lungii gâtul să văd cu ce se îndeletnicea acolo. O văzui cum se roagă în genunchi, cu fruntea înclinată în palme.

Guvernanta bătu la uşă. Ea se ridică în picioare.

— Sunt îmbrăcată, Harriet, spuse; m-am îmbrăcat singură, dar simt că nu sunt cum trebuie. Aranjează-mă cum trebuie.

— De ce te-ai îmbrăcat singură, Missy?

— Sst! vorbeşte mai încet, Harriet, să nu cumva s-o trezeşti pe fata aceea (aceea eram eu, care acum mă întinsesem iarăşi în pat cu ochii închişi). M-am îmbrăcat singură, ca să învăţ pentru vremea când tu ai să mă laşi singură.

— Vrei ca eu să plec?

— Când eşti îmbufnată mi-am dorit de multe ori să pleci, dar acuma nu. Strânge-mi mai bine funda şi netezeşte-mi părul, te rog.

— Funda îţi stă destul de dreaptă. Ce fiinţă curioasă

mai eşti şi dumneata!

— Trebuie înnodată altfel. Te rog.

— Bine, uite. Când eu am să plec, trebuie s-o convingi pe tânără domnişoară de aici să te îmbrace ea.

— Asta în niciun caz.

— De ce? E o domnişoară destul de drăguţă. Nădăjduiesc că ai de gând să te porţi frumos cu ea, Missy, şi că n-o să-ţi mai dai aere cum ştii dumneata.

— Dar nu trebuie în niciun caz să mă îmbrace ea pe mine.

— Ce nostimă mai eşti!

— Vezi că nu-mi treci pieptenele drept prin păr, Harriet, cărarea are să iasă strâmbă.

— Uf, pretenţioasă mai eşti. Aşa-i bine?

— Mda. Acum, dacă sunt gata cu îmbrăcatul, unde trebuie să merg?

— Te conduc eu în sufragerie,

— Haide atunci.

Se îndreptară spre uşă. Ea se opri deodată.

— O, Harriet, cum aş mai vrea să fie asta casa tatii! Eu nici nu-i cunosc pe oamenii ăştia.

— Fii un copil cuminte, Missy.

— Sunt cuminte, dar, uite, mă doare aici. — şi-şi puse mâna pe inimă, repetând cu un suspin: Tăticule! Tăticule!

M-am ridicat în pat ca să pun capăt acestei scene cât timp nu trecea încă peste anumite limite.

— Spune bună dimineaţa tinerei domnişoare, îi ceru Harriet.

Ea spuse „bună dimineaţa”, apoi îşi urmă guvernanta afară din cameră. În aceeaşi zi, Harriet ne părăsi pentru o vreme, plecând să-şi viziteze nişte prieteni care locuiau în apropiere.

Când am coborât şi eu, am găsit-o pe Paulina (fetiţa spunea că se numeşte Polly, însă numele întreg îi era Paulina Mary) aşezată la masă pentru micul dejun, alături de doamna Bretton, cu o ceaşcă de lapte în faţă şi cu o

bucată de pâine strânsă în mâna lăsată inertă pe faţa de masă. Nu mânca însă.

— Cum s-o îmbunăm pe micuţa asta? îmi spuse doamna Bretton. Zău, nu ştiu; nu vrea să guste nimic şi, dacă te uiţi la ea, ai zice că nici n-a dormit.

Eu mi-am exprimat încrederea în efectele pe care avea să le aibă trecerea timpului şi bunătatea pe care se cuvenea să i-o arătăm noi.

— Dacă s-ar ataşa de cineva de aici din casă, s-ar linişti curând, dar până atunci nu cred, răspunse doamna Bretton.

2.
PAULINA

AU TRECUT CÂTEVA ZILE ŞI EA NU părea că este pe cale să se ataşeze de vreunul dintre noi. Nu se putea spune că ar fi un copil rău, capricios sau neascultător; însă cu greu ţi-ai fi putut închipui o fiinţă care să inspire mai puţin senzaţia că s-ar simţi în largul ei decât se arăta a fi ea. Tânjea; nici faţa brăzdată a unui om în toată firea exilat şi ducând dorul Europei sau antipozilor Europei n-ar fi purtat mai limpede înscrise pe trăsături semnele dorului de casă decât chipul ei copilăresc. Părea să îmbătrânească şi să devină tot mai nefirească. În ce mă priveşte, eu, Lucy Snowe, recunosc că păcătuiesc printr-o imaginaţie prea discursivă şi înfierbântată; însă ori de câte ori, deschizând uşa vreunei încăperi, o vedeam stând singură într-un colţ, cu capul în palma ei mititică, încăperea mi se părea nu nelocuită, ci de-a dreptul bântuită de stafii.

Şi iarăşi când, în nopţile cu lună, trezindu-mă din somn îi vedeam silueta, albă şi bine conturată în cămăşuţa de noapte, îngenuncheată în pat şi rugându-se ca un bigot catolic sau metodist – ca vreun fanatic precoce sau vreun sfânt care şi-a depăşit vremea – n-aş fi putut să spun ce gânduri îmi treceau prin minte; însă nu cred să fi fost cu mult mai raţionale şi sănătoase decât cele care-i treceau prin minte copilului acesta.

Rareori prindeam câte o vorbă din rugăciunile ei, căci şi

le şoptea întotdeauna cu vârful buzelor; uneori, chiar, nu şi le mai şoptea în cuvinte, se ruga fără a mai mişca buzele; în frânturile răzleţe care îmi ajungeau la ureche recunoşteam întotdeauna vorbele „Tăticule, tăticule drag.” Îmi dădeam seama că era o fiinţă robită unei singure idei, trădând tendinţa de a se lăsa dominată de o idee fixă, ceea ce dintotdeauna mi s-a părut mie a fi una dintre cele mai nefericite înzestrări ale vreunei fiinţe omeneşti.

Cum ar fi luat sfârşit aceste chinuri dacă ar fi continuat nezăgăzuite, n-am putea decât bănui; fapt este că a survenit o schimbare neaşteptată.

Într-o după-amiază, doamna Bretton reuşise s-o scoată din colţişorul unde se aşeza de obicei şi o ridicase pe pervazul ferestrei; acolo, ca să-i abată atenţia, o pusese să numere trecătorii şi să numere câte doamne trec pe acolo într-o anumită unitate de timp. Şedea astfel, neliniştită, şi de abia s-ar fi spus că priveşte pe fereastră, şi în orice caz fără să numere trecătorii, când văzui deodată – căci eu îmi ţineam ochii aţintiţi asupra ei – o transfigurare miraculoasă în privirile ei. Firile acestea bruşte, primejdioase – *sensibile* cum li se mai spune – oferă un obiect de studiu ciudat celor pe care un temperament mai rezervat îi fereşte de o participare foarte directă la întâmplările vieţii. Privirea ei fixă şi greoaie şovăi, vibră şi apoi deodată se aprinse scânteietoare, fruntea ei mică, acoperită de nori, se limpezi, trăsăturile urâţite şi deznădăjduite ale feţei i se luminară, aerul ei de tristeţe se risipi şi, în schimb, apăru o vioiciune neaşteptată, o aşteptare dureroasă, intensă.

— *Este* cu adevărat! fură cuvintele ei.

Ca o pasăre, sau o rază de soare, sau oricare altă arătare grăbită, dispăru din cameră. Cum a reuşit să deschidă uşa de la intrare n-aş putea spune; poate fusese uitată întredeschisă, poate că Warren se găsea acolo şi-i ascultase cererea care trebuie să fi fost de-a dreptul

imperioasă. Eu – privind liniştită de la fereastră – o văzui, în rochiţa ei neagră şi cu şorţul micuţ brodat (pentru şorţuleţe de copii manifestase antipatie), trecând ca o săgeată până spre jumătatea străzii; şi tocmai când mă pregăteam să mă duc şi să o anunţ liniştită pe doamna Bretton că micuţa fugise afară ca o nebună şi că ar trebui trimis de îndată cineva să vadă ce e cu ea, o văzui ridicată în braţe şi ascunsă din nou privirilor mele netulburate şi ochilor uimiţi ai trecătorilor. Un domn intervenise astfel şi acum, înfăşurând-o în mantia-i, el venea încoace să o readucă în casa din care ea tocmai ieşise.

Mă gândeam că avea să o lase în grija unui slujitor şi apoi să se retragă. Însă el intră şi, după ce întârzie câteva clipe jos, urcă scările.

Primirea sa în casă se explică de la început prin faptul că era un cunoscut al doamnei Bretton. Ea îl recunoscu, îl salută, însă se vedea că este tulburată, surprinsă, luată pe neaşteptate. Privirea şi întreaga ei atitudine erau chiar direct întrebătoare, şi ca răspuns la acestea mai mult decât la vorbele ei, el spuse:

— N-am avut ce face, doamnă; mi-a fost cu neputinţă să plec din ţară fără să văd cu ochii mei cum s-a aranjat aici.

— Dar o veţi tulbura şi mai mult.

— Nădăjduiesc că nu. Şi ce mai face micuţa Polly a lui tata?

Această întrebare îi era adresată Paulinei în vreme ce el luase loc pe un scaun şi o lăsase binişor pe ea în picioare în faţa lui.

— Şi ce mai face tăticul lui Polly? fu răspunsul, şi se sprijini pe genunchii lui ridicând privirea spre el.

Nu era o scenă zgomotoasă, însă era încărcată de emoţie ca o ceaşcă plină ochi, şi faptul că sentimentele nici nu izbucneau furtunos peste marginea ceştii şi nici nu se revărsau în fierbere, o făcea parcă şi mai

impresionantă. În toate ocaziile în care se desfăşoară o expansiune prea vehementă, prea dezlănţuită, un sentiment de dispreţ sau senzaţia de ridicul îi vine în ajutor spectatorului spre a-l mai uşura de atâta fierbere; în ce mă priveşte însă, mie mi s-au părut dintotdeauna mai pregnante sensibilităţile care se încovoaie sub propria lor crispare, sclav uriaş sub frâul raţiunii.

Domnul Home era un bărbat cu trăsături grave, poate aş spune mai bine cu trăsături aspre; fruntea îi era încruntată şi pometii îi erau ieşiţi în afară, proeminenţi. O figură perfectă de scoţian; însă în ochii săi ardeau acum sentimente nestăpânite şi în trăsăturile sale neliniştite se citea emoţia. Accentul nordic cu care îşi pronunţa cuvintele se potrivea cu fizionomia lui. Era un om care arăta în acelaşi timp mândru şi afectuos.

Îşi lăsase mâna pe obrazul copilului, ridicat spre el. Ea spuse:

— Sărut-o pe Polly.

El o sărută. Aş fi preferat ca ea să scoată un ţipăt isteric, astfel încât să mă uşurez de încordarea aceasta, să mă simt şi eu în largul meu. Ea însă se arătă minunat de stăpână pe sine: părea că a dobândit ceea ce îşi dorise — *tot* ceea ce-şi dorise – şi că se afla într-un extaz de mulţumire. Nici expresia feţei şi nici trăsăturile chipului nu erau ale tatălui ei, şi totuşi era o făptură din carnea şi sufletul lui: mintea sa îi fusese umplută dintr-a lui, aşa cum o ceaşcă e umplută din conţinutul ulciorului.

Fără discuţie, demnul Home ştia să se stăpânească asemenea unui adevărat bărbat, oricare i-ar fi fost simţămintele tainice în vreo împrejurare sau alta.

— Polly, spuse el, privind în jos spre chipul fetiţei, du-te până în hol, ai să vezi acolo mantia tatei pe scaun, bagă mâna în buzunar, ai să găseşti acolo o batistă, adumi-o.

Ea îl ascultă, se duse şi se întoarse, uşoară şi grăbită. Când ea reveni, el îi vorbea doamnei Bretton, şi Polly aşteptă alături, cu batista în mână. Într-un fel, era un

tablou încântător s-o vezi, cu statura ei micuţă, şi silueta ei cochetă şi dreaptă, stând în picioare alături de genunchii lui. Văzând că el continua să vorbească, după toate aparenţele nu-şi dăduse seama că ea se întorsese, ea îi luă mâna: îi deschise degetele inerte, strecură între ele batista şi i le închise apoi la loc peste batistă, unul câte unul. El părea încă să n-o vadă sau să n-o simtă, însă treptat, o ridică pe genunchii lui; ea se cuibări acolo, strânsă în el, şi deşi niciunul dintre ei nu-i adresă un cuvânt sau vreo privire celuilalt, în ceasul care se scurse după aceea, îmi închipuii că amândoi erau mulţumiţi.

În timpul cât se servi ceaiul, mişcările şi comportamentul micuţei oferiră, ca de obicei în asemenea împrejurări, un spectacol captivant pentru privitori. Întâi ea îl dirijă pe Warren cum să aşeze scaunele.

— Pune scaunul tatii aici, şi pe al meu alături, între tata şi doamna Bretton, eu trebuie să servesc ceaiul.

Se aşeză pe scaunul ei şi-i făcu semn cu mâna tatălui său:

— Stai alături de mine, cum şedeai acasă, tată. Şi mai târziu, când îi luă din mână ceaşca în trecere prin faţa ei, insistă să-i mestece ea însăşi zahărul şi să-i toarne cu mâna ei laptele: Eu am făcut astea întotdeauna la ceai pentru tine, tată, nimeni nu ştie să le facă mai bine ca mine, niciodată.

Îşi înmulţea fără încetare atenţiile; s-ar fi zis mai curând că exagerează. Cleştele de zahăr era prea larg să-l poată manevra cu o singură mână, trebui să se folosească de amândouă; greutatea cafetierei de argint, a platourilor cu pâine prăjită şi unt, chiar a ceştii şi farfurioarei, îi puneau la încercare puterile şi îndemânarea ei cam şovăitoare; însă ea insista să ridice asta, să se servească de cealaltă, şi izbuti din fericire să se ocupe de toate fără să spargă sau să răstoarne nimic. Sincer vorbind pe mine mă cam enerva; însă tatăl ei, orb ca toţi părinţii, părea cât se

poate de mulţumit s-o lase să-l servească, şi era chiar nespus de încântat de serviciile ei.

— Ea e mângâierea mea! nu s-a putut împiedica să-i spună doamnei Bretton.

Însă şi această doamnă îşi avea „mângâierea” ei nepreţuită şi fără pereche, o mângâiere mai mare în ani şi mai dezvoltată la trup; pentru moment însă lipsea de acasă. Oricum, ea simpatiza cu slăbiciunea celuilalt. Această „mângâiere” de-a doua apăru pe scenă în cursul serii. Ştiam că ziua aceea fusese fixată pentru întoarcerea sa, şi îmi dădusem toată vremea seama că doamna Bretton îi aşteptase sosirea. După ceai, eram aşezaţi în jurul focului când Graham se alătură cercului nostru; ar trebui mai degrabă să spun că a spart cercul nostru, căci, bineînţeles, sosirea sa stârni agitaţie; şi pe urmă, întrucât domnul Graham nu mâncase încă, aduseră din nou de mâncare. El şi cu domnul Home se întâlniră ca nişte cunoştinţe vechi. Fetiţei el nu-i acordă nici o atenţie la început.

După ce-şi termină cina şi răspunse numeroaselor întrebări ale maică-si, îşi îndreptă atenţia către cămin. Chiar în faţa locului pe care şi-l alesese era aşezat domnul Home, şi alături de acesta copila. Când spun *copila* folosesc un termen nepotrivit şi neînstare să descrie exact realitatea — un termen care sugerează mai curând orice altă imagine decât cea a unei făpturi micuţe, corect îmbrăcate într-o rochie de doliu şi cu cămăşuţa albă care s-ar fi potrivit tocmai bine pe o păpuşă mai măricică – cocoţată acum pe un scaun cu picioare înalte în faţa unui pupitru pe care se afla cutiuţa ei de lucru de jucărie, din lemn alb lustruit, şi ţinând în mâini un petic de batistă pe care îşi închipuia că-l tiveşte şi în care împungea încăpăţânată cu acul, un ac care în degetele ei părea aproape un ţepuş, înţepându-se când şi când şi pătând stamba cu o dâră de minuscule pete roşii; câteodată chiar tresărind când unealta ei neascultătoare,

scăpând de sub stăpânirea ei, o împungea mai adânc; dar rămânând tăcută, silitoare, absorbită în lucrul ei, ca o femeie în toată firea.

Graham era la vremea aceea un tinerel arătos, semănând mai degrabă cu un păgân. Spun păgân, nu pentru că ar fi avut în realitate apucături foarte perfide, ci pentru că epitetul acesta mi se pare potrivit să descrie tipul blond, celtic (şi nu saxon) al frumuseţii sale: părul său ondulat, castaniu deschis, simetria suplă a trăsăturilor sale, surâsul său adesea luminos, nelipsit nici de fascinaţie şi nici de rafinament (dar nu în sensul rău al cuvântului). La vremea aceea era un adolescent răsfăţat, pus pe şotii.

— Mamă – spuse, după ce o examinase pe micuţa făptură din faţa lui în tăcere o vreme, şi în clipa când lipsa pentru o clipă din cameră a domnului Home îi făcea inutil respectul pe jumătate glumeţ care era singura formă de timiditate cunoscută lui – mamă, văd că în cercul nostru se află o tânără domnişoară căreia nu i-am fost prezentat.

— Îmi închipui că te referi la fetiţa domnului Home, spuse maică-sa.

— Chiar aşa, doamnă, replică fiul ei. Şi consider că expresia pe care ai folosit-o dumneata este dintre cele mai puţin politicoase: „domnişoara Home” aş fi spus *eu* dacă mi-aş fi luat îndrăzneala să vorbesc despre doamna la care mă refer.

— Uite ce, Graham, nu vreau să necăjeşti copilul. Să nu-ţi închipui că am să-ţi permit s-o iei drept ţintă a ironiilor tale.

— Domnişoară Home, continuă Graham, deloc intimidat de dojana mamei sale, aş putea oare să am onoarea de a mă prezenta singur, întrucât se pare că nimeni altcineva nu doreşte să ne facă dumneavoastră şi mie acest serviciu? Servitorul domniei voastre, John Graham Bretton.

Ea îl privi, el se ridică în picioare şi se înclină cu toată

gravitatea. Ea îşi lăsă deoparte, tacticoasă, degetarul, forfecuţa, lucrul de mână, coborî cu precauţie de pe scaunul ei şi, făcându-i cu o gravitate de nedescris o reverenţă, spuse:

— Ce mai faceţi?

— Am onoarea de a fi într-o stare destul de bună a sănătăţii, doar într-o oarecare măsură obosit de o călătorie grăbită. Trag nădejde, doamna mea, că şi domnia voastră vă simţiţi cât se poate de bine.

— Sa-tis-fă-că-tor de bine, fu răspunsul preţios al micuţei femei, care încerca acum să-şi recâştige poziţia înaltă pe scaun. Constata însă acum că lucrul acesta nu-l putea realiza fără a-şi da osteneala să se caţere – o derogare de neacceptat de la demnitatea convenţională – şi în acelaşi timp respingea cu dispreţ ideea de a accepta ajutorul cuiva în prezenţa unui domn necunoscut. Îşi părăsi deci scaunul cu picioare înalte în favoarea unui taburet. Iar Graham îşi răsuci fotoliul cât mai aproape de acest taburet.

— Nădăjduiesc, doamna mea, că în clipa de faţă casa mamei mele apare în ochii domniei voastre ca un loc de adăpostire convenabil?

— Nu ex-ce-cep-ţional de bun, doresc să mă întorc acasă.

— Iată o dorinţă lăudabilă şi firească, doamna mea, însă o dorinţă pe care, cu toate acestea, eu mă voi strădui din toate puterile să o combat. Socotesc că voi fi în măsură să obţin de la domnia voastră ceva din acest bun preţios care se numeşte amuzament, şi pe care mama şi duduiţa Snowe, aici de faţă, nu reuşesc să mi-l ofere.

— Eu are să trebuiască să plec în curând împreună cu tata. Nu am să locuiesc multă vreme la mama dumneavoastră.

— Ba da, ba da, veţi rămâne aici cu mine, doamna mea. Eu am un ponei pe care puteţi călări, şi nenumărate

cărţi cu poze pe care vi le pot arăta.

— Dumneavoastră veţi locui *aici* de acum înainte?

— Da. Vă încântă lucrul acesta? Vă place de mine?

— Nu.

— De ce?

— Vă găsesc ciudat de tot.

— La faţă, doamna mea?

— Faţa, şi totul la dumneavoastră. Aveţi păr lung, roşu.

— Păr castaniu, vă rog; mama, ca şi toate prietenele ei, spune că e castaniu sau auriu. Dar chiar şi cu părul meu „lung, roşu" (şi-şi scutură coama cu un fel de sentiment de triumf – că era ruginiu părul lui ştia şi el singur, şi era mândru de nuanţa aceasta leonină), eu nici n-aş putea fi mai ciudat decât sunteţi domnia-voastră.

— Credeţi că şi eu sunt ciudată?

— Desigur.

Iar după o pauză:

— Eu am să mă duc la culcare.

— O micuţă ca domnia-voastră ar fi trebuit de multe ceasuri să fie în pat. Dar probabil că aţi stat în speranţa că aveţi să mă vedeţi în sfârşit pe mine?

— Nu, câtuşi de puţin.

— O, sigur că aţi dorit în adâncul inimii să vă bucuraţi de plăcerea prezenţei mele. Ştiaţi că eu mă întorc acasă, şi aţi dorit să aşteptaţi ca să daţi ochii cu mine.

Am stat până acum pentru tata şi nu pentru dumneavoastră.

— Bine, bine, domnişoară Home. Eu am să ajung un favorit al domniei voastre, pe care îl veţi prefera nu peste mult lui tăticul.

Ea ne ură doamnei Bretton şi mie noapte bună. Părea să şovăie întrebându-se dacă şi Graham merită o dovadă asemănătoare de atenţie, când acesta din urmă o prinse deodată cu o singură mână şi cu cealaltă o ridică în aer, sus, deasupra capului său. Ea se văzu deodată ridicată

astfel în aer, răsfrântă acolo în oglinda de deasupra căminului. Bruscheţea, îndrăzneala, lipsa de respect a acestui gest fură prea mult pentru ea.

— Să-ţi fie ruşine, domnule Graham! strigă, indignată, lasă-mă jos! şi, când se văzu iarăşi pe propriile picioare: Mă întreb ce ai gândi dumneata despre mine dacă eu te-aş trata în felul acesta, ridicându-te astfel în mâna mea (şi îşi ridică ea însăşi mânuţa atât de puternică) aşa cum Warren o apucă pe pisicuţă.

Şi, spunând acestea, se retrase.

3.
TOVARĂŞII DE JOACĂ

DOMNUL HOME PETRECU PRINTRE noi două zile. În tot timpul vizitei nu putu fi convins să iasă din casă; şedea cât era ziua de lungă la gura focului, uneori tăcut, alteori întreţinând o conversaţie cu doamna Bretton, conversaţie tocmai potrivită pentru o fiinţă cu starea lui de spirit – era o fiinţă nici prea sentimentala, dar nici cu totul impasibilă, rece. Doamna Bretton era cu destul mai în vârstă decât el pentru ca să-şi poată permite să folosească în discuţie un ton uşor matern.

Cât despre Paulina, micuţa era pe cât de fericită pe atât de tăcută, preocupată şi atentă. Tatăl ei o lua adesea pe genunchi, şi ea şedea acolo liniştită până când observa sau i se părea că observă că el a obosit, şi atunci zicea: „Tăticule, lasă-mă jos, te obosesc cât sunt de grea”. Şi aluneca pe covor cu grozava ei greutate şi se cuibărea acolo pe jos sau pe un taburet, cât mai aproape de picioarele „tăticului”, şi coşuleţul de lucru cel alb şi batistuţa pătată cu stacojiu îşi făceau apariţia. Se pare că această batistă era lucrată ca o „amintire” pentru tăticul şi trebuia terminată înainte de plecarea lui; în consecinţă îi solicita micuţei cusătorese o muncă foarte grăbită (reuşea să facă într-un ceas cam o duzină de împunsături).

Seara, când Graham revenea sub acoperişul matern (căci el îşi petrecea toată ziua la şcoală) ne aducea un spor de însufleţire, o însufleţire care n-avea nimic de

pierdut din scenele care, întotdeauna, se năşteau între el şi domnişoara Paulina. Din cauza umilinţei pe care o suferise în seara sosirii lui, ea îşi luase un fel de a fi mai distant şi mai dispreţuitor. Răspunsul ei obişnuit, atunci când el îi mai adresa cuvântul, era acum: „Nu mă pot ocupa acuma de dumneavoastră, am alte lucruri la care trebuie să mă gândesc”, şi, dacă era implorată să spună ce lucruri anume: „Treburi”. Graham se străduia să-i capteze atenţia deschizându-şi pupitrul şi scoţând de acolo la iveală o mulţime de obiecte cu care era înţesat – sigilii, bucăţi colorate de ceară sau bricege cu imagini gravate, unele dintre ele viu colorate –, şi pe care el le strânsese cu vremea. Şi nu s-ar fi putut spune că această ispită puternică rămânea chiar fără rezultat: ochii ei, ridicaţi pe furiş de la lucrul ei de mână, aruncau mereu câte o privire spre masa de scris, unde se aflau răspândite şi multe poze. O gravură reprezentând un copil jucându-se cu un căţel se întâmplă să cadă fluturând pe duşumea. „Ce căţeluş drăguţ!” spuse ea încântată. Graham avu precauţia să nu o ia în seamă. Nu după mult timp, smulgându-se din colţişorul ei, ea se apropie să examineze mai îndeaproape comoara. Ochii, mari şi urechile lungi ale câinelui, pălărioara şi trăsăturile feţei copilului erau irezistibile.

— Drăguţă poză! îşi manifestă aprobarea critică, în felul ei specific.

— Ei bine, poţi s-o păstrezi dumneata, spuse Graham.

Ea păru să şovăie. Dorinţa de a poseda era puternică, însă să accepte ar fi însemnat un compromis faţă de demnitatea ei. Nu. O puse la loc pe masă şi se îndepărtă.

— Nu vrei s-o iei, Polly’?

— Mai degrabă nu, vă mulţumesc.

— Să-ţi spun ce am să fac cu poza aceasta dacă nu vrei să o primeşti?

Ea se întoarse spre el pe jumătate, să asculte.

— Am s-o tai în fâşii ca să aprind cu ea lumânarea.

— Nu!

— Ba aşa am să fac.

— Te rog, nu!

Auzindu-i vocea rugătoare, Graham se prefăcu nemilos şi luă foarfecele din coşuleţul de lucru al maică-si.

— Uite! spuse, clănţănind ameninţător foarfecele. Am să-i tai capul lui Fido şi nasul lui Harry.

— Nu! Nu! Nu!

— Atunci vino încoace la mine. Vino repede sau acuşi o fac.

Ea ezită, se codi, dar se supuse.

— Aşa, acum o primeşti? o întrebă când ea se opri în faţa lui.

— Te rog.

— Dar am să-ţi cer să-mi plăteşti ceva în schimb.

— Cât anume?

— Un sărut.

— Dă-mi întâi poza. S-o ţin în mână.

Când spuse aceasta, Polly însăşi arăta parcă gata să recurgă la o înşelăciune. Graham îi dădu poza. Ea se dovedi rea platnică, fugi către tatăl ei şi-şi căută adăpost pe genunchii lui. Graham se ridică prefăcându-se mânios şi o urmă. Ea îşi ascunse faţa în jiletca domnului Home.

— Tăticule, tăticule, goneşte-l de aici!

— Nu mă las eu gonit, spuse Graham.

Cu faţa încă întoarsă de la el ea îşi întinse mâna să-l ţină la distanţă.

— Atunci am să sărut mâna aceasta, spuse el, însă în aceeaşi clipă mâna se strânse într-un pumn micuţ şi-i oferi plata într-o monedă care nu era câtuşi de puţin un sărut.

Graham – care putea să fie şi el la fel de capricios ca şi mica sa tovarăşă de joacă – se retrase, în aparenţă descumpănit, se lăsă să cadă pe o canapea şi, punându-şi capul pe o pernă, rămase întins acolo ca pradă unei suferinţe. Polly, constatând că el tace, riscă după o vreme

să-i arunce o privire. El îşi acoperise faţa şi ochii cu mâinile. Ea se răsuci de tot acolo pe genunchii tatălui şi îl privi lung, îngrijorată, pe duşmanul ei. Graham gemu.

— Tăticule, ce s-a întâmplat? întrebă, îngrijorată.

— Întreabă-l tu, Polly.

— Îl doare ceva? (alt geamăt).

— S-ar zice că da, după câte aud, spuse domnul Home.

— Mamă, suspină Graham, cu o voce stinsă, cred că ar fi bine să chemi doctorul. O, ochii mei! (nouă tăcere, întreruptă doar de gemetele lui Graham). Dacă o să orbesc?

Cea care-l pedepsise nu putu îndura gândul acesta. Era acum alături de el.

— Stai să-ţi văd ochii, n-am vrut să-ţi dau peste ei, doar peste gură, şi nici nu cred că te-am lovit aşa de tare. Nu-i răspunse decât tăcerea. Ea se schimbase la faţă: Îmi pare rău, iartă-mă.

Apoi urmă o descărcare de emoţie, suspine, plânsete.

— Nu mai chinui aşa copilul, Graham, spuse doamna Bretton.

— Nu e nimica serios, draga mea, strigă domnul Home.

Şi deodată, Graham o ridică iarăşi în braţe şi ea îi lovi iarăşi, mânioasă, şi în vreme ce-l trăgea de cârlionţi, îi spuse că e „fiinţa cea mai răutăcioasă, mai rea, mai mincinoasă care există”.

În dimineaţa plecării domnului Home, el şi cu fiica lui avură o conversaţie, în doi, stând aşezaţi pe pervazul unei ferestre. S-a întâmplat să aud o parte din această discuţie:

— N-aş putea să-mi împachetez lucrurile şi să merg şi eu cu tine, tăticule? şoptea ea cu toată gravitatea.

El clătină din cap.

— Ţi-aş fi o povară?

— Da, Polly.

— Pentru că sunt prea mică?

— Pentru că eşti prea mică şi delicată. Numai oamenii mari, puternici ar trebui să plece în călătorii lungi. Dar nu fi tristă, copilul meu, mi se frânge inima să te văd aşa. Tăticul se întoarce curând la micuţa lui Polly.

— Lasă, lasă, nu sunt tristă, aproape deloc.

— Polly ar fi tare necăjită să-l facă pe tăticul să sufere nu-i aşa?

— Necăjită tare, tare de tot.

— Atunci Polly trebuie să fie veselă, să nu plângă deloc la despărţire, să nu stea după aceea cu inima grea. Trebuie să se gândească de pe acum că o să ne revedem şi să încerce să fie fericită până atunci. Poate să facă aşa?

— Are să încerce.

— Văd că are să încerce. Rămâi cu bine, atunci. E vremea să plec.

— *Acuma?* Chiar acuma-acuma?

— Chiar acum.

Ea îşi ridică spre el buzele tremurătoare. Tatăl ei suspina însă ea, cum observai eu, nu. După ce o lăsă jos din braţe, el dădu mâna cu ceilalţi care erau de faţă şi plecă.

Când uşa din faţă se închise, ea căzu în genunchi lângă un scaun, cu un ţipăt: „Tăticule!” Era un vaiet prelung şi stins, ca un fel de întrebare: „Pentru ce m-ai părăsit?” În cele câteva momente care urmară vedeam bine că suferă chinurile iadului. Trecu atunci, în acel scurt interval, prin emoţii cum nu mai simţise niciodată; aşa îi era firea, şi era sigur că avea să mai cunoască asemenea clipe în viaţa ei. Nimeni nu spunea nimic. Doamna Bretton. Fiind şi ea mamă, vărsă câteva lacrimi. Graham, care scria îşi ridică ochii şi o privi lung. Eu, Lucy Snowe, eram calmă.

Micuţa fiinţă, lăsată astfel în pace de toată lumea, făcu singură ceea ce nimeni altcineva n-ar fi putut face în locul ei, se luptă cu un simţământ insuportabil, şi, curând, reuşi să şi-l stăpânească într-o oarecare măsură, în ziua aceea nu vru să primească mângâiere de la nimeni, nici în ziua

următoare, apoi încetul cu încetul se mai potoli.

În seara celei de-a treia zile, pe când sta aşezată pe duşumea, tristă şi liniştită, Graham, care intrase în cameră, o ridică uşurel în braţe, fără să-i spună niciun cuvânt. Ea nu i se împotrivi, mai curând s-ar fi putut spune că se cuibăreşte în braţele lui, ca şi cum ar fi fost obosită de moarte. Când el se aşează, ea îşi sprijini capul de pieptul lui; în câteva momente, adormi; el o duse în braţe la culcare. Astfel că nu fui surprinsă atunci când, a doua zi dimineaţă, primul lucru pe care-l întrebă a fost: „Unde este domnul Graham?”

Se întâmplă că Graham nu veni la micul dejun, – avea de scris nişte exerciţii pentru lecţiile din dimineaţa aceea şi o rugase pe maică-sa să-i trimită o ceaşcă de ceai în camera unde învăţa el. Polly se oferi să i-o ducă ea; simţea întotdeauna nevoia să-şi găsească o ocupaţie, să aibă grijă de câte cineva. I se încredinţă ceaşca, căci, chiar dacă era necăjită, ştia să fie şi foarte grijulie. Cum camera de învăţătură a lui Graham şi cea în care se lua micul dejun aveau uşile faţă în faţă pe coridor, o urmării cu privirea.

— Ce faci? întrebă, oprindu-se în prag.

— Scriu, spuse Graham.

— De ce nu vii să-ţi iei micul dejun cu mămica ta?

— Am treabă.

— Nu vrei să mănânci ceva?

— Sigur că aş vrea.

— Uite, atunci.

Şi îi aşează ceaşca pe covor, asemenea unui temnicer care-i pune prizonierului ulciorul cu apă prin uşa celulei, apoi se retrase. Curând reveni.

— Ce ai mai dori în afară de ceai, ceva de mâncare?

— Orice, ceva bun. Adu-mi ceva bun de tot, ca o fetiţă bună ce eşti.

Ea se reîntoarse la doamna Bretton.

— Vă rog, doamnă, trimite-ţi-i ceva bun de tot băiatului

dumneavoastră.

— Alege tu ceva pentru el, Polly. Ce crezi tu c-ar vrea băiatul?

Ea alese o porţie din ce era mai bun pe masă, şi, nu după multă vreme, se întoarse cu rugămintea să i se dea şi puţină marmeladă, care nu se găsea atunci acolo la masă. O obţinu cu toate acestea (căci doamna Bretton nu le refuza nimic celor doi) şi l-am auzit curând după aceea pe Graham aducându-i laude grozave şi făgăduindu-i că atunci când o să aibă o casă a lui pe ea o va lua ca menajeră şi poate chiar – dacă ajungea să-şi dovedească însuşiri culinare – şi bucătăreasă în acelaşi timp; şi, pentru că nu mai reveni lângă noi, m-am dus eu să văd ce e cu ea şi i-am găsit pe amândoi luându-şi micul dejun în *tête-à-tête,* ea în picioare alături de el, împărtăşindu-se din bucatele lui, cu excepţia marmeladei, din care refuză cu delicateţe să guste, ca nu cumva, cum bănuiam eu, să pară că ar fi procurat-o şi pentru ea, nu exclusiv de dragul lui. Dădea mereu dovadă de asemenea atenţii delicate şi de drăgălăşenii instinctive.

Prietenia care se legă astfel între ei doi. Nu era menită să se risipească repede. Dimpotrivă, s-ar fi părut că timpul şi împrejurările contribuiau mai degrabă să o întărească decât s-o destrame. Nepotriviţi cum erau ei doi, în ce priveşte vârsta, sexul, interesele şi aşa mai departe, găseau totuşi o mulţime de lucruri să-şi spună. În ce o priveşte pe Paulina, am remarcat că nu-şi dezvăluia adevăratul caracter cu nimeni altcineva în afară de tânărul Graham. Pe măsură ce se deprindea cu casa noastră şi se simţea mai în largul său ajunsese să se poarte mai firesc faţă de doamna Bretton. Însă era în stare să-şi petreacă ziua întreagă pe un taburet la picioarele acestei doamne, făcându-şi lecţiile, sau lucrând, sau desenând cu condeiul pe plăcuţa ei, fără să se facă simţită şi fără să-şi vădească vreuna din ciudăţeniile firii ei. Renunţai să o mai urmăresc în

asemenea împrejurări, nu mi se părea prea interesantă. Insă în momentul când se auzea Graham bătând la uşă, seara, se petrecea o schimbare. Apărea de îndată în capul scărilor. De obicei îl saluta cu o dojană sau cu o ameninţare.

— Nu ţi-ai şters ghetele cum trebuie pe preş. Am să te spun la mămica ta.

— Ia te uită, micuţa domnişoară! De unde-ai ieşit?

— Aici sunt, şi tu nici nu poţi să ajungi până la mine, acum sunt mai înaltă ca tine. (Asta în timp ce-l privea printre gratiile balustradei; nu era destul de mare să se uite peste ele.)

— Polly!

— Dragă băiete! (Acesta era unul din termenii pe care-i folosea când îi vorbea, imitând-o pe mama lui.)

— Sunt gata-gata să cad de oboseală, declara Graham, sprijinindu-se de peretele coridorului şi făcând pe istovitul. Doctorul Digby (directorul şcolii) aproape m-a dat gata cu lecţiile. Vino până aici jos şi ajută-mă să car în sus pe scară toate cărţile astea.

— Viclean mai eşti!

— Nu sunt deloc, Polly, îţi spun adevărul. Sunt frânt de oboseală. Vino tu jos.

— Ai ochi blânzi, ca ai pisicii, dar stai gata să sari la mine.

— Să sar la tine? Nici gând, n-am putere. Vino jos.

— Poate că am să viu, dacă-mi promiţi că nu mă atingi, că nu mă ridici în braţe, că nu mă învârteşti până ameţesc.

— Eu? Nu vezi că de-abia mă mai ţin pe picioare? (se lăsa să cadă pe un scaun).

— Atunci pune-ţi cărţile jos pe prima treaptă, şi dă-te înapoi cu trei metri.

Când el făcea asta, ea cobora, atentă la orice mişcare a lui şi fără să-şi ia ochii de pe istovitul Graham. Se înţelege că apropierea ei îl trezea de îndată la o viaţă nouă şi

sălbatică, şi era cert că va începe jocul cu ridicarea în braţe. Uneori ea se supăra, alteori lăsa lucrurile să meargă de la sine, şi o puteam auzi cum îi spune, în timp ce urca scările înaintea lui:

— Acuma, băiete dragă, vino să-ţi bei ceaiul, sunt sigură că nu mai poţi de foame.

Era destul de comic să o vezi cum se aşeza alături de Graham, în vreme ce acesta mânca. În lipsa lui ea era absentă, dar cu el de faţă era făptura cea mai preocupată, mai gata să se afle în treabă. Aş fi vrut adesea să o văd că se mai stăpâneşte şi stă mai liniştită; însă nu, în prezenţa lui uita de sine cu totul, ca şi cum nimic nu ar fi fost de ajuns de bun pentru el şi nimeni n-ar fi putut să aibă grijă mai bine de el, era în ochii ei un personaj mai important decât sultanul turcilor în persoană. Strângea treptat toate farfuriile cu bunătăţi în faţa lui, şi când ţi-ai fi spus că el însuşi n-ar mai fi avut ce să-şi dorească, ea se mai gândea încă la altceva.

— Doamnă, îi şoptea doamnei Bretton, poate că fiul dumneavoastră ar mai dori puţină prăjitură – prăjitură din asta bună, ştiţi – mai este acolo puţină (şi arăta spre bufet). Doamna Bretton dezaproba dulciurile la ceai, însă cu toate acestea rugămintea se repeta: O bucăţică – numai pentru el – pentru că el merge la şcoală, fetele, cum sunt eu sau domnişoara Snowe, n-au nevoie de bunătăţi din astea, însă lui i-ar face plăcere încă o bucăţică.

Lui Graham îi făcea într-adevăr mare plăcere, şi aproape întotdeauna îşi şi vedea îndeplinit acest gust. Ca să fim drepţi cu el, e sigur că ar fi vrut să împartă această bucurie cu ea, datorită căreia o dobândise, însă ea refuza întotdeauna. Dacă ar fi insistat ar fi însemnat să o supere pentru toată seara apoi. Să stea în picioare alături de scaunul lui şi să-i monopolizeze conversaţia şi atenţia era toată răsplata pe care şi-o dorea ea.

Reuşea să se adapteze cu o iuţeală surprinzătoare la

lucrurile care constituiau subiecte de interes pentru el. S-ar fi spus că acest copil nu avea nici gânduri şi nici viaţă proprie, ci că în mod cu totul firesc trăia, se mişca, îşi avea întreaga fiinţă în celălalt. Acum, când tatăl îi lipsea; se cuibărise lângă Graham şi părea să simtă cu simţurile lui şi să trăiască în viaţa lui. Îi ştia după nume pe toţi colegii lui de şcoală, le învăţase la fiecare firea şi caracterul după spusele lui: părea să-i ajungă o singură dată descrierea unui om ca să-l ştie apoi. Nu uita niciodată şi nici nu-i confunda unul cu celălalt; putea să discute cu el toată seara despre oameni pe care nu-i văzuse niciodată şi părea că le ştie, la fiecare, înfăţişarea, comportarea, înclinaţiile. Pe unii se şi pricepea să-i imite: un pedagog, care era deosebit de antipatizat de tânărul Bretton, avea, se pare, anumite defecte pe care ea i le învăţase din descrierile lui Graham şi pe care ea i le înfăţişa acum spre a-i smulge râsul; doamna Bretton, auzind-o, o certă însă şi îi interzise să mai facă aşa ceva...

Cei doi se certau doar rareori; şi cu toate acestea o dată se produsese un conflict, în care simţămintele ei suferiră un şoc puternic. Într-o zi, Graham – care-şi serba ziua de naştere – îşi invită câţiva prieteni, băieţandri de vârsta lui, la masă. Paulina aştepta cu mult interes vizita aceasta. Auzise deseori vorbindu-se despre ei, erau dintre cei pe care Graham îi pomenea cel mai adesea. După masă, tinerii domni fură lăsaţi în sufragerie, unde curând câştigară o mare bună dispoziţie şi fură auziţi făcând mult zgomot, întâmplându-mi-se să trec prin hol, o văzui atunci pe Paulina stând singură pe treapta cea mai de jos a scării, cu ochii ţintă pe panelurile lustruite ale uşii sufrageriei unde lucea lumina lămpii; fruntea micuţă îi era încreţită într-o îngândurare plină de suferinţă.

— La ce te gândeşti aici, Polly?

— La nimic deosebit; numai c-aş vrea ca uşa asta să fie de sticlă, să pot să văd prin ea. Băieţii par să se distreze de minune, şi aş vrea şi eu să fiu acolo cu ei. Vreau să fiu

şi eu acolo cu Graham şi să-i văd pe prietenii lui.

— Şi ce te opreşte să te duci şi tu?

— Mi-e frică; dar pot să încerc, ce zici? Să bat şi eu la uşă şi să-i rog să mă lase şi pe mine înăuntru?

M-am gândit că poate ei n-au să obiecteze să o ia şi pe ea ca tovarăşă la joaca lor, şi am încurajat-o să încerce.

Ea bătu la uşă, la început o bătaie prea slabă ca să fie auzită, însă la a doua încercare uşa se deschise. Apăru capul lui Graham, părea să fie foarte bine dispus, dar cam nerăbdător.

— Ce doreşti, maimuţico?

— Să viu şi eu la voi.

— Chiar vrei? Ca şi cum aş sta să-mi pierd vremea cu tine! Du-te la mama şi la domnişoara Snowe şi spune-le să te ducă ele la culcare. Capul roşcat şi faţa lucitoare şi roşie de veselie dispărură. Uşa se închise, categorică. Ea rămase buimacă.

— De ce-mi vorbeşte aşa? Nu mi-a vorbit niciodată aşa până acuma, spuse, consternată. Ce i-am făcut?

— Nimic, Polly. Graham e şi el ocupat cu colegii lui.

— Şi ţine mai mult la ei decât la mine! Mă dă afară acum, când sunt ei aici!

Mă gândeam să încerc s-o mângâi şi să profit de prilejul acesta pentru a o învăţa unele din maximele morale din care am, totdeauna gata de folosit, o colecţie. Ea mă opri însă, băgându-şi degetele în urechi încă de la primele mele cuvinte, şi apoi se întinse pe jos cu faţa lipită de dalele de piatră; şi nici Warren şi nici bucătăreasa nu izbutiră s-o smulgă de acolo. O lăsarăm deci să zacă acolo până când avu ea chef să se ridice..

Graham îşi uită nerăbdarea chiar din aceeaşi seară, şi se întoarse ca de obicei spre ea îndată ce-i plecară prietenii, însă ea se smulse din mâinile lui. Îi scăpărau ochii, nici nu vru să-i ureze noapte bună, refuză să-l privească în faţă. A doua zi el o trată cu indiferenţă şi ea se făcu o bucată de marmură rece ca gheaţa. În ziua

următoare, el o necăji cum se pricepu mai bine ca să afle ce se întâmplase; ea nu vru cu niciun preţ să-şi dezlipească buzele. Se înţelege, el nu putea să fie cu adevărat supărat; lupta dintre ei era prea inegală; încercă rând pe rând s-o mângâie sau s-o cucerească cu vorbe bune. De ce era atâta de mânioasă? Ce-i făcuse el? Treptat, lacrimile începură să-i răspundă. El o mângâie atunci, şi curând erau iarăşi prieteni. Însă nu era în firea ei să uite asemenea lucruri; am observat că, după acest incident, ea nu-l mai căută niciodată, nu-l mai urmă şi nu-i mai atrase atenţia în vreun fel. Odată, am trimis-o pe ea să ducă o carte lui Graham, care era închis în camera sa de studiu.

— Am să aştept până iese el de acolo, spuse ea, mândră. N-am chef să-l deranjez, să-l scol de pe scaun să vină să-mi deschidă uşa.

Tânărul Bretton avea un ponei favorit pe care-l călărea deseori. Ea îl urmărea întotdeauna plecând şi sosind de la fereastra ei. Avea şi ea ambiţia să i se dea o dată voie să facă un tur prin curte pe poneiul acesta; însă departe de ea gândul să ceară singură această favoare. Într-o zi, coborî în curte să-l vadă cum descalecă. Cum sta acolo, sprijinită de portiţă, i se citea în ochi cum jinduieşte să i se permită şi ei să călărească puţin.

— Hai, Polly, nu vrei să faci şi tu câţiva paşi călare? o întrebă Graham, cu gândul pe jumătate în altă parte. Cred că ei i se păru că el era prea neatent în clipa aceea.

— Nu, mulţumesc, spuse ea, întorcându-se cu spatele, cu o răceală ce nu se sili să o ascundă.

— Haide, încearcă, insistă el. Are să-ţi placă, sunt sigur.

— Să nu-ţi închipui că o doresc măcar atâtica, fu răspunsul.

— Nu-i adevărat. I-ai spus lui Lucy Snowe că mori să călăreşti şi tu puţin.

— Lucy Snowe e o cle-ves-titoare, o auzii spunând (greşelile de pronunţie ce le făcea câteodată erau lucrul

cel mai puţin precoce în personalitatea ei), şi cu aceste cuvinte intră iar în casă.

Graham, care o urmă şi el curând, spuse mamei sale:

— Mamă, eu cred că micuţa asta e unul din copiii aceia pe care-i schimbă ielele în leagăn. E atât de ciudată, că n-am s-o înţeleg niciodată. Pot să-ţi spun însă că m-aş plictisi de moarte fără ea, mă amuză cu mult mai mult decât dumneata sau Lucy Snowe.

— Domnişoară Snowe, îmi spuse Paulina (căpătase obiceiul să mai schimbe o vorbă cu mine când eram singure, noaptea) ştii în care zi a săptămânii îmi place Graham mai mult şi mai mult?

— De unde să ştiu eu o minunăţie ca asta? E adică el în vreuna din zilele săptămânii mai altfel decât în celelalte şase?

— Sigur că da! N-ai văzut? Eu cred că e cel mai bine duminica, atunci stă cu noi toată ziua, şi seara e atât de liniştit, atât de bun.

Observaţia aceasta nu era cu totul lipsită de temei: mersul la biserică şi alte asemenea obligaţii îl făceau pe Graham să fie mai liniştit şi serile şi le petrecea la gura căminului într-o reverie senină, chiar dacă puţin cam lenevoasă. Se instala pe canapea şi apoi o chema pe Polly lângă el.

Graham nu era chiar în toate privinţele un băiat ca oricare altul. Plăcerea sa cea mai mare nu era acţiunea, ştia să-şi găsească prilejuri de interes şi în meditaţie, îi plăcea de asemenea să citească şi nici nu s-ar fi putut spune că felul în care îşi alegea cărţile era cu totul lipsit de discernământ; se puteau vedea de pe atunci semnele unor preferinţe caracteristice şi chiar ale unui gust instinctiv în felul în care şi le selecta. E adevărat că rareori făcea vreo remarcă asupra celor citite, însă l-am văzut uneori stând locului şi meditând pe marginea cărţilor ce le citea.

Polly, fiind atunci foarte aproape de el, se aşeza pe

câte o pernă sau direct pe covor, şi conversaţia între ei începea în murmure, neauzită de noi ceilalţi, cu vocea stăpânită. Din când în când mai prindeam câte o frântură din ce-şi spuneau, şi mi se părea într-adevăr că ea avea asupra lui o influenţă mai bună şi mai curată decât cele pe care le suferea zilnic, îl făcea pe Graham să fie mai blând şi mai potolit, el care de obicei, la ceasurile acelea, era într-o dispoziţie sălbatică.

— Ai mai învăţat vreo poezie frumoasă săptămâna asta, Polly?

— Am învăţat una foarte frumoasă, de patru strofe. Vrei să ţi-o spun şi ţie?

— Spune-o atunci frumos, nu te grăbi.

Poema fiind recitată, sau mai bine zis pe jumătate cântată, cu o voce micuţă, cântătoare, Graham găsea câte ceva de obiectat asupra felului în care fusese spusă şi purcedea pe loc la a-i da o lecţie de recitare. Ea învăţa repede, căci avea un real talent de a imita, şi pe lângă aceasta, plăcerea ei cea mai mare era să fie pe placul lui Graham. Se dovedea, pe scurt, o elevă foarte silitoare. După poezie urma lectura, poate un capitol din Biblie, şi aici rareori era nevoie de corectare, căci ea era în stare să citească deajuns de bine pasajele narative mai simple, şi atunci când era vorba despre ceva care-i plăcea sau care o interesa, tonul şi felul în care accentua cele citite erau de-a dreptul remarcabile. Iosif aruncat în groapă, chemarea lui Samuel, Daniel în groapa cu lei, acestea erau părţile ei favorite. Cel dintâi pasaj, mai ales, părea să-i înţeleagă în tot patetismul situaţiei.

— Sărmanul Iacob, spunea uneori, cu buzele tremurătoare. Cum îl mai iubea pe băiatul lui, Iosif. Tot atât de mult, adăugă odată, tot atât de mult, Graham, cum te iubesc eu pe tine; dacă tu ai muri (aici deschise din nou cartea, căută versetul şi-l mai citi o dată), eu „n-aş primi să fiu mângâiată, şi aş pogorî odată cu tine în mormânt, în plânsete”.

La aceste vorbe îl strânse deodată pe Graham în braţele sale micuţe, trăgându-i capul cu pletele lungi în jos spre ea. Gestul acesta, îmi aduc aminte, mi s-a părut de atunci excesiv şi stârni în mine sentimentele pe care ţi le poate trezi vederea unui animal primejdios prin firea lui şi nu cu totul îmblânzit, prea răzgâiat de îngrijitorii lui. Nu că m-aş fi temut că Graham ar fi putut s-o jignească, sau s-o respingă cu prea multă nerăbdare dar mă gândeam că există oricând riscul ca ea să se izbească de o respingere neglijentă, brutală, care pentru ea ar fi fost mai gravă decât o lovitură. În general însă, asemenea ieşiri erau suportate cu pasivitate, uneori chiar cu un fel de uimire încântată, aceste dovezi de preferinţă atât de grav oferite aprindeau un surâs blând în ochii lui. O dată el spuse chiar:

— Tu ţii la mine aproape la fel de mult ca şi când ai fi surioara mea, Polly?

— O, da, ţiu mult la tine, spuse ea. Te iubesc foarte mult.

Nu mi se îngădui însă să mă bucur mult cu examinarea caracterului ei. Abia dacă petrecuse două luni la familia Bretton, când sosi din partea domnului Home o scrisoare în care anunţa că el se stabilise acum pe continent, la rudele din partea mamei sale, şi întrucât Anglia ajunsese acum să-i fie cu totul nesuferita nu se mai gândea deloc să se întoarcă aici, poate chiar ani de zile de acum înainte; şi că, aşadar, ar fi vrut ca fetiţa lui să vină să stea cu el neîntârziat.

— Mă întreb cum are să primească ea această ştire? spuse doamna Bretton când citi scrisoarea. Mă întrebam şi eu, şi preluai asupra mea sarcina de a-i împărtăşi conţinutul.

Intrând în salonaş – în a cărui atmosferă liniştită şi comodă îi plăcea ei să stea adesea singură, şi unde putea fi lăsată să stea fără grijă, căci nu punea mâna pe nimic,

sau mai bine zis nu murdărea nimic din ceea ce atingea – o găsii instalată, asemenea unei mici odalisce, pe o canapea, pe jumătate acoperită de draperiile care coborau asupra-i de la fereastra de aproape. Părea fericită. Toate nimicurile cu care se ocupa ea îi erau aproape: lădiţa ei de lucru din lemn alb, o fâşie sau două de muselină, un căpeţel sau două de panglică, strânse laolaltă pentru ce avea de gând să croiască. Păpuşa ei, pregătită cu scufia şi cămăşuţa de noapte, era întinsă în leagăn. O legăna tocmai s-o adoarmă, părând deplin convinsă că îşi poate gusta odihna, şi în acelaşi timp îşi coborâse privirile asupra unei cărţi cu poze care-i sta deschisă în poală.

— Domnişoară Snowe, îmi spuse în şoaptă, asta e o carte minunată. Candace (păpuşa botezată astfel de Graham, căci într-adevăr tenul ei negricios o făcea să semene mult cu o etiopiană), Candace a adormit acum, aşa că pot să-ţi povestesc despre ea, numai că va trebui să vorbim încet să nu cumva să se trezească. Cartea asta mi-a dat-o Graham; e vorba despre ţări depărtate, departe de tot de Anglia, şi unde călătorul nu poate ajunge decât dacă străbate mii şi mii de mile pe mare. În ţara asta locuiesc oameni sălbatici, domnişoară Snowe, şi care se îmbracă cu totul altfel decât noi; chiar unii dintre ei aproape că nu poartă haine deloc, ca să le fie mai răcoare, înţelegi, căci acolo e vremea foarte călduroasă. Uite aici o poză cu mii de oameni din ăştia strânşi într-o pustietate – o câmpie mare, numai cu nisip – în jurul unui om în negru — acesta e un englez, un englez adevărat – un misionar care le ţine o predică, aici, la umbra unui palmier (îmi arătă o gravură care înfăţişa această scenă). Şi uite aici poze (urmă ea) şi mai ciudate de tot decât atât (gramatica, uneori, o dădea uitării). Aici este minunatul Zid chinezesc; aici este o doamnă chinezoaică cu piciorul mai micuţ decât al meu. Este şi un cal sălbatic din Tartaria, şi aici – ăsta e cel mai ciudat lucru – e o ţară de

zăpadă şi gheaţă, fără nicio câmpie verde, o pădure sau o grădină. În ţara asta s-au găsit şi oase de mamut, acuma mamuţii nu mai există. Nici nu ştii ce erau animalele astea, dar eu pot să-ţi spun, căci mie mi-a spus Graham. Un fel de vârcolac mare-de-tot, înalt cât camera asta, şi la fel de lung cât e holul nostru. Dar Graham crede că nu era un animal rău, care să fi mâncat carne. El zice că dacă m-aş fi întâlnit cu unul ca ăsta în pădure nu m-ar fi omorât, decât dacă i-aş fi stat chiar în drumul lui; şi atunci m-ar călca în picioare şi m-ar strivi în tufişuri, aşa cum aş putea să calc şi eu peste o lăcustă şi nici n-aş şti.

Şi sporovăia tot aşa mai departe.

— Polly, am întrerupt-o eu, nu ţi-ar place să călătoreşti şi tu?

— Chiar acuma nu, fu răspunsul ei prudent, dar poate că peste douăzeci de ani, când am să fiu o femeie în toată firea, la fel de înaltă ca doamna Bretton, aş face şi eu o călătorie cu Graham. Vrem să ne ducem în Elveţia, şi să ne urcăm pe Mont Blanc, şi odată o să mergem cu vaporul în America de Sud, şi să ne urcăm pe Kim-Kim-Borazo până-n vârf de tot.

— Dar ţi-ar place să faci acum o călătorie, dacă ar fi şi tăticul tău cu tine?

Răspunsul ei – pe care nu mi-l dădu decât după o pauză – îmi arătă iarăşi una dintre acele schimbări neaşteptate de dispoziţie care îi erau caracteristice:

— La ce bun să mai vorbim aşa, prosteşte? spuse. De ce pomeneşti acuma de tăticul? Ce înseamnă tăticul meu pentru dumneata? De abia începusem să mă simt mai fericită, şi să nu mă mai gândesc la el atâta de mult, şi acuma are să trebuiască s-o iau iarăşi de la capăt.

Îi tremurau buzele. Mă grăbii să-i dezvălui faptul că primisem tocmai atunci o scrisoare, şi să menţionez faptul că se dăduseră instrucţiuni ca ea şi cu Harriet să plece neîntârziat la tăticul. „Ei, ce spui, Polly, nu-ţi pare bine?” adăugai.

Ea nu răspunse nimic. Îşi lăsă cartea să cadă, şi uită să-şi mai legene păpuşa; mă privi cu gravitate, serioasă de tot.

— Nu-ţi pare bine că te duci la tăticul?

— Sigur că da, spuse ea în cele din urmă, pe tonul acela tăios pe care îl folosea când vorbea cu mine, şi care era cu totul deosebit de cel întrebuinţat faţă de doamna Bretton şi cu totul altul decât cel rezervat lui Graham. Vroiam să înţeleg mai multe din ce gândea ea cu adevărat; însă nu, nu vroia să mai stea de vorbă cu mine. Grăbindu-se să se ducă la doamna Bretton, o întrebă pe ea şi primi de la dânsa confirmarea spuselor mele. Însemnătatea şi gravitatea acestei ştiri o făcu să rămână toată ziua serioasă la culme. Seara, în clipa când auzirăm jos pe Graham sosind, constatai deodată că ea era lângă mine. Începu să-mi potrivească panglica medalionului la gât, îmi aşeza iarăşi şi iarăşi pieptenele în păr; cât timp era astfel ocupată, Graham îşi făcu intrarea în încăpere.

— Spune-i dumneata acuma, îmi şopti, spune-i că eu plec.

În vreme ce ne luam ceaiul îi făcui această comunicare lui Graham, aşa cum mi se ceruse. Întâmplarea făcea că el era foarte preocupat în acea vreme de un anumit premiu la şcoală, unde avea şi el şanse de reuşită. Ştirea trebui să-i fie spusă de două ori înainte ca el să ajungă să o înţeleagă, şi atunci chiar nu se opri decât o clipă.

— Polly pleacă? Ce păcat! Şoricelul meu scump, are să-mi fie dor de ea. Mamă, trebuie să mai vină să stea cu noi.

Şi, sorbindu-şi grăbit ceaiul, îşi luă o lumânare numai pentru sine şi se retrase la o măsuţă singur, cu cărţile sale, curând după aceea adâncindu-se în învăţătură.

„Şoricelul” se strecură lângă el şi se aşeză pe covor la picioarele lui, cu faţa plecată în jos, păstrându-şi mult şi nemişcat această poziţie până la vremea culcării. O dată văzui cum Graham – care habar n-avea că ea era atât de

aproape – o împinse cu piciorul printr-un gest neatent. Ea se trase înapoi cu câteva palme. O clipă mai târziu, o mânuţă, pe care până atunci şi-o ţinuse apăsată pe ochi se strecură spre el şi-i mângâie uşor piciorul. Când fu chemată de guvernantă, se ridică în picioare şi plecă, ascultătoare, după ce ne spuse la toţi „noapte bună” cu vocea ei stinsă.

N-aş putea spune că mă temeam de ceasul când aveam să mă duc eu însămi, o oră mai târziu, la culcare, însă ştiu bine că m-am îndreptat spre iatacul meu stăpânită de neliniştea că nu aveam să-l găsesc pe acest ciudat copil pradă unui somn liniştit. Presimţirea aceasta îmi fu confirmată cu totul când o descoperii, îngheţată şi trează de tot, cocoţată ca o păsărică pe marginea patului. Nu ştiam deloc cum să încep discuţia cu ea, nu era un copil cu care se putea sta de vorbă aşa cum ai fi făcut-o cu oricare altul. Vorbi însă chiar ea cea dintâi. Pe când închideam uşa şi-mi aşezam lumânarea pe masă, se întoarse spre mine cu aceste vorbe:

— Nu pot, nu pot deloc să dorm; şi aşa nu mai pot; pur şi simplu nu mai pot să trăiesc!

O întrebai de ce era atât de necăjită.

— Sunt groaznic, groaznic de nenorocită, se chinui să-mi răspundă.

— S-o chem pe doamna Bretton?

— Asta e chiar o prostie, fu răspunsul ei supărat, şi de fapt ştiam şi eu bine că dacă ar fi auzit pasul doamnei Bretton apropiindu-se s-ar fi cuibărit de îndată, liniştită ca un şoricel, sub pătură. Chiar dacă-şi dădea curs liber la ciudăţeniile firii ei în faţa mea – o fiinţă faţă de care nu-şi dădea osteneala să mimeze măcar afecţiunea – nu-i arăta niciodată naşei mele nicio fărâmă din adevăratele ei simţăminte; faţă de ea nu se arăta altfel decât ca o fetiţă docilă, oarecum ciudată. O privii: obrajii îi erau stacojii, ochii măriţi îi erau şi tulburi şi scânteietori şi dureros de neliniştiţi; era limpede că n-o puteam lăsa în starea

aceasta până a doua zi dimineaţa. Într-un fel ghiceam care era explicaţia.

— N-ai vrea să-i mai spui o dată noapte bună lui Graham? o întrebai. El nu s-a dus încă la culcare.

Ea îşi ridică iute braţele micuţe spre mine s-o ridic de pe marginea patului. Înfăşurând-o într-un şal, o dusei îndărăt în salon. Graham tocmai ieşea din încăpere.

— Nu poate să adoarmă dacă nu mai dă ochii o dată cu tine să-ţi spună câteva cuvinte, zisei. Nu se împacă cu gândul să te părăsească.

— Am răzgâiat-o, spuse, luându-mi-o din braţe, bine dispus, şi sărutându-i faţa mică şi înroşită şi buzele care-i ardeau. Polly, tu ţii la mine mai mult decât la tăticul, ce spui?

— Nu ţin deloc la tine, iar tu nu ţii la mine, îi şopti ea:

Ea primi încredinţări că lucrurile stăteau exact pe dos, fu sărutată iarăşi, îmi fu aşezată în braţe şi o dusei la culcare; însă, vai! nu era încă mângâiată.

Când crezui că pot s-o fac să mă asculte, îi spusei:

— Paulina, n-ar trebui să fii atât de necăjită că Graham nu ţine la tine cât ţii tu la el. Aşa şi trebuie să stea lucrurile.

Ochii ei miraţi ridicaţi spre mine mă întrebară de ce.

— Pentru că el este băiat şi tu eşti fetiţă. El are şaisprezece ani şi tu nu ai decât şase; el este din firea lui puternic şi mereu vesel, tu ai o altfel de fire.

— Dar eu îl iubesc atât de mult! Ar trebui şi el sa mă iubească puţin.

— Şi chiar te iubeşte. Ţine mult la tine. Tu eşti favorita lui.

— Sunt eu chiar favorita lui Graham?

— Da, mai mult decât oricare alt copilaş, ştiu bine. (Asigurarea aceasta o mai mângâie, surâdea printre lacrimi.) Însă nu te mai frământa atât, şi nu te mai aştepta la prea multe din partea lui, sau, dacă nu, el are să ajungă să te creadă o pisăloagă şi atunci s-a terminat

totul.

— Să se termine! spuse ea stins, ca un ecou. Atunci am să fiu liniştită de tot. Am să încerc să mă port cum trebuie, Lucy Snowe.

O culcai în pătucul ei.

— Crezi că are să mă ierte de data asta? întrebă, pe când o dezbrăcăm. O încredinţai că avea s-o ierte, că până acum el nu era deloc supărat pe ea, că nu trebuia decât să fie mai cu grijă de acum încolo.

— Nu mai există niciun „de acum încolo”, spuse ea. Eu plec. Am să-l mai văd vreodată – vreodată, oricând – după ce plec din Anglia?

Îi dădui un răspuns încurajator. După ce stinsei lampa, urmă o jumătate de ceas de tăcere. Credeam că adormise, când silueta ei mică şi albă se ridică iarăşi în capul oaselor în culcuşul ei şi glasul ei micuţ întrebă:

— Dumitale îţi place Graham, domnişoară Snowe?

— Dacă-mi place? Da, puţin.

— Numai puţin? Nu-ţi place aşa cum îmi place mie?

— Nu cred. Nu, nu aşa ca ţie.

— Îţi place mult-mult?

— Ţi-am spus că-mi place puţin. Ce rost are să ţin mult de tot la el, e plin de defecte.

— Chiar?

— Toţi băieţii sunt aşa.

— Mai mult decât fetele?

— Aproape sigur. Oamenii cu minte spun că e o nebunie să crezi că cineva ar fi perfect şi că, în relaţiile noastre, trebuie să fim prietenoşi cu toată lumea, dar să nu ajungem să idolatrizăm pe nimeni.

— Dumneata eşti o persoană cu minte?

— Mă străduiesc să fiu aşa. Acuma culcă-te.

— Nu pot să dorm. Nu te doare şi pe dumneata aici (lăsându-şi mâna ei micuţă de tot peste pieptul ei slăbuţ), când te gândeşti că are să trebuiască să te desparţi de Graham pentru că aici nu e acasă la dumneata?

— Dar bine, Polly, îi spusei, nu ar trebui să simţi o asemenea suferinţă când tu ai să-l revezi foarte curând pe tăticul. Ce, l-ai şi uitat? Nu mai vrei să stai împreună cu el de acuma înainte?

O tăcere de moarte îmi răspunse la această întrebare.

— Copilă dragă, culcă-te acum şi caută să adormi, insistai eu.

— Mi-e patul îngheţat, spuse ea. Nu pot deloc să-l încălzesc.

Îi vedeam făptura firavă cum tremură toată.

— Vino aici la mine, îi spusei, şi aş fi dorit, deşi nu nădăjduiam că are s-o facă, căci era o creatură cât se poate de ciudată şi de capricioasă, şi mai ales cu mine se purta întotdeauna altfel decât te-ai fi aşteptat.

Veni însă îndată, strecurându-se asemenea unei fantome de-a lungul camerei. O ridicai în patul meu. Era îngheţată de tot; o încălzii strângând-o în braţe. Tremura toată de nervi, o liniştii cum mă pricepeam mai bine. Se mai potoli în cele din urmă şi, mângâiată, reuşi să adoarmă.

Ce copil straniu, mă gândeam în timp ce-i priveam faţa adormită, pe care se plimba lumina schimbătoare a lunii, şi-i ştergeam cu grijă, binişor, genele scânteietoare şi obrajii umezi cu batista mea. Cum are să treacă ea prin lume, cum are să se împace cu viaţa? Cum are să îndure suferinţele şi necazurile, umilinţele şi deznădejdile, de care cărţile şi gândurile mele îmi spun că ne aşteaptă pe toţi muritorii?

Plecă a doua zi. Tremura ca o frunză când îşi luă rămas bun de la noi, însă făcea eforturi să se stăpânească.

4.
DOMNIŞOARA MARCHMONT

PĂRĂSIND ŞI EU BRETTONUL – LA câteva săptămâni după plecarea Paulinei – şi prea puţin bănuind atunci că n-aveam să-i mai văd niciodată, că niciodată n-aveam să-i mai străbat străzile liniştite şi bătrâne – mă îndreptai şi eu către casă, de unde lipseam de şase luni de zile. E uşor de presupus că eram bucuroasă să mă reîntorc la sânul celor apropiaţi şi înrudiţi. Foarte bine! O asemenea presupunere frumoasă nu strică, şi putem deci s-o lăsăm necontrazisă. Am să-l las deci pe cititor să mă închipuie în următorii opt ani ca o luntre lunecând somnoroasă pe o vreme primăvăratică, într-un port cu apele liniştite ca sticla, – cu cârmaciul întins liniştit pe punte, cu faţa spre cer, cu ochii închişi, adâncit, cum s-ar putea spune, într-o îndelungă rugăciune. Despre multe femei şi fete se crede că-şi petrec vieţile cam în felul acesta. De ce n-aş fi făcut şi eu întocmai ca ele?

Închipuiţi-vă deci că eram o fată leneşă, durdulie şi fericită, încălzindu-mă în voie pe pernele întinse pe puntea încinsă de razele necontenite ale soarelui, legănată de brize indolente şi abia simţite. Totuşi nu pot ascunde faptul că, dacă aşa ar fi stat cu adevărat lucrurile, s-ar fi putut spune că în cele din urmă am fost victima unui naufragiu, sau pur şi simplu că am căzut peste bord. Îmi amintesc prea bine de o vreme – o vreme

care a durat îndelung – de frig, de primejdii, de nefericiri. Până şi în ceasul acesta, când am coşmarurile mele, mă năpădeşte iarăşi izbucnirea valurilor sălcii, sărate, în gură, le simt apăsarea îngheţată în piept. Ştiu şi acum că a bântuit o furtună, care a ţinut nu o oră sau o singură zi. Multe zile şi nopţi nu mi s-au arătat nici soarele, nici stelele; cu mâinile noastre trebuia să scoatem apa şi să ne muncim cu pânzele, furtuni înspăimântătoare ne izbeau; orice speranţă de a mai scăpa teferi ne părăsise. În sfârşit, nava s-a scufundat, membrii echipajului s-au înecat cu toţii.

După câte îmi pot aduce aminte, nu m-am plâns niciodată nimănui despre aceste nefericiri. Adevărul este că n-aş fi avut cui să mă plâng. De doamna Bretton mă înstrăinasem de mult. Piedici, ridicate de alţii, se aşezaseră încă cu mulţi ani în urmă între noi şi ne făcuseră să nu mai avem relaţii. Dealtfel, timpul adusese şi pentru ea schimbări; frumoasa proprietate pe care o administra ea în numele fiului său şi care fusese investită în mare parte în anumite speculaţii, se risipise, se zicea, până nu rămăsese mai nimic din ea. Graham, după cum aflasem din zvonuri întâmplătoare, îşi alesese o profesiune; atât el cât şi mama lui plecaseră din Bretton şi se spunea că ar fi stat acum la Londra. Astfel, nu mai rămânea nicio posibilitate de a depinde de alţii, trebuia să aştept ajutor doar de la mine însămi. Nu mă ştiam o fiinţă prea activă şi cu mari resurse proprii, însă încrederea în mine şi nevoia de a mă descurca singură mi-au fost impuse de împrejurări, aşa cum li se întâmplă multora. Aşa că, atunci când domnişoara Marchmont, o fată bătrână care locuia în vecinătate, trimise într-o zi să mă cheme, dădui ascultare acestei chemări, nădăjduind că avea să-mi încredinţeze o sarcină pe măsura puterilor mele.

Domnişoara Marchmont era o femeie cu stare şi locuia într-o casă impunătoare însă, victimă a reumatismelor,

era incapabilă să-şi mişte mâinile şi picioarele, şi se afla în starea aceasta de douăzeci de ani încheiaţi. Îşi petrecea zilele la catul de sus al casei, salonul îl avea alături de camera de culcare. Auzisem adesea vorbindu-se despre domnişoara Marchmont şi despre ciudăţeniile ei (se spunea despre dânsa că ar fi o excentrică) însă nu avusesem ocazia să dau ochii cu ea. Aveam în faţa mea o femeie ridată, cu părul cărunt, pe care singurătatea o făcuse gravă, iar suferinţele îndelungi serioasă, nervoasă chiar, poate chiar obositoare pentru ceilalţi. O fată, mai bine zis o damă de companie, care o slujise câţiva ani, era acum pe punctul să se mărite, şi ea, auzind de situaţia mea nefericită, trimisese să mă cheme cu gândul că aş fi putut lua eu locul celeilalte. Îmi făcu această propunere, după ce ne luasem ceaiul şi rămăsesem numai noi în faţa focului din cămin.

— Nu are să fie o viaţă uşoară, îmi spuse cu sinceritate, pentru că eu am nevoie de multă îngrijire, şi trăiesc foarte retrasă. Totuşi, se prea poate ca, în comparaţie cu viaţa pe care ai dus-o dumneata în ultima vreme, să ţi se pară de suportat.

Am rămas pe gânduri. Eram sigură că pentru mine o asemenea viaţă era foarte uşor de îndurat, dar nu aceasta era problema. Să trăiesc aici, în încăperile acestea închise, urmărindu-i ei suferinţele – să fiu uneori chiar ţinta izbucnirilor ei de mânie – ce avea să se mai aleagă din tinereţea mea? Mai ales când mă gândeam că şi până atunci zilele care se scurseseră, erau, ca să nu spun mai mult, prea puţin plăcute! O clipă mi se strânse inima dar apoi recăpătai curajul, căci, oricât m-aş fi străduit singură să-mi *închipui* răul, cred că eram o fiinţă prea prozaică atât pentru a mai putea idealiza, cât şi pentru a mai exagera răul.

— Şovăi pentru că mă întreb dacă voi avea destulă putere pentru asta, spusei.

— Asta mă face şi pe mine să stau pe gânduri,

răspunse ea, căci pari o făptură istovită.

Aşa şi păream. Mă vedeam în oglindă, în rochia mea de doliu, o făptură pierită, cu obrajii supţi. Însă nu mă gândeam la înfăţişarea mea. Simţeam că urmele acestor suferinţe rămâneau exterioare, îmi spuneam că pot încă trăi viaţa din plin.

— Ce altceva ai mai putea găsi? Ai cu adevărat ceva?

— Nimic prea limpede deocamdată, dar aş putea să mai găsesc ceva.

— Aşa-ţi închipui. Poate totuşi ai dreptate. Încearcă atunci singură şi, dacă nu reuşeşti nimic, încearcă şi ce ţi-am propus eu. Ai în faţă, timp de gândire, trei luni de zile de acum încolo.

Era foarte frumos din partea ei. I-am spus-o şi mi-am exprimat recunoştinţa. În vreme ce-i vorbeam, o cuprinse o criză cu dureri mari. Mă îngrijii de ea, făcui cele necesare, urmând instrucţiunile ei şi, când durerile o mai lăsară, se şi stabilise între noi o oarecare intimitate. În ce mă priveşte, eu văzusem din felul în care trecuse prin această criză că era o femeie fermă, calmă (suferind cu resemnare durerea fizică, deşi poate că s-ar fi putut spune că uneori îşi mai pierdea răbdarea sub imperiul chinurilor morale) şi, judecând după bunăvoinţa cu care îi acordasem ajutorul meu, constatase că ar fi fost în măsură să-mi câştige simpatia (atâta cât eram eu în stare să-i ofer). Trimise din nou după mine a doua zi. Cinci sau şase zile la rând după aceea mă chemă astfel. Relaţiile acestea mai strânse, chiar dacă îmi dezvăluiră la ea defecte şi unele ciudăţenii, îmi prilejuiră de asemenea cunoaşterea mai bună a unui caracter pe care aş fi putut ajunge să-l respect. Gravă şi chiar posomorâtă cum era ea uneori, eu puteam s-o slujesc sau să stau alături de ea cu acea linişte care îngăduie ca, atunci când suntem nişte făpturi cu scaun la cap, felul nostru de a fi, prezenţa, gesturile noastre să fie o încântare şi o mângâiere pentru cei pe care-i slujim. Chiar şi când mă dojenea – ceea ce şi

făcea uneori, cu foarte multă asprime – o făcea într-un fel care nu mă umilea, care nu-mi trezea resentimente; era mai degrabă ca o mamă iritabilă care-şi ceartă fiica, decât ca o stăpână pisăloagă care cicăleşte o slujnică; nici n-ar fi putut să mă cicălească astfel deşi uneori abătea adevărate furtuni asupra capului meu. Mai mult, o undă de bun simţ persista întotdeauna chiar sub patima cu care vorbea; era logică chiar şi atunci când îşi pierdea răbdarea. Nu după multă vreme, un ataşament tot mai pronunţat începu să-mi arate într-o lumină cu totul nouă posibilitatea de a rămâne cu ea ca damă de companie. După încă o săptămână îmi dădusem asentimentul să-i rămân alături.

Astfel, două încăperi încălzite, cu aer închis, deveniră; lumea mea, şi o bătrână infirmă stăpâna mea, prietena mea, totul pentru mine. S-o slujesc pe ea era îndatorirea mea, suferinţa ei era şi suferinţa mea, uşurarea pe care i-aş fi putut aduce – speranţa mea, mânia ei – pedeapsa mea, privirea ei mai blândă – răsplata mea. Am uitat atunci că mai existau câmpuri, păduri, râuri, mări, un cer mereu schimbător dincolo de geamul aburit de căldură al acestei camere de bolnavă, eram aproape mulţumită că pot să uit de acestea toate. Totul în mine se restrângea la ceea ce era acum partea mea de viaţă. Blândă şi liniştita din obişnuinţă, disciplinată de soartă, nu mai aveam nevoie de plimbări în aer liber, pofta mea de mâncare se mulţumea cu porţii minuscule. Pe lângă acestea, ea îmi lăsa ca obiect de studiu originalitatea firii ei, neclintirea virtuţilor ei, aş adăuga, şi forţa pasiunilor ei, să i le admir, constanţa simţămintelor ei în care să-mi pun încrederea. Toate acestea erau calităţi pe care ea le stăpânea, şi pentru acestea toate mă ataşam de ea.

De aceea m-aş fi târât astfel alături de ea şi douăzeci de ani de zile, dacă existenţa ei de suferinţe i-ar mai fi fost prelungită cu încă douăzeci de ani. Însă îi fusese scris altfel. S-ar fi spus că trebuia să fiu mereu împinsă mai

departe să acţionez. Trebuia să fiu împinsă, mânată, gonită, silită la gesturi de energie. Bucăţica aceasta măruntă de afecţiune omenească, pe care o preţuiam ca şi cum ar fi fost o perlă veritabilă, trebuia să mi se risipească printre degete şi să se topească asemenea unei bucăţi de gheaţă. Micile mele îndatoriri pe care mi le asumasem singură trebuia să-mi fie smulse chiar după ce-mi găsisem cu ele împăcarea conştiinţei. Încercasem să ajung la un compromis cu soarta, să evit marile suferinţe care ar fi putut să mă lovească din când în când, închinându-mă unei vieţi întregi de privaţiuni şi de dureri mai mărunte. Însă soarta nu acceptase să fie astfel înşelată şi nici providenţa nu mai consimţi să mă lase într-o asemenea lenevie şi indolenţă.

Într-o noapte de februarie – îmi amintesc bine de ea – răsună în apropierea casei domnişoarei Marchmont un glas pe care-l auziră toţi cei dinăuntru dar care nu fu înţeles, poate, decât de unul singur dintre ei. După o iarnă liniştită, primăvara venise cu furtună. O culcasem tocmai pe domnişoara Marchmont. Eu şedeam la gura focului cu lucrul meu de mână. Vântul gemea dincolo de ferestre, tot aşa se văicărise ziua întreagă, dar pe măsură ce se lăsa tot mai mult noaptea glasul lui căpăta o altă intensitate – un accent ascuţit, pătrunzător, aproape insuportabil pentru urechile omeneşti, o plângere jeluitoare şi nemângâiată, chinuitoare, răzbind la fiece nouă izbucnire.

— O taci, taci odată! le spuneam gândurilor mele neliniştite, şi-mi lăsai lucrul în poală încercând în zadar să-mi astup urechile în faţa acestor jelanii pătrunzătoare. Mai auzisem un glas ca acesta, şi ceea ce suferisem în asemenea clipe îmi arătase la ce să mă aştept după astfel de prevestiri. În cursul vieţii mele împrejurările îmi arătaseră în trei rânduri că acest glas răzbătând în furtună – ţipătul acesta neliniştit, fără speranţă – vădeşte apropiindu-se o stare a elementelor cu totul neprielnică

vieţii. Molime mari, mi se părea că ştiu, sunt adesea prevestite cu acest chinuitor, hohotitor, chinuit, îndelung-jeluitor vânt de apus. De aici, mă gândeam, s-ar fi putut să se fi născut şi legenda Banşi. Mi se mai părea de asemenea că mai remarcasem – însă nu aveam cunoştinţele filosofice necesare pentru a şti dacă exista vreo legătură cauzală între asemenea fenomene – că adesea, cam în aceeaşi vreme, auzim de mari răbufniri vulcanice în părţi mai depărtate ale lumii, de râuri care se revarsă pe neaşteptate dincolo de maluri, şi de talazuri nemaivăzute care bântuie la vremea fluxului pe coastele mărilor. Globul nostru pământesc – îmi spuneam— pare frământat şi sfâşiat în asemenea perioade, ce e mai slab printre noi se ofileşte sub suflul acesta dezlănţuit, năpustindu-se înfierbântat dinspre vulcanii treziţi la viaţă.

Ascultam înfiorându-mă. Domnişoara Marchmont dormea.

Pe la miezul nopţii, furtuna se potolise şi în locul ei se instală un calm de moarte. Focul, care arsese până atunci mocnit, străluci deodată cu o licărire nouă. Simţeam cum aerul se schimbase deodată, se făcuse mai pătrunzător. Ridicând oblonul şi trăgând în lături draperia privii afară şi văzui stelele scânteind în aerul îngheţat de ger.

Întorcându-mă de la fereastră o văzui pe domnişoara Marchmont trează, ridicându-şi capul de pe pernă şi privindu-mă cu o intensitate neobişnuită.

— E o noapte frumoasă? mă întrebă.

Răspunsei afirmativ.

— Aşa mă gândeam şi eu, spuse ea; căci mă simt deodată atât de puternică, atât de bine. Ridică-mă. Mă simt tânără de tot în noaptea asta, tânără, cu inima uşoară, şi fericită. Ce ar fi ca boala asta a mea să treacă deodată, şi să fiu şi eu lăsată să mă bucur de sănătate? Ar fi un miracol.

„Zilele astea nu sunt zile în care să se facă minuni”, mă gândii eu în sinea mea, minunându-mă că o aud vorbind

astfel. Ea continuă, îndreptând conversaţia spre trecut şi părând să-şi amintească de anumite scene, personaje, întâmplări, cu o vioiciune neobişnuită.

— Îmi place să stau să-mi aduc aminte în noaptea asta, spunea. Cred că amintirea este prietena mea cea mai bună. Şi iată, acuma are să-mi facă iarăşi o mare bucurie, îmi aduce îndărăt în inimă realităţi adevărate

— Nu numai nişte idei găunoase, ci ceea ce a fost odinioară o realitate, şi despre care îmi închipuisem că de mult se pierduse, se topise, se amestecase cu ţărâna. Stăpânesc acum iarăşi ceasurile, gândurile, nădejdile din tinereţea mea. Reînvie acum iubirea vieţii mele – singura iubire – aproape singurul meu simţământ, căci eu nu sunt o femeie deosebit de bună, nu sunt o femeie care să ştie să iubească. Şi cu toate acestea am şi eu simţămintele mele, adevărate, puternice, şi simţămintele acestea şi-au avut odinioară o ţintă. O singură fiinţă mi-a fost mie scumpă aşa cum celor mai mulţi dintre bărbaţi şi femei le sunt scumpe nenumăratele obiecte şi fiinţe pe care-şi risipesc atenţia. Câtă vreme am iubit, şi câtă vreme am fost şi eu iubită, cum m-am mai bucurat de viaţă! Ce an minunat pot să-mi amintesc acum, ce luminos mi se întoarce un gând! Ce primăvară frumoasă, ce vară caldă, încărcată de splendoare, clarul de lună blând cum mai arginta serile de toamnă, ce nădejdi tumultuoase în apele prinse de gheaţă şi câmpiile amorţite de ger în iarna din anul acela, anul acela întreg inima mea a trăit numai prin inima lui Frank. O, nobilul meu Frank, —credinciosul meu Frank – bunul, bunul meu Frank, cu mult mai bun decât mine, cu gândurile întru totul cu mult mai curate decât ale mele! Lucrul acesta pot să-l înţeleg şi să-l spun acum: dacă puţine femei au suferit mai mult decât mine în pierderea mea, puţine au trăit bucurii mai mari în iubirea lor. A fost o iubire cu mult mai bună decât îi e hărăzită celui de rând. N-am avut niciodată vreo îndoială despre el sau pornind de la el; a fost o iubire care a cinstit-o, a

înălţat-o şi a apărat-o tot atât de mult cât a făcut-o fericită pe cea căreia i-a fost închinată. Să mă mai întreb acum, în clipa aceasta când mintea mi-e atât de ciudat de limpede, să mă mai gândesc de ce oare mi-a fost răpită? Pentru ce păcat oare am fost osândită ca după douăsprezece luni de fericire să îndur treizeci de ani de suferinţă? Nu ştiu, urmă ea după o pauză. Nu pot. Nu pot să înţeleg motivul. Şi totuşi, şi în ceasul acesta pot spune cu sinceritate ceea ce n-am încercat niciodată să spun până acum: Neînţelesule Dumnezeu, facă-se voia Ta! În clipa aceasta cred că moartea mă va reuni cu Frank. Până acum n-am crezut-o niciodată.

— El a murit, deci? întrebai cu vocea scăzută.

— Scumpa mea fetiţă, spuse ea, într-un ajun fericit de Crăciun m-am îmbrăcat şi m-am gătit cum am putut mai bine aşteptându-mi iubitul, cel care foarte curând avea să-mi fie soţ, şi care în noaptea aceea trebuia să vină să mă vadă. M-am aşezat să-l aştept. Şi acum mai revăd clipa aceea, văd amurgul încărcat de ninsoare strecurându-se prin ferestre, la care nu mai trăsesem draperiile, căci vroiam să-l văd cum se apropie călare pe aleea înzăpezită; simt şi acum lumina blândă a focului încălzindu-mă, jucându-mi-se pe rochia de mătase, şi arătându-mi când şi când chipul tânăr într-o oglindă. Văd luna nopţii aceleia liniştite de iarnă plutind plină, rotundă, limpede şi îngheţată, peste formele înnegrite ale tufişurilor şi peste peluzele spulberate cu argint din faţa casei. Aştept, cu nerăbdare în vinele pe care mi le simt zbătându-mi-se, dar fără nicio îndoială în mine. Flăcările s-au stins în cămin, mai mocnesc doar tăciunii; luna a urcat sus pe cer, dar o mai zăresc prin fereastră; ceasul a bătut zece; rareori întârzia el peste această oră, dar o dată sau de două ori se mai întâmplase să mai zăbovească atâta.

Adică, să nu mai vie? Nu, nu s-ar fi putut întâmpla nici măcar o singură dată. Şi iată-l că venea acum, venea în

goană să recâştige timpul pierdut. Frank, oricât ţi-ai îmboldi acum calul sărmanul, îmi spuneam în sinea mea, ascultând, fericită şi totuşi îngrijorată, galopul calului apropiindu-se, ai să fii certat pentru asta. Am să-ţi spun că mie îmi pui astfel capul în primejdie, căci orice e al tău e într-un fel şi mai scump şi mai preţios şi al meu. Şi iată-l, îl vedeam, dar cred că-mi erau ochii înlăcrimaţi, atât de nesigură îmi era vederea. l-am văzut calul, îi auzeam tropotul, vedeam în sfârşit o formă, am auzit strigăte. Era cu adevărat un cal? sau ce o fi fost lucrul acela greoi, târându-se, ciudat de negru, peste pajişte? Ce nume aş fi putut să-i dau formei acesteia aflate în faţa ochilor mei acolo, în clarul de lună? Sau cum aş fi putut să-mi spun simţămintele care mi se ridicau în piept înecându-mă?

N-am putut face altceva decât să fug afară. Un animal enorm – era cu adevărat calul negru al lui Frank – se oprise tremurând, gâfâind, nechezând în faţa uşii, un om îl ţinea de căpăstru – Frank, am crezut.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat.

Thomas, servitorul meu, mi-a răspuns, vorbindu-mi aspru:

— Intraţi în casă, doamnă.

Şi apoi, către o altă slujnică care tocmai ieşea în grabă din bucătărie, atrasă parcă de o presimţire:

— Ruth, du-o numaidecât pe domnişoara înăuntru în casă.

Însă eu şi îngenuncheasem în zăpadă, lângă o forma lungită acolo – o siluetă pe care mai înainte o văzusem târâtă la pământ în urma calului – ceva care suspina, care gemea, strâns lipit de pieptul meu, când l-am ridicat şi l-am tras înspre mine. Nu murise, nici nu-şi pierduse cu totul cunoştinţa. L-am adus în casă; am refuzat să mă las smulsă sau împinsă de lângă el. Eram o fire de ajuns de cumpănită, obişnuită să fiu stăpână nu numai pe mine, ci şi pe ceilalţi. La început încercară să se poarte cu mine ca şi cu un copil, aşa cum se face întotdeauna cu cei care au

fost loviţi de mânia lui Dumnezeu. Însă eu n-am cedat în faţa nimănui, decât în faţa medicului, şi când acesta făcuse tot ceea ce fusese în stare să facă, l-am luat pe Frank, pierdut în braţele morţii, numai pentru mine singură. A mai avut putere să mă strângă în braţe, a mai avut putere să-mi pronunţe numele, m-a auzit cum mă rugam încet alături de trupul lui, m-a simţit cum îl mai mângâiam cu toată blândeţea şi dragostea pe care le mai simţeam în mine.

— Maria, mi-a spus, mor acum în paradis.

Şi-a risipit ultima suflare în vorbe de credinţă pentru mine. Când zorii s-au arătat, Frank al meu se dusese cu Domnul. Şi aceasta, continuă ea, s-a petrecut acum treizeci de ani. Am suferit mult de atunci. Mă îndoiesc că am ştiut să trag învăţăturile cele mai bune din suferinţele mele. Din nişte firi blânde şi iubitoare nefericirile acestea ar fi făcut nişte sfinţi, din nişte spirite puternice, rele, ar fi făcut nişte demoni. Cât despre mine, eu nu am ajuns decât o femeie amorţită de durere şi egoistă.

— Dumneavoastră aţi făcut mult bine, spusei, căci ea era cunoscută pentru daniile ei foarte importante.

— Nu mi-am precupeţit banii, vrei să spui, acolo unde ar fi putut aduce vreo mângâiere. Şi ce-i cu asta? Nu m-a costat niciun efort, nu m-a durut cu nimic să-i dărui. Dar am credinţa că, începând de astăzi, am să fiu într-o stare de spirit mai plină de bunătate, ca să mă pregătesc pentru reîntâlnirea cu Frank. Vezi, mă gândesc şi acum la Frank mai mult decât la Dumnezeu, şi dacă am crede că, iubind astfel o creatură, atât de multă vreme şi cu atâta desăvârşită dăruire, făptuim o blasfemie faţă de Creator, aş zice că am prea puţine şanse de a mă mântui. Ce crezi, tu, Lucy, despre astfel de lucruri? Fii tu duhovnica mea şi spune-mi.

La o astfel de întrebare eu nu puteam să-i dau răspuns. N-aveam cuvinte. Însă ea avea impresia că eu i-aş fi răspuns.

— Ai dreptate, copilul meu. Trebuie să ne acceptăm fiecare soarta, oricare ar fi ea, şi să ne străduim să-i facem fericiţi şi pe alţii. Nu-i aşa? Vezi, de mâine am să încerc şi eu să te fac pe tine mai fericită. Am să-mi dau toată silinţa să fac şi eu ceva pentru tine, Lucy, ceva care sa-ţi fie şi ţie de ajutor, când eu am să fiu moartă. Mă doare capul acum, de mult ce-am vorbit. Dar sunt fericită. Du-te la culcare. Uite, ceasul bate două. Ce târziu stai şi tu, sau mai bine zis ce târziu te mai ţin şi eu, în egoismul meu. Dar du-te acum, nu-ţi mai face griji cu mine. Simt că am să mă odihnesc bine.

Se lăsă să cadă pe perne ca şi cum ar fi vrut să aţipească, şi eu mă retrasei spre culcuşul meu, aflat după un paravan în aceeaşi cameră. Noaptea trecu liniştită; ceasul de pe urmă i-a fost fără îndoială paşnic, liniştit şi fără suferinţe. Dimineaţa o găsirăm fără viaţă, aproape rece, însă calmă şi netulburată. Vioiciunea şi însufleţirea ei neaşteptată fuseseră preludiul unei crize. O singură lovitură fusese deajuns să taie firul unei vieţi atât de mult chinuite.

5.
ÎNTORCÂND O NOUA FILĂ

ACUM, CA-MI MURISE STĂPÂNA, şi că mă găseam din nou singură, trebuia să-mi caut altă slujbă. Pe vremea aceea s-ar fi putut să am puţin – o, prea puţin – nervii tulburaţi. Recunosc că nu arătam prea bine, dimpotrivă, eram slabă, trasă la faţă şi cu cearcăne mari sub ochi, ca o făptură obişnuită să stea noaptea târziu trează, ca o slujitoare muncită din greu, sau ca o fiinţă fără ocupaţii şi chinuită de datorii. Datorii, însă, nu aveam, şi nici nu eram cu totul săracă, pentru că, chiar dacă domnişoara Marchmont nu avusese vreme să se ocupe de mine printr-o binefacere, aşa cum îmi spusese în noaptea din urmă că avea de gând s-o facă, totuşi, după înmormântare, leafa îmi fusese plătită până la ultimul ban de verişorul ei mai depărtat, moştenitorul, un bărbat cu aspectul unui avar, cu nasul ascuţit şi tâmplele adâncite, şi care, într-adevăr, după cum am auzit multă vreme după aceea, se vădi a fi un adevărat harpagon; exact opusul generoasei sale rubedenii, şi o pată pentru amintirea ei şi astăzi pomenită de săraci şi cei în nevoie. Eram deci posesoarea sumei de cincisprezece lire sterline, şi chiar dacă eram istovită, sănătatea îmi rămăsese neatinsă, iar moralul îmi era de asemenea bun. S-ar fi putut încă spune despre mine că, în comparaţie cu mulţi alţii, eram într-o situaţie de invidiat însă era şi o situaţie jenantă, după cum m-am convins singură, cu o

anume asprime, într-o bună zi în care mi-am dat seama că în exact o săptămână va trebui să-mi părăsesc sălaşul de până atunci, fără a avea nicio certitudine în ce-l priveşte pe următorul.

Aflată în acest impas, m-am hotărât, ca ultimă şi unică soluţie, să mă sfătuiesc cu o fostă slujitoare a familiei noastre, pe vremuri guvernanta mea, acum menajeră într-o reşedinţă impunătoare nu departe de cea a domnişoarei Marchmont. Am petrecut câteva ceasuri împreună cu ea, ea m-a mângâiat cum s-a priceput dar nu ştia nici dânsa ce sfat să-mi dea. Încă pradă nesiguranţei, o părăsii pe la vremea înserării. Aveam de făcut pe jos un drum de vreo două mile. Era o noapte limpede, geroasă. În ciuda singurătăţii, sărăciei şi nesiguranţei mele, inima, hrănită şi însufleţită de vigoarea unei tinereţi care număra încă douăzeci şi trei de ani, îmi bătea firesc şi deloc înfricoşată. Deloc înfricoşată, sunt sigură de asta, căci altminteri m-aş fi înfiorat în faţa acestui drum pustiu, care mi se întindea în faţă printre câmpurile liniştite şi nu străbătea niciun sat şi nu trecea prin apropierea nici unei ferme sau măcar a unei colibe, sau m-ar fi înfricoşat noaptea fără lună, căci îmi urmam drumul numai la lumina stelelor, sau m-aş fi înfricoşat încă şi mai mult în faţa apariţiei neobişnuite care în noaptea aceea se arătase strălucitoare spre miazănoapte, ca o taină emoţionantă, Aurora borealĕ. Însă această prezenţă străină mă mişcase în alt fel decât insuflându-mi spaima. Mi se părea că-mi aduce, dimpotrivă, noi puteri. Sorbeam forţe noi în briza pătrunzătoare care părea că se iscă din ea. Un gând îndrăzneţ îmi răsări în minte: „Părăseşte pustietatea aceasta, mi se părea că aud spunându-mi-se, pleacă de aici.” „Încotro?” era întrebarea.

N-aveam încotro să privesc prea departe. Ridicându-mi privirile de pe acest câmp de ţară, aflat în inima mănoasă a câmpiilor Angliei, văzui cu ochii minţii ceea ce nu

apucasem să văd cu ochii trupului: vedeam Londra.

A doua zi mă întorsei la reşedinţa cea impunătoare şi, cerând îngăduinţa s-o mai văd o dată pe menajeră, îi comunicai şi ei gândul meu.

Doamna Barrett era o femeie gravă, cumpănită, deşi experienţa ei despre lume nu era cu mult mai întinsă decât a mea. Nu mă învinui că mi-aş fi ieşit din fire. Adevărul este că eu aveam un fel de a fi aşezat, care şi până atunci îmi fusese de ajutor; ca şi cum aş fi fost învestmântată într-o mantie cernită şi cu capul acoperit de o glugă austeră. Şi, la adăpostul acestui fel de a fi, îmi trăisem până atunci, fără a fi certată ba chiar dimpotrivă, cu aprobarea celorlalţi, o viaţă care, dacă eu aş fi fost mai agitată şi mai nestăpânită, i-ar fi făcut pe mulţi să mă socotească drept o fiinţă visătoare şi exagerată.

Menajera cântărea tocmai cu glas tare unele din dificultăţile pe care le vedea stându-mi în faţă şi în vremea aceasta îşi continua pregătirile curăţind portocalele pentru dulceaţă. Tocmai atunci un copil trecu în goană pe afară, prin faţa ferestrei, şi se năpusti apoi în cameră. Era un băieţaş drăguţ şi când se apropie de mine sărind şi râzând, căci nu eram străini unul faţă de altul (cum nici maică-sa, ea, fata căsătorită a stăpânilor casei nu-mi era cu desăvârşire necunoscută), eu îl ridicai pe genunchi. Oricât ar fi fost de diferite acum situaţiile noastre, mama acestui copil şi cu mine fusesem colege de şcoală, când eu eram o fetiţă de zece ani, iar ea o tânără domnişoară de şaisprezece, şi îmi mai aduceam aminte de ea, o fetiţă frumoasă dar nu prea deşteaptă, cu o clasă în urma mea.

Admiram acum ochii frumoşi întunecaţi ai băieţelului, când mama sa, tânără doamnă Leigh, îşi făcu şi ea apariţia. Ce femeie frumoasă şi binevoitoare ajunsese acum acea fetiţă mereu bine dispusă şi simpatică, însă lipsită de calităţi intelectuale! Căsnicia şi maternitatea o schimbaseră astfel, aşa cum aveam să văd mai târziu că

le schimbă şi pe altele chiar mai puţin promiţătoare decât fusese ea. Pe mine mă uitase. Şi eu mă schimbasem, deşi mă tem că nu în bine. Nu făcui nicio încercare să-mi recâştig locul în amintirea ei – de ce aş fi făcut-o? Venise să-şi ia băiatul s-o însoţească la o plimbare, şi în urma ei intră o doică ţinând în braţe un copilaş. Pomenesc aici despre întâmplarea aceasta numai pentru că, adresându-i cuvântul doicii, doamna Leigh vorbi franţuzeşte (o franceză foarte incorectă, dealtfel, şi cu un accent incorijibil, care de asemenea mă făcu să-mi amintesc de zilele când eram colege de şcoală) şi constatai astfel că doica era o străină. Băieţaşul sporovăia şi el cu volubilitate în limba franceză. Când se retraseră cu toţii, doamna Barrett spuse că tânără ei stăpână o adusese pe doica aceea străină încă de acum doi ani, când se reîntorsese dintr-o excursie pe continent; că era tratată aproape la fel de bine ca şi o guvernantă, şi că n-avea nimic de făcut decât să se plimbe şi să pălăvrăgească pe franţuzeşte cu tânărul domn Charles; „şi, adăugă doamna Barrett, ea zice că sunt multe englezoaice la familiile de străini la fel de bine tratate ca şi ea”.

Mă gândeam să păstrez şi eu în minte această informaţie întâmplătoare, aşa cum gospodinele grijulii pun deoparte nimicuri şi bucăţele din câte ceva pentru care minţile lor prevăzătoare se gândesc că pot găsi vreo întrebuinţare cândva în viitor. Înainte de a o părăsi pe bătrâna mea prietenă, ea îmi dădu adresa unui han respectabil, de modă veche, din capitală, pe care, adăugă ea, unchii mei obişnuiseră să-l frecventeze în vremurile de demult.

Plecând la Londra se vădi că aveam de înfruntat mai puţine riscuri şi că aveam să întâlnesc mai puţine prilejuri de iniţiativă decât ar putea crede cititorul. De fapt, distanţa era doar de cincizeci de mile. Suma de care dispuneam avea să-mi ajungă să mă duc până acolo, să mă susţină acolo câteva zile, cât şi să-mi permită să mă

întorc dacă n-aveam motive să rămân. Consideram totul ca o scurtă vacanţă, pe care ţi-o poţi îngădui ca răsplată după multă oboseală şi nicidecum ca o aventură pe viaţă şi pe moarte. Lucrul cel mai bun pe care-l poţi face în anumite împrejurări este să nu iei prea în serios cele pe care le ai de făcut. Mintea şi trupul îţi rămân liniştite, pe câtă vreme gândurile prea avântate te-ar înfierbânta prea mult.

Cincizeci de mile însemnau o călătorie de o zi întreagă (vorbesc despre o vreme de mult trecută; părul meu, care până târziu a rezistat asalturilor vremii, stă acum strâns, în sfârşit alb, sub scufia mea albă, asemenea zăpezilor sub straturi de zăpezi). Într-o noapte umedă de februarie, cam pe la ceasurile nouă, am ajuns şi eu la Londra.

Ştiu bine că cititorul meu nu se numără printre cei care ar sta să-mi mulţumească dacă m-aş apuca să-i transcriu pe îndelete şi cât mai poetic primele mele impresii; cu atât mai bine, pentru că n-aş fi avut nici vremea, nici dispoziţia să mă îndeletnicesc cu aşa ceva. Ajunsesem, într-o seară umedă, aspră, neguroasă, într-un Babilon şi o pustietate a cărei vastitate şi ciudăţenie îmi punea greu la încercare dorinţa de a-mi păstra mintea limpede şi de a rămâne stăpână pe mine, acestea, în absenţa altor calităţi mai strălucitoare, fiind singurele calităţi cu care mă înzestrase Natura.

Când coborâi din diligenţă vorbirea ciudată a vizitiilor şi a celor care căscau gura în jur mi se părură la fel de străine ca şi o limbă neştiută. Nu mai auzisem niciodată până atunci limba engleză maltratată astfel. Reuşii totuşi să înţeleg şi să mă fac înţeleasă atât cât să-mi permită să ajung cu bine, eu şi cufărul meu, la hanul a cărui adresă o obţinusem. Ce grea, ce apăsătoare, ce năucitoare mi se părea acum expediţia aceasta! Pentru prima dată la Londra, pentru întâia dată la un han, obosită de călătorie, amorţită de întunecime, îngheţată cu totul, lipsită şi de experienţa şi de sfaturile care să-mi spună cum să

acţionez, şi totuşi constrânsă a acţiona.

Căutai deci să pun toate aceste probleme în faţa bunului simţ. Însă bunul meu simţ îmi era la fel de îngheţat şi de buimac ca şi celelalte facultăţi şi nu fu în măsură să facă faţă acestor întrebări decât sub îmboldirea unor necesităţi inexorabile, şi atunci numai în zvâcniri întretăiate. Astfel somat, el mai reuşi să plătească hamalul. Ţinând seamă de criza prin care treceam, nu-mi mai pot acum condamna prea aspru bunul simţ pentru că s-a lăsat atunci atât de rău tras pe sfoară. Tot el a fost cel care i-a cerut portarului o cameră, a solicitat cu sfială o cameristă, şi, ceea ce e mai mult, a îndurat odată cu mine, fără a se lăsa cu totul covârşit, o comportare cu totul arogantă din partea acestei tinere când îşi făcu şi ea apariţia.

Îmi amintesc că această cameristă de care vorbesc era un adevărat model de insolenţă şi viclenie. Talia, boneta, rochia, toate îi erau atât de elegante încât mă întrebam cum şi unde fuseseră croite; pronunţa cuvintele cu o fluenţă dispreţuitoare, de parcă ar fi vrut să arate că desconsideră cu totul felul meu de a vorbi; portul ei cochet îmi făcea de ruşine straiele provinciale. „Ei, n-am ce-i face, m-am gândit; şi pe urmă şi scena şi împrejurările sunt noi, mă descurc eu până la urmă”.

Păstrându-mi o atitudine foarte calmă în faţa acestei tinere arogante, şi mai târziu adoptând o aceeaşi comportare faţă de chelnerul cu aspect de pastor, în haina lui neagră şi gulerul lui alb, obţinui curând din partea amândurora politeţea pe care o aşteptasem. Cred că îşi închipuiseră la început că eram o slujnică, însă în scurtă vreme se mai lămuriseră şi apoi purtarea lor faţă de mine alternă între atitudine protectoare şi amabilitate.

M-am retras în iatacul meu abia după ce mă împărtăşisem cu ceva de-ale gurii, şi mă încălzisem puţin la gura focului. Dar atunci când mă întinsei pe marginea patului, odihnindu-mi capul şi braţele pe o pernă, o

apăsare teribilă mă cuprinse. Dintr-o dată situaţia în care mă aflam mi se înfăţişă în faţa ochilor ca o fantomă. Eram acolo, necunoscută, întunecată, aproape lipsită cu totul de speranţă. Ce făceam aici, singură, în Londra aceasta imensă? Ce aveam să fac a doua zi? Ce perspective aveam eu în viaţă? Ce prieteni aveam eu pe întreg pământul? De unde veneam? Încotro aş fi putut să mă îndrept? Ce-mi mai rămânea de făcut?

Mi-am scăldat perna, braţele, părul, în lacrimile care se revărsau nestăpânite. O pauză întunecată, încărcată de gânduri negre urmă acestei izbucniri, însă nu regretam pasul făcut, şi nici nu m-aş fi învoit să dau înapoi. O convingere puternică, dar nelămurită, că era mai bine să merg înainte decât să mă retrag, şi că eram în stare să merg înainte, că o cale, oricât ar fi fost de îngustă şi de grea, avea să mi se deschidă în faţă cu vremea, predomina asupra tuturor celorlalte simţăminte. În cele din urmă mă liniştii îndeajuns ca să-mi pot face rugăciunile şi să-mi caut odihna. Suflasem tocmai în lumânare şi mă întinsesem sub pături, când un sunet adânc, grav, puternic, străbătu noaptea făcând-o să vibreze. La început n-am ştiut ce este; dar el se repetă de douăsprezece ori, şi la cea de a douăsprezecea bătaie, cu vibrarea ei uriaşă şi tremurătoare, îmi spusei: „Sunt aici, în umbra catedralei Sfântul Paul”.

6.
LONDRA

A DOUA ZI ERA ÎNTÂI MARTIE. Când m-am trezit, m-am sculat din pat şi mi-am deschis fereastra, am zărit soarele răsărit de curând şi zbătându-se să răzbească prin ceaţă. Deasupra capului meu, mai presus de acoperişurile caselor înălţându-se până aproape de nori, vedeam o siluetă solemnă, boltită, albăstrie-închisă, ceţoasă – CUPOLA CATEDRALEI. Privind-o, îmi simţeam sufletul emoţionat, aveam dintr-o dată simţământul că eu, care până atunci parcă nu trăisem cu adevărat niciodată, eram în sfârşit pe punctul să gust viaţa.

„Bine am făcut că am venit aici, mi-am spus, în vreme ce purcedeam să mă îmbrac cu grabă şi grijă, îmi place aerul din această măreaţă Londră pe care-l simt acum jur-împrejurul meu. Doar un netrebnic ar accepta să-şi petreacă întreaga viaţă într-un biet cătun, suferind ca însuşirile să-i fie mâncate acolo de rugina obscurităţii!”

M-am îmbrăcat şi am coborât, nu mă mai simţeam obosită de drum şi fără vlagă, ci, dimpotrivă, odihnită şi plină de viaţă. Când intră chelnerul în sala de mese cu micul dejun, izbutii să-i fac faţă cu linişte, şi chiar cu bună dispoziţie. Am dus chiar o conversaţie de vreo zece minute în cursul căreia am ajuns să ne cunoaştem mai bine spre folosul amândurora. Era un om mai vârstnic, cu părul încărunţit, şi, după cât se părea, servea aici de

douăzeci de ani. Când mă convinsei de aceasta, fui sigură că trebuie să-şi amintească de cei doi unchi ai mei, Charles şi Wilmot, care, în urmă cu cincisprezece ani, poposiseră deseori în hanul acesta. Le pomenii numele, el îşi amintea de ei perfect şi plin de respect. Când îi spusei de legătura mea de rudenie cu ei, situaţia mea se clarifică pe de-a întregul în ochii lui şi chiar aşa cum aş fi dorit-o. Îmi spuse că semănăm la faţă cu unchiul Charles, şi îmi închipui că spunea adevărul, pentru că şi doamna Barrett afirmase adesea acelaşi lucru. O atitudine plină de politeţe şi prevenitoare înlocui acum comportarea sa plină de îndoieli şi jenantă de mai înainte, şi din clipa aceea n-am mai întâmpinat greutăţi pentru a obţine un răspuns corect la o întrebare rezonabilă.

Strada spre care răspundea fereastra micuţei mele camere era îngustă, liniştită şi deloc murdară; puţinii trecători erau ca oricare din cei întâlniţi în oraşele de provincie. Nu vedeam afară nimic înfricoşător şi aveam încredere că mă pot aventura să ies singură.

Aşadar, după ce-mi luai micul dejun, pornii la drum. Inima îmi era încălzită de un simţământ de mulţumire – să mă plimb singură pe străzile Londrei mi se părea în sine o adevărată aventură. Curând mă găseam pe Paternoster Row – care era pentru mine un loc deja cunoscut. Intrai într-o librărie ţinută de un oarecare Jones, cumpărai o cărticică – un gest extravagant pe care la drept vorbind nu mi l-aş fi putut permite, însă mă gândisem că într-o bună zi o să pot s-o trimit sau să i-o dăruiesc personal doamnei Barrett. Domnul Jones, un om de afaceri uscăţiv, stătea în picioare în spatele tejghelei, el părea să fie unul dintre cei mai importanţi, iar eu una dintre cele mai fericite fiinţe.

În dimineaţa aceea trăii în adevăratul înţeles al cuvântului cât într-o întreagă viaţă bine umplută de simţăminte. Trezindu-mă pe neaşteptate în faţa catedralei Sfântul Paul, intrai şi urcai în marele dom; de

acolo puteam vedea Londra cu râul, cu podurile, cu bisericile sale; vedeam străvechiul Westminster, şi înverzitele grădini din Temple scăldate în lumina soarelui, şi cerul limpede, albastru, primăvăratic deasupra, iar între acesta şi oraşul de jos un văl nu prea des de ceaţă.

Coborând, îmi continuai plimbarea la întâmplare, lăsându-mă în voia paşilor, simţindu-mă liberă şi plină de bună dispoziţie, şi – fără să-mi dau prea bine seama cum – ajunsei în însăşi inima marelui oraş. Acum vedeam şi simţeam Londra. Ajunsei până pe cheiuri, urcai pe Cornhill, mă amestecai prin şuvoiul trecătorilor, îndrăznii să înfrunt pericolul trecerii străzilor. Să constat că pot face aceasta şi mai ales că o pot face de una singură îmi stârni o plăcere iraţională, dar reală, De atunci, am mai văzut West End-ul, parcurile, frumoasele scuaruri, dar tot mai mult îmi place City-ul. Inima oraşului mi se pare mai plină de viaţă; pulsaţia afacerilor, graba, vuietul, constituie o privelişte plină de gravitate şi de însufleţire, în inima oraşului se naşte viaţa – în cartierele din West End îi întâlneşti doar plăcerile. În West End poţi întâlni prilejuri de distracţie şi amuzament, însă în City te simţi mişcat până în adâncul inimii.

Până la urmă, obosită şi înfometată (de ani de zile nu mai simţisem o foame atât de sănătoasă) mă întorsei, cam pe la ceasurile două, spre întunecosul, bătrânul şi liniştitul meu han. Luai acolo dejunul, două feluri: o mâncare simplă şi legume, şi amândouă mi se părură excelente, cu mult mai bune decât felurile delicate, pretenţioase pe care bucătăreasa domnişoarei Marchmont obişnuia să ni le trimită bunei mele stăpâne şi mie însămi şi cărora noi amândouă nu izbuteam, oricât ne-am fi străduit, să le facem faţă. Obosită dar încântată, mă întinsei pe trei scaune să mă odihnesc pentru o oră (căci camera mea nu avea o canapea). Ştiu că am dormit şi că apoi, trezindu-mă, am stat pe gânduri cam vreo două ceasuri.

Starea de spirit în care mă aflam şi toate împrejurările imediate erau acum cât se poate de prielnice pentru a mă face să adopt o nouă, mai hotărâtă şi mai îndrăzneaţă — poate chiar deznădăjduită – linie de acţiune. Nu mai aveam nimic de pierdut. Sila de nespus pe care o simţeam faţă de existenţa mea pustie din trecut îmi interzicea să mă întorc îndărăt. Dacă aveam să dau greş în ceea ce îmi propuneam să întreprind acum, cine, în afară de mine însămi, ar fi avut de suferit? Dacă aveam să mor departe de casă – de casă aş fi vrut să spun, numai că nu aveam cu adevărat o casă –, de Anglia, cine ar fi avut să plângă pe urma mea?

De suferit mă aşteptam să sufăr. Cu suferinţa eram deprinsă, mă gândeam chiar că moartea însăşi nu-mi trezea spaimele pe care le ridică în faţa celor crescuţi în puf. Mă oprisem şi altădată la gândul morţii cu cugetul liniştit. Pregătită deci pentru orice consecinţe, am alcătuit un plan.

Încă în aceeaşi seară obţinui de la prietenul meu chelnerul informaţii cu privire la plecarea vapoarelor către un anume port de pe continent, Boue-Marine. Constatai astfel că nu aveam timp de pierdut, trebuia să-mi reţin o cabină încă din seara aceea. La drept vorbind, aş mai fi putut aştepta până dimineaţa să-mi ocup chiar locul, însă n-aş fi vrut să înfrunt riscul de a întârzia.

— Mai bine reţineţi-vă locul de pe acum, domnişoară, mă sfătui chelnerul. Dându-i dreptate mi-am plătit camera şi răsplătii bunăvoinţa prietenului meu cu o monedă de o valoare de-a dreptul princiară care în ochii lui trebuie să fi părut absurdă – şi chiar, în vreme ce îşi băga banii în buzunar avu un surâs vag care lăsa să înţeleg părerea sa despre felul în care donatoarea ştia să se descurce în viaţă. Se ocupă el însuşi să-mi caute o trăsură. Mă recomandă de asemenea vizitiului, dându-i în acelaşi timp instrucţiuni să mă conducă până pe chei şi să nu mă lase pe seama hamalilor din docuri, lucru pe care

birjarul făgădui să-l facă. Numai că, odată ajunşi, nu-şi respectă promisiunea, ci, dimpotrivă, mă oferi jertfă, mă servi ca pe o porţie grasă poftelor acelora, debarcându-mă în mijlocul unui grup de asemenea hamali din docuri.

Aici se ivi pentru mine o criză cu totul şi cu totul neplăcută. Era o noapte întunecoasă. Vizitiul se îndepărtă în grabă de îndată ce-şi încasă banii, hamalii începură o adevărată luptă între ei pentru mine şi pentru bagajul meu. Înjurăturile pe care şi le schimbară între ei le mai aud şi acum, ele îmi zguduiră calmul filosofic într-o mai mare măsură decât reuşise s-o facă noaptea, singurătatea mea, sau ciudăţenia până atunci necunoscută a scenei. Unul din ei îmi înşfăcă bagajul. Rămăsei liniştită, aşteptând. Dar când un altul puse mâna pe mine, eu prinsei glas şi, scuturându-mă de atingerea lui, păşii neîntârziat într-o barcă, comandai cu severitate să mi se lase cufărul alături în aceeaşi ambarcaţiune – „chiar în locul acesta” – ceea ce se şi făcu de îndată, iar proprietarul bărcii pe care o alesesem îmi deveni pe dată aliat, şi începu să vâslească.

Fluviul era negru ca un torent de cerneală. Pe suprafaţa lui se frângeau luminile de la clădirile din jur, navele se legănau mai spre larg. Trecurăm astfel vâslind pe lângă asemenea vase, citii la lumina lanternelor numele lor vopsite în litere uriaşe, albe pe fondul negru al carenelor. *Oceanul, Phoenix, Prinţul Consort, Delfinul* rămaseră pe rând în urma noastră însă vasul meu se numea *Vioiul* şi se părea că acostase mai departe.

Alunecam astfel pe valurile întunecate, îmi alerga gândul la apele Styxului şi la Charon, care să poarte un suflet însingurat înspre Ţara Umbrelor. În toiul acestei întâmplări ciudate, cu un vânt îngheţat suflându-mi în faţă şi cu norii miezului de noapte lăsându-şi ploaia asupra capului meu, cu doi vâslaşi brutali şi grosolani drept tovarăşi, ale căror blesteme îmi răneau urechile, mă întrebai dacă eram pierdută de oboseală, nefericită

sau pradă spaimei. Nu eram niciuna, nici alta. Deseori în viaţă mi s-a întâmplat să mă simt mult mai înfricoşată, chiar în împrejurări mai sigure în comparaţie cu aceasta. „Cum aşa, îmi spusei. Mi se pare că sunt însufleţită şi plină de viaţă în loc să mă simt îngrijată şi deznădăjduită?” Nu-mi explicam deloc de ce mă simţeam astfel.

Vioiul se arătă în faţa noastră în cele din urmă, alb şi strălucitor, din întunecimile nopţii.

— Aţi ajuns! îmi spuse luntraşul şi-mi pretinse pe loc suma de şase şilingi.

— Îmi ceri prea mult, i-am răspuns.

Pe loc se îndepărtă de vas şi-mi jură că nu avea să mă lase să mă îmbarc până nu aveam să-i plătesc. Un tinerel – stewardul, după cum aveam să aflu mai târziu – stătea privind la noi peste balustrada punţii, rânjea de la început aşteptând urmarea conflictului. Ca să-l dezamăgesc, mă hotărâi să plătesc suma cerută. De trei ori în după-amiaza aceea plătisem câte o coroană acolo unde ar fi trebuit să nu dau mai mult de o treime din această sumă, însă mă mângâiai cu reflecţia: „Lasă, asta se cheamă să capeţi experienţă”. „Te-au tras pe sfoară!” îmi spuse stewardul încântat, când mă urcai pe bordul navei. I-am răspuns flegmatic „ştiu”, şi am coborât spre cabină.

O femeie voinică, bine făcută şi cochetă se afla în cabina doamnelor. O rugai să-mi arate culcuşul meu. Ea mă privi aspru, mormăi ceva în sensul că era cu totul neobişnuit ca, pasagerii să se îmbarce la asemenea ore, şi păru chiar dispusă să se arate şi mai puţin politicoasă încă. Ce chip atrăgător avea, şi în acelaşi timp câtă insolenţă şi cât egoism îi erau înscrise pe trăsăturile feţei!

— Acum, că tot sunt pe bord, puteţi fi încredinţată că am să şi rămân, fu răspunsul meu. Am să vă deranjez să-mi spuneţi care este culcuşul meu.

Se supuse, însă cu vădită neplăcere. Îmi scosei boneta, îmi aranjai lucruşoarele şi mă întinsei. Trecusem prin

oarecari dificultăţi, câştigasem un soi de victorie, fiinţa mea, până acum fără adăpost, fără ancoră, fără sprijin îşi găsise iarăşi un scurt răgaz. Până când vasul avea să ajungă în portul de destinaţie, nu avea să mi se mai ceară nicio iniţiativă, însă atunci... o, nu-mi venea să mă mai gândesc la asta. Hărţuită, istovită, zăceam astfel într-o semitrezie.

Îngrijitoarea aceea vorbi toată noaptea, nu cu mine, ci cu tânărul steward, fiul ei care-i semăna ca o picătură de apă. Acela intra şi ieşea fără întrerupere din cabină; se contraziceau, se certau, se împăcau, şi făcură asta de douăzeci de ori în acea noapte. Ea îl anunţase că scrie o scrisoare acasă – după cum spunea ea – către tatăl său: citi cu voce tare pasaje din această epistolă, fără să se sinchisească câtuşi de puţin de prezenţa mea, poate că mă credea adormită. Mai multe din aceste pasaje păreau să se refere la anumite secrete de familie, şi se refereau mai ales la o anumită Charlotte, o soră mai tânără care, după câte se putea înţelege din cuprinsul scrisorii, părea să se afle pe punctul de a contracta o căsătorie romantică şi imprudentă. Ce zgomotos era protestul mai vârstnicei doamne împotriva acestei uniri nerecomandabile! Îndatoritorul ei fiu îşi bătu joc cu mari hohote de râs de corespondenţa maică-si. Ea îşi apăra punctul de vedere şi stilul şi ţipa în gura mare la el. Alcătuiau o pereche stranie. Ea părea să aibă treizeci şi nouă sau patruzeci de ani, însă era trupeşă şi înfloritoare ca o fată de douăzeci. Aspră, bună de gură, vanitoasă şi vulgară, mintea ca şi trupul îi erau grosolane şi agresive. Bănuiesc că încă din copilărie trebuie să-şi fi petrecut viaţa în localuri publice, şi era cât se poate de probabil că în tinereţe fusese slujitoare de bar.

Către dimineaţă conversaţia ei se îndreptă spre noi teme: Watsonii, o anumită familie, cunoscută de ea, pe care îi aştepta să se îmbarce şi pe care se părea că-i stimează mult pentru bacşişurile grase aşteptate din

partea lor. Spunea că „a fost de fiecare dată o adevărată pleaşcă frumoasă când familia asta a făcut traversarea pe vasul nostru”.

În zori, totul se trezi pe vas, iar la răsăritul soarelui pasagerii suiră pe bord. Îngrijitoarea făcu familiei Watson o primire zgomotoasă şi în cinstea lor nu se sfii să facă un mare tărăboi. Erau cu totul patru persoane, doi bărbaţi şi două femei. În afară de ei nu mai era decât un singur alt pasager, o tânără pe care o escortase un bărbat cu aspect elegant dar cam obosit. Cele două grupuri ofereau un adevărat contrast. Watsonii erau fără îndoială oameni bogaţi, căci în comportamentul lor se citea încrederea de sine pe care o dă conştiinţa averii, femeile — amândouă tinere, şi una dintre ele desăvârşită în ce priveşte frumuseţea fizică – erau îmbrăcate fastuos, în culori vesele şi de-a dreptul absurd de nepotrivite pentru împrejurările respective. Bonetele lor împodobite cu flori vii, mantilele lor de catifea şi rochiile de mătase păreau mult mai potrivite pentru parc sau promenadă decât pentru o punte umedă de vapor. Bărbaţii erau scunzi, simpli, graşi şi vulgari. Cel mai în vârstă, mai simpluţ la înfăţişare, mai soios şi mai lat în burtă era, după cum constatai în curând, soţul, de curând, presupun, căci ea era foarte tânără, al fetei celei frumoase. Mare îmi fu uimirea când făcui această descoperire, şi încă şi mai mare când mă convinsei că în loc să fie deznădăjduită şi cu totul nefericită de o astfel de căsătorie era veselă chiar până la exuberanţă. Râsul ei, reflectam eu, năştea fără îndoială din frenezia disperării. Şi chiar în clipa când îmi trecea acest gând prin minte, cum stam sprijinindu-mă, liniştită şi solitară de balustrada punţii, ea se îndreptă cu pas săltăreţ spre mine – care-i eram o străină desăvârşită –, ţinând în mână un scaun pliant şi adresându-mi un surâs a cărui frivolitate mă puse în încurcătură şi mă uimi, chiar dacă îmi arăta în schimb o dantură desăvârşită, şi-mi oferi scaunul respectiv. Refuzai, firește, cu toată

politeţea pe care o putui găsi în cuvinte. Ea se îndepărtă atunci, bine dispusă şi uşurică, în pasul ei de dans. Trebuie să fi fost din firea ei o fiinţă îndatoritoare, dar ce Dumnezeu o putuse convinge să se mărite cu individul acela care semăna mai mult cu un butoi de ulei decât cu un bărbat?

Cealaltă doamnă din acest grup de pasageri, cea însoţită cum am mai spus de un domn, era o fată blondă şi drăguţă. Rochia ei simplă imprimată, boneta de stambă netivită şi şalul larg pe care-l purta cu graţie, alcătuiau un vestmânt de o simplitate care te ducea cu gândul la cei din secta quakerilor, dar care i se potrivea de minune. Văzui că, înainte ca să o părăsească, însoţitorul ei aruncă o privire scrutătoare înspre ceilalţi pasageri, ca şi cum ar fi vrut să se convingă în ce tovărăşie o lasă pe cea pe care o adusese pe bord. Îşi îndepărtă privirile cu un aer cât se poate de nemulţumit de la doamnele cu flori viu colorate; mă privi pe mine şi-i vorbi apoi fiicei, nepoatei, sau ce i-ar fi putut fi tânăra, ea privi de asemenea către mine şi-şi strâmbă buzele subţiri, drăgălaşe. S-ar fi putut să fie persoana mea chiar, sau poate rochia mea simplă de doliu cea care provocase acest semn de dispreţ, mai probabil este că ambele. Sună clopotul. Tatăl ei (mai târziu aveam să aflu că-i era tată) o sărută şi coborî pe ţărm. Pachebotul se desprinse de lângă chei.

Străinii spun că tinerele englezoaice sunt singurele fete care pot să călătorească singure, şi mult se minunează de îndrăzneala şi încrederea pe care o au în ele părinţii şi tutorii englezi. Cât despre aceste tinere *Miss,* unii consideră degajarea lor ca fiind prea băieţoasă şi „nepotrivită”, alţii le socotesc victime pasive ale unui sistem teologic şi de educaţie care se dispensează în chip prea uşuratic de „supravegherea” cuvenită. N-aş şti să spun dacă tânără domnişoară despre care am vorbit era din categoria celor pe care le poţi lăsa astfel nesupravegheate, fără să-ţi faci griji. Ar fi mai exact să

spun că nu ştiam atunci. Însă curând se dovedi că demnitatea solitudinii era pe gustul ei. Se plimbă în sus şi în jos pe punte de câteva ori, privi cu un aer acru, dispreţuitor, spre mătăsurile şi catifelele înfoiate şi spre urşii care se învârteau greoi în jurul acestora, şi în cele din urmă se apropie de mine şi-mi adresă cuvântul.

— Vă place să călătoriţi pe mare? a fost întrebarea ei.

I-am explicat că o asemenea plăcere urma să fie verificată prin experienţă. Până atunci nu mai făcusem nicio asemenea călătorie.

— O, ce încântător! strigă ea. Vă invidiez pentru senzaţia aceasta de noutate, primele impresii, ştiţi şi dumneavoastră, sunt atât, atât de plăcute. Eu care am făcut atât de multe voiaje din acestea, nici nu-mi mai aduc bine aminte cum a fost cel dintâi, sunt de-a dreptul *blazată* de mare şi de toate astea.

Nu-mi putui stăpâni un surâs.

— De ce râdeţi de mine? se întoarse ea, cu o iritare atât de sinceră încât îmi plăcu mai mult astfel decât mai înainte.

— Pentru că sunteţi prea tânără ca să fiţi *blazată* de ceva.

— Am şaptesprezece ani! (părea cam jignită).

— Abia s-ar spune că aveţi şaisprezece. Vă place să călătoriţi singură?

— Bah! nici nu-mi pasă. Am traversat până acuma de zece ori singură Canalul Mânecii. Numai că am grijă să nu rămân multă vreme singură de tot, îmi găsesc întotdeauna prieteni.

— Nu cred că veţi avea prilejul să vă faceţi multe prietenii în călătoria aceasta, bănuiesc (şi aruncai o privire către grupul Watsonilor, care acum râdeau între ei şi făceau mare zarvă pe punte).

— Nu cu persoanele acestea odioase, spuse ea. Oameni ca aceştia ar trebui să călătorească în vase de animale. Dumneavoastră mergeţi la şcoală?

— Nu.

— Unde vă duceţi?

— N-am nici cea mai mică idee, adică, vreau să spun, nu ştiu ce am să fac după ce ajung la portul Boue-Marine.

Mă privi o clipă, şi apoi continuă să sporovăiască mai departe, fără grijă:

— Eu merg la şcoală. Oho, câte şcoli din astea străine n-am mai văzut eu la viaţa mea! Şi cu toate acestea, tot o ignorantă am rămas. Nu ştiu nimic, chiar nimic-nimic, vă asigur. Ştiu doar să cânt la pian şi să dansez, şi ştiu bineînţeles şi franceza şi germana, le vorbesc, dar nu pot să scriu sau să citesc prea bine în limbile acestea. Ştiţi că m-au pus zilele trecute să le traduc în englezeşte o pagină dintr-o carte uşoară nemţească şi n-am fost în stare. Tăticul a fost foarte nemulţumit, zicea că s-ar putea spune că domnul *de Bassompierre* – năşicul meu care-mi plăteşte şcoala peste tot – îşi aruncă banii pe fereastră cu mine. Şi pe urmă la materiile de informare – istorie, geografie, aritmetică şi aşa mai departe – sunt o nepricepută; şi chiar în engleză scriu aşa de prost, cu toată ortografia şi gramatica pe care mi le bagă ei în cap. Şi pe lângă toate astea am uitat şi totul la religie. Se zice că aş fi protestantă, ştiţi, dacă stau să mă gândesc nici nu ştiu bine dacă sunt cu adevărat aşa ceva sau nu. Nici nu ştiu care e deosebirea dintre un romano-catolic şi un protestant. Insă, sincer de tot, nici nu-mi prea pasă de astea. Pe vremuri am fost luterană, la Bonn – ce oraş frumos, încântător Bonnul! — şi acolo erau studenţi aşa de simpatici! Fiecare fată mai drăguţă de la şcoală de la noi avea un admirator, ei ştiau la ce ore ieşeam la plimbare şi mai totdeauna se potriveau să treacă pe lângă noi pe promenadă. *Schönes Mädchen*[1]*,* îi auzeam cum spun. Am fost aşa de fericită la Bonn!

— Şi acum unde eşti? am întrebat-o.

— O, la asta… *chose,* îmi răspunse.

[1] Frumoasă fată *(germ.).*

Adevărul este că domnişoara Ginevra Fanshawe (acesta era numele tinerei) spusese doar cuvântul acesta *chose* în locul numelui adevărat pe care-l avea în clipa aceea în minte. Avea obiceiul acesta, *chose* îi revenea mereu în vorbire, ca un substitut comod pentru oricare din cuvintele ce i s-ar fi întâmplat să le uite din limba în care se exprima în clipa respectivă. Tinerele franţuzoaice fac astfel adesea, de la ele luase şi ea obişnuinţa aceasta. *Chose* în cazul de faţă însemna Villette – marele oraş capitală a marelui regat Labassecour.

— Şi îţi place la Villette? am întrebat-o.

— Foarte mult. Localnicii, ştiţi, sunt foarte proşti şi vulgari, dar sunt acolo câteva familii simpatice de englezi.

— Şi mergi la scoală?

— Da.

— E o şcoală bună?

— O, nu! Oribilă, dar eu ies în fiecare duminică, şi nu-mi mai pasă de *maîtresses*[1] sau de *professeurs* [2] – sau de *élèves*[3], şi lecţiile le mai dau *au diable*[4] (în englezeşte, ştiţi, nici n-ai îndrăzni să spui aşa ceva, dar în franţuzeşte sună tocmai bine) aşa că la urma urmelor mă descurc foarte bine... Iar râdeţi de mine?

— Nu, surâd şi eu aşa... de ce-mi aduc aminte.

— De ce vă aduceţi aminte? Şi fără să aştepte vreun răspuns: Acuma, spuneţi-mi şi unde vă duceţi dumneavoastră?

— Unde m-o duce soarta. Treaba mea e să-mi caut o slujbă ca să-mi câştig existenţa, oriunde ar fi asta.

— Să vă câştigaţi existenţa (consternată) – atunci, sunteţi săracă?

— Săracă întocmai ca Iov.

— Bah! Ce neplăcut! Dar şi eu ştiu ce înseamnă să fii sărac – şi ai mei de-acasă sunt săraci – tata şi mama, şi

[1] Profesoare
[2] Profesori
[3] Elevi
[4] La dracu

toţi. Pe tăticul îl cheamă căpitanul Fanshawe; e un ofiţer cu jumătate de soldă, dar dintr-o familie bună şi unele din rudele noastre sunt chiar oameni de seamă; însă unchiul şi naşul meu, *de Bassompierre,* care stă în Franţa, e singurul care ne ajută; are grijă de educaţia noastră, a fetelor. Eu am cinci surori şi trei fraţi. După o vreme va trebui să ne măritǎm, presupun, cu nişte domni mai în vârstă şi cu bani, tăticul şi cu mămica au să aibă grijă de asta. Soră-mea Augusta s-a şi măritat deja cu un domn care pare mult mai bătrân decât tăticul. Augusta este foarte frumoasă – nu în genul meu – ea e brunetă, soţul ei, domnul Davies, a suferit de friguri galbene în India, şi e şi acum galben ca un cobai la faţă; dar e bogat de tot şi Augusta are trăsura ei şi după părerea noastră s-a ajuns bine de tot. E mai bine aşa decât să trebuiască „să-ţi câştigi existenţa”, cum spuneţi dumneavoastră. Dar, ia spuneţi-mi, sunteţi deşteaptă?

— Nu, deloc.

— Ştiţi sa cântaţi la pian, sau din gură, vorbiţi două sau trei limbi?

— Câtuşi de puţin.

Dar eu tot cred că sunteţi deşteaptă. O pauză apoi căscând: O să suferiţi de rău de mare?

— Dar dumneata?

— O, groaznic! Imediat ce ajungem în larg. De fapt, chiar de pe acuma încep să-l simt. Am să cobor în cabină, şi ai să vezi cum am să ţi-o mai frec pe îngrijitoarea aia grasă şi scârboasă. *Heureusement je sais faire aller mon monde*[1].

Şi coborî.

Nu trecu mult şi ceilalţi pasageri o urmară; toată după-amiaza rămăsei singură pe punte. Când îmi readuc în amintire starea de linişte şi chiar de fericire în care mi-am petrecut acele ceasuri, şi mă gândesc în acelaşi timp la situaţia în care mă aflam, la cât era ea de precară – s-ar fi

[1] Din fericire, ştiu să-i pun în mişcare pe cei cu care am de-a face

putut spune chiar disperată – simt că, tot astfel cum *„Zidurile de piatră nu-nchipuie o temniţă. Nici gratiile de oţel* – o *cuşcă”* nici primejdia, singurătatea, viitorul nesigur nu sunt nişte rele apăsătoare atâta vreme cât fiinţa ţi-este sănătoasă şi ştii să-ţi foloseşti calităţile, mai ales dacă în vremea aceasta şi Libertatea îţi dă aripi iar Nădejdea te călăuzeşte cu steaua ei.

Nu m-am simţit rău până am trecut de Margate şi am sorbit cu multă bucurie briza mării; cu o bucurie zeiască priveam valurile legănate ale Canalului Mânecii, pescăruşii plutind asupră-le, pânzele albe în depărtările lor înălbite, cerul liniştit însă acoperit de nouri boltind peste toate deopotrivă. În reveria mea mi se părea că văd continentul Europei ca pe o ţară de vis, departe de tot. Soarele îl scălda de pretutindeni făcând din linia coastelor un şirag de aur, dantelăriile migăloase ale oraşelor înghesuite şi turnurile albe ca zăpada, formele întunecate ale pădurilor, colinele senine, păşunile moi şi râurile ramificate, împodobindu-l ca pe o gravură. Ca fundal se întindea cerul, solemn şi adânc albastru, şi – măreţ ca o promisiune împărătească, scânteind blând cu spulberări de vrajă – se arcuia dinspre miazănoapte către miazăzi curcubeul.

Treci peste aceste cuvinte, dacă doreşti, cititorule, sau mai bine lasă-le aici pe filă şi desprinde din ele o învăţătură – ca un vers moral dintr-o carte de citire:

Visele-n lumina zilei sunt înşelăciuni de demoni.

Începând să mă simt covârşită de răul de mare, mă târâi jos în cabină.

Patul domnişoarei Fanshawe se întâmplă să fie alături de al meu. Şi îmi pare rău că trebuie să spun că ea mă chinui cu un egoism nemilos în tot timpul suferinţelor prin care am trecut împreună. Nimic n-ar fi putut fi mai obositor decât nerăbdarea şi răzgâielile ei. Watsonii, care

se simţeau şi ei foarte rău, şi de care îngrijitoarea s-a ocupat toată vremea cu o parţialitate neruşinată, erau nişte adevăraţi stoici în comparaţie cu ea. De multe ori am observat de atunci, la persoane cu temperamentul uşuratic şi neglijent şi cu genul de frumuseţe dulceagă şi fragilă ca ale Ginevrei Fanshawe, această incapacitate de a îndura suferinţa; asemenea oameni par că se înăcresc în faţa contrarietăţilor, ca berea proastă în sticle. Bărbatul care-şi ia drept soţie o asemenea femeie ar trebui să se îngrijească să-i asigure o existenţă cu totul lipsită de umbre. Indignată în cele din urmă de cicălelile ei răutăcioase, îi cerui cu asprime „să-şi ţină gura”. Bruscheţea aceasta îi făcu bine, şi putui să constat că nu-mi purtă deloc pică după aceea.

Pe măsură ce se lăsa noaptea, marea devenea tot mai violentă, valuri mari se spărgeau de flancurile vasului. Te cuprindea un sentiment straniu gândindu-te că în jurul nostru nu era decât întunecime şi apă, şi să ştii că nava îşi croieşte astfel un drum fără urme în pofida vuietului, talazurilor şi vântului tot mai aspru; diferite mobile începură să se răstoarne în jurul nostru în cabină şi a trebuit să le ţintuim locului; pasagerii se simţeau tot mai rău; domnişoara Fanshawe declară printre gemete că simte că moare, negreşit.

— Nu, lasă, mititico, spuse îngrijitoarea. Ajungem acuma în port.

După încă un sfert de oră, liniştea se lăsă asupra noastră, şi cam pe la miezul nopţii călătoria luă sfârşit. Mie îmi păru rău, da, cu adevărat îmi păru rău. Răgazul care-mi fusese hărăzit se terminase, dificultăţile aspre cărora trebuia să le fac faţă aveau să reînceapă.

Când am urcat pe punte, aerul rece şi suflul negru, al nopţii păreau că mă ceartă pentru îndrăzneala pe care mi-o luasem venind aici unde mă aflam acum. Luminile unui oraş străin sclipind în portul necunoscut mă întâmpinau ca o mulţime de ochi ameninţători. Grupul

familiei Watson fu întâmpinat de nişte prieteni care urcară acum pe bord. O întreagă familie de prieteni o înconjură şi o luă sus pe domnişoara Fanshawe. Iar eu – dar eu nici nu mai îndrăzneam în clipele acelea să compar situaţia mea cu a altora.

Şi totuşi, încotro să mă îndrept? Trebuia să merg şi eu undeva. Necesitatea nu îngăduie să aşteptăm situaţii prielnice. Pe când îi înmânam îngrijitoarei bacşişul ei — şi păru surprinsă primind mai mult decât aşteptase, în calculele ei grosolane, de la una ca mine – i-am spus:

— Fii bună, te rog, şi îndreaptă-mă spre vreun han liniştit, respectabil, unde aş putea să-mi petrec noaptea.

Nu numai că-mi dădu îndreptările cerute, ci chemă chiar şi un hamal şi-l îndemnă să-mi poarte de grijă – mie, nu şi cufărului meu, căci acesta fusese dus la vamă.

L-am urmat pe omul acela pe o stradă grosolan pietruită, luminată acum de scânteierea şovăielnică a clarului de lună; m-a dus până la uşa hanului. I-am oferit şase pence pe care el refuză să-i primească, şi eu, închipuindu-mi că atâta nu-i de ajuns, îi schimbai cu un şiling, însă el mă refuză şi acum vorbindu-mi cu oarecare asprime într-o limbă necunoscută mie. Un chelner, care ieşise în gangul luminat de lanterne al hanului, îmi atrase atenţia într-o englezească stricată că banii mei erau bani străini care nu aveau aici circulaţie. Îi dădui lui atunci o monedă de o liră cerându-i să mi-o schimbe pe bani franţuzeşti. Odată rezolvată această chestiune, am cerut o cameră. O cină n-aş fi putut să înghit, eram încă stăpânită de răul de mare, deprimată şi tremurând din toate încheieturile. Cât de uşurată m-am simţit când uşa unei cămăruţe micuţe de tot se închise în sfârşit în urma mea şi a chinurilor mele! Puteam să mă odihnesc iarăşi, chiar dacă norul gros al îndoielilor avea să mă apese a doua zi la fel de ameninţător ca şi înainte, aducând cu el nevoia unor eforturi şi mai grabnice, aducând primejdia sărăciei totale mai aproape, făcând lupta pentru existenţă

şi mai grea.

7.
VILLETTE

CÂND M-AM TREZIT, DIMINEAŢA, îmi revenise curajul şi-mi recâştigasem puterile. Acum, când nu mai eram atât de obosită fizic încât să nu pot judeca limpede, gândurile îmi erau vii şi clare.

Când îmi terminam tocmai toaleta, auzii o bătaie la uşă. Spusei „Intră”, şi mă aşteptam s-o văd pe cameristă. Îşi făcu însă apariţia un bărbat cu înfăţişare grosolană care spuse:

— Dădeţi-mi cheile, dom’şoară.

— De ce? întrebai eu.

— Dădeţi-le, spuse el nerăbdător şi, când aproape că mi le smulse din mână, adăugă: E-n regulă, acuşica vă vine şi cufăru’. — Din fericire lucrurile ieşiră până la urmă bine: era vorba de un om de la vamă. Unde aveam să mă duc să-mi iau micul dejun, n-aş fi ştiut să spun nici eu, însă mă hotărâi, nu fără ezitări, să cobor.

Am remarcat acum un lucru pe care în extrema mea oboseală din noaptea precedentă nu-l observasem, şi anume că hanul meu era în realitate un hotel foarte mare, şi pe când coboram scara cea largă, oprindu-mă la fiecare treaptă (căci nu mă grăbeam câtuşi de puţin să ajung jos) priveam tavanul înalt deasupra capului meu, pereţii zugrăviţi frumos în jur, ferestrele largi care umpleau clădirea de lumină, marmura străbătută de vine peste care păşeam (căci treptele erau din marmură, deşi

fără covoare şi nici foarte curate) şi mă gândeam la contrastul dintre toate acestea şi dimensiunile cămăruţei care-mi fusese dată şi modestia extremă a mobilierului – şi gândurile acestea mă făcură să cad într-o stare de spirit visătoare.

Mult mă minunai de pildă de ingeniozitatea chelnerilor şi cameristelor atunci când trebuiau să potrivească cele necesare confortului diferitelor categorii de clienţi. Cum de puteau servitorii de la hanuri şi îngrijitoarele de pe corabie să spună, dintr-o singură privire că eu, de pildă, eram o persoană fără nicio însemnătate socială şi prea puţin împovărată de bani? Era limpede că ştiau lucrul acesta, vedeam bine că mă apreciau cu toţii, după o singură clipă de calcule, până la o fracţiune de centimă. Faptul mi se părea şi curios şi semnificativ; nu vroiam să-mi ascund nici mie însămi ce însemnau toate astea, însă izbutii să mă stăpânesc.

Ajungând în sfârşit în holul cel mare, scăldat în lumină, am reuşit să găsesc drumul spre locul care era destinat micului dejun. N-aş putea nega faptul că atunci când am pătruns în acea încăpere simţeam oarecare nelinişte; eram nesigură, singuratică, deprimată; aş fi dat orice să ştiu dacă fac gesturile pe care se cuvine să le fac, simţeam cu toată convingerea că nu fac bine însă n-aş fi putut să fac altminteri. Acţionând deci în spiritul şi cu liniştea unui fatalist, mă aşezai la o măsuţă la care un chelner îmi aduse curând micul dejun şi eu mă împărtăşii din această hrană într-o stare de spirit nu întru totul menită să-mi favorizeze digestia. Mai erau în acea încăpere mulţi alţi oameni care-şi luau micul dejun la alte mese, m-aş fi simţit ceva mai bine dacă aş fi putut vedea printre ei şi vreo femeie, însă nu era niciuna, toţi cei de faţă erau bărbaţi. Însă nimeni nu părea să considere că eu aş fi făcut ceva straniu; unul sau doi domni îmi aruncau uneori câte o privire, însă niciunul nu mă fixă în chip stânjenitor; îmi închipuii că, chiar dacă vedeau ceva

excentric în toată împrejurarea, închiseseră pur şi simplu problema prin cuvântul „englezoaică”.

Terminându-mi micul dejun, trebuia să pornesc din nou

— Dar încotro? „Îndreaptă-te către Villette”, îmi spunea o voce lăuntrică, stârnită fără îndoială de amintirea unei propoziţiuni pronunţată cu neglijenţă şi desigur din întâmplare de către domnişoara Fanshawe atunci când îşi luase rămas bun de la mine:

— Aş vrea să veniţi şi dumneavoastră la *Madame* Beck; are acolo nişte micuţi de care s-ar putea să vă îngrijiţi dumneavoastră; are nevoie de o guvernantă englezoaică, sau avea nevoie în orice caz acum una sau două luni.

Cine era această *Madame* Beck, unde locuia ea, nu ştiam. Întrebasem, însă această întrebare rămăsese neluată în seamă, domnişoara Fanshawe, zorită de prietenii ei, o lăsase fără răspuns. Îmi închipuiam că reşedinţa acestei doamne trebuia să fie Villette – astfel că-mi spusei că trebuie să mă îndrept spre Villette. Distanţa era de patruzeci de mile. Ştiam că mă agăţ de un fir de pai, însă, în abisurile adânci şi clocotitoare în care mă găseam eu atunci, m-aş fi agăţat chiar şi de o pânză de păianjen. Interesându-mă despre mijloacele de călătorie înspre Villette, şi obţinând un loc în diligenţă, purcesei călăuzită doar de această umbră, de umbra unui proiect. Înainte de a afirma că o astfel de iniţiativă ar fi fost poate uşuratică, cititorule, aruncă-ţi privirile îndărăt spre locul de unde plecasem, gândeşte-te la pustietatea pe care o lăsam în urmă, observă cât de puţin aveam de riscat. Eram prinsă într-un ioc în care n-aveam ce pierde dar în schimb aveam o şansă să câştig ceva.

Am să neg întotdeauna că aş fi un temperament artistic. Cu toate acestea trebuie că stăpânesc ceva din capacitatea unui artist de a scoate cât mai mult din plăcerea momentului, atunci când asemenea plăceri se potrivesc înclinaţiilor mele. M-am bucurat de ziua aceea, deşi diligenta înainta încet, deşi era frig, deşi ploua.

Ţinutul pe care-l străbăteam era pustiu, un şes fără arbori, nişte canale greoaie se târau, asemenea unor şerpi pe jumătate amorţiţi, pe alături de drum, sălcii scheletice mărgineau câmpurile plate arate asemenea unor răsaduri de grădină. Şi cerul era de un cenuşiu monoton, atmosfera era stătută şi umedă; şi totuşi în toată această ambianţă deprimantă gândurile mi se păreau că înmuguresc şi inima mi-era scăldată în soare. Simţămintele acestea erau stăpânite de conştiinţa tainică, dar care nu mă părăsea nicio clipă, a nesiguranţei care-mi pândea plăcerea, ca un tigru încordându-se pentru salt prin desişurile junglei.

Sperasem că vom ajunge la Villette înainte de lăsarea nopţii şi că aveam să scap astfel de încurcăturile mai rele pe care le sporeşte şi mai mult întunecimea la sosirea într-un loc necunoscut. Însă, înaintasem ca melcul şi făcusem popasuri dese. Ne însoţise apoi o ceaţă deasă şi o ploaie măruntă, insistentă. Un întuneric, pe care-l simţeam apăsându-ne aproape, se lăsase asupra oraşului încă de cum intrarăm în suburbii.

Ştiu că am trecut printr-o poartă unde se aflau soldaţi de pază – lucrul acesta îl văzui la lumina torţelor –, şi apoi, lăsând în urma noastră şoseaua noroioasă, auzirăm roţile rostogolindu-se peste un pavaj ciudat de aspru şi de lucios, cum e cremenea. Diligenţa se opri în faţa unui birou şi aici pasagerii coborâră. Prima mea preocupare fu să-mi regăsesc cufărul; o preocupare poate nu prea importantă pentru alţii, însă pentru mine foarte însemnată. Înţelegând că era mai prudent să nu mă arăt prea insistentă sau prea nerăbdătoare în legătură cu bagajul, şi că era mai bine să stau să aştept liniştită până aveau să se descarce celelalte cufere, până aveam să-l văd pe al meu, şi atunci de abia să mi-l reclam şi să intru în posesia lui, mă trăsei mai la o parte. Îmi ţineam privirile aţintite asupra acelei părţi din vehicul în care-mi văzusem legat micul meu cufăr şi unde se mai aflau acum

depozitate grămezi de geamantane şi lădiţe. Unul câte unul, le văzui şi pe acestea descărcate şi luate în primire. Eram încredinţată că este timpul să iasă la vedere şi cufărul meu şi totuşi nu se arăta. Bileţelul cu adresa îl legasem de el cu o bucăţică de panglică verde pe care aş fi recunoscut-o dintr-o privire. Dar nu se vedea deloc nicio fâşie sau panglicuţă verde. Ultimele bagaje fură descărcate, ultimele lădiţe sau pachete legate în hârtie cafenie, şi se mai ridică şi pânza care le acoperise până atunci; văzui atunci cât se poate de limpede că nu mai era acolo nici o singură umbreluţă, mantie, cutie de pălării sau cufăr.

Şi cufărul meu, cu puţinele mele vestminte şi portmoneul meu micuţ cuprinzând ce mai rămăsese din cele cincisprezece lire, unde era?

Acum pot pune această întrebare, atunci însă n-am fost în stare s-o fac. Nu mai puteam scoate nicio vorbă, nefiindu-mi cu putinţă să scot o singură propoziţiune în franceză – şi în limba franceză, şi numai în franceză păreau să sporovăiască toţi în jurul meu. Ce puteam face? Apropiindu-mă de vizitiu, îmi lăsai doar mâna pe braţul lui, arătai spre un cufăr şi de acolo spre acoperişul diligenţei şi încercai să-mi exprim întrebările numai din priviri. El mă înţelese greşit, apucă atunci cufărul spre care arătasem eu şi se pregătea tocmai să-l cocoaţe peste vehicul.

— Lasă asta acolo – ce faci? spuse un glas, într-o engleză limpede, şi apoi, corectându-se: *„Qu'est-ce que vous faites donc? Cette malle est à moi*[1]*„.*

Însă eu auzisem glasul patriei mele, şi asta îmi înviorase inima. Mă întorsei intr-acolo.

— Domnule, spusei – apelând la străinul pe care nici nu-l văzusem bine la faţă – eu nu vorbesc franţuzeşte. V-aş putea ruga să-l întrebaţi pe omul acesta ce a făcut cu cufărul meu?

[1] Ce faci acolo ? E cufărul meu.

În clipa aceea nu deosebeam lămurit cum arată chipul spre care-mi ridicasem privirile pline de speranţă. Simţii în atitudinea lui pe jumătate surpriza faţă de rugămintea mea şi pe jumătate îndoiala dacă ar fi bine să se amestece.

— Întreabă-l, te rog. Aş face şi eu la fel pentru dumneata, spusei.

Nu ştiu dacă surâse, însă îmi răspunse cu o voce de gentleman, adică nici aspru, nici într-un fel care să mă intimideze:

— Ce fel de cufăr aveaţi dumneavoastră?

Îl descrisei, adăugind la această descriere şi panglicuţa cea verde. Şi atunci el îl luă la o parte pe vizitiu şi-mi putui da seama din torentul de vorbe franţuzeşti care se revărsară că nu se sfia să-l scuture puţin. Curând se întoarse iarăşi spre mine.

— Omul acesta declară că diligenţa era supraîncărcată şi că a dat jos cufărul dumneavoastră după ce v-a văzut că l-aţi urcat sus acolo şi l-a lăsat la Boue-Marine împreună cu alte pachete; mi-a promis însă că vi-l trimite mâine dimineaţă, poimâine deci îl veţi putea găsi cu toată certitudinea la biroul acesta.

— Vă mulţumesc, spusei, însă inima mi se strânse de tot.

Între timp, ce puteam face? Probabil că domnul acesta englez văzu după chipul meu că-mi pierise curajul. Se interesă deci cu bunătate:

— N-aveţi prieteni aici în oraş?

— Nu, şi nici nu ştiu încotro să mă îndrept.

Urmă o scurtă pauză în cursul căreia, întrucât el îşi întoarse faţa mai din plin la lumina felinarului de deasupra, văzui că era un bărbat tânăr, bine făcut şi cu înfăţişare distinsă. Natura îl dăruise cu o înfăţişare demnă de un prinţ, mă gândii privindu-l. Avea un chip foarte plăcut, părea mândru, însă nu arogant, era bine făcut ca bărbat însă nu supărător, nu brutal. Mă pregăteam tocmai

să mă întorc şi să-l părăsesc, adânc convinsă că nu am niciun drept de a mai pretinde ajutor din partea unuia ca el.

— Toţi banii dumneavoastră erau în cufăr? mă întrebă el, oprindu-mă.

Cât de recunoscătoare am fost că-i puteam răspunde cu toată sinceritatea!

— Nu, mai am destui aici în geantă (aveam acolo aproape douăzeci de franci) ca să-mi ajungă să stau într-un han liniştit două zile, dar sunt străină aici la Villette şi nu cunosc nici străzile şi nici hanurile.

— Vă pot da eu adresa unui han întocmai cum doriţi, spuse el – şi nici nu e departe, după cum vă îndrept eu îl găsiţi cu uşurinţă.

Scoase o foaie din carnetul său, scrise câteva cuvinte şi mi-o dădu. Îi mulţumii cu toată căldura. Şi gândul că s-ar fi putut să nu am încredere în el, în sfaturile sau îndreptările sale, nu mi-ar fi trecut prin minte cum nu m-aş fi gândit să nu mă încred în cuvântul Scripturii, înfăţişarea sa respira bunătate, iar ochii lui limpezi vorbeau numai despre respectul onoarei.

— Drumul cel mai scurt ar fi să mergeţi în jos pe bulevard şi apoi să traversaţi parcul, urmă el, însă e prea întuneric şi prea târziu pentru o femeie să treacă singură prin parc. Am să vă conduc eu până acolo.

Porni, şi eu îl urmai prin întuneric şi prin ploaia subţire dar pătrunzătoare. Bulevardul era cu totul pustiu, drumul alunecos, ploaia picura din pomi, parcul era negru ca un miez de noapte. În întunecimea sporită a copacilor şi a ceţii nici nu-l mai vedeam pe însoţitorul meu, puteam doar să-i urmez paşii. Nu mi-era însă deloc frică. Cred că aş fi fost în stare să urmez pasul acela sigur prin noaptea veşnică, până la capătul lumii.

— Acum, spuse el după ce trecuserăm cu bine prin parc, mergeţi pe strada aceasta largă până ajungeţi la nişte trepte, sunt acolo două felinare care au să vi le

arate limpede; veţi coborî pe aceste trepte, şi jos veţi găsi o stradă mai îngustă; mergând mai înainte pe ea, la capăt veţi găsi hanul. Acolo se poate vorbi în limba engleză, astfel că atunci greutăţile dumneavoastră vor fi ca şi sfârşite. Noapte bună.

— Noapte bună, domnul meu, spusei eu, şi primiţi vă rog cele mai vii mulţumiri.

Şi astfel ne despărţirăm.

Amintirea purtării lui din acea seară – care sunt încredinţată că a constituit întotdeauna o uşurare pentru cei fără prieteni, aşa ca mine – sunetul glasului său în urechi, vorbele sale care arătau un caracter gata să sară în ajutor celor în nevoie şi celor slabi, cât şi tinereţea şi frumuseţea lui, au constituit o îmbărbătare pentru mine multă vreme după aceea. Era cu adevărat un gentleman ireproşabil.

Am mers mai departe, trecând printr-o stradă şi o piaţă magnifice, printre case dintre cele mai impunătoare în spatele cărora străjuiau edificii şi mai grandioase, care puteau fi palate sau biserici, nu ştiam nici eu. Tocmai când treceam printr-un portic, doi bărbaţi mustăcioşi ieşiră pe neaşteptate din spatele unor stâlpi; fumau ţigări de foi, îmbrăcămintea lor arăta că ar fi putut avea pretenţii la titlul de oameni din lumea bună însă. Sărmanii de ei! aveau un suflet cu totul vulgar. Vorbeau cu o insolenţă groaznică, şi oricât de repede înaintam ei se ţinură după mine multă vreme. În cele din urmă întâlnii un fel de patrulă şi înfricoşătorii mei urmăritori fură siliţi sa se retragă, însă mă abătuseră de la drumul meu; când izbutii să-mi revin în fire nu mă mai puteam descurca deloc, trecusem fără îndoială de mult de treptele pe care ar fi trebuit să cobor. Rătăcită, cu respiraţia pierdută, cu vinele zbătându-mi-se de atâta agitaţie, nici nu mai ştiam încotro să mă întorc. Era înspăimântător gândul că i-aş fi putut întâlni iarăşi pe prostănacii aceia bărboşi şi rânjitori, însă, oricum, trebuia să fac calea întoarsă şi să caut iarăşi

treptele.

Am ajuns în cele din urmă la o scară de piatră tare roasă, şi, încredinţată că despre ea mi se vorbise, coborâi. Strada în care răspundea era intr-adevăr îngustă, însă nu se vedea acolo niciun han. Rătăcii mai departe. Într-o stradă foarte liniştită şi relativ curată şi foarte bine pietruită, văzui o lumină aprinsă deasupra porţii unei case mai degrabă mari, mai înaltă cu un cot decât cele din jur. Acesta trebuia să fi fost hanul căutat. Mă grăbii într-acolo, îmi tremurau acum genunchii de oboseală, îmi pierdeam cu totul puterile.

Însă nu era han. O plăcuţă de alamă era fixată alături de uşă. *Pensionnat de Demoiselles*[1] scria acolo şi, dedesubt, un nume: *Madame Beck.*

Tresării. Gânduri nenumărate îmi străbătură mintea într-o singură clipă. Însă nu aveam niciun plan, nu hotărâsem nimic, nici n-aş fi avut timp pentru aşa ceva. Providenţa îmi şopti: „Opreşte-te aici, aici este hanul pe care-l cauţi”. Soarta mă împinse cu mâinile ei puternice, îmi stăpâni cu totul voinţa. Sunai la clopoţelul de la poartă.

Pe când aşteptam, mă străduiam să nu mă gândesc la nimic. Priveam fix pietrele străzii peste care lucea lumina felinarului de la uşă, le număram, le observam formele şi licărul de umezeală pe la colţuri. Sunai iarăşi. Uşa se deschise în sfârşit. O bonă în scufie albă strânsă pe creştet îmi sta în faţă.

— Aş putea s-o văd pe *Madame* Beck? întrebai.

Cred că dacă aş fi vorbit franţuzeşte nu m-ar fi primit; însă pentru că-i adresasem cuvântul în englezeşte, îşi închipui fără îndoială că eram o profesoară din străinătate sosită pentru o chestiune privind pensionul, şi mă lăsă deci să intru chiar la acea oră târzie, fără un cuvânt de împotrivire sau o clipă de ezitare.

În clipa următoare eram aşezată într-un salon friguros,

[1] Internat de domnişoare.

scânteind de lumină, cu soba de porţelan rece, cu mobilă ornamentată şi duşumele lustruite. O pendulă bătea pe consolă ceasurile nouă.

Trecu un sfert de ceas. Ce iute îmi simţeam fiecare bătaie de puls în trup! Cum mă lua când cu cald, când cu frig! Şedeam acolo cu ochii aţintiţi asupra uşii, o uşă mare cu canaturi care se puteau trage într-o parte, cu ornamente lustruite, aşteptam să-i văd canaturile trase într-o parte, deschizându-se. Totul rămăsese cufundat în tăcere, nu mişcase un şoarece, uşile cele albe erau închise şi neclintite.

— Sunteţi englezoaică? spuse deodată o voce lângă mine.

Sării aproape în sus de pe scaun, căci mă luase pe neaşteptate, atât de sigură fusesem că mă aflu în singurătate.

Nu răsărise alături de mine nicio fantasmă, nicio arătare cu aspect spectral, era doar o femeie micuţă, durdulie, cu înfăţişare maternă, înfăşurată într-un şal mare, într-un halat larg şi purtând pe cap o scufie de noapte curată, scrobită.

I-am răspuns că sunt englezoaică, şi de îndată, fără niciun alt preambul, intrarăm într-o conversaţie dintre cele mai uluitoare. *Madame* Beck (căci ea era într-adevăr *Madame* Beck – intrase în încăpere printr-o uşă mică din spatele meu, şi, fiind încălţată cu papuci moi, n-o auzisem nici pătrunzând, nici apropiindu-se) îşi epuizase cunoştinţele în limba noastră insulară odată cu întrebarea de la început şi acum continuă să-mi vorbească sârguincioasă în limba ei maternă. Eu îi răspundeam într-a mea. Ea mă înţelegea în parte, dar cum eu n-o înţelegeam deloc pe ea – deşi amândouă la un loc făceam un vacarm teribil (nu mai auzisem niciodată până atunci pe cineva cu un dar de vorbire atât de pătrunzător ca *Madame* şi nici nu-mi închipuisem c-ar fi putut exista o asemenea fiinţă) – nu reuşeam să înaintăm prea mult.

Sună, în curând, după ajutoare, care se înfăţişară, în persoana unei *maîtresse* cu ceva pregătire într-o mânăstire irlandeză şi care era considerată o expertă desăvârşită în limba engleză. Profesoara aceasta era un personaj micuţ, o *labassecourienne* din creştet până-n tălpi, şi cum se mai pricepea să masacreze limba Albionului! Îi expusei totuşi cât mai simplu povestea mea pe care ea o traduse. Îi povestisem că îmi părăsisem ţara dorind să-mi sporesc cunoştinţele şi să-mi câştig pâinea; că eram gata să-mi aduc contribuţia la orice treabă utilă cu condiţia să nu fie vorba de ceva josnic sau degradant; că puteam să fiu, deopotrivă, guvernantă de copii sau damă de companie şi nu aş fi refuzat nici treburile menajere potrivite cu puterile mele. *Madame* ascultă toate acestea; şi, privindu-i faţa, mă gândeam că povestea aproape o cucerise.

— *Il n'y a que les Anglaises pour ces sortes d'entreprises,* spuse, *sont-elles donc intréprides ces femmes-là!*[1]

Mă întrebă de nume, de etate, şi rămase apoi pe scaunul ei privindu-mă, nu cu milă, nici cu interes; nicio scânteiere de simpatie sau o umbră de compătimire nu-i trecură pe faţă în cursul acestei întrevederi. Simţeam că e o femeie pe care n-ai fi putut-o abate nici cu un deget de la simţămintele ei; gravă şi cumpănită, sta acolo judecând singură totul şi gândindu-se la cele ce-i povestisem eu. Sună clopotul.

— *Voilà pour la prière du soir!*[2] spuse ea şi se ridică în picioare.

Prin interpretă îmi comunică doar că puteam pleca acum dar că trebuia să mă întorc a doua zi dimineaţă; însă lucrul acesta mie nu-mi convenea, nu puteam suporta gândul să mă reîntorc la primejdiile străzii şi ale

[1] Numai englezoaicele se apucă de aşa ceva, [...] tare mai sunt descurcăreţe femeile astea!

[2] Iată că e vremea rugăciunii de seară!

nopţii. Cu energie, şi în acelaşi timp vorbindu-i stăpânit şi calm, îi spusei, de data aceasta adresându-i cuvântul ei şi nu profesoarei:

— Fiţi încredinţată, doamnă, că dacă vă asiguraţi de pe acum de serviciile mele, interesele dumneavoastră vor fi mai bine slujite şi nu ştirbite. Veţi găsi în mine o fiinţă care va dori întotdeauna să dea în munca sa valoarea întreagă a ceea ce primeşte ca salariu. Şi dacă mă angajaţi ar fi mai bine pentru mine să-mi petrec noaptea aici. Neavând nicio cunoştinţă în Villette şi nefiind în măsură să vorbesc limba dumneavoastră cum aş putea să-mi procur locuinţă?

— E adevărat, spuse ea, dar cel puţin mi-ai putea arăta vreo referinţă?

— Nu.

Se interesă de bagajul meu; îi spusei când avea să-mi parvină. Ea rămase pe gânduri. În clipa aceea se auzi pasul unui bărbat în vestibul, grăbindu-se către uşa de afară (am să-mi continui acum partea aceasta din povestire ca şi cum aş fi înţeles de atunci cele ce se petreceau, căci, deşi atunci nu-mi era cu putinţă să înţeleg, mi s-au tradus mai apoi vorbele schimbate).

— Cine pleacă acum? întrebă *Madame* Beck ascultând paşii.

— *Monsieur* Paul, răspunse profesoara. A venit în seara asta să ţină o lecţie la clasa întâi.

— Este exact omul pe care aş vrea să-l văd în clipa aceasta. Cheamă-l încoace.

Profesoara alergă spre uşa salonului. *Monsieur* Paul fu rugat să poftească. Intră – era un omuleţ scund, negricios şi slăbuţ, purtând ochelari.

— *Mon cousin*[1], începu *Madame.* Aş vrea să am părerea dumitale. Îţi cunoaştem toţi pătrunderea cu care analizezi fizionomiile; exercită-ţi-o acum. Citeşte-ne chipul domnişoarei.

[1] Verişorule

Omuleţul îşi fixă ochelarii asupră-mi. Felul în care-şi strânse buzele cu toată hotărârea şi-şi încreţi fruntea păreau să spună că avea într-adevăr intenţia să citească în mine şi că niciun văl n-ar fi putut fi de ajuns de des pentru ochii lui.

— O citesc foarte limpede, se pronunţă.

— *Et qu'en dites-vous?*

— *Mais – bien des choses*[1]*,* fu răspunsul lui, oracular.

— Rele sau bune?

— Din fiecare, fără îndoială, continuă ghicitorul.

— Putem să avem încredere în cuvintele ei?

— Tratezi cu dânsa o chestiune importantă?

— Îmi cere să o angajez ca bonă sau ca guvernantă. Ce-mi spune pare cinstit, însă nu are referinţe.

— E o străină?

— Englezoaică, aşa cum vezi.

— Franţuzeşte vorbeşte?

— Niciun cuvânt.

— Înţelege franceza?

— Nu.

— Putem deci să vorbim deschis în prezenţa ei?

— Fără îndoială.

Mă privi drept în ochi, apoi reluă convorbirea:

— Şi dumneata ai nevoie de serviciile ei?

— Aş avea nevoie. Ştii că m-am săturat de tot de *Madame* Svini.

El continua să mă privească atent. Aprecierea lui, când o pronunţă în cele din urmă, fu la fel de ceţoasă ca şi cele spuse mai înainte.

— Angajeaz-o. Dacă binele va predomina în firea ei, gestul dumitale îşi va găsi sigur răsplata. Dacă va izbândi răul, *eh bien! ma cousine, ce sera toujours une bonne oeuvre*[2].

Şi cu o plecăciune şi un *bonsoir,* acest atât de vag

[1] — Şi ce spui ? — De, multe...

[2] Ei bine, verişoară, înseamnă că tot ai făcut o faptă bună.

arbitru al destinului meu se retrase.

Şi *Madame,* mă angajă chiar în seara aceea. Cu ajutorul lui Dumnezeu am fost cruţată de obligaţia de a mai străbate iarăşi străzile singuratice, posomorâte, ostile.

8.
MADAME BECK

DATĂ ÎN GRIJA PROFESOAREI, AM fost apoi condusă printr-un coridor lung într-o bucătărie ciudată, foarte curată însă foarte ciudată. S-ar fi zis că nu închide între pereţii ei niciun fel de ustensilă de gătit, nici cămin, nici plită, nimic. N-am înţeles atunci că cuptorul cel mare şi negru care ocupa în întregime un colţ al încăperii constituia un substitut eficient pentru acestea. Desigur, mândria nu-şi începuse şoaptele în inima mea, totuşi simţii un fel de uşurare atunci când, în loc de a fi lăsată în această bucătărie cum aproape că mă temusem, fusei condusă mai departe într-o cămăruţă despre care se spunea că este „cabinetul”. O bucătăreasă îmbrăcată într-o jachetă, încinsă cu un şorţ scurt şi saboţi în picioare, îmi aduse cina, adică o bucată de carne de un fel necunoscut servită într-un sos ciudat şi acrişor, însă plăcut la gust, câţiva cartofi fierţi stropiţi cu nu ştiu ce anume, poate oţet sau zahăr, o tartină, sau altfel spus o felie de pâine unsă cu unt şi o pară coaptă. Fiind înfometată, mâncai totul şi mă simţii plină de recunoştinţă.

După *prière du soir*[1]*, Madame* în persoană veni să mă mai examineze o dată. Îşi exprimă dorinţa ca s-o urmez în apartamentele sale. Trecând printr-un şir de dormitoare mici şi nostime, care, după câte am auzit mai târziu,

[1] Rugăciunea de seară.

fuseseră chiliile călugăriţelor, căci construcţia era în parte de origine străveche şi apoi prin oratoriu – o încăpere lungă, joasă şi posomorâtă, unde se afla atârnat pe un perete, palid, un crucifix şi unde două lumânări mai vegheau la fel de palide – ea mă conduse într-un apartament unde, în trei pătucuri, dormeau trei copii mici. O sobă încinsă făcea ca în toată încăperea aerul să pară apăsător, şi, pentru a drege lucrurile se aprinseseră nişte mirodenii mai degrabă pătrunzătoare decât delicate: un parfum, la drept vorbind, cu totul surprinzător şi neaşteptat în asemenea împrejurări, semănând parcă mult cu o combinaţie între fum şi anumite esenţe spirtoase – un miros, pe scurt, de whisky.

Alături de o masă pe care mai fumegau resturile unei lumânări picurându-şi ceara în sfeşnic, stătea pe scaun o femeie grosolană, îmbrăcată în vestminte care nu se potriveau unele cu altele – o rochie de mătase largă, cam ţipătoare, în dungi şi un şorţ ţeapăn – şi care dormea adânc. Pentru a completa această imagine şi a nu mai lăsa nicio îndoială în ce priveşte adevărata stare de lucruri, la îndemâna acestei frumoase adormite se aflau o sticlă şi un pahar gol.

Madame contemplă această imagine remarcabilă cu cel mai mare calm. Nici nu surâse, nici nu se iritã, nicio expresie de mânie, de dezgust sau de surprindere nu tulbură liniştea trăsăturilor ei grave. Nici măcar n-o deşteptă pe femeia aceea. Arătând doar cu seninătate spre un al patrulea pat îmi comunică faptul că acela avea să-mi aparţină mie, pe urmă, după ce stinse lumânarea şi o înlocui cu o lampă de noapte, se strecură printr-o uşă pe care o lăsă întredeschisă, era intrarea spre o încăpere mare, frumos mobilată, după cum se putea întrezări – probabil camera sa.

În noaptea aceea rugăciunile mele au fost numai de mulţumire. Abia îmi venea să cred că nu trecuseră nici patruzeci şi opt de ore de când părăsisem Londra, fără

altă apărare decât cea care protejează păsările călătoare, fără nicio perspectivă decât dantelăriile noroase, îndoielnice ale nădejdii.

Am avut întotdeauna un somn uşor. În puterea nopţii am fost pe neaşteptate deşteptată. Domnea tăcerea în jur, însă în cameră se afla o siluetă albă, *Madame* în cămaşa ei de noapte. Deplasându-se fără a scoate vreun sunet, ea îi cercetă pe cei trei copii adormiţi în paturile lor. Se apropie şi de mine, eu mă prefăcui că sunt adormită şi ea mă privi îndelung. Urmă apoi o mică pantomimă ciudată la culme. Aş putea spune că a stat astfel, aşezată pe marginea patului meu, privindu-mi cu atenţie faţa. Se apropie apoi şi mai mult, aplecându-se asupră-mi, îmi ridică încetişor scufia şi-i răsfrânse în lături marginile astfel ca să-mi vadă părul, îmi privi mâna lăsată peste pătură. După acestea se întoarse spre scaunul pe care-mi lăsasem vestmintele, aflat la picioarele patului. Auzind-o că le atinge şi le ridică de acolo îmi deschisei cu precauţie ochii, căci eram curioasă să aflu cât de departe avea s-o împingă gustul ei ciudat de cercetare. O duse îndeajuns de departe: îmi inspectă fiecare dintre vestminte. Îi ghiceam motivul acestei curiozităţi, adică vroia să-şi formeze din aceste vestminte o părere cu privire la situaţia, mijloacele, curăţenia celei ce le purta. Scopul nu era necurat, însă mijloacele nu s-ar fi putut spune că erau cinstite sau justificate. În rochia mea se afla un buzunar; ea îl întoarse literalmente pe dos, îmi numără banii din pungă, deschise un carneţel cu însemnări, îi citi cu toată răceala cuprinsul şi scoase dintre filele lui o mică buclă împletită din părul cărunt al domnişoarei Marchmont. Acordă o atenţie deosebită unei legături cu trei chei, de la pupitru şi cutiuţa mea de lucru; cu acestea chiar se şi retrase câteva clipe în camera ei. Mă ridicai binişor din pat şi o urmării cu privirile. Aceste chei, cititorule, nu fură aduse înapoi până când nu-şi lăsară pe toaleta din camera alăturată contururile în

ceară. Toate acestea fiind astfel îndeplinite în linişte şi cu grijă, obiectele din proprietatea mea fură puse la locul lor, hainele îmi fură împăturite cum se cuvine. Care să fi fost concluziile acestei cercetări? Favorabile sau dimpotrivă? O întrebare vană. Faţa de piatră a venerabilei *Madame* (căci arăta ca de piatră în înfăţişarea ei nocturnă; mai devreme, în salon, fusese omenească şi, după cum am mai spus, chiar maternă) nu trăda niciun răspuns.

Datoria ei odată îndeplinită – simţeam că în ochii ei toate acestea constituiseră o datorie – ea se ridică, la fel de tăcută ca o umbră, purcese către propria ei cameră, la uşă se întoarse ţinându-şi privirea asupra eroinei cu sticla, care dormea mai departe şi sforăia zgomotos (presupuneam că aceasta era *madame* Svini, în forma englezească sau spaniolă Sweeny). Soarta doamnei Sweeny se citea în privirile pe care i le acorda *Madame* Beck şi ochii ei vorbeau despre o hotărâre nestrămutată. Pedepsele acordate de *Madame* pentru greşeli puteau să vină încet, însă veneau sigur. Toate acestea erau desigur cu totul neenglezeşti; se putea spune, în adevăratul înţeles al cuvântului, că mă aflam într-o ţară străină.

Dimineaţa mă făcu să o cunosc mai îndeaproape pe doamna Sweeny. Se pare că ea se înfăţişase actualei ei patroane drept o doamnă de lume englezoaică silită să trăiască în împrejurări vitrege, zicea că ar fi fost născută în Middlessex însă pretindea că vorbeşte limba engleză cu cel mai pur accent metropolitan. *Madame* – încrezându-se cu totul în expedientele ei infailibile pentru a descoperi adevărul cu timpul – se pricepea de asemenea să-şi găsească ajutoarele pe neaşteptate (aşa cum părea dealtfel să o dovedească cu prisosinţă cazul meu).

O angajase pe doamna Sweeny ca guvernantă pentru cei trei copii ai ei. Nu mai e nevoie să-i explic cititorului că această doamnă era în realitate născută în Irlanda, situaţia ei socială nu mai încerc s-o precizez. Ea declara

cu îndrăzneală că „avusese în grijă educarea unui fiu şi a unei fiice de marchiz”. Personal, eu cred că se putea să fi fost doică, femeie de serviciu sau spălătoreasă în vreo familie de irlandezi. Vorbea cu accent molatec presărat în mod ciudat cu inflexiuni din vorbirea periferică a Londrei. Într-un fel sau altul dobândise, şi acum stăpânea în continuare, o garderobă de o splendoare cam dubioasă pentru una ca ea – mantii de mătase mai ţeapănă şi costisitoare care i se potriveau la întâmplare şi care fuseseră după toate aparenţele făcute pentru alte proporţii decât cele pe care le îmbrăcau acum, scufii cu tivuri de dantelă adevărată – şi, detaliu de seamă în acest inventar, podoaba cu care inspira un adevărat respect în rândurile personalului domestic (potolindu-i pe profesorii şi profesoarele altminteri dispuse la ironii şi dispreţ la adresa ei şi chiar, atâta vreme cât umerii ei largi purtau această maiestuoasă învăluire, influenţând-o chiar pe *Madame* însăşi) – un şal indian veritabil, „un adevărat caşmir”, cum spunea *Madame* Beck cu respect şi uimire neprefăcute. Sunt sigură că dacă nu ar fi avut un asemenea caşmir nu şi-ar fi putut menţine situaţia în pension nici două zile, graţie lui şi numai graţie lui reuşise să şi-o menţină timp de o lună.

Dar atunci când doamna Sweeny află că venisem să-i iau locul, atunci se arătă în adevărata ei înfăţişare, atunci se ridică cu toate puterile împotriva doamnei Beck, atunci se pogorî asupra mea în toată greutatea ei. *Madame* suportă această schimbare la faţă şi această încercare atât de bine şi cu atât stoicism încât, măcar de ruşine, eu însămi n-o putui îndura decât tot cu calm. O singură clipă, scurtă, lipsi *Madame* Beck din încăpere. Zece minute mai târziu un agent de poliţie se afla în mijlocul nostru. Doamna Sweeny şi toate bunurile ei fură făcute să dispară. În tot timpul acestei scene, fruntea venerabilei *Madame* nu se tulbură nici o singură clipă, de pe buzele ei nu ieşi o vorbă mai aspră.

Toată această treabă a concedierii fu rezolvată înainte de micul dejun: ordinul de plecare fusese dat, poliţaiul chemat, răzvrătita expulzată, *la chambre d'enfants*[1] curăţită şi parfumată din nou, ferestrele larg deschise, şi orice urmă a dispărutei doamne Sweeny — chiar până şi miresmele de spirt şi de esenţe fine care-i îmbibaseră încăperea cu o atmosferă atât de subtilă şi întunecată, atât de elocventă pentru fiinţa şi înclinaţiile celei care n-o respectase – fusese eliminată din *rue Fossette.* Toate acestea, după cum spun, se înfăptuiseră între momentul când *Madame* Beck răsărise asemenea Aurorei din iatacul său şi cel în care luase loc, senină, să-şi toarne cea dintâi ceaşcă de cafea.

Pe la amiază mă chemară s-o îmbrac pe *Madame* (se părea că locul meu în casă avea să fie cam la mijloc între guvernantă şi cameristă). Până la amiază bântui casa înfăşurată în halatul ei, cu şalul şi papucii ei moi, tăcuţi. Cum ar fi privit o directoare de şcoală englezească asemenea comportamente!

Coafarea ei deveni pentru mine un prilej de încurcătură: avea un păr foarte bogat – castaniu neamestecat cu fire cărunte, deşi împlinise patruzeci de ani. Văzându-mă nedumerită, îmi spuse: „N-ai fost *femme de chambre*[2] în ţara dumitale?" Şi, luând peria din mâinile mele şi împingându-mă la o parte, fără grabă sau lipsă de respect, şi-l aranjă singură. Îndeplinindu-şi alte operaţiuni de toaletă proprie, pe jumătate mă dirijă şi pe jumătate mă ajută fără să dea cel mai mic semn de nerăbdare sau iritare. Şi, *nota bene* – atunci a fost singura dată când mi-a cerut s-o îmbrac. De atunci, această sarcină îi reveni Rosinei, portăreasa.

Îmbrăcată, *Madame* Beck arăta mai degrabă scurtă şi corpolentă, dar nu-i lipsea o anumită graţie, decurgând din proporţiile părţilor. Tenul îi era proaspăt şi sănătos, nu

[1] Camera copiilor
[2] Cameristă

prea rubicond, ochii albaştri şi senini, rochia de mătase neagră i se potrivea pe corp aşa cum se mulează vestmintele lucrate de croitoresele franţuzoaice. Arăta bine, deşi puţin cam burgheză, cum dealtfel şi era. Un nu ştiu ce armonios îi domina întreaga făptură, şi cu toate acestea chipul ei făcea un contrast cu restul înfăţişării, trăsăturile nu i se potriveau deloc cu un asemenea ten proaspăt şi odihnit, contururile îi erau grave, fruntea, înaltă însă îngustă, exprima oarecari capacităţi intelectuale şi o oarecare bunăvoinţă, însă nu din belşug, şi nici ochii ei liniştiţi dar atenţi nu cunoşteau focul acela care se aprinde în inimă sau blândeţea care de acolo izvorăşte. Gura ei era aspră, poate chiar puţin severă, buzele subţiri. Dacă s-ar fi pus problema cântăririi sensibilităţii şi bunei dispoziţii, cu tot ce decurge de aici în ce priveşte tandreţea şi sensibilitatea, ceva îmi spunea că *Madame* ar fi fost exact judecătorul nimerit, un adevărat Minos în fuste.

Cu timpul urma să mă conving că mai era şi altceva în vestmintele-i de femeie. Numele îi era Modeste Marie Beck, născută Kint dar ar fi trebuit să fie Ignacia. Era o femeie miloasă şi făcea mult bine în jur. N-am întâlnit niciodată o stăpână care să se poarte mai blând cu supuşii săi. Mi s-a şi spus că nu o certase niciodată pe doamna Sweeny, în ciuda viciului, neglijenţelor şi dezordinii de care dădea dovadă. Şi, totuşi, doamna Sweeny fusese făcută să dispară atunci când această dispariţie devenise posibilă. Mi s-a mai spus că nici profesorilor sau pedagogilor nu li se găsea niciodată vreun cusur în acest pension, şi cu toate acestea atât profesorii cât şi ceilalţi erau deseori schimbaţi, dispăreau şi alţii le luau locul, fără ca cineva să fi putut explica bine de ce anume.

Stabilimentul în care mă aflam era în acelaşi timp pension şi externat; elevii externi sau zilierii depăşeau numărul de o sută, internii erau cam douăzeci. *Madame*

trebuie să fi fost înzestrată cu minunate calităţi administrative: conducea toate aceste treburi, ca şi pe cei patru profesori, opt pedagogi, şase slujitori şi trei copii, reuşind în acelaşi timp să-i îmbuneze pe părinţii şi prietenii elevilor, şi toate acestea fără niciun efort aparent, fără tevatură, agitaţie, enervare sau vreun alt semn de cheltuială inutilă de forţe. Era ocupată întotdeauna cu ceva – preocupată, niciodată. E adevărat că *Madame* avea felul ei de a-şi controla şi organiza mulţimea aceasta de ocupaţii, şi era chiar deosebit de eficientă. Cititorul a avut un exemplu grăitor în această privinţă când am amintit despre controlarea buzunarelor şi citirea însemnărilor mele. *Surveillance, espionage*[1] acestea erau devizele ei.

Cu toate acestea *Madame* ştia ce înseamnă onestitatea şi o aprecia – cel puţin atunci când aceasta nu-şi băga măruntele ei scrupule în calea voinţei şi intereselor ei proprii. Avea mult respect pentru *Angleterre*[2], iar cât despre *les Anglaises*[3], n-ar fi vrut să aibă femei din nicio altă ţară pe lângă odraslele ei, dacă i-ar fi stat în putinţă.

Adeseori seara, după ce pusese lucrurile la cale, după ce spionase şi primise rapoartele spionilor ziua întreagă, venea în camera mea – cu o urmă de adevărată oboseală pe chip – şi se aşeza să asculte, în vreme ce copiii îşi spuneau în faţa mea rugăciunile în limba engleză. Tatăl nostru şi imnul care începea cu vorbele „Dulce Isuse” li se permitea acestor micuţi catolici să le recite pe genunchii mei. Şi apoi, după ce îi culcam, ea se mai oprea să stea de vorbă cu mine (am învăţat curând destul de bine limba franceză pentru a fi în stare s-o înţeleg, şi chiar să-i răspund) despre Anglia şi despre englezoaice, despre ceea ce ea numea cu încântare inteligenţa superioară a acestora şi probitatea lor. Deseori dădea dovadă de un foarte sănătos bun simţ, de multe ori emitea judecăţile

[1] Supraveghere, spionaj
[2] Anglia
[3] Englezoaicele

cele mai sănătoase, părea să-şi dea seama că a ţine tinerele fete într-o supraveghere neîncrezătoare, în ignoranţă oarbă şi sub un control care să nu le lase răgaz şi loc pentru reculegere nu reprezintă cel mai bun mijloc de a face din ele femei în toată firea cinstite şi modeste. Însă era în acelaşi timp de părere că dacă s-ar încerca orice alte metode cu copiii din ţările continentale nu s-ar fi ajuns decât la nişte rezultate catastrofale, aceştia erau atât de obişnuiţi cu restricţiile încât un regim de mai mare libertate, oricât de strict ar fi fost controlat, ar fi fost greşit înţeles şi ar fi dat naştere la mari greşeli. Era sătulă, declara ea, de mijloacele la care era silită să recurgă, însă trebuia să le folosească. Şi, după ce perora astfel, adesea cu demnitate şi delicateţe, în faţa mea, se depărta în ai săi *souliers de silence*[1] 1 şi luneca asemeni unei fantome prin întreaga clădire, pândind şi spionând pretutindeni, privind prin orice gaură de cheie, ascultând pe după fiecare uşă.

La urma urmei sistemul său nu era rău, trebuie să fiu corectă şi s-o recunosc. Nimic nu putea fi mai potrivit decât ce alesese ea pentru bunăstarea fizică a elevilor. Minţile nu le erau supraîncărcate, lecţiile erau bine organizate şi făcute cât se poate de simple pentru profesori, exista multă libertate în discuţii şi relaxare şi multe prilejuri de exerciţiu fizic, astfel că elevele erau totdeauna sănătoase, hrana era din belşug şi bună, nu se vedeau deloc în *rue Fossette* chipuri palide sau slăbite. Nu se împotrivea niciodată unor scurte vacanţe, lăsa timp din belşug pentru somn, îmbrăcat, spălat, pentru mese, metodele sale în toate aceste chestiuni erau raţionale, liberale, sănătoase, numeroase profesoare mai austere din Anglia ar fi făcut cât se poate de bine să o imite, şi cred că multe ar face-o bucuroase, dacă pedanţii părinţi englezi le-ar permite-o.

Întrucât *Madame* Beck conducea folosindu-se de

[1] Papuci tăcuţi

spionaj era firesc să aibă la dispoziţie o armată întreagă de spioni. Cunoştea cât se poate de bine calitatea celor care-i slujeau drept unelte, şi, chiar dacă nu ar părea să aibă scrupule să se folosească de cele mai josnice dintre aceste unelte pentru scopuri mai întunecoase, – aruncându-le apoi la o parte ca pe nişte coji după ce fructul fusese bine stors – am văzut-o fiind şi cât se poate de pretenţioasă când îşi căuta instrumente curate pentru treburi curate, şi, dacă-şi găsea un asemenea instrument nepătat şi nemâncat de rugină, se ocupa cu toată grija să-l menţină curat şi-l păstra în vată şi mătase, cum s-ar zice. Dar vai de cel sau cea care s-ar fi bizuit pe ea cu un deget mai departe de punctul în care interesele ei îi dictau să răsplătească o asemenea încredere. Interesul era cheia principală a fiinţei care era *Madame,* resortul tuturor acţiunilor ei, alfa şi omega vieţii ei. Am văzut cum se făcea uneori apel la *simţămintele* ei şi mi-a venit să surâd, jumătate cu milă şi jumătate cu ironie, la adresa celor care apelau astfel. Niciunul dintre aceştia nu i-a câştigat atenţia prin asemenea demersuri, nici nu a clintit-o din hotărârile ei prin astfel de mijloace. Dimpotrivă, să fi încercat să-i atingi inima ar fi însemnat calea cea mai sigură de a-i trezi antipatia, şi de a câştiga în ea un duşman nemărturisit. Aşa ceva îi dovedea că ea nu are inimă care să simtă vreo emoţie, îi amintea de partea din ea care rămânea insensibilă şi moartă. Niciodată nu s-a ilustrat mai bine deosebirea dintre caritate şi îndurare. Fiind lipsită de simpatie, avea întrucâtva o bunăvoinţă pe care şi-o impunea raţional, – din aceasta putea da oricând şi numaidecât unor oameni pe care nu-i văzuse niciodată – dar mai degrabă gândindu-se la oameni abstracţi decât la persoane anume. *Pour les pauvres*[1] îşi deschidea uşor băierile pungii, dar faţă de un om sărac şi le ţinea de obicei strânse. La acţiunile de binefacere în folosul societăţii ea

[1] Pentru săraci

participa cu plăcere, însă suferinţele personale nu o atingeau, nicio intensitate sau acumulare de suferinţe concentrate într-o singură inimă nu avea tăria să străbată până la propria ei inimă. Nici suferinţele din grădina Gethsimani, nici moartea de pe Golgotha n-ar fi smuls din ochii ei nicio lacrimă.

Repet, *Madame* era o femeie impunătoare şi foarte capabilă. Şcoala reprezenta pentru forţele ei o arie de acţiune prea limitată, ea ar fi trebuit să influenţeze o naţiune întreagă, ar fi trebuit să fie conducătoarea unei adunări legislative dintre cele mai turbulente. Nimeni nu i-ar fi putut sta împotrivă, nimic nu i-ar fi putut pune la încercare nervii sau epuiza răbdarea, nimic nu s-ar fi arătat mai presus de ascuţimea minţii ei. În persoana ei singură ar fi putut strânge laolaltă puterile unui prim-ministru şi ale unui şef de poliţie. Înţeleaptă, fermă, lipsită de credinţă; tainică, vicleană, lipsită de pasiuni, atentă şi de nepătruns pentru ceilalţi, pătrunzătoare şi fără să se lase dominată de sensibilitate – toată vremea păstrând aparenţele exterioare – ce ar fi fost de dorit mai mult?

Cititorul cu bun-simţ n-are să-şi închipuie că am căpătat toate cunoştinţele concentrate aici în folosul lui într-o singură lună sau într-o jumătate de an. Nu! Ceea ce am văzut dintru început a fost doar exteriorul activ al unei mari şi înfloritoare instituţii de învăţământ. Era o casă mare, plină de fete sănătoase, vioaie, toate bine îmbrăcate şi multe dintre ele frumoase, căpătând cunoştinţe printr-o metodă minunat de uşoară, fără străduinţe obositoare sau pierderi inutile de energie, poate nu realizând progrese prea grabnice în toate domeniile, progresând intr-un ritm potolit, dar în permanenţă ocupate şi niciodată încărcate peste puterile lor. Era un corp de profesori şi supraveghetori atent verificaţi şi puşi la treabă, întrucât toată munca mai importantă trebuia făcută de ei spre a-i cruţa pe elevi, dar având toate sarcinile astfel organizate încât se puteau

înlocui neîntârziat unul pe altul atunci când munca lor devenea prea obositoare; era, pe scurt, în faţa ochilor mei, o şcoală străină, a cărei vioiciune, mişcare şi varietate o punea în contrast total şi fermecător cu multe instituţii englezeşti de aceeaşi categorie.

În spatele casei se afla o grădină mare şi vara elevele îşi petreceau aproape tot timpul printre boschetele de trandafiri şi arborii fructiferi de acolo. Sub bolta vastă umbrită de viţă-de-vie, *Madame* lua loc în după-amiezile de vară şi dădea dispoziţii ca pe rând elevele din toate clasele să se aşeze şi să-şi vadă de lucrul lor de mână în jurul ei. Între timp profesorii se succedau pronunţând mai degrabă conferinţe vioaie şi scurte decât lecţii propriu-zise, iar elevele îşi luau notiţe după instrucţiunile lor, sau mai bine zis nu şi le luau, sigure în orice caz că, chiar dacă ar fi neglijat s-o facă puteau să-şi copieze notele de la tovarăşele lor. Pe lângă obişnuitele *jours de sortie*[1] sărbătorile catolice le mai dăruiau un şir de zile libere în tot cursul anului, şi uneori, în câte o dimineaţă frumoasă sau o seară blândă de vară, internele erau scoase la câte o plimbare mai lungă la ţara şi tratate cu *gaufres* cu *vin blanc* sau cu lapte proaspăt, cu *pain bis* sau *pistolets au beurre*[2] şi cafea. Toate acestea păreau foarte plăcute şi *Madame* părea bunătatea întrupată, iar profesorii nu erau prea răi, şi elevele, chiar dacă poate puţin cam prea zgomotoase şi încă neşlefuite, erau adevărate modele de sănătate şi bună dispoziţie.

Cam aşa arătau lucrurile văzute prin voalul, care le îndulceşte toate, al depărtării, însă sosi o vreme când această distanţă avea să se topească pentru mine, când aveam să fiu chemată să cobor din turnul meu de fildeş al camerei copiilor de unde-mi făcusem până atunci observaţiile, şi aveam să fiu silită să intru într-un contact mai strâns cu mica lume din *rue Fossette.*

---

[1] Zile libere, zile de ieşire din internat

[2] Gogoşi [...] vin alb [...] pâine de secară [...] prăjiturele cu unt.

Şedeam într-o zi în camera mea de la etaj, ca de obicei, ascultându-i pe copii la lecţiile lor de limba engleză, şi în acelaşi timp lucrând la o rochie de mătase albă pentru *Madame,* când ea intră repede în cameră cu aerul ei absorbit şi fruntea încreţită de gânduri, aşa cum mi se arăta uneori, ceea ce îi dădea o înfăţişare atât de puţin atrăgătoare. Lăsându-se să cadă pe un scaun în faţa mea, rămase acolo câteva momente păstrând tăcerea. Désirée, fata cea mai mare, îmi citea tocmai dintr-un eseu de doamna Barbauld şi eu o îndrumam să traducă pe cât se pricepea ea mai fluent din engleză în franceză pentru a mă convinge că înţelege ceea ce citeşte. *Madame* asculta.

Curând, fără vreo introducere în materie, ea spuse, aproape cu tonul cuiva care formulează o acuzaţie:

— Domnişoară, dar dumneata în Anglia ai fost guvernantă.

— Nu, *Madame,* spusei surâzând, aici greşiţi.

— E asta prima dumitale încercare de a preda lecţii – ce faci acum cu copiii mei?

O încredinţai că da. Ea tăcu iarăşi. Însă, atunci când îmi ridicai ochii să scot un ac din perniţă, constatai că eram obiectul cercetării ei atente. Mă fixa intens, şi părea să mă întoarcă pe toate părţile în gândurile ei, cântărindu-mă să vadă dacă sunt potrivită pentru un anumit scop, întrebându-se de valoarea mea într-un anumit plan. Şi înainte de aceasta *Madame* cercetase cu ochii ei toate bunurile mele şi sunt convinsă că acum considera că ştie multe despre persoana mea, însă din ziua aceea, timp de aproape două săptămâni, mă puse la noi încercări. Asculta la uşa camerei de copii atunci când eu eram închisă acolo cu copiii, mă urmărea la o distanţă precaută atunci când ieşeam la plimbare cu ei, furişându-se până când putea trage cu urechea ori de câte ori copacii din parc sau de pe bulevard îi ofereau o ascunzătoare potrivită. După ce respectă o asemenea procedură

preliminară strictă făcu o nouă mişcare mai departe.

Într-o dimineaţă, veni la mine direct, şi, părând foarte grăbită, îmi mărturisi că se găsea într-o mică dilemă. Domnul Wilson, profesorul de engleză, nu se prezentase la ora sa şi ea se temea că s-ar fi îmbolnăvit, elevele îl aşteptau în clasă şi n-avea cine să le facă lecţia. Aş fi avut obiecţii ca acum, în mod excepţional, să fac cu elevele o scurtă dictare, aşa, doar ca elevele să nu poată spune că au rămas fără lecţie?

— În clasă, *Madame*? întrebai eu.

— Da, în clasa a doua.

— Unde sunt şaizeci de elevi, spusei eu, căci le ştiam numărul, şi cu obiceiul meu de a mă simţi lipsită de curaj, mă retrăsei în lenevia mea ca un melc în căsuţa lui şi evocai nepriceperea şi lipsa de practică drept pretext pentru a scăpa.

Dacă aş fi fost de capul meu este sigur că aş fi lăsat să treacă această ocazie. Neavând dorinţa aventurii, lipsită de imboldurile ambiţiei practice, aş fi fost în stare să rămân timp de douăzeci de ani să-i învăţ pe copiii cei mici să citească, lucrând la rochiile de mătase ale doamnei şi croind şorţuleţele elevelor. Nu că aş fi simţit că asemenea renunţări orgolioase mi-ar fi dat vreo satisfacţie, căci munca pe care o făceam nu avea nici farmec pe gustul meu şi nici nu-mi reţinea interesul, însă mi se părea că e bine să trăiesc fără griji prea mari şi fără răspunderi şi încercări incomode, lipsa suferinţelor şi necazurilor era tot ce credeam eu atunci că se apropie cel mai mult de fericire. Pe lângă aceasta, mi se părea că duc o viaţă dublă, viaţa gândurilor mele şi cea a realităţii, şi, cu condiţia ca prima să fi fost hrănită din belşug de bucuriile ciudate şi poate nesănătoase ale închipuirii, privilegiile celei de-a doua puteau foarte bine să rămână limitate la pâinea cea de toate zilele, la munca de fiecare ceas şi la adăpostul şi acoperişul deasupra capului.

— Haide, spuse *Madame* pe când eu mă aplecam, cu

mai multă silinţă decât oricând, asupra unui şorţuleţ de copil, lasă treaba asta.

— Dar Fifine o aşteaptă, *Madame.*

— Foarte bine, Fifine o aşteaptă, dar eu te aştept pe dumneata.

Şi cum *Madame* Beck într-adevăr voia şi era şi hotărâtă să mă obţină – deoarece de multă vreme era nemulţumită de profesorul de engleză, mai ales pentru lipsa de punctualitate şi neglijenţele în metodele de predare – şi cum ea însăşi nu era lipsită de fermitate în hotărâri şi în aplicarea lor practică, fie că eu aş fi avut sau nu asemenea calităţi, mă obligă, fără să mai piardă vremea, să las deoparte acul şi degetarul, îmi prinse mâna într-a ei şi mă trase jos pe scări. Când ajunserăm în sala cea mare, pătrată, care se afla între clădirea dormitoarelor şi sălile de cursuri, ea se opri locului, îmi lăsă mâna, se întoarse cu faţa spre mine şi mă scrută atentă. Eram roşie şi tremuram din cap până-n picioare, cred că plângeam chiar. De fapt dificultăţile pe care le aveam în faţă erau departe de a fi imaginare, unele dintre ele erau cât se poate de reale; şi nu în ultimul rând conta faptul că nu stăpâneam prea bine limba pe care eram acuma chemată s-o folosesc pentru a preda elevelor. E adevărat că studiasem franceza cu sârguinţă de la sosirea mea la Villette, învăţând din practică în timpul zilei şi teoretic în toate clipele libere, seara până la ora cea mai târzie când regulamentul pensionului mai îngăduia să se ţină lămpile aprinse, însă eram departe de a mă încrede în forţele mele în ce priveşte exprimarea corectă.

— *Dites donc,* spuse *Madame* cu toată seriozitatea, *vous sentez-vous réellement trop faible*?[1]

Aş fi putut răspunde „Da”, şi atunci m-aş fi întors la obscuritatea camerei copiilor să rămân acolo, poate, toată viaţa; însă, privind-o pe Ma*dame, v*ăzui pe faţa ei

[1] Spune-mi, […] te simţi cu adevărat prea nepregătită?

ceva care mă făcu să mă gândesc bine înainte de a-i răspunde, în clipa aceea, ea nu mai avea o înfăţişare de femeie, ci părea chiar un bărbat. O forţă de un fel deosebit se înscrisese cu putere pe trăsăturile chipului ei şi nu era deloc o forţă pe care aş fi putut-o stăpâni eu; nu stârnea nici simpatie, nici sentimentul de aprobare şi participare şi nici de supunere. Îi stam înainte, nici atrasă, nici dominată, nici câştigată de partea ei. Mi se părea că se desfăşoară o luptă între calităţi diferite şi dintr-o dată simţii tot ce era dezonorant în ezitările mele – laşitatea cu care mă resemnam să nu aspir mai sus.

— Te întorci sau mergi înainte? şi-mi arătă cu mâna întâi spre uşa micuţă de comunicare cu clădirea de locuit, şi apoi spre portalul înalt, dublu al claselor.

— *En avant*[1], spusei eu.

— Însă, urmă ea, pierzându-şi parcă entuziasmul, pe măsură ce eu însămi mă înfierbântam, şi continuând să arboreze expresia ei dură din a cărei forţă de respingere îmi trăgeam eu forţele şi hotărârea, poţi să faci faţă elevelor sau eşti prea tulburată?

Surâse uşor dispreţuitor spunând aceasta; sensibilitatea nervoasă excesivă nu prea era pe gustul ei.

— Nu sunt mai tulburată decât piatra aceasta, spusei, ciocănind cu tocul pantofului lespedea de jos, sau decât dumneavoastră, adăugai, întorcându-i privirea.

— *Bon!* Dar trebuie să-ţi mai spun că nu te vei întâlni cu nişte fete liniştite, cu simţul măsurii, ca englezoaicele. *Ce sont des Labassecouriennes, rondes, franches, brusques, et tant soit peu rebelles*[2].

Spusei:

— Ştiu asta, şi mai ştiu şi că, deşi am studiat limba franceză din greu de când am ajuns aici, o vorbesc şi acum cu prea multe ezitări, prea puţin corect ca să le impun respectul; am să fac greşeli care au să mă expună

[1] Înainte

[2] Sunt labassecouriene, înfipte, dintr-o bucată, nestăpânite şi cam răzvrătite

ironiilor din partea celor mai ignorante dintre ele. Cu toate acestea vreau să ţin lecţia.

— Ele le dau întotdeauna peste cap pe profesoarele timide, spuse ea.

— Ştiu şi asta, *Madame,* ştiu cum s-au răzvrătit şi-au intimidat-o pe domnişoara Turner (aceasta era o englezoaică săracă şi fără prieteni, profesoară de engleză şi pe care *Madame o* folosise un timp apoi o concediase fără scrupule; îi aflasem mai de mult povestea tristă).

— *C'est vrai*[1], spuse ea cu răceală. Domnişoara Turner nu reuşea să le stăpânească mai bine decât ar fi făcut-o femeia de ajutor de la bucătărie. Era o femeie slabă şi şovăielnică, n-avea nici tact nici inteligenţă, era lipsită şi de fermitate şi de demnitate. Domnişoara Turner nu era potrivită absolut deloc pentru fetele astea.

Nu-i răspunsei nimic, dar făcui un pas către uşa clasei.

— Nu trebuie să te aştepţi la ajutor din partea mea, sau din a altcuiva, spuse *Madame.* Un asemenea ajutor te-ar face neîntârziat să apari ca necorespunzătoare pentru funcţia dumitale.

Deschisei uşa, o lăsai cu toată politeţea pe ea să treacă înainte şi o urmai. Erau trei săli de clasă, toate foarte încăpătoare. Cea rezervată clasei a doua, unde trebuia să-mi ţin eu ora era de departe cea mai mare dintre ele şi aici se afla un grup de eleve mai numeros, mai turbulent şi cu mult mai greu de stăpânit decât celelalte două. Mai târziu, când aveam să cunosc mai bine situaţia, mă gândeam uneori (dacă mi se permite o asemenea comparaţie) că clasa întâi, liniştită, supusă, pe de-a întregul mai calmă, era, faţă de ocupantele robuste, zgomotoase, expansive din cea de a doua, ceea ce Camera lorzilor în Anglia este faţă de Camera comunelor.

Cea dintâi privire asupra lor îmi arătă că multe dintre elevele mele erau ceva mai mult decât fete de şcoală – erau nişte tinere femei în toată firea. Ştiam că unele

[1] E adevărat

dintre ele sunt de familie nobilă (în măsura în care exista o nobilime în Labassecour) şi eram convinsă că niciuna dintre ele nu ignora situaţia mea de subordonată în casa doamnei Beck. Când mă urcai pe estrada (o platformă joasă, înălţată cu o singură treaptă deasupra duşumelei) unde se aflau catedra şi scaunul profesorului, văzui în faţa mea şiruri de ochi şi frunţi care-mi prevedeau vreme furtunoasă, – ochi plini de o lumină insolentă şi frunţi aspre şi parcă niciodată atinse de roşeaţa timidităţii – albe ea marmora. „Femeia” de pe continent este cu totul deosebită de cea insulară de aceeaşi vârstă şi din aceeaşi categorie socială, n-am întâlnit niciodată asemenea priviri şi asemenea chipuri în Anglia. *Madame* Beck mă prezentă cu o singură frază, rece, şi ieşi din încăpere lăsându-mă singură cu bruma mea de autoritate.

Nu voi uita niciodată acea primă lecţie şi nici învăţămintele despre viaţă şi caracterul omenesc pe care eu însămi am început să le dobândesc atunci. Atunci abia am început să disting cum se cuvine deosebirea imensă dintre *la jeune fille*[1] a romancierului şi poetului ca personaj ideal şi aceeaşi *jeune fille* aşa cum arată ea în realitate.

Se pare că trei frumoase de familie nobilă se aşezaseră în banca întâi hotărâte de la început să nu tolereze ca o *bonne d'enfants*[2] să le predea lor lecţii de engleză. Ştiau că mai reuşiseră să expulzeze anumite profesoare de engleză indezirabile. Ştiau bine că *Madame* avea să arunce peste bord fără ezitare o profesoară care ar fi ajuns nepopulară în şcoală, că n-avea să ajute niciodată o profesoară slabă să-şi păstreze locul, că, dacă o asemenea profesoară n-avea forţe destule sau tact suficient să-şi apere poziţiile, era sortită pieirii; privind-o acum pe „domnişoara Snowe” îşi închipuiseră că le stătea în faţă o victorie uşoară.

[1] Domnişoară
[2] Guvernantă

Domnişoarele Blanche, Virginie şi Angélique îşi începură atacul printr-o serie de chicoteli şi şoapte; acestea crescură curând până ajunseră murmure şi râsete pe care cele din băncile din spate le reluară şi le repetară mai tare, ca un ecou. Această revoltă tot mai puternică a şaizeci de fiinţe împotriva uneia singure produse curând o atmosferă apăsătoare, mai ales că eu stăpâneam franceza atât de nesigur şi eram silită să-mi exercit acum această stăpânire în condiţii atât de vitrege.

Dacă aş fi putut să mă exprim în limba mea maternă eram convinsă că aş fi reuşit să-mi câştig asistenţa; căci, în primul rând, chiar dacă ştiam că arăt ca o fiinţă pricăjită (şi în multe privinţe chiar aşa şi eram) firea mă înzestrase cu o voce care se putea face auzită dacă o ridicam plină de iritare sau mi-o însufleţea emoţia. În al doilea rând, chiar dacă în împrejurări normale elocvenţa mea nu s-ar fi putut asemăna cu revărsarea unui râu, ci doar cu şipotul unui pârâiaş, totuşi – atunci când era stimulată, cum ar fi fost cazul cu adversităţile de acum — aş fi fost în stare ca în englezeşte să rostogolesc cu promptitudine fraze care să le înfiereze comportarea aşa cum merita să fie stigmatizată; mi se părea că apoi, cu ajutorul sarcasmului, condimentat cu puţin dispreţ faţă de conducătoarele rebeliunii, şi mai îndulcit cu mustrări mai uşoare pentru aliatele lor mai slabe şi mai puţin urâcioase, mi-ar fi fost cu putinţă să câştig controlul asupra acestei turme sălbatice şi s-o mai îmblânzesc cât de cât. Tot ce-am putut face însă acum a fost să mă îndrept spre Blanche, *Mademoiselle de Melcy,* o tânără baroneasă – cea mai vârstnică, mai înaltă şi mai frumoasă dintre cele mai turbulente – să mă opresc în faţa băncii ei, să-i iau caietul din mână, să urc din nou pe estradă, să citesc cât mai liniştită compoziţia pe care o scrisese, şi pe care o găsii de-a dreptul stupidă, şi, cu aceeaşi linişte şi în faţa clasei întregi, să rup în două fila plină de pete de cerneală.

Acţiunea aceasta avu ca rezultat că le atrase atenţia şi le mai domoli vacarmul. O singură fată, chiar în fundul clasei, îşi continuă tapajul, cu o energie nestăvilită. O privii cu atenţie. Avea o faţă palidă, părul negru ca pana corbului, sprâncene groase, puternice, trăsături ferme, ochii întunecaţi, răzvrătiţi, neliniştitori. Remarcai că era aşezată în apropiere de o uşiţă care, după cum ştiam, dădea spre un mic cabinet în care se păstrau cărţile. Se ridicase în picioare ca să-şi desfăşoare acţiunile turbulente cu mai multă energie. Îi măsurai din ochi statura şi-i apreciai forţele fizice. Părea să fie şi înaltă şi puternică, însă, ştiind că ciocnirea avea să fie scurtă şi atacul dat pe neaşteptate, îmi spusei că voi fi în stare să o stăpânesc.

Străbătui încăperea, luându-mi un aer cât mai indiferent şi mai neglijent, pe scurt *ayant l'air de rien.* Împinsei uşor uşa şi constatai astfel că era descuiată. Într-o singură clipă şi cu toată energia m-am aruncat asupra ei. După încă o clipă, ea era în iatacul de care am vorbit, uşa era încuiată şi cheia se afla în buzunarul meu.

Se întâmplă că această fată, Dolores pe nume şi spaniolă din naştere, avea o fire şi temută şi urâtă de toate colegele ei. Actul de justiţie sumară descris mai sus se dovedi pe gustul lor, niciuna din cele de faţă nu s-ar fi putut spune că nu-l aprobă din adâncul inimii. O clipă rămaseră tăcute, apoi un surâs – nu un râs adevărat – trecu de la o bancă la alta; apoi – pe când eu mă întorceam gravă şi calmă pe estrada mea, le cerui cu toată politeţea să păstreze tăcere, şi începui, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, o dictare – peniţele începură să alunece liniştite peste filele caietelor şi restul lecţiei se desfăşură în ordine şi cu toată sârguinţa.

— *C'est bien,* îmi spuse *Madame* Beck, când, înfierbântată şi obosită, ieşii din clasă. *Ça ira*[1]*.*

Ascultase şi urmărise toată scena printr-o găurică

[1] E bine. [...] Are să meargă.

anume făcută în uşă.

Din acea zi încetai să mai fiu guvernantă în camera copiilor şi ocupai funcţia de profesoară de engleză. *Madame* îmi urcă salariul, însă obţinu de la mine de trei ori mai multă muncă decât de la domnul Wilson, cheltuind de două ori mai puţini bani.

9.
ISIDORE

ÎMI FOLOSEAM ACUM TIMPUL PE de-a întregul şi cu folos. Ţinând seama că trebuia să-i învăţ pe alţii şi că trebuia să învăţ şi eu însămi, abia dacă mai aveam un moment liber. Era plăcut astfel. Simţeam că merg înainte, că nu mai sunt o pradă inertă pentru rugină şi moliciune sufletească, că-mi şlefuiesc înzestrările şi că le ascut tot mai mult printr-o folosire continuă. Îmi stătea în faţă o experienţă deloc neglijabilă. Villette este un oraş cosmopolit, şi în şcoala aceasta se aflau fete din aproape toate naţiunile europene cât şi din pături sociale foarte variate. În Labassecour egalitatea socială nu este o literă moartă; deşi ţara nu este în mod formal o republică, în substanţă este foarte aproape de a fi aşa ceva, şi în băncile instituţiei conduse de *Madame* Beck luau loc laolaltă tânără contesă şi tânără burgheză: şi nici n-ai fi fost în stare să spui, luându-te după aspectul lor exterior, care dintre ele era nobila şi care plebeea, decât doar după faptul că aceasta din urmă avea adesea comportări mai deschise şi mai politicoase, în vreme ce prima se distingea mai mult printr-un echilibru instabil de insolenţă şi viclenie. În cele dintâi sângele francez era adesea amestecat cu adausuri din regiunile de frontieră teutone. Regret că trebuie să spun că efectul acestui amestec părea să fie mai degrabă o onctuoasă înclinaţie spre linguşeală şi minciună şi o purtare mai uşuratică şi

mai vioaie, dar cu totul lipsită de inimă şi de sinceritate.

Ca să fim drepţi pe de-a întregul, şi cinstitele labassecouriene get-beget aveau o anumită ipocrizie a lor, dar era de un fel mai grosolan care n-ar fi putut înşela pe prea mulţi. Ori de câte ori le era necesară câte o minciună, o şi produceau, cu o fluenţă şi seninătate neglijentă, fără să le-ncerce vreo mustrare de conştiinţă. Nu exista suflet în toată casa *Madamei* Beck, de la ultima slujnică şi până la directoarea pensionului însăşi, care să se fi ruşinat de o minciună. Nu le supăra cu nimic necesitatea de a spune una, poate că se gândeau că născocirea n-ar fi fost chiar cea mai mare dintre virtuţi, în orice caz în ochii lor era cea mai mică dintre vini. *„J'ai menti plusieurs fois"*[1] era o frază nelipsită din confesiunea lunară a oricărei fete tinere sau femei, preotul o auzea fără emoţie şi o ierta fără nicio reţinere. Dacă ar fi scăpat o liturghie sau ar fi citit un capitol de roman, asta ar fi fost cu totul altceva, acestea păreau crime pentru care răscumpărarea necesară erau în orice caz dojana şi penitenţa.

Deşi nu devenisem încă pe de-a întregul conştientă de această stare de lucruri şi nu prea cunoşteam rezultatele ei practice în viaţa de toate zilele, eu însămi îmi vedeam de treabă îndeajuns de bine. După primele câteva lecţii mai dificile, predate în miezul unei atmosfere primejdioase şi pe gura unui vulcan moral care tremura sub picioarele mele şi-şi trimitea scânteile şi fumul înfierbântat în faţa mea, spiritul eruptiv păru să se mai ostoiască, în ce mă priveşte pe mine. Mă deprinsesem acum să mă aştept la succese, n-aş fi putut suporta gândul de a fi înfrântă de o simplă insolenţă rebelă şi de o indocilitate uşuratică în această primă încercare pe care o făceam de a realiza un progres în viaţă. Noaptea stăteam ceasuri întregi trează, gândindu-mă ce planuri aş putea adopta mai bine pentru a căpăta controlul asupra acestor

[1] Am minţit de mai multe ori

spirite răzvrătite, pentru a supune acest trib de încăpăţânate unei influenţe mai statornice. În primul rând, vedeam limpede că nu mă pot aştepta la ajutor sub nicio formă de la *Madame,* planul ei neabătut fiind de a-şi păstra o popularitate neştirbită în faţa elevelor, oricât ar fi afectat asta dreptatea sau liniştea sufletească şi trupească a profesorilor. Dacă un profesor i-ar fi cerut ajutorul în cazul că n-ar fi fost în stare să stăpânească elevele, putea să fie sigur că va fi concediat. În contactele ei cu elevele, *Madame* îşi rezerva adesea ceea ce era plăcut, prietenos şi nesilit, cerând însă cu rigiditate colaboratorilor ei să se arate la înălţime în cazurile când orice acţiune mai promptă a ei i-ar fi scăzut din popularitate. Astfel că trebuia să mă bizui numai pe mine însămi.

Trebuia deci să înţeleg: era limpede ca lumina zilei că această mulţime nu poate fi condusă cu forţa. Fetele trebuiau menajate, tratate cu multă răbdare; o atitudine mai curtenitoare, chiar dacă fermă, le impresiona; câte o undă de linguşeală, rar de tot, avea rostul ei în contactele cu ele. Ele nu puteau sau nu vroiau să îndure o concentrare mintală mai severă sau continuă; pretenţii mai susţinute la memoria, judecata, atenţia lor – aşa ceva respingeau de-a dreptul. Într-un caz în care o fată englezoaică cu înzestrări şi docilitate medii şi-ar fi primit liniştită tema şi s-ar fi străduit să o înţeleagă şi s-o rezolve, o labassecouriană ţi-ar fi râs în faţă şi ţi-ar fi dat-o pur şi simplu îndărăt cu vorbele: *„Dieu, que c'est difficile! Je n'en veux pas. Cela m'ennuie trop!"*[1]

Un profesor care-şi înţelege rostul ar primi înapoi de îndată această temă respinsă, fără ezitare, contrazicere sau rugăminţi, ar purcede, chiar cu o grijă exagerată, să-i atenueze orice dificultate, să o reducă la nivelul înţelegerii lor şi le-ar da-o apoi iarăşi spre rezolvare, astfel modificată, adăugind nemilos şi şfichiuirea sarcasmului.

[1] Doamne ce greu e! Nu vreau aşa ceva. Prea mă plictiseşte!

Ele simţeau aceste sarcasme, le venea greu să îndure o asemenea ironie, însă fără să nutrească resentimente faţă de o asemenea dojană, dacă ironia nu era acră, ci cordială, şi le era spusă distinct, limpede şi pe înţelesul lor, astfel ca cele în cauză să-şi poată pricepe incapacitatea, ignoranţa şi lenea. Elevele mele s-ar fi răzvrătit pentru un adaus de trei rânduri la tema lor, dar nu le-am văzut niciodată indignându-se dacă se simţeau atinse în orgoliul lor; puţinul pe care-l aveau din această calitate le era deprins cu ironiile, şi preferau ca asemenea ironii să se facă făţiş.

Treptat, pe măsură ce-mi câştigam fluenţă şi libertate de exprimare în limba lor şi puteam folosi şi un limbaj mai energic adecvat lor, fetele mai vârstnice şi mai inteligente începură să mă simpatizeze în felul lor. Observai că, ori de câte ori o elevă era făcută să simtă în adâncul sufletului impulsul unei emulaţii cinstite sau usturătura ruşinii meritate, din chiar clipa aceea era câştigată de partea mea. Dacă puteam să le fac măcar o dată ca urechile lor (de obicei cam mari) să ardă sub părul lor des şi lucios, totul mergea relativ bine. Cu timpul începură să apară bucheţele de flori pe catedra mea dimineaţa. Spre a le mulţumi, pentru această mică atenţie, aşa cum o înţeleg străinii îmi luasem obiceiul să fac o mică plimbare cu unele dintre ele în timpul recreaţiei. În cursul conversaţiilor ce se înfiripau astfel am făcut, o dată sau de două ori, o încercare cu totul nepremeditată de a le curăţa câte unele din prejudecăţile sau opiniile lor mai greşite; îmi exprimam mai ales ideile cu privire la răul şi josnicia minciunii. Într-un moment necontrolat făcui chiar observaţia că eu consideram falsitatea ca mai rea decât o lipsă întâmplătoare de la biserică. Sărmanele fete erau învăţate să raporteze urechilor catolice tot ceea ce le spunea profesoara lor protestantă. De aici, o urmare plină de învăţăminte. Ceva – o nuanţă invizibilă, nedefinită, fără nume – se strecură între mine şi aceste câteva dintre

elevele mele cele mai bune. Îmi fură oferite mai departe bucheţele de flori, însă de atunci încolo conversaţiile nu mai fură cu putinţă. Pe când mă plimbam prin aleile grădinii sau stăm sub boltă, nu se întâmpla ca vreo fată să-mi apară alături fără ca o profesoară să nu-şi facă şi ea apariţia, ca prin farmec, de cealaltă parte. De asemenea, oricât de ciudat ar părea, papucii tăcuţi ai lui *Madame* mi-o aduceau continuu în spate, tot atât de grabnică, de neauzită şi de neaşteptată ca şi adierile zefirului.

Părerile catolicilor din jurul meu cu privire la perspectivele mele spirituale îmi fură exprimate, cu oarecare naivitate, într-o împrejurare. O elevă internă căreia îi făcusem un serviciu mărunt, exclamă într-o zi pe când luase loc alături de mine:

— *Mademoiselle,* ce păcat că sunteţi protestantă!

— De ce, Isabelle?

— *Parce que, quand vous serez morte, vous brûlerez tout de suite dans l'Enfer.*

— *Croyez-vous?*

— *Certainement que j'y crois, tout le monde le sait, et d'ailleurs le prêtre me l'a dit*[1]*.*

Isabelle era o fiinţă ciudată, nu prea ascuţită la minte. Adăugă, acum *sotto voce*[2]*:*

— *Pour assurer votre salut là-haut on ferait bien de vous brûler toute vive ici-bas*[3]*.*

Am râs, dealtminteri era şi cu neputinţă să fac altceva.

A uitat-o oare cititorul pe domnişoara Ginevra Fanshawe? Dacă da, trebuie să mi se permită să o prezint din nou pe această tânără domnişoară ca pe o elevă sigură de sine a institutului condus de *Madame* Beck, căci aşa şi era. La sosirea ei în *rue Fossette,* două sau trei zile

[1] – Pentru că după ce muriţi, veţi arde de îndată în focul iadului. – Crezi? – Sigur că aşa cred, o ştie toată lumea, şi de-altfel mi-a spus-o şi preotul.

[2] Cu voce scăzută (ital.)

[3] — Ca să vă asiguraţi mântuirea acolo în cer, ar fi mai bine să fiţi arsă de vie aici, pe pământ.

după neaşteptata mea stabilire aici, ea mă întâlni cu foarte puţină surprindere. Trebuie să fi avut sânge pur de tot în vine, căci nu cred să fi existat vreo ducesă mai desăvârşită şi mai sincer *nonchalante*[1] decât ea; o curiozitate palidă, cu totul trecătoare fu toată manifestarea ei de uimire. Cele mai multe din facultăţile ei păreau să fie în aceeaşi stare de fluiditate; simpatiile şi antipatiile ei, iubirea şi ura ei erau uşuratice şi nesigure ca pânza de păianjen sau funigeii; însă exista în fiinţa ei şi ceva de ajuns de puternic şi de statornic, şi anume egoismul ei.

Nu era o fiinţă mândră şi – chiar aşa *bonne d'enfants* cum eram eu – ar fi vrut încă de la început să facă din mine un fel de prieten şi confidentă. Mă agasa cu mii de plângeri frivole în legătură cu certurile ei în şcoală şi cu economiile din gospodărirea institutului; bucătăria nu era pe gustul ei, oamenii din jurul ei, profesori şi eleve, erau după părerea ei demni de dispreţ pentru că erau străini. Suportai criticile ei la adresa peştelui sărat şi ouălelor tari din zilele de vineri, invectivele ei la adresa supei, pâinii, cafelei, şi asta, o vreme, cu oarecare răbdare; însă, în cele din urmă, scoasă din răbdări de repetarea lor nesfârşită, îmi pierdui firea şi o pusei la punct, lucru pe care ar fi trebuit să-l fac de la bun început, căci măsurile salutare de admonestare i se potriveau cel mai bine întotdeauna.

Mult mai multă vreme trebui să suport avansurile ei în privinţa ajutorului la lucrul pe care îl avea de făcut. Garderoba ei, în ce priveşte hainele de ieşit în lume, îi era bine asortată şi chiar elegantă; însă cu alte vestminte nu era chiar atât de bine înzestrată şi avea în permanenţă nevoie de reparaţii. Ea însăşi nu se împăca deloc cu lucrul de mână şi-şi aducea astfel pantalonaşii şi celelalte vestminte cu grămada la mine să i le cârpesc. Câteva săptămâni am cedat acestor rugăminţi însă lucrurile

[1] Nepăsătoare

ameninţau să se transforme într-un necaz permanent pentru mine, astfel că, în cele din urmă, i-am spus răspicat că trebuie să se hotărască să-şi cârpească singură vestmintele. A plâns când a primit această înştiinţare şi m-a învinovăţit că nu mai sunt prietena ei, însă, eu am rămas neclintită în hotărârea mea şi am lăsat-o să-şi consume crizele de isterie cum s-o pricepe mai bine.

În ciuda acestor manii – şi a altora de alt fel pe care nu mai are rost să le pomenesc aici, dar care nici ele nu erau mai în măsură să pledeze în favoarea caracterului ei – cât era de drăguţă! Ce fermecătoare era când cobora în hol duminica dimineaţa, gătită şi bine dispusă, îmbrăcată în rochia de mătase palid-liliachie şi cu buclele-i lungi şi blonde căzându-i pe umerii albi! Duminica era ziua liberă pe care şi-o petrecea întotdeauna cu nişte prieteni care locuiau în oraş. Şi, printre aceşti prieteni, cum m-a lăsat repede să înţeleg, era unul anume care s-ar fi părut că are să devină ceva mai apropiat. Din aluzii şi subînţelesuri mi s-a dezvăluit, şi din vivacitatea nestăpânită a felului ei de a fi şi de a se comporta am priceput în scurtă vreme că admiraţia fierbinte – poate chiar şi iubirea reală – erau sentimente pe care le putea uşor controla. Îi spunea adoratorului ei „Isidore” însă m-a făcut să pricep că acesta nu era numele său real, ci doar unul cu care îi plăcea ei să-l numească – numele lui adevărat nefiind, zicea ea, „prea drăguţ”. Odată, pe când se lăuda astfel cu vehemenţa sentimentelor lui „Isidore”, am întrebat-o dacă şi ea, la rândul ei, îl iubea.

— *Comme cela,* îmi răspunse; este un bărbat bine, şi mă iubeşte la nebunie, aşa că mă amuz bine. *Cela suffit*[1]*.*

Constatând că împingea lucrurile mai departe decât aş fi bănuit având în vedere gusturile ei frivole la culme, preluai într-o bună zi asupra mea sarcina de a face cercetări serioase pentru a afla dacă acel domn avea o

[1] Aşa şi aşa. [...] Asta ajunge.

situaţie pe care părinţii ei, şi mai ales unchiul – de care se părea că depinde ea – ar fi fost dispuşi s-o accepte. Ea recunoscu de la început că lucrul era îndoielnic, întrucât nu credea că „Isidore” ar avea bani prea mulţi.

— Şi tu îl încurajezi? o întrebai.

— *Furieusement*[1], uneori, spuse ea.

— Fără să fii cu totul sigură că are să ţi se permită să te măriţi cu el?

— O, ce cicălitoare eşti! Eu nici nu vreau să mă mărit, sunt încă prea tânără.

— Dar dacă el te iubeşte atât de mult cât spui tu, şi până la urmă n-are să iasă nimic de aici, are să sufere foarte mult!

— Sigur că are să i se frângă inima. Aş fi foarte surprinsă şi dezamăgită dacă nu s-ar întâmpla aşa.

— Mă întreb atunci dacă acest domn Isidore nu este un prostănac, spusei eu.

— Este în ce mă priveşte, însă este destul de deştept în alte privinţe, *à ce qu'on dit*[2]. Doamna Cholmondeley îl consideră chiar extrem de deştept. Zice că el are să-şi facă drum în viaţă prin talentele sale; tot ce ştiu e doar că, atunci când sunt eu de faţă, nu prea face altceva decât să ofteze, şi că pot să-l răsucesc după degetul meu cel mic.

Dorind să-mi fac şi eu o idee mai precisă despre acest îndrăgostit domn Isidore, a cărui situaţie mi se părea foarte puţin sigură, îi cerui să-mi facă hatârul să mi-l descrie la faţă. Însă ea nu era în stare să facă o descriere, n-avea la îndemână nici cuvintele necesare şi nici capacitatea să le îmbine spre a face fraze elocvente. S-ar fi părut chiar că nici nu-l observase bine, nimic din aspectul său exterior, din schimbările comportamentului său fizic nu o impresionaseră şi nu-i rămăseseră în amintire – că era *beau, mais plutôt bel homme que joli*

[1] Foarte tare.
[2] După cât se spune.

garçon[3] asta era tot ce putea să afirme. Mi-aş fi pierdut de mai multe ori răbdarea, sau mi-ar fi pierit tot interesul ascultând-o astfel, dacă nu m-ar fi oprit un lucru. Toate aluziile pe care mi le făcea ea şi toate amănuntele pe care le enumera îmi dovedeau, fără voia ei, că, după părerea mea, domnul Isidore îşi oferea omagiile cu cea mai mare delicateţe şi respect. O informai deci cu toată sinceritatea că îl găseam mult prea bun pentru ea, şi o lăsai să înţeleagă fără echivoc că, după impresia mea, ea nu este decât o cochetă vanitoasă. Ea râse, îşi scutură buclele care îi cădeau în ochi şi se îndepărtă în pas de dans, ca şi cum i-aş fi făcut cine ştie ce compliment.

În ce priveşte studiile, domnişoara Ginevra nu se împărtăşea din ele decât prin simpla prezenţă. Nu erau decât trei materiile pe care le lua în serios, şi anume, muzica, dansul şi cântul. De asemenea, se mai descurca şi la brodatul batistelor, pe care nu-şi putea permite să le cumpere gata lucrate. Însă bagatelele, cum ar fi fost lecţiile de istorie, geografie, gramatică şi aritmetică şi le lăsa pur şi simplu nefăcute sau îi punea pe alţii să i le facă. Cea mai mare parte din timp şi-o petrecea în vizite. *Madame,* care-şi dăduse seama că prezenţa ei la şcoală era acum limitată la o perioadă anume pe care n-avea s-o depăşească, fie că ar fi realizat vreun progres sau nu, îi acorda multă libertate în privinţa aceasta. Doamna Cholmondeley, care-i ţinea loc de tutore – o doamnă veselă, totdeauna în pas cu moda – o invita ori de câte ori se întrunea lumea la ea acasă şi uneori o lua cu ea la recepţiile oferite de prieteni. Ginevra se complăcea perfect într-o asemenea viaţă, şi nu exista decât un singur inconvenient în aceasta – era obligată să fie totdeauna bine îmbrăcată – şi ea n-avea bani să-şi cumpere tot felul de rochii trebuincioase. Toate gândurile i se întorceau la această dificultate, îşi punea tot sufletul pentru a găsi expediente prin care să rezolve problema.

[3] Frumos, dar mai degrabă un bărbat bine decât un tânăr frumos.

Era plăcut să urmăreşti activitatea pe care o depunea în această direcţie mintea ei, altminteri indolentă, şi să-i vezi iniţiativele pline de îndrăzneală spre care era mânată de simţământul necesităţii şi de dorinţa de a străluci.

Se ruga cu toată îndrăzneala de doamna Cholmondeley, cu îndrăzneală, spun, şi nu cu reţinere şi ruşine, şi cam în felul următor:

— Scumpa mea doamnă C., n-am nimic potrivit să îmbrac la recepţia pe care o dai dumneata săptămâna viitoare. Trebuie să-mi dăruieşti o rochie de muselină, şi pe urmă şi o *ceinture bleu céleste*[1] – eşti un înger, îmi dai?

Scumpa doamnă C. Acceptă o vreme. Dar, constatând că asemenea pretenţii sporeau pe măsură ce erau satisfăcute, fu în curând silită, ca dealtfel toţi prietenii domnişoarei Fanshawe, să opună rezistenţă acestor insistenţe. După un timp nu mai auzii nimic despre darurile primite de la doamna Cholmondeley, însă cu toate acestea vizitele se ţineau lanţ mai departe şi vestmintele trebuitoare nu-i lipseau, ca şi o mulţime de alte nimicuri costisitoare: mănuşi, bucheţele de flori, chiar şi unele imitaţii de bijuterii. Aceste lucruri – contrar obiceiului ei, şi chiar firii ei, căci nu era deloc ascunsă – şi le ascundea cu grijă numai pentru ea, departe de ochii lumii. Însă într-o seară, când se ducea la un bal mai acătării la care se cerea o eleganţă deosebită, ea nu rezistă să intre la mine în cameră să mi se arate în toată splendoarea.

Arăta superb: tânără, proaspătă şi cu o delicateţe a tenului şi o subţirime a siluetei cu totul englezeşti, cum nu se întâlnesc pe lista farmecelor la fetele continentale. Rochia ei era nouă, luxoasă, desăvârşită. Văzui dintr-o privire că nu-i lipsea niciunul din detaliile atât de costisitoare care s-o facă perfectă, şi care să creeze impresia de farmec fără pată.

[1] Cordon albastru ca cerul.

O privii din creştet până-n tălpi. Ea se învârtea, uşoară, prin cameră, ca eu s-o pot examina din toate părţile. Conştientă de farmecul ei, era în dispoziţia cea mai bună; ochii ei albaştri, puţin cam prea mici, îi scânteiau plini de voioşie. Era tocmai pe punctul să-mi dea o sărutare, arătându-şi astfel, în felul ei, ca o şcolăriţă, încântarea, însă eu îi spusei:

— Stai un pic. Să stăm niţel să vedem exact despre ce e vorba aici şi să ne lămurim ce e cu toată eleganţa asta teribilă.

Şi astfel am ţintuit-o o clipă departe de mine cu mâna întinsă ca să-i fac o inspecţie mai riguroasă.

— Sunt perfectă? fu întrebarea ei.

— Perfectă? spusei eu. Sunt mai multe feluri de perfecţiune. Şi-ţi spun drept, nu te înţeleg deloc.

— Dar cum arăt?

— Arăţi îmbrăcată foarte frumos.

I se păru că nu era o laudă destul de vie şi continuă să-mi atragă atenţia asupra diferitelor puncte de atracţie din găteala ei.

— Uită-te la această *parure*[1], spunea. Broşa, cerceii, brăţările – nimeni la şcoală la noi n-are un asemenea set – nici chiar *Madame.*

— Le văd eu bine pe toate. (Pauză.) Domnul de Bassompierre ţi-a dat gătelile astea?

— Unchiul nici nu ştie că le am.

— Atunci sunt daruri de la doamna Cholmondeley?

— Nu, astea nu. Doamna Cholmondeley este o fiinţă meschină, urâcioasă. Ea nu-mi mai dăruieşte nimic.

Nu crezui că e cazul să-i mai pun alte întrebări, şi m-am întors cu bruscheţe cu spatele la ea.

— Haide, haide, uscătură bătrână, Diogene (acestea erau denumirile pe care îi plăcea să mi le dea când nu ne înţelegeam), ce mai e acuma?

— Pleacă de aici. Nu-mi face nicio plăcere să mă uit la

[1] Coafură.

tine sau la această *parure* a ta.

O clipă păru luată prin surprindere.

— Ce s-a mai întâmplat acuma, înţeleapta Pământului? N-am intrat la datorii pentru ele – nici pentru bijuterii, nici pentru mănuşi, nici pentru buchetul de flori. E adevărat că rochia nu e încă plătită, dar unchiul de Bassompierre are s-o plătească atunci când face socoteala. El nici nu se uită la ce scrie pe note, numai la suma totală, şi e un om atât de bogat că n-avem de ce să ne pese de câteva guinee în plus, acolo.

— Vrei să pleci? Uite, aştept să închid uşa... Ginevra; s-ar putea ca alţii să-ţi spună că eşti minunată în găteala asta de bal, dar în ochii mei n-ai să arăţi niciodată mai drăguţă decât erai în rochia de stambă şi cu boneţica aceea simplă pe care le-aveai atunci când te-am văzut prima dată.

— Alţii n-au gusturile tale puritane, fu răspunsul ei mânios. Şi, pe lângă asta, nici nu văd ce drept ai tu să-mi faci mie morală.

— Desigur! Nu am niciun drept, şi poate că tu ai chiar şi mai puţine drepturi să vii să te foieşti prin camera mea, ca o cioară în penele furate. N-am nici cel mai mic respect pentru împopoţonările tale, domnişoară Fanshawe; şi mai ales pentru coada asta de păun pe care o numeşti *parure;* ar fi fost nişte lucruri foarte frumoase dacă ţi le-ai fi cumpărat cu bani care să fie ai tăi, şi pe care să-i fi putut cheltui cum vrei tu, dar, aşa cum stau lucrurile, nu sunt deloc drăguţe.

— On *est là pour Mademoiselle Fanshawe!*[1] anunţă portăreasa şi ea se duse.

Misterul, aşa pe jumătate cât era, al *parure*-ei fu dezvăluit abia două sau trei zile mai târziu, când veni ea însăşi să-mi facă o mărturisire spontană.

— Nu trebuie să fii supărată pe mine, începu ea, la gândul că aş băga pe cineva, pe tata sau pe domnul de

[1] - Domnişoara Fanshawe e aşteptată!

Bassompierre, la datorii pentru mine. Te asigur că n-a mai rămas nimic neplătit decât cele câteva rochii din ultima vreme, restul e achitat.

„Tocmai, mă gândii eu, aici e şi taina, ţinând seama că nu ţi le-a dăruit doamna Cholmondeley şi că mijloacele tale sunt restrânse la câţiva şilingi cu care ştiu eu bine că eşti cât se poate de zgârcită.”

— *Écoutez*![1] continuă ea, trăgându-se mai aproape şi vorbindu-mi pe tonul cel mai confidenţial şi linguşitor — căci „supărarea” mea era pentru ea cât se poate de stânjenitoare, îi plăcea să mă aibă lângă ea gata să stau de vorbă cu ea şi s-o ascult, chiar dacă eu îi vorbeam numai ca s-o cert şi o ascultam numai ca s-o ironizez – *écoutez, chère grogneuse*[2]. Am să-ţi spun tot ce şi cum, şi atunci ai să vezi singură nu numai cât de bine e totul, ci mai ales cât de bine s-au aranjat lucrurile. În primul rând, eu trebuie să ies în lume. Tăticul însuşi mi-a spus că doreşte ca eu să capăt experienţa lumii, a făcut chiar de faţă cu doamna Cholmondeley odată observaţia că deşi eu sunt fată foarte drăguţă am totuşi înfăţişarea unei fetiţe de şcoală care abia are cu ce să mănânce pâine cu unt, şi că el ar dori foarte mult să scap cât mai repede de aerul ăsta, şi pentru asta să fiu prezentată societăţii aici înainte de a-mi face debutul în lumea bună în Anglia. Ei, şi-atunci, dacă ies în lume, trebuie să mă şi îmbrac. Doamna Cholmondeley s-a făcut o zgârcită şi nu mai vrea să-mi dea nimic. Ar fi prea de tot să-l pun pe unchiul să plătească toate lucrurile de care am eu nevoie, asta nu poţi s-o negi, e chiar foarte în ton cu tot ce-mi spui tu. Da, dar cineva care m-a auzit (chiar din întâmplare, te asigur) plângându-mă la doamna Cholmondeley despre strâmtorarea în care mă aflu şi cât sunt de necăjită că-mi lipseşte şi mie o gâteală acolo, cineva, departe de gândul de a se supăra că mi-ar putea face daruri, a fost chiar

[1] Ascultă!
[2] Ascultă, scumpa mea cusurgioaică.

încântat la ideea că i s-ar permite să-mi dăruiască câteodată aşa ceva. Ar fi trebuit să-l vezi cum arăta ca un *blanc-bec*[1] atunci când mi-a vorbit prima dată despre asta, cum şovăia şi cum se roşise la faţă şi cum nu mai putea de frică la gândul că l-aş putea refuza.

— Ajunge, domnişoară Fanshawe, presupun că trebuie să înţeleg că domnul Isidore este acest binefăcător, că de la el ai acceptat aceste găteli costisitoare, că el îţi oferă buchetele de flori şi mănuşile.

— Te exprimi într-un chip atât de dezagreabil, spuse ea, că aproape nu mai ştie omul ce să-ţi răspundă; ce vreau eu să spun este că din când în când îi permit lui Isidore plăcerea şi onoarea să-şi exprime omagiul faţă de mine oferindu-mi câte o bagatelă.

— Exact ce spuneam şi eu... Acuma, Ginevra, să le spunem lucrurilor pe nume, eu nu prea mă pricep la treburi din astea, însă cred că faci foarte rău, foarte, foarte rău. Poate că totuşi acum te simţi încredinţată că ai să poţi să te măriţi cu domnul Isidore. Părinţii şi unchiul şi-au dat consimţământul şi, din partea ta, şi tu îl iubeşti din toată inima?

— *Mais pas du tout!* (Recurgea întotdeauna la limba franceză când voia să spună ceva deosebit de crud şi dezagreabil.) *Je suis sa reine, mais il n'est pas mon roi*[2]*.*

— Iartă-mă atunci. Dar eu cred că felul acesta de a vorbi este doar o prostie şi o cochetărie. N-ai nimic deosebit în făptura ta, şi eşti cu totul nedemnă să profiţi de bunele intenţii şi de banii unui bărbat faţă de care simţi o indiferenţă desăvârşită. Îl iubeşti pe domnul Isidore mult mai mult decât crezi singură, sau decât eşti dispusă să recunoşti?

— Nu. Noaptea trecută, la un bal, am dansat cu un ofiţer tânăr pe care-l iubesc de o mie de ori mai mult decât pe el. Mă mir şi eu de ce sunt cu adevărat atât de

[1] Ageamiu.
[2] Dar deloc [...] Eu sunt regina lui,dar el nu e regele meu.

rece faţă de Isidore, pentru că toată lumea spune că e un bărbat bine şi alte doamne îl adoră. Pe mine însă, nu ştiu de ce, mă plictiseşte. Stai să vedem chiar, de ce...

Şi păru să facă un efort să reflecteze la asta. O încurajai:

— Da! Caută şi fă-ţi o idee limpede de ce e cu adevărat în capul tău. Mi se pare că e acolo o mare învălmăşeală, un haos ca într-o traistă cu cârpe aruncate talmeş-balmeş.

— Cam aşa ceva, strigă ea nu peste multă vreme, omul ăsta e prea romantic şi mi-e prea devotat şi se aşteaptă din partea mea să fiu mai grozavă decât îmi convine mie să fiu. El crede că aş fi perfectă, înzestrată cu tot soiul de calităţi nemaipomenite şi cu virtuţile cele mai de preţ, cum eu n-am avut niciodată şi nici nu intenţionez să am vreodată. Şi vezi, când eşti în prezenţa lui nu te poţi împiedica să cauţi să întăreşti într-un fel sau altul părerea asta bună a lui. Şi e atât de obositor să fii bună şi să vorbeşti numai lucruri de bun simţ – el chiar crede că eu aş fi o fiinţă plină de bun simţ. Mă simt mult mai în largul meu cu tine, aşa posomorâtă cum eşti, tu, care mă crezi o proastă, şi ştii că sunt cochetă, ignorantă, o uşuratică, şi proastă, şi egoistă şi în toate felurile în care tu şi cu mine suntem de acord că sunt eu cu adevărat!

— Foarte bine, spusei, făcând un mare efort să-mi păstrez gravitatea şi severitatea pe care le simţeam ameninţate de atâta candoare, însă asta nu schimbă nimic din ce am spus în ce priveşte darurile astea. Strânge-le frumos într-un pachet, Ginevra, ca o fetiţă bună şi cinstită, şi trimite-i-le îndărăt.

— Asta chiar n-am s-o fac, spuse ea, mândră.

— Atunci înseamnă că-l înşeli pe domnul Isidore. E limpede ca lumina zilei că, primind daruri de la el, îl laşi să înţeleagă că va primi într-o bună zi ceva ca răsplată de la tine...

— Dar deloc, mă întrerupse ea, el îşi are răsplata în

plăcerea că mă vede pe mine cum i le port, pentru el asta e prea de ajuns, el nu e decât un biet burghez.

Spusele acestea, cu toată aroganţa lor lipsită de orice bun simţ, mă lecuiră cu totul de slăbiciunea temporară care mă făcuse să-mi mai îmblânzesc tonul şi înfăţişarea. Ea pălăvrăgea mai departe:

— Treaba mea acuma, în momentul de faţă, este să mă bucur de tinereţea mea şi să nu mă leg singură cu promisiuni sau angajamente, faţă de un bărbat sau altul. Când l-am întâlnit la început pe Isidore m-am gândit că el are să fie alături de mine când mă distrez şi eu aşa. M-am gândit că el are să se mulţumească cu mine, eu fiind o fată drăguţă, şi că ne vom întâlni, ne vom despărţi, ne vom zbengui împreună ca doi fluturi, şi că o să fim fericiţi. Şi când colo, îl văd câteodată grav ca un judecător, şi cu sentimentele cele mai serioase şi gânditor de tot. Bah! *Les penseurs, les hommes profonds et passionnés ne sont pas à mon goût.* Colonelul Alfred de Hamal e mult mai pe gustul meu. *Va pour les beaux fats et les jolis fripons! Vives les joies et les plaisirs! A bas les grandes passions et les sévères vertus!*[1]

După o astfel de tiradă, aştepta de la mine un răspuns. Nu-i dădui niciun fel de replică.

— *J'aime mon beau Colonel,* continuă ea, *je n'aimerai jamais son rival. Je ne serai jamais femme de bourgeois, moi*[2].

Îi comunicai de îndată că era imperios necesar ca apartamentul meu să fie lipsit de prezenţa ei. Plecă râzând cu hohote.

---

[1] Gânditorii, bărbaţi serioşi şi pasionaţi, nu sunt pe gustul meu. [...] Eu sunt pentru încrezuţii frumoşi şi pentru păcătoşii care arată bine. Trăiască bucuriile şi plăcerile! Jos cu marile pasiuni şi cu virtutea încruntată!

[2] Eu îl iubesc pe colonelul meu cel frumos. Niciodată n-am să-l iubesc pe rivalul lui. Eu nu voi fi niciodată nevasta unui burghez.

10.
DOCTORUL JOHN

MADAME BECK ERA UN CARACTER consecvent: răbdătoare şi iertătoare cu toată lumea dar tandră faţă de nimeni în această lume. Propria ei copilărie o învăţase să nu facă nicio abatere de la desfăşurarea egală a acestui calm stoic. Era plină de solicitudine faţă de propria ei familie, atentă faţă de interesele şi bunăstarea fizică a membrilor acestei familii, însă s-ar fi spus că nu cunoscuse niciodată dorinţa de a-i ridica pe copiii mici în poală, de a le săruta buzele mici şi trandafirii, de a-i strânge în braţe, de a revărsa asupra lor mângâierile binefăcătoare, cuvintele iubitoare.

Am urmărit-o adesea cum stătea în grădină, privindu-i pe micuţi de departe pe când aceştia se plimbau împreună cu Trinette, bona lor, pe vreo alee, mai încolo. În întreaga ei înfăţişare se vădeau grija şi prudenţa. Ştiu că adesea reflecta la ceea ce ea numea *„leur avenir”*[1], dar dacă cel mai mic dintre copii, o fetiţă slăbuţă şi delicată însă fermecătoare, se întâmpla s-o zărească şi se smulgea din braţele guvernantei ca să alerge spre ea încântată, râzătoare şi gâfâind ca să-i îmbrăţişeze genunchii, *Madame* întindea doar, cât se poate de calmă, mâna ca şi cum ar fi vrut să se apere de năvala prea impetuoasă a copilului. *„Prenez garde, mon enfant”*[2],

[1] Viitorul lor.
[2] Fii atentă, copila mea.

spunea doar, cu răceală, răbdând-o lângă ea câteva clipe, şi apoi, fără să-i dăruie vreun sărut sau surâs, sau vreo vorbă de mângâiere, se ridica de la locul ei şi o conducea îndărăt la Trinette.

Comportarea ei cu fata cea mai mare era deopotrivă caracteristică, însă într-alt fel. Era vorba aici de un copil rău. *„Quelle peste que cette Désirée! Quel poison que cet enfant-là!”*[1] erau expresiile cu care se vorbea despre ea, atât în bucătărie cât şi în camera unde copiii îşi făceau lecţiile. Printre celelalte calităţi pe care le stăpânea, avea şi un adevărat talent de a scoate pe alţii din sărite, uneori făcând-o pe bonă şi pe servitori să-şi piardă cu totul cumpătul. Se furişa în mansarda unde erau camerele servitorilor, deschidea sertarele şi cutiile acestora, le sfâşia cu răutate scufiile cele mai bune şi le murdărea şalurile; pândea ocazia să găsească deschis o clipă bufetul din sufragerie, şi atunci spărgea vasele de porţelan şi de sticlă sau dulapul din cămară, unde jefuia proviziile, bea vinul dulce, spărgea borcanele şi sticlele, şi-şi aranja isprăvile acestea în aşa fel încât să arunce bănuielile asupra bucătăresei şi a fetelor din bucătărie. Când *Madame* vedea asemenea pozne, sau când i se aduceau la cunoştinţă, singura ei observaţie, făcută cu un calm fără pereche, era: *„Désirée a besoin d’une surveillance toute particulière”*[2]. În consecinţă, o ţinea pe această rămurică de măslin atât de promiţătoare cât mai multă vreme pe lângă ea. Nici o singură dată, după câte am eu cunoştinţă, nu i-a vorbit acestei făpturi despre păcatele ei, nu i-a explicat ce este rău în asemenea deprinderi, şi nu i-a atras atenţia asupra rezultatelor care trebuiau în mod necesar să decurgă de aici. Supravegherea reprezenta, din punctul ei de vedere, singurul leac pentru această boală. Un asemenea leac nu a dat, desigur, rezultatele aşteptate. Désirée era ţinută

[1] Ce pacoste şi Désirée asta! Ce năpârcă mai e şi copilul ăsta!

[2] Désirée trebuie supravegheată în mod deosebit

astfel, într-o oarecare măsură, mai departe de servitori, însă acum o jefuia şi o urmărea cu răutăţile ei pe maică-sa. Pe oricare dintre obiectele de pe masa de lucru sau de pe toaleta *Madamei* reuşea să pună mâna, ea îl fura şi îl ascundea. *Madame* vedea toate acestea, desigur, dar se prefăcea mai departe că nu vede. Nu avea tăria de caracter să-l pună pe copilul acesta faţă în faţă cu păcatele şi viciile sale. Când dispărea câte un obiect a cărui valoare făcea ca restituirea să fie neapărat necesară, ea se prefăcea că ar crede că Désirée l-ar fi luat doar aşa, în joacă;, şi se ruga de ea să-l dea înapoi. Désirée nu se lăsa păcălită, învăţase să invoce şi minciuna în ajutorul furtului, şi nega cu seninătate că s-ar fi atins de broşa, inelul sau foarfecele despre care era vorba. Ducându-şi mai departe politica de spionaj, mama ei îşi lua cu toată seninătatea aerul că o crede, însă după aceea o urmărea şi o pândea fără încetare pe fetiţă până când îi descoperea ascunzişul – câte o crăpătură în zidul grădinii sau vreo scorbură.

Îndată ce constata aceasta, *Madame* o trimitea pe Désirée la plimbare cu bona ei, şi profita de absenţa ei ca să o fure pe hoaţă. Désirée se dovedea a fi o fiică demnă de o asemenea mamă vicleană, şi nu lăsa nicio clipă, prin aerul sau prin comportarea ei, să se vadă nici cel mai mic semn de resentiment atunci când îşi descoperea pierderea.

Cea de a doua fată, Fifine, îi semăna, după cât se spunea, răposatului ei tată. Era sigur, cu toate că maică-sa îi dăruise făptura sănătoasă, ochii albaştri şi obrajii îmbujoraţi, că nu de la ea îşi moştenise şi alcătuirea morală. Era o fiinţă cinstită, plină de bună dispoziţie; era de asemenea şi o creatură plină de patimi, cu un temperament înfierbântat, extravertit, din familia celor care intră adesea în încurcături şi primejdii. Într-o zi şi-a pus de pildă în gând să se lase să lunece în jos de pe prima până pe ultima treaptă a unei scări de piatră foarte

abrupte, şi când *Madame,* auzind zgomotul (ea auzea întotdeauna orice zgomot) ieşi din sufragerie şi o ridică de pe jos spuse doar, calmă:

— *Cet enfant a un os de cassé*[1]*.*

La început am nădăjduit dar nu era cazul. Din nefericire, ce spusese *Madame* era prea adevărat, unul din braţele ei micuţe şi durdulii îi atârna moale.

— Daţi-o în grija domnişoarei (aceasta eram eu) spuse *Madame, et qu'on aille tout de suite chercher un fiacre*[2].

Şi în acest *fiacre,* fără întârziere, însă cu o răceală şi o stăpânire de sine admirabile, ea plecă să-l caute pe medic.

Se pare că nu-l găsise acasă pe medicul familiei, însă aceasta n-o descumpăni deloc, căută mai departe până găsi un altul după gustul ei şi-l aduse la pension eu ea. Între timp, eu tăiasem mâneca rochiţei micuţei accidentate, o dezbrăcasem şi o suisem în pat.

Îmi închipui că niciuna dintre noi (prin noi vreau să mă refer la bonă, bucătăreasă, portăreasă şi la mine însămi, personaje care, toate, ne aflam strânse în camera micuţă şi bine încălzită) nu-l privirăm prea cercetător pe noul doctor atunci când acesta îşi făcu apariţia în încăpere. Eu cel puţin eram prinsă cu totul de sarcina care-mi revenise, de a o linişti pe Fifine, ale cărei ţipete – căci avea nişte plămâni foarte sănătoşi – erau teribil de auzit. Ţipetele acestea câştigară încă o dată pe atât în tărie atunci când străinul se apropie de patul ei. „Dă pace!" striga cu furie, în engleza ei stricată (căci se exprima în englezeşte, ca toţi ceilalţi copii). „Nu te vreau pe tine, îl vreau pe doctorul Pillule!"

— Şi doctorul Pillule este un prieten de al meu foarte bun, fu răspunsul, într-o englezească perfectă, însă acum el este ocupat, undeva într-o casă la trei leghe depărtare de aici, şi a trebuit să vin eu în locul lui. Haide acum, când

[1] Copilul acesta şi-a frânt un os

[2] Mergeţi îndată să căutaţi o trăsură

ne mai liniştim puţin să începem să ne vedem de treabă, şi acuşi-acuşi braţul ăsta micuţ care n-a avut noroc are să fie bandajat frumos şi pus la punct.

Şi comandă pe dată să i se aducă un pahar cu apă îndulcită, îi dădu pacientei câteva linguriţe din această băutură (adevărul e că Fifine era o mare pofticioasă; oricine putea să-i câştige inima ispitindu-i simţul gustului), îi mai promise altele după ce operaţia va fi fost îndeplinită şi se apucă de treabă. Întrucât avea nevoie de un ajutor, i-l ceru bucătăresei, o femeie robustă, cu braţe puternice, însă şi ea şi portăreasa şi guvernanta dădură pe dată bir cu fugiţii. Mie nu-mi făcea deloc plăcere să ating mădularul acela micuţ şi chinuit, însă, constatând că nu exista altă soluţie, întinsesem mâna să fac ce avea să mi se ceară. Altcineva mi-o luase însă înainte, *Madame* Beck întinsese şi ea mâna, a ei era sigură, în vreme ce a mea tremura.

— *Ça vaudra mieux*[1]*,* spuse doctorul, întorcându-se de la mine către ea.

Dădu dovadă de înţelepciune făcând această alegere. Din partea mea ar fi avut numai un stoicism prefăcut, un curaj silit. Al ei nu era nici prefăcut, nici silit.

— *Merçi, Madame, très bien, fort bien!* spuse chirurgul când termină operaţia. *Voilà un sang froid bien opportun, et qui vaut bien mille élans de sensibilité déplacée*[2]*.*

El era încântat de curajul ei, ea de complimentul lui. Este probabil de asemenea că aspectul lui, vocea, aerul şi comportarea lui îi lăsaseră o impresie favorabilă. Adevărul e că, atunci când îl priveai bine la faţă, mai ales când se aduse şi o lampă – căci era seară şi se lăsase întunericul – înţelegeai că lucrurile nici n-ar fi putut sta altfel, decât doar dacă *Madame* Beck n-ar fi fost femeie. Tânărul medic (căci era într-adevăr tânăr) nu avea o

[1] — E mai potrivită a doamnei.

[2] Mulţumesc, doamnă, foarte bine. [...] Aveţi un sânge rece foarte bine venit şi care face mai mult decât o revărsare de sensibilitate nelalocul ei.

înfăţişare obişnuită. Statura lui părea şi mai impunătoare în cămăruţa aceasta mică, şi în mijlocul grupului de femei care păreau desprinse dintr-o pictură olandeză, profilul lui era limpede, fin şi expresiv. Poate că privirile îi treceau cu prea multă vioiciune de la o faţă la alta, prea grăbite şi prea schimbătoare, însă avea o expresie dintre cele mai plăcute, ca şi cea a buzelor, bărbia îi era plină, frumos modelată, grecească, desăvârşită. Cât despre surâsul lui, n-ai fi putut să găseşti dintr-o dată un epitet care să-l descrie cum merita; era ceva care te câştiga dar în acelaşi timp şi ceva care făcea să-ţi răsară în minte toate slăbiciunile şi punctele slabe, tot ceea ce te-ar fi putut face vulnerabil faţă de surâsul altuia. Şi totuşi se vedea bine că lui Fifine îi plăcea surâsul acesta îndoielnic şi că-l consideră pe cel care surâde astfel simpatic. Deşi o făcuse să sufere îi întinse mâna să-i ureze din inimă noapte bună. El îi mângâie mânuţa cu bunătate, şi apoi el şi cu *Madame* coborâră împreună, ea vorbindu-i vioaie, plină de bună dispoziţie, el ascultând-o cu un aer de prietenie amabilă, nuanţată de acea ironie abia simţită pe care văzusem că e atât de greu să mi-o descriu.

Remarcasem că deşi vorbea franceza bine, se exprima şi mai curgător în limba engleză. Avea de asemenea ceva de englez în toate, ochii, forma feţei. Ceva mai mult. Când trecu pe lângă mine să iasă din cameră, şi îşi întoarse faţa o clipă spre mine – fără să mi se adreseze, ci răspunzându-i ceva doamnei, însă oprindu-se astfel lângă mine încât eram aproape silită să-mi ridic privirile către el – o amintire nelămurită care se muncea să capete formă în mintea mea încă din prima clipă când îi auzisem glasul, mi se limpezi deodată. Era chiar domnul căruia îi adresasem cuvântul când coborâsem din diligenţă, care mă ajutase în problema cufărului, care-mi fusese călăuză prin parcul întunecos şi umed. Ascultându-l acum pe când străbătea holul cel lung de jos să iasă în stradă, îi recunoscui până şi pasul, era acelaşi mers ferm şi egal pe

care-l urmasem pe sub copacii picurând de ploaie.

S-ar fi putut crede că această primă vizită a tânărului medic în *rue Fossette* avea să fie şi ultima. Respectabilul doctor Pillule era aşteptat să se întoarcă a doua zi, astfel că n-ar mai fi fost niciun motiv pentru înlocuitorul său temporar să-l mai reprezinte. Insă soarta hotărâse altfel.

Doctorul Pillule fusese chemat la un bătrân şi bogat ipohondru în străvechiul oraş universitar Bouquin-Moisi, şi atunci când îi prescrise drept medicamente o schimbare de aer şi o călătorie, fu reţinut de fricosul său pacient ca să-l însoţească în această călătorie de câteva săptămâni; astfel că nu-i rămase noului medic decât să-şi continue asistenţa în *rue Fossette.*

Îl vedeam adesea când venea la vizită, căci *Madame* nu voia s-o lase pe micuţa bolnavă în grija Trinettei, ci îmi cerea mie să-mi petrec o mare parte din timpul meu în camera copiilor. Cred că era un medic foarte priceput. Fifine se restabilea repede sub îngrijirile lui, însă convalescenţa ei nu-l scuti de la început de obligaţia de a-şi continua vizitele. Destinul şi *Madame* Beck păreau să se fi aliat întru aceasta, şi amândouă hotărâseră ca el să trebuiască să lege o cunoştinţă strânsă cu vestibulul, scara şi camerele de la etaj.

Aproape îndată ce Fifine fu declarată vindecată, Désirée anunţă că s-a îmbolnăvit şi ea. Copilul acesta atât de neastâmpărat avea un adevărat geniu în ce priveşte prefăcătoria, şi, fascinată de atenţiile şi indulgenţa care observase că se acordaseră din plin bolnavei, ajunse la convingerea că o boală s-ar fi potrivit minunat cu gusturile ei, astfel că se aşternu la pat fără să mai piardă vremea. Ea îşi jucă bine rolul, şi *Madame* Beck pe al ei şi mai bine, căci deşi toată înscenarea era limpede ca lumina zilei pentru *Madame*, ea luă lucrurile cu un aer firesc de gravitate şi bună credinţă.

Ce mă surprinse pe mine fu faptul că doctorul John (căci aşa o învăţase pe Fifine tânărul englez, să i se

adreseze, şi noi luarăm cu toţii de la ea obiceiul de a-i spune astfel, până când nu mai fu cunoscut altfel în *rue Fossette),* faptul că doctorul John consimţi în chip tacit să accepte tactica aplicată de *Madame* şi să se complacă în manevrele acesteia. La început trădă, e adevărat, câteva momente de îndoială comică, aruncă una sau două priviri grăbite de la copil la maică-sa, îşi acordă un moment pentru consultaţie, însă în cele din urmă se resemnă cu bunăvoinţă să-şi joace rolul care-i revenea în această comedie. Désirée mânca precum un lup, se zbenguia zi şi noapte în pat, făcea corturi cu cearceafurile şi păturile ei, se cuibărea ca un turc prin perne, se distra aruncând cu pantofii după bonă şi strâmbându-se la surorile ei – era, pe scurt, o imagine a sănătăţii şi răutăţii, lăsându-se să pară mai molatică doar atunci când doctorul şi maică-sa îşi făceau vizitele zilnice. Ştiam bine că *Madame* Beck era dispusă la orice sacrificii ca să o aibă pe fiică-sa în pat şi deci ceva mai puţin în stare să-şi facă de cap cum ştia ea, dar mă minunam doar că doctorul John nu se plictisea de toată mascarada aceasta.

În fiecare zi, folosindu-se doar de acest palid pretext, îşi făcea vizitele cu punctualitate. *Madame* îl primea întotdeauna cu aceeaşi deferenţă, cu aceeaşi bună dispoziţie însoritǎ pentru el, cu acelaşi aer de îngrijorare simulat pentru copila ei. Doctorul John scria reţete inofensive pentru pacientă şi o privea pe mama acesteia cu ochi strălucind de maliţie. *Madame* observa aceste priviri fără să-şi piardă cumpătul, avea mult prea mult bun simţ pentru aşa ceva. Oricât părea de docil medicul, n-ai fi putut totuşi să-l dispreţuieşti – atitudinea aceasta atât de maleabilă era, şi lucrul acesta se vădea limpede, adoptată pentru a câştiga favorurile clientei sale. Deşi era clar că-i făcea plăcere să-şi continue aceste vizite zilnice la pension, şi întârzia în chip ciudat în ru*e Fossette, c*omportarea lui aici era plină de independenţă, chiar neglijentă; şi cu toate acestea, părea adesea gânditor şi

preocupat.

Poate că nu era treaba mea să-i remarc partea misterioasă a comportamentului său, sau să-i caut explicaţiile sau scopurile urmărite, însă prin situaţia ce o aveam în casă mi-era greu să n-o fac. El mi se oferea deschis observaţiilor, acordând prezenţei mele în încăpere exact atâta atenţie şi consideraţie cât ar fi fost de aşteptat să-i acorde unei persoane de rangul meu; cam atât cât se acordă, adică, unor mobile neaspectuoase, unor scaune simple, unui covor fără nimic neobişnuit în desenul său. Adesea, aşteptând-o pe *Madame,* stătea pe gânduri, surâdea, privea atent câte ceva, sau părea să asculte ceva, ca unul care se crede singur. În vremea aceasta eu eram liberă să reflectez pe marginea comportamentului şi gesturilor sale, şi să mă întreb care ar fi explicaţia acestui interes şi acestei preocupări speciale, ce îl atrăgea pe el în această aşezare aproape monahală, izolată în inima unei capitale. Lui însuşi, cred, nici nu-i trecea prin cap că aveam şi eu ochi, şi cu atât mai puţin o minte în spatele acestor ochi. Şi nici n-ar fi descoperit aşa ceva, dacă într-o bună zi, pe când el era aşezat în bătaia soarelui şi eu observam culoarea pe care i-o căpătaseră părul, favoriţii, tenul – aşa cum lumina puternică o scotea poate prea puternic în relief (la drept vorbind, fusesem împinsă să-i compar în gândul meu capul înflăcărat de lumină cu cel al „chipului de aur” pe care-l crease regele Nabucodonosor) un gând nou, brusc şi surprinzător, îmi ţintui atenţia cu o forţă şi o putere de fascinaţie irezistibile. Nu ştiu nici până în ziua de azi cum anume stam să-l privesc, forţa surprizei, şi intensitatea cu care trăiam clipa mă făcuseră să uit de mine, şi nu-mi recâştigai luciditatea obişnuită decât când îmi dădui seama că-i atrăsesem atenţia şi că el îmi surprinsese imaginea într-o oglindă mică, ovală, prinsă în firida ferestrei, cu ajutorul căreia *Madame* îi spiona adesea în taină pe cei care se plimbau prin grădina de jos. Deşi

avea o fire veselă şi plină de viaţă, nu era totuşi lipsit de o anumită sensibilitate nervoasă care-l făcea să se simtă stânjenit sub priviri prea stăruitoare şi cercetătoare. Surprinzându-mă că-l studiez astfel, se întoarse spre mine şi-mi spuse, pe un ton care, chiar dacă politicos, păstra totuşi o anume uscăciune ca pentru a trăda o urmă de plictiseală, ca pentru a da spuselor lui înţelesul unei mustrări:

— *Mademoiselle* nu mă cruţă deloc. Nu sunt de ajuns de vanitos ca să-mi închipui că meritele mele sunt cele care i-ar atrage atenţia. Trebuie aşadar să fie vorba de vreun defect. Pot îndrăzni să întreb, care anume?

Eram în culmea încurcăturii, cum poate uşor să ghicească cititorul, dar nu era totuşi o încurcătură care să mă covârşească, eram perfect conştientă că nu-mi atrăsesem acest reproş nici prin vreun exces de admiraţie şi nici din vreo curiozitate nejustificată. Aş fi putut să mă dezvinovăţesc pe loc, însă nu voiam s-o fac. Nu spusei nimic. Nu aveam obişnuinţa să-i vorbesc. Lăsându-l deci să gândească ce vrea şi să mă acuze de ce dorea să mă acuze, îmi reluai lucrul de mână pe care-l lăsasem în poală şi-mi ţinui privirile plecate asupra-i tot timpul cât mai rămase el aici. Există o anume stare de spirit când te simţi mai degrabă mângâiat decât iritat de părerile greşite ale celorlalţi şi, în acele părţi ale personalităţii noastre în care nu putem fi cunoscuţi cum trebuie, ne bucurăm, cred, când suntem înţeleşi greşit sau ignoraţi. Care om cinstit, când e luat din greşeală drept un răufăcător, nu se simte mai degrabă amuzat decât mâhnit de această greşeală?

11.
IATACUL DIN FORTĂREAŢĂ

ERA VARA ŞI FOARTE CALD. Georgette, cea mai mică dintre fetiţele doamnei Beck, făcu deodată febră. Désirée, care se vindecase deodată de maladiile ei, fu trimisă, împreună cu Fifine, la ţară la Bonne-Maman, ca o măsură de precauţie împotriva contagiunii. Asistenţa medicală era acum necesară cu adevărat, şi *Madame,* preferând să ignore reîntoarcerea doctorului Pillule, care revenise de o săptămână, îl conjură pe rivalul său englez să-şi continue vizitele. Una sau două dintre elevele interne se plângeau şi ele de dureri de cap şi păreau să se fi molipsit de boala de care suferea Georgette. „Acum, în sfârşit, mă gândeam eu, va trebui rechemat doctorul Pillule. Directoarea noastră atât de prudentă nu se va aventura să permită unui om atât de tânăr să-i îngrijească elevele”.

Directoarea era într-adevăr foarte prudentă, dar putea în acelaşi timp să dea dovadă de un spirit de întreprinditate foarte riscant. Ea îl aduse pe doctorul John în incinta pensionului şi-l institui ca medic curant al mândrei şi încântătoarei Blanche de Melcy şi al vanitoasei şi cochetei Angélique, prietena ei. Mi se păru că doctorul John manifestă oarecare satisfacţie faţă de această dovadă de încredere, şi dacă discreţia comportării sale meritase o asemenea distincţie, probabil că acum se simţea pe deplin răsplătit, însă în ţara aceasta a

confesionalelor şi restricţiilor monahale, o prezenţă ca a lui nu putea fi tolerată într-un *„pensionnat de demoiselles.”* În şcoală începură clevetirile, în bucătărie şoaptele, în oraş zvonul se întinse, părinţii începură să scrie scrisori şi să facă vizite de protest. Dacă *Madame* ar fi fost o fiinţă slabă, acum ar fi fost pierdută: o duzină de institute de educaţie rivale erau gata să profite de pe urma acestei măsuri greşite – dacă era într-adevăr o măsură greşită – şi s-o împingă pe ea în ruină. Însă *Madame* nu era o fiinţă slabă, şi oricât mi se părea de ascunsă şi prefăcută, nu puteam decât să o aplaud în inima mea şi să exclam „bravo!” cu glasul conştiinţei mele.

Îi întâmpină pe părinţii alarmaţi cu o nonşalanţă plină de bună dispoziţie, căci nimeni nu s-ar fi putut măsura cu ea în ce priveşte, nu ştiu dacă ar trebui să-i spun stăpânirea sau simularea unei *„rondeur et franchise de bonne femme”*[1], care în anumite prilejuri îşi atingeau scopul cu un succes imediat şi deplin, acolo unde o gravitate severă şi o seriozitate raţională ar fi dat probabil greş.

— *Ce pauvre docteur John,* spunea, chicotind şi frecându-şi veselă mâinile mici, grăsuţe, albe, ce *cher jeune homme! la meilleure créature du monde!*[2] şi explică în continuare cum se întâmplase să-l folosească pentru propriii ei copii care ajunseseră să-l îndrăgească atâta încât acum ţipau de mama focului numai la gândul că ar fi putut să fie văzuţi de un alt doctor; cum, în cazul în care avea o desăvârşită încredere pentru propriii ei copii găsea firesc să manifeste aceeaşi încredere pentru copiii altora, şi că *au reste*[3]*,* era vorba numai de un expedient cu totul temporar. Blanche şi Angélique aveau doar o simplă migrenă; doctorul John le scrisese o reţetă, *voilà*

[1] Bună dispoziţie şi francheţe de femeie cumsecade.

[2] Doctorul John, săracul [...] acest tânăr drăguţ! creatura cea mai încântătoare de pe faţa pământului!

[3] Dealtminteri.

tout![4].

Le linişti astfel temerile părinţilor, Blanche şi Angélique o scutiră de orice altă osteneală când începură să cânte osanale noului medic, celelalte eleve le ţinură isonul declarând în unanimitate că, dacă s-ar fi îmbolnăvit, n-ar fi acceptat în ruptul capului pe nimeni altcineva decât pe doctorul John, şi *Madame* râse, iar părinţii începură şi ei să râdă. Locuitorii acestei ţări, Labassecour, au fără îndoială o sensibilitate deosebită la capriciile copiilor, cel puţin indulgenţa faţă de progeniturile lor e împinsă până la exces, în cele mai multe căminuri legea este dictată de voinţa copiilor. *Madame* îşi văzu acum sporit creditul pentru că acţionase în această împrejurare cu spirit de răspundere maternă. Ea îşi consolidă şi mai mult poziţiile, oamenii o apreciau acum mai mult ca oricând pentru calităţile ei de directoare de pension.

Nici până în ziua de azi nu înţeleg bine de ce şi-a riscat interesele proprii de dragul doctorului John. Ce spun ceilalţi ştiu desigur foarte bine: toată casa – elevele, profesoarele, până şi servitoarele – afirmau că avea de gând să se mărite cu el. Aşa stabiliseră toţi; diferenţa de vârstă părea să nu aibă nicio importanţă în ochii lor, aşa trebuiau să se petreacă lucrurile.

Trebuie să recunoaştem că aparenţele nu contraziceau cu totul această părere, *Madame* părea hotărâtă să-i folosească în continuare serviciile, şi să fi uitat de vechiul ei protejat, Pillule. Îşi făcea de asemenea un punct de onoare în a-l întâmpina personal la vizitele sale, şi era întotdeauna bine dispusă, veselă, prevenitoare în comportarea faţă de el. Mai mult, la vremea aceea, acorda o atenţie deosebită îmbrăcăminţii; capotul în care apărea dimineaţa, scufiţa de noapte şi şalul fură date uitării; vizitele de dimineaţă ale doctorului John o găseau întotdeauna cu pieptănătura ei castanie frumos aranjată, cu rochia de mătase bine potrivită, cu încălţămintea

[4] Asta era tot.

corect încheiată în locul papucilor de casă, pe scurt, în întreaga ei toaletă desăvârşit pusă la punct ca un manechin şi proaspătă ca o floare. Nu cred totuşi că intenţiile ei în această privinţă mergeau mai departe de dorinţa de a-i dovedi unui bărbat foarte prezentabil că ea însăşi nu era o femeie chiar lipsită de atractivitate. Şi, într-adevăr, nu era deloc neatractivă. Fără o frumuseţe deosebită în trăsăturile feţei şi eleganţă în siluetă, ea plăcea ochiului. Fără a avea tinereţe şi farmecul vesel al tinereţii, încânta privirile. Nu osteneai niciodată privind-o, nu era niciodată monotonă sau insipidă sau plată sau lipsită de culoare. Părul ei neasprit de vârstă, ochii ei cu lumina blând albastră, obrajii ei cu îmbujorarea lor sănătoasă de fructă, toate acestea plăceau, toate cu moderaţiune, dar constant.

Nutrea ea cu adevărat speranţe nemărturisite de a-l câştiga pe doctorul John drept soţ. De a-l atrage în casa ei bine mobilată, de a-l înzestra cu economiile ei despre care se spunea că se ridică la o sumă bunicică şi de a-l face să ducă pentru tot restul vieţii o existenţă tihnită? O bănuia oare doctorul John de asemenea închipuiri? L-am întâlnit ieşind de la câte o întrevedere cu ea păstrând câte o umbră maliţioasă de surâs pe buze şi în ochi o expresie de vanitate masculină stârnită şi satisfăcută. Cu tot aspectul lui prezentabil şi buna-dispoziţia lui permanentă, nu era o făptură perfectă, trebuie să fi fost chiar o fiinţă foarte nedesăvârşită dacă va fi încurajat cu viclenie nişte planuri pe care nu se gândea să le vadă duse la îndeplinire. Dar oare chiar nu le dorea duse la îndeplinire? Se spunea că nu are bani deloc şi că depinde cu totul de practica profesiei sale. *Madame,* – chiar dacă poate cu vreo paisprezece ani mai în vârstă decât el – era totuşi tipul de femeie care nu îmbătrâneşte niciodată, care nu se ofileşte, care nu se dă bătută niciodată. Este sigur că erau în relaţiile cele mai bune. Poate că el nu era îndrăgostit, dar câţi oameni iubesc oare cu adevărat, sau

cel puţin se căsătoresc din dragoste, în lumea asta? Aşteptam să vedem cum se vor termina lucrurile.

Ce aştepta el, nu ştiu, nici ce anume urmărea el. Însă ce era ciudat în comportarea lui, expresia lui plină de aşteptare, atentă, absorbită, intensă rămânea aceeaşi, chiar s-ar fi putut spune că se accentua. Nu reuşisem dealtfel să-l înţeleg pe de-a întregul niciodată, şi cred că acum scăpa tot mai mult puterii mele de înţelegere.

Într-o dimineaţă, micuţa Georgette se simţea ceva mai rău şi în consecinţă era mai răutăcioasă decât de obicei, plângea şi nu se lăsa cu niciun chip mângâiată. Îmi făcusem părerea că un anumit medicament care-i fusese prescris nu i se potrivea, şi mă îndoiam mult că ar fi trebuit să continui să i-l administrez. Aşteptam deci cu nerăbdare sosirea doctorului pentru a mă putea consulta cu el.

Sună clopoţelul de la uşă; i se deschise; eram sigură de aceasta căci îi auzeam glasul când i se adresă portăresei. Avea obiceiul să urce direct în camera copiilor, suind scara câte trei trepte deodată şi dând buzna peste noi ca o surpriză plină de bună dispoziţie. Trecură cinci minute – apoi zece – şi nici urmă de doctor. Ce putea să facă oare? Poate aştepta jos în coridor. Micuţa Georgette scâncea mai departe, chemându-mă cum avea obiceiul, „Minnie, Minnie, tare rău!” că mi se strângea inima. Coborâi să văd de ce nu se arăta. Coridorul era pustiu. Unde dispăruse? Era oare cu *Madame* în sufragerie? Imposibil, o părăsisem cu câteva minute înainte, pe când se îmbrăca încă în iatacul ei. Rămăsei să ascult. Trei eleve exersau cu toată sârguinţa în trei dintre încăperile învecinate – în sufragerie şi în salonaşul mic şi cel mare – între acestea şi coridor neaflându-se decât camera portăresei care comunica cu aceste saloane şi care de fapt ar fi trebuit iniţial să constituie un fel de budoar. Mai departe, în oratoriu, o clasă de douăsprezece eleve sau mai mult se afla la ora de cânt, şi-şi uniseră tocmai

glasurile într-o „barcarolă”, cum cred că denumeau ele cântecul, din care îmi amintesc şi acum cuvintele *„fraîche brise”* şi *„Venise”*[1]. Astfel că ce-aş fi putut auzi cu adevărat? Multe, desigur, numai că nu ceea ce încercam eu să aud.

Ba da, auzeam un râs tremurat în cămăruţa despre care am vorbit adineaori, chiar lângă uşa unde mă oprisem eu – uşa aceea pe jumătate întredeschisă –, un glas de bărbat vorbind pe un ton coborât, rugător, pronunţând câteva vorbe dintre care înţelesei doar implorarea „Pentru numele Domnului!” Pe urmă, după o pauză de o clipă ieşi de acolo doctorul John, cu ochii strălucindu-i tare, însă nici de bucurie, nici de sentimentul victoriei, cu obrajii lui coloraţi de englez şi mai îmbujoraţi, cu o expresie perplexă, chinuită, frământată, dar în acelaşi timp şi îmblânzită pe chip.

Uşa astfel deschisă îmi sluji drept paravan dar chiar dacă i-aş fi stat de-a dreptul în drum cred că ar fi trecut pe lângă mine fără să mă observe. O contrarietate, o neplăcere puternică pusese cu totul stăpânire pe el, sau mai degrabă, ca să-mi transcriu acum sentimentele exact aşa cum le trăiam atunci, aş spune o îndurerare, un simţământ puternic de nedreptăţire. Nu cred atât că i-ar fi fost jignită mândria, cât că sentimentele sale îi fuseseră rănite, greu rănite. Dar cine să fi fost făptura care făcuse asta? Care dintre cei aflaţi în casa noastră avea o asemenea putere asupra lui? Pe *Madame* o bănuiam încă în iatacul ei, camera din care ieşise el era rezervată doar portăresei, şi aceasta, Rosine Matou, era o micuţă franţuzoaică lipsită de suflet, chiar dacă drăguţă, cochetă, frivolă, lacomă şi uşuratică. Desigur că nu de la ea putea să vină chinul prin care părea el să fi trecut.

Chiar pe când îmi treceau asemenea gânduri prin minte, vocea ei, limpede deşi cam ascuţită, răsună deodată într-un cântecel franţuzesc uşuratic, răzbătând

[1] Briză răcoroasă (şi) Veneţia.

prin uşa încă întredeschisă. Aruncai o privire înăuntru, şi nu-mi veni să cred ochilor. Era acolo, aşezată în faţa mesei, îmbrăcată într-o rochie de jaconas roz, cosând ceva la o scufiţă aurie; în afară de ea nu mai era chiar nimeni în cameră, poate într-adevăr cu excepţia unui peştişor auriu într-un bol de sticlă, a unor flori într-o vază şi a razelor largi ale soarelui de iulie.

Era într-adevăr un mister. Eu însă trebuia să mă întorc sus, la etaj, să întreb de doctoria aceea.

Doctorul John şedea pe un scaun lângă patul Georgettei, *Madame* sta în picioare în faţa lui, micuţa pacientă fusese examinată şi plânsetele ei fuseseră potolite şi se odihnea acum liniştită în pătucul ei. Când intrai eu, *Madame* Beck discuta tocmai cu doctorul despre sănătatea acestuia din urmă, făcând nişte observaţii cu privire la o presupusă sau reală înfăţişare mai proastă a lui, acuzându-l că munceşte prea mult şi recomandându-i odihnă şi schimbarea de aer. El o asculta cu amabilitate, dar cu o indiferenţă surâzătoare, spunându-i că era *trop bonne*[1] dar că se simţea perfect.

Madame făcu un apel la mine, doctorul John urmărindu-i gestul cu o privire leneşă, care părea să exprime o surpriză nepăsătoare faţă de faptul că se recurgea la o creatură atât de lipsită de importanţă.

— Ce crezi, domnişoară Lucie? întrebă *Madame.* Nu pare mai palid şi mai slăbit?

Foarte rar scoteam mai mult decât câte o monosilabă în prezenţa doctorului John; el era genul de om faţă de care aveam să rămân probabil totdeauna făptura neutră şi pasivă care-şi închipuie el că sunt în realitate. Acum însă îmi luai libertatea să răspund printr-o frază mai lungă, şi anume o frază pe care dinadins o făcui cât mai plină de înţelesuri:

— Pare bolnav în clipa aceasta, dar poate că asta se datorează unei cauze de moment. S-ar putea ca doctorul

[1] Prea amabilă.

John să fie necăjit sau preocupat de ceva.

N-aş putea spune cum a primit el această replică, deoarece nu i-am cercetat faţa să văd aceasta. În clipa aceea Georgette începu să mă întrebe în englezeasca ei stâlcită dacă n-ar putea bea un pahar cu *eau sucrée*[1]. Îi răspunsei în engleză. Pentru prima dată, cred, remarcă şi el atunci că eu vorbeam această limbă; până atunci mă luase drept o străină şi mi se adresase întotdeauna cu *Mademoiselle,* dându-mi totdeauna în limba franceză instrucţiunile cu privire la îngrijirile acordate copiilor. Păru pe punctul de a face o remarcă, însă se răzgândi apoi şi rămase tăcut.

Madame reîncepu să-i dea sfaturi. El clătină din cap râzând, se ridică în picioare şi-şi luă rămas bun, curtenitor, însă tot indiferent, ca unul care consideră că i se acordă prea multă atenţie şi se simte stânjenit de aceasta.

Când el plecă, *Madame* se lăsă să cadă pe scaunul pe care el tocmai îl părăsise, îşi sprijini bărbia în palmă, tot ceea ce fusese până atunci însufleţit şi cochet în înfăţişarea ei îi pieri de pe faţă. Părea împietrită şi gravă, aproape posomorâtă şi rănită. Oftă, un singur suspin, însă adânc. Clopotul sună pentru orele de dimineaţă. Ea se ridică în picioare, când trecu pe lângă o măsuţă de toaletă unde se afla o oglindă îşi privi acolo răsfrângerea. Un singur fir de păr alb îi răsărea în părul bogat castaniu, şi-l smulse cu un fior. În lumina deplină, vărătică, chipul său care-şi păstra culorile se vedea cu toată limpezimea a-şi fi pierdut tinereţea; şi, la urma urmelor, unde sunt fruntariile tinereţei? O, *Madame,* aşa, înţeleaptă cum eşti, cunoşti şi domnia-ta slăbiciunile! Niciodată până atunci nu o compătimisem pe *Madame,* însă acum mi se înmuie inima privind-o când o văzui întorcându-se întunecată din faţa oglinzii. O lovise o adevărată nefericire. Zgripţuroaica numită Dezamăgire o atacase cu ţipătul ei mohorât, şi

[1] Apă îndulcită.

sufletul ei se înfiora de această atingere.

Însă Rosine! Uimirea cu care aflasem aceasta e cu neputinţă de descris. În ziua aceea căutai de patru sau cinci ori prilejul de a trece prin faţa cămăruţei ei, ca să-i contemplu şi eu farmecele şi să înţeleg taina fascinaţiei pe care ar fi putut-o exercita. Era drăguţă, tânără şi purta o rochie bine croită. Toate acestea erau în favoarea ei şi presupun că erau suficiente pentru a explica, oricăruia cu înclinaţii filosofice, chinurile şi deznădejdea unui bărbat tânăr cum era doctorul John. Totuşi nu-mi puteam izgoni o dorinţă pe jumătate mărturisită ca sus-zisul medic să fi fost fratele meu, sau cel puţin ca el să aibă o soră sau o mamă care să-l mustre. Spun o dorinţă pe jumătate mărturisită; mi-o înăbuşii şi mi-o alungai înainte ca să apuce să se formeze pe de-a întregul, descoperindu-i la vreme desăvârşita nebunie. Mai degrabă, mă gândeam, cineva ar trebui s-o dojenească pe *Madame* pentru medicul acesta tânăr al ei. Dar chiar şi aşa, la ce ar folosi asta?

Cred că *Madame* s-a dojenit singură. Fapt e că nu s-a purtat deloc ca o fiinţă slabă şi nici nu s-a lăsat pradă ridicolului. E adevărat că n-avea nici simţăminte prea puternice de înfruntat, şi nici simţăminte prea duioase pentru care să i se poată plânge de milă. E adevărat de asemenea că avea la dispoziţie o preocupare importantă, o treabă reală cu care să-şi umple timpul, care să-i abată gândurile şi să-i solicite deopotrivă interesul. Este mai ales adevărat că avea şi un autentic bun simţ, cum nu li se dăruie tuturor femeilor sau tuturor bărbaţilor. Cu ajutorul acestor calităţi se comportă înţelepţeşte, se comportă cât se poate de bine. Bravo încă o dată, *Madame* Beck! Te-am văzut în luptă cu fantasma unei slăbiciuni, ai dus o luptă vitează şi ai izbândit!

12.
CUTIUŢA

ÎN SPATELE CASEI DIN RUE FOS-*sette,* era o grădină – mare, dacă ţinem seama de faptul că se afla în inima unui oraş –, şi până şi în ziua de azi îmi aduc aminte de ea cu un simţământ de plăcere; însă timpul, ca şi distanţa, are asupra anumitor scene o înrâurire binefăcătoare; şi acolo unde totul în jur este piatră, zid orb şi caldarâm înfierbântat, cât de preţios apare şi un singur boschet, cât de încântător un singur petic de pământ, unde apucă să se arate vreo floare!

Se spunea că Institutul condus de *Madame* Beck fusese pe vremuri o mânăstire. Că în ani care trecuseră de mult – cât de demult n-aş putea spune, dar cred că era vorba de câteva secole – înainte ca oraşul să se fi extins asupra acestor locuri, şi pe când aici erau pământuri semănate şi alei, şi un loc de reculegere adâncit printre frunze, aşa cum şi trebuie să fie cel care adăposteşte o aşezare religioasă, se petrecuse ceva în aceste ţinuturi, ceva care, stârnind spaima şi născând oroarea, lăsase locurilor ca moştenire fiorul care de obicei bântuie în poveştile cu stafii. Exista o poveste nelămurită despre o călugăriţă în alb şi negru, care uneori, într-o anume noapte sau anume nopţi ale anului, putea fi văzută pe undeva prin vecinătate. Fantoma aceasta trebuie să fi fost alungată de aici încă de demult, căci acum se înălţau pretutindeni în jur case; însă ce mai rămăsese din vechea mânăstire, măcar sub chipul unor arbori fructiferi, bătrâni şi uriaşi,

mai înfrumuseţa locurile; şi la picioarele unuia dintre aceştia, un adevărat Matusalem al copacilor, – un păr, uscat dar ale cărui puţine crengi încă îşi mai reînnoiau cu credinţă primăvara ninsoarea înmiresmată a florilor, şi globurile dulci-ca-mierea atârnându-i prin frunze toamna – încă mai puteai zări, dacă ai fi râcâit pământul acoperit de muşchi, printre rădăcinile pe jumătate dezgolite, luciul câte unei lespezi, lustruite de vreme, aspre şi înnegrite. Legenda, neconfirmată şi căreia nu i se prea mai dădea crezare, dar care mai dăinuia încă, spunea că acestea ar fi alcătuit portalul unei cripte, întemniţând adânc sub pământul acela pe a cărui întindere creştea iarba şi înfloreau florile, osemintele unei fete pe care conclavul neomenesc al întunecatelor vremuri medievale o osândiseră să fie îngropată de vie acolo pentru cine mai ştie ce păcate împotriva juruinţelor sale. De umbra ei se temuseră cei mai slabi de înger, de-a lungul multor generaţii după ce trupul ei nefericit se făcuse pulbere, şi sutana ei neagră şi vălul alb erau cele care se lăsaseră închipuite din clarul de lună şi umbră pentru ochii înfricoşaţi plutind prin vântul de noapte prin grădinile de legume de astăzi.

Dincolo de fleacurile acestea romantice însă, grădina cea veche îşi avea farmecul ei. Îmi făcusem obiceiul să mă trezesc devreme în dimineţile de vară ca să mă pot bucura singură de ea, iar în serile de vară căutam să întârziu singuratică aici, să aştept întâlnirea cu luna răsărind, să simt sărutul brizei de seară, sau să-mi închipui – mai degrabă decât să simt cu adevărat –, prospeţimea picăturilor de rouă care se aşterneau pe iarbă. Iarba era ca de smarald, aleile pietruite erau albe, năsturaşii, lucind în soare, se strângeau în ciorchini încântători pe la rădăcinile uriaşilor din livadă. Era şi o boltă mare, deasupra căreia se întindea umbra unui salcâm, era şi o alta mai mică, mai retrasă, cuibărită prin viţa care se întindea de-a lungul unui zid înalt şi cenuşiu,

lăsându-şi apoi ciorchinii cu o risipă iubitoare peste locurile privilegiate, unde iasomia şi iedera se uneau îmbinându-se.

Se înţelege că, în crucea amiezei, în miezul deplin, vulgar al zilei, în şcoala condusă de *Madame* Beck suna o clipă de odihnă şi elevele, externe sau interne, se răspândeau pe alei, cochetând cu elevii de la colegiul de băieţi din apropiere şi dându-şi frâu liber glasurilor şi jocurilor neastâmpărate, şi fără îndoială că în asemenea clipe grădina devenea un loc de ajuns de meschin şi de frecventat. Însă la apusul soarelui şi la ceasul slujbei de seară, când externele plecaseră pe la casele lor, iar cele din internat se aşezau liniştite la lecţiile lor, era cât se poate de plăcut să rătăceşti prin aleile domoale şi să asculţi clopotele de la biserica Sfântul Ioan Botezătorul răsunând cu chemarea lor dulce, blândă, exaltată.

Mă plimbam, astfel într-o seară, lăsându-mă atrasă tot mai departe spre zările amurgului, mai departe decât obişnuiam, chemată de calmul tot mai profund, de prospeţimea blândă a aerului, de suflul înmiresmat cu care florile care nu se lasă cucerite de strălucirea soarelui răspundeau acum la mângâierile picăturilor de rouă. Vedeam, după lumina de la fereastra oratoriului, că elevele catolice se strânseseră acolo la ruga de seară, un ritual de la care din când în când, eu, ca protestantă, îmi permiteam să absentez. „Încă o clipă, îmi şopteau singurătatea şi luna de seară, mai stai puţin cu noi, totul este acum cu desăvârşire calm, încă un sfert de oră şi nu ţi se simte lipsa; forfotul şi îmbulzeala de peste zi te-au istovit, mai bucură-te de clipele acestea preţioase”.

Pereţii din spate ai caselor vecine, fără ferestre, împrejmuiau această grădină, care pe o latură era mărginită de spatele unui şir lung de clădiri – dormitoarele colegiului învecinat. Pereţii aceştia erau însă din piatră oarbă, cu excepţia câtorva răsuflători de mansardă, aflate sus de tot, la dormitoarele servitoarelor,

şi a unei ferestre cu grilaj de la un etaj mai jos, despre care se spunea că luminează camera sau iatacul de studiu al unui profesor. Dar, chiar aşa izolată, aleea de aici, paralelă cu zidul foarte înalt dinspre această parte a grădinii, era oprită accesului elevelor. I se şi spunea *l'allée défendue*[1] şi oricare ar fi fost fata care s-ar fi încumetat să se aventureze aici, s-ar fi făcut prin aceasta pasibilă de pedeapsa cea mai severă pe care o permiteau regulamentele atât de blânde ale Institutului condus de *Madame* Beck. Profesorii puteau intra aici, însă, cum aleea era îngustă şi boschetele, neglijate aici, crescuseră foarte dese şi sălbatice de o parte şi de alta împletind pe deasupra un acoperiş de ramuri şi de frunze atât de des încât razele soarelui pătrundeau doar în petice rare, pe aleea aceasta se circula prea puţin chiar şi ziua, iar după lăsarea serii era chiar evitată.

De la început fusesem ispitită să devin o excepţie la această regulă de prudenţă. Izolarea, atmosfera tainică, întunecoasă a aleii mă atrăgeau. Multă vreme teama de a părea eu însămi ciudată mă speria şi pe mine; însă, treptat, pe măsură ce ceilalţi se obişnuiau cu mine, cu felul meu de a fi, cu ciudăţeniile firii mele – ciudăţenii desigur nu îndeajuns de pronunţate ca să intereseze pe alţii, şi poate nici de ajuns de stranii ca să supere, dar care se născuseră odată cu mine şi în mine şi de care nu mă puteam despărţi, cum nu mă puteam despărţi de propria mea persoană – treptat devenisem o obişnuită a acestei cărări înguste şi drepte. Îmi asumasem rolul de grădinar pentru cele câteva floricele care creşteau printre boschetele înghesuite aici, curăţasem şi resturile frunzelor din toamna trecută care acoperiseră banca rustică de la capătul cel mai depărtat al aleii. Împrumutând de la Goton, bucătăreasa, o găleată cu apă şi o perie de frecat duşumeaua, curăţisem cum trebuie banca. *Madame* mă văzuse lucrând acolo şi-mi aprobase

[1] Aleea interzisă

cu un surâs truda. Dacă o făcuse cu sinceritate sau nu, nu ştiu, părea în orice caz sinceră.

— *Voyez-vous,* strigase, *comme elle est propre cette demoiselle Lucie? Vous aimez donc cette allée, Meess?*[1]

— Da, i-am spus, este liniştită şi umbroasă.

— *C'est juste*[2] exclamase ea cu un aer plin de bunătate, şi-mi recomandase chiar, cu aceeaşi bunăvoinţă, să mă retrag aici oricând aş fi dorit, adăugând că, întrucât nu eram însărcinată cu supravegherea elevelor, nu trebuia să mă mai obosesc să le însoţesc pe eleve în plimbarea lor. Puteam doar să le permit fetiţelor ei să mă întovărăşească aici şi să discutăm împreună în englezeşte.

În noaptea despre care e vorba şedeam pe banca pe care o eliberasem de muşchi şi putregaiuri, ascultând ceea ce mi se părea a fi zgomotul îndepărtat al oraşului. Prea depărtat, la drept vorbind, nu era, şcoala aflându-se în centrul oraşului, de aici nu aveai de făcut decât cinci minute de plimbare pe jos până în parc, şi abia zece minute până la palatele cu o atât de splendidă înfăţişare. Foarte aproape erau străzi largi luminate din plin, forfotind în clipa aceea de viaţă, străbătute de trăsuri care se îndreptau spre baluri sau spre spectacolele de la Operă. Acelaşi ceas care suna stingerea pentru claustrarea noastră, care stingea toate lămpile şi trăgea draperiile în jurul fiecărui pat, suna pentru oraşul stăpânit de veselia din jur chemarea la distracţiile sărbătoreşti. Nu mă gândeam însă la aceste contraste, nu eram din fire o fiinţă prea veselă, la baluri sau la Operă nu mă dusesem până atunci şi chiar dacă adesea îmi fuseseră descrise şi dorisem să le cunosc şi eu, nu era dorinţă după vreo plăcere pe măsura mea – nu era dorinţa cuiva care să se vadă strălucind într-o lume depărtată şi luminoasă până la care să-şi poată face drum, nu era o dorinţă spre care

[1] Ia vedeţi [...] ce îngrijită este domnişoara Lucie. Îţi place aleea asta domnişoară?

[2] E drept.

să năzuiesc, pe care să mi-o închipui satisfăcută –, ci doar dorinţa calmă de a privi cu ochii mei un lucru necunoscut.

Luna se ridicase pe cer, nu era luna plină, ci un subţiratic crai nou. O vedeam printr-o deschizătură în crengile de deasupra mea. Ea şi stelele, pe care le vedeam alături, nu-mi erau străine aici, unde toate cele din jur îmi erau astfel, le cunoscusem încă din copilărie. Văzusem însemnul acesta de aur cu globul întunecat în curbura lui aplecându-se îndărăt pe azurul cerului, alături de un bătrân scaiete pe un câmp străvechi, dincolo, în bătrâna Anglie, în zilele de demult trecute, tot astfel cum îl vedeam înclinându-se alături de turnul înalt în această capitală continentală. O, copilăria mea! am cunoscut şi eu sentimentele, oricât am trăit de retrasă, de tăcută, oricât de rece m-am arătat totdeauna. Când mă gândeam la zilele de demult îmi trăiam adânc sentimentele. În ce priveşte prezentul, preferam să rămân închisă în stoicismul meu. În ce priveşte viitorul – viitorul la care una ca mine se putea aştepta – era mai bine să rămân insensibilă, moartă. Şi astfel, într-o moarte vie, într-o amorţeală, îmi păstram cu grijă stăpânită firea.

Îmi amintesc bine că, la vremea aceea, orice m-ar fi putut stârni din această amorţeală – anumite schimbări neaşteptate ale vremii, de pildă –, constituia pentru, mine motiv de teamă, pentru că trezea fiinţa pe care mă străduiam s-o menţin adormită şi deştepta un strigăt de dorinţă pe care nu mi-l puteam mulţumi. Într-o noapte se dezlănţui o furtună cu tunete, un fel de uragan ne zgâlţâi în paturile noastre. Catolicele se sculară cuprinse de spaimă şi începură să se roage de sfinţii lor. Cât despre mine, furtuna puse stăpânire pe făptura mea cu o putere tiranică, eram dintr-o dată, cu brutalitate, trezită la viaţă şi silită să trăiesc. Ştiu că m-am dat jos din pat şi m-am îmbrăcat şi, strecurându-mă în firida ferestrei de lângă patul meu, mă aşezai afară, cu picioarele sprijinite pe acoperişul unei clădiri mai scunde, învecinate. Era umed,

era sălbatic, era un întuneric desăvârşit. Înăuntru, în dormitor se strânseseră toate, înspăimântate, în jurul lămpii, rugându-se cât le ţinea gura. Nu puteam intra, prea irezistibilă era dorinţa de a rămâne afară, voluptatea de a mă contopi în dezlănţuirea nestăpânită a acestui ceas, întunecat, străbătut de tunete, slobozind o vorbire cum niciodată nu-i mai fusese adresată omului – era prea înspăimântător şi plin de slavă spectacolul norilor întunecaţi şi sfâşiaţi de fulgerele orbitoare.

Am jinduit atunci, până la îndurerare, atunci şi în cele douăzeci şi patru de ore care urmară, după ceva care să mă smulgă din viaţa mea de până în clipa aceea, care să mă poarte înspre mai sus şi mai departe. Dar, într-o asemenea dorinţă şi în tot ce-i era asemenea trebuia să lovesc fără cruţare. Ceea ce şi făcui, după chipul lui Iaela, cum s-ar spune, bătându-le cuie prin tâmple. Însă nu ca Sisera, dorinţele acestea nu mureau; erau doar vremelnic amorţite şi, când şi când, se întorceau cu smucituri viguroase împotriva acestor piroane, şi atunci tâmplele sângerau, iar creierul până-n adâncuri tremura îndurerat.

În noaptea aceea nu eram însă atât de răzvrătită, atât de chinuită. Partea din mine pe care o asemui lui Sisera se retrăsese liniştită în cortul său, aţipită. Şi dacă chinurile îi străbăteau aţipeala, o înfăţişare ca a unui înger – idealul – îngenunchind alături, picurând balsam peste tâmplele-i îndurerate, alinându-i durerea, ridicându-i în faţa ochilor pecetluiţi o oglindă magică ale cărei răsfrângeri suave, solemne, se repetau la nesfârşit în vise, revărsând de pe aripile-i şi vestmintele-i ţesute din raze de lună alte răsfrângeri peste cel adormit, peste pragul cortului, peste întreaga întindere în jur. Iaela, femeia cea, solitară, şedea deoparte, parcă îmblânzită de soarta captivului, dar mai dornică să viseze la aşteptarea lui Hoher care trebuia să se întoarcă acasă. Prin aceste cuvinte vreau să spun că liniştea răcoroasă şi dulceaţa înmiresmată de rouă a nopţii mă umplea cu un

simţământ de speranţă, nu speranţă de ceva anume, ci un simţământ de încurajare şi uşurare al întreg ei fiinţe.

N-ar fi trebuit ca un asemenea simţământ, atât de dulce, atât de liniştit, atât de neobişnuit să fi fost prevestitorul a ceva bun? Vai mie, nimic bun nu a răsărit de aici. Curând realitatea avea sa năvălească cu toată brutalitatea peste mine – cu toate relele ei tulburi şi respingătoare, cum se înfăţişează prea adesea.

În tăcerea intensă a acestui perete de piatră care domina aleea, copacii, zidul înalt, am auzit un sunet. O fereastră (toate ferestrele din partea aceea erau prinse în firide adânci, deschizându-se în canaturi) scârţâi. Înainte de a fi avut timp să-mi ridic privirile să observ unde, la ce cat sau de cine fusese deschisă, un copac deasupra capului meu fremăta, ca şi cum ar fi fost izbit de un proiectil, şi un obiect căzu la picioarele mele.

Ceasurile nouă băteau la clopotniţa bisericii Sfântul Ioan Botezătorul. Ziua scăzuse de tot însă nu era cu totul întuneric, luna nouă ajuta şi ea puţin, însă lucirea adâncă din acea parte a cerului unde fusese soarele şi limpezimea cristalină a spaţiilor largi de deasupra mai păstrau amurgul luminos, de vară. Chiar şi în aleea mea întunecată aş fi putut, dacă m-aş fi apropiat de o deschidere prin arbori, să citesc literele mici ale unui text tipărit. Mi-a fost uşor să văd că proiectilul este o cutiuţă de ivoriu alb şi colorat, capacul ei nu destul de bine închis mi se deschise în mâini, înăuntru erau nişte violete înconjurând o bucăţică strâns împăturită în hârtie, un bilet pe care scria: *„Pour la robe grise”*[1]. Eram îmbrăcată într-adevăr cu o rochie cenuşie.

Bun. Era un bilet de dragoste? Iată un lucru despre care auzisem dar pe care până atunci nu avusesem onoarea să-l văd sau să-l ţin în mână. Acesta era obiectul pe care îl ţineam acum între degete!

Nu. N-am visat nici o singură clipă la aşa ceva. Nici

[1] Pentru rochia cenuşie.

măcar în cele mai vagi visuri nu-mi închipuisem vreun îndrăgostit sau admirator. Toate profesoarele hrăneau vise despre câte un iubit. Una dintre ele (dar aceasta era din fire o fiinţă tare credulă) credea chiar într-un viitor soţ. Toate elevele care trecuseră de paisprezece ani ştiau că le aşteaptă undeva un soţ, probabil două sau trei fuseseră chiar logodite de părinţi şi încă din copilărie. Însă în acest tărâm al simţămintelor şi speranţelor nu avusesem niciodată temei să pătrund şi eu. Dacă celelalte profesoare ieşeau în oraş, sau făceau câte o plimbare pe bulevarde, sau măcar se duceau la biserică, erau cu totul încredinţate (aşa cum spuneau în povestirile lor la întoarcere) că se vor întâlni cu vreo fiinţă de sexul opus a cărei privire gravă, extatică, le va încredinţa de puterea lor de a impresiona şi de a atrage. N-aş fi putut spune că experienţa mea se măsura cu a lor în această privinţă. Mă duceam şi eu la biserică sau ieşeam la plimbare, dar sunt cât se poate de convinsă că nimeni nu mă lua în seamă. Nu exista fată sau femeie în *rue Fossette* care să nu poată mărturisi – şi o şi făceau toate – că au primit într-un moment sau altul câte o rază plină de admiraţie din ochii albaştri ai tânărului doctor. Sunt constrânsă, oricât de umilitor ar suna aceasta, să afirm că eram o excepţie, în ce mă priveşte ochii aceştia erau nevinovaţi şi liniştiţi ca şi cerul cu a cărui nuanţă păreau înrudiţi. Astfel că se întâmpla să le aud pe celelalte vorbind, mă minunam adesea de veselia, siguranţa şi mulţumirea lor de sine, dar nu-mi dădeam osteneala să-mi ridic privirile şi să contemplu drumul pe care ele erau atât de sigure că-l străbat. Obiectul acesta deci nu putea fi un bilet amoros. Cu această convingere nestrămutată, îl deschisei deci cu toată liniştea. Iată ce spunea – îi traduc textul:

„Înger al viselor mele! O mie, o mie de mulţumiri pentru că ţi-ai ţinut promisiunea, abia dacă îndrăzneam să nădăjduiesc că o vei face. Credeam, drept să-ţi spun,

că glumeşti pe jumătate; şi pe urmă, părea că vezi atâtea primejdii în aceasta – ceasul atât de neprielnic, aleea atât de strict oprită accesului – adesea cum mi-ai spus, bântuită de balaurul acela, profesoara de engleză — *Une véritable bégueule britannique à ce que vous dites – espèce de monstre, brusque et rude comme un vieux caporal de grenadiers, et revêche comme une religieuse"*[1] (cititorul îmi va ierta modestia când permit acestei măgulitoare schiţe a amabilei mele persoane să păstreze voalul subţire al limbii originale)... Bine ştii, continua această plăcută efuziune sentimentală, că micul Gustave a fost mutat, din cauza bolii sale, în camera unuia dintre profesori, cămăruţa aceea privilegiată a cărei fereastră răspunde spre grădina temniţei tale. Acolo eu, care sunt cel mai bun unchi din lume, am permisiunea să-l vizitez din când în când. Cât am tremurat, apropiindu-mă de fereastră, de dorinţa să arunc o privire în paradisul nostru – un paradis pentru mine; chiar dacă pentru tine un pustiu arid! — cum mă temeam să nu întâlnesc decât pustietatea, sau pe dragonul mai sus-pomenit! Cum mi-a tresăltat inima de bucurie, când, prin întredeschizăturile crengilor urâcioase, am zărit dintr-o dată licărirea graţioasei tale pălării de paie, şi unduirea rochiei tale cenuşii, rochie pe care aş recunoaşte-o dintr-o mie! Dar de ce, îngerul meu, nu vrei să-ţi ridici privirile spre mine? Crudo, să-mi refuzi astfel o rază măcar din privirea ochilor tăi adorabili! Cum m-ar fi reînsufleţit o singură privire! Îţi scriu rândurile acestea cu grabă febrilă, în vreme ce doctorul îl examinează pe Gustave, profit de ocazie ca să închid în această cutiuţă, laolaltă cu un buchet de flori, cele mai dulci flori care au înflorit vreodată, şi cu toate acestea mai puţin dulci decât tine, zâna mea! — fermecătoarea mea pentru totdeauna, pentru totdeauna

[1] O adevărată scorpie englezească, după câte îmi spui, un fel de monstru, aspră şi necioplită ca un bătrân caporal de grenadieri şi posacă precum o călugăriţă.

al tău – ştii tu bine cine.”

„Aş vrea chiar să ştiu cine”, a fost comentariul meu. Şi dorinţa aceasta se referea încă şi mai mult la persoana căreia îi era adresat acest document de preţ decât la cel care-l scrisese. Poate că era de la logodnicul vreuneia dintre fetele logodite, şi în cazul acesta răul făcut sau încercat nu era prea mare, – ar fi fost doar o abatere măruntă de la regula pensionului. Multe din fete, de fapt majoritatea, aveau fraţi sau verişori la colegiul de alături. Însă, *la robe grise, le chapeau de paille*[1] *1,* aici era într-adevăr un indiciu – dar un indiciu puţin lămuritor. Pălăria de paie era un acoperământ de cap obişnuit pentru grădină, comun pentru vreo douăzeci de fete în afară de mine. Despre rochia cenuşie nu s-ar fi putut spune de asemenea că ar fi constituit o indicaţie mai lămurită; *Madame* Beck însăşi purta în mod obişnuit la vremea aceea o rochie cenuşie, o altă profesoară şi trei dintre elevele interne îşi cumpăraseră rochii din acelaşi material şi aceeaşi nuanţă cu a mea; era un fel de uniformă de toate zilele care se întâmpla pe atunci să fie la modă.

Între timp, aşa cum stam pe gânduri, ştiam că va trebui să mă întorc în şcoală. Luminile care se aprinseseră: în dormitoare arătau că se terminase rugăciunea de seara şi că elevele se duceau la culcare. Încă o jumătate de oră şi toate uşile aveau să se încuie, toate luminile să se stingă. Uşa din faţă mai rămăsese deschisă ca să permită aerului răcoros de afară să pătrundă în sălile încălzite. Dinspre cămăruţa portăresei, de alături, lucea lumina unei lămpi care arăta vestibulul cel lung cu uşile cu două canaturi ale salonului într-o parte şi uşile mari dinspre stradă închizând perspectiva.

Şi, dintr-o dată, clopoţelul sună grăbit-grăbit, dar nu prea tare – un clinchet precaut – un fel de şoaptă metalică, prevenitoare. Rosine ţâşni din cămăruţa ei şi alergă să deschidă. Persoana căreia îi deschise întârzie de

[1] Rochia cenuşie, pălăria de paie.

vorbă cu ea câteva clipe. S-ar fi spus că e acolo o ezitare, o întârziere deliberată. Rosine se îndreptă apoi spre uşa dinspre grădină, cu lampa în mână. Rămase acolo în susul treptelor, ridicându-şi lampa, privind la întâmplare în jur.

— *Quel conte!* strigă cu un râs cochet. *Personne n'y a été*[1].

— Lasă-mă să trec, se rugă o voce pe care eu o cunoşteam. Nu-ţi cer decât câteva clipe, şi o siluetă familiară, înaltă şi superbă (cum o vedeam noi toţi aici în *rue Fossette),* ieşi din casă, şi înaintă printre răsadurile de flori şi boschete. Era un adevărat sacrilegiu intrarea unui bărbat în locul acesta, la ceasul acesta. Însă el se ştia privilegiat, şi poate că se mai şi încredea în întunericul, prietenos pentru el, al nopţii. Înaintă pe alee privind într-o parte şi într-alta, se pierdu printre boschete, strivind florile şi rupând crengile în cercetarea lui, pătrunse în cele din urmă până la aleea interzisă. Aici îi ieşii eu înainte, îmi închipui asemenea unei fantome.

— Doctore John. A fost găsit!

Nu întrebă cine îl găsise, căci, cu o privire grăbită, înţelese că eu însămi ţineam biletul în mână.

— Nu o trăda, spuse, privindu-mă ca şi cum cu adevărat aş fi fost un balaur.

— Chiar dacă aş fi înclinată să făptuiesc o trădare, tot nu pot trăda pe cineva pe care nu-l ştiu, fu răspunsul meu. Citeşte şi dumneata biletul şi ai să vezi ce puţine lucruri dezvăluie.

„Poate că l-ai şi citit", mă gândii în sinea mea. Şi totuşi nu-mi venea să cred că el îl scrisese, nu părea deloc să fie stilul lui. Pe lângă aceasta mă mai gândeam că ar fi prea brutal din partea lui să se exprime astfel în ce mă priveşte. Dealtfel înfăţişarea îl trăda, se înfierbântă deodată şi se înroşi tot la faţă pe când îl citea.

— Este cu adevărat prea mult. Este o cruzime, este umilitor, fură vorbele care-i căzură de pe buze. Am înţeles

[1] Ce mai e şi povestea asta! [...] N-a fost nimeni aici.

şi eu că era o cruzime când îl văzui atât de impresionat. Nu mai avea importanţă acum dacă el era cel care trebuia condamnat, cineva, mi se părea acum, trebuia să fie condamnat pentru biletul acesta.

— Ce ai de gând să faci? mă întrebă. Îi vei spune doamnei Beck ce-ai găsit, chiar cu riscul de a se isca un scandal?

Mă gândisem că ar fi trebuit să-i spun doamnei, şi chiar asta îi comunicai şi lui, adăugând însă că nu credeam că ar fi ieşit de aici o tulburare sau un scandal; *Madame* este o fiinţă mult prea prudentă ca să dea în vileag un fapt ca acesta legat de bunul renume al Institutului său.

Rămase locului cu privirea coborâtă şi dus pe gânduri. Era şi prea mândru şi prea cinstit ca să-mi ceară să tăinuiesc un lucru asupra căruia datoria mea îmi dicta să nu păstrez tăcerea. Eu însămi doream să fac ceea ce era drept din partea mea să fac, şi în acelaşi timp n-aş fi vrut să-l mâhnesc sau să-i fac lui vreun rău. Tocmai în clipa aceea Rosine aruncă o privire în grădină din uşa rămasă deschisă. Ea nu putea să ne vadă deşi eu o puteam zări foarte bine printre arbori. Avea şi ea o rochie cenuşie, întocmai ca a mea. Acest amănunt, pe care-l pusei în legătură cu altele mai dinainte, mă făcu să mă gândesc că poate împrejurarea aceasta, oricât ar fi fost de deplâns din punctul meu de vedere, nu era de natură să mă privească în niciun fel pe mine însămi. În consecinţă, îi spusei:

— Dacă mă puteţi asigura că niciuna dintre elevele de sub supravegherea *Madamei* Beck nu e implicată în treaba aceasta, aş fi cât se poate de fericită să nu am niciun amestec. Luaţi cutiuţa, buchetul şi biletul. În ce mă priveşte, am să uit bucuroasă totul.

— Fii atentă! şopti el deodată, pe când mâna i se întindea peste obiectele pe care i le dădeam, şi în acelaşi timp îmi arătă ceva printre ramuri.

Privii şi eu într-acolo, O văzui pe *Madame* Beck, în

capotul şi papucii ei, coborând încetişor treptele şi furişându-se ca o pisică în grădină. În câteva clipe ar fi ajuns lângă doctorul John. Dacă însă ea semăna cu o pisică, atunci el semăna şi mai mult cu un leopard, nimic nu putea fi mai uşor şi neauzit decât pasul lui când se urni de lângă mine. O pândi, şi când ea trecu după o cotitură a aleii, el străbătu grădina din două salturi tăcute. Când ea reapăru, el nu mai era de văzut. Rosine îl ajută dealtfel, interpunând cât ai clipi uşa între el şi cea care-şi închipuise că-l poate prinde. Şi eu aş fi putut să mă fac nevăzută, însă preferai să-i fac faţă deschis, doamnei.

Deşi era obiceiul meu bineştiut de ceilalţi să-mi petrec adesea amurgul în grădină, nu mai întârziasem niciodată atâta până atunci. Eram sigură că *Madame* ştia că dăduse greş, venise să mă surprindă şi mai ales să surprindă pe cineva în greşeală. Mă aşteptam să mă mustre. Însă nu. *Madame* era bunătatea personificată. Nu pronunţă nicio vorbă de reproş, nu trădă umbra nici unei surprize. Cu tactul ei desăvârşit, în care cred că nicio fiinţă de pe faţa pământului n-ar fi putut-o întrece, declară doar că ieşise ca să guste o clipă la *brise du soir*[1].

— *Quelle belle nuit!*[2] exclamă, ridicându-şi privirea către stele – luna dispăruse acum după turnul cel gros al bisericii Sfântul Ioan Botezătorul. *Qu'il fait bon! que l'air est frais!*[3]

Şi în loc de a mă expedia înăuntru, mă mai reţinu să fac împreună cu ea câţiva paşi pe aleea principală. Când, în cele din urmă, intrarăm amândouă în casă, se sprijini afectuoasă pe umărul meu ca pentru a urca mai bine treptele de la uşa de intrare. La despărţire îmi întinse obrazul să i-l sărut şi *Bonsoir, ma bonne amie, dormez bien!*[4] fură cuvintele ei de rămas bun în seara aceea.

---

1 Briza serii
2 Ce noapte frumoasă!
3 Ce bine el Ce aer proaspăt!
4 Noapte bună, buna mea prietenă, somn uşor!

Mă surprinsei râzând pe când stăteam întinsă în culcuşul meu, încă trează şi gânditoare, cu gândul la *Madame.* Afecţiunea, suavitatea purtării ei arătau clar, pentru oricine o cunoştea bine, că o bănuială anume îi răsărise în minte. Din cine ştie ce ungher sau post de observaţie, printre crengile binişor date la o parte sau de la vreo fereastră întredeschisă, prinsese fără îndoială ceva, de departe sau mai de aproape, ceva înşelător sau dimpotrivă elocvent, despre cele ce se petrecuseră în grădină în seara aceea. Desăvârşită cum era ea în arta supravegherii, ar fi fost aproape cu neputinţă ca o cutiuţă să i se arunce în grădină, sau ca un străin să se strecoare să o caute prin aleile grădinii, fără ca ea, după tremurul crengilor, după trecerea umbrelor, după sunetul unor paşi neobişnuiţi, sau după murmure oricât de înăbuşite (şi chiar dacă doctorul John pronunţase cu voce foarte scăzută cele câteva cuvinte pe care mi le adresase, totuşi sunetul unui glas de bărbat se revărsase, cum îmi venea şi mie să cred, peste toată această recluziune monahală) fără ca ea, cum spuneam, să nu fi desprins un indiciu despre ceva neobişnuit petrecându-se prin locurile de sub oblăduirea ei. Ce anume, ea nu văzuse, şi nici nu fusese în stare să descopere deocamdată. Insă exista un anume mister, poate mărunt, dar delicios, aşteptând-o să-l dezvăluie, şi în mijloc, învăluită ca în fire subţiri de pânză de păianjen, nu o surprinsese pe domnişoara Lucie cea stângace, prinsă acolo, ca o muscă proastă, cum şi era în realitate?

13.
UN STRĂNUT ÎNTR-UN MOMENT NEPOTRIVIT

AM MAI AVUT PRILEJUL SĂ SURÂD de fapt, chiar să şi râd – iarăşi de *Madame* în mai puţin de douăzeci şi patru de ore după mica scenă despre care a fost vorba în capitolul precedent.

Villette are o climă la fel de variabilă, chiar dacă nu şi la fel de umedă ca orice oraş din Anglia. După amurgul acela blând urmă o noapte cu vânt furios şi toată ziua următoare a bântuit o adevărată furtună uscată – cu cer întunecat, noros, chiar dacă fără ploaie – străzile erau împânzite de praf şi nisip purtat în vârtejuri de pe bulevarde. Nici vremea frumoasă nu cred însă că m-ar fi ispitit să-mi petrec seara ceasurile de studiu şi recreaţie în locul unde fusesem cu o seară înainte. Aleea mea, ca dealtfel toate cărările şi boschetele grădinii prezentau anume pentru mine un interes nou însă nu plăcut, retragerea pe care mi-ar fi putut-o oferi devenise precară şi liniştea lor nesigură. Fereastra aceea adâncă de unde plouau astfel de bilete făcuse ca bolta odinioară scumpă să mi se pară vulgară, şi chiar în alte locuri ochii florilor căpătaseră privire şi nodurile din trunchiurile copacilor ascultau acum ca nişte urechi la pândă. Unele dintre plante fuseseră de fapt strivite şi călcate în picioare în cercetările lui şi în graba lui imprudentă şi aş fi vrut să le îndrept la loc, să le ud şi să le reînviorez. Mai lăsase

dealtfel şi urme de paşi prin răsaduri, însă pe acestea, în ciuda vântului puternic, găsii răgazul prielnic pentru a le şterge devreme de tot, dimineaţa, înainte de a fi descoperite de ochii celorlalţi. Cu o mulţumire cam îngândurată mă aşezai aşadar la pupitrul şi la manualul meu de germană, în vreme ce elevele se apucaseră de lecţiile lor de seară, iar celelalte profesoare îşi vedeau de lucrul lor de mână.

Încăperea în care elevele îşi făceau aşa-numitele *études du soir*[1] era întotdeauna refectoriul, o încăpere cu mult mai mică decât celelalte trei săli de clasă, unde nu erau admise decât internele pensionului şi acestea nu depăşeau numărul de douăzeci. Două lămpi atârnau din tavan deasupra celor două mese; acestea erau aprinse la lăsarea amurgului şi lumina lor era semnul ca manualele de studiu să fie lăsate deoparte, ca elevele să-şi ia un aer solemn, să se aştearnă o tăcere generală şi să înceapă apoi *la lecture pieuse*[2]. Această aşa-numită *lecture pieuse* era considerată, cum am constatat repede, mai degrabă ca o mortificare sănătoasă a Intelectului, o umilire utilă a Raţiunii, adăugându-i-se şi o doză de Bun simţ spre a putea să o digere în tihnă.

Cartea scoasă cu acest prilej (nu era schimbată niciodată, şi când o terminam o luam iarăşi de la început) era un volum venerabil, bătrân ca dealurile din jur şi cenuşiu ca primăria oraşului.

Aş fi dat bucuros doi franci pentru prilejul de a ţine şi eu o dată în mâini cartea aceasta, să-i întorc şi eu filele sacre şi îngălbenite, descifrându-i titlul şi citind cu ochii mei închipuirile de litere de acolo pe care, ca o nedemnă eretică ce eram, nu mi se permitea decât să le sorb cu auzul uimit. Cartea aceasta cuprindea legende cu sfinţi Doamne Dumnezeule (spun cuvintele acestea cu toată pietatea), şi ce mai legende erau acestea! Ce păcătoşi

[1] Studii de seară.
[2] Lectura cu voce tare la religie

fanfaroni trebuie să mai fi fost şi sfinţii aceştia, dacă ei cei dinţii s-au lăudat cu asemenea isprăvi sau au născocit asemenea miracole! Aceste legende, însă, nu erau altceva decât nişte extravaganţe ale călugărilor, de care-ţi venea să râzi în sinea ta. Insă mai erau pe lângă acestea şi unele treburi preoţeşti, şi partea preoţească în cartea aceasta era cu mult mai rea decât cea călugărească. Mi se aprindeau urechile, pe când stam şi ascultam astfel, silită, poveştile acestea cu chinurile morale impuse de Roma, lăudăroşenia deşănţată a confesorilor, care profitaseră cu neruşinare de funcţia lor, împingând în cea mai adâncă degradare doamne de naştere aleasă, făcând din contese şi prinţese sclavele cele mai chinuite de pe faţa pământului. Istorisiri precum cea a lui Conrad şi Elizabetha a Ungariei reveneau iarăşi şi iarăşi cu tot cortegiul lor de răutate înfricoşătoare, asuprire dezgustătoare şi impietate neagră. Povestirile erau adevărate coşmaruri despre opresiune, privaţiuni şi chinuri.

Am asistat la asemenea *lectures pieuses* câteva nopţi, cu toată răbdarea de care eram în stare şi căutând să fiu cât mai liniştită; o singură dată mi s-a întâmplat să rup vârfurile forfecuţelor de lucru când le-am înfipt fără să vreau prea adânc în lemnul mâncat de cari ai mesei din faţa mea. Însă, în cele din urmă, lectura aceasta mă făcea să mă aprind atât de tare la faţă, şi tâmplele, inima, pulsul îmi zvâcneau atât de grăbite, iar somnul după aceea îmi era atât de tulburat încât n-am mai putut suporta mai departe. Prudenţa îmi recomanda deci să mă fac nevăzută cât mai grabnic de la faţa locului din clipa în care această vechitură păcătoasă de carte era adusă în încăpere. Nici Mause Headrigg însăşi nu se simţise mai îndemnată să depună mărturie împotriva sergentului Bothwell, ca să mă exprim şi eu astfel după asemănarea acestei *lecture pieuse* papistaşe. Cu toate acestea reuşii într-un fel sau altul să mă înfrânez şi să-mi ţin firea. Şi

chiar dacă de atunci încolo, de îndată ce Rosine sosea să aprindă lămpile, eu ţâşneam din cameră afară, o făceam totdeauna pe tăcute, profitând de clipa prielnică pe care mi-o oferea foiala dinainte de a se lăsa liniştea şi dispărând în vreme ce internele îşi lăsau deoparte cărţile de studiu.

Când dispăream astfel, o făceam totdeauna în cel mai adânc întuneric. Nu ni se dădea permisiunea să umblăm. Cu lumânări aprinse, iar profesoara care părăsea refectoriul n-avea la dispoziţie, ca să se poată refugia, decât holul, sala de clasă sau dormitoarele, toate neluminate. Iarna căutam sălile cele lungi de clasă şi mă plimbam prin ele cât mai grăbită, ca să mă încălzesc, fericită atunci când era lună sau când măcar străluceau stelele, căci mă obişnuiam curând cu licărirea lor tulbure. Vara nu era niciodată întuneric de-a binelea, şi atunci urcam în ungherul meu din dormitorul cel mare, îmi deschideam fereastra mea adâncă (încăperea aceasta primea lumina de la cinci asemenea ferestre, toate mari cât o uşă) şi, aplecându-mă în afară, priveam către oraşul de dincolo de grădină şi ascultam muzica fanfarei din parc sau din piaţa palatului, ocupându-mă în vremea aceasta cu propriile mele gânduri, trăindu-mi viaţa mea în lumea mea, tăcută de umbre.

În seara aceasta, fugind ca de obicei din faţa papei şi a operelor inspirate de puterea lui, urcai scara, mă apropiai de dormitor şi deschisei încetişor uşa care era întotdeauna închisă cu grijă şi care, asemenea oricărei alte uşi din casa aceasta, se mişca fără zgomot pe balamalele ei bine unse. Înainte de *a vedea,* simţii că era ceva, cineva, în marea încăpere, de obicei la ora aceasta deşartă. Nu că ar fi fost vreun foşnet sau vreo respiraţie sau vreo umbră de zgomot, însă Golul nu se făcea simţit, Singurătatea nu era, aici, la locul ei. Toate paturile cele albe — *lits d'anges*[1] cum erau în chip poetic numite –

[1] Paturi de îngeraşi.

puteau fi cuprinse dintr-o singură privire; toate erau goale, nicio fiinţă nu dormea în ele. Zgomotul unui sertar tras cu precauţie îmi izbi urechea, mişcându-mă puţin mai într-o parte putui să arunc o privire mai largă, fără să mai fiu împiedicată de draperiile care cădeau în falduri. Îmi vedeam acum propriul meu pat cu masa mea de toaletă, având deasupra cutiuţa mea de lucru încuiată şi dedesubtul tăbliei sertarele mele încuiate.

Până aici, foarte bine. Un trupuşor durduliu, înfăşurat într-un şal curăţel şi având pe cap cea mai curăţică boneţică, stătea în faţa acestei măsuţe de toaletă, trebăluind de zor, după toate aparenţele urmărind să-mi facă mie serviciul de a-mi pune lucrurile în ordine. Capacul cutiuţei era deschis, sertarul cel mai de sus, de asemenea; deschis. Pe rând, şi fără părtinire, fiecare sertar mai de jos era deschis, nimic din lucruşoarele dinăuntru nu scăpa fără a fi scos şi despăturit, nicio hârtie nu scăpa fără a fi privită, nicio cutiuţă care să nu-şi aibă capacul ridicat, şi încântătoare era îndemânarea, exemplară grija cu care se efectua această cercetare. *Madame* lucra ca o adevărată vedetă a meseriei, „fără grabă dar şi fără odihnă”. N-am să neg că o urmăream cu o anumită bucurie tainică. Dacă eu aş fi fost bărbat, cred că *Madame* ar fi găsit aprobare în ochii mei, atât era de îndemânatică, ordonată, amănunţită în tot ce făcea. Gesturile unora te irită parcă prin lipsa lor de ordine şi stângăcia lor, ale ei, te mulţumeau prin meticulozitatea lor desăvârşită. Pe scurt, stăteam locului, fascinată; însă trebuia să fac un efort şi să sfâşii această încântare, trebuia să bat în retragere. Curioasa şi-ar fi putut întoarce capul şi atunci: m-ar fi surprins, şi atunci nimic n-ar mai fi putut împiedica o scenă, şi ea şi cu mine am fi fost silite să ne ciocnim de-a dreptul, într-o deplină recunoaştere reciprocă. S-ar fi prăbuşit toate convenţionalismele, ar fi căzut toate măştile şi eu ar fi trebuit s-o privesc pe ea în ochi, iar ea pe mine, am fi fost silite să ne dăm seama că

nu mai era cu putinţă să mai lucrăm împreună şi că trebuie să ne despărţim pentru totdeauna, pe toată viaţa.

Ce rost ar fi avut să provoc eu o asemenea catastrofă? Eu nu eram supărată şi nu doream câtuşi de puţin s-o părăsesc. Nu mi-aş fi putut dori un alt patron al cărui jug să fie mai uşor şi cu care să mă înţeleg mai bine. Şi adevărul este că *Madame* îmi plăcea pentru bunul ei simţ, orice aş fi gândit despre sistemele pe care le folosea ea, şi care pe mine nu mă deranjau. Putea să şi le aplice asupra mea după pofta inimii, n-avea prin ce să mă supere o asemenea operaţie. Lipsită de dragoste şi neavând de aşteptat nimic în această privinţă, eram la adăpost faţă de orice spionaj în sărăcia inimii mele ca şi cerşetorul de atacurile hoţilor asupra pungii sale. M-am întors deci pe călcâie şi am fugit, coborând treptele tot atât de rapidă şi de tăcută ca şi păianjenul care tocmai în clipa aceea alerga în jos pe balustrada scării.

Cum am mai râs când am ajuns jos în sala de clasă! Ştiam acum cu certitudine că ea îl văzuse pe doctorul John în grădină, şi îi ştiam şi gândurile. Spectacolul pe care-l oferea un personaj atât de bănuitor lăsându-se înşelat de propriile sale închipuiri mă amuza mult. Cu toate acestea, când râsul mi se stinse încet pe buze, mă cuprinse un fel de mânie, urmată apoi de un val de amărăciune, ca şi cum toiagul ar fi izbit în stâncă şi apele Maribei ar fi început să se reverse. Nu mai simţisem niciodată până atunci un tumult lăuntric atât de ciudat şi de contradictoriu cum simţeam în acel ceas târziu de seară: jignirea şi râsul, şi focul şi suferinţa îşi împărţeau între ele inima mea. Am plâns cu lacrimi fierbinţi, nu pentru că *Madame* nu avea încredere în mine – nu-mi păsa de asta nici cât negru sub unghie –, ci pentru alte motive. Gânduri întortocheate, nelinişţitoare îmi sfâşiau tihna firii. Totuşi, şi aceste tulburări se potoliră şi a doua zi eram aceeaşi Lucy Snowe dintotdeauna.

Controlându-mi sertarele le găsii bine încuiate. Nici cea

mai atentă cercetare nu dădu la iveală vreo modificare sau tulburare aparentă a ordinei vreunuia din obiectele dinlăuntru. Puţinele mele vestminte erau împăturite aşa cum le lăsasem eu. Un anume bucheţel de violete albe care-mi fuseseră oferite în tăcere de un străin (un străin mie, căci nu schimbasem niciodată vreo vorbă unul cu celălalt) şi pe care-l presasem şi-l păstrasem pentru parfumul lui dulce între faldurile celei mai bune rochii ale mele, era acolo, la locul lui, basmaua mea de mătase neagră, cămăşuţele şi guleraşele mele de dantelă erau neatinse şi neboţite. Dacă mi-ar fi încreţit un singur lucruşor, mărturisesc că mi-ar fi fost mult mai greu să o iert; dar, găsind totul la locul lui şi în ordine, mi-am spus: „Ce-a fost, a trecut. N-am avut nimic de pierdut de ce i-aş purta pică?”.

Un lucru însă mă punea în încurcătură, şi căutam în minte cheia acestei enigme aproape cu tot atâta stăruinţă cât depusese *Madame* ca să afle ceva folositor ei în sertarele măsuţei mele de toaletă. Dacă n-ar fi fost el însuşi implicat în vreun fel în aruncarea acelei cutiuţe în grădină, cum se făcea că doctorul John a ştiut că fusese aruncată şi a apărut atât de prompt la faţa locului să o caute? Atât de puternică era dorinţa mea de a limpezi amănuntul acesta, încât începui să încurajez în mintea mea acest gând îndrăzneţ: de ce, adică, n-aş putea eu, dacă mi s-ar ivi vreodată prilejul, să-l întreb chiar pe doctorul John şi să-l rog să-mi explice această coincidenţă?

Şi, atâta vreme cât doctorul John nu era prezent în faţa mea, credeam chiar eu adevărat că voi avea curajul să încerc o asemenea întrebare.

Micuţa Georgette intrase în convalescenţă şi, în consecinţă, medicul îşi rărise acum vizitele. La drept vorbind şi le-ar fi încetat cu totul dacă *Madame* n-ar fi insistat ca el să mai treacă din când în când până când copilul avea să fie cu totul restabilit.

Într-o seară, ea intră în camera copiilor chiar după ce eu ascultasem rugăciunea întreruptă şi abia şoptită a Georgettei şi o urcasem în pat. Luându-i mânuţa între ale ei, ea spuse:

— *Cette enfant a toujours un peu de fièvre.*[1] Şi, curând după aceea, aruncându-mi o privire cu mult mai fugară decât mă obişnuisem să primesc din ochii ei liniştiţi: *Le docteur John l-a-t-il vu dernièrement? Non, n'est-ce-pas?*[2] (desigur ştia şi ea asta chiar mai bine decât oricine altcineva din toată casa). Bun, spuse mai departe, eu ies acum, *pour faire quelques courses en fiacre*[3]*.* Am să trec şi pe la doctorul John şi am să-l trimit să vadă copilul. Vreau s-o vadă chiar în seara asta, are obrajii îmbujoraţi şi pulsul îi bate repede: ai să-l primeşti dumneata, în numele meu. Eu n-am să fiu acasă.

Adevărul este că fetiţa era bine, doar puţin înfierbântată de căldura serii de iulie; n-ar fi avut nevoie de doctor ca să-i mai prescrie vreun leac cum n-ar fi avut nevoie de preot să-i dea ultima împărtăşanie; de asemenea, *Madame* rareori făcea *courses,* cum le spunea ea, seara; pe lângă aceasta acum era prima dată când alegea ea momentul să lipsească de acasă la vreo vizită a doctorului John. Întregul aranjament arăta că e vorba de un plan; înţelegeam bine aceasta, dar fără cea mai mică nelinişte. „Ha! Ha! Ma*dame,* râdea în mine sărăntoaca cu inima uşoară, vicleniile dumitale atât de iscusite sunt pe o urmă falsă!".

Ea plecă, era gătită cu multă grijă, cu un şal de preţ şi cu o anume *chapeau vert tendre*[4], care ar fi fost îndrăzneaţă în nuanţa ei pentru orice ten mai puţin proaspăt decât al ei, însă pentru ea nu era deloc nepotrivită. Mă întrebam ce avea de gând, dacă într-adevăr voia să-l trimită încoace pe doctorul John sau nu,

[1] Copilul ăsta mereu face temperatură.
[2] Doctorul John a mai văzut-o în vremea din urmă? Nu, nu-i aşa?
[3] Să fac nişte drumuri cu trăsura
[4] Pălărie de culoare verde deschis.

sau dacă el avea să vină – s-ar fi putut să fie ocupat.

Madame mă însărcinase să nu o las pe Georgette să adoarmă până la sosirea doctorului. Îmi găsisem deci o ocupaţie îndeajuns de activă spunându-i basme şi schimbând cu ea glume în limbajul ei copilăresc. O îndrăgisem pe Georgette, era un copil plin de sensibilitate şi iubitor. S-o ţin în poală sau s-o port în braţe era pentru mine o adevărată plăcere. În noaptea aceea, ea dorea cu tot dinadinsul să mă vadă că-mi pun capul pe perna ei în pătucul ei. Mă luă chiar pe după gât cu mânuţele ei. Îmbrăţişarea aceasta delicată, şi gestul ei plin de iubire cu care-şi apăsa obrazul de al meu mă făceau aproape să plâng de înduioşare. Sentimentele tandre, oricare ar fi fost ele, nu erau prea des întâlnite în casa aceasta, o picătură atât de pură din izvoraşul acesta atât de limpede era neînchipuit de dulce, mă pătrundea până-n adâncul inimii, îmi câştiga iubirea şi-mi înroura ochii.

Trecu o jumătate de ceas sau chiar un ceas, Georgette îmi murmura cu glăsciorul ei peltic că-i era somn. Şi ai să dormi chiar, mă gândeam eu, *malgré maman* şi *médecin*[1], dacă n-ajung aici până în zece minute.

Şi iată! se auzi clopoţelul de la intrare, şi apoi un pas care parcă lua cu asalt treptele. Rosine îl pofti înăuntru pe doctorul John şi, cu o libertate de purtare care le era comună servitorilor din Villette în general, mai întârzie să audă şi ea ce are el de spus. Dacă *Madame* ar fi fost prezentă, s-ar fi speriat şi s-ar fi retras în domeniile ei, în vestibul sau în camera slujitorilor, dar de prezenţa mea sau a oricăreia alteia dintre profesoare sau eleve nu se sinchisea câtuşi de puţin. Cochetă, ţanţoşă şi atrăgătoare, stătea acolo cu mâinile vârâte în buzunăraşele şorţului ei, privindu-l pe doctorul John fără sfială ca şi cum ar fi fost vorba de o imagine şi nu de o făptură în carne şi oase.

— *Le marmot n'a rien, n'est-ce-pas?*[2] spuse, arătând-o

[1] În ciuda mămicii (şi a) doctorului.

[2] Mucoasa n-are nimic, nu-i aşa?

pe Georgette cu un zvâcnet din bărbie.

— *Pas beaucoup*[1]*,* fu răspunsul, în vreme ce doctorul scria grăbit cu creionul o reţetă oarecare.

— *Eh, bien*[2], continuă Rosine; apropiindu-se tare de tot de el. Pe când el îşi punea condeiul deoparte, cutiuţa aţi găsit-o? *Monsieur* a plecat ca un *coup de vent*[3] noaptea trecută, nici n-am avut vreme să-l întreb,

— Am găsit-o, da.

— Şi cine a aruncat-o, ei? continuă Rosine pronunţând cu toată libertatea chiar vorbele pe care aş fi dorit atât de mult să le spun eu, dar pe care n-avusesem îndemânarea sau curajul să le smulg de pe buzele mele.

— Asta s-ar putea să fie secretul meu, răspunse doctorul John scurt, dar fără niciun fel de superioritate în glas, părea să înţeleagă foarte bine caracterul de cochetă al Rosinei.

— *Mais enfin*[4]*,* îi dădea ea înainte, fără să se lase intimidată, *Monsieur* ştia că fusese aruncată, din moment ce a venit încoace s-o caute – şi de unde ştia?

— Eram acolo să-l consult pe un micuţ pacient din colegiul de alături, spuse el, şi am văzut cum a căzut pe fereastra camerei, aşa că am venit s-o ridic de aici.

Ce simplă era întreaga explicaţie! în bilet se vorbea doar de un doctor care-l examina atunci pe „Gustave”.

— *Ah ça,* zise Rosine, *il n’y a donc rien là-dessous, pas de mystère, pas d’amourette, par exemple?*[5]

— *Pas plus que sur ma main*[6]*,* răspunse doctorul, arătându-i chiar palma.

— *Quel dommage!* răspunse micuţa *grisette* – *et moi* –

---

[1] Nu prea.
[2] Ei, bine.
[3] Val-vârtej.
[4] Dar totuşi.
[5] Ei asta-i, [...] deci aici nu se ascunde nimic, nici o taină, nici un secret de dragoste, de exemplu?
[6] E totul curat ca în palmă.

à qui tout cela commençait à donner des idées[1].

— *Vraiment? Vous en êtes pour vos frais*[2], sună cu răceală replica doctorului.

Ea făcu o mutră dezamăgită. Doctorul nu se putu stăpâni să nu râdă de acea *moue*[3] pe care o făcuse ea. Când râdea, el avea în expresia feţei o bună dispoziţie, o încântare. Îi văzui mâna coborându-i spre buzunarul hainei.

— De câte ori mi-ai deschis uşa în luna asta din urmă? o întrebă.

— *Monsieur* însuşi ar fi trebuit să ţină socoteala, spuse Rosine pe dată.

— Ca şi cum n-aş avea altceva mai bun de făcut! răspunse el. Însă îl văzui strecurându-i o monedă de aur pe care ea o luă fără să-şi facă vreun scrupul, şi apoi se îndepărtă în pas de dans ca să răspundă la clopoţelul de la intrare care suna acum la fiecare cinci minute, era ora când veneau slujitorii să le ia acasă pe elevele externe.

Cititorul nu trebuie să-şi facă o părere prea proastă despre Rosine: nu era o fiinţă chiar rea dar nici nu-i trecea prin cap că face un lucru urât dacă se grăbeşte să pună mâna pe orice ar reprezenta pentru ea un câştig, şi nici nu-i era ruşine să trăncănească precum o gaiţă, fie şi cu un domn din lumea cea mai bună.

Mai învăţasem ceva din scena povestită mai sus şi anume că nu făptura cu rochia trandafirie sau cenuşie, şi nici chiar cea cu şorţul scrobit şi cu buzunăraşe nu era vinovată de a fi frânt inima doctorului John, cocheta aceasta cu siguranţă că era la fel de nevinovată ca şi micuţa Georgette în uniforma ei albastră. Cu atât mai bine. Dar cine era atunci vinovata? Care era dedesubtul, care erau originile, care era explicaţia perfectă a întregii chestiuni? Unele amănunte fuseseră limpezite, însă câte

[1] Ce păcat! (răspunse micuţa) cochetă — şi eu care începusem să intru la idei.

[2] Chiar ? Atunci, uite, eşti dezamăgită.

[3] Mutră, grimasă

altele rămâneau mai departe la fel de întunecate ca şi noaptea! „Totuşi, îmi spusei, asta nu e treaba ta”, şi, întorcându-mă la chipul celui asupra căruia îmi lăsasem, fără să-mi dau seama, să întârzie o privire întrebătoare, privii afară prin fereastra care se deschidea spre grădina de jos. Doctorul John, oprit în picioare lângă patul fetiţei, îşi punea încet mănuşile şi o privea pe micuţa lui pacientă, care-şi închidea încet ochii cu buzele abia întredeschise, cuprinsă de aţipeală. Aşteptam ca el să plece ca de obicei, cu o plecăciune grăbită şi cu un noapte bună abia pronunţat. Tocmai în clipa când el îşi lua pălăria în mână, ochii mei, fixaţi pe casele înalte care dominau grădina, văzură acea unică fereastră de care a mai fost atâta vorba deschizându-se cu precauţie, din deschizătură se arătă o mână şi o batistă albă, amândouă fluturară o clipă. Nu ştiu dacă acest semnal primi vreun răspuns de la cineva nevăzut din locul unde ne aflam noi. Însă imediat după aceea zbură de la fereastra deschisă un obiect, alb şi uşor, biletul al doilea, desigur.

— Ia te uită! exclamai fără să vreau?

— Unde? întrebă doctorul John cu intensitate, grăbindu-se să se apropie de fereastră. Unde e?

— Uite că iar au făcut una ca asta, i-am răspuns. S-a fluturat o batistă şi pe urmă a căzut un obiect. Şi am arătat către fereastra, acum închisă şi părând, cu multă ipocrizie, mută şi nevinovată.

— Mergi numaidecât, ia-l de jos şi adu-l aici, au sunat atunci neîntârziat instrucţiunile lui. Şi a mai adăugat: Pe dumneata n-are să te ia în seamă, pe mine m-ar remarca.

M-am dus îndată. După puţină cercetare am găsit un bilet împăturit, agăţat pe o creangă mai de jos a unui tufiş. L-am luat de acolo şi l-am adus fără zăbavă doctorului John. De data aceasta cred că nici măcar Rosine nu m-a văzut.

El a rupt iute biletul în bucăţele, fără să-l citească.

— Nu e deloc o greşeală a *ei,* trebuie să ţii bine minte

asta, spuse, privindu-mă.

— A cui greşeală? am întrebat. Despre cine e vorba?

— Nu ştii, aşadar?

— Câtuşi de puţin.

— Şi nici nu ghiceşti?

— Deloc.

— Dacă te-aş cunoaşte mai bine, aş putea fi ispitit să îndrăznesc să-ţi fac o confidentă, şi astfel că te câştig ca o gardiană asupra unei fiinţe cât se poate de nevinovată şi desăvârşită, doar că într-o oarecare măsură lipsită de experienţă.

— Ca un fel de paznic al fecioarei? am întrebat.

— Da. Spuse el. Cam absent. Ce viclenii se încâlcesc în jurul ei s-o prindă! adăugă, gânditor.

Şi acum, sunt sigură, pentru prima dată îmi cercetă faţa, îngrijorat, fără îndoială, dorind să vadă dacă vreo expresie mai blândă pe chipul meu l-ar fi putut îndemna să-mi recomande pazei şi înţelegerii mele o făptură eterică împotriva căreia complotau puterile întunericului. În ce mă priveşte, nu simţeam o înclinaţie deosebită spre a-mi asuma supravegherea făpturilor eterice. Însă, amintindu-mi de scena din cabinet, mi se părea că-i datoram o faptă bună. Dacă aş fi putut să-l ajut în vreun fel, eram gata s-o fac, şi nu eu eram cea care să hotărască în ce chip anume. Îi spusei deci foarte sincer că eram gata să fac totul spre a avea grijă de orice persoană faţă de care el ar fi manifestat vreun interes.

— Nu sunt interesat decât ca simplu spectator, spuse, cu o modestie care mi se păru, mie, ca spectatoare, admirabilă. Se întâmplă să ştiu cât de nevrednic este cel care, din casa din faţa noastră, a violat în două rânduri liniştea sacră a acestui aşezământ, am întâlnit de asemenea în societate ţinta acestor vulgare agresiuni. Superioritatea desăvârşită şi rafinamentul natural al fiinţei care e obiectul acestei supărătoare atenţii ar fi trebuit – aşa ar fi de crezut – să înlăture însăşi ideea unei

asemenea neruşinări. Iată însă că lucrurile nu stau aşa. Şi, nevinovată, lipsită de orice bănuieli cum este dânsa, aş fi gata să a feresc eu de rele dacă aş putea. Personal însă nu pot face nimic, nu mă pot apropia de dânsa – şi aici făcu o pauză.

— Bine, sunt gata să vă ajut, spusei, numai spuneţi-mi cum anume. Şi îmi trecui grabnic prin minte lista elevelor noastre interne, căutând un asemenea model, o asemenea perlă de mare virtute, un astfel de diamant fără pată. Trebuie să fie *Madame,* conchisei. Ea numai, dintre noi toate, stăpâneşte măcar arta de a părea superioară, însă doctorul John n-ar mai trebui să-şi facă iluzii că ea ar fi o natură nebănuitoare, fără experienţă, şi aşa mai departe. În sfârşit, acestea sunt ideile sale, şi eu n-am să-l contrazic, să-i facem pe plac, îngerul său n-are decât să rămână un înger.

— Spuneţi-mi doar cine e persoana asupra căreia să-mi îndrept grija, continuai cu toată gravitatea, chicotind însă în sinea mea la gândul că aş fi putut fi numită supraveghetoarea virtuţii doamnei Beck sau a vreuneia, din elevele sale.

Adevărul este că doctorul John era un om cu o sensibilitate deosebită, şi el simţi de îndată, instinctiv, ceea ce orice minte mai puţin ascuţită decât a lui n-ar fi simţit: anume că mă amuzam puţin pe socoteala lui. Obrajii i se colorară. Cu un surâs abia schiţat se întoarse şi-şi luă pălăria – pleca. Îmi sări inima.

— Vreau, vreau să vă ajut, spusei. Voi face ce doriţi. Am să veghez asupra îngerului dumneavoastră, am să am toată grija de ea, numai spuneţi-mi cine este.

— Dar dumneata trebuie s-o ştii, spuse el atunci cu gravitate, dar păstrându-şi glasul foarte coborât. Atât de fără pată, atât de bună, atât de nespus de frumoasă! Cu neputinţă ca sub un singur acoperământ să se poată afla două fiinţe asemenea ei. Mă gândesc, bineînţeles…

Aici clanţa de la iatacul pe care-l ocupa *Madame* Beck

(şi care răspundea în camera copiilor) scoase un sunet mic, ca şi cum mâna care ar fi apăsat-o s-ar fi contractat uşor. Se auzi izbucnirea înăbuşită a unui strănut cu neputinţă de stăpânit. Asemenea mici accidente ni se pot întâmpla celor mai buni dintre noi. *Madame* – excelentă femeie – era deci la datorie! Se întorsese acasă pe furiş, urcase scările în vârful picioarelor, era acum în camera ei. Dacă n-ar fi strănutat, ar fi auzit totul, şi la fel şi eu însămi. Însă acel strănut nefericit îl dezorientase pe doctorul John. El se întrerupsese, buimac, şi atunci ea; îşi făcu apariţia, bine dispusă, calmă, cât se poate de surâzătoare şi în acelaşi timp stăpânindu-se perfect. Cine nu i-ar fi cunoscut deprinderile, ar fi luat ca de la sine înţeles că tocmai revenise şi nici n-ar fi visat că stătuse cu urechea lipită de gaura cheii cel puţin zece minute. Se prefăcu iarăşi că strănută, declară că este *enrhumée*[1], şi apoi îşi povesti cu volubilitate aşa numitele ei *courses en fiacre.* Sună atunci şi clopoţelul pentru rugăciunea de seară, şi eu o părăsii, lăsând-o singură cu doctorul.

[1] Răcită.

14.
LA FÊTE[1]

ÎNDATĂ CE GEORGETTE SE SIMŢI bine, *Madame* o trimise în convalescenţă la ţară. Mie îmi păru rău. Îl iubeam pe copilul acesta, lipsa ei mă făcea să mă simt şi mai săracă decât înainte. Însă nu trebuia să mă plâng. Trăiam într-o casă plină de o viaţă robustă, aş fi putut oricând să-mi găsesc tovarăşe, dar eu eram cea care preferam solitudinea. Fiecare dintre profesoare, pe rând, mă făcuseră să înţeleg că ar fi fost dispuse să stabilească relaţii de prietenie cu mine. Le-am încercat pe toate. Una dintre ele mi s-a părut o femeie cinstită, însă cu gândirea îngustă, cu simţămintele grosolane şi egoistă. Cea de a doua era o pariziancă, pe dinafară numai rafinamente, în sinea ei coruptă, fără un crez, fără principii, fără niciun fel de afecţiuni. După ce treceai de pojghiţa exterioară a convenţionalismelor găseai o femeie inferioară. Avea o adevărată pasiune pentru daruri. Iar din acest punct de vedere, cea de a treia profesoară – o fiinţă altminteri lipsită de personalitate şi neînsemnată – îi semăna mult. Aceasta din urmă mai înfăţişa şi o altă trăsătură distinctivă: avariţia. În ea domina dragostea de bani de dragul banilor. Vederea unei monezi de aur îi aprindea în ochi o licărire ciudată. Odată, ca o dovadă deosebită de încredere, m-a luat cu sine sus, mi-a deschis o uşiţă tăinuită, şi mi-a arătat o comoară – o grămadă de

[1] Sărbătoarea.

monede urâte, mari – cam vreo cincisprezece guinee în piese de câte cinci franci. Îşi iubea această comoară aşa cum îşi iubeşte o pasăre puii. Erau economiile ei. Venea să stea de vorbă cu mine despre ele, cu un fel de preocupare senilă, încăpăţânată, pe care era ciudat s-o întâlneşti la o fiinţă de nici douăzeci şi cinci de ani.

Parizianca, în schimb, era darnică şi risipitoare (în înclinaţii, adică, în fapte nu ştiu). Acest defect din urmă nu se trădă, asemenea unui şarpe, în faţa mea decât o singură dată, şi atunci cu cea mai mare precauţie. L-am ghicit, ca pe o reptilă ciudată, o singură clipă în această femeie. Ciudăţenia aceasta însăşi îmi atrase curiozitatea; dacă mi s-ar fi arătat făţiş, poate că aş fi rămas indiferentă, urmărindu-i în spirit filosofic şi cu răceală manifestările; însă îşi arătă natura doar pe furiş, ca într-un roman ieftin, şi, întâlnind din partea mea o demonstraţie nestăpânită de mânie, se trase înapoi şi se făcu nevăzută, şuierând. Din ziua aceea, femeia de care e vorba m-a urât.

Parizianca aceasta era întotdeauna datoare cu bani cuiva, cheltuindu-şi salariul dinainte nu numai pe vestminte, ci şi pe parfumuri, cosmetice, croitorese şi dulciuri. Ce epicuree rece, meschină se arăta în toate! O mai văd şi acum. Slabă la faţă şi la trup, lividă, cu trăsături regulate, cu dinţi desăvârşiţi, cu buzele ca un fir de aţă, cu o bărbie mare, proeminentă, cu ochii mari deschişi, însă îngheţaţi, a căror lumină era şi pofticioasă şi avară. Ura munca din toate puterile, şi iubea ceea ce numea ea plăceri, acestea fiind o pierdere de timp insipidă, lipsită de orice înţeles pentru inimă sau pentru minte.

Madame Beck cunoştea perfect de bine caracterul acestei femei. Odată mi-a şi vorbit despre ea, cu un amestec straniu de detaşare, indiferenţă şi antipatie. Am întrebat de ce o mai păstra în şcoală. Mi-a răspuns simplu: „Pentru că era în interesul ei s-o ţină”, şi mi-a

subliniat un fapt pe care eu îl remarcasem dinainte, şi anume că *Mademoiselle* St. Pierre stăpânea într-un grad aproape unic puterea de a păstra ordinea în rândurile nedisciplinatelor ei eleve. Un fior de gheaţă parcă o însoţea şi o împrejmuia, fără pasiune, zgomot sau violenţă. Le ţinea pe fete în mână aşa cum un suflu de vânt îngheţat ar fi încremenit un izvor înspumat. Nu făcea multe parale ca instrument de transmitere a cunoştinţelor, însă în ce priveşte apărarea şi impunerea strictă a regulamentelor era nepreţuită. *„Je sais bien qu'elle n'a pas de principes, ni, peutêtre, de moeurs*[1]*,* recunoscu *Madame cu* sinceritate, însă adăugă filosoficeşte: *„son maintien en classe est toujours convenable et rempli même d'une certaine dignité, c'est tout ce qu'il faut. Ni les élèves, ni les parents ne regardent plus loin, ni, par conséquent, moi non plus"*[2]

Şcoala noastră era o mică lume ciudată, agitată, zgomotoasă; se depunea multă osteneală pentru ca lanţurile constrângerii să fie ascunse sub ghirlande de flori, un suflu subtil de romantism învăluia orice măsuri: o mare îngăduinţă pentru simţuri (ca să spunem aşa) era permisă, ca spre a echilibra restricţiile spirituale severe. Mintea fiecăreia dintre eleve era crescută în lanţurile sclaviei însă. Pentru a împiedica reflecţiile asupra acestui fapt, se găseau şi se foloseau în cea mai mare măsură toate prilejurile pentru distracţii fizice. Aici, ca şi în orice alt domeniu, *Biserica* se străduia să-şi crească copiii robuşti la trup, slăbănogi la suflet, grăsulii, bucălaţi, căliţi în bucuriile naturale, bucuroşi, ignoranţi, fără putere de a gândi, de a-şi pune întrebări. „Mâncaţi, beţi şi trăiţi! spunea ea. Ocupaţi-vă voi de trupul vostru, sufletul lăsaţi-l pe seama mea. Eu am leacul pentru el, eu îi călăuzesc

[1] Ştiu că e lipsită de principii şi poate chiar de moralitate

[2] Păstrarea ei e convenabilă şi dă chiar o oarecare prestanţă, altceva nici nu trebuie. Nici elevele, nici părinţii nu privesc mai departe şi, în consecinţă, nici eu.

paşii, eu îi asigur soarta din urmă”. Un târg în care orice catolic adevărat se consideră în câştig. Lucifer însuşi nu face decât să ofere aceleaşi lucruri: „Toată puterea asta ţi-o dau eu ţie, şi gloria care din ea vine, căci ea mi-a fost dată mie şi oricărei fiinţe aş vrea eu s-o dărui. Dacă tu, dară, mă idolatrizezi pe mine, a ta are să fie!”

Cam pe la vremea aceasta – în soarele cel mai pârguit al verii – instituţia condusă de *Madame* Beck ajungea să fie cea mai veselă cu putinţă pentru o şcoală. Cât era ziua de lungă, uşile cu canaturi mari şi ferestrele cu două aripi erau larg deschise, lumina soarelui părea să se fi stabilit pentru vecie asupra acestor locuri, norii erau departe-departe, călătorind hăt-încolo, peste mare, strângându-se, fără îndoială, în jurul vreunor insule cum ar fi fost Anglia – ţara aceasta îndrăgită de ceţuri – şi retrăgându-se de deasupra continentului. Trăiam mult mai multe ceasuri în grădină decât sub acoperişul claselor; lecţiile se ţineau sub marea boltă, unde luam acum şi masa de multe ori. Pe lângă aceasta, domnea pretutindeni atmosfera de pregătire a vacanţei care aproape că preschimba libertăţile obişnuite în adevărat desfrâu. Mai aveam doar două luni până la vacanţa cea mare, de toamnă; însă înainte de aceasta, o zi mare – o ceremonie importantă – nimic altceva decât *la fête de Madame*[1], îşi aştepta celebrarea.

Conducerea acestei întregi serbări îi revenea mai ales domnişoarei St. Pierre; în ce o priveşte, *Madame* dorea să lase impresia că ar sta deoparte, lipsită de interes şi de cunoştinţă despre ce s-ar fi putut pregăti în onoarea ei. Mai ales, ea nu ştia, nici măcar nu bănuia nici pe departe că în fiecare an se percepea în întreaga şcoală o listă de subscripţie pentru cumpărarea unui dar splendid. Cititorul este rugat să lase cu tact în afara acestei povestiri o scurtă şi tăinuită consultaţie care se desfăşura în această privinţă în iatacul rezervat lui *Madame.*

[1] Sărbătoarea de aniversare a doamnei.

— Ce doriţi anul acesta? era întrebată de către locotenenta ei pariziancă.

— O, n-are importanţă! Las-o încolo de treabă. Lasă-le banii copiilor, săracii. Şi *Madame* îşi lua un aer plin de bunătate şi de modestie.

Aici domnişoara St. Pierre îşi scotea bărbia în afară. O cunoştea pe *Madame* pe degete, avea obiceiul să denumească aerele de *bonte*[1] ale acesteia *des grimaces*[2]. Nici măcar nu-şi dădea osteneala să se prefacă a le respecta o singură clipă.

— *Vite*[3], zicea, cu răceală. Spuneţi ce obiect anume. O bijuterie sau un bibelou, porţelanuri sau argintărie?

— *Eh bien! Deux ou trois cuillers et autant de fourchettes en argent*[4].

Şi rezultatul era o casetă superbă, conţinând argintărie în valoare de 300 de franci.

Programul manifestărilor consacrate acestei *fête* cuprindea: prezentarea darurilor, o gustare în grădină, un spectacol dramatic (cu elevele şi profesoarele ca actori), dans şi cină. Mie, întreaga organizare mi s-a părut splendidă. Zélie St. Pierre se pricepea bine la asemenea lucruri şi le organiza cât se poate de bine.

Piesa de teatru era principalul: aici era necesară o lună întreagă de repetiţii. Alegerea rolurilor necesita de asemenea multă pricepere şi grijă; urmau apoi lecţii de elocinţă, de gesticulaţie, şi apoi istoveala nenumăratelor exerciţii. Pentru toate acestea, după cum e de presupus, domnişoara St. Pierre singură nu era de ajuns, se cereau aici alte talente decât ale ei. Ele puteau fi găsite în persoana lui *Monsieur* Paul Emanuel, profesor de literatură. Nu avusesem niciodată privilegiul să asist la lecţiile de actorie ale domnului Paul, dar îl vedeam adesea traversând aşa-numitul *carré* (o sală pătrată

[1] Bunătate.
[2] Strâmbături.
[3] Repede.
[4] Ei bine, două sau trei linguri şi cam tot atâtea furculiţe de argint.

dintre corpul de locuinţe şi clase). Îl şi auzeam în serile de vară, ţinându-şi lecţiile cu uşile deschise, şi numele său, împreună cu tot soiul de poveşti pe seama lui, îţi ajungeau de pretutindeni la urechi. Mai ales cunoştinţa noastră mai veche, domnişoara Ginevra Fanshawe, care fusese aleasă să susţină un rol însemnat în piesa jucată, căpătase obiceiul, consacrându-mi mie o mare parte din timpul liber, să-şi împăneze conversaţia cu aluzii frecvente la zicerile şi faptele acestui domn. Îi găsea o fiinţă hidoasă şi neinteresantă, şi se prefăcea a fi înspăimântată până la crize de isterie doar la sunetul paşilor sau vocii sale. Era într-adevăr un om mic şi negricios, strepezit şi auster. Chiar şi mie mi se părea o apariţie disonantă, cu barba lui neagră, tunsă scurt, cu fruntea lui largă şi palidă, obrajii scofâlciţi, nările largi şi tremurătoare, privirea pătrunzătoare şi mişcările grăbite. Era şi o persoană iritabilă, ca să te convingi de asta era destul să-l auzi cum îşi muştruluia cu vehemenţă stângaciul grup de actori aflat sub ordinele sale. Uneori izbucnea nerăbdător împotriva acestor actriţe amatoare, iritat de jocul lor fals, de răceala emoţiei lor, de slăbiciunea elocinţei lor. *Ecoutez!*[1] striga; şi pe urmă vocea lui răsuna pretutindeni asemenea unei trompete. Şi când, maimuţărindu-l palid, se auzea piuitul firav al vreunei Ginevra, Mathilde sau Blanche, înţelegeai bine pentru ce un geamăt, găunos de dispreţ sau un şuierat aprins de mânie le răsplătea ecoul lor lipsit de viaţă:

— *Vous n'êtes donc que des poupées?* îl auzeam tunând. *Vous n'avez pas de passions, vous autres? Vous ne sentez donc rien? Votre chair est de neige, votre sang de glace*? *Moi, je veux que tout cela s'allume, qu'il ait une vie, une âme!*[2]

---

[1] Ascultaţi!

[2] Nu sunteţi decât nişte marionete? [...] Voi n-aveţi niciun fel de pasiuni? Nu simţiţi chiar nimic? Aveţi trupul de zăpadă, sângele îngheţat? Dar eu vreau ca totul să se aprindă, să fie viaţă, suflet aici!

Van îndemn! Şi când, în cele din urmă, se convingea şi el că e van, se năpustea deodată năruind totul în jur. Până atunci le învăţase ce este o tragedie grandioasă, acum sfâşia tragedia în bucăţi şi se întorcea a doua zi cu o comedioară mai compactă. La aceasta ele se arătau mai încântate. Curând el le sfărâma şi această jucărioară în mâini.

Mademoiselle St. Pierre prezida întotdeauna la lecţiile domnului Paul, şi mi s-a spus cum comportarea ei desăvârşită, atenţia aparentă cu care urmărea totul, tactul şi graţia ei l-au impresionat pe acest domn cât se poate de favorabil. Stăpânea într-adevăr arta de a plăcea pentru un timp anume, şi aceasta în ochii cui dorea ea, însă sentimentul acesta nu dăinuia, într-un singur ceas se usca precum roua, dispărea ca puful de păpădie.

Ziua care preceda această *fête* era o sărbătoare la fel de mare ca şi *la fête* însăşi. Era consacrată dereticării, aranjării şi împodobirii celor trei săli de clasă. Toată casa intra într-o forfotă din cele mai vesele, nici în camerele de sus, nici la parter nu mai găseai un locşor liniştit. În consecinţă, eu îmi căutam adăpost în grădină. Toată ziua am rătăcit sau am stat acolo singură, găsind căldură la lumina soarelui, umbră printre copaci şi un fel de alinare a singurătăţii în propriile mele gânduri. Îmi amintesc bine că toată ziulica aceea n-am schimbat decât două propoziţii cu vreo vieţuitoare, şi asta nu pentru că m-aş fi simţit singură, dimpotrivă, îmi părea mai bine că sunt liniştită. În calitatea mea de supraveghetoare, era suficient să trec prin încăperi o dată sau de două ori, să observ schimbările făcute, cum se înjgheba o seră şi o cameră pentru îmbrăcatul actorilor, cum se ridica o mică scenă cu decorurile, cum conduceau totul *Monsieur* Paul Emanuel în colaborare cu *Mademoiselle* St. Pierre, şi cât de vesele lucrau sub controlul său.

Sosi şi ziua cea mare. Soarele răsări fierbinte pe un cer cald şi lipsit de orice nori şi străluci ziua întreagă până

seara. Toate uşile şi ferestrele casei erau larg deschise şi te întâmpina senzaţia plăcută a aerului proaspăt de vară şi libertatea cea mai desăvârşită părea să constituie deviza pentru întreaga zi. Profesoarele şi elevele coborâră la micul dejun în halate de casă şi cu părul în cârlionţi de hârtie, anticipând *avec délices*[1] toaletele somptuoase de seară, păreau să accepte cu o adevărată plăcere să-şi petreacă dimineaţa în neglijeuri, într-un fel ca nişte pofticioşi consilieri municipali care postesc pregătindu-se pentru un mare banchet. Cam pe la orele nouă dimineaţa sosi un personaj important, *le coiffeur*[2]. El îşi stabili – sacrilegiu – cartierul general în oratoriu, şi acolo, în prezenţa cristelniţei, lumânărilor şi crucifixului, îşi desfăşură activitatea artistică. Fiecare dintre fete fu chemată pe rând să treacă prin mâinile sale, ieşind dintre ele cu căpşorul lucitor ca o scoică străbătută de linii albe fără greş şi încununat de cozi care străluceau ca date cu lac. Trecui şi eu la, rând, alături de toate, şi abia dacă-mi veni să cred ce-mi spuse oglinda când, după aceea, o privii spre a cerceta rezultatul operaţiei: ghirlandele revărsate de cosiţe castanii buclate mă uimiră, mă temeam că nici nu e în întregime părul meu şi făcui mai multe încercări de a le smulge pentru a mă convinge de contrariul. Recunoscui atunci în acest coafor un adevărat artist de mâna întâi, în orice caz unul care reuşea să scoată uimitor de mult din cele mai neinteresante materiale.

Oratoriul fiind închis, dormitorul deveni scena abluţiunilor, aranjărilor şi pregătirilor deosebit de minuţioase. Pentru mine a fost, şi continuă să fie pentru totdeauna, o enigmă cum anume izbuteau să cheltuiască atât de multă vreme pentru a face atât de puţin. Operaţia era meticuloasă, complicată, prelungită, rezultatele erau simple. O rochie simplă de muselină albă, o fundă

[1] Cu încântare.
[2] Coaforul.

albastră (culoarea Fecioarei), o pereche de mănuşi de piele albă sau de culoarea paiului – aceasta era uniforma de gală, pentru îmbrăcarea căreia profesoarele şi elevele care umpleau această casă folosiră trei ceasuri ucigaş de lungi. Dar, deşi simplă, trebuie să recunoaştem că această găteală era perfectă, perfectă în ce priveşte cochetăria, prospeţimea şi adaptarea la fiecare persoană, fiecare din căpşoare fiind, de asemenea, coafat cu o delicioasă drăgălăşenie şi cu gust sigur, folosindu-se fiecare detaliu potrivit cu frumuseţea amplă, fermă, a contururilor femeilor din ţara Labassecour, deşi poate prea ţepene pentru vreun stil de frumuseţe mai flexibil şi mai fluent. În sfârşit, efectul ultim era demn de toată lauda.

Contemplând această revărsare diafană, albă ca neaua, mă simţeam ca o pată umbroasă pe un câmp de lumină. N-aveam curajul să îmbrac şi eu o rochie din acestea albe, transparente. Ceva subţire trebuia în orice caz să port, căci căldura de afară şi dinăuntrul casei era prea mare pentru ca să fi putut suporta o ţesătură mai groasă, astfel că am căutat prin vreo duzină de prăvălii, până când am dat peste un material purpuriu închis care semăna cu crepul, ceva, cum s-ar spune, de culoarea ceţurilor întunecate peste un câmp în floare. Croitoreasa mea se străduise cu bunătate s-o facă aşa cum se pricepuse mai bine. Deoarece, cum observase ea cu îndreptăţire, era *si triste, si peu voyant*[1], grija deosebită în croirea modelului era cu atât mai necesară. Era bine că ea vedea lucrurile astfel, căci eu n-aveam nicio floare, nicio bijuterie cu care să mai sporesc efectul materialului, şi, mai mult, n-aveam nicio strălucire naturală a tenului care să mă ajute.

În rutina de zi cu zi, uităm de existenţa unor asemenea defecte, însă ele îşi arată chipul hâd în acele prilejuri mai sărbătoreşti când frumuseţea ar trebui să strălucească

[1] Aşa trist, aşa şters.

fără pată.

Cu toate acestea, în rochia mea de umbră, mă simţeam în lumea mea şi în largul meu, era un avantaj de care nu m-aş fi putut bucura în nicio altă învestmântare mai strălucitoare sau mai atractivă. *Madame* Beck îmi dădea şi ea curaj: rochia ei era aproape la fel de discretă ca şi a mea, decât că ea mai purta şi o brăţară şi o broşă mare scânteind din montura de aur în care erau puse pietrele preţioase. Se întâmplă să ne întâlnim pe scară, şi ea îmi adresă un semn din cap şi un surâs de aprobare. Nu că ar fi fost de părere că arăt bine – un amănunt de acesta nu era în măsură să-i fi atras ei atenţia –, ci doar pentru că mă considera îmbrăcată *convenablement, décemment*[1] iar Convenţionalitatea şi Decenţa erau cele două zeităţi calme pe care le adora *Madame.* Se opri chiar o clipă, îşi lăsă pe umărul meu mâna înmănuşată, în care strângea o batistă brodată şi parfumată, şi îmi şopti ca pe o confidenţă la ureche un sarcasm la adresa celorlalte profesoare (pe care, în faţă, le complimentase). „Nimic mai absurd, îmi spuse, decât ca nişte *femmes mûres*[2] să se îmbrace ca nişte fetiţe de cincisprezece ani, *quant à la St. Pierre, elle a l'air d'une coquette qui fait l'ingénue*[3].

Pentru că eram gata cu cel puţin două ceasuri înaintea tuturor celorlalte, îmi făcui plăcerea de a mă îndrepta nu spre grădină – unde slujitoarele trebăluiau potrivind mesele lungi, aşezând scaunele şi întinzând feţele de mese pentru gustări –, ci spre sălile de clasă acum deşerte, liniştite, răcoroase şi curate cu zidurile lor de curând văruite, cu duşumelele cu scândura proaspăt frecată abia uscate, cu florile de curând culese împodobind firidele.

Retrăgându-mă în prima sală de clasă, o încăpere mai mică şi mai atrăgătoare decât celelalte, şi scoţând din biblioteca, a cărei cheie o păstram eu, un volum mai

[1] În chip convenabil, decent.
[2] Femei coapte.
[3] Cât despre St. Pierre, parcă ar fi o cochetă care face pe ingenua

promiţător după titlu, mă aşezai să citesc. Uşile de sticlă ale acestei săli de clasă se deschideau spre bolta cea mare, crengi de salcâm îi atingeau uşor panelurile de sticlă, întinzându-se să se îmbine cu trandafirii de pe un boschet care creştea de cealaltă parte, şi în acest boschet zumzăiau albinele fericite. Am început să citesc. Şi tocmai când zumzetul lin; umbra prietenoasă, liniştea caldă, însingurată a acestor clipe retrase începeau să-mi şteargă înţelesul vorbelor citite pe file, şi să-mi lunece vedeniile prin faţa ochilor atrăgându-mă pe căile reveriei într-o ţară ascunsă a visării, tocmai atunci clinchetul clopoţelului atât de încercat de la uşa dinspre stradă mă smulse din îngândurare, readucându-mă la prezent.

Adevărul este că acest clopoţel sunase întreaga dimineaţă în timp ce comisionarii, servitorii, coaforii şi croitoresele veneau şi se duceau după diferitele lor treburi. Pe lângă aceasta, aveam toate motivele să ne aşteptăm ca să sune mai departe şi toată după-amiaza, căci mai bine de o sută de eleve externe trebuiau să sosească în trăsurile lor, şi nici nu ne-am fi putut aştepta să-l vedem odihnindu-se seara, când părinţii şi prietenii aveau să se strângă pentru a asista la spectacolul teatral. În asemenea împrejurări, faptul că cineva suna acum – chiar cu atâta insistenţă – era de la sine înţeles. Şi cu toate acestea acum părea să sune altfel, cu un accent care-mi alungă deodată visele şi mă făcu să tresar, scăpând cartea de pe genunchi.

Mă aplecam tocmai să o ridic de pe jos când – ferm, grăbit, neabătut – trecând prin vestibul, prin coridor, prin curtea interioară, prin clasa întâi, a doua, şi sala cea mare, răsună un pas rapid, ritmat, apropiindu-se. Uşa închisă a clasei care forma atunci sanctuarul meu nu se dovedi un obstacol şi brusc ea sări în lături şi un palton şi o bonetă grecească se arătară în deschizătură. Odată cu acestea doi ochi, la început cercetând nehotărâţi şi apoi, înfometaţi parcă, ţinându-se asupra mea.

— *C'est cela,* spuse un glas. *Je la connais, c'est l'Anqlaise. Tant pis. Tout Anglaise et, par conséquent, toute béguele qu'elle soit, elle fera mon affaire, ou je saurai pourquoi.*[1]

Apoi, cu un fel de politeţe grosolană (îşi închipuia probabil că nu înţelesesem mormăiala sa jignitoare dinainte). Şi în jargonul cel mai negramatical care s-ar fi putut închipui, adăugă: „Dom'şoară, acum trebuie dumneata jucat. Pe mine nu mă scoate de-aici".

— Ce pot să fac pentru dumneata, domnule Paul Emanuel? întrebai, căci Paul Emanuel era, şi încă într-o stare de mare tulburare.

— Trebuie să joci. Nu vreau să te văd că dai înapoi, sau că te-ncrunţi sau că faci pe modesta. Ţi-am văzut talentul din seara când ai venit. Iţi ştii singură posibilităţile, trebuie să joci, trebuie.

— Dar cum aşa, domnule Paul? Ce vrei să spui?

— N-avem timp de pierdut, continuă el, vorbind acum în limba franceză, şi să lăsăm deoparte orice rezervă, orice scuze, orice prefăcătorii de pisică. Trebuie să-ţi joci rolul.

— În vodevilul dumneavoastră?

— În vodevil, aşa cum spui.

Am rămas cu gura căscată, cuprinsă de oroare. Ce vroia să spună omuleţul acesta, pentru numele lui Dumnezeu?

— Ascultă! spuse el. Am să-ţi spun cum stau lucrurile, şi apoi dumneata ai să-mi răspunzi da sau nu. Şi după felul în care ai să-mi răspunzi am să te preţuiesc eu după aceea.

Tulburarea cu greu stăpânită a unei firi cât se poate de impresionabile îi împurpurase obrajii, îi încărca de săgeţi usturătoare privirile, era o fire pe care cei prea pripiţi, prea prefăcuţi, şovăitori, prea posomorâţi, mai ales cei

[1] Ea e. [...] O cunosc, este englezoaica. Cu atât mai rău, Oricât o fi ea de englezoaică, şi deci de prefăcută, e bună pentru ce-mi trebuie mie, sau dacă nu, să-mi spună de ce n-ar vrea.

care nu i se supuneau prea repede o puteau uşor împinge la excese violente şi regretabile. Tăcerea şi atenţia constituiau cel mai bun leac pentru această iritare de moment. Îl ascultai deci.

— Toată chestia se duce de râpă, începu el. Louise Vanderkelkov s-a îmbolnăvit pe neaşteptate, sau cel puţin aşa pretinde femeia aceea ridicolă, maică-sa. În ce mă priveşte, sunt sigur că ar putea foarte bine să-şi joace rolul dacă ar vrea, tot ce-i lipseşte este bunăvoinţa. I s-a dat şi ei un rol, aşa cum ştii, sau cum poate că nu ştii, n-are a face, şi fără rolul acesta toată piesa e-n aer. N-au mai rămas decât câteva ceasuri în care poate fi învăţat, şi niciuna din fetele din şcoala asta nu vrea să dea dovadă de bun simţ şi să accepte să facă aşa ceva. La dracu', nu e un rol interesant, şi nici prea atrăgător, amorul lor propriu blestemat – calitatea asta josnică din care femeile au întotdeauna atât de mult în firea lor – li se răzvrăteşte la gândul acesta. Englezoaicele au fost dintotdeauna sau cele mai bune sau cele mai rele femei. *Dieu sait que je les déteste comme la peste, ordinairement*[1] (aceste vorbe le scoase printre dinţii pe care şi-i încleştase). Mă adresez acum unei englezoaice cerându-i să mă salveze. Care e răspunsul ei: Da sau Nu?

O mie de obiecţii îmi năpădiră gândul. Limba străină, timpul limitat pe care-l aveam la dispoziţie, faptul că trebuia să mă dau în spectacol în faţa lumii... Orice înclinaţii aş fi simţit îmi piereau la gândul acesta, calităţile pe care mi le cunoşteam îmi piereau, respectul faţă de mine însămi (defectul acesta josnic!) dădea îndărăt cuprins de spaimă. Nu, nu, nu! îmi spuneau toate acestea, însă, ridicându-mi ochii spre *Monsieur* Paul şi văzându-i ochii tulburaţi, aprinşi, cercetători, cu un fel de rugă dincolo de toate ameninţările proferate, de pe buze îmi căzu cuvântul *Oui*[2].

[1] Dumnezeu ştie că le detest ca pe ciumă, îndeobşte.
[2] Da.

— *Vite, à l'ouvrage!*[1] Uite aici cartea, iată-ţi rolul, citeşte.

Şi începui să citesc. El nu mă lăudă deloc, la anumite pasaje se strâmbă de-a binelea şi bătu din picior. Îmi dădu o lecţie, eu îl imitai cu toată sârguinţa. Era un rol dezagreabil – un rol de bărbat – un fel de cochet înfumurat şi arogant. Nu puteai să pui nici inimă şi nici inteligenţă într-un asemenea rol, era demn de ură. Piesa – un fleac fără pretenţii – se ocupa mai ales de eforturile a doi rivali pentru a câştiga mâna unei cochete frumuşele. Unul dintre îndrăgostiţi era considerat simpatic, era un bărbat bun şi politicos însă lipsit de maniere, un fel de diamant neşlefuit. Celălalt era un fluture, un mare vorbăreţ şi un om în care nu puteai avea nicio încredere. Şi eu trebuia să fiu acest fluşturatic, gură-spartă şi trădător.

Am făcut tot ce am putut dar asta nu era de ajuns; ştiam bine. *Monsieur* Paul şi-a ieşit din fire, spumega. Străduindu-mă din toate puterile, am căutat să fac mai mult decât merita rolul, şi cred că el mi-a apreciat aceste intenţii bune. În vorbe, s-a arătat aproape mulţumit. *Ça ira*[2], strigă, şi în clipa când glasurile începură să se audă dinspre grădină şi rochile albe prinseră să fluture printre copaci, mai adăugă: Trebuie să te retragi acum, trebuie să fii singură să înveţi bine toate astea. Haide cu mine.

Fără să-mi mai lase timp sau prilej să-mi revin, mă trase după sine într-un fel de vârtej, sus pe scări, la etaj, la etajul al doilea, de fapt al treilea (căci omuleţul acesta febril părea să-şi găsească din instinct drumul spre podul izolat şi întunecat). Acolo fui dusă, împinsă şi încuiată, căci cheia se afla în uşă, şi tocmai această cheie el o luă cu sine atunci când se făcu nevăzut.

Podul acesta nu era un loc plăcut, cred că nici omuleţul acesta nu ştia chiar cât e de neplăcut, căci altminteri nu

[1] Repede, la treabă!
[2] Are să meargă.

m-ar fi încuiat acolo cu atâta grabă. Pe vremea aceea călduroasă de vară, era înăbuşitor aici ca într-un cuptor, ca în Africa, tot aşa cum iarna era friguros ca o Groenlandă. Lăzi şi grămezi de lemne îl umpleau, vestminte vechi îi căptuşeau pereţii nevăruiţi şi pânze mari de păianjen acopereau tavanul de multă vreme necurăţat. Toată lumea ştia bine că este locuit de şobolani, de tot felul de gângănii scârboase, la care se mai adăuga şi faptul că fantoma călugăriţei din grădină fusese o dată văzută şi aici. Un întuneric aproape total îi ascundea un colţ, peste care, parcă spre a-i spori taina, se trăsese şi o draperie veche, asta ca un fel de paravan în dreptul unor haine vechi de iarnă agăţate toate de un cuier, asemenea unor răufăcători spânzuraţi de eşafodul lor. Dintre aceste mantii şi în spatele acelei perdele se spunea că-şi făcuse apariţia călugăriţa. În ce mă priveşte eu nu credeam în existenţa ei şi nici nu mă simţeam tulburată de gândul la ea. Văzui însă un şobolan deosebit de mare şi negru şi cu coada foarte lungă cum iese din alcovul acela murdar şi apoi privirile-mi căzură peste o mulţime de gândaci care foiau pe duşumele. Această privelişte mă descumpăni mai mult poate decât aş dori să recunosc, ca şi praful, dezordinea şi căldura sufocantă de acolo. Această din urmă neplăcere ar fi devenit probabil cu neputinţă de îndurat dacă n-aş fi găsit mijlocul de a deschide şi fixa luminatorul făcând astfel să intre puţin aer proaspăt. Sub această deschizătură salvatoare trăsei o ladă mare goală şi, aşezând deasupra o lădiţă mai mică, ştergându-le pe amândouă de praf, îmi strânsei bine în jurul trupului rochia (cea mai bună gătează a mea, îl rog pe cititor să-şi amintească; şi ca atare constituind un obiect legitim de atenţie), urcai pe acest tron improvizat şi, instalându-mă, mă apucai să-mi iau în stăpânire cât mai bine rolul. Tot buchisindu-l, stam cu frica în sân de gândacii şi gângăniile care mă speriau chiar mai mult decât şobolanii.

La început am avut impresia că mă apucasem de o treabă cu neputinţă de dus la capăt, şi mă resemnai pur şi simplu să fac tot ce se putea face şi să mă aştept cu tot stoicismul la un eşec. Descoperii însă, curând, că un rol într-o asemenea piesă scurtă nu depăşea ce ar fi putut învăţa o memorie obişnuită în câteva ceasuri. Începui deci să învăţ replicile treptat, la început în şoaptă şi apoi, cu voce tot mai tare. Fiind sigură că nu aveam niciun fel de fiinţe umane ca spectatori, îmi jucai rolul în faţa gândacilor din pod. Pătrunzându-i goliciunea, falsitatea şi frivolitatea, însufleţită de dispreţ şi nerăbdare, mă răzbunai pe personajul ridicol şi îngâmfat, care constituia rolul meu, făcându-l şi mai demn de râs şi găunos decât era.

După-amiaza trecu. Ziua începu să alunece către seară, şi, cum nu mâncasem nimic de la micul dejun, începu să mi se facă foarte foame. Mă gândeam acum la gustarea pe care, fără îndoială, o luau acum cu toţii jos, în grădină (văzusem în vestibul un coş întreg cu prăjituri cu cremă, pe care le preferam dintre toate produsele de cofetărie). O asemenea prăjitură mi se părea că ar fi fost foarte *a propos*[1] în momentul de faţă, şi, pe măsură ce îmi creştea pofta de o asemenea delicatesă, îmi venea tot mai greu să îndur această zi de sărbătoare şi la post şi întemniţată. Oricât ar fi fost de depărtat podul meu de uşa din faţă şi de vestibul, clopoţelul neobosit se auzea şi de aici, ca şi zgomotul neîncetat al roţilor peste pietrele caldarâmului. Ştiam că toată casa şi grădina erau pline de lume şi că jos domnea o atmosferă de bucurie şi bună dispoziţie; aici, sus, începea să se facă întuneric, gândacii începeau să-mi piară din faţa ochilor obosiţi şi tremuram la gândul că s-ar fi putut întoarce în marş împotriva mea, căţărându-se nevăzuţi pe tronul meu şi invadându-mi pe nesimţite fusta. Nerăbdătoare şi înfricoşată începui să-mi repet acum ultima dată rolul, mai mult ca să-mi omor timpul.

[1] Binevenită.

Tocmai când terminam, zgomotul atât de mult amânat al cheii se auzi în broască. *Monsieur* Paul (prin întunecimea din jur mai puteam să văd că era *Monsieur* Paul, căci mai dăinuia o rază care să-mi arate negrul catifelat al părului său tuns scurt şi ivoriul palid al frunţii sale) aruncă o privire înăuntru.

— Bravo! strigă, ţinând uşa deschisă şi oprindu-se în prag. *J'ai tout entendu. C'est assez bien. Encore!*[1].

Ezitai o clipă.

— *Encore!* spuse el cu toată gravitatea. *Et point de grirnaces! A bas la timidité!*[2]

Îmi repetai încă o dată rolul, dar de data asta deloc atât de bine pe cât îl făcusem singură.

— *Enfin, elle sait*[3] spuse el aproape dezamăgit acum, şi ţinând seama de împrejurări, nu ne putem arăta prea pretenţioşi. Apoi, adăugă: S-ar putea să mai ai încă douăzeci de minute pentru ultimele pregătiri. *Au revoir*[4]. Şi se pregătea să plece.

— *Monsieur!* strigai, făcându-mi singură curaj.

— *Eh bien. Qu'est-ce que c'est, Mademoiselle?*

— *J'ai bien faim.*

— *Comment, vous avez faim! Et la collation?*[5]

— Nu ştiu ce-i cu gustarea. Nici n-am văzut-o, de când stau încuiată aici.

— *Ah, c'est vrai!*[6] strigă el.

Într-o clipă mă scoase din jilţul meu, şi mă sili să evacuez podul. Repetând în sens invers vârtejul care mă adusese aici, sus, în pod, el mă trase dintr-o răsuflare jos, tot mai jos pe scări, până în bucătărie. Îmi venea să cred că nu ne vom mai opri până în pivniţă. Bucătăresei îi puse

---

[1] Am auzit tot. E destul de bine. Încă o dată !

[2] Încă o dată! [...] Şi fără strâmbături! Lasă timiditatea!

[3] În sfârşit, ştie.

[4] La revedere.

[5] Ei bine. Ce mai e, domnişoară ? — Mi-e tare foame. — Cum aşa, ţi-e foame! Şi gustarea?

[6] A, e adevărat!

în vedere pe un ton poruncitor să-mi facă rost de mâncare şi mie, la fel de poruncitor, să mănânc. Spre bucuria mea, masa mea se limită de data asta la cafea şi prăjitură, mă temusem de vin şi de dulciuri mai consistente, care nu-mi plăceau. Cum de-a ghicit că-mi dorisem *un petit pâté à la crème*[1] n-aş putea să spun; însă se duse personal şi-mi procură de undeva. Mâncai şi băui cu toată bunăvoinţa, păstrându-mi prăjiturică la urmă.

Monsieur Paul îmi supraveghea masa, şi aproape că mă sili să înghit mai mult decât puteam.

— *A la bonne heure*[2]*,* strigă, atunci când îl făcui să înţeleagă adevărul că n-aş mai fi putut înghiţi nicio îmbucătură şi, cu mâinile ridicate în aer, imploram să fiu scutită de ultima felioară pe care întinsese unt. Ţi-ar conveni să mă consideri drept un soi de tiran şi de Barbă Albastră, care ţine femeile să moară de foame într-o magherniţă. În realitate, nu sunt chiar aşa ceva. Acum, *mademoiselle,* te simţi destul de curajoasă şi în puteri să apari pe scenă?

Îmi venea să cred că da, deşi, la drept vorbind, mă simţeam destul de buimacă şi n-aş fi putut spune nici eu singură cât de în puteri mă credeam în realitate. Însă omuleţul acesta era dintre făpturile cu care-ţi este cu neputinţă să te lupţi, decât doar dacă simţi în tine o forţă atotputernică, la fel de mare, cu care s-o supui pe a lui.

— Vino, atunci, îmi spuse, întinzându-mi mâna.

Îi dădui mâna, şi el porni tot în pas grăbit, silindu-mă să alerg pe lângă el pentru a putea ţine pasul. În curtea interioară se opri o clipă, aici erau aprinse nişte lămpi mari. Uşile mari spre sălile de clasă erau larg deschise, ca şi cele, la fel de mari, spre grădină. Portocali înfloriţi în glastre uriaşe şi flori mari în vaze împodobeau aceste portaluri de o parte şi de alta, şi grupuri de doamne şi

[1] O mică prăjiturică cu frişcă.
[2] Să-ţi fie de bine.

domni în haine de seară stăteau sau se plimbau printre ele. Înăuntru, sălile de clasă deschizându-se dintr-una într-alta ofereau o privelişte încărcată de o mulţime densă, unduitoare, murmurătoare, strălucitoare, în nuanţe trandafirii, albăstrii şi albe aproape transparente. Deasupra scânteiau mari lustre, departe în fund era scena, o cortină solemnă verde, un şir de flăcări lucitoare la rampă.

— *N'est-ce pas que c'est beau?*[1] întrebă însoţitorul meu.

Aş fi vrut să spun că e frumos, însă inima mi se oprise în gât. *Monsieur* Paul îşi dădu seama de asta şi se întoarse spre mine cu o strâmbătură oribilă, scuturându-mă de braţ să mă facă să-mi vin în fire.

— Am să fac tot ce-am să pot dar aş vrea atât de mult să se termine toate astea odată, spusei, şi apoi adăugai: Şi trebuie să trecem prin toată mulţimea asta?

— Ba deloc, ştiu eu să aranjez treburile mai bine. Trecem prin grădină, pe aici.

Într-o clipă ieşisem în grădină. Noaptea liniştită, aerul proaspăt mă mai înviorară. Nu era lună, însă răsfrângerile luminilor de la nenumăratele ferestre iluminau curtea bine şi chiar, ceva mai nelămurit şi aleile. Cerul era fără nori, măreţ în pulsaţia focurilor lui însufleţite. Ce blânde sunt nopţile pe continent! Cât de înmiresmate, dulci, tainice! Nu bântuie ceţurile marine, nici umezeala care să te înfioare, sunt limpezi ca amiezile şi proaspete ca dimineţile în zori.

Traversând curtea şi grădina, am ajuns la uşile mari de sticlă ale primei săli de clasă. Erau deschise, cum erau deschise toate uşile în noaptea aceea. Trecurăm pe aici, apoi mă duse într-un cabinet micuţ, care despărţea această sală de clasă de sala cea mare. Mă orbi o clipă lumina care domnea în încăpere. Eram asurzită de sunetul atâtor glasuri, mă sufocam aproape, atât era de

[1] Nu-i aşa că e frumos?

cald, înăbuşitor, plin de lume.

— *De l'ordre, du silence!*[1] strigă *Monsieur* Paul. Ce-i asta, haos? întrebă, şi îndată se făcu tăcere. Din câteva vorbe şi tot atâtea gesturi îi scoase afară pe jumătate din cei prezenţi şi îi obligă pe cei rămaşi să respecte ordinea. Cei rămaşi erau toţi în costumele piesei, erau actorii şi aceasta era cabina de schimb. *Monsieur* Paul mă prezentă. Toate privirile se îndreptară spre mine şi se auziră unele chicoteli. Era cu adevărat o surpriză, nimeni nu s-ar fi aşteptat ca englezoaica să joace într-un vodevil. Ginevra Fanshawe, splendid costumată pentru rolul ei şi arătând fascinant de frumoasă, întoarse spre mine ochii rotunzi ca mărgelele. Era într-o dispoziţie de zile mari, câtuşi de puţin tulburată de trac, încântată chiar la gândul că putea străluci în faţa a sute de priviri – însă intrarea mea păru s-o încremenească de uimire. Ar fi exclamat ceva cu glas tare, însă *Monsieur* Paul o făcu pe ea, şi pe toate celelalte, să păstreze tăcerea.

După ce examinase şi criticase înfăţişarea tuturor din trupă, el se întoarse spre mine:

— Şi dumneata trebuie să te îmbraci pentru rolul dumitale.

— Să se îmbrace în costum de bărbat! exclamă Zélie St. Pierre, ţâşnind deodată în faţă, şi adăugă, prevenitoare: Am s-o ajut eu să se îmbrace.

Să mă costumez în haine bărbăteşti nu-mi plăcea deloc şi nici nu-mi convenea. Consimţisem să-mi asum numele şi rolul unui bărbat, cât despre hainele lui, *halte là!*[2] Nu, aveam să-mi păstrez propriile mele vestminte, orice s-ar fi întâmplat. *Monsieur* Paul n-avea decât să tune şi să fulgere, eu aveam să-mi păstrez rochia. Îi spusei asta, cu o voce pe cât de hotărâtă pe atât de încordată, chiar dacă scăzută, şi poate cam tremurătoare când ajunsei să-mi articulez cuvintele.

---

[1] Ordine, linişte!

[2] Până aici!

El nu izbucni numaidecât tunând şi fulgerând, aşa cum crezusem c-avea s-o facă, rămase tăcut. Însă Zélie interveni ea.

— Are să fie extraordinar. Uite aici hainele, toate, toate sunt aici. Puţin cam prea mari, dar aranjez eu asta. Haide, *chère amie – belle Anglaise*[1].

Şi îmi surâdea cu falsitate, căci eu nu eram deloc *belle.* Mă apucase de mână şi mă trăgea după ea. *Monsieur* Paul stătea locului, impasibil, neutru.

— Nu trebuie să mi te împotriveşti, continua domnişoara St. Pierre, căci într-adevăr mă împotriveam. Vrei să strici totul, ai vrea să ne strici la toate cheful, să dai peste cap toată trupa, să sacrifici totul amorului propriu al dumitale. Ar fi mai mare păcatul, *Monsieur* n-ar permite să se întâmple aşa ceva.

Îi căuta privirea. Eu aşteptam, de asemenea, să-i prind privirea. El îi adresă întâi ei o privire. Apoi se întoarse către mine. „Stai!” spuse încet, oprind-o pe tânără St. Pierre, care continua să mă tragă după ea. Toată lumea îi aştepta acum hotărârea. Nu era mânios, doar iritat. Îmi dădeam seama de asta, şi începui să prind curaj.

— Nu-ţi plac hainele acestea? întrebă, arătând spre costumul bărbătesc.

— Nu pot spune că obiectez la unele din ele, dar n-am să mi le pun toate astea pe mine.

— Şi atunci, cum le vrei? Cum aşa, accepţi un rol de bărbat şi vrei să ieşi pe scenă îmbrăcată ca o femeie? Este o piesă de amatori, e adevărat, un *vaudeville de pensionnat*[2]*.* Cu unele modificări aş putea şi eu să fiu de acord, şi totuşi trebuie să ai pe dumneata ceva care să arate că aparţii de sexul tare.

— O să şi am, *Monsieur*, dar doresc să se aranjeze lucrul acesta după cum vreau eu. Nu trebuie să se amestece nimeni, nimeni nu trebuie să încerce să mă

[1] Scumpa mea prietenă – frumoasă englezoaică.
[2] Vodevil de pension.

constrângă. Lăsaţi-mă să mă îmbrac aşa cum cred eu.

Fără să mai spună o vorbă *Monsieur* luă costumul din mâinile domnişoarei St. Pierre, mi-l dădu mie şi-mi permise să trec dincolo să mă schimb. Rămasă singură, mă mai liniştii, şi mă pusei pe treabă. Păstrându-mi vestmintele feminine fără niciun fel de restricţii, îmi îmbrăcai doar pe deasupra o mică jachetă, un guler şi o cravată şi o manta de dimensiuni mici – toate alcătuiau costumul frăţiorului unei eleve. Desprinzându-mi părul din coadele în care era prins, îl strânsei la spate într-un coc mare şi mi-l pieptănai într-o parte în faţă. Îmi luai apoi într-o mână pălăria şi mănuşile şi trecui în camera de alături. Monsieur Paul mă aştepta, ca şi toate celelalte. Mă privi.

— Poate să meargă, ţinând seama că suntem într-un pension, spuse. Apoi adăugă, nu fără bunătate: *Courage, mon ami! Un peu de sang froid, un peu d'aplomb, Monsieur Lucien, et tout ira bien*[1].

Tânără St. Pierre chicoti iarăşi cu răceala ei de şarpe.

Eram nervoasă, auzind-o mă enervai şi nu mă putui împiedica să nu mă întorc spre ea spunându-i că, dacă ea n-ar fi fost o doamnă şi eu un domn, aş fi poftit-o până afară.

— După spectacol, după spectacol, spuse *Monsieur* Paul. După aceea, am să-mi împart perechea de pistoale între dumneavoastră două, şi veţi reglementa cearta asta după toate regulile. N-are să fie altceva decât vechea ceartă dintre Franţa şi Anglia.

Se apropia momentul când trebuia să înceapă spectacolul. *Monsieur* Paul, adunându-ne pe toate în faţa lui, ne ţinu o scurtă cuvântare, ca un general adresându-se soldaţilor în preajma atacului. Nu mai ştiu, din tot ce ne-a spus, decât că ne-a recomandat să ne pătrundem de sentimentul propriei noastre lipse de importanţă. M-am

[1] Curaj, prietene ! Puţin sânge rece, puţină prezenţă de spirit, domnule Lucien, şi totul are să meargă bine.

gândit că un asemenea sfat era de prisos pentru unele dintre noi. Sună un clopoţel. Eu şi alte două actriţe ne-am trezit împinse spre scenă. Clopoţelul sună din nou. Eu trebuia să pronunţ primele cuvinte.

— Nu privi spre public, nu te gândi deloc la spectatori, îmi şopti *Monsieur* Paul la ureche. Închipuie-ţi că eşti în pod şi că joci în faţa şobolanilor.

Dispăru. Cortina se ridică, se trase până în tavan, luminile strălucitoare, camera imensă, mulţimea de vestminte vesele, izbucniră deodată în faţa noastră. Mă gândii la gândacii cei negri de sus, la lăzile cele vechi, la mobilele mâncate de cari, îmi spusei rolul prost, dar de spus îl spusei. Prima replică păru cea mai grea, îmi arătă că nu de public mă temeam cel mai mult, ci de propria mea voce. Alcătuit din necunoscuţi şi din străini, publicul nu însemna nimic pentru mine. Şi nici nu m-am mai gândit la ei. Când mi s-a dezlegat limba şi când vocea şi-a recâştigat volumul obişnuit, nu m-am mai gândit la nimic altceva decât la rolul pe care trebuia să-l joc, la personajul pe care-l reprezentam – şi la *Monsieur* Paul, care asculta, urmărea totul, sufla replici din culise.

Curând, sentimentul propriei mele puteri mă câştigă, izvorul câştigă forţă şi se revărsă în mine. Îmi recăpătai în suficientă măsură încrederea şi calmul ca să-i pot examina pe ceilalţi în jurul meu. Unii dintre ei jucau foarte bine, mai ales Ginevra Fanshawe, care trebuia să cocheteze între doi rivali, şi reuşea s-o facă în chip admirabil. De fapt, era în elementul ei. Observai că o dată sau de două ori îşi sublinie cu o căldură mai deosebită replicile şi dădu semne de parţialitate în felul ei de a fi faţă de mine – cochetul îngâmfat. Mă favoriza cu atâta emfază şi însufleţire, arunca priviri atât de focoase spre publicul care asculta şi aplauda, încât mie care o cunoşteam bine – îmi deveni curând de tot limpede că juca anume pentru cineva. Atunci îi urmării privirile, surâsul, gesturile şi nu după multă vreme descoperii că îşi

alesese o ţintă mai atrăgătoare şi ispititoare pentru săgeţile farmecelor sale: chiar în calea acestor săgeţi, mal înalt decât ceilalţi spectatori, şi deci mai sigur că le putea primi din plin într-o atitudine calmă însă plină de atenţie, vedeam o siluetă bine cunoscută, cea a doctorului John.

Spectacolul mi se părea îndeajuns de elocvent. Expresia doctorului John spunea multe, deşi nu ştiam ce anume. Pe mine mă fascina, mă făcea să-mi închipui o întreagă poveste, intrasem şi eu cu tot sufletul în rolul pe care-l jucam, spre a o câştigă pe Ginevra. În rolul simpatic, adică al îndrăgostitului adevărat, îl vedeam pe doctorul John. Îmi mai făcea oare milă, ca înainte? Nu. Îmi înăsprii inima şi mă străduiam din toate puterile să-i înfrâng în rivalitatea dintre noi. Ştiam bine că nu sunt decât un cochet găunos, dar în rolul care îi revenea lui, eu aş fi putut plăcea mai mult decât el. Acum ştiu că am jucat atunci ca şi cum aş fi dorit şi aş fi fost hotărâtă să câştig şi să cuceresc. Ginevra m-a ajutat şi ea. Noi amândouă am schimbat cu totul rolul, îmbunătăţindu-l ca şi cum l-am fi poleit din creştet până-n tălpi. În pauza dintre acte, *Monsieur* Paul ne-a spus că are impresia că ne-am ieşit din minţi şi aproape că s-a rugat de noi să ne venim în fire. *C'est peut-être plus beau que votre modèle,* ne-a spus, *mais ce n'est pas juste*[1]. Nici eu nu ştiu ce pusese stăpânire pe mine, însă, într-un fel sau altul, doream cu toată fiinţa să-l eclipsez pe personajul simpatic, adică pe doctorul John. Ginevra era tandră cu mine, cum aş fi putut eu deci să fiu altfel decât un adevărat galant? Păstrând litera rolului, i-am schimbat cu totul spiritul. Fără a-mi fi pus inima, fără a-mi fi dăruit interesul, n-aş fi putut juca rolul. Şi pot spune că l-am jucat cu toată pasiunea.

Adevărul este că nici nu mă aşteptasem să simt şi să fac ceea ce trebuia să simt şi să fac în seara aceea – cum

[1] E poate mai frumos decât în rolul vostru [...] însă nu se potriveşte

nu m-aş fi aşteptat să mă înalţ la al şaptelea cer. Cu răceală, fără entuziasm, cu îngrijorare, acceptasem un rol pentru a face plăcere altcuiva. Curând însă, încălzindu-mă, începuse să mă intereseze sarcina pe care mi-o asumasem, şi, prinzând curaj, jucam astfel ca eu însămi să fiu mulţumită. Cu toate acestea, a doua zi, când am stat să mă gândesc la toate, pot spune că am dezaprobat cu totul întreaga idee a unui spectacol de amatori. Şi, deşi îmi părea bine că îi făcusem pe plac lui *Monsieur* Paul şi-mi încercasem şi eu odată puterile, am luat hotărârea fermă să nu mă mai las altădată atrasă într-o asemenea încercare. Aveam sentimentul că aş fi putut într-adevăr trăi emoţia exprimării în teatru, în spectacole dramatice şi chiar că o asemenea emoţie ar fi corespuns înclinaţiilor mele, şi gândul că mi-aş fi putut cultiva acest talent descoperit acum mă umplea de o lume de bucurii, însă nu mi se părea că se potriveşte cu o fiinţă care-şi rezervase doar rolul de spectatoare la spectacolul vieţii. Puterea aceasta nouă şi dorinţele legate de ea trebuiau lăsate la o parte, şi eu le-am lăsat deoparte şi le-am legat sub pecetea unei hotărâri pe care nici Timpul, nici Ispitele nu au mai atins-o de atunci.

Abia se sfârşise spectacolul, se sfârşise adică de-adevăratelea, că *Monsieur* Paul, de obicei atât de imprevizibil şi de iute la mânie, suferi o metamorfoză. Îndată ce momentul său de răspundere regizorală trecuse, el îşi părăsi fără întârziere austeritatea profesională şi într-o clipă apăru în mijlocul nostru, bine dispus, blând, sociabil, strângându-ne mâna la fiecare dintre noi pe rând, mulţumindu-ne la fiecare în parte şi anunţându-ne hotărârea sa ca fiecare dintre noi să fie, rând pe rând, partenera sa la balul care avea să înceapă. Când îmi ceru şi mie asentimentul îi răspunsei că eu nu dansez. De data asta va trebui s-o faci, fu răspunsul lui. Şi dacă nu m-aş fi strecurat pe nesimţite şi nu aş fi avut grijă ca el să nu mă mai vadă, m-ar fi silit fără îndoială să

mă dau şi în acest fel în spectacol. Însă consideram că jucasem îndeajuns teatru pentru o singură seară, era vremea să mă retrag în viaţa mea de toate zilele. Haina mea cenuşie mai mergea poate sub o manta pe scenă, însă nu ar fi fost potrivită intr-un vals sau un cadril. Retrăgându-mă deci într-un colţişor liniştit, de unde, fără a fi eu însămi observată, puteam să-i urmăresc pe ceilalţi, lăsai balul, cu plăcerile şi splendorile sale, să-mi treacă asemenea unui alt spectacol prin faţa ochilor.

Şi de data aceasta Ginevra Fanshawe era vedeta, cea mai frumoasă şi cea mai veselă dintre toate frumuseţile de faţă. Fusese aleasă să deschidă balul, arăta cu adevărat încântătoare, dansa cu toată graţia imaginabilă, surâdea cu toată buna dispoziţie din lume. Asemenea prilejuri constituiau pentru ea adevărate triumfuri, era ca un copil care trăieşte numai pentru plăcere. Munca sau suferinţa o făceau să se simtă nerăbdătoare sau deprimată, fără de putere şi gata să tânjească, în timp ce bucuria o făcea să-şi deschidă aripile ca un fluture, îi aprindea peste tot, în toată fiinţa, puncte de aur şi pete de lumină, o făcea să scânteieze ca un diamant şi să freamete ca o floare. Hrana obişnuită şi băuturile simple o făceau să se enerveze, se hrănea însă cu îngheţată şi dulciuri ca o păsărică cu grăunţele cele mai de soi. Vinul dulce era elementul ei şi prăjitura pâinea ei cea de toate zilele. Ginevra îşi trăia cu adevărat viaţa în sala de bal, oriunde în altă parte se ofilea văzând cu ochii.

Să nu crezi, cititorule, că înflorea sau scânteia în felul acesta numai de dragul lui *Monsieur* Paul, partenerul său, sau că-şi revărsa astfel graţiile cele mai alese în seara aceea doar pentru a le impresiona pe tovarăşele ei sau pe părinţii şi bunicii care umpleau sălile de clasă prefăcute acum în săli de bal; pentru împrejurări atât de insipide Ginevra abia dacă ar fi consimţit să danseze un singur cadril; oboseala şi plictiseala i-ar fi înlocuit însufleţirea şi buna dispoziţie. Ea vedea însă anume motive care s-o

îndemne să-şi dea la iveală cele mai ascunse farmece.

Este adevărat, în toată sala balului nu se vedea nici un singur participant de parte bărbătească care să nu fi fost căsătorit şi tată de familie, cu excepţia lui *Monsieur* Paul, acest domn fiind, de asemenea, şi singura făptură de sex masculin căreia i se permitea să invite la dans o elevă, şi această favoare îi era acordată în parte în virtutea unui obicei de mult statornicit (căci el era rudă cu *Madame* Beck şi se bucura de toată încrederea ei), şi îşi putea îngădui să facă tot ce vroia, şi de asemenea în parte pentru că – aşa capricios, pătimaş, parţial cum era uneori – el era în acelaşi timp şi onoarea întruchipată şi i s-ar fi putut oricând încredinţa un regiment de fete frumoase şi pure cu certitudinea că, sub supravegherea lui, acestora nu li s-ar fi putut întâmpla niciodată nimic rău. Multe dintre fete – am putea adăuga acum ca o paranteză – nici nu erau dealtfel atât de pure în ce priveşte gândurile, poate chiar dimpotrivă; însă niciuna dintre ele n-ar fi îndrăznit să-şi arate firea mai puţin curată în prezenţa lui *Monsieur* Paul cum n-ar fi îndrăznit niciodată să-l calce dinadins pe picior, să-i râdă în faţă atunci când el şi-ar fi ieşit din fire şi ar fi ţipat la ele sau să-i răspundă ceva cu glas tare atunci când, în vreun moment de iritare, faţa lui ar fi căpătat înfăţişarea unui tigru inteligent. *Monsieur* Paul putea deci să danseze cu cine vroia, şi vai de acela care ar fi încercat să se amestece şi să-l facă să piardă ritmul dansului.

Mai erau şi alţii admişi în calitate de spectatori chiar dacă fără prea mult entuziasm, şi mai mult pe calea intervenţiilor, rugăminţilor, prin influenţe, sub anumite rezerve, prin favoruri speciale, greu acordate, smulse bunătăţii doamnei Beck, persoane pe care, supraveghindu-le personal, le ţinea departe, în cel mai îndepărtat, mohorât, rece şi întunecos colţ al sălii pătrate. Aceştia constituiau un fel de grupare dezorientată de

jeunes gens[1], toţi dealtfel din cele mai bune familii, băieţi mai vârstnici ai mamelor prezente şi ale căror surori erau elevele pensionului. *Madame* însăşi făcea de gardă întreaga seară pe lângă aceşti *jeunes gens,* atentă cu ei ca o mamă, însă în acelaşi timp severă ca un balaur. Se aşeza în faţa lor un fel de cordon sanitar prin care ei se străduiau, cu rugăminţi repetate, să treacă pentru a se înviora măcar un dans cu acea *belle blonde*[2] sau *jolie brune*[3] sau cu *cette jeune fille magnifique aux cheveux noires comme le jais*[4].

— *Taisez-vous,* răspundea *Madame,* eroică şi neîndurătoare. *Vous ne passerez pas à moins que ce ne soit sur mon cadavre, et vous ne danserez qu'avec la nonnette du jardin*[5] (asta, făcând aluzie la legenda povestită mai sus) şi se plimba mai departe maiestuoasă prin şirurile lor nerăbdătoare şi dezolate, ca un micuţ Bonaparte într-o rochie cenuşie ca şoarecele.

Madame se pricepea bine la treburile lumeşti. *Madame* înţelegea multe din caracterul şi firea omenească. Nu cred că o altă directoare de şcoală din Villette să fi îndrăznit să primească între zidurile instituţiei sale vreun *jeune homme*[6], însă *Madame* ştia că, acordând *o* asemenea permisiune într-o împrejurare ca cea de faţă putea să se mândrească în acelaşi timp cu o mişcare strategică inteligentă şi îndrăzneaţă şi cu un punct câştigat.

În primul rând, părinţii erau transformaţi în adevăraţi complici, căci o asemenea permisiune se traducea în fapt numai prin mijlocirea lor. În al doilea rând, primirea în şcoală a unor asemenea şerpi cu clopoţei, atât de

---

1 Tineri.
2 Frumoasă blondă
3 Brunetă frumoasă
4 Fata aceasta splendidă cu părul negru ca de jad
5 Tăceţi […] Nu veţi trece decât cel mult peste cadavrul meu nu veţi dansa decât cu călugăriţa din grădină.
6 Tânăr

fascinanţi şi atât de primejdioşi, slujea în a scoate şi mai mult în evidenţă personalitatea doamnei Beck sub aspectul ei cel mai impresionant, ca o *surveillante*[1] de prim ordin, în al treilea rând, prezenţa lor dădea un plus de picanterie întregii sărbători. Elevele ştiau asta şi înţelegeau exact în felul acesta lucrurile, şi vederea unor asemenea mere de aur strălucind în depărtare le umplea de o însufleţire pe care nicio altă împrejurare n-ar fi reuşit să le-o inspire. Plăcerea copiilor se transmitea apoi şi părinţilor, însufleţirea şi buna-dispoziţie circulau în toată libertatea prin sala balului. Chiar şi acei *jeunes gens,* chiar dacă ţinuţi astfel în frâu, se însufleţeau, căci *Madame* nu le-ar fi permis niciodată să se arate plictisiţi sau mohorâţi şi astfel sărbătoarea de fiecare an în cinstea scumpei *Madame* Beck îşi asigura un succes cum nu cunoşteau sărbătorile nici unei alte directoare de şcoală din partea locului.

Remarcasem faptul că la început doctorului John i se permisese să se plimbe prin sălile de clasă. Persoana sa degaja un aer bărbătesc şi plin de simţul răspunderii care-i răscumpăra vârstă tânără şi făcea aproape uitată frumuseţea sa fizică. Însă îndată ce începu balul, *Madame* se grăbi înspre el.

— Haide, haide, lupule, spuse râzând, vei fi purtând dumneata piele de oaie, însă trebuie cu toate acestea să părăseşti stâna. Haide, am aici, în sala pătrată, o adevărată menajerie, lasă-mă să te aşez şi pe domnia-ta printre ei.

— Însă permiteţi-mi întâi să dansez o singură dată cu o elevă la alegerea mea.

— Ai curajul să-mi ceri aşa ceva? E o adevărată nebunie, e o blasfemie. *Sortez, sortez au plus vite*[2].

Îl împinse de la spate scoţându-l afară din sala balului şi curând reuşi să-l treacă în spatele cordonului sanitar.

---

[1] Supraveghetoare.

[2] Ieşi, ieşi cât mai repede.

Ginevra declarându-se la un moment dat obosită de dans – sau aşa cel puţin îmi închipui – mă căută în colţul meu retras. Se lăsă să cadă pe bancă alături de mine şi (o demonstraţie de afecţiune de care m-aş fi putut lipsi foarte bine) îşi petrecu braţele pe după gâtul meu.

— Lucy Snowe! Lucy Snowe! strigă, cu un glas cam frânt, parcă suspinând, parcă puţin cam isteric.

— Ce Dumnezeu s-a întâmplat? o întrebai cu răceală.

— Cum arăt, cum arăt în seara asta? întrebă ea.

— Ca de obicei, răspunsei, de o cochetărie de care ţi-e şi ruşine.

— Sarcastică făptură mai eşti! N-ai niciodată nici cel mai mic cuvânt bun pentru mine dar în ciuda dumitale şi a tuturor celor care mă invidiază şi mă vorbesc de rău, ştiu bine că sunt frumoasă. Simt asta, o văd, căci, uite, e o oglindă mare în salon în care pot să mă văd din cap până-n picioare. Vrei să vii cu mine acuma până acolo şi să ne aşezăm amândouă, una lângă alta, în faţa ei?

— Vreau, domnişoară Fanshawe. Am să-ţi fac şi gustul acesta.

Salonul de care vorbea ea era foarte aproape şi ne îndreptarăm într-acolo. Petrecându-şi braţul pe după al meu, ea mă trase în faţa oglinzii. Fără să-i rezist, s-o dojenesc sau să-i mai fac vreo observaţie, mă lăsai atrasă şi-i lăsai amorul propriu să guste şi acest triumf. Eram curioasă să văd cât putea să se mai bucure de asemenea vanităţi – dacă i-ar fi fost cu putinţă să se sature de aşa ceva vreodată – dacă vreo umbră de consideraţie pentru alţii nu putea într-adevăr să pătrundă până în inima ei şi să-i mai îmblânzească asemenea bucurii egoiste.

Câtuşi de puţin. Mă întoarse pe mine şi se întoarse şi ea în toate părţile, ne privi pe amândouă dintr-o parte şi din alta, surâse, îşi zburli zulufii, îşi aranjă mai bine cutele fundei, îşi netezi rochia, şi, în cele din urmă, dându-mi drumul de braţ şi făcându-mi o reverenţă plină de un respect ironic, îmi spuse:

— N-aş vrea să fiu în locul dumitale nici pentru un regat.

Remarca aceasta era prea naivă ca să-mi trezească mânia. Îi răspunsei doar:

— Foarte bine.

— Şi dumneata, ce-ai da să fii în locul meu? se interesă ea.

— Nicio para chioară oricât de ciudat ţi s-ar părea asta, răspunsei. Nu eşti decât o făptură demnă de milă.

— În inima dumitale nu crezi deloc ce spui.

— Nu. Pentru că în inima mea n-ai nici cel mai mic locşor. Abia dacă mă gândesc uneori la dumneata.

— Da, însă, insistă ea, ascultă numai puţin care este deosebirea între situaţiile noastre, şi atunci ai să vezi cât de fericită sunt eu şi cât de nenorocită eşti dumneata.

— Foarte bine, ascult.

— În primul rând, eu sunt fata unui domn de familie bună, şi chiar dacă tata nu e prea bogat am speranţe mari dinspre partea unchiului meu. Pe urmă, n-am decât optsprezece ani, vârstă cea mai frumoasă pe care poţi să ţi-o închipui. Mi-am făcut şcoala pe continent, şi chiar dacă nu scriu prea ortografic, am o mulţime de talente. Sunt drăguţă, asta nu poţi s-o negi, aş putea să am la admiratori câţi mi-aş dori. Chiar în seara asta am şi frânt inimile la cel puţin doi tineri domni, şi privirea aceea languroasă, ca de pe patul morţii, pe care mi-a aruncat-o unul din ei mă şi face să fiu acum aşa de bine dispusă. Îmi place aşa mult să-i văd când se fac când roşii, când palizi la faţă, cum se strâmbă şi-şi aruncă priviri chiorâşe unul altuia şi priviri geloase mie. Asta sunt *eu* – sunt fericită. Şi acuma, despre dumneata, săraca de dumneata. Îmi închipui că te tragi dintr-o familie oarecare, pentru că te-am văzut că tot ai grijă de copii mici încă de când ai ajuns aici la Villette. N-ai niciun fel de relaţii. Tânără nu mai poţi să spui c-ai mai fi la douăzeci şi trei de ani. N-ai nici un fel de talente care să atragă şi nici nu eşti frumoasă. Cât

despre admiratori, cred că nici nu ştii ce înseamnă asta, nici nu poţi să discuţi măcar despre subiectul acesta. Stai şi dumneata acolo, mută, când profesoarele celelalte se laudă cu cuceririle lor. Cred că nici n-ai fost îndrăgostită vreodată, şi nici n-ai avea cum să fii de acum încolo. Nici nu cunoşti asemenea sentimente, şi cu atât mai bine pentru dumneata, căci chiar dacă dumitale ţi s-ar frânge vreodată inima, n-ai fi niciodată în stare s-o frângi pe a altuia. Nu sunt toate astea adevărate?

— Multe din ele sunt adevărate ca litera de evanghelie, şi mai sunt şi bine gândite. Probabil că mai e ceva bun în tine, Ginevra, dacă eşti în stare să vorbeşti atât de sincer. Şerpoaica aceea de St. Pierre n-ar putea să spună ce-ai spus tu acuma. Şi cu toate acestea, domnişoară Fanshawe, aşa nenorocită cum sunt eu, în felul în care m-ai descris tu, n-aş da nicio para ca să te cumpăr pe tine, cu trupul şi cu sufletul tău.

— Asta numai pentru că eu nu sunt deşteaptă, şi dumneata nu te gândeşti la altceva decât la deşteptăciune. Dar nimeni pe lumea asta nu-şi mai bate capul cu deşteptăciunea, în afară de dumneata.

— Dimpotrivă, eu cred că şi tu eşti deşteaptă – în felul tău – şi chiar foarte isteaţă. Dar tu vorbeai de felul cum frângi inimile altora, un anumit fel de distracţie plăcută în care eu una nu găsesc niciun fel de merit. Spune-mi, te rog, pe cine te face vanitatea asta a ta să crezi că l-ai făcut nefericit în seara asta?

Ea îşi apropie buzele de urechea mea:

— Isidore şi Alfred de Hamal sunt amândoi aici, îmi şopti.

— Zău? Sunt? Aş vrea să-i văd şi eu.

— Scumpa de ea! Ţi-am stârnit şi eu o dată curiozitatea. Haide cu mine, am să ţi-i arăt. Mi-o luă înainte, zicând cu toată trufia: Numai că nu poţi să-i vezi bine de aici, din sălile de clasă. *Madame* prea îi ţine la distanţă. Să trecem prin grădină, să intrăm prin coridor şi

să ne apropiem de ei pe la spate. O să ne certe dacă ne prinde, dar n-are a face.

De data asta nu-mi păsa nici mie. Am mers deci prin grădină, am pătruns în coridor printr-o uşiţă retrasă şi, apropiindu-ne de sala cea pătrată, dar ţinându-ne mereu în umbra coridorului, am ajuns să vedem îndeaproape grupul de *jeunes gens.*

Cred că aş fi fost în stare să-l identific pe cuceritorul De Hamal chiar fără să-mi fie arătat. Era un mic *dandy* cu nasul drept şi cu trăsăturile foarte regulate. Spun „mic *dandy"* deşi nu era sub media obişnuită în ce priveşte statura, însă dimensiunile la care era croit erau tare mărunte, mâinile şi picioarele îi păreau micuţe. Era drăgălaş şi neted la faţă ca o păpuşă, şi în acelaşi timp îmbrăcat frumos, pieptănat frumos, cu ghetele lustruite, cu mănuşile şi cravata bine puse la punct, era, într-un cuvânt, încântător. „Ce personaj încântător!" am şi exclamat, şi am lăudat cu toată căldura gustul Ginevrei. Am întrebat-o ce anume credea că ar mai putea face De Hamal cu resturile preţioase ale inimii pe care ea o frânsese, le păstra cumva într-o sticlă de parfum şi le conserva în ulei de trandafiri? Am mai remarcat, de asemenea, cu aprobare şi încântare, că mâinile colonelului abia dacă erau mai mari decât cele ale domnişoarei Fanshawe, şi am şi sugerat că această împrejurare este favorabilă întrucât ar fi însemnat că, la nevoie, el i-ar fi putut purta mănuşile ei. Mă şi îndrăgostisem de buclişoarele lui, i-am mai spus. Cât despre fruntea lui joasă, grecească şi capul său cu trăsături dulci, clasice, am mărturisit că n-aveam cuvinte să le laud aşa cum s-ar fi cuvenit.

— Şi dacă el s-ar fi îndrăgostit de dumneata? mi-a sugerat cu o bucurie crudă Ginevra.

— O, Dumnezeule, ce fericire ar fi! spusei. Dar nu fi inumană, domnişoară Fanshawe: Să-mi mai bagi asemenea gânduri mie în cap ar fi ca şi cum i-ai arăta

nefericitului Cain de departe de tot privelişte Paradisului.

— Îţi place, atunci?

— Aşa cum îmi plac dulciurile, şi marmelada şi prăjiturile şi florile de seră.

Ginevra îmi admiră gustul, pentru că toate aceste lucruri constituiau pentru ea obiecte de adoraţie. Îi venea deci uşor să creadă că şi pentru mine erau la fel de preţioase.

— Şi acuma, Isidore, spusei.

Mărturisesc că eram şi mai curioasă să-l văd pe el decât pe rivalul său. Însă Ginevra era încă absorbită complet de celălalt.

— Alfred a fost primit aici în seara asta, spuse, prin stăruinţele mătuşii sale, *Madame la Baronne* de Dorlodot; şi acuma, când l-ai văzut, poţi să înţelegi de ce am fost aşa de bine dispusă toată seara şi de ce am jucat aşa de bine şi am dansat cu atâta viaţă şi de ce sunt acuma fericită ca o regină? *Dieu! Dieu!*[1] Era aşa de amuzant să mă uit întâi la el şi pe urmă la celălalt şi să-i înnebunesc pe amândoi!

— Dar celălalt unde e? Arată-mi-l pe Isidore.

— Nu vreau.

— De ce nu?

— Mi-e ruşine cu el!

— Din ce cauză?

— Pentru că... pentru că... (într-o şoaptă) are nişte favoriţi portocalii – roşii – uite!

— Ai dat cărţile pe faţă! I-am răspuns. Nu-i nimic, arată-mi-l şi mie. Îţi promit că n-am să leşin când îl văd.

Privi în jurul ei. Exact în clipa aceea o voce englezească se făcu auzită în spatele ei şi al meu.

— Staţi amândouă în curent. Ar trebui să plecaţi de aici de pe coridor.

— Dar nu e deloc curent, doctore John, spusei, întorcându-mă spre el.

[1] Doamne, Doamne!

— Ea răceşte atât de uşor, continuă el, privind-o pe Ginevra cu o blândeţe extraordinară. E delicată, trebuie să avem grijă de ea, să-i aducem un şal.

— Permiteţi-mi să apreciez şi singură, spuse domnişoara Fanshawe, cu aerul ei de superioritate. N-am nevoie de niciun şal.

— Rochia dumitale e subţire, ai dansat, te-ai încălzit toată.

— Mereu predicile astea, răspunse ea, mereu cu gura pe mine, gata să-mi faceţi morală.

Răspunsul pe care doctorul John ar fi trebuit să i-l dea nu veni. Că sentimentele îi fuseseră rănite se vedea limpede pe faţa lui. Întunecat la faţă şi întristat, cu aerul unuia care a fost jignit, se întoarse puţin într-o parte, însă continua să arate plin de răbdare. Eu ştiam unde erau, foarte aproape o mulţime de şaluri. Alergai deci şi adusei unul din ele.

— Are să-l ţină pe ea, mă angajez eu s-o silesc, am spus, înfăşurându-l bine peste rochia ei de muselină, acoperindu-i cu grijă gâtul şi braţele. El e Isidore? o întrebai apoi, într-o şoaptă cam înfierbântată. Ea îşi repezi în afară buza de sus, surâse şi dădu din cap a aprobare. El e Isidore? repetai eu, zgâlţâind-o puţin. Aş fi fost în stare s-o scutur de-a binelea.

— *C'est lui-même*[1], spuse ea. Ce grosolan pare, în comparaţie eu colonelul-conte! Şi pe urmă – oh c*iel!*[2] – favoriţii ăştia!

Doctorul John se îndepărtase acum.

— Colonelul-conte! repetai eu ca un ecou. Păpuşica, marioneta, omuleţul, făptura aceea degenerată! Un biet lacheu pe lângă doctorul John. Valetul lui, rândaşul lui!

Este cu putinţă ca domnul acesta frumos, generos – frumos ca o icoană – să-ţi ofere mâna lui onorabilă şi inima lui atât de mare, să-ţi promită că-ţi va apăra

[1] Chiar el.
[2] Cerule!

făptura asta uşuratică şi mintea ta fără nicio valoare, printre furtunile şi bătăliile vieţii, şi tu să te dai îndărăt, să-ţi baţi joc de el, să-l răneşti, să-l chinuieşti? Ai cu adevărat putere să faci aşa ceva? Cine ţi-a dat ţie puterea asta? Şi unde e? O ţii ascunsă în frumuseţea asta a ta, în tenul ăsta trandafiriu şi alb şi în părul ăsta galben? Asta îi apleacă sufletul la picioarele tale şi-i îndoaie gâtul sub jugul tău? Asta atrage afecţiunea, tandreţea, speranţele, însufleţirea, iubirea lui nobilă, din inimă – pentru tine – şi tu nu vrei să le primeşti? Îl nesocoteşti? Glumeşti, fără doar şi poate, nu poţi să vorbeşti serios. Îl iubeşti, tânjeşti după el, dar te joci numai cu inima lui ca să-l câştigi şi mai mult?

— Bah! Ce tot spui! Nu înţeleg nici jumătate din ce spui aici.

O trăsesem afară în grădină, înainte de a-i răspunde. Am împins-o pe o bancă şi am anunţat-o că n-are să se mişte de acolo până n-are să afirme răspicat pe cine intenţionează să accepte în cele din urmă: bărbatul adevărat sau maimuţa.

— Cel pe care îl numeşti un bărbat adevărat, spuse ea, este burghezul. Acela cu părul ca nisipul, şi care se numeşte John? *Cela suffit! je n'en veux pas*[1]. Colonelul De Hamal este un domn din lumea bună, cu relaţii excelente, maniere desăvârşite, aspect cât se poate de plăcut, cu o faţă palidă şi interesantă, şi cu părul şi ochii unui italian. Şi, pe urmă, el mai e şi însoţitorul cel mai încântător pe care ţi l-ai putea dori, un bărbat exact aşa cum mi-l doresc. Nu cu „bun simţ" şi serios ca celălalt, ci un om cu care să pot să stau şi eu de vorbă pe picior de egalitate, care nu mă cicăleşte şi nu mă tot plictiseşte, care nu mă hărţuieşte cu lucruri înalte şi adânci şi cu pasiuni şi talente pentru care eu nu am niciun fel de gusturi. Aşa să ştii. Şi nu mă mai strânge aşa.

Slăbii strânsoarea în care o ţineam, şi ea ţâşni din

[1] Ajunge! Nu vreau aşa ceva

mâinile mele. Nu mă mai ostenii s-o urmez.

Într-un fel sau altul, nu m-am putut stăpâni să nu mă mai întorc o dată pe coridor să mai arunc o privire asupra doctorului John. L-am întâlnit pe treptele dinspre grădină, oprit într-un loc pe care bătea din plin lumina unei ferestre. Nu mă puteam înşela. Îi cunoşteam bine statura frumos proporţionată, căci mă îndoiesc că în toată adunarea de acolo mai era cineva care să-i fie deopotrivă. Îşi ţinea pălăria în mână, capul său descoperit, fruntea şi chipul lui nobile erau frumoase, exprimând bărbăţia. Trăsăturile *lui* nu erau reci, uşuratice sau trădând slăbiciunea. Deşi bine modelate, nu erau nici îndulcite şi nici vagi ca să-şi piardă forţa şi semnificaţia prin vreo simetrie cochetă. Multe simţăminte exprimau uneori aceste trăsături şi încă şi mai multe rămâneau tăcute dar vizibile în ochii lui. Cel puţin acestea erau gândurile pe care mi le stârnea vederea lui. Mie mi se părea că el este aşa cum îl văd eu. Un sentiment inexprimabil de uimire mă stăpânea pe când îl priveam pe bărbatul acesta şi îmi spuneam că este cu neputinţă ca unul ca el să poată fi respins în simţămintele lui.

N-aveam deloc intenţia să mă apropii de el sau să-i adresez cuvântul acolo, în grădină, căci relaţiile de simple cunoştinţe dintre noi nu-mi permiteau o asemenea iniţiativă. Vroiam doar să-l mai privesc acolo în mijlocul mulţimii, eu însămi rămânând neobservată, astfel că acum, dând peste el, mă trăsei îndărăt. Însă el mă căuta, sau mai bine zis o căuta pe cea care fusese împreună cu mine. Coborî astfel treptele şi mă urmă pe alee.

— O cunoşti pe domnişoara Fanshawe? Adică, am vrut să te întreb, o cunoşti de mult? spuse.

— Da, o cunosc.

— Îndeaproape?

— Exact atât de îndeaproape cât aş dori.

— Ce-ai făcut cu ea acum?

„Sunt eu guvernanta ei?” mă simţeam înclinată să-l

întreb, însă îi răspunsei numai: ;

— Am scuturat-o numai niţel dar aş fi zgâlţâit-o şi mai mult, doar că mi-a scăpat printre degete şi a fugit.

— Ai vrea dumneata să-mi faci favoarea, îmi ceru el, să fii cu ochii pe ea în seara asta şi să ai grijă să nu facă vreo imprudenţă, de pildă, să nu iasă aşa repede în aerul acesta rece de afară îndată după ce a dansat?

— Aş putea, la urma urmelor, să-mi mai arunc privirile spre ea, dacă dumneata îmi ceri asta. Însă ea e o fiinţă prea independentă ca să se supună uşor controlului meu.

— E atât de tânără şi nespus de naivă, spuse el.

— Pentru mine, ea este o enigmă, răspunsei eu.

— Este? întrebă el, foarte interesat deodată. În ce fel?

— Mi-ar fi greu să spun în ce fel anume, greu, cel puţin să-ţi spun dumitale în ce fel.

— Şi de ce tocmai mie?

— Mă întreb de ce nu e mai încântată că dumneata îi eşti un prieten atât de bun.

— Dar ea n-are nici cea mai vagă idee cât de bun prieten îi sunt eu. Tocmai asta nu pot eu s-o fac să înţeleagă. Pot să te întreb dacă ţi-a vorbit şi dumitale vreodată despre mine?

— Sub numele de Isidore, mi-a vorbit adesea despre dumneata, dar trebuie să mai adaug că doar de zece minute încoace am aflat că dumneata şi Isidore sunteţi una şi aceeaşi persoană. Şi de tot atât de puţine minute, domnule doctor John, am aflat că Ginevra Fanshawe, este persoana de sub acoperişul acesta faţă de care de atâta vreme manifeşti domnia-ta acest interes, că ea este magnetul care te atrage pe *rue Fossette,* că de dragul ei te aventurezi aici în grădină şi cauţi casetele pe care le aruncă aici rivalii dumitale.

— Ştii totul?

— Ştiu toate acestea.

— De mai bine de un an mă obişnuisem s-o întâlnesc în societate. Doamna Cholmondeley, prietena ei, este şi

cunoştinţa mea. În felul acesta o întâlnesc în fiecare duminică. Însă ai băgat de seamă că vorbeşte adesea despre mine numindu-mă Isidore. Aş putea – fără să-ţi cer să dai dovadă de indiscreţie – să te întreb care este tonul, care este înţelesul spuselor ei? Stau tot într-o încordare întrebându-te aceasta, căci sunt frământat de nesiguranţă în ce priveşte stadiul exact al relaţiilor mele cu ea.

— O, ea e schimbătoare de felul ei, îşi schimbă dispoziţiile după cum bate vântul.

— Dar, totuşi, ai putut să-ţi faci o oarecare idee?

„Pot, mă gândeam în sinea mea, dar n-ar avea niciun rost să-ţi spun şi dumitale care este ideea pe care mi-am făcut-o. Şi pe lângă asta, chiar dacă ţi-aş spune că nu te iubeşte, tot nu m-ai crede”.

— Taci, continuă el. Îmi închipui că n-ai să-mi comunici veşti bune. N-are importanţă. Chiar dacă ea simte pentru mine de-a dreptul răceală şi aversiune, asta nu e decât un semn că eu n-o merit.

— Te îndoieşti de dumneata însuţi? Te consideri inferior colonelului De Hamal?

— O iubesc pe domnişoara Fanshawe cu mult mai mult decât poate iubi De Hamal vreo fiinţă omenească, şi aş putea să am grijă de ea mult mai bine decât ar face-o el. Când îl respectă pe De Hamal, tare mi-e teamă că ea îşi hrăneşte doar o iluzie. Eu cunosc firea omului acesta, îi ştiu toate antecedentele şi aventurile lui. Nu este demn de frumoasa dumitale prietenă.

— Această „frumoasă prietenă a mea” ar trebui să ştie şi ea asta şi să mai ştie sau să simtă şi cine e demn de ea. Dacă frumuseţea sau mintea n-o ajută în privinţa aceasta, atunci merită orice lecţie, oricât de aspră.

— Nu ţi se pare că eşti cam severă?

— Sunt excesiv de severă, mai severă decât doresc să te las pe dumneata să vezi. Ar trebui să mă auzi vorbindu-i „frumoasei şi tinerei prietene”, numai că ai fi

cât se poate de tulburat de lipsa mea de consideraţie şi de blândeţe faţă de firea ei atât de delicată.

— E atât de frumoasă! Nu poţi să simţi faţă de ea nimic altceva decât iubire. Dumneata, de pildă, sau orice femeie mai în vârstă decât ea, nu poţi simţi faţă de o zână atât de naivă, nevinovată, feciorelnică, decât o dragoste de mamă sau de soră mai mare. Ce înger plin de graţie! Nu ţi se înmoaie inima când îşi revarsă în urechea dumitale confidenţele ei pure, copilăreşti? Cât eşti dumneata de privilegiată! oftă el.

— Mi se întâmplă să-i tai scurt asemenea confidenţe din când în când, spusei. Însă, iartă-mă, domnule doctor John, mi-ai da voie să schimb subiectul discuţiei o clipă? Ce fiinţă divină este acest De Hamal! Ce nas are în mijlocul feţei – desăvârşit! Încearcă numai să modelezi unul ca al lui din lut sau plastilină, şi n-ai putea să-l faci mai frumos sau mai drept sau mai clasic. Şi pe urmă, buzele şi bărbia – clasice – şi prestanţa lui sublimă!

— De Hamal este o marionetă nesuferită, pe lângă faptul că este şi un soldat cu totul lipsit de curaj.

— Dumneata, domnule doctor John, şi oricare alt bărbat care se vede alcătuit după tipare mai puţin rafinate decât el, ar trebui să simţi faţă de dânsul o afecţiune plină de admiraţie, aşa cum Marte şi alţi zei mai grosolani trebuie să-i fi purtat graţiosului Apolo.

— Un pungaş nenorocit, lipsit de orice credinţă, şi care mai joacă şi cărţi pe deasupra! spuse doctorul John cam scurt, pe care aş putea să-l ridic de jos cu o singură mână dacă-l apuc de cingătoare, să-l las pe urmă în troaca porcilor unde e locul lui.

— Pe un înger dulce ca el! spusei. Ce idei îţi umblă prin cap! Nu ţi se pare că eşti cam sever, domnule doctor John?

Şi aici am făcut o pauză. Pentru a doua oară în seara aceea exagerasem, mă aventurasem dincolo de ceea ce consideram eu a fi obişnuinţele firii mele, şi vorbeam cu o

încordare spontană, impulsivă, care mă surprinse şi pe mine când mă oprii să mă gândesc puţin la ce spusesem. Când mă trezisem dimineaţa, aş fi putut să-mi închipui că înainte de lăsarea nopţii aveam să joc rolul unui îndrăgostit cochet într-un vodevil, ca apoi, un ceas mai târziu, să discut cu doctorul John cât se poate de sincer povestea iubirii sale nefericite şi pe deasupra să-l mai şi ironizez în legătură cu iluziile pe care şi le făcea singur? Nu mi-aş fi închipuit asemenea excese cum nu m-aş fi văzut făcând o ascensiune cu balonul sau o călătorie la Capul Horn.

După ce străbătusem aleea, doctorul şi cu mine ne reîntorceam acum spre casă. Răsfrângerile dinspre fereastra luminată cădeau iarăşi pe faţa lui. Surâdea, însă îşi păstra aerul melancolic. Cum aş fi vrut să-l văd recâştigându-şi liniştea sufletească! Cât mă durea să-l văd apăsat de o asemenea suferinţă, şi mai ales o suferinţă având asemenea cauze! El, cu marile lui calităţi, tocmai el să iubească fără şansă! Nu ştiam pe vremea aceea că tristeţea născută din asemenea eşecuri este pentru unele minţi cea mai bună hrană, şi nici nu mă gândeam la faptul că unele plante, „deşi fără miros când sunt întregi, îşi dezvăluie mireasma când le rupi”.

— Nu mai fi necăjit, nu te lăsa să suferi, izbucnii eu. Dacă există în Ginevra o singură scânteie care să merite dragostea dumitale, până la urmă va simţi – va trebui să simtă – recunoştinţă pentru aceasta. Fii curajos, păstrează speranţa, doctore John. Cine să mai nădăjduiască dacă dumneata n-ai face-o?

Ca răsplată pentru această declaraţie am primit — ceea ce, s-ar zice, şi meritam – o privire plină de surpriză. Am crezut de asemenea că desluşesc în ea şi, oarecare dezaprobare. Ne-am despărţit şi am intrat în casă, care mi s-a părut deodată foarte rece. Ceasurile băteau, şi clopotele bisericilor odată cu ele. Miezul nopţii. Invitaţii îşi luau în grabă rămas bun, sărbătorirea se terminase,

lămpile începeau să se stingă. Încă un ceas şi pensionul, ca şi toate camerele din clădire, aveau să fie întunecate şi tăcute. Eu însămi la ora aceea eram în patul meu, doar că nu adormisem. Pentru mine nu era uşor să adorm după o zi atât de plină de lucruri tulburătoare şi neobişnuite.

15.
VACANŢA MARE

DUPĂ SĂRBĂTORIREA ANIVERSĂrii doamnei Beck, precedată de cele trei săptămâni de slăbire a disciplinei, după cele douăsprezece ceasuri de bună dispoziţie şi petrecere şi ziua următoare consacrată odihnei cerută de starea de apatie normală după asemenea excese, urmă o perioadă diferită: două luni de străduinţe reale, de studiu încordat, neabătut de nimic. Aceste două luni, fiind şi ultimele din anul şcolar, erau de fapt şi singurele luni de lucru activ şi adevărat ale anului. În ele îşi concentrau – deopotrivă profesoarele, pedagogii şi elevele – munca cea mai grea pentru pregătirea examenelor de dinaintea distribuirii premiilor. Cele care candidau pentru asemenea recompense lucrau acum din toate puterile. Profesoarele şi supraveghetoarele puneau şi ele umărul ca să le îndemne pe cele rămase în urmă şi ca să le încurajeze şi ajute cum se cuvine pe cele merituoase. Trebuia să facem totul pentru a arăta publicului – cât mai elocvent cu putinţă – că se munceşte şi toate mijloacele erau bune pentru atingerea acestui scop.

Personal nu prea aveam vreme să văd cum se achită celelalte profesoare de această sarcină, eu însămi eram destul de preocupată de ce-mi pusesem în gând. Şi n-aş fi putut spune că munca mea ar fi fost mai uşoară, căci ea consta în a convinge vreo nouăzeci de capete să-şi

însuşească ceea ce ele considerau a fi ştiinţa cea mai complicată şi greu de pătruns, cea a limbii englezeşti, şi de a struni nouăzeci de limbi spre a pronunţa cum se cuvine ceea ce lor li se părea cu neputinţă de pronunţat: şuierul şi fricativele silabelor insulare.

Sosi şi ziua examenelor. Teribilă zi! Elevele erau pregătite cu cea mai mare grijă, îmbrăcate cât mai sobru, nu mai erau de văzut toalete vaporoase sau fluturătoare şi nici voaluri albe sau panglici azurii. Uniforma gravă, strictă, severă era la ordinea zilei. Mie mi se părea că mai ales asupra mea cădea greutatea unei asemenea zile, că eu singură dintre toate profesoarele eram aleasă să îndur apăsarea şi necazurile acestor ceasuri de încercare. Celorlalte profesoare nu li se cerea să examineze ele însele materiile pe care le predaseră, căci profesorul de literatură, *Monsieur* Paul, lua asupra sa această îndatorire. El, autocratul şcolii, strângea într-o singură mână toate frânele şcolii, respingea orice fel de ajutor, nu tolera să fie ajutat de nimeni. *Madame* însăşi, care – era limpede – ar fi dorit să preia ea însăşi sarcina de a asculta elevele la geografie – materia ei favorită şi pe care se pricepea să o predea cât se poate de bine – fu silită să renunţe şi să se supună voinţei despoticei sale rubedenii. El înlătura superb tot statul major al profesoarelor şi profesorilor şi urca singur-singurel pe estrada examinatorului. Îl necăjea faptul că era silit să facă o excepţie la această normă, însă adevărul este că el nu stăpânea limba engleză, astfel că trebuia să lase această ramură a disciplinelor şcolare în mâinile profesoarei de engleză, ceea ce şi făcu dar nu fără o urmă de gelozie destul de naivă.

Ceea ce constituia caracteristica acestui omuleţ, capabil însă pasionat şi acaparator, era o permanentă cruciadă îndreptată împotriva amorului propriu al oricărei alte fiinţe în afară de el însuşi. Avea o slăbiciune deosebită de a participa la orice fel de manifestări la care

ar fi urmat să participe oricine altcineva. Căuta să se stăpânească pe cât îi era cu putinţă, şi atunci când nu mai putea s-o facă fumega ca o oală în fierbere.

În seara din ajunul examenelor mă plimbam prin grădină, ca dealtfel toate celelalte profesoare şi eleve. *Monsieur* Emanuel mi-a apărut alături pe aşa numita *allée défendue.* Îşi ţinea ţigara între buze, haina – o manta cât se poate de caracteristică pentru el, fără o formă anume – îi atârna întunecat şi ameninţător, bereta pe care o purta de obicei îi umbrea tâmpla stângă, favoriţii negri i se încârligau ca mustăţile unui motan furios, ochii săi albaştri ascundeau un nor în scânteierea lor.

— *Ainsi,* începu el dintr-o dată, încruntându-se şi oprindu-mă din plimbarea mea, *vous allez trôner comme une reine, demain – trôner à mes côtés. Sans doute vous savourez d'avance les délices de l'autorité. Je crois voir un je ne sais quoi de rayonnant, petite ambitieuse!*[1]

De fapt greşea întru totul. Nu preţuiam – nici n-aş fi putut-o face chiar dacă aş fi vrut – admiraţia sau bunele păreri ale publicului de-a doua zi în aceeaşi măsură cu el. Dacă în acest public s-ar fi numărat la fel de mulţi prieteni personali sau măcar cunoştinţe de ale mele, cum era cazul cu prietenii lui, atunci nu mai ştiu cum ar fi stat lucrurile. Vorbesc însă de situaţia care mi prezenta mie atunci. Asupra mea triumfurile repurtate în şcoală nu aruncau decât o strălucire rece. Mă minunam încă de pe atunci – şi mă minunez şi acum – cum se făcea că pentru el asemenea succese păreau să reverse o căldură şi o strălucire ca aceea a focului din cămin. Poate că el aprecia asemenea triumfuri cam prea mult, *eu*, în orice caz, prea puţin. Cu toate acestea, aveam şi eu închipuirile mele, ca şi el. Îmi plăcea, de exemplu, să-l văd pe *Monsieur* Paul gelos. Un asemenea sentiment îi colora

[1] Aşadar [...] ai să tronezi asemenea unei regine, mâine – alături de mine? Fără îndoială, savurezi de pe acum desfătările puterii. Mi se pare că şi văd ceva strălucindu-ţi pe chip, micuţă ambiţioasă!

firea şi îi trezea la viaţă spiritul, arunca tot soiul de lumini şi umbre ciudate peste faţa sa posomorită şi în ochii lui violenţi, azurii (el însuşi obişnuia să spună că părul său brun şi ochii săi albaştri constituiau *une de ses beautés*[1]*).* Mânia sa avea ceva plăcut, era excesivă, suavă, cu totul neraţională dar niciodată ipocrită. N-am spus deci niciun cuvânt spre a-i nega acuzaţiile. L-am întrebat doar unde avea să se desfăşoare examenul de limba engleză, la începutul sau la sfârşitul zilei rezervate pentru ascultarea elevelor?

— Ezit încă, spuse el, dacă e cazul să-l aşez chiar la început, înainte ca să vină chiar foarte multă lume şi când firea dumitale ambiţioasă n-are să aibă mulţumirea unui public foarte numeros, sau chiar la sfârşit, când cu toţii au să fie obosiţi şi are să ţi se mai acorde doar o atenţie plictisită şi distrată.

— *Que vous êtes dur, Monsieur*[2] spusei, prefăcându-mă consternată.

— Aşa şi trebuie, să fiu aspru cu dumneata. Dumneata eşti dintre fiinţele acelea care trebuie reprimate. Te ştiu eu! Te cunosc. Alţii, aici, în casă, te văd cum treci de colo până colo şi-şi închipuie că nu eşti decât o umbră fără viaţă. Dar eu ţi-am scrutat faţa o singură dată şi mi-a ajuns…

— Şi crezi cu adevărat acum că mă cunoşti?

Fără să-mi răspundă direct la întrebare, continuă:

— N-ai fost încântată atunci când ai avut succes în vodevilul acela? Te-am urmărit şi am văzut că ardeai toată să triumfi, ţi se citea asta pe faţă. Ce foc aveai în priviri! Nu doar o licărire, ci o flacără, *je me tiens pour averti*[3]*.*

— Sentimentele pe care le-am avut atunci, *Monsieur* — şi iartă-mă dacă-ţi spun că exagerezi cât se poate de tare atât calitatea cât şi cantitatea acestor sentimente –

[1] Unul din farmecele lui
[2] Ce aspru eşti, domnul meu.
[3] Cred că sunt lămurit.

erau cu totul abstracte. Nici nu-mi păsa de vodevilul acela. Mi-era silă de rolul pe care m-ai pus să-l joc. N-am simţit niciun fel de simpatie faţă de publicul din faţa scenei. Sunt oameni cumsecade, fără îndoială, dar cât îi cunosc eu? Înseamnă ei ceva pentru mine? Mi-ar păsa cât de cât dacă aş mai da ochii cu ei mâine? Poate însemna examenul de mâine altceva decât o sarcină pentru mine – o sarcină de care aş vrea să mă văd cruţată?

— Ai vrea să preiau eu sarcina aceasta?

— Din toată inima, dacă dumitale nu ţi-e teamă că ai să dai greş.

— Dar eu aş da greş. Eu nu ştiu decât trei propoziţiuni în limba engleză şi câteva vorbe doar, de pildă; soare, luna, stele – *est-ce bien dit?*[1] După părerea mea ar fi mai bine dacă am renunţa cu totul la treaba asta, dacă n-am mai ţine deloc examen la limba engleză, eh?

— Dacă *Madame* consimte, eu nu pot decât să fiu de acord.

— Din toată inima?

— Din toată inima.

El îşi fumă o vreme ţigara în tăcere. Deodată se întoarse spre mine:

— *Donnez-moi la main*[2] spuse, şi pizma şi gelozia i se topiră de pe chip, iar în locul lor străluci o clipă acolo o bunătate generoasă: Haide, să nu mai fim rivali, să fim prieteni. Examenul are să aibă loc, şi am să-ţi aleg un moment cât mai bun. Şi, în loc să mă supăr şi nu caut să-ţi pun beţe în roate cum mă simţeam înclinat s-o fac acum câteva minute – căci am şi eu clipele mele de răutate, dintotdeauna le-am avut, din copilărie – am să te ajut din toată inima. În fond, dumneata eşti singură şi eşti străină aici, şi trebuie să-ţi faci un drum în viaţă şi să-ţi câştigi singură pâinea de toate zilele. Ţi-ar prinde bine să ajungi să fii cunoscută. Să fim prieteni, vrei?

---

[1] E bine spus?

[2] Dă-mi mâna.

— Din toată inima. *Monsieur.* Sunt bucuroasă să-mi găsesc un prieten. Sunt mai mulţumită decât de un triumf oarecare.

— *Pauvrette!*[1] spuse, şi se întoarse pe călcâie şi mă părăsi pe alee.

Examenul trecu cu bine. *Monsieur* Paul se ţinu de cuvânt şi făcu tot ce-i stătea în putinţă ca să-mi uşureze sarcina. A doua zi urmă împărţirea premiilor. Trecu şi asta cu bine. Şcoala intră în vacanţă, elevele se duseră la casele lor şi începu cu adevărat vacanţa mare.

Vacanţa aceea! Am s-o uit vreodată? Cred că nu. *Madame* Beck plecă, din prima zi de vacanţă, la mare după copiii săi. Toate cele trei profesoare aveau rude sau prieteni la care îşi găsiră refugiu, toţi profesorii părăsiră oraşul, unii îndreptându-se spre Paris, alţii spre Boue-Marine; *Monsieur* Paul porni într-un pelerinaj la Roma. Casa rămase cu totul pustie în afară de persoana mea, a unei servante şi a unei eleve infirme şi cam înapoiate la minte, un fel de cretină pe care maică-sa vitregă aflată undeva, într-un fund de provincie, nu voia s-o ia acasă.

Inima mi se strânse, doruri nelămurite şi nefericite mă străbăteau fără încetare. Cât de lungi mi se păreau zilele de septembrie! Cât de tăcute, cât de lipsite de viaţă! Ce vaste şi goale păreau sălile acelea pustii! Cât de posomorâtă era grădina căzută în paragină, cenuşie toată de praful zilelor de vară ce trecuseră peste oraş! Strângându-mi gândurile, atunci, la începutul acelor opt săptămâni de vacanţă, nu-mi venea deloc să cred c-aveam să mai apuc să le văd capătul. Curajul mă părăsise cu totul, şi acum, când mi se răpise şi ocupaţia cu oare să-mi umplu răgazurile, mă simţeam cu totul descurajată. Gândurile la viitor nu-mi mai aduceau niciun fel de nădejde. Viitorul acesta nu-mi promitea niciun fel de mângâiere, nu-mi oferea nicio promisiune, nu-mi aducea nicio uşurare pentru a mă face să îndur mai uşor răul

[1] Sărăcuţa

prezent în speranţa unui mai bine aşteptat. O tristă indiferenţă faţă de viaţă în general mă apăsa adesea – o resemnare deznădăjduită care mă împingea parcă spre sfârşitul tuturor celor pământeşti. Vai mie! Acum, când aveam răgaz deplin să privesc viaţa aşa cum una ca mine trebuia s-o privească, nu vedeam în faţa mea decât un pustiu lipsit de orice speranţă, nisipuri nesfârşite, niciun câmp verde, niciun palmier, nicio oază cât vedeam cu ochii. Speranţele pe care atât le îndrăgeşte tinereţea, care o înviorează şi o împing mai departe în viaţă, mie îmi erau necunoscute şi nu mai îndrăzneam să le caut. Chiar dacă uneori îmi bătea la poarta inimii, ştiam că trebuie să mi-o zăvorăsc cu toată asprimea. Nu îndrăzneam deloc să ofer găzduire unor asemenea oaspeţi. Mi-era frică de moarte, de slăbiciuni şi de tot răul pe care mi l-aş fi putut face singură.

Cititorule cu înclinaţii creştineşti, ştiu că ai de gând să-mi ţii o predică în legătură cu cele scrise mai sus, ca şi dumneata, moralistule, ca şi domnia ta, înţeleptule grav. Dumneata, stoicule, te vei încrunta, dumneata, cinicule, vei râde rău, tăios, ca şi dumneata, epicurianule. Foarte bine, luaţi-o fiecare dintre domniile voastre aşa cum credeţi. Accept predica, severa încruntare, râsul rău şi hohotul de râs. Poate că aveţi cu toţii dreptate, şi poate că, în împrejurări ca acelea pe care le-am cunoscut eu şi domniile voastre aţi fi căzut în aceeaşi greşeală. Adevărul este că prima lună a fost pentru mine interminabilă, neagră, apăsătoare.

Cretina nu părea deloc nefericită. Eu făceam tot ce-mi stătea în putinţă s-o hrănesc cât mai bine şi s-o îngrijesc cum se cuvine, şi ea nu cerea altceva decât de mâncare şi lumina soarelui sau, dacă aceasta din urmă se întâmpla să lipsească, căldura focului. Facultăţile ei debile se complăceau în inerţie, creierul, ochii, urechile, inima ei dormitau liniştite, nu se puteau trezi la viaţă astfel că pentru ea letargia întruchipa Paradisul.

Trei săptămâni din vacanţa aceea vremea fu caldă, frumoasă şi uscată, însă a patra şi a cincea săptămână au fost furtunoase şi ploioase. Nu mai ştiu de ce schimbarea climei mi-a produs atunci o senzaţie atât de neplăcută, de ce furtuna dezlănţuită şi ploaia torenţială mi-au stârnit o demobilizare mai urâcioasă decât cea pe care o cunoscusem când vremea rămăsese senină. Însă aşa s-a întâmplat şi sistemul meu nervos aproape că nu mai putea suporta ceea ce trebui să îndure în cursul acelor multe zile şi nopţi petrecute în casa pustie şi uriaşă. Cum mă mai rugam cerului să-mi dea mângâiere şi sprijin! Cu ce putere mă stăpânea convingerea că soarta era duşmana mea neîmpăcată pe care prin nimic n-aş fi putut-o îndupleca!

Am simţit o oarecare uşurare atunci când o mătuşă a sărmanei eleve înapoiate, o bătrânică foarte cumsecade, sosi într-o zi şi o luă cu sine pe această ciudată şi infirmă tovarăşă a singurătăţii mele. Nefericita creatură devenise în unele clipe o sarcină grea pentru mine: n-o puteam scoate dincolo de zidurile grădinii şi nici n-o puteam lăsa singură nicio clipă, căci mintea ei sărmană (ca şi trupul dealtfel) îi era betegită şi înclinaţiile ei instinctive o împingeau la rău. O abia ghicită înclinare către rău, o rea voinţă inconştientă impuneau supravegherea ei continuă. Cum rareori se întâmpla să vorbească şi şedea ceasuri întregi văicărindu-se şi gemând şi strâmbându-şi faţa în cele mai oribile grimase, mi se părea mai degrabă că sunt întemniţată cu un animal ciudat şi neîmblânzit decât cu un semen. În plus, trebuia să-i acord îngrijiri de o natură mai specială care cereau nervii de fier ai unu infirmiere de spital şi fermitatea îmi era atât de des pusă la o grea încercare încât uneori mă simţeam pur şi simplu bolnavă de moarte. În mod obişnuit asemenea îndatoriri nu-mi reveneau mie. O servantă anume, care acum era plecată, le îndeplinise până atunci şi în graba cu care toată lumea plecase în vacanţă nu se mai gândise nimeni să-i

găsească o înlocuitoare. Încercările şi istoveala pe care le-am cunoscut atunci n-au fost dintre cele mai uşoare pe care le-am suportat în viaţă. Cu toate acestea, oricât de tulburătoare şi neplăcute erau ele, tot chinurile pe care le îndura mintea mea erau mai istovitoare şi mai apăsătoare. Asistenţa pe care trebuia să i-o acord sărmanei imbecile mă făcea deseori să-mi pierd orice dorinţă de a mai înghiţi propria mea hrană şi mă împingea, de abia ţinându-mă pe picioare, la aerul curat din curte şi la prospeţimea fântânii din grădină. Însă pot spune că toată această suferinţă nu mi-a frânt inima, nu mi-a înceţoşat ochii şi nu mi-a scăldat obrajii în lacrimi fierbinţi.

Când sărmana cretină îmi fu luată de pe umeri am rămas liberă să mă plimb în voie. La început îmi lipsi curajul să mă aventurez prea departe de *rue Fossette,* însă, treptat, cercetai porţile oraşului şi trecui chiar de ele, şi apoi continuai să mă plimb pe drumul mare, pe câmpuri, dincolo de cimitirul catolic şi cel protestant, dincolo de fermele ţărăneşti, pe ogoare şi prin pădurice, şi nici eu singură nu mai ştiam pe unde. Era ceva care mă împingea înainte, o febră care mă împiedica să mă opresc locului şi lipsa oricărei tovărăşii întreţinea în sufletul meu o foame şi mai ucigătoare. Adesea umblam aşa ziua întreagă, prin ceasurile înăbuşitoare ale amiezii şi cele pustii ale după-amiezelor, până târziu în amurg, şi mă reîntorceam abia odată cu răsăritul lunii.

Pe când rătăceam astfel în singurătate, mă amuzam uneori să-mi închipui ce vor mai fi făcând ceilalţi, cunoştinţele pe care mi le făcusem la şcoală. *Madame* Beck era într-o veselă localitate de pe coastă împreună cu copiii, cu mama ei şi cu un grup de prieteni care căutaseră aceleaşi locuri de distracţie. Zélie St. Pierre era la Paris la rude. Celelalte profesoare erau fiecare acasă la ele. În sfârşit, mai era Ginevra Fanshawe, pe care nişte cunoştinţe o luaseră cu ele într-o călătorie de plăcere

spre miazăzi. Dintre toate, Ginevra mi se părea cea mai fericită: călătorea acum prin peisajele cele mai încântătoare, soarele de septembrie strălucea pentru ea peste câmpurile mănoase, unde recoltele se pârguiau sub razele-i aurii. Amiezile cristaline îi salutau privirile îndreptate spre zările albastre legănate de contururile unduitoare ale munţilor.

Pentru mine toate acestea nu însemnau nimic. Şi eu simţeam soarele de toamnă şi clarul de lună al anotimpului recoltei, însă aproape că mi-aş fi dorit ca pământul şi iarba să mă acopere şi să mă ascundă în adâncuri de atingerea lor, căci nu-mi mai venea să trăiesc în lumina şi farmecul lor, căci nu mi le puteam face prietene şi nici nu găseam la ele afecţiune şi apărare. Ginevra, în ce o priveşte, avea un alt fel de temperament, care o făcea să dăruiască şi ea căldură şi putere altora, să bucure şi pe alţii de lumina zilei şi de mireasma nopţilor. Geniile cele bune care apără stirpea omenească o protejau cu aripile lor şi-i umbreau fruntea cu duhul lor apărător. Pretutindeni Ginevra era însoţită de dragostea adevărată şi nicăieri nu s-ar fi putut spune că este singură. Era oare cu putinţă să rămână ea nesimţitoare la asemenea influenţe binefăcătoare? Mie mi se părea imposibil. Nu mi-o puteam imagina într-o atare stare de apatie. Mi-o închipuiam recunoscătoare în taină, dăruindu-şi pentru moment dragostea cu rezerve dar propunându-şi ca intr-o bună zi să arate tuturor cât de mult ştia ea să iubească. Mi-l închipuiam pe credinciosul ei îndrăgostit înţelegându-i pe jumătate timiditatea şi găsind în această vagă înţelegere o oarecare alinare. Îmi închipuiam că între ei există o legătură ca şi electrică de simpatie, un lanţ fin cizelat de înţelegerea reciprocă menţinându-i legaţi chiar de la o depărtare de o sută de leghe, făcându-le cu putinţă, peste munţi şi văi, comunicarea pe calea rugăciunilor şi a dorinţelor. Treptat, Ginevra deveni pentru mine un fel de eroină. Într-o zi,

dându-mi seama de iluzia aceasta care câştigă mereu puteri în mine, îmi spusei: „Încep să cred cu adevărat că nervii mi-s prea încordaţi, mintea mea a suferit, fără îndoială, prea mult în ultima vreme, a prins o boală – ce e de făcut? Cum să mă însănătoşesc?”

De fapt se părea că nu e nicio cale să mă însănătoşesc în împrejurările în care mă aflam. În sfârşit, după o zi şi o noapte de deprimare deosebit de chinuitoare, am priceput că sunt fizic bolnavă, şi am simţit nevoia să mă aştern la pat. Cam la vremea aceea se termină şi vara târzie care durase până atunci şi începură furtunile echinocţiului de toamnă. Nouă zile întregi, întunecoase şi umede, de-a lungul cărora ceasurile se fugăreau tulburi, asurzitoare, dezlănţuite, zăcui – ameţită de vuietul vântului – într-o fierbinţeală stranie a sângelui şi a minţii. Somnul îmi fugise cu totul. Mă ridicam uneori noaptea în capul oaselor căutându-l, rugându-l cu glas tare să se reîntoarcă cu uitarea lui spre mine. Nu-mi răspundea decât zăngănitul geamurilor, ţipătul furtunii. Somnul însă nu revenea.

Mă abat de la povestirea mea. O dată, de fapt, tot veni, dar şi atunci mânios şi tulbure. Nerăbdător la rugăminţile mele, aduse atunci cu sine un vis răzbunător. După ceasul bisericii Sfântul Ioan Botezătorul, acest vis mă stăpâni doar cincisprezece minute, un timp scurt însă deajuns pentru a-mi zdruncina întreaga fiinţă cu o spaimă nemaiştiută. Şi spun astfel pentru a da acelui simţământ fără nume ceva din nuanţarea, înfăţişarea, spaima pe care le-ar fi adus cu sine o viziune a veşniciei. În noaptea aceea, între miezul nopţii şi ceasul unu, mi-a fost dus la buze un pahar întunecat, plin cu o băutură puternică, stranie, din niciun izvor scoasă – era o licoare răsărită din adâncurile unei mări fără de fund şi fără margini. Suferinţele, care le sunt date muritorilor în timpul lor măsurat şi socotit după ceas, nu pot avea gustul acelor suferinţe. Sorbind din acest pahar şi apoi trezindu-mă îmi

venea să cred că totul se terminase, că sosise sfârşitul. Tremurând şi plină de spaimă – pe măsură ce îmi recâştigam stăpânirea asupra mea însămi – gata să chem în ajutor orice făptură care m-ar fi putut susţine, dar ştiind bine că niciun semen nu era pe aproape ca să-mi audă chemarea, căci slujnica aceea, Goton, era prea departe în iatacul ei din pod ca să mă poată auzi, m-am ridicat în genunchi în patul meu. Ceasuri de spaimă au alunecat peste mine, eram sfâşiată de chinuri de nedescris, cu mintea tulbure şi apăsată. Cred că dintre toate ororile pe care le-am cunoscut în noaptea aceea, acestea au fost cele mai chinuitoare. Mi se părea că până şi fiinţele scumpe, acum moarte, şi care în viaţă mă iubiseră atât, mă aşteptau în altă parte, înstrăinate de mine, fiinţa mea cea mai lăuntrică mi-era otrăvită de un sentiment de nedescris în ce priveşte viitorul. Nu mai vedeam nicio rază de speranţă care să mă îndemne să caut sănătatea sau să-mi trezească dorinţa de a trăi, şi cu toate acestea nu puteam îndura glasul nemilos şi fioros al Morţii care îmi spunea că trebuie să mă aventurez pe cărările ei necunoscute, de spaimă. Când am încercat să mă rog n-am fost în stare să scot decât aceste cuvinte:

— Încă din zilele tinereţii mele ţi-am îndurat spaimele cu mintea asta a mea, tulbure.

Şi era adevărul-adevărat.

Dimineaţa, când îmi aduse ceaiul, bătrâna Goton îmi ceru cu insistenţă să chem un doctor. Nu m-am învoit, mă gândeam că niciun doctor nu m-ar fi putut ajuta.

Într-o seară – şi trebuie să spun că nu eram deloc pradă delirului, ci dimpotrivă, cât se poate de lucidă – m-am sculat şi m-am îmbrăcat, aşa cum eram, tremurătoare şi abia ţinându-mă pe picioare. Singurătatea şi tăcerea imensului dormitor nu mi se mai păreau cu putinţă de suportat, paturile albe şi sinistre mi se păreau că se preschimbă sub ochii mei în adevărate spectre – căpătâiul fiecăruia dintre ele se prefăcea într-un cap de mort, uriaş

şi ars de soare – vise fantomatice dintr-o lume mai bătrână şi venind de la o stirpe de făpturi mai impunătoare mă priveau îngheţate din orbitele lor căscate, în seara aceea mi s-a întipărit în suflet, mai puternică decât oricând, convingerea că soarta este nemiloasă cu mine şi că speranţa nu este altceva decât un idol mincinos, orb. Lipsit de viaţă şi cu inima ca o stană de piatră. Simţeam de asemenea că încercările îşi atinseseră punctul cel mai înalt şi că acum îmi stătea mie în putinţă să le risipesc cu propriile mele mâini, aşa cum erau – arse de febră, slabe, tremurătoare. Mai ploua încă şi bătea vântul, însă cu mai puţină sălbăticie – sau cel puţin aşa mi se părea – decât în timpul zilei. Se lăsa amurgul şi doream să cred că are să aducă după sine o mai blândă înrâurire. De la fereastra adâncă din dreptul patului meu vedeam norii de seară alunecând jos de tot pe cer asemenea unor stindarde plecate. Mi se părea că în ceasul acesta era în cerul de deasupra capului şi afecţiune şi jale pentru toate suferinţele îndurate aici jos, pe pământ, apăsarea visului meu de spaimă se mai alină, odată cu el şi gândul acela de nesuportat că nu există nicio fiinţă pe lume care să mă îndrăgească – care să mă ia în stăpânire, şi aproape că simţământul acesta mi se preschimbă într-un altul, contrar – simţeam că nădejdea avea să-mi încolţească mai limpede în minte dacă aş ieşi de sub acoperişul acesta care mă apăsa asemenea lespezii unui mormânt, dacă aş fi putut ieşi afară din oraş pe un deal liniştit pe care-l ştiam departe, pierdut între câmpuri. Înfăşurată într-o mantie (ştiu că nu eram pradă delirului, pentru că am avut grijă să mă îmbrac în vestminte călduroase) am pornit la drum. Clopotele unei biserici m-au oprit din drum, păreau să mă cheme la slujba de seară, şi am intrat. Orice ritual solemn, orice gest sincer de adoraţie, orice înălţare a privirilor şi rugilor spre Dumnezeu îmi erau atunci deopotrivă de binevenite, ca pâinea pentru un înfometat. Am îngenuncheat alături

de ceilalţi pe lespezile de piatră. Era o biserică veche şi solemnă, şi semiîntunericul ei nu era aurit, ci împurpurat de lumina care se strecura prin vitralii.

Prea puţini credincioşi erau strânşi acolo şi, după slujbă, jumătate dintre ei plecară. Am văzut în curând că cei rămaşi întârziau acolo pentru a se spovedi. Nu m-am clintit de la locul meu. Uşile bisericii fură închise cu grijă una câte una şi o umbră plină de solemnitate se lăsă asupra noastră. După un timp, pe care şi-l petrecuse adâncit în rugăciune, o siluetă se apropie de confesional. O privii. Îşi şopti spusele, i se şopti ca răspuns absoluţiunea, şi se întoarse mângâiată. Mai veni una, şi apoi alta. O doamnă palidă, îngenuncheată, alături de mine, spuse cu o voce joasă, blândă:

— Du-te dumneata acum, eu nu sunt încă pregătită. Ascultând-o mecanic, mă ridicai şi mă îndreptai şi eu spre confesional. Ştiam ce fac. Un asemenea pas nu m-ar fi putut face mai nefericită decât eram, ar fi putut cel mult să mă mai mângâie.

Preotul din confesional nu-şi întoarse nicio clipă ochii spre mine să mă privească, îşi plecă doar încet urechea spre buzele mele. S-ar fi putut să fi fost un om bun, însă îndatorirea aceasta a lui devenise acum pentru el o simplă formă, şi-o ducea până la capăt cu indiferenţa obişnuinţei. Ezitai, nu cunoşteam formula de confesiune. În loc de a mi-o începe cu spusele obişnuite, zisei:

— *Mon père, je suis protestante*[1].

El se întoarse deodată. Nu era un preot de prin partea locului, aceştia sunt uşor de identificat după fizionomie, arată aproape întotdeauna a oameni lipsiţi de elevaţie sufletească; după profilul şi fruntea lui văzui că este francez. Deşi cărunt şi de o vârstă înaintată nu era, cred, lipsit de sensibilitate sau de inteligenţă. Întrebă, nu fără bunătate, de ce anume venisem la el dacă eram protestantă?

[1] Părinte, sunt protestantă.

Spusei că mă stingeam dacă n-aş fi auzit un cuvânt de încurajare sau o vorbă de mângâiere. Trăiam de câteva săptămâni cu desăvârşire singură, fusesem bolnavă, şi-mi simţeam pe suflet o apăsare căreia nu-i mai puteam îndura greutatea.

— Ai săvârşit vreun păcat, vreo crimă? întrebă, oarecum surprins.

L-am liniştit în această privinţă şi i-am descris, cum mă pricepeam mai bine, viaţa mea de până atunci.

Păru îngândurat, uimit, pus în încurcătură.

— Mă iei pe nepregătite, spuse, nu mi s-a mai întâmplat să întâlnesc până acum un asemenea caz. În mod obişnuit ne cunoaştem calea şi suntem pregătiţi, însă ce spui dumneata se abate cu totul de la confesiunile pe care le aud eu. N-aş putea spune că am acum la îndemână un sfat potrivit pentru împrejurarea aceasta.

Bineînţeles, nu mă aşteptasem la asta, însă simplul fapt că-mi spusesem chinul unei fiinţe gata să mă asculte, chiar dacă era vorba de un slujitor al bisericii, simplul fapt că-mi revărsasem cât de puţin din suferinţa de atâta vreme strânsă, şi închisă în mine ca într-un vas de unde nu s-ar mai fi putut revărsa în altă parte, îmi făcuse bine. Începusem să mă simt mângâiată.

— Trebuie să plec, părinte? l-am întrebat văzând că tace.

— Fiica mea, spuse el cu bunătate – şi sunt sigură că era un om bun, căci avea o privire plină de milă – acum este mai bine să te duci, dar te încredinţez că vorbele tale m-au emoţionat. Ca orice alt lucru, şi confesiunea poate deveni un simplu gest formal prin puterea obişnuinţei. Ai venit să-ţi reverşi inima, şi acesta e un lucru care nu se face prea adesea. Am să mă gândesc mult la ce mi-ai spus şi am să duc cu mine gândurile acestea în rugăciunile mele. Dacă ai fi de credinţa noastră, aş şti ce să-ţi spun, o minte astfel încercată nu-şi poate găsi liniştea decât în deplină izolare şi în practicarea cu

stricteţe a credinţei. Lumea, şi lucrul acesta e binecunoscut, nu are ce satisfacţie oferi unor asemenea firi. Sfinţii părinţi i-au sfătuit pe penitenţii asemenea ţie să-şi grăbească drumul spre înălţimi prin căinţă, sacrificii şi fapte bune greu de tradus în viaţă. Pentru asemenea oameni lacrimile sunt pâinea cea de toate zilele – pâinea suferinţei şi apa căinţei – răsplata lor vine după aceea.

Părerea mea este că ceea ce îţi produce impresii atât de chinuitoare nu sunt altceva decât mesageri ai Domnului care caută să te aducă îndărăt în sânul bisericii adevărate. Ai fost făcută pentru o singură credinţă, crede-mă, numai credinţa noastră te poate alina şi ajuta, protestantismul e prea uscat, prea rece şi prozaic pentru firea ta. Cu cât scrutez mai adânc lucrurile, cu atât văd mai limpede că e ceva cu totul ieşit din ordinea firească. N-am să te pierd din minte în niciun caz. Du-te acum, fiica mea, însă reîntoarce-te curând la mine.

M-am ridicat în picioare, mulţumindu-i. Mă îndepărtam deja când el mă chemă înapoi.

— Nu trebuie să vii în biserica aceasta, îmi spuse. Văd că eşti bolnavă şi biserica aceasta e prea rece. Poţi să vii acasă la mine. Eu locuiesc… (şi-mi dădu adresa). Fii acolo mâine dimineaţă la ceasurile zece.

Ca răspuns la această indicaţie m-am mulţumit să mă înclin în faţa lui şi, trăgându-mi vălul pe faţă şi strângându-mi mantia în jurul trupului, m-am strecurat afară.

Crezi oare, cititorule, că m-am gândit o clipă măcar să mă mai aventurez în preajma acestui vrednic preot? Mai degrabă mi-aş fi pus în gând să intru într-unul din cuptoarele Babilonului. Preotul acela stăpânea arme care m-ar fi putut influenţa. Era un om bun prin firea lui, cu o bunătate sentimentală, franţuzească, la a cărei blândeţe ştiam bine că nu sunt cu totul indiferentă. Fără a mă gândi la soiurile obişnuite de blândeţe şi bunătate, eram sigură că era vorba aici de o anumită bunătate nu întru

totul legată de realitate şi căreia ştiam că nu i-aş fi rezistat prin puterile mele. Dacă m-aş fi dus să-l văd, mi-ar fi adus în faţa ochilor tot ce era dulce şi mângâietor şi blând în onorabila superstiţie papistaşă. Apoi ar fi căutat să însufleţească în mine, ca să aprindă şi mai mult, zelul pentru fapte bune. Nici nu ştiu cum s-ar fi putut sfârşi toate acestea. Fiecare dintre noi ne credem puternici în anumite privinţe, cu toţii ne ştim slabi în multe altele. E foarte probabil că, dacă aş fi vizitat casa din *rue des Mages* cu numărul 10 la ora şi în ziua indicate, acum, în loc de a scrie această povestire eretică, aş fi stat să-mi depăn mătăniile într-o chilie a unei anumite mânăstiri de carmelite de pe bulevardul Crécy din Villette. Acel cumsecade şi bătrân preot avea ceva din Fénelon. Şi, oricum ar fi cei mai mulţi dintre fraţii săi şi orice aş putea gândi eu despre biserica şi credinţa lui (şi nu-mi plac niciuna, nici alta), lui însuşi trebuie să-i păstrez pentru totdeauna o amintire plină de recunoştinţă. S-a arătat bun cu mine atunci când aveam nevoie de bunătate, mi-a făcut bine. Să-l binecuvânteze Dumnezeu!

Amurgul se pierduse în beznele nopţii şi felinarele se aprinseseră pe străzi când ieşeam din acea întunecată biserică. Îmi era cu putinţă acum să mă întorc spre casă, dorinţa nestăpânită de a respira vântul de octombrie pe deluşorul acela aflat departe de zidurile oraşului încetase să mai constituie pentru mine o poruncă irezistibilă şi se preschimbase acum, îndulcită, într-o năzuinţă căreia raţiunea îi putea face faţă uşor. Raţiunea o şi domoli cu totul astfel că îmi îndreptai paşii, aşa cum credeam, către *rue Fossette.* Însă ajunsesem într-o parte a oraşului pe care nu o cunoşteam, era oraşul vechi, plin de străduţe înguste cu case pitoreşti, vechi şi căzute în ruină. Eram prea slăbită de boală ca să mai am prea mare grijă de mine însămi şi prea indiferentă faţă de propria mea soartă ca să fiu prea atentă. M-am rătăcit, m-am încurcat într-o reţea de străzi şi cotituri neştiute. Mă pierdusem şi

nu mă puteam hotărî să întreb pe vreun trecător de drumul cel bun.

După ce furtuna se mai domolise la apusul soarelui, acum se grăbea parcă să-şi recâştige timpul pierdut. Rafalele de vânt se dezlănţuiau cu putere în valuri orizontale trecând dinspre nord-vest către sud-est şi aducând cu ele o ploaie spulberată şi, uneori, câte o împroşcătură ca de alice. Frigul mă pătrunsese până la oase. Îmi plecasem capul în piept să înfrunt vântul, însă eram mereu împinsă îndărăt. N-aş putea spune că sufeream în lupta aceasta. Aş fi dorit doar să am aripi să urc mai presus de această furtună, să-mi desfac larg faldurile odihnindu-mi-le în furia ei, să mă las purtată de vânt ori încotro bătea el. Dorindu-mi aceasta mă simţeam dintr-o dată şi mai înfrigurată decât înainte şi încă şi mai fără putere. Mă străduiam să ajung până la portalul unei clădiri înalte din preajmă, însă faţada împodobită şi săgeata din vârf îmi pieriră din faţa ochilor. În loc să mă prăbuşesc pe treptele din faţă aşa cum încercasem s-o fac cu ultimele puteri, aveam impresia că sunt zvârlită cu capul înainte într-un abis fără fund. Şi nu-mi mai amintesc nimic după aceea.

16.
E MULT DE-ATUNCI

PRIN CE HĂURI MI-A RĂTĂCIT sufletul din clipa când am zăcut fără cunoştinţă – n-aş putea spune. Orice a văzut făptura mea atunci şi pe oriunde va fi rătăcit în spaimele acelei nopţi nefireşti – ea a păstrat taina. N-a şoptit amintirii niciun cuvânt despre toate acestea şi îmi tulbură şi acum închipuirea cu o tăcere care nu se mai risipeşte. Se prea poate să fi urcat în înalturi să-şi vadă sălaşul veşnic, nădăjduind că are să-şi găsească acolo odihna, şi că legătura dureroasă cu materia pământească va fi în sfârşit dezlegată. Poate chiar când nutrea asemenea speranţe un înger a abătut-o din chiar pragul cerurilor şi, aşa zguduită de plânsete, a împins-o iarăşi, legând-o din nou, tremurătoare şi împotrivindu-se, de sărmanul ei trup, îngheţat şi istovit, de tovărăşia căruia era atât de obosită.

Ştiu că a pătruns iarăşi în temniţa ei lumească nu de bună voie, ci jeluindu-se şi tremurând toată. Tovarăşii aceştia despărţiţi o clipă, sufletul şi substanţa, erau greu de reîmpăcat. S-au salutat unul pe altul nu cu o îmbrăţişare, ci cu o chinuitoare împotrivire. Simţul vederii mi s-a reîntors, roşiatic, năclăit de sânge parcă. Auzul, o vreme întrerupt, m-a năpădit asurzitor, ca un tunet, conştiinţa mi s-a trezit cuprinsă de spaimă, m-am ridicat în capul oaselor buimacă, întrebându-mă unde, printre ce stranii făpturi revenisem la viaţă. La început nu ştiam nici

eu pe ce îmi căzuseră ochii: zidul din faţa mea nu mai era *un* zid, felinarul nu era doar *un* felinar. Dacă ar fi fost vorba de ceea ce numim noi fantomă, aş fi înţeles, tot aşa cum aş fi înţeles oricare dintre obiectele obişnuite dacă mi-ar fi stat în faţă. Ce vreau să spun acum e că toate cele pe care îmi cădeau privirile în clipele acelea mi se păreau a fi spectrale. Curând însă facultăţile mi-au revenit fiecare la locul lor, maşinăria vieţii şi-a reluat mersul obişnuit şi regulat.

Nu ştiam însă nici acum unde mă aflam. Cu timpul mi-am dat seama că fusesem luată din locul în care-mi pierdusem cunoştinţa: nu mai zăceam pe treptele porticului, noapte şi furtună îmi erau ascunse privirilor şi auzului de nişte ziduri, de ferestre şi tavane. Fusesem dusă într-o casă, însă în care casă anume?

Nu eram în stare să mă gândesc la altceva decât la pensionul din *rue Fossette.* Încă pierdută în vis, încercam să-mi dau seama în ce cameră anume fusesem transportată. Nu pricepeam dacă era vorba de dormitorul cel mare sau de unul din micile iatacuri. Eram buimăcită pentru că nu izbuteam să fac să se potrivească fărâmele de mobilier pe care le zăream cu cele cunoscute din şcoală. Lipseau paturile albe, pustii, şi şirul cel lung de ferestre imense. „Doar nu m-or fi dus chiar în camera rezervată pentru Mada*me Bec*k!” mă gândeam. Şi chiar în clipa aceea, ochii-mi căzură pe un fotoliu acoperit în damasc albastru. Treptat, privirile îmi desluşiră şi alte fotolii şi scaune capitonate în acelaşi fel, şi în cele din urmă îmi dădui seama că mă aflam într-un salon cât se poate de plăcut, cu un foc de lemne într-un cămin uriaş, lucitor, cu un covor pe care arabescuri în albastru deschis mai îndulceau un fond umbrit, cu pereţi palizi peste care ghirlande subţiri, nesfârşite, de nu-mă-uita azurii se împleteau şi se învălmăşeau printre nenumărate frunze şi cârcei aurii. O oglindă cu rama aurită umplea spaţiul dintre două ferestre, peste care cădeau bogate draperii

albăstrii. În această oglindă mă vedeam pe mine însămi întinsă, nu pe un pat, ci pe o sofa. Arătam întocmai ca o fantomă cu ochii mai mari şi mai adânciţi în orbite, cu părul mai întunecat decât de obicei în contrast cu faţa mea trasă şi cenuşie. Era limpede, nu numai după aşezarea mobilelor, ci şi după cea a ferestrelor, uşilor şi căminului că mă aflam într-o încăpere necunoscută dintr-o casă necunoscută.

Tot atât de limpede era că nu-mi revenisem cu totul în simţire, căci, pe măsură ce priveam mai mult la fotoliul albastru, cu atât mi se părea mai familiar. Şi tot astfel, mereu mai cunoscute mi se păreau o anumită canapea, ca şi măsuţa rotundă din mijlocul încăperii cu faţă de masă albastră şi lucrătură de frunze ruginii pe margine, şi, mai presus de toate, două taburete cu învelişul lucrat de mână precum şi un scaun cu spetează ivoriu pe a cărui pernă şi spătar erau de asemenea brodate flori luminoase pe un fond întunecat.

Izbită de aceste amănunte, mă străduiam să caut mai departe. Ciudat, mi se părea că mă înconjoară din toate părţile cunoştinţe vechi şi un ecou ca dintr-un cântec de altădată îmi surâdea din fiecare colţişor. Erau deasupra căminului două miniaturi ovale cărora le ştiam pe dinafară perlele ce le împodobeau pieptănăturile pudrate, colanele de catifea înconjurându-le gâturile albe, corsajul bombat de muselină, desenul mânecilor de mătase brodată şi dantelată. Pe consola căminului se aflau două vase de porţelan, resturi mărunte dintr-un anume serviciu de ceai, lucitor ca emailul şi tot atât de subţire ca o coajă de ou, şi în centru un bibelou alb, un grup clasic în alabastru păstrat sub un clopot de sticlă. Tuturor acestor obiecte le-aş fi putut descrie cu ochii închişi particularităţile, le-aş fi putut enumera crăpăturile şi ciobiturile. Mai mult decât toate, era un evantai, cu nişte desene complicate în peniţă, meticulos executate, ca pe o gravură; privindu-l pe acesta, mi se strânse inima căci îmi

aminteam ceasurile când urmărisem, linie după linie şi punct după punct, peniţa nesigură, atât de puţin iubită, şcolărească pe care o strângeam în degetele acestea, acum scheletice.

Unde mă aflam? Nu numai în ce loc anume pe lume, ci şi în ce an al Domnului? Căci toate obiectele acestea din jur erau ale trecutului şi ale unei ţări îndepărtate. Cu zece ani în urmă le spusesem adio, de când împlinisem paisprezece ani nu le mai văzusem în ochi. Am scos un suspin abia auzit: „Unde sunt?”.

O formă pe care până atunci n-o remarcasem se clinti, se ridică de pe un scaun, înaintă spre mine, o siluetă care nu se potrivea cu cele din jur, fiind acolo parcă numai pentru a complica şi mai mult enigma în faţa căreia mă găseam. Era doar un fel de slujitoare ca cele de prin partea locului, cu o scufie obişnuită de slujnică şi cu o rochie simplă imprimată. Nu vorbea nici franţuzeşte, nici englezeşte, şi nu puteam afla nimic de la ea şi nici să-i înţeleg spusele în dialect. Însă îmi răcori tâmplele şi fruntea cu o apă rece şi parfumată, şi-mi ridică puţin perna pe care mă sprijinisem, îmi adresă câteva semne că nu trebuie să vorbesc şi apoi îşi reluă postul la picioarele canapelei.

Împletea ceva, astfel că nu mă privea şi eu o puteam urmări cu privirile fără a-mi fi teamă că sunt surprinsă. Mă minunam cum de putuse ajunge ea acolo sau ce avea ea de-a face cu scenele şi zilele copilăriei mele. Şi încă şi mai mult mă întrebam ce anume mai aveau de-a face aceste scene şi zile de demult cu mine cea de acum.

Prea slăbită ca să mă mai pot apleca multă vreme asupra acestei taine, încercai să-mi lămuresc lucrurile spunându-mi că era o greşeală, un vis, rodul unui acces de febră. Şi totuşi ştiam bine că nu poate fi vorba de o greşeală, că nu dormeam şi, mai mult, că sunt sănătoasă la minte. Aproape îmi doream ca încăperea în care mă aflu să nu fi fost atât de bine luminată, ca să nu fi văzut

atât de desluşit miniaturile, ornamentele, evantaiele, scaunele cu speteze brodate. Toate aceste obiecte, ca şi mobilele căptuşite în damasc albastru, erau cu adevărat aceleaşi, până în cele mai mărunte amănunte, cu cele de care-mi aminteam atât de bine şi de care fusesem pe vremuri atât de strâns legată, în salonul naşei mele de la Bretton. Îmi făcea impresia că numai încăperea era alta, căci proporţiile şi forma îi erau schimbate.

Îmi veni în minte Bedreddin Hassan, cel care fusese purtat în somn de la Cairo până la porţile Damascului. Îşi pogorâse oare un duh aripile întunecate prin furtuna de afară căreia îi căzusem eu victimă mai devreme şi, culegându-mă de pe treptele bisericii, „ridicându-mă în înaltul cerului”, cum se spunea în acea povestire orientala, mă dusese, peste mări şi ţări, aşezându-mă binişor în faţa unui cămin primitor din Bătrâna Anglie? Dar nu, ştiam bine că focul din acel cămin nu mai putea arde în faţa vechilor săi lari, se stinsese de demult, şi zeii acelei case de mult se îndreptaseră în alte părţi.

Slujnica se întoarse iarăşi spre mine să-mi arunce o privire şi, văzându-mă cu ochii mari deschişi şi – mai cred – judecând după expresia lor că eram tulburată şi agitată, îşi lăsă deoparte lucrul de mână. O văzui o clipă trebăluind în faţa unei măsuţe, turnă apă într-un pahar şi turnă în el nişte picături dintr-o sticluţă, şi apoi, cu paharul în mână, se apropie de mine. Ce era licoarea acea întunecată pe care mi-o întindea acum? Era vreun elixir al duhurilor din poveste sau vreo băutură distilată prin puterea vrăjitor?

Era prea târziu să mă mai întreb asemenea lucruri, o şi înghiţisem, fără să mă împotrivesc, dintr-o singură sorbitură. Un val de gânduri liniştite se lăsă peste mintea mea, tot mai blând, duşumeaua părea să urce spre mine cu unduiri dulci, mai adormitoare chiar decât acea licoare. Suferinţa slăbiciunii îmi părăsi mădularele, muşchii mi se destinseră. Îmi pierdusem puterea de a mă

mai clinti din loc, însă în acelaşi timp pierdusem şi dorinţa de a o mai face, nu simţeam nici o încătuşare. Buna slujnică aşează un paravan între culcuşul meu şi lampă. O văzui cum se ridică iarăşi să facă aceasta, însă nu-mi mai aduc aminte s-o fi văzut cum îşi reia locul: în răstimpul dintre aceste două gesturi, „am căzut în somn”.

Şi când m-am deşteptat, iată! totul se schimbase iarăşi. Lumina zilei mă împresura din toate părţile. Nu era de fapt o lumină caldă, de vară, ci licărirea greoaie a toamnei înaintate. Eram sigură acum că mă aflu iarăşi la pension; sigură – după cum suna ploaia izbind în ferestrele adânci; sigură – după vuietul vântului prin crengi, spunându-mi că afară, dincolo de ferestre, era o grădină; sigură – după frigul, albeaţa, singurătatea în care zăceam acum. Spun albeaţa, căci nişte draperii trase în faţa unui pat franţuzesc îmi limitau privirile.

Mi-am ridicat ochii. Am privit în jur. Ochiul meu, pregătit să întâmpine camera lungă, largă, cu pereţii albi, clipi buimac întâlnind doar suprafaţa restrânsă a unui iatac, un iatac cu pereţii verzi ca marea. De asemenea, în locul celor cinci ferestre largi şi golaşe era una singură, înaltă, umbrită de perdele de muselină, în locul a cinci mici suporturi de lemn pictat, fiecare cuprinzând câte un lighean şi un urcior, era o măsuţă de toaletă, pregătită asemenea unei doamne de neam pentru un bal, cu o rochiţă albă peşte o fustă roşie, o oglindă lucioasă şi mare în ramă ornamentată şi cu perniţă de ace în josul ramei. Măsuţa aceasta de toaletă, împreună cu un fotoliu micuţ, scund, îmbrăcat în creton verde şi alb, un lavoar cu o etajeră de marmură prevăzut cu vase de porţelan verde deschis, împodobeau cât se poate de plăcut această încăpere micuţă.

Cititorule, pot să-ţi spun că m-am speriat cu adevărat! De ce? vei întreba poate. Ce ar fi putut, în acest iatac simplu, drăgălaş, să sperie chiar şi pe cele mai timide, fiinţe? Doar atât: mobilele acestea nu puteau fi

adevărate, nu erau fotoliu, oglindă, lavoar reale, trebuiau să fie doar fantasmele acestor obiecte; sau, dacă înlăturam această ipoteză, nu-mi mai rămânea decât să cred că eu însămi intrasem într-o stare de spirit nefirească. Pe scurt, că eram foarte bolnavă, pradă delirului, delirul cel mai straniu care ar fi putut să cuprindă pe vreo fiinţă omenească.

Cunoşteam – eram silită să-l recunosc – cretonul verde de pe scăunaşul acela, chiar fotoliul însuşi, rama sculptată, lustruită, înfoiată a oglindei, luciul lăptos, verzui al vazelor de pe policioarele lavoarului, însuşi micul lavoar cu placa sa de marmură cenuşie, ciobită într-un colţ. Toate acestea eram silită să le recunosc şi să le salut iarăşi, aşa cum noaptea trecută recunoscusem şi salutasem lemnul de trandafir, draperiile, porţelanurile din salon.

Bretton! Bretton! Vremurile de acum zece ani se răsfrângeau în aceeaşi oglindă. Şi de ce mă bântuiau, ca nişte fantome, Brettonul şi copilăria mea de la paisprezece ani? De ce mai tremurau acum, în faţa ochilor mei temători, mobilele de atunci, de vreme ce încăperile şi locurile de atunci pieriseră? Cât despre perniţa cu ace, făcută din satin purpuriu, împodobită cu perle aurii şi cu dantelării migălos lucrate, aveam acelaşi drept s-o recunosc ca şi evantaiele dinainte – o lucrasem eu cu mâna mea. Ridicându-mă cu o tresărire din pat, luai perniţa în mâini şi o privii cu atenţie. Erau iniţialele L.L.B. scrise cu perle de aur şi înconjurate cu o cununiţă ovală brodată în mătase albă. Erau iniţialele naşei mele, Louisa Lucy Bretton.

„Mai sunt oare în Anglia? Sunt la Bretton?” murmurai. Şi, dând grabnic în lături storul din faţa ferestrei, căutai să arunc o privire afară să descopăr unde mă aflam, pe jumătate pregătită să regăsesc casele vechi, liniştite, frumoase şi caldarâmul curat, cenuşiu de pe strada St. Anne şi, la capătul ei, turnurile bisericii.

Priveam, dimpotrivă, printr-un cadru, de frunziş, îngrămădindu-se în jurul ferestrei mele înalte, şi mai departe întinzându-se sub cerul de iarnă, o pajişte în pantă, mai departe cu pomi – arbori înalţi de pădure, cum nu mai văzusem de mult. Gemeau acum sub vântul lui octombrie, şi printre trunchiurile lor distingeam o alee unde frunzele veştede zăceau în grămezi sau se învârtejeau singuratice în vântul dinspre apus. Oricum va fi arătat peisajul mai departe, trebuie să fi fost un şes şi mestecenii aceştia înalţi îl ascundeau. Locul unde mă aflam părea izolat, închis, şi mie îmi era necunoscut, nu-l mai văzusem niciodată.

M-am întins iarăşi. Patul meu era într-un micuţ alcov. Întorcându-mi capul către perete, încăperea cu toate obiectele neliniştitoare din ea îmi pierea ca şi cum n-ar fi fost. Ca şi cum n-ar fi fost? Nu, căci pe când mă întorsesem în încăpere cu nădejdea aceasta, iată, în spaţiul verzui dintre perdelele despărţite acolo şi strânse în fald, se afla o ramă de tablou, largă, aurită, închizând în ea un portret. Era desenat, şi frumos desenat, deşi abia o schiţă, o acuarelă: un cap, un cap de băiat, proaspăt, viu ca în viaţa adevărată, cu buzele întredeschise, vorbind însufleţit. Părea să fie un adolescent de şaisprezece ani, cu tenul luminos şi cu roşul sănătăţii în obraz, cu părul lung, dar nu întunecat, şi chip aurit de soare, ochii pătrunzători, gura arcuită într-un surâs plin de viaţă. Un chip pe care îţi făcea plăcere să-l priveşti, mai ales pentru cei care ar fi avut dreptul să ceară afecţiunea acestui tinerel – părinţii, de pildă, sau surorile lui. Orice elevă mai romantică s-ar fi putut îndrăgosti chiar de cel din ramă. Ochii lui parcă spuneau că, atunci când va mai înainta în ani, va putea răspunde unei scăpărări de iubire. N-aş fi putut spune dacă mai păstrau şi o rază de credinţă în plus. Căci, oricare ar fi fost simţământul pe care l-ar fi întâmpinat, buzele lui aduceau, frumoasă dar cu certitudine, ameninţarea

capriciilor şi a lipsei de preţuire.

Străduindu-mă să înţeleg cât mai liniştită fiecare dintre aceste noi descoperiri, mi-am şoptit:

„O, dar portretul acesta era atârnat în sufrageria, unde ne luam micul dejun, deasupra căminului, poate chiar puţin cam prea sus, după cum mă gândeam eu pe atunci, îmi aduc bine aminte cum trebuia să mă urc pe un taburet ca să-l desprind din cui, cum îl luam în mână şi-i scrutam fântânile acelea fermecate ale ochilor, a căror strălucire printre genele castanii părea ca un zâmbet schiţat dintr-o trăsătură de penel, şi cum mă îmbătam de culoarea obrajilor şi de expresia gurii. Nu-mi venea să cred că puterea închipuirii ar fi putut face mai perfectă linia arcuită a buzelor sau a bărbiei. Chiar şi în ignoranţa mea ştiam bine că acestea sunt frumuseţea însăşi şi mă opream plină de îndoială pe acest gând: cum de se putea ca un lucru care fermeca atât de mult să dea naştere în acelaşi timp la atâta suferinţă?” Odată, parcă pentru a-mi pune la încercare simţămintele, ştiu că am ridicat-o în braţe pe micuţa domnişoară Home şi i-am cerut să privească acest portret.

— Îţi place, Polly? am întrebat-o.

Ea nu mi-a răspuns, dar l-a privit îndelung, şi în cele din urmă o umbră i-a trecut tremurătoare prin ochii ei care se pricepeau atât de bine să înţeleagă, şi mi-a spus: „Lasă-mă jos”. Aşa că am lăsat-o jos din braţe spunându-mi în sinea mea: „Copilul acesta simte la fel cu mine!”.

Toate lucrurile acestea îmi treceau prin minte acum, pe când mai adăugam: „Are şi el defectele lui, dar greu ai putea găsi o fire mai frumoasă, suavă, spontană.” Şi reflecţiile mele se încununară cu un cuvânt care-mi ţâşni de pe buze: Graham.

— Graham! sună ca un ecou, deodată, o voce lângă patul meu. Ai vrea să vină Graham?

Mi-am îndreptat într-acolo privirile. Povestea se complica tot mai mult, buimăceala mea creştea. Dacă mi

se păruse atât de ciudat să văd acel chip atât de bine reamintit în imaginea de pe perete, încă şi mai ciudat era acum să-mi întorc privirile şi să văd în carne şi oase o siluetă la fel de bine ştiută în amintire: o femeie, o doamnă, cât se poate de adevărată şi întrupată, înaltă, bine îmbrăcată, purtând vestminte de văduvă şi o scufie cum se potrivea cu cozile ei de femeie matură şi maternă. Şi faţa ei era expresivă, poate prea marcată de trecerea anilor pentru a mai fi frumoasă, dar nu într-atât pentru a-şi fi pierdut aerul şi caracteristicile. Se schimbase prea puţin, puţin mai gravă, puţin mai trupeşă, însă era ea, naşa mea, chipul viu al doamnei Bretton.

Am păstrat tăcere, însă în sinea mea eram foarte agitată, pulsul îmi bătea nebuneşte, şi sângele îmi părăsi obrajii care îmi îngheţară parcă.

— Doamnă, unde sunt? am întrebat.

— Într-un adăpost cât se poate de sigur, pentru moment bine apărată. Linişteşte-te pe deplin până te mai întremezi puţin, în dimineaţa asta nu arăţi prea bine.

— Sunt atât de buimacă, nici nu mai ştiu dacă să-mi cred ochilor, sau dacă nu mă înşeală întru totul. Însă vorbiţi englezeşte, nu-i aşa doamnă?

— Credeam că-ţi dai seama uşor de asta. Aş fi în prea mare încurcătură dacă ar trebui să vorbesc mai îndelung în limba franceză.

— Nu veniţi din Anglia?

— Am sosit de curând de acolo. Dumneata eşti de multă vreme în ţara asta? S-ar zice că-l cunoşti pe băiatul meu.

— Că-l cunosc, doamnă? Poate că da. Fiul dumneavoastră – din portretul de acolo?

— Acela-i portretul lui din adolescenţă. Îl priveai şi te-am auzit pronunţându-i numele.

— Graham Bretton.

Ea încuviinţă din cap.

— Atunci eu stau acum de vorbă cu doamna Bretton;

care pe vremuri a locuit în Bretton – în comitatul...?

— Întocmai. Şi dumneata eşti, mi s-a spus, profesoară de engleză într-o şcoală de aici. Fiul meu te-a recunoscut.

— Cum am fost găsită, doamnă, şi de către cine?

— Fiul meu are să-ţi spună şi asta la vremea sa, spuse ea. Însă acum eşti prea obosită şi slăbită ca să mai putem sta de vorbă, încearcă să mănânci ceva şi apoi caută să dormi niţel.

În ciuda tuturor încercărilor prin care trecusem – istoveala fizică, tulburarea gândurilor, ceasurile petrecute în frig şi ploaie – se părea că starea mea era mai bună. Febra, care îmi chinuise trupul, începuse să cedeze. Dacă în ultimele două zile nu luasem nimic în gură şi suferisem continuu de sete, în dimineaţa aceasta, când mi se oferi ceva de mâncare am simţit deodată încercarea foamei: era o slăbiciune lăuntrică îndemnându-mă cu stăruinţă să gust din ceaiul pe care mi-l oferea doamna, şi să îmbuc şi fărâma de pâine uscată pe care mi-o adăugă ea. Era doar o bucăţică, însă a fost de ajuns ca să mă ţină în puteri încă două sau trei ceasuri până când slujnica îmi aduse o ceşcuţă de supă şi un biscuit.

Când începu să se lase seara, şi vântul continua să sufle sălbatic şi îngheţat, iar ploaia curgea mai departe ca un potop, mă simţii cuprinsă de oboseală, eram obosită mai ales de şederea în pat. Camera, deşi drăgălaşă, era micuţă, o simţeam apăsându-mă, jinduiam după o schimbare. Frigul care sporea afară şi umbrele tot mai dese mă deprimau şi ele. Voiam să văd, să simt lumina focului. Pe lângă aceasta, gândul îmi revenea mereu la fiul acestei bătrâne doamne. Când aveam să-l văd oare? Sigur că nu înainte de a fi în stare să-mi părăsesc patul.

În sfârşit, slujnica veni să-mi primenească aşternutul pentru noapte. Se pregătea să mă înfăşoare într-o pătură şi să mă poarte pe braţe până la fotoliu, însă, refuzându-i aceste ajutoare, începui să mă îmbrac singură. Terminasem tocmai, şi mă aşezasem să-mi recâştig

răsuflarea, când apăru iarăşi doamna Bretton.

— Cum, te-ai îmbrăcat? exclamă ea, surâzând cu surâsul acela pe care-l ştiam atât de bine, un surâs plăcut, deşi nu prea blând. Te simţi mai bine, aşadar? Chiar în puteri, cum s-ar zice.

Îmi vorbea parcă atât de asemenea cu felul în care mi se adresa pe vremuri, încât aproape că-mi venea să cred că începea să mă recunoască. Era în glasul şi în comportarea ei faţă de mine aceeaşi notă protectoare pe care o cunoscusem când eram fetiţă, o protecţie căreia îi cedasem pe vremuri şi chiar îmi plăcea. Nu se întemeia pe convenţionalismele unei averi sau situaţii sociale mai bune decât ale mele (în această din urmă privinţă nici nu fusese vorba despre vreo inegalitate între noi, rangul ei social era şi al meu), ci pe raţiunile fireşti ale avantajului în vârstă. Era adăpostul pe care arborele îl acordă plantei. I-am adresat atunci, fără întârziere, o rugăminte:

— Lăsaţi-mă să vin şi eu jos, doamnă. Mă simt atât de înfrigurată şi apăsată aici.

— Nici eu n-aş dori altceva, cu condiţia să fii destul de în puteri ca să trecem la această schimbare, îmi răspunse ea. Haide atunci, iată braţul meu să te sprijini.

Îmi oferi braţul şi am coborât astfel scările acoperite de un covor până la un palier, unde era o uşă mare deschisă prin care am intrat în salonaşul cel albastru. Cât de încântătoare era încăperea aceasta cu aerul ei de linişte desăvârşită, casnică! Cât de caldă în lumina chilimbarie şi în licărirea adâncă a focului! Ca să întregească această imagine, ceaiul se afla pregătit acolo pe o măsuţă, un ceai englezesc, servit într-un serviciu strălucitor care mă întâmpina ca pe o cunoştinţă veche, cu samovarul de argint masiv, împodobit cu ornamente de modă veche, cu ceainicul greoi din acelaşi metal, cu ceştile de porţelan subţire cuprinzând lichidul purpuriu aurit. Recunoşteam chiar şi prăjitura de o anumită formă crescută într-un anumit tipar care-şi avea întotdeauna locul pe masa de

ceai de la Bretton. Graham o preţuia mult, şi iat-o aici ca pe vremuri – aşezată în faţa farfuriei lui Graham, laolaltă cu furculiţa şi cuţitaşul de argint. Aşadar, Graham era aşteptat la ceai. Graham poate că se şi afla în casă, curând poate că aveam să-l văd.

— Stai, stai aici, spuse călăuza mea, când paşii îmi şovăiră nesiguri atunci când trecui prin faţa căminului. Mă aşează pe sofa dar m-am mutat curând mai la o parte, căci focul din cămin mi se părea prea încins: în umbra canapelei găsii o banchetă unde mă simţeam mai bine. Doamna Bretton nu avusese niciodată obiceiul să-şi impună vederile nimănui în vreo privinţă sau alta. Mă lăsă şi acum să mă instalez cum vroiam, fără să-mi spună nimic. Prepară ceaiul şi apoi se apucă să-şi citească ziarul. Îmi plăcea să urmăresc astfel gesturile naşei mele, toate mişcările ei erau atât de tinereşti! Adevărul e c-ar fi putut avea cam cincizeci de ani, şi totuşi nici trupul şi nici spiritul nu-i păreau atinse de rugina vârstei. Deşi planturoasă, era totuşi sprintenă, şi chiar dacă de un temperament stăpânit, uneori era impetuoasă, sănătatea de care se bucura şi excelenta ei bună dispoziţie o menţineau tânără ca în floarea vârstei.

Am băgat de seamă că, citind, asculta totuşi atentă, – asculta semnele apropierii băiatului ei. Nu era o făptură care să se arate prea uşor neliniştită de ceva, dar vremea rămăsese mai departe rea, şi dacă Graham era încă pe undeva prin vântul de afară, vântul care continua să sufle neîndurător, ştiam bine că inima mamei lui nu se va linişti până la sosirea lui.

— A întârziat cu zece minute, spuse, privindu-şi ceasul.

Apoi, după un alt minut, ridicându-şi ochii de pe filă şi înclinându-şi uşor capul spre uşă, arătă că auzise un sunet cunoscut. Curând faţa i se lumină, şi apoi chiar şi auzul meu, mai puţin deprins cu aceste sunete, distinse zgomotul unei porţi de fier trântindu-se, al unor paşi pe pietrişul aleii, şi în cele din urmă al clopoţelului de la uşă.

Sosise şi el. Maică-sa umplu ceainicul de la samovar, trase mai aproape de gura căminului fotoliul cel albastru capitonat cu perna lui cea moale – de fapt era fotoliul ei, dar îmi dădeam seama că era un fotoliu pe care el îl putea oricând uzurpa nepedepsit. Apoi, cel aşteptat urcă scările, curând după ce, îmi închipui, acordase înfăţişării sale atenţia pe care noaptea umedă şi vântoasa de afară o făceau necesară, şi intră în cameră.

— Tu eşti, Graham? spuse maică-sa, ascunzându-şi un surâs, un surâs plin de bucurie sub stilul ei laconic.

— Cine să fie altcineva, mamă? întrebă întârziatul, înstăpânindu-se fără prea mult respect în tronul de la care ea abdicase.

— Nu meriţi să-ţi dau ceaiul rece pentru că ai întârziat?

— Am să primesc ce nu merit căci, uite, samovarul zumzăie cât se poate de vesel.

— Trage-te mai lângă măsuţă, leneşule. S-ar zice că niciun scaun nu-i de ajuns de bun pentru tine decât acesta al meu. Dacă ai avea o scânteie de bună-cuviinţă ai lăsa fotoliul acesta pentru Bătrâna Doamnă.

— Aşa aş şi face, doar că Bătrâna Doamnă insistă să mi-l cedeze mie. Ce mai face bolnava noastră, mamă?

— Vine ea singură aici, la lumină, să-ţi răspundă în persoană? spuse doamna Bretton, întorcându-se spre colţul meu.

La invitaţia aceasta, am ieşit la lumină. Graham se ridică în picioare, curtenitor, ca să mă salute. Se oprise în faţa căminului, era un flăcău îndreptăţind în toate privinţele mândria neascunsă a mamei sale.

— Aţi coborât, aşadar, spuse, vă simţiţi desigur mai bine, mult mai bine. N-aş fi îndrăznit să nădăjduiesc să ne întâlnim astfel, sau aici. Noaptea trecută eram chiar îngrijorat, şi dacă n-aş fi fost silit să mă grăbesc spre un pacient, pe moarte, nu v-aş fi lăsat singură, însă şi mama este aproape un medic, iar Martha e o infirmieră excelentă. Mi-am dat seama că era vorba de un leşin, nu

prea primejdios. Ce l-a provocat trebuie să vă întreb abia de acum înainte, în toate amănuntele. Până atunci trag nădejde că vă simţiţi cu adevărat mai bine.

— Mult mai bine, spusei calmă. Mult mai bine, vă mulţumesc, domnule doctor John.

Căci, cititorule, acest tânăr înalt, acest fiu iubit, gazda aceasta a mea, acest Graham Bretton, era cu adevărat doctorul John. El, şi nu altul, deşi s-ar fi putut spune că-l recunoşteam abia acum. De fapt încă atunci când auzisem paşii lui Graham pe trepte, ştiusem cine anume avea să intre în cameră şi pentru ce înfăţişare să-mi pregătesc privirile. Descoperirea aceasta nu era chiar de astăzi, începusem să bănuiesc câte ceva de multă vreme. Bineînţeles, îmi aduceam bine aminte de tânărul Bretton, şi deşi trecerea a zece ani (de la vârstă de şaisprezece la cea de douăzeci şi şase) pot schimba mult un adolescent prefăcându-l într-un tânăr bărbat, totuşi n-ar fi putut aduce atâtea schimbări încât să-mi orbească privirile sau să-mi tulbure amintirile. Doctorul John Graham Bretton păstra încă asemănări cu tinerelul de şaisprezece ani. Avea aceiaşi ochi, şi chiar unele din trăsăturile de demult, adică întreaga jumătate inferioară a feţei, atât de frumos modelată. Îl recunoscusem de mult. Îl recunoscusem, mai bine zis, întâi şi întâi cu prilejul, povestit într-un capitol din urmă, când atenţia pe care mi-o îndreptasem cu atâta lipsă de prevedere spre el îmi atrăsese din partea lui o dojană abia ascunsa. Ori de câte ori mai avusesem după aceea ocazia să-l mai observ, mi se confirmaseră întru totul primele impresii. Regăsisem în gesturile, comportamentul, felul de a fi al omului matur, toate promisiunile pe care le prevăzusem la tânărul de odinioară. Auzeam acum în tonurile adânci ale glasului său accentele vocii de altădată. Anumite întorsături de frază, caracteristice lui atunci, îi erau şi acum fireşti, ca şi multe din expresiile ochilor şi buzelor şi multe surâsuri, ţâşnindu-i din ochi asemenea unor raze pe sub fruntea

înaltă.

Să fi spus ceva despre aceasta, să fi făcut măcar o aluzie la această descoperire, n-ar fi intrat în obişnuinţele mele, nu s-ar fi potrivit deloc cu felul meu de a simţi. Dimpotrivă, preferasem să păstrez totul pentru mine. Îmi plăcea să pătrund în atmosfera lui învăluită parcă într-o ceaţă prin care el nu distingea înfăţişarea mea reală, în timp ce el stătea în plină lumină, lumina care strălucea cu osebire în jurul frunţii lui şi îi tremura în jurul paşilor fără să-şi arunce razele mai departe.

Ştiam bine că pentru el n-ar fi însemnat mare lucru dacă aş fi făcut un pas înainte să-i spun: „Iat-o pe Lucy Snowe!” Aşa că îmi păstrasem locul meu de umilă profesoară şi, cum el nu mă întrebase niciodată de nume, eu nu i-l spusesem niciodată. Auzise spunându-mi-se „domnişoară” şi „domnişoara Lucy”, dar niciodată şi numele Snowe. Iar ca să mă recunoască de la sine – deşi poate, că eu mă schimbasem mai puţin decât el — aşa ceva nici nu-i trecuse vreodată prin gând, şi atunci de ce i-aş fi sugerat eu o asemenea idee?

În timp ce-şi bău ceaiul, doctorul John fu curtenitor, aşa cum îi stătea în fire. Când se termină această gustare şi se strânse masa, el aranjă un culcuş confortabil de perne într-un colţ al canapelei şi mă sili să mă instalez acolo. El şi cu maică-sa se traseră de asemenea mai aproape de gura căminului, şi după mai puţin de zece minute am surprins privirile acesteia din urmă aţintite cu stăruinţă asupra-mi. Femeile sunt în mod firesc mai pătrunzătoare în unele privinţe decât bărbaţii.

— Ia te uită! exclamă ea curând, rareori mi s-a întâmplat să văd o mai mare asemănare! Graham, tu n-ai băgat de seamă?

— Să bag de seamă ce? Ce-o mai tulbură acum pe Bătrâna Doamnă? Ce-ai rămas aşa eu ochii ţintă, mamă? Sar zice c-ai avut vreun soi de revelaţie.

— Spune-mi, Graham, de cine-ţi aduce aminte această

tânără doamnă?

— Mamă, dar o descumpăneşti cu totul. Ţi-am spus mereu că manierele astea prea bruşte sunt cusurul dumitale. Adu-ţi şi dumneata aminte că este o străină şi că nu e obişnuită cu felul dumitale de a fi.

— Uite, acum când îşi lasă ochii în jos. Dar acuma, când se întoarce într-o parte, cu cine seamănă, Graham?

— Dar, dragă mamă, dacă dumneata ne propui ghicitoarea asta, cred că cel mai bine ar fi să răspunzi tot dumneata.

— Spui că o cunoşti de mai multă vreme – de când ai început să mergi la şcoala aceea din *rue Fossette* – şi cu toate acestea nu mi-ai pomenit niciodată despre asemănarea asta!

— Nu puteam să-ţi pomenesc despre un lucru la care nu m-am gândit niciodată şi pe care nu-l recunosc nici acum. Ce vrei să spui?

— Prostule! Uită-te bine la ea!

Graham mă privi cât putu mai bine, însă eu nu puteam îndura aşa ceva. Îmi dădeam seama cum aveau să sfârşească toate acestea, astfel că mă gândii s-o iau eu înainte.

— Doctoral John, spusei, a avut atâtea lucruri de făcut şi atât de multe lucruri la care să se gândească de când dumnealui şi cu mine ne-am strâns mâinile la despărţire pe strada *St. Anne,* încât, chiar dacă eu l-am recunoscut repede pe domnul Graham Bretton, de acum câteva luni, lui nu i-a trecut prin minte că ar fi putut recunoaşte în mine pe Lucy Snowe.

— Lucy Snowe! Mă gândeam eu! Ştiam eu! striga doamna Brettton.

Şi străbătu dintr-o dată cei câţiva paşi dintre noi în faţa căminului, şi mă sărută. Unele doamne ar fi făcut poate mare zarvă după o asemenea recunoaştere, fără ca evenimentul să le bucure prea mult. Însă nu intra în obişnuinţele naşei mele să facă paradă de simţăminte şi

prefera orice manifestare sentimentală redusă, cum s-ar spune, la un basorelief. Astfel că ea şi cu mine trecurăm peste această surpriză doar cu câteva vorbe şi cu un singur salut. Cu toate acestea aş îndrăzni să spun că era bucuroasă, şi eram şi eu. În vreme ce noi două refăceam cunoştinţa, Graham, care şedea în faţa noastră, îşi trăi în tăcere momentul de surpriză.

— Mama spune despre mine că sunt un prost, şi cred şi eu că sunt, spuse el în cele din urmă, căci, pe cinstea mea, deşi te-am întâlnit adesea n-am bănuit nimic. Dar acum totul îmi pare limpede Lucy Snowe? Sigur că da! Îmi amintesc perfect de ea, şi iat-o acuma în faţa mea, nu-i nicio îndoială. Însă, adăugă, e sigur că dumneata nu m-ai recunoscut ca o veche cunoştinţă în toată vremea asta, căci n-ai spus niciun cuvânt despre aşa ceva.

— Te-am recunoscut, i-am răspuns.

Doctorul John nu mai făcu niciun comentariu. Se gândea probabil că faptul că eu păstrasem tăcerea era o ciudăţenie din partea mea, dar s-a abţinut de la orice mustrare. Bănuiesc că ar fi considerat drept o impertinenţă să mă chestioneze mai îndeaproape despre motivele rezervei mele, şi chiar dacă ar fi simţit oarecare curiozitate, importanţa pe care o atribuia cazului nu era, oricum, de natură să-l împingă la o atare impertinenţă.

În ce mă priveşte, m-am limitat să-l întreb doar dacă-şi mai amintea împrejurarea când îl privisem o dată mai lung, căci uşoara plictiseală pe care o manifestase atunci îmi dăinuia în amintire.

— Cred că-mi amintesc, spuse, cred chiar că am fost supărat pe dumneata.

— M-ai considerat poate puţin prea îndrăzneaţă? l-am întrebat.

— Deloc. Numai că, ştiindu-te atât de timidă şi retrasă în comportarea dumitale obişnuită, mă întrebam ce strâmbătură grozavă pe faţa mea s-ar fi dovedit atât de fascinantă pentru ochii matale care mă evitau mereu.

— Acum înţelegi despre ce era vorba.

— Perfect.

Şi aici, doamna Bretton ne întrerupse cu multe, multe întrebări despre vremurile de demult. Şi, pentru a o mulţumi, a trebuit să revin la necazurile mele trecute pentru a-i explica motivele aparentei mele înstrăinări, şi-i amintii astfel de luptele pe care le dusesem de una singură cu Viaţa, cu Moartea, cu Suferinţa, cu Soarta. Doctorul John asculta intervenind doar rar cu câte o vorbă. Ei îmi vorbiră apoi despre schimbările pe care le cunoscuseră la rândul lor. Nici cu ei nu merseseră lucrurile prea uşor şi norocul îşi mai retrăsese din darurile lui odinioară bogate. Însă o mamă atât de curajoasă cu un apărător atât de vrednic ca băiatul ei aveau toate înzestrările pentru a putea lupta bine cu lumea şi pentru a izbândi în cele din urmă. Doctorul John era una dintre fiinţele la a cărui naştere era sigur că stelele cele bune surâseseră. Adversitatea n-avea decât să îndrepte spre el cea mai posomorâtă faţă a ei, el era bărbatul în stare să o dea la o parte cu un surâs. Puternic şi plin de viaţă, ferm şi curtenitor, nepripindu-se şi păstrându-şi curajul, el era omul care să câştige favorurile Destinului şi care să smulgă din ochii săi de gheaţă o rază, aproape, de iubire.

În profesiunea pe care şi-o alesese, succesul îi era acum aproape asigurat. De mai puţin de trei luni îşi luaseră această casă (un mic castel, îmi spuseră, situat la vreo jumătate leghe de Poarta Crécy). Îşi alesese o locuinţă la ţară gândindu-se la sănătatea mamei, căreia nu-i pria aerul de oraş. O chemase aici pe mama sa care, venind, adusese cu ea ce mai avea din mobilierul fostei reşedinţe din strada *St. Anne,* adică ce nu se îndurase să vândă.

De aici uimirea mea când îmi căzuseră ochii pe fantasmele fotoliilor, pe imaginea oglinzilor, ceainicului, ceştilor de altădată.

Când ceasul bătu orele unsprezece, doctorul John o

întrerupse pe maică-sa:

— Domnişoara Snowe trebuie să se retragă la culcare acum. Iată, începe să arate foarte palidă la faţă. Mâine am să-mi iau îndrăzneala să-i pun câteva întrebări cu privire la cauza pentru care şi-a pierdut sănătatea. S-a schimbat mult, într-adevăr, din iulie când am văzut-o jucând, cu mult temperament, rolul unui foarte cuceritor tânăr de familie bună. Cât despre necazul de astă-noapte, sunt sigur că e şi asta o poveste, dar nu mai discutăm despre acest subiect în seara asta. Noapte bună, domnişoară Lucy.

Şi astfel mă conduse plin de bunătate până la uşă şi, ridicând o lumânare în mâini, îmi lumină drumul în sus pe scări.

După ce mi-am spus rugăciunile şi m-am dezbrăcat să mă întind în pat, am început să simt că mai aveam încă prieteni. Prieteni care să nu declare sus şi tare că ar simţi vreun ataşament deosebit faţă de mine şi nici să-mi ofere mângâierea unor relaţii bine potrivite şi alese; de la care deci nu puteam cere decât puţină afecţiune, şi despre care nu puteam nutri decât iluzii modeste, însă faţă de care simţeam că mă îndeamnă inima şi simţeam o recunoştinţă poate incomodă pentru ei şi pe care încercam să-mi pun raţiunea s-o strunească.

— Fă-mă, Doamne, să nu mă gândesc la ei prea adesea, prea mult, cu prea multă dragoste, mă rugai, să mă mulţumesc cu un firişor mai micuţ din râul acesta de viaţă şi iubire, să nu simt prea multă însetare, să nu sorb prea mult din apele lui binevenite, să nu aştept de la ele un gust mai dulce decât cel al fântânilor lumeşti. O, dac-ar da Dumnezeu să mă simt îndeajuns de întărită doar de o privire prietenoasă, din când în când coborând spre mine, rareori, o privire scurtă, care să nu mă tulbure, să mă lase liniştită, liniştită cu totul.

Repetându-mi încă vorbele acestea, îmi lăsai capul pe pernă, şi iarăşi repetându-le mi-am udat această pernă cu

lacrimi.

17.
LA TERRASSE

ÎNCERCĂRILE ACESTEA DE A lupta cu alcătuirea firească, cu impulsurile puternice ale inimii ar putea părea zadarnice şi nerodnice, însă în cele din urmă ele fac bine. Ele caută, oricât de neputincioase ar fi, să împingă faptele, comportarea, pe o cale pe care Raţiunea să o aprobe şi căreia Simţirea, poate prea adesea, i se împotriveşte. Sigur e că ele schimbă întrucâtva înfăţişarea generală a unei vieţi, şi o fac mai stăpânită, mai calmă, mai liniştită la suprafaţă – şi numai pe suprafaţă cad privirile întâmplătoare ale celorlalţi. Cât despre ceea ce se petrece în adâncuri, să lăsăm acestea pe seama Domnului. Omul, semenul tău, slab ca şi tine însuţi, şi care nu este îndreptăţit să-ţi fie ţie judecător, poate fi ţinut la o parte de aceste profunzimi.

. . . . . .

Dimineaţa, următoare am încercat să mă dau jos din pat dar pe când mă îmbrăcam, sorbind din când în când o gură de apă rece din carafa de alături spre a-mi, mai potoli tremurul de slăbiciune, intră în cameră doamna Bretton.

— Ia te uită ce prostie! fu salutul ei de dimineaţă. N-ai să faci una ca asta! adăugă şi, purtându-se cu mine în felul ei nestăpânit, energic – purtarea pe care pe vremuri mă distra să văd cum o aplică fiului ei şi căreia el îi rezista cu toată tăria – în două minute mă readuse, captivă, în patul meu.

— Aici ai să stai până după-amiază, spuse. Băiatul meu a lăsat poruncă în privinţa aceasta, înainte de a pleca, şi pot să te încredinţez că fiul meu este stăpân aici şi trebuie să i se dea ascultare. Curând ţi se aduce micul dejun.

Îmi aduse într-adevăr curând hrana – cu mâinile ei – nemailăsându-mă pe seama slujitorilor. Se aşeză pe marginea patului în timp ce mâncam. Adevărul este că nu ne place să avem în preajmă nici chiar pe acei dintre prietenii noştri cei mai respectaţi şi din cunoştinţele pe care le stimăm cel mai mult, să-i vedem urmărindu-ne cu privirile, îngrijindu-ne, apropiindu-se de noi ca nişte infirmieri de bolnavul lor. Nu orice prieten aduce în privirile sale o lumină în camera noastră de boală, şi nu orice prezenţă e în astfel de împrejurări pentru noi o mângâiere. Însă doamna Bretton era pentru mine şi una şi alta. Fusese astfel dintotdeauna. Mâncarea sau băutura nu mi se păruseră niciodată atât de bune ca atunci când veneau din mâinile ei. Nu-mi amintesc de vreo împrejurare în care intrarea ei într-o încăpere să nu fi făcut această cameră mai luminoasă. În firea noastră intră uneori preferinţe şi antipatii deopotrivă de ciudate. Sunt fiinţe în faţa cărora ne retragem în taină, pe care, dacă ar depinde de noi, le-am evita, deşi raţiunea ne spune că sunt oameni de treabă. Sunt alţii cu neajunsuri de caracter îndeajuns de vizibile dar alături de care trăim totuşi mulţumiţi, ca şi cum lângă ei aerul ne-ar fi mai prielnic. Ochii negri, vioi ai naşei mele şi tenul ei limpede de brunetă, mâinile ei calde şi mereu gata să te ajute, starea ei de spirit vioaie, comportarea ei hotărâtă îmi erau binefăcătoare ca şi atmosfera unor locuri cu clima sănătoasă. Fiul ei obişnuia s-o numească Bătrâna Doamnă. Pe mine mă umplea de uimire, de încântare să văd vioiciunea şi puterea unei fete de douăzeci şi cinci de ani respirând încă în toată fiinţa ei şi în jurul ei.

— Mi-aş aduce lucrul de mână aici, spuse, pe când îmi

lua din mâini ceaşca de ceai goală, şi aş sta cu tine toată ziua, dacă nesuferitul acesta de John Graham nu s-ar fi opus la aşa ceva. „Ascultă, mamă – mi-a spus când a plecat astăzi dimineaţă – bagă de seamă, nu trebuie s-o oboseşti pe fina dumitale cu vorbărie multă”. Şi mi-a atras în mod deosebit atenţia să rămân în camera mea şi să te scutesc de tovărăşia mea. El zice, Lucy, că suferi de o febră nervoasă, judecând după felul în care arăţi, aşa să fie?

I-am răspuns că nu ştiam nici eu bine ce boală căpătasem, dar că, în orice caz, suferisem mult, şi mai ales mintea mea. Mai multe în privinţa aceasta n-am găsit cu cale să-i povestesc, căci amănunte despre cele prin care trecusem ţineau de o perioadă din viaţa mea la care nu m-aş fi aşteptat niciodată s-o văd pe naşa mea că ia parte. În ce tulburări neştiute ar fi împins-o pe această fiinţă cu o fire atât de senină şi împăcată! Deosebirea dintre dânsa şi mine poate fi închipuită mai bine prin cea dintre o navă impunătoare străbătând în siguranţă o mare lină, cu deplina înzestrare a echipajului, cu un căpitan brav şi bine dispus, întreprinzător şi capabil şi o barcă de salvare care, cele mai multe zile din an, stă uscată şi însingurată într-un hangar vechi şi întunecos, aventurându-se în larg numai atunci când valurile se înalţă pe vreme rea, când norii se pogoară peste ape, când primejdia şi moartea îşi împart între ele stăpânirea peste întinsele adâncuri. Nu, *Louisa Bretton* n-ar fi ieşit niciodată în larg pe o astfel de noapte şi pe o astfel de vreme, echipajul ei nu şi-ar fi putut imagina asemenea scene. Aşa că omul care cârmuieşte barca de salvare pe jumătate cuprinsă de ape îşi ştie locul lui şi nu stă la poveşti.

Mă părăsi, şi eu m-am întins, mulţumită, la loc în pat. Îmi făcea bine gândul că Graham îşi amintise de mine înainte de a pleca de acasă.

Ziua mi s-a scurs în singurătate, însă aşteptarea serii o

mai scurtă şi o mai lumină. În plus, mă mai simţeam slăbită încă, aşa că odihna mi se părea binevenită. Şi, după ce trecui de ceasurile dimineţii – ceasurile care întotdeauna aduc chiar şi celui fără ocupaţie sentimentul că are ceva de făcut, că există sarcini de care urmează să se ocupe, şi astfel impresia, cât de vagă, că trebuie să se ocupe de ceva – când ceasurile acelea mai însufleţite trecură şi pogorârea tăcută a după-amiezii mai potoli paşii slujitorilor pe scări şi prin camere, m-a cuprins şi pe mine o stare de visare, deloc neplăcută.

Liniştita mea odăiţă mi se părea asemenea unei peşteri marine. Nu erau culori vii în ea, decât acel verde palid şi albul, care aminteau de apa mării şi de spuma valurilor. Cornişele lustruite erau împodobite cu ornamente în chip de scoici şi la colţurile tavanului erau forme de ghips ca nişte delfini. Chiar şi unda de culoare, care singură se vedea în perniţa de ace de satin roşu te ducea cu gândul la corali, chiar şi oglinda cu luciul întunecat ar fi putut răsfrânge o sirenă. Când îmi închideam ochii, auzeam vântul, care se potolea în sfârşit, vuind încă la uşa din faţă ca un val îmbrăţişând stânca. Îl auzeam, vuind şi revenind, departe, departe, ca fluxul bătând pe ţărmul unei lumi, undeva sus, într-o lume atât de sus încât valurile cele mai mari spărgându-se, talazurile cele mai tumultuoase n-ar mai fi răzbătut aici, în acest sălaş subacvatic, decât ca nişte murmure îmbiindu-te spre somn.

Cu astfel de vise sosi şi seara, şi Martha aduse lampa. Cu ajutorul ei m-am îmbrăcat repede şi, mai în puteri decât dimineaţă, îmi luai singură, neajutată, drumul pe scări în jos spre salonaşul albastru.

Se pare că doctorul John îşi terminase mai devreme în seara aceasta turneul de vizite profesionale. Silueta lui a fost primul lucru care-mi întâmpină privirile când intrai în încăpere: era în picioare lângă fereastra din faţa uşii, citind tiparul mărunt de pe filele unui ziar la lumina

tulbure pe care i-o mai oferea căderea serii. Focul ardea viu în cămin însă lampa era neaprinsă pe masă şi ceaiul nu fusese adus încă.

Cât despre doamna Bretton, ea era întinsă în fotoliul ei cu perne adânci, aţipită. Fiul ei, zărindu-mă, îmi veni întru întâmpinare. Băgai de seamă că păşea cu grijă să n-o trezească, îmi vorbi de asemenea cu voce scăzută. Glasul lui blând nu avea de altminteri niciodată vreo notă mai aspră. Şi acum, modulat şi mai mult, părea mai degrabă menit să mângâie decât să tulbure vreun somn.

— Aici e un castel micuţ, observă el, după ce mă invitase să mă aşez în firida ferestrei. Nu ştiu dacă ţi s-a întâmplat să-l vezi vreodată în vreuna din plimbările dumitale. Dealtfel, din şosea nici nu poate fi văzut; cam la o milă de la Poarta Crécy o iei pe o cărare care se lărgeşte treptat într-o alee şi ea te duce mai departe peste câmpuri şi în umbra copacilor până la poarta vilişoarei noastre. Nu e o casă prea modernă, mai degrabă e clădită în stilul vechi din *Basse Ville.* E mai mult un conac decât un castel. I se spune *La Terrasse* pentru că faţada este mai ridicată ceva de la pajiştea din faţă, de unde duc nişte trepte spre panta cu iarbă a aleii. Priveşte! Răsare luna, iată ce frumos se vede printre crengile pomilor.

De altminteri, unde şi când nu se arată frumoasă luna? Care poate fi scena, închisă între ziduri sau în afară, pe care să n-o scalde în farmec globul ei? Trandafirie şi parcă şi aprinsă, urca acum dinspre un mal nu prea depărtat şi, chiar pe când îi mai priveam încă urcuşul incandescent, se preschimbă într-o sferă de aur pentru ca apoi, după foarte scurtă vreme, să plutească, fără pată, pe un cer acum cu totul liniştit. Clarul acesta de lună îl mângâia sau îl întrista pe doctorul Bretton, îl împingea spre gânduri romantice? Cred că da. Deşi nu era un bărbat care să ofteze uşor; acum suspină privind-o. Oftă reţinut, abia auzit. Nu aveam deloc nevoie să mă mai

gândesc la cauza sau la ţinta unui asemenea suspin, ştiam că fusese stârnit de o anume frumuseţe, ştiam că era îndreptat către Ginevra. Ştiind aceasta, îmi trecu prin minte că era într-un fel de datoria mea să pronunţ cu glas tare numele celei la care se gândea el. Bineînţeles, era gata oricând să discute despre, acest subiect, îl simţeam dintr-o dată că fierbe de curiozitate şi e gata să-şi reverse întrebările, îşi stăpânea simţămintele doar pentru că nu ştia cum să înceapă. Să-l scutesc de o asemenea încurcătură era lucrul cel mai bun, şi de fapt singurul pe care-l puteam face. Nu aveam decât să pronunţ numele idolului, şi litania clocotitoare a iubirii avea să înceapă să se reverse. Găsisem tocmai o propoziţiune care se potrivea: „Ştii că domnişoară Fanshawe e plecată într-o excursie cu soţii Cholmondeley?”, şi-mi deschisesem buzele s-o pronunţ, când el îmi zădărnici planul aducând vorba despre altceva.

— Primul lucru pe care l-am făcut astăzi dimineaţă — spuse el punându-şi în buzunar, ca să zic aşa, sentimentalismele, întorcând spatele clarului de lună şi aşezându-se – a fost să mă duc în *rue Fossette* şi să-i spun bucătăresei că eşti în siguranţă şi pe mâini bune. Ştii că am constatat că nici măcar nu observase lipsa dumitale din casă, te credea bine instalată în dormitorul dumitale. Ce multă grijă au acolo de dumneata!

— A, toate astea sunt uşor de înţeles, spusei eu. Bătrâna Goton n-ar putea face nimic pentru mine decât să-mi aducă puţină supă şi o coajă de pâine, şi am refuzat ambele aceste alimente de atât de multe ori săptămâna trecută, că bătrânica a şi obosit de toate drumurile astea zadarnice de la locuinţa ei în bucătărie până la dormitoarele şcolii, şi mai vine doar o dată pe zi, la amiază, să-mi facă patul. Crede-mă, însă, e o femeie foarte cumsecade şi ar fi fost încântată să-mi facă cotlete de miel numai dacă eu aş fi fost în stare să le mănânc.

— Dar de ce te-a lăsat oare *Madame* Beck aşa, singură?

— *Madame* Beck n-avea de unde să prevadă că eu am să mă îmbolnăvesc.

— Sistemul dumitale nervos este în vreo măsură sau alta de vină pentru boala asta?

— Nu ştiu cum o fi sistemul meu nervos, dar ştiu bine că am fost teribil de deprimată.

— Ceea ce mă împiedică acum să încerc să te tratez cu hapuri sau picături. Medicina nu poate da nimănui buna-dispoziţie pe care n-o are. Toată ştiinţa mea se opreşte în pragul Ipohondriei, nu poate decât să arunce o privire înăuntru şi să vadă acolo o adevărată cameră de tortură, dar nu poate nici să spună nici să facă prea multe. Ce ţi-ar folosi în cazul ăsta ar fi o societate agreabilă. Trebuie să rămâi singură cât mai puţin posibil. Ar mai trebui să faci multă mişcare.

Am fost de acord. O scurtă pauză urmă după aceste cuvinte care, mă gândeam eu, sunau cât se poate de nimerit, şi se potriveau şi cu ce ne învăţau obişnuinţele noastre şi cu cele ce se spuneau de mult în asemenea cazuri.

— Domnişoară Snowe – reîncepu doctorul John – şi am constatat spre uşurarea mea că starea sănătăţii propriei mele persoane era acum, după ce fusese luată în discuţie, trecută la o parte – îmi este permis să te întreb de ce confesiune eşti? Eşti catolică?

Îmi ridicai ochii spre el cu oarecare surpriză:

— Catolică? Nu! Ce te face să crezi aşa ceva?

— Felul în care mi-ai fost dată în grijă noaptea cealaltă m-a făcut să stau la îndoială.

— Ţi-am fost eu dată în grijă? Dar, chiar aşa, uitasem: nu mi-ai spus încă în ce fel am căzut în mâinile dumitale.

— Să vezi, în împrejurări care m-au pus în încurcătură. Toată ziua aceea fusesem reţinut la patul unui pacient care suferă de o boală deosebit de interesantă şi se află şi într-o stare critică, asta pentru că boala de care suferă e rară şi tratamentul ei încă nesigur. Am mai văzut un caz

oarecum asemănător într-un spital la Paris – dar lucrurile astea nu te interesează pe dumneata acum. În sfârşit, o uşurare a suferinţelor mai îngrijorătoare ale acestui pacient (durerile fizice atroce sunt unul din simptome) mi-a redat libertatea şi am pornit spre casă. Drumul cel mai scurt trece prin *Basse Ville,* şi cum noaptea era foarte întunecoasă, umedă şi rece, m-am folosit de acesta. Pe când treceam prin faţa unei biserici care aparţine comunităţii Béguinelor, am văzut o lampă aprinsă deasupra arcului adânc de la portal şi un preot care ridica ceva în braţe. Lampa era destul de luminoasă ca să-mi arate limpede trăsăturile preotului şi l-am recunoscut. Era un om pe care l-am întâlnit adesea la paturile bolnavilor, şi bogaţi şi săraci – mai ales ale acestora din urmă. Este, cred eu, un bătrân foarte de treabă, cu mult mai bun decât majoritatea celor din categoria lui din ţara aceasta, superior acestora, la drept vorbind, în toate privinţele, mai cultivat şi mai devotat chemării sale. Ni s-au întâlnit privirile; mi-a cerut să mă opresc; ce ţinea el în braţe era o femeie, leşinată sau pe moarte. Am coborât din trăsură. „Făptura aceasta este o compatrioată de-a dumitale, mi-a spus; salveaz-o, nu e moartă”. Compatrioata mea, atunci când o privii mai bine, se vădi a fi profesoara de engleză de la pensionul condus de *Madame* Beck. Îşi pierduse cu totul cunoştinţa, era palidă ca o moartă şi aproape îngheţată. „Ce s-a întâmplat?” am întrebat. El mi-a spus atunci o poveste stranie, că ai fi fost la confesional la el în seara aceea, că păreai istovită şi bolnavă, şi că aceasta împreună cu unele din lucrurile pe care i le-ai spus…

— Lucrurile pe care i le-am spus? Mă întreb ce lucruri.

— Nişte crime groaznice, fără îndoială, însă nu mi-a spus ce, în privinţa asta, după cum ştii, pecetea spovedaniei i-a stăvilit lui vorbele şi mie curiozitatea. Confidenţele dumitale totuşi nu-ţi făcuseră un inamic în bunul părinte. Se pare că fusese atât de impresionat şi îi părea atât de rău că te vede rătăcind singură pe străzi pe

o astfel de noapte, încât a socotit de datoria lui de creştin să te urmărească atunci când ai părăsit biserica şi să se străduiască să nu te piardă din ochi până aveai să ajungi acasă. Poate că vrednicul părinte, fie şi fără să-şi dea nici el prea bine seama, a fost îndemnat şi de o mică viclenie proprie tagmei din care face parte: poate că se hotărâse să afle unde-ţi este casa. I-ai spus cumva adresa la spovedanie?

— Nu i-am spus-o, dimpotrivă, am evitat cu toată grija să-i dau cea mai mică indicaţie în privinţa aceasta. Cât despre confesiunea mea, doctore John, cred că mă socoteşti o nebună că am recurs la un asemenea pas, însă nu mă mai puteam stăpâni. Aş zice că e vina a ce numeşti dumneata „sistemul meu nervos”. Nu-ţi pot explica în cuvinte, însă zilele şi nopţile mele au ajuns ceva cu neputinţă de îndurat. Un simţământ groaznic de deznădejde îmi strânge inima, un simţământ care căuta să-şi croiască drum cu orice preţ, să se reverse în afară, căci altminteri avea să mă ucidă asemenea (şi aici ai să mă înţelegi, doctore John) unui curent care-ţi trece prin inimă şi care, dacă vreun anevrism sau vreo altă boală oarecare îi împiedică cursul normal, îşi caută o ieşire altminteri. Aveam nevoie de tovărăşie, aveam nevoie de prietenie, aveam nevoie de un sfat. Nu puteam găsi niciuna dintre acestea în iatacul meu sau în şcoală, aşa că m-am dus să le caut la biserică şi în confesional. Cât despre ce i-am spus – n-a fost nicio confidenţă, nicio povestire. N-am făcut nimic rău. Viaţa mea n-a fost de ajuns de activă ca să pot îndeplini vreo faptă neagră, fie imaginată fie reală. Tot ce i-am spus acolo a fost o plângere mohorâtă, fără speranţă.

— Lucy, dumneata ar trebui să pleci într-o călătorie de vreo şase luni. Firea dumitale atât de liniştită a ajuns acum să cadă pradă tulburării! Dracu’ s-o ia pe *Madame* Beck! Văduva asta durdulie chiar n-are deloc inimă de-şi lasă profesoara cea mai bună în temniţa asta pustie?

— *Madame* Beck n-are nicio vină, am spus. Nu e vina nimănui şi nu vreau să aud că i se aduce cuiva vreo vină.

— Şi atunci cine e vinovat, Lucy?

— Eu, doctore John, eu şi o anume fiinţă abstractă pe ai cărei umeri largi aş vrea să las poverile de vinovăţie pe care au fost meniţi să le poarte. Eu şi Soarta.

— Această fiinţă ar trebui să fie mai atentă pe viitor, spuse doctorul John surâzând, probabil, de vorbirea mea bombastică. Schimbare de aer, schimbare de scenă, acestea sunt prescripţiile mele, continuă tânărul medic. Dar să ne reîntoarcem la oile noastre, Lucy. Până acum, părintele Silas (se spune că e iezuit), cu tot planul lui subţire, nu ştie mai mult decât i-ai spus. Căci, în loc să te întorci la *rue Fossette,* rătăcirile febrei, căci aveai febră mare…

— Nu, doctore John, febra mă lăsase în noaptea aceea, acum să nu-mi spui că aş fi fost în delir, căci eu ştiu că nu e aşa.

— Foarte bine. Erai la fel de lucidă cum sunt eu acum, fără îndoială! Ai rătăcit într-o direcţie opusă pensionului. Pe lângă Béguinage, în ploaia şi furtuna dezlănţuită, buimăcită de întuneric, ţi-ai pierdut cu totul puterile şi ai leşinat. Preotul ţi-a sărit într-ajutor, şi pe urmă doctorul, cum ai văzut, i s-a alăturat. Amândoi am reuşit să găsim o trăsură şi te-am adus aici. Părintele Silas, bătrân cum e, a ţinut morţiş să te poarte el însuşi în braţe sus pe scări şi te-a instalat el însuşi pe patul acela. E sigur că ar fi rămas cu dumneata până când ţi-ai fi venit în fire, şi la fel aş fi făcut şi eu, însă tocmai atunci a sosit în toată graba un trimis de la bolnavul pe care tocmai îl părăsisem şi care acum se afla pe moarte – se cereau ultimele ajutoare: ultimă vizită a medicului şi ultimele ritualuri ale preotului, nu se mai putea amâna maslul. Părintele Silas şi cu mine am pornit împreună, mama nu era acasă în noaptea aceea. Te-am dat în grija Marthei şi i-am lăsat ei instrucţiuni pe care se pare că le-a urmat întocmai. Acum

spune, eşti catolică?

— Nu încă, spusei cu un zâmbet, şi să nu-l laşi pe părintele Silas să afle unde locuiesc, pentru că atunci ar încerca să mă convertească. Transmite-i însă cele mai sincere şi calde mulţumiri când îl vezi, şi dacă am să mă îmbogăţesc vreodată, am să-i trimit o mulţime de bani pentru operele lui de binefacere. Iată, doctore John, se trezeşte mama dumitale, ar trebui să suni să aducă ceaiul.

Ceea ce el şi făcu; şi atunci când doamna Bretton se ridică – uimită şi indignată pe sine însăşi pentru că se lăsase pradă acestei slăbiciuni şi tocmai pregătindu-se să nege că ar fi adormit cu adevărat – fiul ei se şi repezi cu tot curajul la atac:

— Uşurel, mămico! caută să mai dormi niţel. Arăţi ca o imagine a inocenţei, aşa adormită!

— Adormită, John Graham! Ce vorbe sunt astea? Ştii că eu nu dorm niciodată ziua. A fost doar aşa, o aţipeală.

— Tocmai, un zbor lin de serafim, un vis de zână. Mamă, să ştii că în asemenea momente îmi aduci întotdeauna aminte de Titania.

— Asta pentru că tu eşti un adevărat Bottom.

— Domnişoară Snowe, ai mai întâlnit o femeie atât de spirituală ca mama? E femeia cea mai tânără la vârstă şi corpolenţa ei.

— Păstrează-ţi complimentele pentru dumneata, domnul meu, şi nu trece cu vederea propria ta corpolenţă, care mi se pare că a avansat mult în ultima vreme. Lucy, nu ţi se pare că începe să semene cu caricaturile lui John Bull? Pe vremuri era zvelt ca un ţipar, şi acum văd la el un fel de trupeşenie ca de balaur – uite ce ţi se întâmplă când mănânci multă carne. Graham, bagă de seamă, ai să te îngraşi – şi atunci am să te reneg.

— Mai uşor ai putea să-ţi renegi propria dumitale personalitate! Eu sunt cu totul indispensabil fericirii Bătrânei Doamne, Lucy. Ar cădea într-o tânjeală verde şi

în gălbeneală dacă n-ar avea la îndemână statura mea de doi metri, plină de obrăznicie, pe care s-o tot cicălească. Asta o face să fie în permanenţă vioaie, e ca un ferment sănătos pentru spiritul ei tânăr.

Erau acum amândoi unul în faţa altuia, de o parte şi de alta a căminului. Cuvintele lor nu păreau din cale afară de tandre însă privirile pe care le schimbau între ei compensau totul. Îţi era clar că cea mai scumpă comoară a doamnei Bretton se află în caseta preţioasă care este fiul ei, pulsaţia cea mai plină de viaţă a inimii ei venea din pieptul lui. Cât despre el, desigur exista o altă iubire care împărţea simţămintele lui cu cele filiale, şi, fără îndoială, întrucât pasiunea cea nouă era cea mai de curând născută, deţinea în inima lui partea rezervată lui Benjamin, celui mai tânăr şi mai iubit copil. Ginevra! Ginevra! Aflase oare doamna Bretton la picioarele cărei fiinţe îşi depusese omagiile tânărul ei idol? Ar fi aprobat ea o asemenea alegere? N-aş fi putut să spun, dar puteam să ghicesc că dacă ar fi ştiut de purtarea domnişoarei Fanshawe faţă de Graham, de trecerile ei de la răceală la cochetărie, de la respingerea făţişă la dorinţa de a-l atrage iarăşi, dacă ar fi bănuit suferinţele pe care i le provoca, şi ar fi văzut, cum văzusem eu, frumoasa lui minte luată în stăpânire de alta şi felul în care ea îi prefera pe faţă un inferior, cum unul care-i era în toate privinţele inferior reuşea să-i treacă înainte – să ajungă instrument al umilirii lui – atunci doamna Bretton ar fi spus fără întindere că Ginevra e nătângă sau perversă sau amândouă. În ce mă priveşte, eu aşa gândeam.

Această a doua seară trecu la fel de frumos ca şi cea dintâi. De fapt în chip şi mai încântător gândurile pe care le schimbarăm au fost şi mai frumoase. La vechile necazuri nu ne-am mai întors de data aceasta, prietenia dintre noi s-a întărit şi mai mult. Mă simţeam acum tot mai fericită, tot mai în largul meu, tot mai acasă la mine. În noaptea aceea – în loc de a mai adormi în plânsete –

am coborât în ţara viselor pe o alee umbrită cu cele mai plăcute reverii.

18.
NE CERTĂM

ÎN TIMPUL PRIMELOR ZILE ALE şederii mele în *La Terrasse,* nu s-a întâmplat ca Graham să se aşeze vreodată alături de mine, sau ca în plimbările lui frecvente prin cameră să se apropie de locul unde şedeam eu, nu s-a întâmplat să-l văd preocupat sau mai serios decât de obicei fără să mă ducă gândul la domnişoara Fanshawe sau să mă aştept să-i aud numele pe buzele lui. Îmi ţineam auzul şi gândurile mereu pregătite pentru această delicată temă de discuţie, răbdarea mi-era chemată toată vremea sub arme, şi resursele mele de simpatie erau în permanenţă gata să se reverse. În cele din urmă, şi după o mică luptă lăuntrică pe care eu o observai şi o respectai, el se aventură într-o bună zi în această direcţie. Tema a fost introdusă cu delicateţe, pe nesimţite.

— Prietena dumitale îşi petrece vacanţa călătorind, aşa am auzit.

„Prietena mea! ce să spun!” mă gândii în sinea mea, însă nu se făcea să-l contrazic, trebuia să-i fac pe voie, să-i tolerez acest uşor neadevăr – prietenă să fie. Totuşi, aşa ca o încercare, nu mă putui stăpâni să-l întreb:

— Ce prietenă?

El se aşezase alături de măsuţa mea de lucru. Acum îşi lăsă degetele peste un scul de aţă pe care se apucă să-l deşire în neştire.

— Ginevra – domnişoara Fanshawe, nu-i însoţeşte pe soţii Cholmondeley într-o excursie în sudul Franţei?

— Ba da.

— Sunteţi în corespondenţă, dumneata şi cu dânsa?

— Te-ar uimi poate să afli că nici nu mi-a trecut vreodată prin gând să-i cer o asemenea onoare.

— Dar ai văzut scrisori scrise de mâna dumneaei?

— Da, mai multe, adresate unchiului ei.

— Cred că nu sunt lipsite de spirit şi de naivitate; e atâta scânteiere, şi atât de puţină prefăcătorie în sufletul ei!

— Se exprimă foarte pe înţeles, atunci când îi scrie domnului de Bassompierre. Cine îşi dă osteneala poate s-o citească (de fapt, epistolele Ginevrei către bogata ei rubedenie erau de obicei documente de afaceri, cereri fără niciun echivoc pentru sume de bani).

— Şi scrisul ei? Trebuie să fie frumos, uşor, ca al unei domnişoare nobile, îmi închipui?

Era, şi chiar îi spusei asta.

— Cred cu adevărat că tot ceea ce face dânsa este bine făcut, spuse doctorul John, şi, cum eu nu mă grăbeam să-i ţin isonul, adăugă: Dumneata, care o cunoşti, ai putea spune o singură privinţă în care să arate vreun neajuns?

— Face unele lucruri foarte bine („printre acestea cochetăriile cu bărbaţii”, adăugai în gând).

— Când crezi că se va întoarce aici în oraş? mă mai întrebă el.

— Iartă-mă, doctore John; dar trebuie să-ţi explic ceva. Îmi faci o cinste prea mare atunci când îmi atribui un grad de intimitate cu domnişoara Fanshawe de care eu în realitate nu am fericirea să mă bucur. Nu am fost niciodată beneficiara tainelor şi planurilor domniei sale. Ai să-i găseşti prietenii mai apropiaţi decât mine în alte cercuri, printre cei din familia Cholmondeley, de pildă.

Se gândea de fapt că aş fi fost victima unei crize de gelozie asemănătoare cu cea prin care trecea el.

— Iartă-mă, spuse, dar judec-o cu mai multă indulgenţă, scânteierea modei o înşeală poate, dar curând are să-şi dea seama că oamenii aceştia sunt găunoşi, şi se va întoarce la dumneata cu un ataşament sporit şi cu o încredere statornică. Îi cunosc oarecum pe aceşti Cholmondeley: oameni superficiali, preţioşi, egoişti. Fii sigură, în sinea ei Ginevra te preţuieşte pe dumneata mai mult decât pe o duzină dintre aceştia la un loc.

— Eşti prea bun, îi răspunsei scurt. Ardeam să-l încredinţez că nu meritam deloc asemenea sentimente însă m-am gândit să rabd. Am acceptat să fiu privită drept o umilită şi o abandonată, care tânjeam să devin confidenta distinsei domnişoare Fanshawe. Însă, cititorule, crede-mă, îmi venea tare greu.

— Totuşi, vezi dumneata, continuă Graham, în vreme ce eu te consolez astfel pe dumneata, nu pot să găsesc aceeaşi mângâiere şi pentru mine, nu pot să nădăjduiesc că are să-mi facă dreptate. De Hamal este cu totul lipsit de valoare, cu toate acestea mi-e teamă că ei îi place. Ce iluzie teribilă!

Răbdarea m-a părăsit atunci pe neaşteptate, mi-am pierdut-o dintr-o dată. Presupun că boala şi slăbiciunea mi-o tociseră în mare măsură.

— Doctore Bretton, îl întrerupsei, nimeni nu nutreşte o iluzie mai teribilă decât dumneata însuţi. În toate privinţele, în afară de una singură, eşti un adevărat bărbat, sincer, plin de viaţă, cu minte dreaptă, cu vederea lucidă. Dar în această privinţă, care constituie excepţia, nu eşti decât un sclav. Îţi afirm că, în ceea ce o priveşte pe domnişoara Fanshawe, nu meriţi să fii respectat, şi în orice caz nu ai respectul meu.

M-am ridicat şi am părăsit încăperea foarte tulburată.

Această mică scenă a avut loc dimineaţa. A trebuit să-l întâlnesc din nou seara, şi atunci am constatat că făcusem foarte rău. Nu era deloc un bărbat făcut din calităţi comune şi nici din materiale şi simţăminte

vulgare. Aşa cum firea îi fusese desenată în trăsături viguroase şi sigure, în amănunte trăsăturile acestea erau continuate cu o delicateţe aproape feminină: erau mai fine, mult mai fine decât te-ai fi aşteptat să le vezi, decât ai fi crezut cu putinţă să întâlneşti la el, chiar dacă îl cunoşteai de ani de zile. Într-adevăr, până când un contact prea brutal cu nervii lui nu ar fi trădat, prin efecte, sensibilitatea lor acută, această particularitate ar fi rămas neobservată, şi asta cu atât mai mult cu cât nu sentimentul simpatiei predomina în el. Să simţi tu şi să simţi repede simţămintele altei persoane, sunt lucruri şi însuşiri diferite, unele firi le posedă pe amândouă, altele pe niciuna din ele. Doctorul John stăpânea una din aceste calităţi cu o perfectă ascuţime, şi dacă eu am recunoscut că nu era înzestrat şi cu cealaltă în egală măsură, am să-l rog pe cititor să nu treacă el însuşi în cealaltă extremă şi să-l creadă un om lipsit de afecţiune, incapabil de a simţi: dimpotrivă, era un om bun, generos. Când te aflai într-o lipsă, mâinile i se şi deschideau să dăruiască. Dacă-ţi exprimai suferinţele în cuvinte, el nu-ţi întorcea o ureche surdă. Dar dacă te aşteptai la rafinamente de percepţie, la miracole de intuiţie – ai fi fost dezamăgit. În seara aceea, când doctorul John pătrunse în salon şi i-am privit faţa în lumina lămpii, am văzut bine şi dintr-o singură privire întregul său mecanism sufletesc.

Faţă de cineva care îi spusese în faţă că e un sclav. Şi care, în indiferent ce privinţă, îi refuzase respectul, ar fi trebuit să manifeste anumite simţăminte. Ca epitetul să fi fost just, şi refuzul respectului îndreptăţit, se prea poate. Nici n-a încercat să nege că lucrurile ar fi stat aşa, mintea sa respinse desigur această posibilitate. Căutase în acuzaţia mea cauza insuccesului care produsese o înrâurire atât de dureroasă asupra liniştei sale sufleteşti. Din cauza încordării gândurilor sale, în care se condamna pe sine însuşi, comportarea lui în acea seară părea gravă, poate chiar rece, atât faţă de mine cât şi faţă de mama

lui. Şi totuşi nu era nicio urmă de resentiment, de răutate, de ranchiună, de meschinărie pe faţa lui, atât de bărbăteşte frumoasă chiar şi acum, în clipele de deprimare prin care trecea. Când îi trăsei scaunul în faţa mesei, ceea ce mă grăbii să fac eu însămi luând-o înaintea slujnicei, şi când îi întinsei ceaşca de ceai, lucru pe care-l făcui cu grijă şi cu mâna uşor tremurândă, el îmi spuse: „Îţi mulţumesc Lucy”, cu un glas la fel de blând, cu tonurile adânci şi plăcute pe care le cunoştea şi le saluta auzul meu de atâta vreme.

Din partea mea, nu aveam decât un singur plan: trebuia să-mi cer iertare pentru vehemenţa vinovată cu care-i vorbisem, căci dacă n-aş fi făcut-o n-aş mai fi putut închide ochii în noaptea aceea. Lucrurile nu mai puteau să rămână aşa, eu nu puteam suporta această situaţie: n-aveam nici pretenţia şi nici puterea să duc un război pe asemenea poziţii. Singurătatea de la şcoală, tăcerea şi mucezeala într-o mânăstire, orice mi se părea preferabil decât să trăiesc certată cu doctorul John. Cât despre Ginevra, n-avea decât să-şi ia aripi de porumbel, sau de orice altă orătanie zburătoare, şi să se înalţe până în cele mai înalte înalturi, până la cele mai de sus stele, unde cele mai avântate elanuri de fantezie ale celui ce o iubea aşezase constelaţia farmecelor ei; eu n-aveam de acum încolo să-mi mai asum vreodată sarcina de a pune la îndoială această imagine.

Multă vreme am încercat să-i prind privirile. Iarăşi şi iarăşi ochiul lui îl întâlnea pe al meu însă, neavând nimic să-mi spună, aluneca în altă parte şi eu rămâneam amuţită. După ceai, rămase pe fotoliu, trist şi tăcut, citind o carte. Aş fi vrut să-mi iau îndrăzneala să mă duc şi să mă aşez alături de el, însă mi se părea că dacă aş fi făcut aşa ceva mi-ar fi răspuns negreşit cu ostilitate şi indignare. Mă ardeau buzele să vorbesc însă nu îndrăzneam nici măcar să scot o şoaptă. Maică-sa părăsi camera, şi atunci, împinsă de remuşcările pe care nu le

mai puteam îndura, am murmurat doar: „Doctore Bretton!”

El şi-a ridicat privirile de pe carte. Ochii nu-i erau reci sau răuvoitori, gura nu-i era ironică. Era pregătit şi dornic să audă ce am să-i spun. Sufletul lui era dintr-un aluat prea blând şi generos pentru a se tulbura dintr-o singură contrarietate.

— Doctore Bretton, iartă-mi vorbele acelea pripite, te rog mult, iartă-mi-le.

El surâse chiar în clipa în care începusem să-i vorbesc.

— Poate că le-am meritat, Lucy. Dacă dumneata nu mă respecţi, sunt sigur atunci că motivul este că eu nu sunt demn de respect. Mi-e teamă că sunt un mare nătâng, e ceva nereuşit în mine, căci tocmai atunci când doresc mai mult să plac s-ar zice că nu plac deloc.

— De asta nu poţi să fii sigur. Şi chiar dacă aşa ar sta lucrurile, să fie vina caracterului dumitale, sau a înţelegerii altora? Dar acum lasă-mă să-mi iau înapoi cuvintele pe care ţi le-am spus la mânie. În toate privinţele ai respectul meu cel mai adânc. Dacă dumneata ai o părere prea modestă despre dumneata şi prea bună despre alţii, ce poate să fie asta decât o calitate?

— Voi fi având eu o părere prea bună despre Ginevra?

— *Eu* cred că da, *dumneata* crezi că nu. Să ne înţelegem să lăsăm asta în suspensie. Iartă-mă acuma, asta îţi cer.

— Crezi că aş putea păstra resentimente din cauza unor vorbe atât de pline de căldură?

— Văd că nu o faci şi că nici n-ai putea-o face, dar spune-mi totuşi: „Lucy, te iert.” Spune asta, uşurează-mă de povara asta care-mi strânge inima.

— Lasă-ţi deoparte strângerea aceasta de inimă, aşa cum am s-o las şi eu pe a mea – căci puţin tot m-ai rănit, Lucy. Acum, când durerea a trecut, fac mult mai mult decât să te iert, îţi sunt recunoscător, cum i-aş fi unuia

care-mi vrea binele.

— Eu îţi doresc din toată inima binele, aici ai dreptate.

Astfel luă sfârşit cearta dintre noi.

Cititorule, dacă în timpul acestei povestiri găseşti că părerea mea despre doctorul John suferă modificări, iartă o asemenea aparentă inconsecvenţă. Eu îţi descriu felul în care înţelegeam caracterul lui aşa cum îmi apărea pe măsură ce-l descopeream eu însămi.

Nobleţea firii lui se vădi iar, arătându-se şi mai bun cu mine după această neînţelegere decât fusese înainte. Adevărul este că incidentul însuşi care, după teoria mea, ar fi trebuit să ne înstrăineze într-o oarecare măsură, a schimbat de fapt întrucâtva relaţiile dintre noi, însă nu în sensul în care mă temusem eu. Ceva nevăzut, rece, abia simţit, foarte străveziu, însă îngheţat, un fel de paravan de gheaţă încremenise până atunci sub o pojghiţă lucitoare viaţa noastră, gândurile şi vorbele noastre. Acele câteva vorbe pline de căldură, chiar dacă fusese căldura mâniei, suflaseră peste pojghiţa fină de reţinere, şi acum dădea semne că ea se topeşte. Cred că din ziua aceea, atâta vreme cât am continuat să fim prieteni el n-a mai fost niciodată ceremonios în convorbirile cu mine. Părea să simtă că dacă ar fi consimţit să vorbească despre sine şi despre lucrurile care-l interesau cel mai mult, aceasta ar fi însemnat că înseşi aşteptările mele ar fi primit răspuns, că dorinţele mele ar fi fost satisfăcute. Urmează deci, ca ceva de la sine înţeles, că am continuat să aud multe despre Ginevra.

Ginevra! El o vedea atât de frumoasă, atât de bună, vorbea cu atâta dragoste despre farmecul ei, despre dulceaţa, inocenţa ei, încât, în ciuda faptului că eu nu aveam decât o cunoaştere prozaică a realităţii, un fel de răsfrângere venind de la el începea să se aşeze chiar şi pentru mine asupra imaginii ei. Sigur, cititorule, pot să-ţi mărturisesc că adesea spunea de-a dreptul prostii însă mă străduiam să fiu mereu plină de răbdare cu el. Îmi

învăţasem lecţia: învăţasem cât de aspră ar fi fost pentru mine durerea dacă l-aş fi necăjit sau dezamăgit în credinţa lui. Într-un fel nou şi ciudat, mi-era pur şi simplu imposibil să-mi refuz plăcerea de a-l urma în dispoziţia lui şi de a mă pleca voinţei sale. Mi se părea în continuare cât se poate de absurd atunci când îl vedeam îndoindu-se cu toată încăpăţânarea şi deznădejdea că i-ar sta în puteri să câştige în cele din urmă atenţia domnişoarei Fanshawe. Se înrădăcinase mai vie decât oricând în mintea mea ideea că ea nu făcea altceva decât să cocheteze pentru a-l câştiga mai sigur, că se juca doar cu el şi că, în adâncul inimii ei, ea jinduia după fiecare vorbă, fiecare privire de a lui. Uneori mă aducea la capătul răbdării, în ciuda hotărârii mele de a îndura şi auzi totul. Tot îndârjindu-se astfel să-mi procure plăcerea de nedescris dulce-amară de a-l răbda şi asculta, el izbea cu atâta hotărâre în cremenea fermităţii mele, atât câtă era ea, încât scotea scântei. Mi s-a întâmplat, de pildă, într-o zi, să afirm, în dorinţa de a-i potoli oarecum deprimarea, că în sinea mea eram convinsă că domnişoara Fanshawe nutreşte în mod sigur gândul de a-l accepta pe el până la urmă.

— Convinsă! E uşor să spui asta, dar eu am vreun temei pentru asemenea convingere?

— Cele mai bune temeiuri.

— Haide, Lucy, spune-mi care anume!

— Le cunoşti şi dumneata la fel de bine ca şi mine; şi eu cunoscându-le de asemenea, doctore John, sunt chiar uimită că nu ai şi dumneata cea mai mare siguranţă în ce priveşte fidelitatea ei. Să te mai îndoieşti de asta e aproape o insultă la adresa bunului simţ.

— Acuma, iar începi să vorbeşti prea repede şi ţi se taie respiraţia, dar ai să vorbeşti şi mai repede şi ai să sufli tot mai greu până când ai să-mi dai o explicaţie, o explicaţie deplină. Îmi e necesară.

— O vei avea, doctore John. În unele cazuri dumneata

eşti un om darnic, generos, eşti un adevărat adept al cultului dărniciei. Dacă s-ar întâmpla ca părintele Silas să te convertească, e sigur că i-ai da din belşug bani pentru săracii lui, i-ai acoperi altarele cu lumânări şi ai face tot ce ai putea ca să îmbogăţeşti racla sfântului dumitale favorit. Ginevra, doctore John…

— Opreşte-te, zise el, nu mai spune nimic.

— N-am să mă opresc deloc, dimpotrivă, am să spun totul: Ginevra şi-a văzut mâinile încărcate de daruri din partea dumitale de atâtea ori că nici nu le mai ştiu eu numărul. Ai căutat pentru ea florile cele mai scumpe, ţi-ai chinuit mintea să găseşti darurile cele mai delicate. Domnişoara Fanshawe are acum bijuterii pentru cumpărarea cărora generozitatea dumitale a ajuns de-a dreptul nesocotită.

Modestia de care Ginevra însăşi nu dăduse dovadă niciodată în privinţa aceasta coloră acum dintr-o dată chipul admiratorului ei.

— Prostii! spuse, distrugându-mi cu foarfecele o fâşie de voal de mătase. I le-am dăruit numai că să-mi fac mie o plăcere. Am simţit întotdeauna că ea îmi face mie un hatâr primindu-le.

— Ţi-a făcut mai mult decât un hatâr, doctore John. Şi-a angajat însăşi onoarea ei că-ţi va dărui ceva în schimb. Şi, dacă nu-ţi poate plăti cu afecţiunea ei, ar trebui să-ţi dea o echivalenţă, ca la afaceri, sub forma unor fişicuri de monezi de aur.

— Dar dumneata n-o înţelegi: ea e mult prea dezinteresată ca să atribuie darurilor mele vreo însemnătate şi prea naivă ca să le cunoască valoarea.

Am izbucnit în râs. O auzisem preţuind fiecare dintre juvaierele acelea la valoarea exactă şi ştiam bine că, aşa tânără cum era, jena financiară, planurile pentru a face rost de bani, valoarea banului şi străduinţele de a realiza cât mai mult constituiseră stimulentul cel mai frecvent al gândurilor ei de ani de zile.

El urmă:

— Ar fi trebuit s-o vezi ori de câte ori depuneam în poala ei vreun nimic dintre acestea: era atât de rece, de netulburată, nicio grabă în a ridica obiectul, nici măcar vreo expresie de plăcere privindu-l. Doar din dorinţa plină de consideraţie de a nu mă răni pe mine consimţea să păstreze buchetul alături de ea şi chiar accepta să-l ia cu ea la plecare. Sau, dacă reuşeam să prind vreo brăţară pe braţul ei de ivoriu, oricât de frumoasă ar fi fost bagatela aceea (şi eu alegeam întotdeauna cu cea mai mare grijă ce mi se părea mie drăguţ, şi nu era, desigur, chiar fără valoare) scânteierea ei nu-i uimea ochii strălucitori, abia dacă arunca vreo privire spre darul meu.

— Şi atunci, desigur, dacă nu-l preţuia, îl scotea de pe încheietura ei şi ţi-l restituia?

— Nu, pentru aşa ceva e prea bună. Consimţea să se prefacă doar că a uitat ce făcusem şi păstra darul cu superioritatea liniştită şi plină de graţie a unei adevărate doamne. Şi, ţinând seama de toate acestea, cum ai mai putea crede că dacă ea a primit nişte daruri, aceasta ar fi un indiciu favorabil? În ce mă priveşte, chiar dacă i-aş oferi tot ce am şi ea ar primi, ea rămâne cu neputinţă de influenţat astfel, în chip atât de sordid, şi nu m-aş aventura să cred că o tranzacţie ca asta m-ar face să înaintez cu un singur pas spre ceea ce doresc.

— Doctore John, începui eu. Iubirea e oarbă... Şi chiar în clipa aceea o rază albastră, fină, ţâşni pieziş din ochii doctorului John; îmi aduse aminte de zilele de demult, mă făcu să mă gândesc iarăşi la portretul sau, aproape că mă împinse să mă gândesc o clipă că o parte, cel puţin, din convingerea, atât de viguros afirmată, în naivitatea domnişoarei Fanshawe era simulată: mă făcu chiar să cumpănesc plină de îndoială dacă nu cumva, în ciuda pasiunii cu care-i admira frumuseţea, nu s-ar fi putut ca înţelegerea slăbiciunilor ei să fie mai puţin greşită, mai lucidă decât puteai deduce din vorbele lui.

Dar, la urma urmei, dacă era vorba doar de o privire cu totul întâmplătoare, sau, cei mult, mărturia unei impresii de o singură clipă? Fie că a fost o întâmplare, fie că nu, fie că a fost ceva real sau o simplă închipuire, conversaţia noastră s-a oprit aici.

19.
CLEOPATRA

ŞEDEREA MEA ÎN *LA TERRASSE* s-a prelungit cu două săptămâni după sfârşitul vacanţei. Intervenţia plină de bunătate a doamnei Bretton îmi acordase acest răgaz. Auzindu-şi într-o zi fiul că slobozeşte sentinţa: Lucy nu e încă destul de în putere ca să se întoarcă în peştera aceea de pension, ea se transportă de îndată cu trăsura în *rus Fossette,* avu o întrevedere cu directoarea şi obţinu îngăduinţa ei, invocând necesitatea odihnei prelungite şi a schimbării de mediu pentru a-mi asigura o restabilire completă. De aici urmă însă o dovadă de atenţie de care m-aş fi putut lipsi foarte bine, anume o vizită de politeţe: din partea amabilei *Madame* Beck.

Într-o bună zi această doamnă veni în persoană cu o trăsură până în faţa micului nostru castel. Presupun că o împinsese mai ales dorinţa de a vedea în ce fel de casă locuia doctorul John. După toate aparenţele, peisajul plăcut din jur şi interiorul cât se poate de plăcut îi depăşiră aşteptările: lăudă de îndată tot ce-i căzu sub ochi, declară că salonul albastru este *une pièce magnifique*[1], mă felicită din belşug pe mine pentru că ştiusem să-mi fac asemenea prieteni *tellement dignes, aimables et respectables*[2], mai emise şi un compliment

[1] O încăpere magnifică.
[2] Atât de demni, prietenoşi şi respectabili.

drăguţ la adresa mea. Atunci când doctorul John intră în încăpere, se repezi la el cu cea mai mare expansivitate şi, deschizând în acelaşi timp un adevărat tir susţinut de elocvenţă precipitată, cu o cascadă de felicitări şi extazieri faţă de acest *château – madame sa mère, la digne châtelaine*[1] cât şi despre felul în care se înfăţişa el însuşi, care era cu adevărat foarte înfloritor şi, mai mult încă, în clipa aceea şi mai atrăgător datorită surâsului amuzat şi blând cu care asculta întotdeauna franţuzeasca fluentă şi împodobită a lui *Madame.* Pe scurt, *Madame* străluci în cea mai atrăgătoare înfăţişare a ei, în ziua aceea, şi pătrunse în casă şi ieşi de acolo ca o adevărată flaşnetă de complimente, afabilităţi şi expresii de încântare. Pe jumătate pentru a face faţă convenienţelor, pe jumătate pentru a-i adresa unele întrebări despre şcoală, am urmat-o până la trăsura ei şi am mai aruncat o privire înăuntrul cupeului după ce ea se instalase acolo şi închisese portiera. În acest scurt interval de timp ce transformare se desăvârşise! O clipă înainte era numai scânteieri şi glume, iar acum se înfăţişa mai solemnă decât un judecător şi mai gravă decât un înţelept. Ciudată femeiuşcă!

M-am întors în casă şi am căutat să-l necăjesc puţin pe doctorul John în legătură cu sentimentele pe care *Madame* le nutrea faţă de dânsul. Cum a mai râs! Ce ironie amuzată îi strălucea în priviri pe când îşi aducea aminte despre unele din frazele ei pedante şi le repeta imitându-i volubilitatea! Avea un simţ al umorului foarte dezvoltat şi era cel mai bun tovarăş de discuţie pe care ţi l-ai fi putut dori – când putea s-o uite pe domnişoara Fanshawe.

Să stai în „lumina de soare liniştită şi dulce” este, se spune, o recomandare excelentă pentru cei slăbiţi de boală, asta le redă ceva din forţa vitală. Când micuţa Georgette Beck îşi începuse convalescenţa după boala ei,

[1] Castel — mama sa., nobila castelană.

o luam în braţe şi mă plimbam cu ea prin grădină, uneori câte un ceas întreg, pe lângă un zid acoperit de viţă-de-vie pe care soarele sudic o maturiza încet. Soarele acela îi înviora chipul micuţ şi palid, la fel cum întărea şi dădea în pârg ciorchinii de poame.

Există anumite firi omeneşti binefăcătoare, strălucitoare şi pline de viaţă sub a căror influenţă este la fel de bine pentru cei săraci cu duhul să trăiască după cum e bine pentru cei firavi de trup să se aciuască la lumina amiezii. Printre aceste făpturi alese se numărau fără îndoială atât doctorul Bretton cât şi mama lui. Lor le plăcea să transmită fericirea, aşa cum altora le place să provoace nefericirea. O făceau din instinct, fără zarvă şi în aparenţă fără să fie conştienţi că o fac, prilejurile de a face altora o bucurie le veneau spontan în minte. În fiecare zi, în perioada cât am stat cu ei, se propunea câte un plan menit să aducă o bucurie folositoare. Oricât era de ocupat, doctorul John găsea timp să ne însoţească în mici excursii. Nu ştiu cum făcea faţă obligaţiilor sale profesionale, erau numeroase, însă printr-un sistem al lui, le aranja astfel ca să-şi asigure în fiecare zi şi un pic de libertate. L-am văzut adesea obosit de muncă, dar rareori istovit, şi niciodată iritat, confuz sau deprimat. Tot ce făcea el era realizat cu uşurinţa şi graţia unei forţe care-şi ajunge sie însăşi, şi cu buna dispoziţie cuceritoare a unei energii senine şi neabătute. Sub călăuzirea lui am cunoscut în acea fericită perioadă de două săptămâni mai mult din Villette, din împrejurimile şi locuitorii oraşului, decât în toate cele opt ale şederii mele de până atunci în această regiune. M-a dus în oraş să văd locuri pline de interes de care nici măcar n-auzisem, îmi povestea cu bună dispoziţie şi plin de umor tot felul de lucruri interesante. Nu s-ar fi părut niciodată că ar fi o corvoadă pentru el să stea astfel de vorbă cu mine şi, în ce mă priveşte, e sigur că n-a fost nicio clipă o povară pentru mine să-l ascult. Nu era un om care să vorbească despre

ceva cu răceală şi vag, rareori generaliza, niciodată nu făcea literatură. Se părea că şi lui îi plăceau amănuntele pitoreşti aproape la fel de mult ca şi mie; se arăta a fi un observator de caractere şi nu un observator superficial. Asemenea însuşiri făceau ca spusele lui să fie întotdeauna interesante, şi faptul că venea cu propriile sale constatări sau reflecţii, neîmprumutând sau nepreluând niciodată din cărţi – aici un fapt pur şi simplu, acolo o frază oarecare şi dincolo o părere răsuflată – toate acestea asigurau vorbelor lui o prospeţime cu atât mai binevenită cu cât ea este rară de obicei. Sub ochii mei se părea că dispoziţia lui intra mereu într-o altă înfăţişare, trecea într-o lumină nouă, se înălţa spre noi şi nobile descoperiri.

Mama lui era o făptură cu mari resurse de bunătate, însă el stăpânea această calitate şi mai profund, şi mai din belşug. Întovărăşită de el în *Basse Ville* – cartierul sărac şi aglomerat al oraşului – am descoperit că vizitele lui medicale acolo erau deopotrivă ale unui filantrop şi ale unui medic. Am înţeles curând cum, ca un lucru cu totul obişnuit şi fără să se gândească vreo clipă că ar face vreo faptă bună, răspândea în lumea acelor săraci nenorociţi nenumărate binefaceri. Oamenii de jos îl iubeau, pacienţii săraci din spitale îl primeau cu un fel de entuziasm.

Însă trebuie să mă opresc, nu am voie să mă schimb din rolul meu de povestitor fidel în cel de apolog al uneia din părţi. Ştiu prea bine că doctorul John nu era perfect, cum nici eu nu sunt desăvârşită. Vulnerabilitatea omenească la greşeală îi găsea punctele slabe. Nu a existat ceas şi aproape nicio clipă, din timpul pe care l-am petrecut alături de el în care, prin fapte, vorbe sau priviri, să nu trădeze ceva care nu s-ar fi cuvenit să ţină de făptura unui zeu. Un zeu nu ar fi avut vanitatea teribilă a doctorului John şi nici uşurătatea sa într-o clipă sau alta. Un nemuritor nu ar fi putut să-i semene când, uneori, uita totul în afară de prezent, se dăruia cu atâta patimă clipei,

nu cu grosolănie însă cu egoism, scoţând din prezent tot ce putea fi hrană pentru orgoliul său masculin. Plăcerea lui era să-şi hrănească acest simţământ năvalnic fără să se gândească la preţul acestor stimulente şi fără să-i pese de sacrificiile necesare pentru a întreţine un asemenea simţământ.

Cititorul este aici rugat să ţină seama de aparenta contradicţie între cele două imagini ce i-au fost oferite despre Graham Bretton – cea publică şi cea particulară – personajul în viaţa lui exterioară şi cea din sânul familiei sale. În prima, cea publică, el se arăta a fi un om care ştie să uite de sine însuşi, modest atunci când îşi foloseşte propria energie, serios în exercitarea acesteia. În cea de a doua – imaginea personajului aşezat la gura focului – el vădeşte conştiinţa deplină a ceea ce este şi ceea ce stăpâneşte el, gustă cu plăcere omagiile ce i se adresează, caută chiar cu o oarecare insistenţă aceste omagii şi chiar le primeşte cu anume vanitate. Ambele portrete sunt exacte.

Aproape că nu era cu putinţă să-i dăruieşti ceva doctorului John în taină. Când îţi venea să crezi că ai reuşit să duci până la capăt alcătuirea unui fleac oarecare anume pentru el şi asta fără ca el să te fi observat, şi credeai că, asemenea altor bărbaţi, avea să-l folosească pur şi simplu atunci când îl găsea la îndemână fără să se întrebe de unde venea, te uimea cu o observaţie surâzătoare care arăta că te urmărise cu privirea încă de la început, că intuise planul, constatase înfăptuirea şi-i notase desăvârşirea. Îi plăcea să fie servit astfel şi lăsa această plăcere să-i strălucească în priviri şi să i se arate pe buze în surâsuri.

Toate acestea ar fi fost bune dacă nu ar fi adăugat la asemenea dovezi pline de bunătate şi la urma urmelor neostentative, o anumită exagerare atunci când trebuia să plătească ceea ce ei considera a fi datoriile lui. Când maică-sa făcea ceva pentru el, o răsplătea revărsându-şi

asupra ei buna sa dispoziţie cuceritoare, chiar mai expansiv decât îi era obiceiul, vesel, plin de iubire şi cu puţină ironie. Dacă se vădea şi că Lucy Snowe colaborase la o asemenea atenţie, el şi punea la cale drept recompensă câte o distracţie plăcută şi cât mai neaşteptată.

Adesea eram uimită de felul desăvârşit în care el cunoştea Villette, o cunoaştere care nu se mărginea doar la străzile oraşului, ci pătrundea în toate galeriile, sălile şi cabinetele de artă. Dincolo de orice poartă închizând vreun obiect demn de admiraţie, în orice muzeu, în orice instituţie de artă sau ştiinţă el ştia să treacă graţie unui „Sesam, deschide-te!” Eu n-am avut niciodată un cap de om de ştiinţă, doar instinctul, ignorant, orb, însă însufleţit de iubire, mă împingea către artă. Îmi plăcea să vizitez expoziţiile de pictură şi îmi plăcea şi mai mult să rămân singură acolo. Când eram însoţită de cineva, o timiditate nefericită mă împiedica să văd sau să simt prea multe. Dacă se întâmpla să fie şi o tovărăşie nefamiliară mie, când era necesar să mai întreţin şi câte o conversaţie cu privire la cele expuse, o jumătate de ceas ajungea să mă istovească ca sub apăsarea, deopotrivă, a oboselii fizice şi a unei epuizări mintale. Chiar şi un copil bine pregătit, şi cu atât mai mult un adult cu oarecare cultură m-ar fi făcut să mă simt ruşinată prin cunoştinţele şi inteligenţa de care puteau da toată vremea dovadă la vizitarea unor muzee, a locurilor istorice sau altor monumente de interes general. Doctorul Bretton era însă o călăuză după inima mea. El obişnuia să mă ducă în asemenea locuri devreme, înainte ca galeriile să se fi umplut de lume, să mă lase acolo două sau trei ceasuri şi să vină să mă ia atunci când îşi încheia propriile lui treburi. Între timp eu eram fericită, fericită nu numai admirând, ci examinând, punându-mi întrebări, trăgând concluzii. Când începusem asemenea expediţii de cultură se iveau unele neînţelegeri şi, în consecinţă, conflicte între Voinţa şi Capacitatea mea

de a înregistra. Cea dintâi dintre aceste calităţi îmi cerea să admir ceea ce se considera just şi demn de admiraţie, cea de a doua gemea sub neputinţa de a-şi îndeplini o asemenea obligaţie, şi atunci se vedea ironizată, împinsă, brutalizată pentru a-şi rafina gustul şi înteţi zelul. Dar, cu cât era mai tiranizată, cu atât se împotrivea să laude. Dându-mi seama treptat că o mare senzaţie de oboseală se năştea din asemenea eforturi pe care le depuneam cu toată conştiinciozitatea, stam pe gânduri dacă n-aş face mai bine să mă lipsesc de o atare muncă şi în cele din urmă convingându-mă că într-adevăr aşa ar fi mai bine, rămâneam să mă desfăt în linişte cu nouăzeci şi nouă la sută din comorile înrămate acolo în faţă-mi.

Mi se părea anume că o pictură originală şi bună este la fel de rară ca şi o carte originală şi bună. Acum nu mai tremuram spunându-mi, oprită în faţa anumitor capodopere semnate de nume răsunătoare: „Nu seamănă nici pe departe cu ce se vede în natură, lumina zilei în natura n-are deloc o asemenea nuanţă, niciodată n-a fost aşa tulbure, de furtună sau de nori, cum se arată aici sub un asemenea cer de indigo. Indigoul de aici nu e cerul şi nici ierburile negre boite acolo nu sunt copaci”. Unele femei grase, de altminteri foarte bine executate şi cu expresii mulţumite de ele însele, nu mi se păreau deloc a fi zeiţele care s-ar fi zis că-şi închipuie ele că sunt. Multe duzini de tablouri micuţe flamande, minunat executate, precum şi schiţe excelente pentru albumele de modă expunând diferite costume din cele mai frumoase materiale, vădeau o artă miraculoasă aplicată fără sistem. Şi totuşi, ici şi colo, întâlneam fragmente de adevăr care-mi mulţumeau conştiinţa şi licăriri de lumină care-mi luminau ochii. Aici forţa Naturii răzbătea prin câte o furtună de zăpadă în munţi, dincolo se arăta sclava ei în câte o zi însorită sudică. Expresia cutărui portret îmi oferea o înţelegere limpede a firii modelului; câte un chip într-o compoziţie istorică prin asemănările-i vii, familiare,

îţi amintea cu toată puterea că îl zugrăvise un artist de mare talent. Îndrăgeam mai ales asemenea excepţii şi ajunseră să-mi fie dragi ca nişte prieteni.

Într-o zi, la o oră matinală, liniştită, mă găseam aproape singură într-o anume galerie, în care se afla un tablou de proporţii gigantice aşezat în cea mai bună lumină, cu un cordon de protecţie înainte şi o banchetă capitonată în faţă pentru cunoscătorii dornici să-l admire şi care, obosind poate de a-l contempla în picioare, ar fi vrut să-şi continue plăcerea odihnindu-şi trupul. Tabloul acesta, spun, părea să fie considerat drept regina întregii colecţii.

Reprezenta o femeie, cu mult mai mare, după cum socoteam eu, decât în mărime naturală. Socotisem că o asemenea doamnă transpusă în scara de mărimi potrivită pentru a primi corpolenţa obişnuită a muritorilor ar fi cântărit fără greş între nouăzeci şi o sută de kilograme. Era, într-adevăr, extrem de bine hrănită. Foarte multă carne de măcelărie – ca să nu mai vorbim de pâine, legume, lichide – trebuie să fi consumat pentru a ajunge această înălţime şi grosime a trupului, această bogăţie de muşchi, asemenea afluenţă de carne. Era întinsă voluptuos pe un culcuş, de ce anume, ar fi fost greu de spus, căci în jur strălucea cu toată puterea lumina zilei, ea însăşi părea să fie cât se poate de sănătoasă, destul de în puteri ca să facă cu uşurinţă munca a două bucătărese; nici nu părea că ar fi avut vreun beteşug la şira spinării; ar fi trebuit deci să stea ca lumea în picioare, sau cel puţin în capul oaselor, n-avea niciun rost să-şi piardă timpul ziua în amiază mare stând tolănită pe o sofa; de asemenea, ar fi trebuit să poarte vestminte mai cuviincioase, o rochie care s-o acopere cum se cuvine – dar nici gând de aşa ceva; dintr-o adevărată risipă de material – vreo douăzeci şi şapte de metri buni de draperie, aş spune – reuşea să facă un acoperământ dintre cele mai insuficiente. Şi pe urmă, pentru toată

dezordinea teribilă din jurul ei nu se putea găsi nicio scuză. Oale şi urcioare – poate că ar fi trebuit să spun vase şi cupe – se aflau rostogolite la întâmplare în primul plan; o adevărată clădăraie de flori se amesteca printre ele şi o revărsare absurdă şi dezordonată de draperii inunda canapeaua şi cădea peste tot pe podea. Uitându-mă la catalogul colecţiei, constatai că această remarcabilă creaţie purta numele de „Cleopatra”.

Cum spuneam, stam acolo şi mă minunam cu ochii ţintă la ea (pentru că tot era aşezată acolo bancheta, mă gândisem că pot să profit de prezenţa ei) şi mă gândeam că, chiar dacă unele detalii – cum ar fi fost trandafirii, cupele de aur, juvaierurile şi aşa mai departe – erau foarte bine pictate, privită în totul nu era decât o mare şi ieftină vulgaritate. Încăperea, aproape pustie atunci când intrasem eu, începuse să se umple. Neluând în seamă asta (căci, la urma urmei, nici nu prezenta vreun interes pentru mine) rămăsesem mai departe aşezată pe banchetă, mai mult ca să mă odihnesc decât ca s-o studiez pe masiva, întunecata la culoare regină ţigancă. De altminteri mă şi plictisisem curând de ea şi mă întorsesem ca să-mi împrospătez privirile spre nişte mici tablouri delicioase cu naturi moarte: flori sălbatice, fructe pădureţe, cuiburi acoperite de muşchi ca nişte ouă de păsări arătându-se asemenea unor perle privite prin apele limpezi şi verzi ale mării, toate fiind atârnate, modest, sub grosolana şi urâcioasa pictură de care am vorbit mai sus.

Dintr-o dată simţii o uşoară bătaie pe umăr. Tresărind şi întorcându-mi capul, întâlnii o faţă aplecată spre a mea, un chip încruntat, exprimând aproape stupefacţia surprizei.

— *Que faites-vous ici?* spuse o voce.

— *Mais, Monsieur, je m’amuse.*

— *Vous vous amusez! et à quoi, s’il vous plaît*? *Mais d’abord, faites-moi le plaisir de vous lever, prenez mon*

bras, et allons de l'autre côté[1].

Am făcut cum mi se ceruse. *Monsieur* Paul Emanuel (căci el era) se reîntorsese de la Roma şi, fiind acum un om umblat în lume, putea să se arate mai tolerant faţă de nesupunere decât înainte ca o asemenea experienţă de viaţă să-i fi acoperit cu lauri tâmplele.

— Dă-mi voie să te conduc până la însoţitorii dumitale, spuse, pe când traversam încăperea.

— Nu sunt însoţită de nimeni.

— Doar nu eşti singură?

— Ba da, *Monsieur.*

— Ai venit aici neînsoţită?

— Nu, domnule. M-a adus doctorul Bretton.

— Doctorul Bretton şi *Madame* mama dumisale, fără îndoială.

— Nu, numai doctorul Bretton.

— Şi el ţi-a spus să te uiţi la tabloul *acela?*

— Ba deloc, l-am găsit eu singură.

Părul domnului Paul era tuns scurt ca puful corbului, căci altminteri cred că i s-ar fi zbârlit de-a dreptul. Începusem acum să-mi dau seama ce simţea, astfel că începui şi eu să simt o oarecare plăcere în a-mi păstra răceala şi în a-l aţâţa.

— Ce nemaipomenită îndrăzneală au şi insularii ăştia! strigă profesorul. *Singulières femmes que ces Anglaises!*[2]

— Ce s-a întâmplat, domnul meu?

— Întâmplat! Cum îndrăzneşti dumneata, o fată tânără, să stai aici cu toată liniştea, netulburată ca un băiat, şi să te uiţi la tabloul *acela!*

— E un tablou foarte urât, dar nu văd deloc de ce n-ar trebui să mă uit şi eu la el.

— Bine, bine! Să lăsăm asta. Dar n-ar trebui să fii singură aici.

---

[1] — Ce faci aici? [...] – Ce să fac, domnule, mă distrez şi eu. — Te distrezi! şi cu ce, mă rog? Dar întâi, fă-mi plăcerea şi ridică-te de aici, acceptă-mi braţul şi să mergem în partea cealaltă.

[2] Neobişnuite femei şi englezoaicele astea!

— Şi dacă n-am nicio societate, niciun însoţitor, cum spui dumneata? Şi, la urma urmei, ce poate să însemne dacă sunt sau nu singură sau însoţită de cineva? Nimeni nu are treabă cu mine.

— *Taisez-vous et asseyez-vous là – là*![1] Şi zise asta, trăgând cu ostentaţie un scaun şi aşezându-l într-un colţ deosebit de urât, în faţa unei serii de tablouri cu totul mohorâte.

— *Mais, monsieur...*

— *Mais, mademoiselle, asseyez-vous et ne bougez pas, entendez-vous? jusqu'à ce qu'on vienne vous chercher, ou que je vous donne la permission*[2].

— *Quel triste coin,* strigai eu, *et quelles laids tableaux!*[3]

Şi chiar că erau *laids.* Ele alcătuiau de fapt un set de patru picturi intitulate în catalog *„La vie d'une femme"*[4]. Erau nişte picturi remarcabile prin urâţenia lor: plate, moarte, palide, formale. Primul reprezenta o *jeune fille*[5] ieşind pe uşa unei biserici cu o carte de rugăciuni în mână, cu rochia cât se poate de corectă, cu privirile plecate, cu buzele strânse – imaginea unei cât se poate de respingătoare micuţe ipocrite precoce pentru anii ei. Cel de al doilea o *„Mariée"*[6], cu un voal lung alb, îngenunchind pe un *prie-dieu*[7] în camera ei, cu mâinile lipite una într-alta, deget peste deget şi arătându-şi albul ochilor într-un fel care te scotea de-a dreptul din sărite. În cel de-al treilea era o *jeune mère*[8], plecându-se neconsolată asupra unui bebeluş cu faţa pământie şi buhăită ca o lună plină şi nesănătoasă. Cel de al patrulea,

[1] Taci din gură şi aşează-te aici – aici.

[2] — Dar, domnule... — Niciun dar, domnişoară. Aşează-te şi nu te mişca de aici, până nu vine cineva să te ia, sau până nu-ţi dau eu voie.

[3] Ce colţ urât [...] şi ce tablouri urâcioase!

[4] Viaţa unei femei

[5] Fată

[6] Mireasă.

[7] Scăunel de rugăciune

[8] Mamă tânără.

o *veuve*[1], înfăţişa o femeie neagră, ţinând de mână o fetiţă neagră, amândouă contemplând cu sârguinţă un monument franţuzesc elegant aşezat în vreun colţ al vreunui cimitir Père Lachaise. Toţi aceşti patru îngeri erau posomorâţi şi cenuşii ca nişte tâlhari, şi reci şi inconsistenţi asemenea unor fantome. Ce femei trebuie să fi fost în viaţa de toate zilele! nesincere, prost dispuse, fără viaţă, fără minte, adevărate non-entităţi! La fel de rele în felul lor ca şi ţiganca uriaşă şi leneşă, Cleopatra, în felul ei.

Era cu neputinţă să-ţi menţii atenţia fixată prea mult asupra acestor capodopere, astfel că, treptat, m-am întors şi am început să privesc în sala muzeului.

O adevărată mulţime se strânsese acum în jurul Leoaicei din a cărei vecinătate eu fusesem izgonită. Aproape jumătate din aceste personaje erau doamne însă, aşa cum domnul Paul avea să-mi spună mai târziu, erau *des dames*[2] şi pentru ele era tocmai potrivit să contemple ceea ce o *demoiselle*[3] n-ar fi trebuit niciodată să privească. L-am asigurat răspicat că nu puteam fi de acord cu o astfel de concepţie şi că nici nu-i vedeam rostul, la care, cu obişnuitul lui absolutism, el mi-a cerut să tac din gură condamnându-mi dintr-o aceeaşi răsuflare ignoranţa şi impertinenţa. *Monsieur* Paul era omuleţul cel mai despotic pe care l-am văzut ocupând vreo catedră profesorală. Dealtminteri, am remarcat de îndată că el însuşi a admirat tabloul cu toată liniştea şi încă îndelung, fără să uite însă să arunce din când în când câte o privire spre mine ca să se încredinţeze, presupun, că-i ascultam porunca şi nu mă mişcăm de la locul meu. Nu după multă vreme însă s-a apropiat iarăşi de mine.

Nu cumva fusesem bolnavă? dorea acum să afle. Aşa i se spusese parcă.

Da, însă acum eram bine.

[1] Văduvă.
[2] Femei măritate.
[3] Domnişoară.

Unde-mi petrecusem vacanţa?

Mai mult în *rue Fossette,* apoi cu *Madame* Bretton.

Auzise că fusesem lăsată singură în *rue Fossette.* Aşa să fie oare?

Nu chiar singură, Marie Broc (aceasta era cretina) rămăsese cu mine.

Ridică din umeri, expresii diverse şi contradictorii îi trecură repede pe chip. Marie Broc îi era bine cunoscută domnului Paul. Ori de câte ori preda câte o lecţie în clasa a treia, cuprinzând elevele cele mai puţin evoluate, ea îi prilejuia un adevărat conflict violent între impresii contrarii. Înfăţişarea ei fizică, comportările ei respingătoare, dispoziţiile ei adesea nestăpânite, îl iritau şi-i inspirau o vie antipatie, sentiment pe care el era susceptibil deseori să-l resimtă atunci când i se jignea gustul sau îşi vedea voinţa contrariată. Pe de altă parte, nefericirea acestei creaturi îi solicita mult mila şi compasiunea – era o solicitare pe care firea lui nu o putea refuza. De aici decurgeau lupte aproape zilnice între nerăbdare şi dezgust pe de o parte, milă şi simţul dreptăţii pe de alta, bătălii în care, fie spus spre meritul lui, foarte rareori biruiau sentimentele întâi numite. Când, totuşi, se întâmpla aceasta, domnul Paul arăta o latură a caracterului său care inspira spaimă. Pasiunile sale erau puternice, aversiunile şi afecţiunile sale deopotrivă de vii. Forţa care-i era necesară pentru a le stăpâni pe unele sau pe altele nu scădea în ochii privitorilor nimic din vehemenţa dezlănţuirii lor. Cu asemenea tendinţe este uşor de presupus că el trezea adesea în minţile obişnuite teama şi neplăcerea. Însă ar fi fost o greşeală să te temi de dânsul. Nimic nu-l scotea din sărite ca tremurul unei minţi pe care o simţea neîncrezătoare sau neliniştită, nimic nu-l alina mai mult decât încrederea şi atitudinea prietenoasă. Pentru a trezi la dânsul asemenea sentimente însă era necesară o înţelegere desăvârşită a firii sale, şi firea sa era rareori înţeleasă aşa cum trebuie.

— Cum te-ai înţeles cu Marie Broc? întrebă, după câteva momente de tăcere.

— Domnule, am făcut tot ce am putut. Însă a fost teribil să mă ştiu singură cu ea.

— Ai, deci, o inimă slabă! Îţi lipseşte curajul, şi poate şi mila. N-ai deloc însuşirile care ar face din dumneata o soră de caritate.

(În felul lui era un omuleţ religios; aspectele religiei catolice care preamăreau sacrificiul şi jertfa de sine îi câştigau admiraţia sufletească.)

— Nu ştiu nici eu. M-am îngrijit de ea cum am putut mai bine dar când a venit mătuşa ei s-o ia de acolo a fost pentru mine o mare uşurare.

— A, eşti deci o egoistă! Există femei care au îngrijit spitale întregi pline cu asemenea nefericite. Dumneata n-ai putea să faci aşa ceva?

— Dar dumneata, domnule, ai putea?

— Femeile care sunt demne de numele acesta ar trebui să întreacă infinit de mult pe cei din sexul nostru, mai grosolani, mai susceptibili de greşeală, mai dispuşi să cedeze comodităţii, să-i întreacă atunci când e vorba de puterea de a înfăptui asemenea fapte bune.

— Am spălat-o, am curăţat-o, i-am dat de mâncare, am încercat să mă joc cu ea dar ea se strâmba tot timpul la mine în loc să-mi vorbească.

— Şi crezi că ai făcut cine ştie ce lucru mare?

— Nu, dar cât de mare am putut eu.

— Atunci ai nişte puteri foarte limitate, dacă numai îngrijind o singură idioată te-ai şi îmbolnăvit.

— Nu din cauza asta, domnule. Am avut o febră nervoasă, mintea mi-a fost bolnavă.

— *Vraiment! Vous valez peu de chose*[1]. Nu eşti făcută după un tipar eroic, curajul dumitale nu-ţi ajunge să te susţină în singurătate, nu-ţi dă decât temeritatea asta să te uiţi cu sânge rece la o imagine a Cleopatrei.

[1] — Aşa? Nu e mare lucru de capul dumitale

Mi-ar fi fost uşor să mă arăt mânioasă de tonul cicălitor, jignitor al acestui omuleţ. Nu mă supărasem însă niciodată pe el până atunci şi n-aveam chef să încep acuma.

— Cleopatra! am repetat liniştită. Şi dumneata, domnul meu, te-ai uitat la Cleopatra. Ce crezi dumneata despre ea?

— *Cela ne vaut rien,* îmi răspunse. *Une femme superbe – une taille d'impératrice, des formes de Junon, mais une personne dont je ne voudrais ni pour femme, ni pour fille, ni pour soeur. Aussi vous ne jeterez plus un seul coup d'oeil de sa côté*[1].

— Dar m-am tot uitat la ea o mulţime, în vreme ce-mi vorbeai dumneata, domnule. Pot s-o văd foarte bine de aici, din colţul acesta.

— Întoarce-te cu faţa la peretele ăsta şi studiază astea patru tablouri cu viaţa unei femei.

— Iartă-mă, domnule Paul, astea prea sunt hidoase. Dar dacă domnia ta le admiri atât, atunci dă-mi voie să mă scol de pe scaunul meu şi să te las pe dumneata să le contempli.

— *Mademoiselle,* spuse el, schiţând o jumătate de surâs, sau ce vroia el să fie un surâs, deşi era o manifestare întunecată şi repede ştearsă. Dumneavoastră, cei crescuţi în confesiunea protestantă, mă uimiţi. Dumneavoastră, englezoaicele astea aşa calme vă plimbaţi, cu toată liniştea printre fiare înroşite de foc şi nu vă alegeţi cu nicio arsură. Îmi vine să cred că dacă pe unele din dumneavoastră le-am arunca în cuptoarele cele mai înroşite ale lui Nabucodonosor, aţi ieşi de acolo fără măcar să mirosiţi a fum.

— Vreţi, domnul meu, să aveţi bunătatea să faceţi un singur pas la o parte?

[1] — Nu face nici două parale. [....] O femeie superbă — are o statură de împărătească, forme de Junonă, dar e o persoană pe care nu mi-aş dori-o nici ca nevastă, nici ca fiică, nici ca soră. Aşa că ai să ai bunătatea să nu mai arunci nici o privire spre ea.

— Ce? La ce te mai zgâieşti acuma? Nu cumva recunoşti pe cineva cunoscut din grupul de tineri de acolo?

— Aşa cred – da, văd acolo o persoană pe care o cunosc.

De fapt, avusesem o clipă imaginea unui chip prea drăgălaş ca să fie al altcuiva decât al redutabilului colonel De Hamal. Ce căpşor desăvârşit cizelat, ce bine lustruit era! Ce siluetă, drăgălaşă şi cochetă! Ce picioruşe şi mânuţe de femeie! Cu ce preţiozitate îşi ridica o lentilă spre unul din organele sale de vedere! Cu ce admiraţie o privea pe Cleopatra, şi apoi cât de convingător se aplecă să chicotească şi să şoptească la urechea unei făpturi de alături! O, ce om de bun simţ! Ce om de lume, rafinat, plin de cuget şi de tact! Îl observai vreo zece minute şi văzui că era foarte prins de această tuciurie şi trupeşă Veneră a Nilului. Atât de interesată eram de comportarea lui, atât de absorbită în citirea caracterului său după aspectul şi gesturile lui, încât o vreme am uitat de domnul Paul. În acest răstimp un grup de vizitatori trecu printre noi, sau poate că scrupulele sale fuseseră din nou şi încă mai grav rănite de absenţa în care căzusem eu, şi aceasta îl determinase să se retragă. Oricum, atunci când privii din nou în jurul meu, el dispăruse.

Ochii mei, continuându-şi căutarea, nu-l mai întâlniră pe el, ci o altă siluetă, care nu-i semăna, dar care se distingea bine în mulţime, căci şi statura şi felul de a se mişca îi acordau, deopotrivă, distincţie sporită. Doctorul John era atât de deosebit la chip, la siluetă, la nuanţe, faţă de micuţul acerb şi caustic profesor, pe cât pot fi de neasemănătoare fructele hesperide faţă de poama dintr-un tufiş sălbatic, sau cum arabul nobil şi curajos nu seamănă deloc grosolanului şi încăpăţânatului ghiaur. Mă căuta, dar nu ajunsese încă la colţişorul în care mă exilase profesoraşul. Rămăsei la locul meu; mai puteam să-l urmăresc cu privirile câteva minute.

Se apropie de De Hamal: trecu chiar pe lângă acesta; mă gândeam că simte desigur o oarecare satisfacţie în faptul că e mai înalt cu un cap decât ofiţerul; apoi şi doctorul Bretton o privi pe Cleopatra. Mă îndoiesc că o găsi pe gustul său. Nu se lăsă covârşit ca micuţul conte, gura lui căpătă o expresie de silă, ochiul îi rămase rece şi fără niciun fel de demonstraţie vizibilă se dădu la o parte lăsând loc altora să se apropie. Vedeam acum că aşteaptă, aşa că mă ridicai şi mă apropiai de el.

Am făcut apoi împreună un ocol prin galerie. Cu Graham era cât se poate de plăcut să faci asta. Îmi plăcea întotdeauna mult să aud ce are el de spus despre tablouri sau despre cărţi, pentru că, fără a pretinde, că ar fi fost cunoscător, spunea întotdeauna ce gândeşte, şi întotdeauna avea un gând original, corect şi adânc. Era o plăcere să-i spui unele lucruri pe care el nu le cunoştea, asculta cu atâta bunăvoinţă, atât de gata să primească, fără să se teamă de prejudecata că, aplecându-şi capul frumos şi inteligent pentru a asculta explicaţiile mai curând obscure şi bâiguite ale unei femei, şi-ar pune cumva în primejdie prestanţa. Când el transmitea în schimb vreo cunoştinţă, o făcea cu atâta inteligenţă şi limpezime încât vorbele lui se întipăreau clare în memorie. Niciuna din explicaţiile date de el, niciunul din faptele povestite de el nu le-am uitat vreodată.

Când am părăsit galeria, l-am întrebat ce gândea despre Cleopatra (după ce-l făcusem să râdă povestindu-i cum mă certase profesorul Emanuel pentru el şi-l dusesem să vadă cele patru tablouri dulcege recomandate de acesta atenţiei mele).

— Bah, îmi spuse. Mama este o femeie care arată mai bine ca ea. Am auzit nişte caraghioşi de franţuji acolo care spuneau despre ea c-ar fi *le type voluptueux*[1] Dacă-i adevărat, tot ce pot eu să spun e că *le voluptueux* nu e pe gustul meu. Compar-o pe mulatresa asta cu Ginevra!

[1] Prototipul voluptăţii.

20.
CONCERTUL

ÎNTR-O DIMINEAŢA, DOAMNA Bretton intră grăbită în camera mea şi-mi ceru să-mi deschid sertarele şi să-i arăt rochiile pe care le aveam, lucru pe care-l făcui fără vorbă.

— Merg, spuse, după ce le întoarse pe o parte şi pe alta. Dar trebuie să-ţi faci una nouă.

Ieşi. Curând se întoarse însoţită de o croitoreasă. O puse să-mi ia măsură. „Am de gând, zise, să-mi urmez în treaba asta gustul meu şi să-mi văd respectat punctul meu de vedere”.

Două zile mai târziu, sosi pe numele meu acasă o rochie trandafirie!

— Aşa ceva nu e pentru mine, spusei eu în grabă, simţindu-mă în sinea mea ca şi cum mi s-ar fi cerut să mă îmbrac în rochia de ceremonii a unei doamne de rang înalt din China.

— Vedem noi dacă e sau nu pentru tine, răspunse naşa mea, adăugând, cu aerul ei de hotărâre irezistibilă: Ţine minte ce-ţi spun, ai să porţi rochia asta chiar diseară!

Eu credeam că n-am s-o îmbrac. Îmi spuneam că nicio putere pe lume n-ar izbuti să mă forţeze. O rochie trandafirie! N-aveam nimic comun cu ea. Şi nici ea cu mine.

Naşa mea decretă în continuare că în seara aceea

trebuia să merg împreună cu ea şi cu Graham la un concert, care concert, îmi explică, urma să constituie principalul eveniment organizat în sala cea mare a Societăţii filarmonice locale. Aveau să se producă cei mai avansaţi dintre elevii conservatorului, după care avea loc o loterie *au bénéfice des pauvres*[1], şi, pentru a încununa totul, regele, regina şi prinţul din Labassecour aveau să fie de faţă. Când trimisese biletele Graham atrăsese atenţia că trebuia acordată toată atenţia gătelii, ca un omagiu acordat regalităţii locale. Recomandase de asemenea ca toată lumea să fie gata la orele şapte seara.

Pe la orele şase, fui chemată sus. Fără nicio putere, mă trezii condusă şi influenţată de voinţa altuia, fără a fi nicio clipă întrebată, fără a fi convinsă, dar dominată cu totul şi fără multă vorbă. Pe scurt, mă îmbrăcară cu rochia trandafirie, oarecum atenuată de o bordură de dantelă neagră. Afirmară că eram *en grande tenue*[2] şi mi se ceru să mă privesc în oglindă. Făcui aceasta cu spaimă şi tremurături vizibile. Cu şi mai multă spaimă şi tremurând şi mai tare mă întorsei de la oglindă. Bătură ceasurile şapte. Doctorul Bretton sosise, naşa mea şi cu mine coborârăm. Ea era îmbrăcată în catifea cafenie. Mergând alături de ea, cum o mai invidiam pentru faldurile întunecate de o atât de maiestuoasă gravitate! Graham ne aştepta în pragul salonului. „Nădăjduiesc din toată inima să nu-şi închipuie că m-am gătit ca să atrag atenţia asupra mea”, îmi spuneam eu, neliniştită.

— Uite, Lucy, flori, îmi spuse el, întinzându-mi un buchet.

Nu băgă în seamă rochia mea altminteri decât se cuvenea, printr-un surâs amabil şi un semn de mulţumire din cap, care-mi liniştiră deopotrivă senzaţia de ruşine şi teama de ridicol. Dealtfel, rochia fusese făcută cu cea mai mare simplitate, neprihănită de vreo ornamentaţie sau

[1] În folosul săracilor.
[2] În mare ţinută

cochetărie. Doar ţesătura fragilă şi nuanţa ţipătoare mă speriaseră, dar întrucât Graham nu găsea nimic absurd, ochii mei consimţiră curând să se resemneze.

Îmi închipui că acei care frecventează în fiecare noapte locurile de amuzament public pot cu greu să mai retrăiască senzaţia proaspătă de sărbătoare cu care asistă la o operă sau la un concert acei pentru care un astfel de spectacol constituie o raritate. Nu cred că aşteptam mare lucru de la acest concert întrucât n-aveam decât o noţiune foarte nelămurită despre ce înseamnă aşa ceva, însă drumul cu trăsura până acolo mi-a plăcut mult. Senzaţia confortabilă de a sta bine apărată într-un cupeu, alunecând printr-o noapte rece dar frumoasă, plăcerea de a ieşi cu nişte însoţitori atât de binedispuşi şi de prietenoşi, licărirea revenind la intervale a stelelor printre crengile copacilor în timp ce înaintam de-a lungul bulevardului; pe urmă bolta înaltă a cerului noptatic atunci când am ieşit la şoseaua deschisă, trecerea prin porţile oraşului, făcliile aprinse, gărzile în uniformă, simulacrul de inspecţie la care am fost supuşi şi care ne-a amuzat atâta, toate aceste nimicuri aveau pentru mine, în noutatea lor, un farmec de-a dreptul îmbătător. Cât din acest farmec venea din atmosfera de prietenie de care eram înconjurată, nu ştiu, doctorul John ca şi maică-sa erau în cea mai bună dispoziţie, prefăcându-se tot drumul că se ceartă şi purtându-se atât de deschis faţă de mine ca şi cum aş fi făcut parte din familie.

Drumul nostru trecea prin unele din străzile cele mai elegante din Villette, străzi puternic luminate şi mult mai animate acum decât în plină zi. Cât de strălucitoare păreau prăvăliile! Ce vesel, viu şi bogat pulsa cursul vieţii pe trotuarele largi! Pe când priveam astfel, mă duse gândul la rue *Fossette:* grădina închisă în ziduri şi clădirea şcolii, şi clasele mari, întunecoase, unde chiar la ceasul acesta aveam obiceiul să rătăcesc, singură de tot, privind

stelele prin ferestrele înalte, fără obloane, şi ascultând glasul depărtat al celui care citea în refectoriu exercitându-se monoton în aşa-numita *lecture pieuse.* În curând trebuia să ascult iarăşi glasurile şi să rătăcesc astfel, şi umbra aceasta a viitorului se abătu cu o sobrietate venită la timp peste strălucitoarele clipe ale prezentului.

Între timp intrasem într-un şir de trăsuri, toate îndreptându-se în aceeaşi direcţie şi curând faţada unei clădiri imense, iluminate, scânteie în faţa noastră. Despre ceea ce urma să văd în interiorul acestei clădiri nu aveam, aşa cum am spus mai înainte, decât o idee nelămurită, căci nu-mi fusese dat până atunci să calc într-un ioc de distracţii publice.

Descinserăm sub un portic unde domnea multă agitaţie şi se strânsese o mulţime de lume, însă nu-mi amintesc lămurit alte amănunte până în clipa când mă revăd urcând o scară maiestuoasă, largă şi cu treptele scunde, bogat şi moale acoperită cu un covor stacojiu, ducând spre nişte uşi mari închise solemn şi ale căror paneluri erau capitonate, de asemenea, în stacojiu.

Nici nu-mi dădui seama când aceste uşi se traseră în lături ca prin farmec – doctorul John se ocupase de aceasta –, iar înăuntru ni se înfăţişa sala – uriaşă, largă şi înaltă –, ai cărei pereţi rotindu-se larg şi al cărui plafon înalt boltindu-se mi se părură cu totul şi cu totul din aur mort (căci altfel era aurit totul cu o artă desăvârşită), luminată de cornişe, ornamente şi ghirlande, unele scânteietoare, ca aurul aprins, altele albe ca zăpada, asemenea alabastrului, sau încă, aurul şi albul îmbinându-se în cununi de frunze poleite şi crini fără pată; oriunde atârnau draperiile, oriunde erau întinse carpetele sau aşezate pernele, singura culoare folosită era stacojiul aprins. Din centrul cupolei atârna o strălfulgerare care mă orbi – o masă, parcă, de cristale de stâncă. Scânteind în faţete, curgând în picături îngheţate, clipocind în stele şi

superb împroşcată cu boabe de geme topite sau fulgi de curcubee tremurătoare. Erau numai candelabre, cititorule, şi mie mi se părea a fi opera unor genii orientale; aproape că-mi ridicai privirile să văd dacă vreo mână uriaşă, neagră, noroasă – cea a Sclavului Lămpii – nu tremura prin aerul lucitor şi parfumat al cupolei păzindu-şi această minunată comoară.

Am trecut înainte – nu mai ştiam acum deloc unde – însă la o anume cotitură am întâlnit deodată un grup care se apropia de noi din direcţia opusă. Văd şi acum grupul acela de persoane aşa cum mi-a zvâcnit o clipă în faţă. O doamnă de vârstă mijlocie, frumoasă încă, îmbrăcată în catifea întunecată, un domn care putea fi fiul ei; – cel mai frumos chip, cea mai impunătoare statură pe care o văzusem vreodată, mă gândeam – şi o a treia persoană într-o rochie trandafirie şi cu o mantie de dantelă neagră.

Îi vedeam bine pe toţi trei – pe cea de a treia persoană la fel de bine ca şi pe celelalte două – şi o fracţiune de secundă i-am crezut străini, astfel că mi-am făcut o impresie imparţială despre înfăţişarea lor. Însă această impresie, de abia o simţii fără să mi-o fixez în minte înainte de a-mi da seama că eram în faţa unei oglinzi uriaşe, acoperind peretele între doi stâlpi, şi de a mi-o risipi astfel – grupul acesta era propriul nostru grup. Astfel, pentru prima şi poate unica dată în viaţa mea m-am bucurat de darul de a mă vedea pe mine însămi aşa cum mă văd alţii. Nu e nicio nevoie să mai explic cu ce rezultate. Clipa aceea adusese o notă discordantă, un fior de regret. Nu fusese o imagine care să mă flateze, şi totuşi, la urma urmei, ar fi trebuit să fiu recunoscătoare, căci putea fi şi mai rău.

În cele din urmă, ne aflam aşezaţi pe scaune, de unde ne bucuram de o privelişte cuprinzătoare a sălii, uriaşă şi orbitoare, însă caldă şi veselă în acelaşi timp. Era plină, plină de o mulţime splendidă. Nu mai ştiu dacă femeile erau cu adevărat frumoase, însă rochiile lor erau

desăvârşite. Şi străinele, chiar cele care se arată lipsite de graţie în viaţa lor particulară, par să stăpânească arta de a se arăta pline de graţie în public. Oricât de boante şi de zgomotoase ar fi gesturile de fiecare zi din casă — când sunt puse în legătură cu capoatele şi moaţele din păr –, există o lunecare, o aplecare, un port al capului şi braţelor, o expresie a gurii şi a ochilor, păstrate întotdeauna în rezervă pentru a fi folosite în ocaziile de gală, şi care sunt întotdeauna scoase la vedere odată cu toaleta de ocazii mari.

Erau şi unele chipuri frumoase ici şi colo, modele ale unui anumit tip de frumuseţe, un stil, cred, cum nu vedem niciodată în Anglia: un stil solid, bine dăltuit, sculptural. Formele acestea nu au unghiuri, sunt aproape la fel de flexibile ca o cariatidă de marmură, o zeiţă de Fidias nu poate fi mai perfectă în felul ei încremenit şi somptuos. Au trăsături de felul celor pe care pictorii olandezi le dau madonelor lor, trăsături clasice pentru Ţările de Jos, regulate dar rotunjite, directe, însă apatice, şi pentru adâncimile lor de calm lipsit de expresie, de pace lipsită de pasiune, doar o câmpie de zăpadă polară poate să ofere asemănare. Femeile de acest tip n-au nevoie de ornamente şi rareori, chiar, le poartă. Părul lucios, strâns în cozi, oferă un contrast suficient pentru obrazul şi fruntea şi mai lucioase, rochia poate fi oricât de simplă, braţele rotunjite şi gâtul perfect n-au nevoie nici de brăţară nici de colier.

Cu una din frumuseţile acestea am avut odată cinstea şi încântarea de a face cunoştinţă apropiată. Forţa inertă a iubirii adânci şi bine stabilite pe care şi-o purta sieşi era minunată, n-ar fi putut fi depăşită decât de mândra ei neputinţă de a simţi ceva, indiferent ce, pentru vreo altă vieţuitoare. Sânge nu trecea nicio picătură prin vinele ei îngheţate, doar o limfă placidă îi umplea şi aproape îi astupa arterele.

O asemenea Junonă, cum am descris-o tocmai, sta

chiar la vederea noastră, un fel de ţintă pentru toate privirile şi pe deplin conştientă de aceasta, dar imună la forţa magnetică a vreunei priviri sau contemplaţii. Rece, rotunjită, blondă şi splendidă ca şi coloana albă, cu un capitel aurit care se înălţa alături de ea.

Observând că atenţia doctorului John era atrasă cu insistenţă de dânsa, l-am rugat cu voce scăzută „pentru numele cerului să-şi păzească bine inima.”

— Nu trebuie să te îndrăgosteşti de doamna *aceasta;* i-am spus, pentru că, te avertizez de la început, ai putea să mori la picioarele ei şi ea nu te-ar putea iubi, la rândul ei.

— Foarte bine, spuse el, şi de unde ştii că spectacolul acestei grandioase insensibilităţi a ei n-ar putea fi pentru mine cel mai puternic stimulent ca să-i dedic omagiile mele? Spinul disperării este, îmi vine să cred, un iritant minunat pentru emoţiile mele, doar că (şi aici ridică din umeri) dumneata nu te pricepi deloc la asemenea treburi.

Am să mă adresez mamei. Mamă, crezi că sunt în primejdie?

— Ca şi cum aşa ceva m-ar interesa pe mine, răspunse doamna Bretton.

— Vai! Ce soartă crudă! răspunse fiul ei. Nu există om care să aibă o mamă mai lipsită de sentimentalism decât mine, nici nu-i trece prin cap că ar putea-o pândi nefericirea în persoana unei nore.

— Nu-mi trece, nu din cauză că nu mi-ar sta o asemenea nefericire atârnată asupra capului. Mă tot ameninţi cu asta de zece ani de zile. „Mamă, să ştii că în curând mă însor!” asta-mi tot aud urechile de când încă nici nu ieşiseşi din pantalonaşii scurţi.

— Dar vezi, mamă, într-una din zilele astea are să se şi întâmple. Aşa, dintr-o dată, tocmai când ai să te aştepţi mai puţin, odată mă vezi că pornesc ca Iacob sau Esau, sau mai ştiu eu ce patriarh, să-mi iau o nevastă, şi poate chiar din astea de prin partea locului.

— Pe riscul tău, John Graham. Eu atâta-ţi spun!

— Mama asta a mea ar vrea să rămân toată viaţa un holtei bătrân. Ce bătrână doamnă geloasă! Dar uită-te niţel la creatura asta splendidă în rochia de satin albastru, şi cu părul de un blond mai palid, cu *reflets satinés*[1], ca ale rochiei. N-ai fi mândră, mamă, dacă într-o zi ţi-aş aduce acasă zeiţa asta şi ţi-aş prezenta-o drept doamna Bretton junior?

— N-ai să aduci niciun fel de zeiţă în *La Terrasse,* castelul nostru n-are să aibă niciodată două stăpâne, mai ales dacă aceasta a doua ar fi de înălţimea, proporţiile şi rotunjimea păpuşii ăsteia din lemn şi ceară, din piele de mănuşă şi de mătase.

— Mamă, dar gândeşte-te ce bine are să umple fotoliul tău albastru!

— Să-mi umple fotoliul? O sfidez pe uzurpatoarea asta venetică, ar fi pentru ea ca o bancă de tortură. Dar acum taci din gură, John Graham! închide-ţi pliscul şi deschide-ţi ochii!

În vremea certei de mai sus, sala care, crezusem eu, păruse plină până la refuz, continua să primească grupuri după grupuri, până când în hemiciclul din faţa scenei se înfăţişa acum asemenea unei mase uniforme de capete unduind intr-un singur val de la duşumea până la tavan. Acum şi scena, sau mai degrabă uriaşa platformă, mai largă decât orice scenă, pustie acum o jumătate de oră, se revărsa şi ea de viaţă. În jurul a două piane mari aşezate în centru, un grup alb de fete, elevele conservatorului, se aşezase fără zgomot. Remarcasem intrarea lor în vreme ce Graham şi maică-sa o discutau pe frumoasa în satin albastru, şi urmărisem cu interes felul în care erau conduse şi dispuse pe scenă. Doi domni, în care recunoşteam cunoştinţe de ale mele, serveau drept paznici pentru această trupă virginală. Unul din ei, bărbat cu înfăţişare de artist, cu barbă şi păr lung, era un pianist cunoscut şi profesorul de muzică cel mai de seamă din

[1] Răsfrângeri mătăsoase.

Villette; venea de două ori pe săptămână la pensionul condus de *Madame* Beck să dea lecţii celor câteva eleve ai căror părinţi erau destul de bogaţi să le poată permite copiilor lor privilegiul de a primi de la el instrucţiuni în materie de muzică; se numea Josef Emanuel şi era frate vitreg cu domnul Paul, a cărui puternică personalitate se arăta acum vederii sub înfăţişarea celui de-al doilea domn.

Monsieur Paul mă amuza. Îmi venea să surâd urmărindu-l, căci părea să se simtă în elementul său, acolo, la vedere, în mijlocul unei adunări mari şi grandioase, aranjând, controlând, inspirând spaimă unui număr de peste o sută de tinere domnişoare. Şi, dealtfel, era cu totul şi cu totul serios în rolul lui – atât de energic, de absorbit şi mai ales de dominator. Cu toate astea, ce căuta el acolo? Ce avea el de-a face cu muzica sau cu conservatorul – el care de abia era în stare să deosebească o notă de alta? Ştiam că numai plăcerea lui de a se arăta autoritar şi a se da în spectacol îl adusese aici – o pasiune care nu ajungea să fie agresivă doar pentru că era atât de naivă. Curând deveni evident pentru toată lumea că şi *Monsieur* Josef se afla tot atât de mult sub stăpânirea sa ca şi tinerele domnişoare. Nu mai văzusem până atunci un om mai energic ca *Monsieur* Paul! În curând, câţiva cântăreţi şi muzicanţi cunoscuţi îşi făcură de asemenea apariţia pe scenă. Când aceste stele apărură, cometa pe care o închipuia profesorul apuse. Lui îi erau nesuferite toate notorietăţile şi celebrităţile şi, acolo unde nu putea să strălucească mai tare decât toţi, fugea.

Şi acum totul era pregătit. Un singur compartiment din uriaşa sală mai aştepta să-şi primească ocupanţii, un compartiment drapat în stacojiu, ca şi scările şi marile uşi, înzestrat cu bănci capitonate şi perne de o parte şi de-alta a celor două scaune rezervate personajelor regale, plasate cu solemnitate sub un baldachin.

Se auzi un semnal, uşile se dădură într-o parte, toţi cei de faţă se ridicară în picioare, orchestra izbucni în acorduri solemne şi, în uralele tuturor intră regele, însoţit de regină şi de oficialităţile Curţii din Labassecour.

Până în clipa aceea nu dădusem ochii cu vlăstare regale. E uşor de închipuit deci cum mi-am încordat privirile, aflându-mă faţă în faţă cu regalitatea europeană. Oricare ar fi cel care ajunge să dea ochii pentru întâia dată cu o maiestate în felul acesta, e sigur că prima sa reacţie va fi de uimire şi dezamăgire pentru faptul că o asemenea luminăţie nu se înfăţişează aşezată la vedere pe un tron, încununată cu coroană şi ţinând în mână, cum se cuvine, un sceptru. Eu însămi, aşteptându-mă să văd un rege şi o regină, şi întâlnind în schimb doar un militar de vârstă mijlocie şi o cucoană mai degrabă tinerică, mă simţii pe jumătate înşelată în aşteptările mele, şi pe jumătate încântată totuşi de ce-mi văzură ochii.

Pe rege mi-l amintesc bine – era un bărbat de vreo cincizeci de ani, cam cocârjat, cam încărunţit. Nu era în toată adunarea de faţă vreun chip să-i semene. Nu citisem, nu mi se spusese niciodată nimic despre firea sau obişnuinţele sale. La început, ridurile adânci, parcă gravate cu un stilet de oţel pe fruntea şi în jurul ochilor lui, sau pe lângă arcul buzelor, mă puseră în încurcătură. Curând însă, chiar dacă nu ajunsei să desluşesc, cel puţin îmi imaginai că ajung să simt înţelesurile acestor riduri scrise nu de o mână, ci de vreme. Era vorba de un om care suferea în tăcere – un bărbat melancolic, plin de nervozitate. Ochii aceştia priviseră o fantasmă, urmăriseră îndelung drumurile, sosirile şi plecările unui spectru cu numele de Ipohondrie. Poate că o simţea şi acum în preajmă, alături de el, în mijlocul mulţimii strălucite care-l înconjura. Ipohondria obişnuieşte să se arate în mijlocul mulţimilor – întunecată precum Soarta, palidă ca şi Boala, şi aproape la fel de puternică precum Moartea.

Unii ar putea susţine că pentru îngândurarea de pe fruntea monarhului şi acea mohorâre de pe chip de vină era coroana străină, alţii ar putea vorbi despre urmările oboselii timpurii. S-ar fi putut să fie ceva din amândouă, însă erau, ambele, întunecate şi mai mult de cel mai puternic vrăjmaş al oamenilor – melancolia firească. Regina, soaţa lui, îi cunoştea meteahna aceasta, mi se părea că văd cum o răsfrângere a jalei de pe chipul bărbatului aluneca, asemenea unei umbre posomorâte, pe faţa ei, altminteri frumoasă. Era o femeie blândă, gânditoare, plină de graţie – sau aşa se înfăţişa cel puţin. Nu frumoasă, deloc asemenea femeilor cu caracter dur şi cu simţăminte aspre descrise cu o pagină sau două îndărăt. Era o făptură mai degrabă firavă. Trăsăturile ei, deşi distinse, te trimiteau prea tare cu gândul la casele dinastice şi la familiile domnitoare ca să te lase să o priveşti în tihnă. Expresia care învăluia profilul ei era de ajuns de plăcută la prima vedere, însă nu le puteai opri să nu o legi de amintirea altor efigii în care trăsături de acelaşi fel îşi făceau apariţia în chip mai grosolan, vorbind despre firi slabe sau senzuale sau viclene, după cum se întâmpla. Însă ochii acestei regine erau numai ai ei, şi compasiunea, bunătatea, simpatia cea mai călduroasă suflau în ei o lumină candidă. Se mişca nu asemeni unei suverane, ci ca o doamnă – superioară, plină de iubire, elegantă. Micul ei fiu, prinţul de Labassecour, tânărul duce de Dindonneau, o însoţea; se sprijinea acum de genunchii mamei sale, şi am urmărit-o în mai multe rânduri, în seara aceea, cum îşi îndrepta privirile spre rege, alături de ea, simţindu-i îngândurarea noroasă şi căutând să-l distragă de la gândurile lui, şi să-i îndrepte atenţia spre copilul lor. Îşi apleca adesea capul să asculte ce-i spunea băiatul şi-i repeta apoi, zâmbind, spusele către rege. Îngânduratul suveran tresărea, asculta, surâdea, însă recădea de fiecare dată în gândurile sale de îndată ce soaţa sfârşea de vorbit. Întristător şi

semnificativ era spectacolul pe care-l oferea această familie! Şi cu atât mai ciudat cu cât nici aristocraţia şi nici burghezia din Labassecour nu părea să acorde nicio atenţie acestei tristeţi, n-am văzut nicio fiinţă printre cele prezente care să pară impresionată sau emoţionată de îngândurarea regelui lor.

Odată cu regele şi regina îşi făcură apariţia şi toţi cei care constituiau Curtea ţării, printre ei, doi sau trei ambasadori străini, şi apoi elita străinilor din Villette. Aceştia se instalară pe banchetele de catifea, doamnele ocupară loc, cei mai mulţi dintre bărbaţi rămaseră în picioare alături, şirul lor de siluete în haine negre părea ca o înnegurare a culorilor vii ale rochiilor doamnelor. Toată această splendoare sărbătorească nu era lipsita de nuanţe şi gradaţii. La mijloc, de pildă, vedeai matroane în catifele şi satinuri, şi acoperite de giuvaieruri, băncile din fund, din dreapta reginei, păreau rezervate exclusiv tinerelor, floarea – n-aş îndrăzni să spun mugurii – aristocraţiei din Villette. Aici nu întâlneai giuvaieruri, pieptănături impresionante, falduri de catifea sau nuanţe vii de mătăsuri: puritatea, simplitatea şi o graţie eterică domneau în acest grup de fecioare. Aveau pieptănături simple, strânse în cocuri, şi siluete frumoase – eram pe punctul să scriu siluete de silfide, dar aşa ceva ar fi fost chiar neadevărat, multe din aceste *jeunes filles* care nu numărau mai mult de şaisprezece sau şaptesprezece ani înfăţişau contururi deopotrivă de robuste şi solide ca o englezoaică plăcută de douăzeci şi cinci de primăveri –, siluete frumoase învestmântate în alb sau trandafiriu palid sau în albastru placid, ducându-te cu gândul la paradis şi la îngeri. Cunoşteam şi eu vreo două dintre aceste specimene *roses et blanches*[1] ale umanităţii. Erau două dintre fostele eleve de la *Madame* Beck – *Mademoiselles* Mathilde şi Angélique –, eleve care ar fi trebuit să fie în ultima clasă, dar pe care mintea nu le

[1] Trandafirii şi albe.

ajutase să treacă dincolo de clasa a doua. Ca profesoară de engleză le avusesem eleve şi cu greu reuşisem să le fac să traducă mai ca lumea câte o pagină din „Vicarul din Wakefield”. De asemenea, timp de trei luni una din ele îmi fusese repartizată la masa mea şi cantităţile de pâine de casă, unt şi gem pe care le consuma de obicei la al doilea mic dejun erau cu adevărat minunate, şi nu erau întrecute decât de numărul feliilor de pâine pe care şi le strecura în buzunarele şorţului când vedea că nu mai e în stare să înghită. Trebuie să ştim să recunoaştem adevărul – oricât de dur ar fi.

Mai cunoşteam şi pe alta dintre aceste serafime – cea mai drăguţă, sau, în orice caz, cea mai puţin mohorâtă şi ipocrită din toate. Şedea alături de fiica unui nobil englez, şi ea o fată cumsecade deşi cam afectată. Amândouă îşi făcuseră apariţia în lojă în suita ambasadorului britanic. Aceasta (adică fata pe care o cunoşteam eu) avea o siluetă mai suplă, cu totul deosebită de ale domnişoarelor de prin partea locului. Nici părul nu-i era prea strâns şi lins, ca o scoică sub boneţica de satin, semăna chiar cu un păr de femeie şi i se bucla frumos pe cap, cârlionţat, fluid, lung. Vorbea cu multă volubilitate şi părea încântată şi mulţumită de sine însăşi. Nu-l privi pe doctorul Bretton, dar simţeam că şi el o văzuse pe Ginevra Fanshawe, devenise deodată tăcut, de abia mai răspundea scurt la replicile mamei sale, adesea îl simţeam înăbuşindu-şi un suspin. Dar de ce ar fi suspinat la urma urmei? Îşi mărturisise singur dorinţa de a-şi urma valurile iubirii în mijlocul contrarietăţilor, avea acum de ajuns de multe contrarierăţi ca să fie mulţumit. Iubita sa îşi răspândea razele asupră-i dintr-o sferă aflată cu totul în afara lumii sale. El nu se putea apropia de ea, nici nu ştia măcar dacă i-ar fi putut câştigă vreo privire. Eu însămi aşteptam să văd dacă ea îi va face hatârul acesta. Locul nostru nu era prea departe de banchetele stacojii. Era limpede că puteam fi văzuţi uşor de ochii atât de cercetători şi

pătrunzători ai domnişoarei Fanshawe, şi chiar foarte curând luminile ochilor ei se abătură asupra noastră, sau cel puţin asupra doctorului şi doamnei Bretton. Eu mă ţineam mai în umbră şi mai la o parte nedorind să fiu chiar imediat recunoscută. Ea îl privi în faţă pe doctorul John, apoi îşi ridică lornieta la ochi ca s-o examineze pe mama acestuia. Câteva clipe mai târziu se adresă râzând în şoaptă vecinei sale, şi apoi, când începu spectacolul, atenţia ei se îndreptă spre scenă.

Despre concert în sine nu aş vrea să vorbesc acum, cititorul nu are nevoie de impresiile mele în această privinţă, şi dealtfel nici n-ar avea rost să le împărtăşesc, întrucât nu puteau fi decât impresiile unei ignorante desăvârşite. Tinerele eleve de la conservator foarte intimidate, se produseră cu mari emoţii la cele două mari piane. *Monsieur* Josef Emanuel le stătu alături în vremea cât ele îşi executară piesele, însă el nu avea nici tactul, şi nici influenţa fratelui său, care, în împrejurări asemănătoare, ar fi ştiut să le silească pe elevele sale să se achite cu eroism şi calm de sarcinile lor artistice. *Monsieur* Paul ar fi plasat pe tinerele debutante între două focuri – spaima de public şi spaima de el însuşi – şi le-ar fi însufleţit curajul disperării, făcând ca această a doua spaimă să fie mult mai apăsătoare. *Monsieur* Josef nu era în stare să facă aşa ceva.

După pianistele în rochiile lor albe de muselină, se arătă o doamnă frumoasă, înaltă, cam posomorâtă, îmbrăcată în satin alb. Felul în care ea cântă mă impresionă exact ca trucurile unui scamator. Mă întrebam cum reuşeşte să-şi urce şi să-şi coboare vocea şi să producă asemenea efecte, chiar şi o simplă melodie scoţiană, executată de un oarecare flaşnetar de stradă mă impresionase adesea mai mult.

După aceea s-a înfăţişat un domn care, încovoindu-şi trupul în repetate rânduri în direcţia regelui şi reginei, şi apropiindu-şi frecvent mâna în alb înmănuşată de

regiunea inimii, dădu glas unei plângeri amare la adresa unei anume *fausse Isabelle*[1]. Îmi făcea impresia că în primul rând căuta să-şi atragă simpatia reginei, însă, dacă nu mă înşel foarte, graţioasa suverană îi acorda această atenţie mai degrabă cu calmul politeţei decât cu gravitatea unui interes regal. Starea de spirit a acestui gentilom era însă deprimantă şi trebuie să mărturisesc că am fost mult uşurată când şi-a încheiat versiunea muzicală a durerii sale.

Câteva piese corale mi s-au părut a constitui partea cea mai atractivă a spectacolului. Şi-au dat concursul cele mai bune ansambluri corale din toate provinciile ducatului: labassecourieni adevăraţi, cu trupul ca nişte butoaie, dintr-o bucată. Aceşti vrednici cetăţeni îşi dădură frâu liber vocilor fără nicio reţinere, iar eforturile lor sincere avură cel puţin un efect pozitiv – urechile ascultătorilor rămâneau cu o robustă senzaţie de putere.

De-a lungul întregului spectacol – la duetele instrumentale mai reţinute, la afectatele solouri vocale, la corurile amoroase, ieşite din piepturi de metal – atenţia mea nu se îndreptă decât cu o singură ureche şi un singur ochi către scenă, celelalte fiind îndreptate către doctorul Bretton. Nu-l puteam uita, şi nici nu mă puteam împiedica să mă întreb în permanenţă ce simţea, ce gândea el, dacă se distra bine sau tocmai dimpotrivă. În cele din urmă el vorbi.

— Cum îţi place tot spectacolul acesta, Lucy? Eşti foarte liniştită – îmi spuse, pe tonul său obişnuit, plin de voioşie.

— Sunt liniştită, i-am răspuns, pentru că mă interesează foarte, foarte mult, nu numai muzica, ci totul în jurul meu.

El continuă să-mi împărtăşească tot felul de observaţii, cu atâta calm şi stăpânire de sine încât începui să cred că nu văzuse ceea ce văzusem eu. Astfel că îi şopti:

[1] Prefăcută Isabelle.

— Domnişoara Fanshawe este şi ea aici, n-ai văzut-o?

— O, da, şi am observat că şi dumneata ai văzut-o.

— Crezi că a venit cu doamna Cholmondeley?

— Doamna Cholmondeley este aici cu un grup mai mare de persoane. Da, Ginevra era cu dânsa, şi doamna Cholmondeley era în suita doamnei..., care ea însăşi face parte din suita reginei. Dacă n-am fi aici la una din curţile regale cele mai neînsemnate din Europa, unde situaţiile oficiale sunt doar puţin mai importante decât simplele acte de prezenţă familială, şi unde formalismele nu sunt decât biete sărbătoriri casnice, de duminică după-amiază – toate ar fi bune şi impozante într-adevăr.

— Ginevra te-a văzut, cred eu.

— Aşa cred şi eu. Mi-am aruncat privirile asupra ei în mai multe rânduri de când ai privit-o dumneata ultima oară, şi am avut şi onoarea de a asista la un mic spectacol de care dumneata ai fost cruţată.

Nu l-am întrebat ce spectacol anume. Am aşteptat să mă informeze el, din proprie iniţiativă, ceea ce dealtfel şi făcu în curând.

— Domnişoara Fanshawe, spuse el, este însoţită de cineva – o doamnă din înalta societate, îmi închipui. Se întâmplă să o cunosc pe această doamnă Sara din vedere, nobila ei mamă m-a consultat odată în calitatea mea de medic. Este o fată mândră, dar deloc insolentă, şi mă îndoiesc că Ginevra a crescut în ochii ei atunci când şi-a luat drept ţintă a ironiilor ei pe vecinii din sală.

— Care vecini?

— Nici mai mult nici mai puţin decât eu şi cu mama. În ce priveşte persoana mea era cât se poate de firesc: nimic nu e mai uşor de ironizat, îmi închipui, decât un medic tânăr din clasa burgheză. Dar mama! N-am mai văzut până acum ca ea să fie luată drept ţintă a ironiilor! Ştii, schima buzelor ei şi felul sarcastic în care şi-a ridicat lornieta spre ochi în direcţia noastră, mi-a stârnit o senzaţie dintre cele mai curioase.

— Nu te mai gândi la toate astea, doctore John, nu merită să-ţi faci sânge rău pentru aşa ceva. Dacă Ginevra ar fi cu adevărat într-o dispoziţie uşuratică, aşa cum pare să fie în seara asta, nu şi-ar face niciun scrupul să râdă şi de regina aceasta gânditoare şi blândă sau de melancolia regelui. Nu o împinge spre aceasta răutatea, ci doar uşurinţa ei nesăbuită. Pentru o şcolăriţă cu capul în nori e normal să nu aibă nimic sfânt.

— Uiţi că eu nu sunt obişnuit să o consider pe domnişoara Fanshawe pur şi simplu o şcolăriţă uşuratică şi cu capul în nori. N-a fost ea divinitatea mea – îngerul vieţii mele?

— Hm! Asta a fost greşeala dumitale.

— Ca să-ţi spun adevărul adevărat, şi fără să mă laud acum şi fără să mă complac în romantisme, a fost chiar un moment, acum şase luni, când o credeam divină. Mai ţii minte conversaţia noastră despre darurile pe care i le ofeream? N-am fost chiar sincer de tot cu dumneata când am stat de vorbă despre asta: căldura cu care ai intrat atunci în discuţie m-a amuzat. Ca să pot să te fac să spui chiar tot ce ai pe suflet m-am prefăcut mai naiv decât eram în realitate. Adevărul este că tocmai felul în care ea îmi primea darurile mi-a schimbat în rău, într-o măsură, părerea despre Ginevra. Şi, cu toate acestea, frumuseţea ei şi-a păstrat fascinaţia pentru mine. Acum trei zile, acum trei ceasuri chiar, mai eram încă sclavul ei. Când a trecut pe lângă mine în seara asta, atât de splendidă în frumuseţea ei, îi aduceam încă omagiul simţămintelor mele, şi dacă n-ar fi fost surâsul acesta nefericit, plin de sarcasm, al ei, aş mai fi fost şi acum cel mai umil dintre servitorii dânsei. De mine ar fi putut să râdă liniştită şi în gura mare, şi, oricât m-ar fi rănit, nu m-ar fi îndepărtat de ea prea curând, lovind în mine însumi n-ar fi reuşit nici în zece ani să facă ce a făcut într-o singură clipă întorcându-se împotriva mamei.

Păstră apoi tăcere un timp. Niciodată până atunci nu

mai văzusem atâta patimă şi atât de puţină lumină în ochii albaştri ai doctorului John.

— Lucy, reluă el, uită-te bine la mama, şi spune-mi, fără teamă că ai să mă superi, şi fără dorinţa de a-mi face pe plac, în ce lumină ţi se înfăţişează ea acuma?

— Întocmai ca întotdeauna: o doamnă englezoaică din păturile mijlocii, învestmântată bine, chiar dacă oarecum prea sever, ca de obicei fără nicio prefăcătorie, plină de stăpânire prin firea ei şi bine dispusă.

— Aşa mi se pare şi mie – Dumnezeu s-o binecuvânteze! Vezi, cei cu inima veselă pot să râdă împreună cu mama, dar numai cei răutăcioşi au să se gândească să râdă de ea. Nimeni n-are să-şi râdă vreodată de ea, în niciun caz nu cu consimţământul meu, şi nu fără… fără dispreţul, fără antipatia mea – fără…

Se opri, şi era şi timpul să se oprească, deoarece se înfierbântase – mai mult, mi se părea mie, decât o cereau împrejurările. Nu ştiam atunci că avusese prilejul să-şi vadă şi în a doua privinţă îndreptăţite resentimentele sale faţă de domnişoara Fanshawe. Obrajii care i se înroşiseră, nările deodată dilatate, arcuirea înăsprită pe care dispreţul i-o imprima buzei sale inferioare atât de bine desenate, îl arătau într-o înfăţişare nouă şi impresionantă. Însă izbucnirile acestea rare de patimă ale celor care prin firea lor sunt de obicei senini şi blânzi, nu constituie un spectacol plăcut, şi nici nu pot spune că-mi făcea plăcere să văd înfiorarea de care era cuprinsă statura lui tânără şi robustă.

— Te sperii cumva, Lucy? mă întrebă.

— Nu înţeleg de ce eşti atât de furios.

— Din următorul motiv, îmi murmură el la ureche, – Ginevra nu este niciun înger curat şi nicio femeie cu cugetul pur.

— Prostii, exagerezi! N-are ea atâta răutate.

— Are prea multă pentru gustul meu. Eu văd mai bine acolo unde dumneata eşti oarbă. Dar acum să lăsăm

subiectul acesta. Haide să ne mai distrăm puţin necăjind-o pe mama. Am să-i spun că am surprins-o că aţipeşte. Mamă dragă, trezeşte-te!

— John, am să te trezesc eu acuma dacă nu stai liniştit. Tu şi cu Lucy aţi face mai bine să tăceţi din gură să aud şi eu ce se cântă.

În clipa aceea tuna un cor masiv la adăpostul căruia tocmai putuse avea loc dialogul de mai sus.

— Dumneata să asculţi muzică, mamă! Uite, sunt gata să pariez pe butonii mei de manşetă, care sunt pietre preţioase adevărate, contra broşei tale false…

— Broşa mea falsă! Graham! Obraznicule! Ştii foarte bine că e o piatră de mare valoare.

— O-ho! Asta e doar credinţa dumitale, mamă. Te-au păcălit când ai cumpărat-o.

— Pe mine mă păcăleşte mult mai puţină lume decât îţi închipui tu. Cum se face că ai ajuns să cunoşti tinerele doamne de la curte, John? Le-am văzut pe vreo două dintre ele că-ţi acordă cam prea multă atenţie de vreo jumătate de oră încoace.

— Ai face mai bine să nu te mai uiţi la ele.

— De ce nu? Pentru că e una acolo care tot ridică din sprâncene cu ironie când se uită la mine? E o fetiţă drăguţă şi proastă. Ce, nu cumva ţi-e teamă că chicotelile ei au s-o necăjească pe bătrâna ta mamă?

— Ce minunată şi deşteaptă bătrână doamnă! Mamă dragă, tu-mi eşti mai dragă şi-acuma decât zece neveste.

— Nu te lăsa dus de vorbe, John, dacă nu vrei să mă vezi că-mi pierd cunoştinţa şi atunci are să trebuiască să mă scoţi pe braţe de aici din sală. Şi atunci, dacă ar trebui să cari o asemenea povară, ai fi în stare să întorci pe dos declaraţia asta a ta de la urmă, şi să spui: „Mamă dragă, zece neveste de-abia dacă ar fi mai grele pentru mine decât eşti tu!”

Concertul terminându-se, se anunţă că începe loteria

au bénéfice des pauvres. Pauza dintre aceste două manifestări fu dedicată reluării micilor conversaţii plăcute. Stolul de zeiţe albe se risipi de pe scenă, o adunătură agitată de domni le luă locul, pregătind tragerea la sorţi. Şi printre aceştia – şi chiar cel mai activ dintre ei – îşi făcu reapariţia acea binecunoscută siluetă, nu înaltă, ci agitată, însufleţită de energie cât trei bărbaţi de statură uriaşă. Cum se mai învârtea *Monsieur* Paul! Cum mai dădea instrucţiuni, şi în acelaşi timp punea el însuşi umărul la treabă! Jumătate de duzină de ajutoare îi urmau directivele în treburi cum ar fi scoaterea pianelor şi aşa mai departe, dar cu toate acestea se simţea şi el împins să-şi dea concursul cu propriile sale forţe. Prisosul acesta de energie era supărător, dar parcă şi ridicol: în sinea mea trebuia şi să dezaprob şi să surâd la atâta tevatură. Şi totuşi, chiar în toiul acestei plictiseli prilejuite de agitaţia lui, nu mă puteam opri, privindu-l, de a constata o anume naivitate, nu dezagreabilă, în tot ceea ce făcea şi spunea el, şi nici nu puteam să fiu oarbă faţă de anume trăsături puternice ale fizionomiei sale ce izbeau acum cu mai multă tărie prin contrast cu chipurile mai puţin energice care-l înconjurau. Concentrarea adâncă, atentă a privirilor sale, forţa care se desprindea din fruntea sa, înaltă, palidă şi nobilă, mobilitatea gurii sale extrem de expresive. Îi lipsea calmul forţei, însă însufleţirea şi avântul forţei le avea din belşug.

Între timp sala se însufleţise, cei mai mulţi se ridicaseră în picioare şi rămăseseră astfel, ca să se mai destindă. Alţii se plimbau de colo până colo, toţi conversau cu însufleţire şi râdeau. Loja cea stacojie prezenta o imagine deosebit de animată. Grupul cel compact de domni se risipise acum în atomi, amestecându-se cu arcuirea de curcubeu a rochiilor doamnelor. Doi sau trei bărbaţi care păreau să fie militari se apropiaseră de rege şi începuseră o conversaţie cu dânsul. Regina, părăsindu-şi scaunul, aluneca pe lângă şirul doamnelor tinere care se ridicau în

picioare când ea trecea prin dreptul fiecăreia, şi o văzui cum acorda fiecăreia, pe rând, câte un semn de amabilitate – un cuvânt, o privire, un surâs plin de graţie. Celor două tinere englezoaice, Lady Sara şi Ginevra Fanshawe, le adresă mai multe fraze, şi când ea trecu mai departe, amândouă, şi mai ales cea din urmă, păreau să radieze de mulţumire. Fură de altminteri înconjurate de mai multe doamne, şi un mic cerc de domni se formă, de asemenea, în jurul lor. Printre aceştia, şi cel mai aproape de Ginevra, se afla şi De Hamal.

— E înăbuşitor de cald aici, spuse doctorul Bretton, ridicându-se în picioare deodată, cu toate semnele nerăbdării. Lucy, mamă, nu vreţi să ieşim puţin la aer?

— Du-te tu cu el, Lucy, spuse doamna Bretton. Eu prefer să stau aici, la locul meu.

Şi eu aş fi preferat să stau pe scaunul meu, însă dorinţele lui Graham aveau întotdeauna prioritate. L-am însoţit, deci.

Aerul nopţii era răcoros, cum am constatat repede, sau cel puţin astfel mi se păru mie. El nu părea să aibă aceeaşi impresie. Era, oricum, foarte multă linişte şi cerul presărat de stele se arăta fără nori. Am făcut amândoi câteva ocoluri pe trotuar în faţa teatrului. Când am trecut la un moment dat pe sub un felinar, privirile lui Graham le-au întâlnit pe ale mele.

— Pari îngândurată, Lucy, nu cumva din cauza mea?

— N-aş vrea să te ştiu că suferi.

— Câtuşi de puţin. Poţi să fii cât de bine dispusă vrei – cum sunt şi eu. Oricând are să-mi vie rândul să mor, crede-mă, Lucy, am convingerea că n-are să fie de inimă rea. S-ar putea să fiu rănit, s-ar putea să par că bolesc o vreme, însă nu există durere sau boală sentimentală care să mă fi covârşit până acuma. Acasă doar m-ai văzut întotdeauna voios.

— În general, da.

— Îmi pare mai bine că am văzut-o râzând pe mama. N-

aş da-o pe bătrâna mea doamnă pentru o duzină de frumuseţi din astea. Rânjetul acela al ei mi-a făcut tot binele din lume. Îţi mulţumesc, domnişoară Fanshawe! Şi-şi ridică pălăria de pe părul buclat executând o reverenţă ironică. Da, spuse, îi mulţumesc. M-a făcut să constat că nouă părţi din zece din inima mea au fost dintotdeauna sănătoase la culme, şi că acea a zecea parte bolnavă n-a sângerat altminteri decât dintr-o simplă zgârietură, o împunsătură cu bisturiul, care se va vindeca cât ai clipi.

— Dar eşti furios la culme şi acum, înfierbântat şi plin de indignare. Ai să gândeşti şi ai să simţi cu totul altfel mâine.

— Eu, înfierbântat şi plin de indignare! Nu mă cunoşti. Dimpotrivă, toată căldura mi-a pierit. Sunt rece ca noaptea aceasta care, fiindcă veni vorba, s-ar putea să fie cam prea răcoroasă pentru dumneata. Să ne întoarcem.

— Doctore John, văd că-ţi schimbi repede gândurile.

— Ba deloc. Sau, chiar dacă ar fi aşa, există motive întemeiate – două asemenea motive; unul dintre ele ţi l-am spus. Dar acuma, hai să intrăm înăuntru.

Nu ne-a fost uşor să revenim la locurile noastre – loteria începuse şi totul în jur era o îmbulzeală plină de însufleţire. O mulţime de oameni blocau coridorul prin care ar fi trebuit să trecem, astfel că ne-am oprit locului un timp. Întâmplându-mi-se să-mi arunc privirile în jur – pentru că mi se păruse că-mi aud numele pronunţat de cineva – îl văzui foarte aproape de noi pe atotprezentul, inevitabilul *Monsieur* Paul. Privea, grav şi încordat, la mine, sau mai bine zis la rochia mea trandafirie – şi un comentariu sardonic la adresa acestui vestmânt îi licărea în priviri. Adevărul este că avea obiceiul să-şi permită aprecieri restrictive cu privire la îmbrăcămintea, atât a profesoarelor, cât şi a elevelor de la pensionul condus de *Madame* Beck – obicei pe care, cel puţin primele dintre acestea, îl considerau drept o impertinenţă agresivă, dar de pe urma căruia eu până atunci nu avusesem încă de

suferit – vestmintele mele obişnuite, atât de sobre, nefiind de natură să-i atragă atenţia. În seara aceea nu mai aveam răbdare să-i ascult mustrările, decât să-i mai rabd cicăleala mă pregăteam să-i ignor prezenţa, şi în consecinţă, îmi întorsei cu toată hotărârea faţa către mâneca hainei doctorului John, găsind în această mânecă neagră de stofă o privelişte mai dătătoare de plăcere şi linişte sufletească, mai veselă şi mai prietenească, mă gândeam eu, decât mi-ar fi oferit chipul întunecat şi lipsit de frumuseţe al micului profesor. Doctorul John păru să-mi aprobe fără să-şi dea seama această preferinţă, căci privi în jos spre mine şi-mi spuse cu vocea sa plină de blândeţe:

— Aşa, stai aici, lângă mine, Lucy, burghezii ăştia care se tot înghesuie nu-ţi prea respectă liniştea.

Însă nu eram în stare să fiu consecventă cu mine însămi. Cedând unei anume influenţe, fie ea mesmerică sau de altă natură –, o influenţă nepotrivită, neplăcută, însă irezistibilă – mai aruncai o privire în jur să văd dacă *Monsieur* Paul plecase. Nu, rămăsese locului, privindu-mă încă, dar cu alţi ochi parcă: îmi ghicise gândurile şi înţelesese dorinţa mea de a-l evita. Privirea lui ironică însă deloc răuvoitoare se preschimbase acum într-o încruntare întunecată, şi când eu mă înclinai ca să-l împac astfel, primii drept răspuns doar un semn ţeapăn şi rece din cap.

— Pe cine ai supărat, Lucy? îmi şopti doctorul Bretton surâzând. Cine e prietenul ăsta al dumitale care pare deodată aşa de pornit?

— Unul dintre profesorii de la *Madame* Beck, un omuleţ foarte supărăcios.

— Acum pare să fie supărat rău de tot. Ce i-ai făcut? Despre ce mai e vorba? A, Lucy, Lucy! Spune-mi, ce mai înseamnă şi asta?

— Nu-i nicio taină, te asigur. *Monsieur* Emanuel e un om foarte exigent şi pentru că eu mi-am îndreptat

privirile spre mâneca hainei dumitale în loc să-i fac o plecăciune şi să casc ochii la el, îşi închipuie acum că nu sunt destul de respectuoasă cu domnia sa.

— Ce om… începu doctorul John…

Dar nu ştiu ce ar mai fi vrut să adauge, căci în aceeaşi clipă fui aproape aruncată sub picioarele mulţimii. *Monsieur* Paul îşi făcuse drum cu toată brutalitatea, şi trecea acum făcându-şi loc cu coatele cu atâta dispreţ faţă de securitatea şi liniştea celorlalţi din jur, încât se iscă o înghesuială dintre cele mai supărătoare.

— … Aş zice că-i un om, cum ar spune el însuşi; *méchant*[1], spuse doctorul Bretton.

Şi eu eram de aceeaşi părere.

Încet şi cu mare dificultate ne croirăm un drum prin mulţime şi în cele din urmă ajunserăm la scaunele noastre. Loteria dură aproape o oră. Era un spectacol animat şi distractiv. Şi, cum aveam şi noi, fiecare, câte un bilet, am trăit alternanţele de speranţă şi temere trezite de orice rotire a roatei norocului. Două fetiţe, de vreo cinci-şase ani, scoteau numerele câştigătoare şi premiile erau strigate cu voce tare de pe scenă. Aceste premii fură numeroase, deşi nu de mare valoare. Se întâmplă că atât doctorul John cât şi eu câştigarăm câte unul: eu o tabacheră şi el o pălărioară de doamnă, un foarte frivol turban albastru şi argintiu cu un nor de pene într-o parte, asemenea unui nor de zăpadă. Era cât se poate de dornic să facă schimb cu mine, însă eu nici n-am vrut să aud şi păstrez şi până în ziua de azi acea tabacheră. Mă ajută, de câte ori o privesc, să-mi aduc aminte de timpurile de demult şi de o seară fericită.

Doctorul John, în ce-l priveşte, îşi ţinea turbanul cât mai departe de trup, între degetul arătător şi cel gros şi îl privea cu un amestec de respect şi jenă care-ţi stârnea râsul. După ce-şi termină contemplarea se pregăti să-l lase pe podea la picioarele sale. Părea să nu-i treacă prin

[1] Răutăcios.

gând ce întrebuinţare i-ar fi putut da, şi dacă maică-sa nu i-ar fi venit în ajutor presupun că până la urmă l-ar fi strivit sub braţ ca pe un joben care se strânge. Ea i-l luă din mâini şi-l depuse în cutia de pălării de unde ieşise.

— Graham fu cât se poate de bine dispus toată seara şi această bună dispoziţie părea firească şi cu totul nesilită. Comportarea, înfăţişarea lui de atunci nu sunt uşor de descris, aveau ceva deosebit şi într-un fel original. Citeam în el o stăpânire neobişnuită asupra pasiunilor şi o forţă reală şi sănătoasă care, fără efort prea mare, era în stare să înfrângă Dezamăgirea şi să-i smulgă colţii veninoşi. Felul lui de a fi în acele clipe îmi aducea aminte de calităţile pe care le remarcasem la el când îl văzusem îndeplinindu-şi profesia de medic printre săraci şi nevoiaşi, în *Basse Ville*. Părea în acelaşi timp hotărât, răbdător şi stăpân pe sine însuşi. Cine s-ar fi putut opri să-l îndrăgească? El nu trăda niciuna din slăbiciunile care te chinuiesc mereu cu îndoieli şi te fac să te gândeşti să-l menajezi, de la el nu te aşteptai la izbucniri de mânie care să tulbure această bună dispoziţie calmă şi egală, de pe buzele lui nu cădeau ironii care să te usture până la sânge, ochii lui nu trimiteau săgeţi care să te îngheţe sau care să-ţi pătrundă, îngheţate şi otrăvite, în inimă, în preajma lui găseai odihnă şi refugiu – în jurul lui domnea lumina soarelui.

Şi cu toate acestea, nici n-o uitase şi nici n-o iertase pe domnişoara Fanshawe. Odată mâniat, mă îndoiesc că doctorul Bretton era dintre cei care pot fi curând împăcaţi – şi, odată înstrăinat, nu ştiu dacă putea fi recâştigat vreodată. O privi în mai multe rânduri, nu pe furiş sau cu umilinţă, ci cu o privire îndrăzneaţă, de scrutare făţişă. De Hamal se postase acum în preajma ei, doamna Cholmondeley îi sta alături, toţi trei erau cu totul absorbiţi în conversaţiile, veselia şi agitaţia care domneau deopotrivă pe băncile cele stacojii, ca şi în părţile mai plebeie ale sălii. În cursul unei discuţii animate, Ginevra

îşi ridică o dată sau de două ori mâna şi braţul. O brăţară minunată scânteia pe acesta din urmă. Văzui bine că scânteierea ei atinse privirile doctorului John – aprinzând în ele o altă scânteie dispreţuitoare, parcă mâniată. Îl auzii apoi râzând:

— Cred, spuse el, că am să-mi depun turbanul pe obişnuitul meu altar de jertfe. Acolo, în orice caz, e sigur că va găsi preţuire, nu cunosc nicio altă cochetă care să aibă darul acesta de a primi atât de uşor. Ciudat, căci în fond ştiu că e o fată de familie bună.

— Dar nu-i cunoşti educaţia, doctore John, spusei eu. Toată viaţa a fost silită să treacă de la o şcoală la alta în străinătate, aşa că, la urma urmelor, ar putea cere îngăduinţă pentru că nu-şi dă seama de propriile ei păcate. Şi, pe urmă, după câte spune ea, aş zice că şi tatăl şi mama ei au fost crescuţi cam tot aşa ca şi ea însăşi.

— Am înţeles dintotdeauna că nu. Are avere, şi odinioară mă bucura gândul acesta, spuse el.

— Ea spune că ai ei sunt oameni săraci. Vorbeşte întotdeauna cu toată sinceritatea despre lucrurile acestea, n-ai s-o prinzi niciodată minţind, cum se întâmplă adesea cu străinii. Părinţii ei au o familie numeroasă pe cap, ocupă o anume poziţie socială şi au legături care, după părerea lor, le cer să se arate în public. Împrejurările cu totul nefavorabile, la care se adaugă şi o fire de oameni care nu-şi cumpănesc bine traiul, au născut la ei un fel de lipsă de scrupule în ce priveşte mijloacele cu care să-şi susţină aparenţa asta de trai bun. Aşa stau lucrurile, şi aşa au stat lucrurile totdeauna în jurul ei de când era ea mică şi până astăzi.

— Cred – dar mă gândisem că aş fi în stare s-o educ pentru simţăminte mai bune. Însă, Lucy, ca să-ţi spun adevărul, am simţit ceva nou în seara asta privindu-i, pe ea şi pe De Hamal. Simţisem asta şi mai devreme, când băgasem de seamă obrăznicia cu care se uita la mama.

Am surprins cum au schimbat între ei o privire îndată după ce-au intrat în sală, şi privirea asta mi-a deschis ochii într-un fel cu totul neplăcut.

— Ce vrei să spui? Doar ştii de multă vreme că cochetează aşa unul cu altul.

— O, cochetează! Asta putea să fie un vicleşug nevinovat de fetiţă, ca să-l aţâţe mai bine pe iubitul ei adevărat, dar asta nu e o cochetărie nevinovată: era o privire care vădea o înţelegere tainică între ei – nu un joc nevinovat, de adolescentă. Nicio femeie, chiar de-ar fi frumoasă ca Afrodita, care ar putea adresa altcuiva o asemenea privire, n-are să fie vreodată cerută în căsătorie de mine. Mai degrabă m-aş nunti cu o ţărăncuţă cu şorţuleţ şi bonetă – atunci aş fi sigur că e vorba de o femeie cinstită.

Nu mă putui împiedica să surâd. Eram sigură acum că exagera. Ginevra – de asta eram încredinţată – era o fată cinstită, în ciuda frivolităţii ei. Îi spusei asta. El clătină doar din cap şi-mi răspunse că nu era el bărbatul care să-şi dea onoarea pe mâinile ei.

— Este singurul lucru – răspunsei – pe care i l-ai putea încredinţa cu toată liniştea. Ar da iama fără niciun scrupul în punga şi în proprietăţile soţului, i-ar pune la încercare cu toată uşurătatea răbdarea şi stăpânirea de sine. Însă nu cred că ar atinge măcar cu o suflare sau că ar lăsa pe altul să atingă – cinstea bărbatului.

— Acuma te-ai preschimbat în avocata ei, spuse el. N-ai vrea cumva să mă vezi legat iarăşi în lanţuri?

— Nu, îmi pare bine că te văd liber şi cred că vei şti să rămâi liber multă vreme de acuma încolo. Totuşi, în acelaşi timp, trebuie să ştii să fii drept.

— Sunt la fel de drept ca şi Radamante, Lucy. Când s-a întâmplat să mă înstrăinez o dată cu totul de cineva nu mă mai pot împiedica să nu fiu sever. Dar iată! regele şi regina s-au ridicat. Îmi place regina; are o faţă de femeie bună. Mama a obosit şi ea, n-o s-o mai putem duce pe

bătrâna doamnă acasă dacă mai întârziem aici.

— Eu, obosită, John? strigă doamna Bretton, care arăta cel puţin la fel de însufleţită şi bine dispusă ca şi fiul ei. Aş putea oricând să mă iau la întrecere cu tine: cine stă mai târziu în seara asta. N-avem decât să stăm amândoi până mâine dimineaţă şi atunci o să vedem care din noi arată mai năruit la lumina zilei.

— N-aş vrea deloc să încerc experienţa asta, căci, spun adevărul adevărat, dragă mamă, eşti cea mai dăinuitoare dintre imortele şi cea mai proaspătă dintre doamne. Trebuie, atunci, să-ţi cer ca din milă pentru nervii delicaţi şi constituţia firavă a băiatului tău să te gândeşti să ne ridicăm şi noi cât mai degrabă.

— Tinereţea asta insolentă! Jinduieşti după patul tău, fără îndoială, şi cred că n-am de ales şi trebuie să-ţi fac gustul. Şi uite-o şi pe Lucy ce obosită arată. Ruşine, Lucy! Când eram de vârstă ta, chiar dacă aş fi stat seară de seară o săptămână la rând la petrecere n-aş fi arătat nici cu o iotă mai palidă. Haide să mergem atunci, luaţi-o voi înainte, şi n-aveţi decât să râdeţi cât poftiţi de bătrâna doamnă, dar am să iau eu cutia asta de pălării cu turbanul.

Ceea ce şi făcu. Mă oferii să-i duc eu această povară, dar mă înlătură cu un dispreţ plin de bunătate. Naşa mea era de părere că trebuie să-mi adun toate puterile ca să mă ţin pe mine însămi în picioare. Fără să mai dea vreo atenţie ceremoniilor acum, în toiul unei înghesuieli mai mari decât cea care urmase plecării suitei regale, doamna Bretton ne precedă în drumul spre ieşire şi-şi croi acest drum prin mulţime cu toată autoritatea. Graham o urma, sâcâind-o şi spunându-i că e cea mai înfloritoare cochetă pe care avusese norocul s-o vadă vreodată purtând o cutie de pălării. Îmi ceru şi mie să remarc afecţiunea pe care doamna o purta turbanului azuriu şi-şi anunţă convingerea că bătrâna doamnă avea intenţia să-l poarte într-o bună zi.

Noaptea se făcuse acum foarte rece şi întunecată, însă până la urmă am izbutit să găsim o trăsură. Curând eram instalaţi la căldură şi confortabil ca la gura căminului; şi drumul spre casă păru, aş spune, chiar mai plăcut decât cel de venire. Plăcut chiar dacă vizitiul – care chefuise la un *marchand de vin* [1] o parte a timpului petrecut de noi în sala de concert – ne conduse pe şoseaua întunecoasă şi singuratică mult mai departe de cotitura dinspre *La Terrasse.* Prinşi în conversaţia noastră atât de veselă, n-am băgat de seamă această greşeală decât când doamna Bretton se întrebă, deodată, dacă într-adevăr reşedinţa ei, chiar aşa izolată cum e, ajunsese acum la capătul lumii, căci avea impresia că trecuse o oră şi jumătate şi nu eram încă la cotitura spre alee. Atunci Graham scoase capul pe portieră şi, observând doar un câmp deschis, cu şiruri necunoscute de plopi şi tei de-a lungul gardurilor pitice îngropate în pământ, înţelese cum stau lucrurile şi ceru să se oprească şi coborî. Urcă pe capră şi luă hăţurile în mâinile sale. Mulţumită lui ajunserăm în sfârşit acasă cam cu un ceas şi jumătate mai târziu decât s-ar fi cuvenit.

Martha nu ne uitase. Un foc înveselitor ardea şi o cină atrăgătoare era întinsă în sufragerie. Le-am onorat pe amândouă. Zorile de iarnă tocmai se arătau când ne-am retras în iatacurile noastre. Mi-am scos rochiţa trandafirie şi mantia ei de dantelă cu simţăminte mai fericite decât avusesem când le îmbrăcasem. Nu toate cele care străluciseră atât de orbitor la concert ar fi putut, credeam eu, să spună acelaşi lucru: nu toate fuseseră atât de înconjurate de prietenie – cu tihna ei liniştită şi nădejdile ei modeste.

[1] Negustor de vinuri.

21.
REACŢIA

MAI ERAU ÎNCĂ TREI ZILE PÂNĂ când aveam să mă reîntorc la pension. Număram aproape fiecare clipă din aceste zile pe ceas. Mult aş fi vrut să le întârzii zborul, însă ele alunecau pe măsură ce le priveam. Pieriseră chiar pe când eu trăiam spaima că le văd ducându-se.

— Lucy nu ne părăseşte astăzi, anunţă la micul dejun doamna Bretton, doar ca să mă necăjească. Ştie ea bine că-i mai putem obţine încă o amânare.

— N-aş mai cere vreuna chiar dacă aş ştii că o pot căpăta cu o singură vorbă, spusei. Vreau chiar să trec de clipa despărţirii şi să mă văd iarăşi instalată în *rue Fossette.* Trebuie să plec în dimineaţa asta, trebuie de fapt să plec chiar în clipa aceasta. Cufărul meu e făcut şi gata legat.

Se vădi însă că plecarea mea depindea de Graham. Spusese că vrea să mă însoţească şi se întâmplă să fie ocupat toată ziua astfel că nu se întoarse acasă decât la lăsarea serii. Şi după aceea am mai fost nevoită să mai zăbovesc discutând cu ei. Doamna Bretton şi fiul ei insistau să mai petrec o noapte în casa lor. Mie îmi venea să plâng, atât eram de enervată şi de dornică să plec odată. Doream să-i părăsesc aşa cum criminalul urcat pe eşafod aşteaptă din tot sufletul căderea securii, doream să văd trecut tot chinul acesta. Cât de mult mi-o doream,

ei n-ar fi avut de unde s-o ştie. Din acest punct de vedere starea mea de spirit era ceva necunoscut pentru ei.

Se făcuse deja întuneric când doctorul John mă ajută să cobor din trăsură la poarta pensionului condus de *Madame* Beck. Felinarul de deasupra uşii era aprins. Simţeam pe faţă aceeaşi ploaie subţire de noiembrie care începuse încă de dimineaţă, lumina strălucea pe caldarâmul ud. Era o noapte aidoma celei în care, cu mai puţin de un an înainte, mă oprisem pentru întâia dată în faţa aceluiaşi prag. Era parcă aceeaşi scenă. Îmi aduceam aminte până şi de formele pietrelor de pe pavaj pe care le privisem cu ochi absenţi atunci, aşteptând, cu inima bătând să-mi spargă pieptul, să se deschidă aceeaşi uşă în faţa căreia stam acum – singuratică, cerşind un adăpost. Şi în noaptea de atunci îl întâlnisem pentru o clipă pe cel care-mi sta acum alături, îi amintisem oare şi lui de acea întâlnire, i-o explicasem? Nu, şi nici nu simţisem dorinţa s-o fac. Era o amintire frumoasă, pusă deoparte în memoria mea, şi păstrată cu toată grija acolo numai pentru mine.

Graham sună. Uşa se deschise imediat, căci era tocmai ceasul când elevele externe plecau spre casă – aşa că Rosine era promptă la datorie.

— Nu mai intra, îi spusei.

El pătrunse totuşi în vestibulul luminat din belşug. N-aş fi vrut să vadă cum „mi se înrouraseră ochii”, căci avea o fire prea delicată şi blândă, şi ar fi fost nelalocul lor asemenea semne ale suferinţei. El dorea întotdeauna să vindece, să aline, chiar şi atunci când, oricât de bun doctor era, nici leacul şi nici uşurarea suferinţelor nu-i stăteau în puteri.

— Păstrează-ţi curajul, Lucy. Gândeşte-te că mama şi eu îţi suntem prieteni adevăraţi. Noi nu te uităm,

— Şi nici eu n-am să te uit, doctore John.

Mi se aduse şi bagajul. Ne strânsesem mâinile şi el se întorsese să plece, însă nu părea mulţumit cu atât. Nu

făcuse sau nu spusese de ajuns ca să-şi liniştească inima sa bună.

— Lucy – şi făcu câţiva paşi spre mine – ai să te simţi chiar atât de însingurată aici?

— La început, da.

— Uite, mama are să vină curând de tot să te vadă, şi până atunci să-ţi spun ce am să fac: am să-ţi scriu — orice prostie mai veselă care mi-o trece prin cap: – vrei?

„Ce inimă bună şi frumoasă!” mă gândii, însă clătinai din cap surâzând, şi-i spusei:

— Nici să nu te gândeşti la aşa ceva, nu-ţi mai lua şi povara asta. Dumneata să-mi scrii mie – nici n-ai să ai timp de aşa ceva!

— O, găsesc sau îmi fac timp pentru asta. La revedere! Plecă. Uşa cea grea se trânti în urma lui. Securea căzuse – îmi trăisem suferinţa până la capăt.

Nelăsându-mi timp să gândesc sau să simt ceva – înghiţindu-mi lacrimile ca şi cum ar fi fost vin – trecui în salonul rezervat lui *Madame* Beck să-mi fac cuvenita vizită de ceremonie şi de reverenţă. Mă primi cu o cordialitate perfect de bine jucată – chiar ostentativă – deşi se strădui să scurteze scena. Când – după câteva minute – am primit permisiunea s-o părăsesc, m-am îndreptat către refectoriu, unde profesoarele şi elevele erau adunate pentru studiile de seară. Şi aici mă bucurai de o manifestare de bun sosit, şi încă una, cred, nu atât de găunoasă. După ce trecusem şi prin asta eram liberă să mă retrag în dormitor.

„Şi chiar are să-mi scrie Graham?” mă întrebai, pe când mă lăsam să cad, obosită, pe marginea patului.

Raţiunea, strecurându-se pe furiş spre mine prin semiîntunericul acelei încăperi lungi şi mohorâte, îmi şopti cu întregul ei bun simţ:

„S-ar putea să-ţi scrie o dată. Are o fire atât de bună încât l-ar putea îndemna să facă o dată efortul acesta.

Dar nu se poate să şi continue – nu e cu putinţă să mai repete gestul acesta. Mare ar fi nebunia care te-ar lăsa să clădeşti ceva pe o asemenea promisiune – nebunească credulitatea care să te facă să iei o simplă băltoacă cu apă de ploaie, trecătoare ca ploaia însăşi, drept izvorul veşnic, care duce în undele sa1e apele primăverii.

Îmi aplecai fruntea. Am stat aşa, pe gânduri, încă un ceas. Raţiunea încă-mi şoptea vorbele ei, lăsându-şi mâna uscată pe umărul meu şi atingându-mă îngheţată în căuşul urechii cu buzele ei reci şi albăstrii ca de stafie.

— Şi chiar dacă – şoptea – chiar dacă ţi-ar scrie, ce înseamnă asta? Gândeşti c-ai să ai vreo plăcere răspunzându-i? Nebuno – îţi spun! Răvaşul de răspuns să-ţi fie scurt. Nu nădăjdui în nicio încântare a inimii, în nicio bucurie a minţii, nu-ţi da câtuşi de puţin frâu liber simţămintelor – nu te lăsa în voia nici unui impuls. Să nu crezi că-i cu putinţă vreun schimb mai cald de cuvinte, să nu sădeşti cumva în inimă iluzia vreunei mai dăinuitoare apropieri…

— Dar am stat de vorbă cu Graham, şi atunci tu nu m-ai certat, m-am rugat de ea.

— Nu, îmi răspundea – n-aveam voie s-o fac. Conversaţia prin viu grai e o bună disciplină pentru una ca tine. Nu te prea pricepi la aşa ceva. Când deschizi gura să vorbeşti, nu poţi să nu-ţi uiţi inferioritatea – n-are ce să te încurajeze să te înşeli singură. Suferinţele, lipsurile, sărăcia îşi lasă peceţile pe vorbele tale…

— Dar – o întrerupeam eu iarăşi –, când prezenţa trupească e nedesăvârşită şi vorbirea neajutorată, nu-i desigur o greşeală să cauţi scrisul ca să te mărturiseşti mai bine decât cu buzele. Astea care uite cum îţi tremură?!

Şi Raţiunea nu-mi răspundea decât:

— Tu te expui pericolelor dacă mai nutreşti asemenea gânduri sau dacă le laşi să te împingă să scrii.

— Dar dacă simt ceva, n-am voie să şi exprim ce simt?

— Niciodată! declară Raţiunea.

Îmi venea să plâng sub apăsătoarea ei severitate. Niciodată – niciodată – o, ce trist cuvânt! — zgripţuroaica asta, Raţiunea, nu-mi permitea să-mi înalţ ochii, să surâd, să nădăjduiesc, n-avea odihnă până ce nu mă vedea cu totul strivită, încovoiată, zdrobită, la pământ. După spusele ei, mă născusem doar ca să muncesc din greu să-mi câştig pâinea, să-mi aştept suferinţele morţii şi, fără încetare, întreaga mea viaţă, să fiu pradă deznădejdii. S-ar putea ca Raţiunea să aibă dreptate, dar nu e de mirare că uneori ne simţim bine să o sfidăm, să ne scuturăm de jugul ei şi să ne lăsăm câte o clipă duşi de Imaginaţie – duşmana ei atât de blândă şi frumoasă, ajutorul nostru atât de dulce, speranţa noastră cerească. Putem şi trebuie ca, din când în când, să ne scuturăm lanţurile, în ciuda pedepsei groaznice care ne aşteaptă la întoarcere. Raţiunea e răzbunătoare ca un demon şi pentru mine ea a fost întotdeauna veninoasă ca o mamă vitregă. Dacă i-am dat ascultare, am făcut-o mai ales cu supunerea spaimei şi nu a iubirii. E multă vreme de când m-aş fi stins sub chinurile ei, sub arsura, îngheţul, stearpa ei apăsare, în culcuşul de gheaţă pe care mi-l pregătea, sub loviturile ei sălbatice, neîncetate, dacă n-ar fi fost cealaltă, puterea mai blândă care şi-a câştigat supunerea mea tainică şi veşnică. Adesea Raţiunea m-a izgonit noaptea, în miezul iernii, în zăpada îngheţată, şi nu mi-a lăsat, ca să-mi ţin zilele, decât nişte oase desgolite pe care şi câinii ajunseseră să le dispreţuiască, şi Ea mi-a spus cu toată asprimea că în cămările sale nu sunt merinde pentru mine – şi mi-a respins fără milă dreptul de a cere pentru mine lucruri mai bune... Pe urmă, îmi ridicam ochii, şi atunci vedeam, printre stelele rătăcitoare în cercuri, un chip care îşi trimitea din strălucirea lui o rază caldă şi înţelegătoare. Un duh, mai blând şi mai bun decât cel al Raţiunii omeneşti, cobora în zbor liniştit către pustii, aducând suflu din vara veşnică, mireasma florilor

care nu se ofilesc nicicând – înmiresmarea pomilor ale căror roade sunt viaţa însăşi, brize limpezi dintr-o lume unde, veşnică, lumina zilei nu are nevoie de razele soarelui pământesc. Şi îngerul acesta bun îmi potolea foamea cu hrană dulce şi străină, aleasă din cetele îngerilor, şi care-şi aleg prinosul imaculat de rouă din primele ceasuri limpezi ale zilei cereşti. Cu multă blândeţe îmi ştergea lacrimile nesuferite în care-mi plângeam posomorâta viaţă, dăruind tihnă alinătoare pentru oboseala de moarte, cu neistovită generozitate aducând speranţă şi însufleţire pentru deznădejdea şi inerţia mea. Divină, miloasă, atât de alinătoare ajutorare! ... Temple au fost înălţate în cinstea soarelui, altare au fost sfinţite pentru stăpânitoarea Lună. Dar, cu mult mai mare slavă întru cinstirea ta, nici mâinile nu alcătuiesc, nici buzele nu ridică imnuri, ci inimile, de-a lungul veacurilor, îţi sunt credincioase adorării tale. Un sălaş ai, prea încăpător pentru a-l cuprinde zidurile, prea înalt pentru a-l încununa vreun dom – un templu ale cărui lespezi sunt spaţiile –, rituri ale căror taine se vădesc în prezenţa, în însufleţirea, în armonia luminilor!

Desăvârşită suverană! ai, ca să dăinui, armia ta nesfârşită de martiri, pentru izbânzi cetele, alese, de vrednici. Zeitate fără de prihană, adevărul tău e mai presus de orice e pieritor!

Această luminoasă fiică a cerului şi-a amintit de mine în seara de care vorbesc. M-a văzut vărsând lacrimi şi s-a îndreptat către mine cu liniştea şi mângâierea ei. „Dormi! — mi-a spus – dormi în pace – eu am să-ţi dăruiesc visele!”

Şi-a ţinut cuvântul şi m-a vegheat de-a lungul nopţii dăruindu-mi tihnă. În zori însă Raţiunea şi-a luat din nou în primire postul. M-am trezit tresărind, ploaia lovea în geamuri şi din când în când se auzea ţipătul răutăcios al vântului. Lampa de noapte murea pe piedestalul ei rotund, negru, din mijlocul dormitorului. Se arătaseră

zorii. Cât îi plâng pe cei pe care suferinţa gândurilor îi amorţeşte în loc să-i împingă în nelinişte! În dimineaţa aceea, durerea pe care am simţit-o din prima clipă, trezindu-mă, m-a smuls din aşternut cu strânsoarea unei mâini urieşeşti. Cât de repede m-am îmbrăcat în frigul usturător al ceasului de dimineaţă! Cu ce sete am. Sorbit apa rece ca gheaţa din carafa mea! Ea îmi era dintotdeauna băutura întăritoare către care, asemenea celor care caută în sorbiturile lor uitarea, mă îndreptam cu toată fiinţa când eram tulburată de necazuri.

Curând, clopotul sună deşteptarea pentru întreaga şcoală. Pentru că eram îmbrăcată, am coborât în refectoriu, unde focul ardea în sobă şi aerul se încălzise. În restul casei domnea frigul aspru al iernii continentale. Deşi nu era decât începutul lui noiembrie, crivăţul adusese deja dinspre miazănoapte o boare îngheţată pentru întreaga Europă. Îmi aminteam cât de puţin îmi plăcuseră sobele masive şi întunecoase din casa aceasta atunci când dădusem ochii cu ele la venire, însă acum începusem să leg de prezenţa lor simţământul căldurii şi le iubeam aşa cum în Anglia iubim, gura largă a căminului.

Aşezându-mă în faţa acestei vetre liniştitoare însă întunecate am ajuns în curând să mă întreb pe mine însămi despre soartă şi hotărârile ei. Mintea mea, mai liniştită şi mai întărită acum decât în seara din ajun, îşi stabili singură câteva norme imperioase, punând, sub pedeapsă straşnică, oprelişte asupra oricărei amintiri a slăbiciunilor şi fericirii de altădată.

Treptat, un simţământ confuz – de putere şi suferinţă totodată – mi se împleti în jurul inimii, susţinându-i, sau cel puţin înfrânându-i bătăile furtunoase şi mă făcu să pot întâmpina munca mea de toate zilele. Îmi ridicai capul.

Cum am spus mai sus, şedeam lângă sobă, care, spre a ajunge să încălzească amândouă aceste încăperi, era îngropată în zidul dintre refectoriu şi sala pătrată

interioară. Străpungând acelaşi perete, chiar lângă sobă, era o fereastră ce se deschidea şi ea spre camera cea pătrată. Când îmi ridicai ochii văzui o bonetă, o frunte, doi ochi lipiţi de unul din panelurile acestei ferestre şi privirea fixă a acestor doi ochi răspunzând privirii mele: mă pândeau. Nu-mi dădusem seama până în clipa aceea că îmi alunecau lacrimile pe obraji, însă acum le simţii.

Era o casă ciudată pensionul acela, unde niciun colţişor nu rămânea la adăpost de indiscreţii, unde nu puteai vărsa o lacrimă, nu puteai întârzia asupra unui gând, fără ca un spion din preajmă să nu remarce şi să nu ghicească motivele. Şi acum, pe acest nou spion necunoscut, de afară, ce treabă atât de importantă îl adusese aici la un ceas neobişnuit? Ce drept avea să-şi ţintuiască astfel atenţia asupra mea? Niciun alt profesor n-ar fi îndrăznit să traverseze sala cea pătrată dintre pension şi sălile de curs înainte de a suna clopoţelul de începerea orelor. *Monsieur* Emanuel, doar, nu ţinea niciodată seama de ore sau de convenţii. Era vorba de o anume carte de referinţă, care se găsea în clasa întâia şi pe care el avea nevoie s-o consulte tocmai atunci. Venise deci să o caute, şi în drum trecuse pe lângă refectoriu. Avea de asemenea în cel mai înalt grad obiceiul să-şi ţină bine deschişi ochii în faţa, în spatele şi într-o parte şi într-alta a persoanei sale. Mă văzuse pe mine prin acea mică fereastră, deschise acum uşa spre refectoriu, şi iată-l oprit în prag.

— *Mademoiselle, vous êtes triste.*

— *Monsieur, j'en ai bien le droit.*

— *Vous êtes malade de coeur et d'humeur*[1]*,* continuă el. Eşti deopotrivă îndurerată şi răzvrătită. Văd pe obrazul dumitale două lacrimi pe care le ştiu fierbinţi ca două scântei şi sărate ca două cristale din adâncul mării. Când îţi vorbesc te uiţi la mine ciudat de tot. Să-ţi spun la ce mă faci să mă gândesc când mă uit astfel la domnia-ta?

[1] — Domnişoară, eşti tristă. — Domnul meu, am şi eu dreptul să fiu. — Suferi cu inima şi cu spiritul...

— *Monsieur,* voi fi chemată curând la rugăciunea de dimineaţă. Timpul pe care-l am pentru conversaţii e deci foarte scurt şi ceasul acesta nepotrivit – iartă-mă!

— Nu iert nimic – mă întrerupse el. Dispoziţia mea e atât de blândă în momentul acesta încât nici împotrivirea şi nici toate insultele nu mi-ar putea-o tulbura. Îmi aminteşti, deci, cum îţi spuneam, de o creatură tânără, sălbatică, de curând prinsă, neîmblânzită încă, şi care primeşte cu un amestec de mânie şi teamă prima intrare a îmblânzitorului în cuşca ei.

Ce amestec nemaipomenit în gândurile altuia – ar fi fost impertinent şi brutal chiar dacă şi l-ar fi îngăduit faţă de un elev. Faţă de o profesoară era de-a dreptul inadmisibil. Se gândea că-mi va provoca un răspuns însufleţit, îl mai văzusem şi înainte de asta cum se pricepe să-i scoată din sărite pe cei uşor iritabili. Cu mine însă răutatea lui n-avea să-şi găsească satisfacţie. Rămăsei tăcută.

— Arăţi – spuse el mai departe – ca o făptură care arde de dorinţa de a-ţi smulge din mână o fiolă de otravă dulce şi care ar respinge cu dispreţ o băutură amară însă dătătoare de sănătate.

— La drept vorbind mie nu mi-au plăcut niciodată băuturile amare şi nu le-am socotit niciodată aducătoare de sănătate. Şi oricărui lucru care e dulce, fie el otravă sau doar hrană, nu-i poţi, cel puţin, nega o calitate plăcută – dulceaţa. Mai bine e poate să mori repede de o moarte plăcută, decât să târâi mai departe o viaţă lipsită de farmec.

— Cu toate acestea, spuse el, dumneata ar trebui să-ţi iei zi după zi doza de băutură amară, dacă ar fi după mine şi aş avea eu puterea să ţi-o administrez. Cât despre otrava asta atât de iubită de domnia-ta poate că eu ţi-aş smulge cupa ce-o conţine din mâini şi ţi-aş sfărâma-o.

Îmi întorsei repede capul într-o parte, şi pentru că prezenţa lui îmi era cu totul neplăcută dar şi pentru că

doream să evit alte întrebări, ca nu cumva, în dispoziţia în care mă aflam acum, efortul de a-i răspunde să nu mă facă să-mi ies din fire.

— Haide, reluă el cu o voce ceva mai blândă, spune-mi adevărul – te doare că te-ai despărţit de prietenii dumitale, nu-i aşa?

Blândeţea aceasta insinuantă nu-mi era deloc mai pe plac decât curiozitatea lui inchizitorială. Păstrai mai departe tăcerea. El intră în încăpere, se aşeză pe banchetă la câţiva centimetri de mine şi perseveră multă vreme şi — pentru unul ca el – cu multă răbdare, în încercările de a mă atrage într-un schimb de cuvinte, încercări desigur zadarnice pentru că, pur şi simplu, mi-era cu neputinţă să scot un singur cuvânt. În cele din urmă l-am rugat să mă lase singură. Adresându-i această rugăminte, vocea îmi tremura, capul îmi căzu pe braţe şi peste tăblia mesei. Am început să plâng amar, liniştit. Mai rămase un timp alături de mine. Nu mi-am ridicat ochii şi nici n-am scos o vorbă până când am auzit uşa închizându-se şi sunetul paşilor săi îndepărtându-se. Lacrimile acelea mi s-au părut o uşurare.

Am mai avut vreme să mă spăl pe ochi înainte de micul dejun şi cred că la masă am arătat la fel de senină ca şi celelalte persoane reunite acolo, nu însă şi deopotrivă de bine dispusă ca tânără domnişoară care se aşează pe scaunul din faţa mea, mă fixă cu nişte ochi cam mici dar strălucind plini de veselie şi-mi întinse cu toată sinceritatea o mânuţă albă să i-o strâng într-ale mele. Călătoriile, petrecerile şi cochetăriile se potriveau cât se poate de bine cu firea domnişoarei Fanshawe. Căpătase forme durdulii de-a binelea, obrăjorii îi erau rotunzi ca nişte mere. Ultima oară o văzusem în elegantele-i vestminte de seară, dar n-aş fi zis că arăta mai puţin încântătoare acum în rochiţa de şcolăriţă – un fel de rochie de casă, neglijentă, dintr-un material albastru închis cu un tiv îngust şi negru. Cred chiar că

îmbrăcămintea aceasta întunecată îi făcea să triumfe şi mai bine farmecele, sporindu-i prin contrast albeaţa pielii, prospeţimea tenului, frumuseţea aurie a buclelor.

— Îmi pare aşa de bine că te-ai întors, Timon, spuse. (Timon era unul din cele vreo zece nume pe care le găsise ea pentru mine.) Nici nu ştii cât de des mă gândeam că abia aştept să te văd îndărăt în vizuina asta urâcioasă.

— Da? Atunci e sigur că dacă mă doreai îndărăt înseamnă că vrei să mă pui să-ţi fac vreo treabă: nişte ciorapi de cârpit poate.

Nici nu-mi trecea vreo clipă prin gând să cred că Ginevra ar fi dat dovadă de dezinteresare în ce mă priveşte.

— Posomorâtă şi scorţoasă ca întotdeauna! spuse ea. Mă şi aşteptam la asta, nici n-ai fi dumneata dacă nu m-ai repezi de la început. Dar haide acuma, bunicuţo, sper din toată inima că-ţi place cafeaua la fel de mult ca şi înainte şi pistoletele la fel de puţin, n-ai vrea să facem un troc?

— Cum ţi-e voia.

Cererea ei îmi convenea. Nu-i plăcea deloc ceaşca de cafea de dimineaţă, băutura aceasta nefiind la şcoală destul de tare şi nici destul de dulce pentru gustul ei. În schimb avea o poftă grozavă, ca oricare altă şcolăriţă de vârstă ei, de pistoletele sau ruladele de dimineaţă proaspăt ieşite din cuptor şi din care ni se dădea fiecăreia câte o porţie. Această porţie fiind mai mult decât îmi trebuia mie, îi păstram întotdeauna jumătate Ginevrei, care era mereu favorizată de mine, deşi multe altele jinduiau după prisosul acesta al meu. Ea, în schimb, îmi ceda câteodată din cafeaua ei. În dimineaţa aceasta îmi părea bine să pot primi din băutura ei: foame nu-mi era deloc, în schimb mă ardea setea. Nu ştiu nici eu de ce o alesesem tocmai pe Ginevra pentru a-i da din prăjitura mea, şi nu pe oricare alta, şi nici de ce, dacă trebuia câteodată ca două dintre noi să-şi împartă vasul cu

băutură – cum era cazul uneori când făceam câte o plimbare mai lungă la ţară şi ne opream pentru o gustare la vreun han – aranjam astfel întotdeauna ca tovarăşa mea să fie Ginevra şi-mi convenea chiar ca ea să-şi oprească partea leului, fie din berea blondă, din vinul dulce sau din laptele proaspăt. Aşa stăteau însă lucrurile, şi ea ştia bine aceasta, deci, oricât ne ciorovăiam noi în fiecare zi, nu ajungeam niciodată să ne înstrăinăm una de alta.

După micul dejun, obişnuiam să mă retrag în prima sală de clasă, să stau să citesc acolo, sau mai adesea să mă gândesc singură, până când clopoţelul de ora nouă deschidea toate uşile, primind năvala externelor şi a semiinternelor, şi dădea semnalul de începere pentru animaţia şi activitatea care, până la ceasurile cinci după-amiază, nu mai cunoştea odihnă.

Şedeam astfel acolo în dimineaţa aceea, când se auzi o bătaie în uşă.

— *Pardon, mademoiselle*[1], spuse o elevă internă, intrând încetişor şi, luându-şi de pe un pupitru o carte sau un caiet de care avea nevoie, se retrase în vârful picioarelor, murmurând când trecu pe lângă mine: *Que mademoiselle est appliquée!*[2]

Appliquée, chiar! Cele necesare pentru a-mi exersa sârguinţa erau răspândite în faţa mea pe masă, însă eu nu făceam nimic, nu făcusem nimic până atunci şi nici n-aveam de gând să fac ceva de acum înainte. Astfel ne acordă lumea laude pentru merite pe care nu le avem. *Madame* Beck însăşi mă socotea o adevărată *bas-bleu*[3]*,* şi deseori mă sfătuia să nu mai lucrez atât din greu, „ca nu cumva să mi se urce sângele la cap”. Într-adevăr, cam toată lumea acolo, pe *rue Fossette,* nutrea un fel de respect superstiţios închipuindu-şi că „dom’şoara Lucie” era o mare învăţată; cu excepţia, semnificativă, a

[1] — Iertaţi-mă, domnişoară.
[2] — Ce sârguincioasă este domnişoara!
[3] Intelectuală pedantă.

domnului Emanuel care, prin mijloace proprii, rămase pentru mine neînţelese, îşi formase o impresie nu inexactă despre realele mele calităţi şi obişnuia să profite de mici prilejuri mai neobservate de ceilalţi pentru a-mi şopti cu un surâs la ureche ironiile lui răutăcioase despre firavele cuprinderi ale ştiinţei mele. Din partea mea, nu-mi prea făceam griji în legătură cu sărăcia mea de cunoştinţe, îmi place şi mi-a plăcut totdeauna să-mi gândesc propriile mele gânduri. Citisem cu mare plăcere câteva cărţi, nu prea multe, preferându-le întotdeauna pe cele originale prin stil şi sentimentele autorului, trecând peste cărţile lipsite de individualitate, oricât de subtile şi meritorii ar fi fost, înţelegând că, în ce mă priveşte pe mine şi mintea mea, Dumnezeu îmi limitase puterile şi sfera de cunoaştere, şi mulţumită – sunt convinsă că pot spune astfel – de darurile ce-mi fuseseră acordate, dar lipsită de dorinţa unor înzestrări mai ambiţioase şi fără să-mi caut cu tot dinadinsul o cultură mai nobilă.

Politicoasa elevă de abia ieşise când, fără ceremonii, şi fără să bată la uşă, dădu năvală o a doua persoană care mă întrerupse. Chiar dacă aş fi fost oarbă tot aş fi ştiut bine cine era această persoană. Firea şi felul meu de a fi rezervate avuseseră la vremea aceea o influenţă convingătoare şi, pentru mine, comodă asupra comportării colegelor şi elevelor mele, rareori mi se mai întâmpla acum să am de suferit de pe urma unei indiscreţii sau a vreunei insistenţe supărătoare. Imediat după sosirea mea, mi se mai întâmpla uneori ca vreo nemţoaică mai grosolană să mă bată viguros pe umăr şi să mă provoace să mă iau la întrecere cu ea, sau ca vreo labassecouriană mai zgomotoasă să mă apuce de braţ şi să mă tragă spre terenul de sport. Propuneri mai insistente să mă alătur şi eu la vreo plimbare în *pas de giant*[1] sau de a intra în vreo partidă mai istovitoare dintr-

[1] Pas de uriaş

un soi de de-a v-aţi-ascunselea chemat *un, deux, trois*[1] îmi mai erau adesea adresate atunci. Însă toate aceste mici atenţii încetaseră cu totul de câtăva vreme – şi chiar fără ca eu să-mi fi luat osteneala să le întrerup. Nu mai aveam acum să mă tem sau să îndur demonstraţii de familiaritate decât de la o singură persoană, şi cum această persoană era englezoaică, le puteam îndura. Ginevra Fanshawe nu-şi făcea scrupule dacă, pe când treceam prin sala cea pătrată, mă prindea de mijloc şi mă rotea pe călcâie târându-mă în pas de vals şi se bucura din inimă de descumpănirea fizică şi psihică pe care mi-o provocau asemenea ieşiri. Ginevra Fanshawe era persoana care acum dădu buzna în „tihna mea de învăţată”. Ducea sub braţ un uriaş caiet de note muzicale.

— Du-te să exersezi, i-am spus imediat, piei de-aici şi du-te în salonul cel mic.

— Nu înainte de a avea o conversaţie cu dumneata, *chère amie*[2]. Ştiu eu bine unde ţi-ai petrecut această mică vacanţă şi cum ai început să jertfeşti cochetăriilor şi să te bucuri de viaţă ca orice altă frumuseţe. Te-am văzut seara trecută la concert şi erai chiar îmbrăcată ca oricine altcineva. Care ţi-este croitoreasa?

— Haide să ne aflăm în treabă! Frumoasă conversaţie – n-am ce spune! Croitoreasa mea – ce prostie! Haide, ia-o din loc, Ginevra. N-am deloc poftă acum de tovărăşia ta.

— Dar, când eu o vreau atât de mult pe a dumitale; *ange farouche*[3]*,* ce mai poate să însemne puţină rezervă din partea dumitale? *Dieu merci*[4] – ştim noi mai bine cum să manevrăm cu înzestrata noastră compatrioată — erudita *ourse britannique*[5]. Şi-aşa *Ourson*[6], îl cunoşti

[1] Unu, doi, trei.
[2] Scumpă prietenă.
[3] Înger sălbatic.
[4] Slavă Domnului
[5] Ursoaică britanică.
[6] Ursulache.

deci pe Isidore?

— Îl cunosc pe John Bretton.

— O, şşşt! (şi-şi astupă urechea cu degetele), îmi plezneşti timpanele cu grosolanele dumitale anglicisme. Şi cum o mai duce iubitul nostru John? Povesteşte-mi ceva despre el. Săracul de el, tare trist trebuie să fie. Ce spunea despre purtarea mea de seara trecută? N-am fost crudă, crudă?

— Îţi închipui c-am stat să mă uit la tine?

— A fost o seară încântătoare. O, divinul De Hamal! Şi să-l mai văd şi pe celălalt cum se îmbufnează şi moare de necaz dincolo, şi pe bătrâna doamnă – viitoarea mea soacră! Mi-e teamă că eu şi cu Lady Sara am fost cam prea urâcioase că ne-am hlizit aşa la ea.

— Lady Sara nu s-a hlizit deloc. Cât despre ce-ai făcut tu, n-are rost să simţi vreo remuşcare, doamna Bretton are să supravieţuiască foarte bine rânjetelor tale.

— Se poate; doamnele astea bătrâne au pielea tare. Dar băiatul ei, săracul! Spune-mi, spune-mi ce zicea, am văzut eu că era teribil de jignit.

— Zicea ca arăţi ca şi cum în gândul tău ai fi de pe acuma doamna De Hamal.

— Aşa zicea? strigă ea încântată. A băgat de seamă? Ce nostim! Mă gândeam eu că înnebuneşte de gelozie!

— Ginevra, spune, ai terminat de-a binelea cu doctorul Bretton? Vrei chiar ca el să renunţe la tine?

— Oho! Ştii foarte bine că nu-i în stare să facă aşa ceva. Dar nu era înnebunit de tot?

— Înnebunit – i-am răspuns – nebun de legat.

— Aşa, şi ia spune, cum l-ai dus până acasă?

— Chiar cum! Nu ţi-a fost deloc milă de mama lui săraca şi de mine? Ia gândeşte-te, noi două abia ţinându-l acolo în trăsură, şi el delirând, şi cu spume la gură între noi, o privelişte să bage frica în oricine. Până şi vizitiul s-a rătăcit şi ne-am pierdut cu toţii pe câmp.

— Nu mai spune! Râzi de mine. Ascultă, Lucy Snowe…

— Te asigur că aşa e – şi la fel de adevărat e că doctorul Bretton nici n-a mai vrut să stea în trăsură. S-a smuls din braţele noastre şi a ţinut morţiş să stea afară, pe capră.

— Şi după asta?

— După asta – când am ajuns acasă – aici scena nici nu se poate descrie.

— O, descrie-mi-o – ştii bine că mă amuză atâta!

— Pe tine poate te amuză, domnişoară Fanshawe, însă (şi aici îi vorbii cu toată gravitatea) ştii şi tu proverbul – ce-l bucură pe unul s-ar putea să-l usture pe altul.

— Haide, Timon dragă, spune mai departe.

— Cu toată sinceritatea îţi spun că nu pot, decât dacă mă asiguri că mai ai puţină inimă.

— Am, am – şi ce inimă încă – dac-ai ştii!

— Bun! în cazul acesta ai să fii în stare să ţi-l închipui pe doctorul Graham Bretton lăsându-şi supeul în primul rând – puiul fript, pâinea de casă, pregătite anume pentru el, neatinse pe masă. Pe urmă… — dar n-are niciun rost să mai întârziem asupra acestor amănunte chinuitoare. Ajunge să spunem că niciodată, nici în crizele şi în clipele cele mai furtunoase din copilărie, n-a trebuit scumpa lui mamă să-l învelească atât de grijulie când s-a retras, în pătucul lui.

— Nu stătea deloc liniştit?

— Nu putea să stea locului, asta e. Oricât i-a potrivit ea păturile să-i ţină de cald, n-a reuşit să-l facă să stea locului.

— Şi ce spunea?

— Ce să spună? Nu ţi-l închipui deloc invocând-o pe divina lui Ginevra, aruncând anateme asupra demonului acela, De Hamal – delirând cu vorbe fără şir despre bucle aurii, ochi albaştri, braţe albe, brăţări scânteietoare?

— Nu, chiar aşa? A văzut brăţara?

— Dac-a văzut brăţara? De, la fel de limpede cum am văzut-o şi eu. Şi, poate pentru prima oară, a văzut şi urma

pe care strânsoarea ei ţi-a lăsat-o pe încheietură. Ginevra (şi aici m-am ridicat în picioare, şi am schimbat tonul), haide, să terminăm cu toate astea. Du-te şi fă-ţi gamele.

Şi am deschis uşa.

— Dar nu mi-ai povestit totul.

— Mai bine să n-aştepţi să-ţi povestesc chiar totul. Dacă aş fi chiar aşa de vorbăreaţă s-ar putea să nu-ti prea facă plăcere. Ia-o din loc!

— Urâcioaso! spuse, însă trebui să mă asculte, căci adevărul e că întâia sală de clasă era teritoriul meu şi ea nu se putea împotrivi poruncii mele de a o părăsi.

Şi totuşi, ca să spun drept, parcă niciodată nu fusesem mai puţin nemulţumită de ea decât în clipa aceea, îmi făcea plăcere să mă gândesc la contrastul dintre realitate şi felul în care eu descrisesem această realitate

— Să-mi amintesc de buna dispoziţie arătată de doctorul John în drum spre casă în seara aceea, de pofta cu care-şi mâncase cina târzie şi de liniştea creştinească în care se retrăsese la culcare. Însă, când îl vedeam pe el cu adevărat nefericit mă scotea din sărite cauza atât de frivolă a suferinţelor lui.

Trecură două săptămâni. Mă obişnuisem tot mai bine cu asprimile vieţii de şcoală şi trecusem de la suferinţa ascuţită a primelor ceasuri de schimbare la amorţeala obişnuinţei. Într-o după-amiază, traversând sala cea pătrată în drum spre prima sală de clasă unde urma să asist la o oră de „stil şi literatură”, o văzui, stând în picioare, lângă una din ferestrele înalte şi mari, pe Rosine, portăreasa. Ca de obicei avea o atitudine de totală nepăsare, ea se arăta întotdeauna „în largul ei”. Acum, una din mâini i se odihnea într-un buzunar al şorţului în timp ce cu cealaltă ridicase spre ochi o scrisoare a cărei adresă această domnişoară o citea cu toată impertinenţa studiindu-i cu grijă pecetea.

O scrisoare – o asemenea epistolă, de forma aceasta,

îmi bântuise imaginaţia fără încetare în ultimele şapte-opt zile. Chiar în noaptea trecută visasem o asemenea scrisoare. O atracţie puternică mă împingea acum spre documentul acesta, şi totuşi nu ştiu dacă aş fi riscat măcar să o întreb pe Rosine sau să-i cer să mă lase să arunc o singură privire la plicul cel alb cu pata de ceară roşie în mijloc. Nu, cred mai degrabă că aş fi vrut să mă strecor mai departe cu spaima în suflet că aş putea să-mi văd înşelate nădejdile. Însă inima îmi bătea să-mi spargă pieptul când i-am auzit paşii apropiindu-se de mine. De fapt însă mă înşelaseră nervii încordaţi la culme: erau paşii grăbiţi ai profesorului de literatură care măsura în sus şi în jos coridorul. Am fugit. Dacă aş fi apucat măcar să mă instalez liniştită la pupitrul meu înainte de a intra el poate că, având înainte-mi pe elevele clasei supuse şi gala de lecţie, poate că m-ar fi scutit de observaţiile lui. Dar aşa, dacă m-ar fi prins aici prin sălile acestea, era sigur că mi-aş fi atras o predică specială. Am avut totuşi timp să mă aşez, să le impun tăcere elevelor, să-mi scot cartea şi să încep lecţia în mijlocul unor şoapte abia auzite, înainte ca *Monsieur* Emanuel să-şi facă apariţia zguduind uşa şi ferestrele, şi executându-şi plecăciunea de care n-ar fi fost nicio nevoie, dar care prevestea o izbucnire de mânie.

Ca de obicei se pogorî asupra noastră asemenea unui trăsnet, însă în loc de a săgeta ca fulgerul între uşă şi catedră, mersul i se opri la jumătatea drumului, lângă pupitrul meu. Postându-se acolo, cu faţa la mine şi la fereastră, şi cu spatele spre eleve şi spre cameră, îmi dărui o privire – o privire care m-ar fi îndreptăţit poate să mă ridic în picioare şi să-l întreb ce însemna asta – o privire de profundă şi sarcastică neîncredere.

— *Voilà, pour vous!*[1] spuse scoţându-şi mâna din buzunarul de la piept al jiletcii şi plasând pe pupitrul meu o scrisoare – chiar aceea pe care o văzusem în mâinile

[1] Iată, pentru dumneata!

Rosinei – scrisoarea al cărui chip de email alb cu unicul ochi sângeriu de ciclop mi se întipărise atât de limpede şi desăvârşit pe retina ochiului meu lăuntric. O ştiam, o simţeam că este scrisoarea speranţelor mele, rodul dorinţelor mele, eliberarea de toate îndoielile mele, răscumpărarea spaimelor mele din ultimele zile. Această scrisoare *Monsieur* Paul, cu obiceiul lui nesuferit de a se amesteca în orice, o luase de la portăreasă şi mi-o adusese el în persoană.

Ar fi trebuit poate să mă înfurii, însă nu mai aveam răgaz pentru asemenea simţăminte. Era cât se poate de adevărat: ţineam acum în mâini nu un simplu bilet, ci un plic care trebuia să închidă cel puţin o coală de hârtie. Nu-l simţeam firav şi subţire, ci dens, substanţial, promiţător. Şi iată şi adresa, „Domnişoarei Lucy Snowe” scrisă cu o mână clară, limpede, hotărâtă, ordonată, şi pecetea rotundă, desăvârşită, ordonat depusă la locul ei de degete netremurătoare, purtând iniţialele distincte „J.G.B.” Eram pradă unui sentiment de fericire

— O emoţie plină de bucurie care-mi încălzea inima şi-mi alerga prin vene. Îmi vedeam şi eu o dată realizată o speranţă. Ţineam în mâini o fărâmă adevărată de bucurie, nu un vis, nu o închipuire a minţii, nici vreuna din imaginile umbroase, întâmplătoare ale fanteziei după care jinduieşte omenirea fără să le poată cuprinde. Nu era o distilare a acelei mane cereşti pe care doar cu puţin înainte mi-o dorisem fără speranţă şi care, într-adevăr, la început ni se topeşte pe buze cu o dulceaţă de nespus şi nefirească, dar de care până la urmă sufletele noastre ni se îngreţoşează. Căci oricât am dori, purtaţi de exaltare, o asemenea hrană, ne reîntoarcem cu patimă spre hrana firească, pământeană, şi ne rugăm de duhurile cereşti să-şi ia îndărăt roua şi esenţele înalte, hrana această divină, însă pentru muritori ucigătoare. Nu primisem nici sămânţă divină, nici licoare pogorâtă din înalturi, nici împărtăşanie uşoară şi nici miere aurie, era doar o bucată

din ce găseşte înfometat vânătorul, hrană nutritivă şi salubră, rod al pădurii sau odraslă muncită a deşertului, însă proaspătă, sănătoasă şi dătătoare de viaţă. Era ce-şi dorea bătrânul patriarh muribund de la fiul său Esau, făgăduindu-i ca răsplată binecuvântarea ultimei suflări...

Îi mulţumii, spunând: „Mulţumesc, mulţumesc, *Monsieur".*

Monsieur îşi strâmbă expresiv buzele, îmi aruncă o privire rea şi păşi mai departe spre estrada catedrei. *Monsieur* Paul nu era un omuleţ chiar bun de tot la suflet, chiar dacă avea părţile lui bune.

Mi-am citit oare scrisoarea atunci, pe loc? Mi-am dumicat degrabă vânatul, aşa cum Esau îşi trimitea zi de zi după el săgeţile-i înaripate?

Aveam destulă minte să nu fac asta. Plicul cu adresa lui, pecetea cu iniţialele-i limpezi, mi-erau belşug şi răsplată de ajuns pentru moment. M-am furişat afară din cameră, mi-am procurat cheia dormitorului cel mare care stătea încuiat în timpul zilei. M-am îndreptat spre biroul meu, cu un fel de grabă şi tremurând ca nu cumva *Madame* să nu se strecoare sus pe scări să mă spioneze, am deschis sertarul, am descuiat o cutiuţă, am scos de acolo o casetă şi – după ce mi-am desfătat ochii şi apoi am mai aruncat încă o singură privire şi mi-am apropiat cu un amestec de spaimă şi ruşine şi încântare pecetea de buze – am împăturit comoara încă nedesfăcută, încă pură şi neviolată, în hârtie subţire, am aşezat-o cu grijă în casetă, am închis la loc cutiuţa şi sertarul, am închis totul, am încuiat la loc dormitorul, şi m-am întors în sala de clasă, simţindu-mă fericită ca şi cum poveştile cu zâne ar fi fost adevărate şi darurile acestor zâne ar fi fost aievea şi nu vise. Ce ciudată, dar şi ce dulce nebunie! Şi scrisoarea aceasta, izvorul bucuriei atât de nesăbuite, nici măcar n-o citisem, nici nu ştiam măcar câte rânduri avea!

Când am pătruns iarăşi în sala de clasă l-am regăsit pe *Monsieur* Paul tunând şi fulgerând! Una dintre eleve nu

vorbise destul de tare sau destul de distinct ca să fie pe gustul lui sau potrivit cu auzul său, şi acum atât ea cât şi celelalte plângeau amar, iar el vocifera de la catedră, aproape livid la faţă. Şi fapt curios, de abia dădu ochii cu mine că se repezi asupra mea. Eu eram profesoara fetelor ăstora? Îmi închipuiam că le învăţ comportarea cuvenită unor viitoare doamne? Şi aşa le permiteam eu – dealtfel, nu se îndoia, chiar le încurajam – să-şi stâlcească limba maternă în gâtlej, s-o maimuţărească din vârful limbii ca şi cum ar fi avut vreun motiv să le fie ruşine de cuvintele pe care le scot din gură? Asta era modestie? Ştia el mai bine. Era doar maimuţăreala respingătoare a unor sentimente, odrasla sau emisara pervertirii. Decât să se mai preteze la gângăveala şi sâsâiala asta, la strâmbăturile şi schelălăiturile astea, la schilodirea unei limbi nobile, la afectarea de care se molipseau toate ca de o molimă şi la încăpăţânarea dezgustătoare a elevelor din clasa întâi, prefera să le lase în plata Domnului ca pe nişte duduiţe nesuferite şi să se limiteze să le înveţe alfabetul pe cele mai mici şi mai cuminţi.

Ce puteam spune eu la toate astea? Chiar nimic, şi nădăjduiam că mă va lăsa să păstrez tăcerea. Furtuna reîncepu însă. Aşadar, aveam să mă încăpăţânez să nu răspund nimic la întrebările lui? În locul acesta – în budoarul acesta cochet din clasa întâi, cu vitrinele astea pretenţioase, cu pupitrele cu funduliţe verzi, cu vasele astea delicate de flori, cu gravurile şi hărţile în rame fistichii, şi cu pedagoga şi supraveghetoarea străină — aşa-zisa supraveghetoare –, în locul acesta deci pare a se aprecia că profesorul de literatură nu merită nici să primească răspuns la întrebările sale! Iată nişte idei noi, importate, el nici nu se îndoia, direct din „La Grande Bretagne”; miroseau de la o poştă a insolenţă şi aroganţă insulară!

Aici, pauza a doua: fetele, dintre care nu se mai pomenise ca vreuna să verse măcar o lacrimă la dojenile

altor profesori, topindu-se cu toatele ca nişte oameni de zăpadă la văpaia dezlănţuită a mâniei lui *Monsieur* Emanuel, iar eu nu prea tulburată aşezându-mă la locul meu şi îndrăznind chiar să-mi reiau lucrul.

Ceva – poate tăcerea mea persistentă sau mişcarea mâinii mele purtând acul, căci îmi luasem lucrul de mână – îl împinse pe *Monsieur* Paul dincolo de ultima limită a răbdării. Ţâşni literalmente de la catedră, se năpusti asupra sobei, care era alături de pupitrul meu. Mica uşiţă de fier fu smulsă aproape din ţâţâni, cărbunii fură azvârliţi cât colo.

— *Est-ce que vous avez l'intention de m'insulter*?[1] îmi spuse, cu o voce scăzută, furioasă, pe când scormonea crâncen focul prefăcându-se că-l aţâţă.

Era timpul să-l liniştesc, pe cât îmi sta în putinţă.

— *Mais, Monsieur*[2]*,* spusei, nu v-aş insulta pentru nimic în lume. Îmi amintesc foarte bine că mi-aţi spus odată că ar trebui să fim prieteni.

Nu avusesem intenţia să las să-mi tremure vocea, însă se întâmplă astfel – mai mult, cred, de tulburarea de adineauri decât de frică. Era însă ceva în mânia lui *Monsieur* Paul – un fel de patimă încordată – care părea menită anume să stârnească lacrimile. Nu eram nefericită, nici prea speriată, cu toate acestea am izbucnit în lacrimi.

— *Allons, allons*[3], spuse el deodată, întorcându-şi capul şi constatând în jurul lui un potop general de lacrimi. Hotărât lucru, sunt un monstru şi o fiară. N-am decât o singură batistă, continuă, dar dacă aş avea douăzeci v-aş oferi la fiecare câte una. Profesoara voastră are să vă fie reprezentantă. Uite, *Miss* Lucy.

Şi scoase şi-mi întinse o batistă imaculată de mătase. Acum, o făptură care să nu-l fi cunoscut pe *Monsieur* Paul,

---

[1] Ai de gând să mă insulţi?
[2] Dar, domnule...
[3] Hai, hai...

care să nu fi avut obişnuinţa felului lui de a fi şi a ieşirilor lui, ar fi stricat totul la această ofertă generoasă, ar fi refuzat batista întinsă, şi aşa mai departe. Însă eu simţeam limpede că aşa ceva nu ar fi deloc bine, cea mai mică ezitare era fatală încercării de a face pace. M-am ridicat şi am întins şi eu mâna spre batistă, i-am acceptat-o din aer cu o plecăciune, mi-am şters ochii şi, reluându-mi locul şi păstrând acest steag de armistiţiu în mâna şi în poala mea, am avut grijă în chip deosebit ca în timpul care mai rămăsese din ora de curs să nu mă mai ating nici de ac şi nici de degetar, nici de foarfecă şi nici de muselina din faţa mea. *Monsieur* Paul avea obiceiul să arunce multe priviri încărcate de gelozie spre aceste ustensile, le ura de moarte, considerând că ele ar fi abătut atenţia care i se cuvenea lui însuşi. Ne-a ţinut o lecţie plină de elocinţă, şi spre sfârşit a fost cât se poate de bun şi prietenos. Înainte de a sfârşi, norii se risipiseră şi soarele strălucea iarăşi – lacrimile făcuseră loc surâsurilor.

Părăsind încăperea, se mai opri o clipă lângă pupitrul meu.

— Şi scrisoarea aceea? spuse, de data asta nu chiar atât de fioros.

— N-am citit-o încă, *Monsieur.*

— Aha! e prea grozavă ca s-o citeşti dintr-o dată; o păstrezi, aşa cum făceam eu când eram mic, şi-mi ţineam deoparte cât mai mult o piersică mai zemoasă?

Presupunerea aceasta se apropia atât de mult de adevăr încât nu putui împiedica o roşeaţă bruscă să mi se ridice în obraji şi să mă trădeze.

— Îţi făgăduieşti nişte clipe plăcute, spuse el, în lectura acestei scrisori. Ai s-o deschizi când rămâi singură, *n'est-ce pas?*[1] Mda, uite un surâs care-mi răspunde. La urma urmelor, foarte bine, nu trebuie să fim prea aspri: *la*

[1] Nu-i aşa?

jeunesse n'a qu'un temps[1].

— *Monsieur, Monsieur!* strigai, sau mai bine zis şoptii după el, când se întoarse să plece, nu mă părăsi cu o impresie greşită. Este doar o scrisoare din partea unui prieten. Pot să jur asta chiar şi fără s-o citesc.

— *Je conçois, je conçois, on sait ce que c'est qu'un ami. Bonjour, mademoiselle*[2].

— Dar, *Monsieur,* luaţi-vă înapoi batista.

— Păstreaz-o, păstreaz-o, până-ţi citeşti scrisoarea, după aceea să mi-o aduci. Am să citesc cuprinsul biletului în ochii dumitale.

Când el plecă, şi după ce elevele ieşiseră şi ele din sala de clasă îndreptându-se spre boltă şi de acolo spre grădină, în recreaţia lor obişnuită dinaintea gustării de ora cinci, eu mă oprii o clipă pe gânduri, încolăcindu-mi absentă batista pe după braţ. Dintr-un motiv sau altul — înveselită, cred, de o amintire scurtă a licăririlor aurii ale copilăriei, stârnită de o atât de neobişnuită pentru mine reînsufleţire a revărsărilor tinereşti, bucuroasă poate de libertatea pe care mi-o aducea ora de sfârşit a lecţiilor, şi mai ales cu inima luminată de conştiinţa plină de bucurie că aveam o comoară în cutiuţa din sertarul de sus – începui să mă joc cu batista ca şi cum ar fi fost o minge, aruncând-o în sus şi prinzând-o în cădere. Jocul acesta mi-l curmă o altă mână decât a mea – o mână ieşind dintr-o mânecă de palton şi întinzându-mi-se peste umăr. Îmi prinse jucăria asta de-o clipă şi mi-o răpi cu aceste vorbe posomorâte:

— Je *vois bien que vous vous moquez de moi el de mes effets*[3].

Într-adevăr, omuleţul acesta era groaznic: o veşnică fierbere de capricii care-şi făceau când nu te aştepţi apariţia. Nu ştiai niciodată nici care-i era dispoziţia, nici ce

[1] Nu suntem tineri decât o singură dată.

[2] Înţeleg, înţeleg, ştim noi ce înseamnă asta, prieten. Bună ziua, domnişoară.

[3] Văd eu bine că-ţi baţi joc de mine şi de lucrurile mele.

anume are să i-o provoace.

22.
SCRISOAREA

CÂND TOTUL SE LINIŞTISE ÎN CASĂ, când cina luase sfârşit şi ora zgomotoasă de recreaţie trecuse, când tăcerea coborâse pretutindeni şi strălucirea liniştită a lămpii de studiu se aprinsese în refectoriu, când elevele externe porniseră spre casele lor şi uşile trântite şi clopoţelul răsunând se potoliseră în liniştea serii, când *Madame* se instalase confortabil în sufragerie în tovărăşia mamei sale şi a câtorva prietene, atunci eu m-am strecurat în bucătărie, am cerut să mi se împrumute pentru o jumătate de ceas o lumânare pretextând o împrejurare cu totul deosebită, şi această cerere îmi fu satisfăcută de către prietena mea bătrâna Goton, care-mi răspunse: *Mais certainement, chou-chou, vous en aurez deux, si vous voulez*[1] şi cu lumânarea aceasta aprinsă în mână urcai fără zgomot scările spre dormitor.

Mare mi-a fost neplăcerea să găsesc în această încăpere o elevă care se retrăsese la culcare mai devreme fiind bolnavă, şi încă şi mai mare când recunoscui prin panglicuţele bonetei de muselină figura „şifonată” a domnişoarei Ginevra Fanshawe, aţipită în clipa aceea, e drept, dar gata cu siguranţă să se trezească şi să mă asalteze cu sporovăiala ei atunci când o asemenea întrerupere mi-ar fi fost cel mai puţin dorită. La drept vorbind, pe când o priveam aşa, o tresărire abia

[1] Dar bineînţeles, drăguţo, poţi să iei şi două dacă vrei.

simţită a pleoapelor mă avertiză că aparenta ei aţipeală ar putea fi doar o şiretenie la care să fi recurs pentru a urmări pe furiş pe „Timon” în toate mişcările sale. Nu trebuia să-i acord nici cea mai mică încredere. Şi atât dorisem să fiu singură, să-mi pot citi preţioasa scrisoare în linişte!

Aşadar, eram silită să mă reîntorc în sala de clasă. Căutând şi scoţând comoara din casetă, am coborât apoi scările. Ghinionul mă urmărea însă. În sălile de clasă se făcea curăţenie la lumina lumânărilor, potrivit unui obicei săptămânal. Scaunele fuseseră urcate pe pupitre, aerul era îngreunat de praf, un zaţ umed de cafea (folosit de slujnicele labassecouriene în loc de frunze de ceai) înnegrea duşumeaua, totul era într-o dezordine desăvârşită. Infantă şi aici, dar necapitulând, mă retrasei, la fel de hotărâtă ca mai înainte, să-mi găsesc undeva singurătatea.

Luând o cheie din ascunzătoarea mie cunoscută, urcai atunci trei etaje, ajungând la un palier întunecos, îngust, tăcut, deschisei acolo o uşă mâncată de cari şi pătrunsei în podul adânc, întunecos, îngheţat. Aici nu mă mai putea urmări nimeni, nu mă mai putea întrerupe nimeni – nici chiar *Madame* în persoană. Închisei uşa podului, îmi aşezai lumânarea pe o comodă şubrezită şi năpădită de mucegai, îmi petrecui pe după umeri un şal, căci domnea acolo un frig de gheaţă, îmi scosei scrisoarea, tremurând toată de o nerăbdare delicioasă, îi rupsei pecetea. „Are să fie lungă – are să fie scurtă?” mă gândeam, trecându-mi mâna peste ochi ca să alung înceţoşarea argintie ca a unei boare suave de briză.

Era lungă.

„Are să fie pe un ton reţinut – are să fie prietenoasă şi bună?”

Era plină de bunătate.

Pentru aşteptările mele de atâta vreme reprimate, strânse în chingile disciplinei, scrisoarea părea foarte

prietenoasă; pentru gândurile mele jinduitoare şi înfometate, părea poate şi mai bună decât era în realitate.

Mă aşteptasem la atât de puţin, mă temusem atât de mult, că era acum un belşug de bucurie în această primă apariţie – cum poate multe fiinţe omeneşti trec prin viaţă fără să fi cunoscut vreodată. Sărmana profesoară englezoaică refugiată în podul îngheţat, citind, la lumina palidă a unei lumânări, care picura în aerul iernatic, o scrisoare care nu e decât expresia unei bunătăţi prieteneşti – nimic mai mult, deşi această bunăvoinţă mie mi se părea în ceasul acela divină – era atunci mai fericită decât multe regine în palatele lor.

Desigur, o fericire cu izvoare atât de firave nu putea fi decât de scurtă durată, dar atâta vreme cât a dăinuit a fost adevărată şi inexprimabilă în vorbe: o boabă irizată — dar strălucitor irizată – de rouă adevărată. Doctorul John îmi scrisese mult, îmi scrisese cu plăcere reală, îmi scrisese fiind într-o dispoziţie frumoasă, oprindu-se cu o mulţumire însorită asupra unor scene care se petrecuseră prin faţa ochilor lui şi alor lui, – scria despre locuri pe care le vizitasem împreună, despre convorbiri între noi doi, într-un cuvânt despre toate micile şi neimportantele întâmplări din acele binecuvântate ultime câteva săptămâni. Însă ce mă bucura atât era convingerea pe care mi-o insuflau, generoase, vorbele lui pline de voioşie şi bună dispoziţie, că aceste amintiri erau depănate acum nu numai ca să mă mulţumească pe mine, ci ca să le retrăiască cu plăcere şi el însuşi. Poate că aceasta era o mulţumire pe care el n-avea s-o mai dorească, s-o mai caute niciodată apoi – şi din toate punctele de vedere puteam fi sigură de asta – însă gândul ăsta puteam să-l las pentru mai târziu. Clipa de acum din faţa mea nu închidea nicio suferinţă, nicio pată, nicio scădere, era deplină, pură, desăvârşită, era pentru mine cu adevărat ca o binecuvântare. Se părea că un serafim îşi oprise

zborul o clipă alături de mine, aplecându-se către inima mea şi liniştindu-i bătăile înfiorate cu o aripă blândă, răcoroasă, alinătoare, sfântă. Doctore John, m-ai făcut să sufăr mult, mai târziu. Dar iertate să-ţi fie toate răutăţile – cu desăvârşire iertate – în numele acelui bine unic, pe care mi-l amintesc cu atâta drag.

Să existe oare cu adevărat puteri rele, neomeneşti, care privesc cu invidie spre fericirea omenească? Există oare influenţe rele care bântuie văzduhul şi-i otrăvesc suflările pentru buzele omului? Ce pândea acum lângă mine?

Era ceva în mansarda aceasta însingurată care-şi făcea simţită prezenţa stranie. Acum eram sigură de tot că auzisem ceea ce mi se părea să fi fost un pas furişat pe duşumea, un fel de alunecare, dinspre colţul cel întunecos, unde erau mantiile întunecate. M-am întors într-acolo, lumânarea mea nu arunca destulă lumină, încăperea era prea mare – dar martor mi-e cerul! am văzut în mijlocul acestei încăperi fantomatice o siluetă, toată în negru sau în alb, o robă dreaptă, îngustă, întunecoasă, cu capul strâns în văluri albe.

Spune acum ce vrei cititorule – spune-mi că eram nervoasă sau nebună, arată-mi că eram tulburată adânc de agitaţia stârnită de scrisoarea aceea, afirmă-mi că am visat, dar am să răspund pe ce-am mai scump că asta am văzut – am văzut acolo – în încăperea aceea… în noaptea aceea… o făptură, o *călugăriţă.*

Am scos un ţipăt, m-a cuprins greaţa. Dacă silueta aceea s-ar fi apropiat atunci de mine mi-aş fi pierdut cunoştinţa. Ea s-a tras înapoi, eu m-am năpustit către uşă. Cum am coborât toate scările acelea, nu mai ştiu. Din instinct am ocolit refectoriul şi m-am îndreptat către camera unde era *Madame.* Am dat buzna acolo înăuntru. Am spus:

— E ceva sus, în pod. Am fost acolo, am văzut acolo ceva. Duceţi-vă să vedeţi, duceţi-vă cu toţii!

Am spus „cu toţii”, căci camera mi se părea plină de lume, deşi de fapt erau cu totul doar patru persoane: *Madame* Beck, mama ei, *Madame* Kint, care nu se simţea prea bine şi se afla acum în vizită la noi, fratele ei, domnul Victor Kint, şi încă un domn care, atunci când eu mi-am făcut apariţia în încăpere, sta de vorbă cu bătrâna doamnă şi se afla cu spatele către uşă.

Spaima prin care trecusem şi ameţeala mă făcuseră probabil albă la faţă. Mă simţeam îngheţată şi tremurând din cap până în picioare. S-au ridicat cu toţii consternaţi şi m-au înconjurat. Eu îi imploram să meargă în pod să vadă şi ei. Faptul că erau şi domni de faţă mă mai încurajase, mi se părea că acum, dacă erau bărbaţi de faţă, ar fi fost cu putinţă să capăt un ajutor, să mai am o speranţă. M-am întors spre uşă, făcându-le semn să mă urmeze. Au vrut să mă reţină, însă eu insistam ca ei să vină să vadă cu ochii lor ce văzusem şi eu – ceva ciudat, arătându-se acolo în mijlocul mansardei. Şi atunci mi-am amintit de scrisoarea mea, pe care o lăsasem pe comodă, acolo sus, alături de lumânare. Scrisoarea mea atât de preţioasă! Orice ar fi fost lucrul acela, un trup din carne şi oase sau un duh – trebuia să-l înfrunt în numele ei. Am zburat în sus pe scări, grăbindu-mă acum cu atât mai mult cu cât ştiam că sunt urmată. Erau obligaţi să vină şi ei.

Şi iată! când am ajuns la uşa podului, totul înăuntru era cufundat în beznă neagră, lumânarea se stinsese. Din fericire cineva – *Madame,* cred, cu obişnuitul ei calm plin de bun simţ, adusese din camera de jos o lampă. Curând deci, pe măsură ce urcau şi ei treptele, o rază străpunse întunecimea din jur. Am văzut lumânarea stinsă, acolo pe comodă. Însă unde era scrisoarea? Mă uitam disperată în jur după ea, uitasem de călugăriţă.

— Scrisoarea mea! Scrisoarea mea! mă înecam eu, gâfâind printre suspine, aproape ieşită din minţi. Pipăiam în jur, pe jos, frângându-mi mâinile, pradă spaimei. Crâncenă, crudă soartă! Fărâma aceasta de linişte

sufletească să-mi fie astfel smulsă, înainte de a fi apucat să-i gust virtuţile îmbătătoare!

Nu ştiu ce-au făcut ceilalţi, n-aveam vreme să-i privesc pe ei; mi-au pus tot felul de întrebări la care nici nu le-am răspuns, au cotrobăit prin toate colţurile, au discutat între ei despre dezordinea în care vedeau mantiile, despre o spărtură în geamul luminatorului – nu ştiu. „Ceva sau cineva a fost aici”, a spus un glas înţelept.

— O, mi-au luat scrisoarea mea! gâfâia în vremea asta fiinţa aceea înnebunită care pipăia orbeşte în jur.

— Ce scrisoare, Lucy? Draga mea fetiţă, ce scrisoare? întrebă un glas cunoscut aproape de urechea mea.

Puteam oare să văd ce-mi auzeau urechile? Nu, aşa că mi-am ridicat ochii. Puteam să mă încred ochilor? Recunoscusem glasul? Priveam acum chiar chipul celui care scrisese scrisoarea aceea? Domnul care se afla acum lângă mine în mansarda aceasta întunecoasă, era John Graham — doctorul Bretton însuşi?

Da, el era. Fusese chemat chiar în seara aceea să prescrie un medicament pentru o neaşteptată criză a doamnei Kint. El fusese cel de-al doilea domn prezent în sufragerie atunci când mă năpustisem înăuntru.

— Era scrisoarea mea, Lucy?

— A dumitale – scrisoarea pe care mi-ai trimis-o mie. Venisem aici s-o citesc în linişte. N-am găsit nicăieri un alt loc în care să fiu liniştită, numai eu şi cu ea. Am ţinut-o deoparte toată ziua, nici n-am deschis-o până acuma seara, şi de abia am apucat să arunc o privire peste ea; nu mă pot împăca la gândul că am pierdut-o. O, scrisoarea mea!

— Taci! nu mai plânge, nu te mai necăji atâta! Ce însemnătate are? Taci! Haide să ieşim din camera asta îngheţată. Vom trimite după poliţie să vină să facă cercetări. Noi nu mai avem de ce să mai stăm aici — haide, să mergem jos.

O mână caldă, care-mi prinsese în ea degetele

îngheţate, mă conduse jos, într-o cameră unde ardea focul. Doctorul John şi cu mine ne-am aşezat lângă sobă. Mi-a vorbit şi m-a consolat cu o bunătate de nespus, promiţându-mi douăzeci de scrisori în schimbul celei pierdute. Dacă există cuvinte şi nedreptăţi care taie asemenea unor cuţite şi care aduc răni adânci şi care nu se vindecă niciodată – insulte şi nedreptăţi usturătoare şi deschise ca nişte plăgi sângerânde – tot astfel există şi mângâieri în inflexiunile unui glas, prea fine pentru ca urechea să nu le păstreze cu credinţă şi pentru totdeauna ecoul; mângâieri pline de bunătate – iubite, reluate în amintire o viaţă întreagă, rechemate în minte cu o tandreţe care nu se şterge, şi răspunzând acestei chemări cu o strălucire nepătată până şi din nourul întunecat ca pana corbului care vesteşte moartea. De atunci mi s-a spus că doctorul John nu era nici de departe atât de desăvârşit pe cât îl crezusem eu, că în realitate caracterul său era lipsit de adâncimea şi nobleţea şi strălucirea dăinuitoare pe care o avea în mintea şi gândurile mele. Nu ştiu, pentru mine el a fost bun cum este izvorul pentru drumeţul ars de sete – cum este soarele pentru înfiorata pasăre captivă. Mi-l amintesc cu adevărat ca pe un erou de legendă. Şi un erou îl socotesc a fi până în clipa aceasta.

M-a întrebat surâzând de ce acord o asemenea importanţă teribilă scrisorii lui. Mă gândeam. Dar nu i-am spus asta, că o preţuiam ca pe însăşi sângele ce-mi curgea în vine. I-am răspuns doar că aveam atât de puţine scrisori la care să pot ţine.

— Sunt sigur că n-ai apucat s-o citeşti, mi-a spus, căci altminteri n-ai mai face atâta caz de ea.

— Am citit-o, dar numai o dată. Vroiam s-o mai citesc o dată. Mă doare atâta că am pierdut-o!

Şi nu m-am putut împiedica să izbucnesc iarăşi în lacrimi.

— Lucy, Lucy, sărmana mea surioară după naşe (dacă

pot spune că există o asemenea rudenie) – uite, uite-ţi scrisoarea. De ce nu e oare cu adevărat mai vrednică de asemenea lacrimi şi de o credinţă atât de frumoasă şi exagerată?

Ce ciudată manevră – şi cât de caracteristică pentru el! Ochiul său ager văzuse scrisoarea pe duşumea în vreme ce eu o căutam de zor peste tot. Mâna lui, la fel de ageră, ştiuse s-o ridice pe furiş. O ascunsese în buzunarul de la piept al hainei. Dacă tulburarea mea ar fi fost doar cu o fărâmă mai puţin pătimaşă şi, adevărată mă îndoiesc că mi-ar mai fi redat-o. Nişte lacrimi mai puţin fierbinţi decât cele pe care le vărsasem eu l-ar fi amuzat doar pe doctorul John, fără să-l înduplece.

Bucuria cu care mi-am regăsit comoara m-a făcut să uit de reproşurile pe care le merita pentru chinurile ce mi le prilejuise. Mare îmi era bucuria aceasta şi nu mi-o mai puteam ascunde, dar cred că ea şi-a arătat chipul mai mult pe faţa mea decât în vorbe. N-am putut să spun prea multe.

— Te-ai liniştit acum? întrebă doctorul John.

I-am răspuns că da – eram liniştită şi fericită.

— Bine, atunci, continuă el – şi cum te simţi? Te-ai mai calmat? Nu prea mult, s-ar zice, căci tremuri încă şi acum ca o frunză.

Mie mi se părea însă că eram de ajuns de liniştită. Cel puţin nu mă mai simţeam cuprinsă de spaimă. I-am răspuns că m-am calmat.

— Atunci, poţi să-mi povesteşti ce ai văzut, la drept vorbind? Ce ne-ai spus adineauri era cam vag, nu crezi? Erai albă la faţă ca peretele, dar nu spuneai decât ceva despre un lucru, fără să poţi să ne spui ce era lucrul acela. Era un om? Era un animal? Ce era anume?

— N-am să pot spune niciodată întocmai ce am văzut, decât dacă-l mai vede încă altcineva, şi atunci aş putea cel mult să întăresc ce zice acela. Altminteri, nu m-ar crede nimeni şi m-ar acuza cu toţii că am visat.

— Spune-mi, continuă doctorul Bretton. Eu am să te ascult acum ca medic. Ca medic mă uit acum la dumneata şi citesc pe faţa dumitale tot ceea ce poate ai vrea să-mi ascunzi – în ochii deveniţi deodată ciudat de vii şi de neliniştiţi, în obrajii pe care i-a părăsit de tot sângele, în mâinile astea cărora nu le poţi opri tremurul. Haide, Lucy, spune, povesteşte-mi.

— Ai să râzi de mine…

— Dacă nu-mi povesteşti, n-ai să mai capeţi nicio scrisoare.

— Vezi, şi acuma râzi de mine.

— Am să-ţi iau înapoi şi scrisoarea asta unică. Este scrisă de mine şi am tot dreptul să ţi-o cer înapoi.

Simţeam râsul sub vorbele lui; asta m-a făcut să devin dintr-o dată gravă şi liniştită; însă scrisoarea am împăturit-o şi am ascuns-o de privirile lui.

— Poţi s-o ascunzi cât vrei, însă ştii că o pot lua înapoi oricând aş vrea. Nu-mi cunoşti încă priceperea în trucurile acestea de îndemânare, aş putea să fac şi pe scamatorul dacă vreau. Mama îmi spune uneori că mă pricep să mă slujesc la fel de abil şi de ochii şi de limba mea – aşa ceva n-ai remarcat până acuma niciodată la mine – nu-i aşa, Lucy?

— La drept vorbind— da, ba da – de mult, când erai copil, un băieţaş de abia, ţi le-am văzut, mult mai mult atunci decât acum, căci acum eşti puternic, şi puterea nu mai are nevoie de asemenea subtilităţi şi viclenii. Dar şi acum, doctore John, ai ce numesc oamenii de pe aici un *air fin*[1] şi pe care nimeni nu s-ar putea împiedica să-l observe. *Madame* Beck ţi l-a văzut şi…

— Şi ei i-a plăcut, mă completă el râzând, pentru că aşa ceva are şi dânsa. Dar acuma, Lucy – dă-mi înapoi scrisoarea aceea – adevărul e că nici nu-ţi pasă de ea.

La această provocare nu i-am răspuns nimic. Când era prea bine dispus, lui Graham nu trebuia să i se facă chiar

[1] Un aer subtil.

toate gusturile. În clipa aceea îi apăruse de fapt un fel nou de surâs pe buze – un surâs foarte dulce, dar care mie, într-un fel, îmi făcea rău – era o licărire nouă strălucindu-i în ochi, nu ostilă, dar nici liniştitoare. M-am ridicat să plec, i-am urat noapte bună puţin cam tristă.

Sensibilitatea lui – acea înzestrare deosebită, pătrunzătoare care îi permitea să le vadă pe toate atât de bine – pricepu instantaneu motivul meu tăinuit de nemulţumire – reproşul la care doar mă gândisem. M-a întrebat încet dacă sunt supărată pe el. Am clătinat din cap ca să-i răspund că nu.

— Atunci dă-mi voie să-ţi vorbesc puţin mai serios înainte de a te retrage. Eşti acum într-o stare de mare nervozitate. Sunt convins din ce citesc pe faţa şi în comportarea dumitale, oricât de bine ştii să ţi le controlezi, că atunci când te aflai singură în seara aceasta în podul acela prăpădit, neguros, rece ca un mormânt – în temniţa aceea de sub bârne, cu miros de umezeală şi de putregai, şi cu unde stătute ca ale ftiziei şi entarului, un loc, adică, în care n-ar mai trebui să pui piciorul niciodată – ai văzut sau ai crezut că vezi o apariţie tocmai potrivită să-ţi impresioneze imaginaţia. Ştiu că nu eşti şi că n-ai fost niciodată o fată care să cunoască spaimele materiale, frica de hoţi şi aşa mai departe –, dar nu sunt chiar atât de sigur că o înfăţişare ca asta, mai fantomatică, nu ţi-ar zdruncina de-a dreptul minţile. Fii calmă, acum. E doar ceva nervos, ştiu asta... dar spune-mi exact ce era lucrul acela pe care l-ai văzut.

— N-ai să mai spui la nimeni?

— La nimeni – sigur de tot. Poţi să ai încredere în mine, la fel cum ai avut atunci în părintele Silas. La drept vorbind, doctorul e poate un confesor mai sigur decât un preot, deşi în cazul de faţă n-are păr cărunt.

— N-ai să râzi?

— Poate că da, dar numai ca să-ţi fac şi dumitale un bine şi nu cu ironie. Lucy, eu îţi sunt prieten, deşi firea

asta timidă a dumitale ajunge încet să capete încredere în cineva.

Arăta într-adevăr ca un prieten: surâsul şi licărirea aceea indescriptibilă pieriseră, arcurile înfricoşătoare ale buzelor, nărilor, sprâncenelor se înmuiaseră, liniştea i se întipărise pe chip, atenţia îl făcea să fie sobru. Pentru că-mi câştigase încrederea, îi spusei exact ce văzusem.

Încă dinainte îi vorbisem despre legenda casei – petrecându-ne atunci, cu povestirea aceea, o anume după-amiază blândă de octombrie, când el şi cu mine făcusem o plimbare prin *Bois l'Êtang.*

El rămase gânditor, şi pe când se gândea încă la ce-i spusesem eu, îi auzii pe ceilalţi coborând scările.

— Au să vină să ne întrerupă? spuse el, aruncând o privire plictisită spre uşă.

— N-au să intre aici, îi răspunsei, căci ne aflam în salonaşul cel mic, unde *Madame* nu şedea niciodată seara, şi unde doar printr-o întâmplare se făcuse focul în sobă. Trecură prin faţa uşii şi intrară în sufragerie.

— Acum, spuse el mai departe, au să stea să vorbească despre hoţi, tâlhari şi aşa mai departe. N-au decât – dumneata vezi, ai grijă să nu spui nimic şi respectă-ţi hotărârea să n-o mai descrii pe călugăriţa asta nimănui altcuiva. S-ar putea să ţi se mai arate o dată. Stai, nu tresări aşa.

— Crezi, aşadar, spusei cu o spaimă tăinuită, că ea a ieşit din mintea mea, şi că a intrat la loc acolo, şi că s-ar putea să se mai strecoare de acolo afară într-o clipă şi într-o zi când nici nu mă gândesc eu?

— Cred că e vorba de un caz de iluzie spectrală, şi mi-e teamă că asta se datoreşte şi urmează dintr-o îndelungă luptă cu dumneata însăţi pe care o duci în minte.

— O, doctore John – tremur gândindu-mă că aş putea fi în stare să am asemenea iluzii! Mi se părea ceva atât de real. Şi nu e niciun remediu, niciun medicament?

— Fericirea este cel mai bun medicament şi o stare

plină de bună dispoziţie cel mai bun prevenitor. Încearcă să ţi le cultivi pe amândouă.

Nicio ironie răutăcioasă nu mi se pare mai găunoasă decât sfaturile acestea date altuia de a-şi cultiva fericirea. Ce înseamnă la drept vorbind un asemenea sfat? Fericirea nu e un cartof, să-l plantezi în pământ şi să-l hrăneşti cu îngrăşăminte. Fericirea este o slavă care străluceşte de undeva de sus şi coboară asupra noastră din ceruri. Este o rouă divină pe care sufletul, în anume dimineţi de vară, o simte picurându-i din înflorirea de amarant şi din roadele de aur ale paradisului.

— Să cultiv fericirea! i-am răspuns scurt doctorului. Dumneata îţi cultivi fericirea? Cum reuşeşti să faci aşa ceva?

— Eu sunt un om bine dispus prin firea mea, şi, pe urmă, nenorocul nu m-a doborât niciodată. Adversităţile s-au întâmplat să ne atingă din când în când pe mine şi pe mama, însă noi le-am sfidat, sau mai degrabă am râs de ele, şi ele s-au retras.

— În asta n-ai cum să cultivi ceva.

— Dar nu mă las doborât de melancolie.

— Ba da. Te-am văzut covârşit de asemenea simţăminte.

— În legătură cu Ginevra Fanshawe, nu?

— Nu te-a făcut ea uneori să suferi teribil?

— Bah! Ce prostie! Vezi şi dumneata că acuma m-am vindecat.

Dacă expresia surâzătoare a ochilor şi privirea lor luminoasă, precum şi chipul plin de o iradiantă şi sănătoasă energie ar fi putut constitui o dovadă de vindecare, atunci într-adevăr el era lecuit.

— Nu pari prea nefericit sau prea serios descumpănit, am recunoscut eu.

— Şi atunci, Lucy, de ce nu poţi să arăţi şi să te simţi şi tu cum mă simt eu – însufleţită, curajoasă şi gata să înfrunţi toate călugăriţele şi cochetele din întreaga

creştinătate? Aş da tot aurul pe care-l am eu ca să te văd cum te desprinzi cu un singur pocnet din deget de toate astea. Ia încearcă.

— Dacă, adică, aş aduce-o pe domnişoara Fanshawe aici, în faţa dumitale, acum?

— Îţi jur, Lucy, că n-ar fi în stare să mă emoţioneze nici atâtica. Sau poate numai într-un singur fel – cu preţul iubirii adevărate şi plină de pasiune. Nu i-aş acorda iertarea pe un preţ mai mic în niciun caz.

— Chiar? Mai adineauri, un singur surâs al ei te-ar fi putut face fericit.

— M-am schimbat, Lucy, m-am schimbat cu totul! Aminteşte-ţi, tu mi-ai spus de curând că sunt un sclav. Acuma însă sunt un om liber.

Se ridică în picioare. În felul cum îşi ridicase capul, în ţinuta lui întreagă, în ochii şi în chipul lui care aruncau o adevărată strălucire, se vădea o asemenea libertate încât mă făcea să cred că e cu totul desprins de trecut.

— Domnişoara Fanshawe, continuă el, m-a împins în ultima vreme într-o stare de spirit pe care acum am depăşit-o. Am intrat într-o cu totul altă viaţă, şi sunt acum dispus să dăruiesc iubirea numai pentru iubire, pasiunea numai în schimbul pasiunii – şi asta numai din belşug. Crede-mă.

— O doctore, doctore! spuneai că e în firea dumitale să-ţi urmezi dragostea în orice prilejuri şi greutăţi – să te laşi încântat de orice insensibilitate mândră.

El râse şi-mi răspunse:

— Firea mea e schimbătoare. Dispoziţia în care mă aflu într-un anumit ceas e cu totul alta, chiar o batjocură a celei din clipa următoare. Ei bine, Lucy (şi aici începu să-şi tragă mănuşile), crezi oare că acea călugăriţă are să ţi se mai arate în noaptea asta?

— Eu nu cred că are să mai vină.

— Dacă totuşi mai vine, transmite-i complimentele mele – salutul doctorului John – şi roag-o să aibă

bunătatea să aştepte o vizită din partea lui. Lucy, spune-mi, este o călugăriţă frumoasă? Avea o faţă atrăgătoare? Asta nu mi-ai spus-o, şi de fapt aici e partea cea mai interesantă.

— Avea un văl alb peste faţă, i-am spus, însă ochii îi scânteiau.

— La naiba cu ascunzişurile astea diavoleşti ale ei! strigă el cu o totală lipsă de respect. Dar cel puţin ştim că avea ochi frumoşi – strălucitori şi blânzi.

— Reci şi ficşi, i-am răspuns.

— Nu, nu, atunci nu mai vrem să avem de-a face cu ea, nu mai trebuie s-o lăsăm să te necăjească, Lucy. Strânge-i pur şi simplu mâna dacă o mai vezi că vine. Crezi că are să rabde aşa ceva, ce spui?

Eu personal socoteam că o asemenea comportare ar fi fost prea blândă pentru a face faţă unei fantome, dar la fel era surâsul lui cu care îmi însoţi urarea de „noapte bună” când se despărţi de mine.

Fusese oare într-adevăr ceva în mansardă în clipele acelea? Ce au mai descoperit cei care au cercetat după aceea? Bănuiesc că, oricât au căutat de atent, descoperirile lor n-au dat vreun rezultat. Au vorbit la început despre mantiile care ar fi fost deranjate de la locurile lor, însă *Madame* Beck mi-a mărturisit după aceea că ea personal socotea că erau cu toatele la locurile lor, ca de obicei. Cât despre spărtura din geamul luminatorului, tot ea mi-a spus că asemenea ferestruici rareori se înfăţişau fără vreo ştirbire în vreun panel sau altul, şi pe lângă aceasta, cu o zi sau două înainte se abătuse peste locurile noastre o furtună cu grindină. *Madame* m-a chestionat îndeaproape despre cele ce văzusem sau mi se păruse că aş fi văzut, însă eu i-am descris doar silueta nedesluşită învestmântată în negru. Am avut grijă să nu pronunţ cuvântul „călugăriţă”, ştiind bine că o asemenea vorbă i-ar fi adus în minte pe loc

gânduri despre exagerări romantice şi fantezii ireale. Mă conjură să nu pomenesc niciun cuvânt despre toate astea de faţă cu vreo slujnică, elevă sau profesoară, şi-mi lăudă îndelung discreţia de care dădusem dovadă atunci când mă îndreptasem spre sufrageria unde era ea, în loc să dau buzna în refectoriu de faţă cu celelalte eleve şi profesoare. Şi astfel, subiectul acesta fu cu încetul dat uitării. Am rămas să mă întreb mai departe, în taină şi cu tristeţe, dacă lucrurile acelea ciudate erau cu adevărat din lumea aceasta de toate zilele, sau dintr-o realitate de dincolo de mormânt, sau dacă erau cu adevărat doar odrasle ale fanteziei şi bolii, şi eu însămi eram pradă acelei maladii.

23.
VASHTI

SĂ MĂ ÎNTREB CU TRISTEŢE, AM spus? Nu, o influenţă nouă începuse să se facă simţită în viaţa mea, şi, un timp, tristeţea rămăsese deoparte. Închipuiţi-vă o vale, adânc ascunsă în taina pădurii; e acolo îngropată în semiîntuneric şi ceţuri, iarba îi e umedă, vegetaţia pălită şi pătrunsă de umezeală. Furtuna sau securea pădurarilor croieşte o deschizătură largă printre stejari, brizele îşi găsesc drumul să sufle, soarele îşi coboară razele, şi valea aceasta tristă şi rece devine o cupă strălucitoare în rotunjimile ei, vara deplină îşi revarsă slava albastră şi lumina aurie din cerul iradiind de splendoare, pe care până atunci adâncurile ei nu-l priviseră niciodată.

O nouă credinţă mă pătrundea acum – încrederea în fericire.

Trecuseră trei săptămâni de la întâmplarea din mansardă, şi strânsesem, în cutiuţa din sertarul de sus, închise laolaltă cu prima scrisoare, alte patru tovarăşe ale ei, cu totul asemenea ei, scrise cu aceeaşi pană sigură, pecetluite cu acelaşi sigiliu limpede, pline de aceeaşi linişte dătătoare de viaţă. Linişte dătătoare de viaţă mi se părea atunci. Le-am mai citit în anii de mai târziu. Erau; într-adevăr, scrisori pline de bunătate – plăcute, căci erau alcătuite de o fiinţă mie plăcută. În ultimele două erau trei sau patru rânduri de încheiere pe jumătate vesele, pe

jumătate tandre, „suflate cu simţăminte, dar nu covârşite de ele.” Timpul, scumpul meu cititor, le-a diluat până au ajuns o fadă licoare neîmbătătoare, însă atunci când am gustat prima dată din băutura aceasta, din elixirul proaspăt revărsându-se din izvorul atât de adorat, mi s-au părut distilări dintr-o recoltă divină, o revărsare pe care Hebe însăşi ar fi putut-o turna în cupe zeieşti, şi pe care zeităţile înseşi ar fi putut-o sorbi cu încântare.

Mai doreşte oare cititorul, amintindu-şi ce am spus cu câteva pagini în urmă, să întrebe cum am răspuns eu acestor epistole, dacă am făcut-o stăpânită de frânele reci, apăsătoare ale Raţiunii sau lăsându-mi drum liber impulsurilor dezlănţuite ale simţămintelor?

Ca să spun drept, am recurs la un compromis: am slujit la doi stăpâni. M-am plecat şi în faţa altarelor rezervei şi mi-am ridicat inima şi spre alţi idoli. Am scris două răspunsuri la aceste scrisori – unul pentru a-mi uşura propriile simţăminte, altul pentru Graham însuşi.

Să începem cu începutul. Simţămintele şi cu mine am izgonit la o parte Raţiunea, am zăvorât în faţa ei uşile, apoi ne-am aşezat la masă, ne-am desfăcut filele în faţă, am muiat în cerneală o pană nerăbdătoare şi, cu o voluptate adâncă, ne-am revărsat acolo adâncurile ascunse ale inimii. Iar când terminam cu asta, când două file întregi erau acoperite cu expresia unor sentimente puternice şi elocvente, a unei recunoştinţe adânci şi active (şi aici, odată pentru totdeauna, în paranteza aceasta, trebuie să resping cu toată hotărârea orice aluzie, oricât de lăturalnic strecurată, la ceea ce se cheamă „sentimente mai adânci şi mai calde”; nu există femei care să nutrească asemenea simţăminte mai calde atunci când, de la început şi în întreaga desfăşurare a unei legături şi-au păstrat convingerea justificată că asemenea simţăminte sunt fără speranţă; nimeni nu se avântă în iubire dacă nu a văzut cu ochii lui sau dacă nu a visat măcar că vede cum se înalţă Steaua speranţei peste

apele tulburi ale dragostei), când, cum spuneam, îmi descătuşasem aceste sentimente dându-le glas şi aducându-i cinstire celeilalte fiinţe, şi când, tocmai în clipele acelea, porţile inimii mele se cutremurau gata să se deschidă în lături şi zăvoarele păreau că au să cadă. Raţiunea se arăta, viguroasă şi răzbunătoare, smulgea filele acestea pline, le citea, rânjea, ştergea, rupea, scria altceva deasupra, împăturea, pecetluia, adresa şi trimitea o misivă scurtă, rece, de o singură pagină. Şi bine făcea.

Nu trăiam însă numai din scrisori. Primeam vizite, eram îngrijită. O dată pe săptămână eram luată şi dusă în vizită la *La Terrasse,* şi întotdeauna îmi lăsau impresia că sunt foarte importantă, doctorul Bretton nu pierdea prilejul să-mi şi spună de ce era atât de bun cu mine. Ca s-o ţină deoparte pe călugăriţa aceea, spunea el, era hotărât să-i dispute prada. Căpătase, spunea el mai departe, o adevărată antipatie faţă de această călugăriţă, mai ales din cauza vălului acela alb de pe faţă şi a ochilor ei reci, cenuşii. Din clipa în care auzise de aceste amănunte respingătoare, declarase, un dezgust irezistibil îl împinsese să se opună acestei fantome. Era hotărât să pună la încercare care dintre ei doi, el sau ea, era mai isteţ, şi nu voia altceva decât ca ea să mai încerce să mi se arate o singură dată atunci când avea să fie şi el de faţă. Numai că ea nu a făcut asta niciodată. Pe scurt, mă privea din punct de vedere ştiinţific, ca pe un pacient, şi îşi exercita deopotrivă capacităţile profesionale precum îşi satisfăcea şi bunătatea firească printr-un asemenea tratament plin de atenţie şi cordialitate.

Într-o seară, prima a lunii decembrie, mă plimbam singură prin sala cea pătrată. Erau ceasurile şase, uşile claselor erau închise, însă înăuntru, elevele, aflate în recreaţie, dezlănţuiseră un mic haos. Sala unde mă aflam eu era cufundată în întuneric, cu excepţia unei luminiţe roşii care strălucea în jurul sobei. Uşile largi de sticlă şi ferestrele cele înalte erau îngheţate, strălucirea cristalină

a stelelor aprindea ici şi colo vălul pustiit al iernii şi, spărgând cu scânteile-i risipite vălul palid al broderiilor ei, arăta că era o noapte liniştită fără lună. Faptul că îndrăznisem să rămân singură aici, în întuneric, arăta că nervii mi se potoliseră. Mă mai gândeam la călugăriţă, dar n-aş fi putut spune că acum îmi era frică de ea, chiar dacă simţeam în spatele meu scara urcând prin noaptea neagră şi oarbă, palier după palier, spre podul bântuit de stafii. Cu toate acestea recunosc ca mi-a sărit inima şi că pulsul mi-a zvâcnit deodată când am auzit pe neaşteptate o suflare şi un foşnet şi, întorcându-mă, am văzut în umbra adâncă a treptelor o umbră şi mai întunecoasă – o siluetă care aluneca uşor coborând scările. O clipă s-a oprit la uşa sălii de clasă, apoi a alunecat prin faţă mea mai departe. În acelaşi timp s-a auzit sunetul clopoţelului de la uşa de afară. Sunetele care vin din viaţă stârnesc şi simţăminte legate de viaţă. Silueta aceasta era prea durdulie şi scundă ca să fie cu adevărat călugăriţa mea cea uscăţivă. Era doar *Madame* Beck făcându-si rondul obişnuit.

— *Mademoiselle* Lucy! strigă Rosine, dând buzna dinspre coridor, cu lampa aprinsă în mână. *On est là pour vous au salon!*[1]

Madame m-a văzut. Eu însămi am văzut-o pe *Madame* privindu-mă, Rosine ne-a văzut şi ea pe amândouă. Nu s-a schimbat însă între noi niciun semn că ne-am fi recunoscut una pe alta. M-am îndreptat pe dată spre salon. Acolo am găsit ceea ce recunosc sincer că mă aşteptasem să găsesc – pe doctorul Bretton. Era îmbrăcat în haine de seară.

— Trăsura e la poartă, îmi spuse. M-a trimis înăuntru mama să te iau la teatru. Ar fi mers ea, dar o vizită neaşteptată a împiedicat-o să mai iasă. Atunci, pe dată mi-a spus: „Ia-o pe Lucy în locul meu.” Vrei să mergi?

— Acum – acum? Nici nu sunt îmbrăcată, am strigat,

[1] Vă aşteaptă cineva în salon!

privindu-mi consternată rochiţa neagră de lucru.

— Ai o jumătate de oră să te îmbraci. Ar fi trebuit să te anunţ din vreme, dar eu însumi m-am hotărât să merg de abia la ora cinci, când mi s-a spus că are să fie un spectacol extraordinar cu participarea unei mari actriţe.

Şi spuse un nume care mă înfioră toată – un nume care, în zilele acelea, putea să înfioare întreaga Europă. Acum s-a aşternut asupră-i tăcerea, ecourile lui, pe vremuri vii, sunt acum înăbuşite. Cea care a purtat numele acesta s-a dus întru odihnă de mulţi ani, noaptea şi uitarea s-au închis peste fiinţa ei. Însă pe atunci era amiaza ei – o zi luminoasă ca a lui Sirius – înaltă, revărsându-şi lumina, strălucirea şi căldura.

— Merg, am să fiu gata în zece minute, am promis.

Şi am zburat de acolo, deloc opritã, mărturisesc, cititorule, de gândul care poate te-ar fi oprit acum pe dumneata însuţi: anume că a merge undeva numai cu Graham şi fără doamna Bretton ar fi putut da naştere la obiecţii şi vorbe. N-aş fi putut să concep, şi cu atât mai puţin n-aş fi putut să-i mărturisesc lui Graham un asemenea gând – un asemenea scrupul – fără riscul de a simţi un covârşitor dispreţ faţă de mine însămi pentru asemenea gânduri, căci aş fi aprins în mine un foc lăuntric al ruşinii atât de mistuitor încât cred că până la urmă mi-ar fi pârjolit însăşi viaţa din vene. Pe lângă aceasta, naşa mea, cunoscându-şi fiul şi cunoscându-mă pe mine, s-ar fi gândit mai degrabă să controleze o soră ieşind cu fratele ei decât să instituie vreo pază asupra felului în care ne-am fi petrecut noi timpul împreună.

Actuala împrejurare nu cerea o găteală deosebită. Rochia mea întunecoasă era de ajuns, şi pe ea o căutai în dulapul cel mare de lemn de stejar din dormitor, unde atârnau nu mai puţin de alte patruzeci de rochii. Însă se mai petrecuseră între timp schimbări şi reforme şi o mână dornică de inovaţii mai trecuse prin această garderobă atât de încărcată, ducând unele din rochiile acestea spre

pod – şi rochia mea, de care e vorba, printre ele. Trebuia să mi-o iau de acolo. Înşfăcai deci cheia de la mansardă şi pornii să urc scările, fără nicio teamă, şi aproape fără să mă gândesc la ce fac. Descuiai uşa şi pătrunsei înăuntru. Cititorul poate să mă creadă sau nu, fapt este că, atunci când intrai eu acolo, podul nu era cu totul cufundat în beznă, aşa cum ar fi trebuit să fie. Dintr-un anumit colţ răzbătea o lumină solemnă, ca a unei stele, doar că mai largă. Atât era de luminoasă, încât dezvăluia alcovul cel adânc cu o parte din draperia cea stacojie şi roasă trasă asupră-i. Dintr-o dată, pe tăcute, dispăru din faţa ochilor mei, şi cu ea şi draperia şi alcovul. Tot colţul acela al mansardei se afundă brusc în întuneric. Nu mă aventurai să cercetez ce-i acolo, n-aveam nici vreme şi nici dorinţa s-o fac. Smulgându-mi rochia, care era atârnată acolo pe perete, din fericire aproape de uşă, mă grăbii să ies, încuiai la loc uşa cu o grabă febrilă şi mă aruncai pe scări în jos, către dormitor.

Însă tremuram prea tare ca să mă pot îmbrăca. Mi-era cu neputinţă să-mi aranjez părul, să-mi închei copcile şi nasturii cu degete atât de nesigure, aşa că o chemai pe Rosine şi îi dădui o mică sumă de bani ca să mă ajute. Rosine era oricând dispusă să accepte asemenea atenţii, aşa că făcu pe dată tot ce-i sta în puteri. Îmi netezi şi-mi strânse părul la fel de bine cum ar fi făcut-o un coafor, îmi aşeză cu precizie matematică guleraşul de dantelă, îmi legă cum se cuvine panglicuţa la gât – pe scurt, îşi îndeplini rolul întocmai asemenea unei îndemânatice Phyllis cum ştia s-o facă numai când voia. După ce-mi dădu în mâini batista şi mănuşile, luă lumânarea şi-mi lumină drumul în jos pe scări. Până la urmă se vădi că-mi uitasem şalul. Fugi ea să-l aducă, şi eu mă oprii o clipă în vestibul împreună cu doctorul John s-o aşteptăm.

— Ce-i asta, Lucy, spuse el, privindu-mă cu atenţie. Văd la tine tulburarea aceea, de mai demult. N-a apărut călugăriţa cumva iarăşi?

Însă eu respinsei cu tărie această supoziţie. Mi-era necaz că aş putea fi bănuită de o repetare a iluziei de atunci. El rămase sceptic.

— Ea a fost, sunt foarte sigur de asta, spuse. Silueta ei, când trece prin faţa ochilor dumitale, îşi lasă în ei strălucirea asta deosebită şi o expresie pe care nimeni n-ar putea-o interpreta altfel.

— N-a fost deloc, insistai eu (dar, la drept vorbind, nu i-aş fi putut nega cu sinceritate apariţia).

— Dar văd toate simptomele vechi, afirmă el. Înfăţişarea asta deosebit de palidă şi, cum ar spune scoţienii, „zmucită”.

Era atât de încăpăţânat în ce spunea încât mă gândii că e mai bine să-i spun ce văzusem cu adevărat. Bineînţeles, el socoti că şi aceasta era doar un efect al aceleiaşi cauze. Era vorba de o iluzie optică – o maladie nervoasă, şi aşa mai departe. Nu-l credeam o iotă, însă nu îndrăzneam să-l contrazic, doctorii sunt foarte căpăţânoşi, cu neputinţă de clintit din închipuirile lor uscate, materialiste.

Rosine aduse şalul, şi mă ajută să urc în trăsură.

Teatrul era plin de spectatori până la refuz, se aflau acolo şi regalitatea şi nobilimea, palatul şi casele lumii bune se revărsaseră cu totul în lojile înghesuite până la margini. Mă socoteam, pe drept cuvânt, foarte privilegiată că-mi aveam şi eu un locşor în faţa acestei scene. Jinduisem de mult s-o văd pe fiinţa aceea despre ale cărei puteri auzisem lucruri de natură să-mi trezească închipuirile cele mai stranii. Mă întrebam dacă avea să-şi justifice renumele. Cu o stranie curiozitate, cu sentimente austere şi severe, dar şi cu interes – e drept că strunit –, mă aşezai, aşteptând spectacolul. Avea să mi se înfăţişeze acum un obiect de studiu cum ochii mei nu mai întâlniseră încă, era o planetă importantă şi necunoscută, dar care avea să-i fie înfăţişarea? Aşteptam s-o văd răsărind pe cerul meu.

Ea răsări la ceasurile nouă în seara aceea de decembrie. O văzui cum urcă deasupra zării. N-avea decât să strălucească încă de acolo cu măreţia ei palidă şi cu puterea ei nesmintită, însă pentru mine era o stea care-şi atinsese declinul. Văzută de aproape era un haos – găunoasă, pe jumătate consumată de propria-i strălucire, un glob pierit sau pe cale de a se stinge – pe jumătate revărsare de lavă, pe jumătate lucire fără putere.

Auzisem uneori despre această femeie spunându-se că e „obişnuită”, şi mă aşteptam să văd o asprime şi o posomorâtă osoasă – o înfăţişare mare, unghiuloasă, lividă. Ce am văzut cu adevărat era umbra unei Vashti regale, o regină care odinioară fusese strălucitoare ca lumina zilei, pălită acum asemenea luminii amurgului, şi consumată ca ceara unei luminări de mult aprinse.

O clipă – o clipă îndelungă – am socotit că era numai o femeie, chiar dacă o femeie cu adevărat unică, mişcându-se cu forţă şi graţie prin faţa mulţimii strânse să o privească. Curând îmi recunoscui greşeala. Iată! vedeam în făptura ei ceva care nu ţinea nici de făptura femeii şi nici de a bărbatului; în fiecare din cei doi ochi ai ei sălăşluia diavolul. Puterile acestea rele o susţineau de-a lungul întregii piese tragice, îi menţineau puterile istovite – căci nu mai era decât o creatură firavă –, şi pe măsură ce acţiunea se înteţea şi freamătul dramatic creştea, trupul întreg i se cutremura de pasiunile acestor demoni. Demonii aceştia ai adâncurilor scriau IADUL pe fruntea ei dreaptă şi arogantă. Ei îi ascuţeau glasul în sunetul chinuit pe care-l auzeam. Ei îi strâmbau faţa regească până o făceau mască demonică. Se arăta acolo în faţa noastră, sub chipul Urii, al Crimei, al Nebuniei.

Era o privire măreaţă, o revelaţie covârşitoare.

Era însă un spectacol josnic, oribil, imoral.

Spadasini care să se avânte să-şi verse sângele în nisipul arenei, tauri care să sfârtece sălbatic caii împrăştiindu-le măruntaiele – toate astea ar fi fost

spectacole mai blânde pentru ochii publicului, condimente mai puţin apăsătoare pentru gustul lui – decât această Vashti sfâşiată de şapte demoni, demonii care zguduiau temeliile sălii şi năruiau zidurile pe care le bântuiau, dar pe care nicio putere pe lume nu-i putea ostoi.

Suferinţa o lovise pe împărăteasa aceasta de pe scenă, şi ea se înfăţişa publicului fără să se plece, fără să simtă această suferinţă, intrase într-o luptă sălbatică, însă rămânea de neclintit în rezistenţa ei neomenească. Era acolo, nu învestmântată, ci dreaptă ca o statuie în falduri palide, antice, prelungi căzându-i la picioare. Fondul, decorul din jur şi duşumeaua scenei de un stacojiu aprins o scoteau şi mai mult în evidenţă, ca pe o formă de alabastru alb – ca argintul, mai bine zis ca însăşi Moartea.

Unde era artistul care zugrăvise acea Cleopatră la muzeu? N-avea decât să vină, să se aşeze aici şi să privească îndelung această viziune cu totul deosebită. Aici putea să caute schimonoseala grozavă, muşchiul încordat, sângele îmbelşugat, carnea bine hrănită pe care o idolatriza. Toţi cei cu înclinaţii materialiste aici trebuiau să vină să-şi îmbete ochii.

Spuneam că parcă nici nu-şi simţea suferinţele. Nu, cuvântul acesta al slăbiciunii ar fi o minciună. Pentru ea, tot ceea ce răneşte devenea pe loc o realitate întrupată, arătă într-adevăr ca o fiinţă care putea fi atacată din toate părţile, trântită la pământ, sfâşiată mărunt. Ea însăşi, care abia dacă era o substanţă concretă, se străduia să intre în conflict cu abstracţiile. În faţa calamităţilor se arăta asemenea unei tigroaice, oferindu-se rănilor, înfiorându-se sub arsura lor, supusă suferinţelor. Însă pentru ea suferinţa nu naşte nimic bun, lacrimile nu adapă răsăritul înţelepciunii; asupra bolii, asupra morţii însăşi îşi îndreaptă privirile nesupuse. Poate că era cu adevărat rea până în măduva oaselor, dar era şi puternică, şi puterea ei a învins Frumuseţea, a copleşit

Graţia şi le-a legat pe amândouă la picioarele ei, captive deopotrivă frumoase şi la fel de supuse pe cât de frumoase. Chiar şi în delirul cel mai dezlănţuit al energiei, fiecare din mişcările ei e o întreagă lume, regală, imperială, înălţându-se iradiant spre înalturi. Părul ei, despletit şi fluturându-i în răzvrătirile luptei, este şi acum tot părul unui înger, scânteindu-şi gloria sub aureolă. Căzută, răzvrătită, izgonită, ea îşi mai aminteşte încă de ceruri, unde i s-a născut răzvrătirea. Lumina cerească, urmărind-o şi în surghiunul ei, îi străbate ţărmurile şi îi arată şi mai limpede îndepărtata-i dezolare.

Să încercăm s-o aşezam acum pe Cleopatra, sau pe oricare altă făptură bicisnică, drept obstacol în calea ei, şi o vom vedea cum îşi croieşte nemiloasă drum prin carne şi sânge ca iataganul lui Saladin sfârtecând pernele voluptăţii. Paul Peter Rubens să se trezească din morţi, să se ridice din giulgiurile lui şi să aducă în faţa acestei făpturi armiile de femei trupeşe şi grase ale lui, puterea lui magică sau virtutea lui profetică dând viaţă penelului. Şi acesta, asemeni toiagului de demult, cu o singură lovitură să dezlănţuie o mare care, unindu-şi şuvoaiele o clipă desfăcute, să cotropească hoardele şi să năpădească dincolo de digurile sfărâmate.

Vashti nu era o actriţă bună, mi se spusese aceasta, şi am şi spus că nu arăta prea bine. Chiar dacă s-ar fi putut spune că era un duh, era un duh pogorât din Tophet. Dar, la urma urmelor, dacă o putere atât de lipsită de sfinţenie se poate urca din adâncuri, nu s-ar putea ca un duh într-aripat şi mai sacru să pogoare odată şi odată din înălţimi?

Oare ce gândea doctorul Graham despre fiinţa aceasta?

Intervale mai lungi de timp uitam să-mi mai întorc privirile spre el, să-l văd ce face sau să mă mai întreb care să-i fie gândurile. Magnetismul puternic al geniului îmi atrăgea inima în afara orbitei ei obişnuite; era ca o floare a soarelui, care-şi întorcea faţa dinspre miazăzi

spre o lumină orbitoare, dar nu una solară – ci o lumină roşie, cometară, şocantă pentru vedere şi pentru oricare alte simţuri. Mai văzusem şi înainte pilde de măiestrie actoricească, însă nu o demonstraţie artistică de natura aceasta; niciodată până atunci ceva care să uimească în aşa măsură Speranţa şi să-mi amuţească dorinţa, care să-mi buimăcească impulsurile, să-mi depăşească puterea de înţelegere; ceva care, în loc să mă îndemne să gândesc la ce aş fi putut încerca, mă chinuia, dimpotrivă, pentru că vedeam că nimic nu-mi era cu putinţă, ceva care se dezlănţuia cu puterea unui torent îngheţat, adânc revărsându-şi cataractele şi purtând cu sine sufletul, ca pe o frunză, în şuvoiul măreţ al cursului său.

Domnişoara Fanshawe, cu bine ştiuta ei putere de judecată, îl calificase pe doctorul Bretton drept un bărbat serios, pasionat, prea grav şi prea imprevizibil. Eu nu-l vedeam astfel, nu-i puteam atribui asemenea defecte. Natura sa intimă nu era meditativă şi nici dispoziţia lui obişnuită nu era sentimentală. Era impresionabil ca oglinda apei, dar aproape deopotrivă neimpresionabil. Briza, soarele îl mişcau – însă metalul nu l-ar fi putut atinge, şi nici focul aprinde.

Doctorul John ştia să gândească, şi gândea bine întotdeauna, însă era mai degrabă un om de acţiune decât un reflexiv; putea să simtă – şi să simtă cu acuitate în felul lui, însă inima lui nu avea coarde pentru entuziasme; unor influenţe luminoase, blânde, dulci, buzele şi ochii lui le acordau o primire deopotrivă de dulce şi blândă. Frumoase ca nuanţele trandafirului şi argintului, ale perlei şi purpurei care colorează norii de vară; pentru ceea ce ţinea de furtună, pentru ce era sălbatic şi intens, primejdios, brusc şi înflăcărat, el nu simţea simpatie şi nu găsea în sine consonanţe. Când am găsit un răgaz să-mi arunc privirile spre el, mă amuză şi mă încântă să constat că o urmărea pe sinistra şi atotstăpânitoarea Vashti, nu cu uimire şi nici cu adoraţie,

nici chiar cu consternare, ci pur şi simplu cu o intensă curiozitate. Chinurile ei nu-l atingeau, gemetele ei profunde, mai rele decât ţipetele – nu-l emoţionau prea mult, furia ei îl tulbura într-o măsură – dar nu până la a-l umple de oroare. Ce englez rece era! Stâncile palide ale Angliei sale nu priveau cu mai mult calm spre apele învolburate ale strâmtorii decât urmărea el inspiraţia pitică a actriţei în seara aceea.

Privindu-i faţa aş fi vrut mult să-i aflu părerea exactă, şi în cele din urmă îi adresai o întrebare. La sunetul glasului meu se trezi parcă din somn, căci căzuse pe gânduri aşa cum avea uneori obiceiul şi gândurile acestea îl făceau absent cu totul. Cum îi plăcuse Vashti? voiam eu să aflu.

— H-m-m-m, a fost primul său răspuns, nu prea articulat dar în orice caz expresiv.

Şi apoi un surâs cu totul straniu îi pluti pe buze, un surâs atât de critic încât părea aproape răutăcios. Îmi închipui că faţă de firile de categoria ei sentimentele lui erau aproape răutăcioase. În câteva fraze scurte îmi comunică părerile şi sentimentele sale faţă de această actriţă. O judeca doar ca pe o femeie, nu ca pe o artistă, şi judecata sa era nimicitoare.

Noaptea aceea era însemnată acum în cartea vieţii mele, nu cu alb, ci cu o cruce roşie. Însă ea nu se încheiase încă şi mai erau încă amintiri menite să fie înscrise acolo cu litere de neşters.

Către miezul nopţii, când tragedia evolua către deznodământul ei întunecat, în scena morţii, şi când cu toţii îşi reţineau respiraţia, şi chiar şi Graham îşi muşca buzele şi-şi încruntase fruntea, stând locului, transfigurat, impresionat – când tăcerea se lăsase în sala teatrului, când privirile tuturor ochilor se concentrau într-un singur punct, când toate urechile se aţinteau spre o singură ţintă –, când nu se mai vedea decât o siluetă albă prăbuşită pe o bancă, tremurând toată în lupta cu ultimul ei duşman, cel mai neîmpăcat şi care o covârşea treptat –, când nu

se mai auzea nimic altceva decât glasul ei tremurător, gâfâielile, respiraţia ei încă neîmblânzită, încă sfidătoare, când, cum se părea, o voinţă, încă neînvinsă, îi însufleţea trupul muribund, încleştat în lupta cu soarta nemiloasă şi cu moartea, luptându-se pentru ultimele suflări, pentru ultima picătură de sânge, rezistând încă cu ultimele puteri ale facultăţilor ei, să mai vadă, să mai audă, să mai respire încă, să mai trăiască, până în ultima clipă, aproape chiar dincolo de această ultimă secundă, când moartea se adresează tuturor simţurilor şi întregei fiinţe – „Până aici şi niciun pas mai departe!” – în sfârşit, atunci, un freamăt rău-prevestitor se auzi din culise, se auziră paşi repezi, glasuri ridicate febril. Ce se întâmplase? se întrebau toţi în sală. O flacără, un miros de fum ne dădu răspunsul.

„Foc!” se auzi un strigăt la galerie. „Foc!” se repetă ca un ecou, ţâşnind din toate părţile. Şi apoi, mai repede decât ar putea descrie cuvintele, se dezlănţui panica, devastatoare, covârşitoare – un haos, egoist, surd, orb.

Şi doctorul John? Cititorule, îl văd şi acum cu faţă calmă, plină de curaj şi linişte.

— Lucy are să rămână liniştită, ştiu asta, spuse, privindu-mă cu aceeaşi bunătate, cu aceeaşi linişte şi fermitate pe care le vădea acasă la mama sa, în faţa căminului. Da, astfel sfătuită cred că aş fi rămas netulburată în mijlocul unui cutremur care să răstoarne stâncile, deastfel, instinctul meu îmi spunea că trebuie să rămân calmă în împrejurările actuale, şi nici cu preţul vieţii nu m-aş fi clintit de la locul meu ca să-i adaug tulburărilor lui, să-i înfrâng voinţa sau să-i abat spre mine atenţia. Eram în staluri şi câteva clipe în jurul nostru nu fu decât agitaţie şi tulburare.

— Ce înspăimântate sunt femeile! spuse el, dar dacă bărbaţii n-ar fi şi ei speriaţi, s-ar putea menţine ordinea. Ce privelişte urâtă: nu văd în jurul meu decât animale dezlănţuite pe care dacă mi-ar fi la îndemână i-aş culca

cu pumnul meu la pământ. Văd că sunt femei mai curajoase decât bărbaţii. Uite una acolo – Doamne Dumnezeule!

Când Graham tocmai îmi spunea acestea, o fată care rămăsese liniştită, agăţată de braţul însoţitorului ei, în faţa noastră, fu dintr-o dată smulsă din braţul protectorului ei de către o brută care trecu în fugă pe lângă ei şi aruncată aproape sub picioarele mulţimii. Dispăruse de o clipă, când Graham se şi aruncă înainte; unindu-şi puterile, el şi cu domnul care o însoţea pe fată, un om puternic deşi avea părul alb, împinseră în lături mulţimea. Fata rămăsese nemişcată cu capul şi părul ei lung alunecându-i pe umăr, părea să-şi fi pierdut cunoştinţa.

— Las-o în grija mea, sunt medic, spuse Graham.

— Dacă dumneata nu însoţeşti nicio doamnă, am să ţi-o las în grijă, spuse celălalt. Susţine-o dumneata şi eu am să caut să croiesc drum pe aici; trebuie s-o scoatem la aer.

— Eu sunt cu o doamnă, spuse Graham, însă ea nu ne va fi povară.

Mă chemă din ochi. În clipa aceea eram despărţiţi de lumea din jur. Hotărâtă să-i ajung alături, pătrunsei prin mulţimea dezlănţuită, strecurându-mă cum puteam.

— Agaţă-te de mine şi nu-mi da drumul, spuse el şi eu îi dădui ascultare,

Călăuza noastră se dovedi a fi un bărbat puternic şi plin de îndemânare. El despică masa de oameni ca pe nişte valuri. Cu răbdare şi perseverenţă îşi croi drum prin stâncile de trupuri – atât de dense, de înăbuşitoare, de încinse – şi ne scoase la aerul proaspăt al nopţii.

— Sunteţi englez? spuse, întorcându-se o clipă spre doctorul Bretton, când ajunserăm în stradă.

— Englez. Vorbesc cumva cu un compatriot? îi răspunse acesta.

— Da. Fiţi bun şi aşteptaţi-mă o clipă aici până îmi

găsesc trăsura.

— Tăticule, nu am fost rănită, spuse atunci o voce de fetiţă. Eşti aici, tăticule?

— Eşti cu un prieten şi tăticul dumitale e aici, aproape.

— Spuneţi-i vă rog că n-am nimic, numai umărul mă doare puţin. O, umărul. M-au călcat în picioare aici.

— E poate un os dizlocat, murmură doctorul, să nădăjduim că nu s-a întâmplat şi altceva mai rău. Lucy, ajută-mă te rog o clipă.

Îl ajutai în vreme ce căuta să-i cerceteze umărul rănit. Ea îşi înăbuşi un geamăt şi rămase, răbdătoare şi liniştită, în braţele lui.

— Ce uşoară e, spuse Graham, parcă-i un copil! şi-mi şopti la ureche: „De fapt e un copil, nu-i aşa Lucy? Cam câţi ani crezi c-ar putea să aibă?”

— Nu sunt copil – sunt o fată mare, de şaptesprezece ani, răspunse pacienta, cu gravitate şi cu demnitate, şi adăugă îndată: Spuneţi-i lui tăticu să vină, mi-e frică.

Trăsura se apropie. Tatăl ei îl ajută pe Graham, însă atunci când trecu din braţele lui în ale celuilalt, fu lovită şi gemu iarăşi.

— Scumpa mea! spuse tatăl ei cu tandreţe, apoi, întorcându-se spre Graham: Aţi spus că sunteţi medic?

— Da, sunt doctorul Bretton din *La Terrasse.*

— Bun. Vreţi să urcaţi în trăsura mea?

— Am şi eu trăsura aici. Merg s-o iau şi vă însoţesc

— Atunci, vă rog să ne urmaţi.

Şi ne dădu adresa: Hotel Crécy, pe strada Crécy.

Îl urmarăm. Trăsura mergea repede. Eu şi cu Graham râmaserăm tăcuţi. Totul, părea o aventură.

Pierzând câtva timp până ne găsirăm trăsura, am ajuns la casa indicată cam la vreo zece minute după cei doi străini. Era ce se cheamă în străinătate un hotel; un şir de locuinţe, nu un han propriu-zis, o masă impozantă de construcţii cu un arc uriaş la intrarea principală, ducând printr-un gang boltit într-o curte mică pătrată înconjurată

de clădiri din toate părţile.

Am coborât din trăsură, am urcat o scară impunătoare, largă, şi ne-am oprit la apartamentul numărul doi, pe al doilea palier. Jos se afla locuinţa nu ştiu cărui *prince Russe*[1], cum mă informă Graham. Sunând la cea de a doua uşă mare, am fost primiţi. Am văzut în faţa noastră un şir de camere uriaşe. Anunţaţi de un slujitor în livrea, am intrat într-un salon cu un cămin uriaş în care ardea un foc englezesc şi ai cărui pereţi luceau de oglinzi uriaşe. În faţa căminului se aflau câteva persoane: o siluetă firavă ascunsă într-un fotoliu adânc, una sau două femei învârtindu-se în jur preocupate, domnul cu părul alb privindu-le cu îngrijorare.

— Unde e Harriet? Aş vrea să vină Harriet, spunea glasul fetiţei, moale.

— Unde e doamna Harriet? întrebă nerăbdător domnul cu părul alb, adresându-se cu oarecare asprime slujitorului care ne condusese înăuntru.

— Îmi pare rău că trebuie să vă spun că e plecată din oraş, domnule. Domnişoara i-a dat permisiunea să lipsească până mâine.

— Da, i-am dat drumul – s-a dus s-o viziteze pe sora ei. I-am spus eu că poate să se ducă, îmi aduc aminte acum, interveni tânără, şi acum îmi pare rău, căci Manon şi Louison nu înţeleg nicio vorbă din ce spun eu şi uneori mă tulbură, chiar dacă fără voia lor.

Doctorul John şi domnul cel străin schimbară acum un salut şi în vreme ce se retrăseseră la o parte să stea de vorbă, eu mă apropiai de fotoliu şi, văzând de ce avea nevoie micuţa bolnavă, i-am dat eu o mână de ajutor.

Eram încă ocupată cu ea când Graham se apropie şi el. Se pricepea la chirurgie la fel de bine ca şi la medicina generală şi, examinând-o cu atenţie, constată că nu era necesară o îngrijire mai deosebită pe care el să nu fi fost în măsură să i-o acorde. Dădu dispoziţie să fie dusă în

[1] Prinţ rus.

camera ei şi îmi şopti apoi:

— Du-te şi dumneata cu ele, Lucy. Par să nu fie prea isteţe, dar ai să poţi cel puţin să le supraveghezi şi astfel s-o ajuţi şi pe ea. Trebuie să ne purtăm cu ea cât se poate mai delicat.

Camera fetei era o încăpere umbrită de draperii albastre, vaporoase ca nişte voaluri. Patul era alb ca zăpada – nepătat, moale, numai văluri. Spunându-le femeilor să se dea la o parte, o dezbrăcai eu pe stăpână lor fără ajutorul lor, bine intenţionat însă stângaci. Nu eram suficient de liniştită ca să notez prea distinct fiecare din amănuntele gătelii pe care o ajutai pe bolnavă să o dezbrace, dar impresia pe care mi-o făcură în general vestmintele ei fu una de eleganţă, delicateţe şi gust desăvârşit, care, mai târziu, când am ajuns să mă mai gândesc la asta, îmi oferiră un contrast ciudat cu detalii cunoscute din înfăţişarea domnişoarei Fanshawe.

Fata era o creatură micuţă, delicată, dar perfect proporţională. Pe când îi pieptănam părul bogat şi frumos, atât de strălucitor şi de moale şi de o nuanţă atât de fermecătoare, mi se dezvălui privirilor faţa ei tânără, palidă, istovită dar frumoasă. Fruntea îi era limpede şi netedă, sprâncenele bine desenate, însă blânde şi pierzându-se abia simţit la tâmple. Ochii ei erau un dar splendid al firii – frumoşi şi plini, mari, adânci, părând să-i stăpânească toate trăsăturile – fără îndoială capabili să exprime multă sensibilitate în alte momente şi în alte împrejurări, însă acum bolnavi şi plini de suferinţă. Avea un ten desăvârşit, gâtul şi mâinile străbătute de vine ca petalele unei flori. O lucire de mândrie îngheţată da farmec acestui chip atrăgător şi buza avea o arcuire care, dacă aş fi văzut-o în împrejurări normale, mi s-ar fi părut nejustificată şi exprimând la această tânără domnişoară o părere cu totul greşită despre viaţă şi treburile omeneşti.

Comportarea ei sub mâinile doctorului mă făcu la început să surâd. Nu era chiar copilărească — mai curând

răbdătoare şi fermă – totuşi, *o* dată sau de două ori i se adresă cu oarecare bruscheţe şi asprime, comunicându-i că o doare şi că trebuie să se străduiască să o menajeze. Îi vedeam şi ochii mari aţintindu-i-se pe faţă cu o expresie solemnă, ca ai unui copil uimit. Nu ştiu dacă Graham fu conştient de această privire şi chiar dacă o simţi avu grijă să nu complice lucrurile sau să o descumpănească răspunzând unei asemenea priviri. Părerea mea e că şi-a îndeplinit misiunea medicală cu o grijă şi blândeţe deosebite, cruţându-i pe cât posibil orice suferinţă. Dealtfel şi ea remarcă aceasta, atunci când el termină, spunându-i:

— Îţi mulţumesc, domnule doctor… şi noapte bună.

Îi vorbea cu multă recunoştinţă, însă am remarcat iarăşi privirea aceea gravă, directă, de o gravitate şi intensitate care mi se părură stranii.

Se pare că loviturile nu fuseseră prea serioase. Tatăl ei primi asigurările în această privinţă cu un surâs care mi-l făcu aproape prieten – atât era de deschis şi recunoscător. Îşi exprimă recunoştinţa faţă de Graham cu toată seriozitatea, aşa cum se cuvenea să se poarte un englez faţă de cineva care îi făcuse un serviciu dar care îi rămânea totuşi străin. Îl rugă de asemenea să-i mai facă o vizită a doua zi.

— Tăticule, se auzi glasul din patul cu draperiile trase – mulţumeşte-i şi tinerei doamne, mai e aici dânsa?

Deschisei puţin draperiile şi-i aruncai o privire şi un surâs. Se instalase acum comod, arăta frumoasă, deşi cam palidă. Faţa îi era delicat desenată şi dacă la prima privire părea mândră, bănuiesc că, obişnuindu-te cu ea, o vedeai treptat mai blândă.

— Îi mulţumesc doamnei din toată inima. Ştiu că a fost foarte bună cu copilul meu. Nici nu îndrăznesc să-i povestesc doamnei Hunt cine i-a ţinut locul şi a făcut ce trebuia să facă dânsa, are să se simtă ruşinată şi puţin geloasă.

Şi astfel, cu cea mai mare prietenie, schimbarăm saluturile şi, după ce ni se oferi cu toată bunătatea ceva de mâncat, ceea ce refuzarăm ţinând seama de ora târzie, am părăsit palatul Crécy.

În drumul nostru de întoarcere am trecut din nou prin faţa teatrului. Totul era cufundat în tăcere şi în întuneric. Mulţimea agitată se risipise, dispăruse – lămpile ca şi începutul de incendiu se stinseseră şi erau date uitării. A doua zi, ziarele aveau să arate că nu fusese vorba decât de o draperie pe care căzuse o scânteie şi care luase foc, dar fusese stinsă într-o clipă.

24.
MONSIEUR DE BASSOMPIERRE

CEI CARE TRĂIESC SINGURATICI, ale căror vieţi se desfăşoară în liniştea şcolilor sau a altor sălaşuri retrase între ziduri şi departe de lume, sunt uneori meniţi să dispară pe neaşteptate şi pentru multă vreme din amintirea prietenilor, a celor care îşi duc viaţa mai în mijlocul mulţimii. Fără o justificare imediată poate, şi urmând uneori după o perioadă de mai neobişnuită intimitate – după o mulţime de mici împrejurări mai animate a căror urmare firească ar fi părut să fie o înteţire a relaţiilor mai degrabă decât întreruperea lor — se produce o tăcere, o pauză, o linişte fără cuvinte, o perioadă întreagă de uitare. Şi o asemenea pauză continuă, deopotrivă de desăvârşită şi de neexplicată. Scrisoarea, comunicarea, odinioară frecvente, sunt

întrerupte, vizitele, până atunci periodice, nu se mai produc. Cartea, scrisoarea, sau orice alte semne care vorbeau amintirii nu mai sosesc.

Întotdeauna există motive cât se poate de îndreptăţite pentru asemenea pauze, dar cel părăsit nu le ştie. Deşi el a rămas nemişcat în chilia lui, legăturile sale continuă să se rotească în afară, în vălmăşagul vieţii. Acelaşi interval gol, care pentru el trece atât de încet încât până şi ceasul pare să se fi oprit şi orele fără aripi par să se târască asemenea unor pelerini obosiţi care se opresc la marginea drumului – acelaşi interval colcăie poate de întâmplări şi pare gâfâitor de aventuri pentru prietenii, săi.

Ermitul acesta – dacă este un ermit cu scaun la cap – îşi va stăpâni gândurile şi-şi va zăgăzui simţămintele în aceste săptămâni de iarnă lăuntrică, El va şti că Destinul i-a menit să-l imite în anumite clipe pe bursucul adormit şi se va cuibări cât mai strâns, refugiindu-se într-o firidă din zidul vieţii, supunându-se cu răbdare vânturilor care-l bat şi curând îl închid, îmbrăcându-l în gheaţa care-l va păstra în vreme.

Nu-i rămâne decât să spună: „E bine aşa, aşa trebuie să stea lucrurile, din moment ce aşa şi stau”. Şi poate că într-o zi sepulcrul acesta înzăpezit se va deschide, blândeţea primăverii se va întoarce, soarele şi vântul dinspre miazăzi vor ajunge iarăşi până la el, gardurile vii vor înmuguri, trilurile păsărelelor şi cântecul izvoarelor eliberate îl vor chema la o reînviere frumoasă. Poate că aşa se va întâmpla, poate că nu. S-ar putea şi ca îngheţul să-i pătrundă până în inimă şi ea să nu i se mai dezgheţe niciodată. Când va veni primăvara, poate că o cioară sau o coţofană îi va mai dibui în spărtura din zid doar oasele îngheţate. Dar chiar şi atunci, totul va fi bine; trebuie să ne gândim că el ştia de la început că e o fiinţă muritoare şi că într-o zi trebuie să urmeze calea firii. Mai bine mai curând decât niciodată.

După acea seară de la teatru plină de întâmplări, urmară pentru mine şapte săptămâni la fel de pustii ca şapte foi albe de hârtie. Niciun cuvânt nu se înscria pe vreuna din ele, nicio vizită, niciun semn.

Cam pe la mijlocul acestei perioade, mă năpădi gândul că li se întâmplase ceva prietenilor mei din *La Terrasse.* Perioadele acestea pustii sunt mai întotdeauna înnorate pentru cei singuratici, nervii li se îndurerează de încordarea îndelungii aşteptări; îndoielile, până atunci ţinute deoparte, se adună acum compacte şi – căpătând puteri prin acumulare – se revarsă asupră-le cu o forţă devastatoare. Şi noaptea însăşi ajunge să-i fie neprielnică, iar somnul nu se mai împacă acum cu firea lui, tresăriri şi tulburări îi bântuie culcuşul, cete sinistre de vise rele cu grozăvii şi nefericiri, cu tristeţea părăsirii pe frunte îşi strâng forţele împotriva lor. Sărmanul însingurat! Se străduieşte din răsputeri să facă faţă nefericirii, însă rămâne slab şi fără puteri în pofida acestor străduinţe.

Către cea din urmă din aceste şapte săptămâni lungi am ajuns să recunosc ceea ce de-a lungul celorlalte şase mă străduisem din toate puterile să nu recunosc – convingerea că asemenea perioade de tăcere erau inevitabile, rezultatul unor împrejurări anume, o hotărâre a destinului, partea care-mi era mie hărăzită în viaţă. Înţelegeam mai ales că nu trebuia să-mi pun nicio întrebare, şi că nu trebuia să mă plâng de aceasta. Desigur, nu mă condamnam că sufăr, mulţumesc cerului că aveam un simţ al dreptăţii real care nu mă lăsa pradă exagerărilor prosteşti ale acuzaţiilor împotriva mea însămi; şi, departe de a-i condamna pe ceilalţi pentru tăcerea lor, în sinea mea îi ştiam fără vină şi în inima mea îi recunoşteam ca atare, era însă un timp prin care treceam cu greutate şi cu istoveală şi jinduiam în sinea mea după vremuri mai bune.

Am încercat diferite expediente pentru a-mi umple

zilele. Am început o broderie mai complicată, am studiat cu toată silinţa limba germană, m-am apucat să citesc cu sârg cărţile cele mai groase şi mai aride din bibliotecă, în toate eforturile, mă străduiam să fiu cât mai constantă. Făceam undeva vreo greşeală? Foarte probabil că da. Ştiu doar că rezultatul a fost că mă simţeam ca cineva care roade o pilă pentru a-şi astâmpăra foamea, sau care soarbe apă sărată pentru a-şi potoli setea.

Ceasul chinurilor mele era cel în care sosea poşta. Din nefericire, ştiam bine asta şi încercam zadarnic să mă fac să uit lucrul acesta, temându-mă de tortura aşteptării şi de momentul de dezamăgire amară care zilnic preceda şi urma acelui moment de durere.

Îmi închipui că animalele captive în cuşcă şi hrănite astfel ca întotdeauna să fie pe punctul de a muri de foame îşi aşteaptă hrana cum aşteptam eu o scrisoare. O! — ca să spun adevărul şi să las la o parte tonul acesta de falsă linişte pe care, ca să mi-l mai impun, ar însemna să-mi depăşesc cu totul puterile – am trecut în aceste şapte lungi săptămâni prin spaime şi suferinţe amare, prin cazne lăuntrice stranii, prin mizerabile pierderi ale speranţei, prin insuportabile clipe de deznădejde. Aceasta din urmă se apropia uneori atât de mult de mine încât îi simţeam răsuflarea de gheaţă. O simţeam ca un suflu rece care mă pătrunde adânc şi-mi opreşte orice tresăriri în inimă şi mă aruncă pradă unei apăsări de nesuportat. Scrisoarea, scrisoarea atât de iubită, nu venea – şi ea ar fi fost singura mângâiere şi dulceaţă pe care aş fi putut-o aştepta în viaţă.

În chinurile acestei secete mă reîntorceam iarăşi şi iarăşi la micul pacheţel din caseta mea – cele cinci scrisori. Ce plină de strălucire mi se părea luna aceea de zile care văzuse răsărind pe cerurile ei aceste cinci stele! Mă reîntorceam la ele întotdeauna noaptea şi, neîndrăznind să cer în fiecare seară câte o lumânare din bucătărie, mi-am procurat o lumânare de ceară şi

chibrituri cu care să mi-o aprind, şi în ceasul de studiu mă furişam sus în dormitor şi mă ospătam cu ceea ce reprezenta pâinea mea cea de toate zilele. Nu mă hrănea, sufeream în faţa ei şi ajunsesem slabă ca o umbră, altminteri nu eram bolnavă..

Stăteam acolo şi citeam astfel într-o seară – simţind cum puterea de a mai citi mă părăsea treptat, căci scrisorile acestea, citite de atâtea ori, îşi pierduseră substanţa şi înţelesul, aurul mi se pierdea în faţa ochilor şi mă jeluiam de marea mea dezamăgire – când deodată un pas grăbit s-a auzit alergând în sus pe scări. Cunoşteam pasul Ginevrei Fanshawe, fusese invitată la masă în oraş în seara aceea, revenea acum şi venea să-şi pună şalul şi haina în garderobă.

Aşa şi era. Intră învestmântată în mătase viu colorată, cu şalul alunecându-i de pe umeri şi cu buclele pe jumătate desfăcute de umezeala nopţii căzându-i neglijente şi grele pe gât. De-abia avusesem vreme să-mi închid la loc comoara în casetă, când ea ajunse alături de mine. Părea să nu se afle în cea mai bună dispoziţie.

— A fost o seară stupidă. Oamenii ăştia sunt nişte prostănaci, începu ea.

— Cine? Doamna Cholmondeley? Credeam că găseşti întotdeauna seratele ei încântătoare.

— N-am fost la doamna Cholmondeley.

— Zău? Ai găsit prieteni noi?

— A venit unchiul meu de Bassompierre.

— Unchiul de Bassompierre! Şi nu-ţi pare bine? Credeam că e favoritul tău.

— Ai crezut greşit. Omul acesta e odios. Îl urăsc.

— Pentru că e un străin sau pentru vreun alt motiv la fel de important?

— Nu e străin. Omul e englez de-a binelea, Dumnezeu ştie, şi avea şi nume englezesc până acum vreo trei-patru ani. Maică-sa a fost străină, din familia de Bassompierre, şi unele din rudele ei au murit şi i-au lăsat lui nişte

proprietăţi, un titlu şi numele ăsta. Acum e un om mare.

— Şi de asta îl urăşti?

— Parcă nu ştiu eu ce spune mama despre el? Nici nu e unchiul meu, e însurat numai cu sora mamei. Mama îl detestă, zice că a omorât-o pe mătuşa Ginevra cu răutatea lui. Parcă e un urs. Ce seară plicticoasă! continuă ea. Nici nu mă mai duc la palatul ăla al lui. Închipuie-ţi că mă vezi străbătând o cameră cât toate zilele, singură, – şi cum un bărbat masiv de vreo cincizeci de ani se îndreaptă spre mine, iar după câteva momente de conversaţie îmi întoarce pur şi simplu spatele şi iese din cameră. Ce maniere! Cred că-l mustră conştiinţa, că toţi de acasă spun că semăn leit cu mătuşa Ginevra. Mama zice deseori că asemănarea asta e de-a dreptul caraghioasă.

— Tu ai fost singura vizitatoare?

— Singura? Da, şi mai era şi domnişorica, verişoara mea, o micuţă răsfăţată şi răzgâiată.

— Domnul de Bassompierre are o fată?

— Da, da, nu mă mai plictisi şi dumneata cu întrebările. O, Doamne! Ce obosită sunt! Căscă şi lăsându-se să cadă fără ceremonie pe patul meu, adăugă: Se pare că domnişoara asta a fost aproape călcată în picioare la o înghesuială la teatru acum câteva săptămâni.

— A, da? Nu cumva au un palat mare pe *rue Crécy?*

— Chiar. De unde ştii?

— Am fost şi eu acolo.

— Da? Zău? Ca să vezi. În vremea din urmă ai cam fost peste tot. Mi-nchipui că mama Bretton te-a dus. Ea şi cu Esculap au intrare liberă în apartamentele domnului de Bassompierre. Se pare că „băiatul meu John” i-a dat asistenţă medicală domnişoarei cu prilejul accidentului de atunci. Accident? Haida-de! Numai afectare, aşa! Nici nu cred că ar fi fost strivită cum merită pentru aerele pe care şi le dă. Şi acum s-a ajuns chiar la o mare intimitate, am şi auzit vorbindu-se de una şi de alta. O, ce stupizi mai

sunt şi ăştia cu toţii!

— Cu toţii? Parcă spuneai că ai fost singura lor vizitatoare.

— Aşa am spus? Ştii şi dumneata, nu te mai uiţi la ce vorbeşti când e vorba de o bătrână doamnă şi băiatul ei.

— Doctorul şi doamna Bretton au fost şi ei în seara asta la domnul de Bassompierre?

— Da, da. În mărime naturală, şi domnişoara a făcut pe gazda. Ce păpuşică cu aere preţioase mai e şi asta!

Acră şi negăsindu-şi locul de supărare, domnişoara Fanshawe începu să dea în vileag cauzele deprimării. Se petrecuse o retragere din funcţie a fostului său adorator, o diversiune sau chiar o totală dispariţie a atenţiilor şi omagiilor cu care era obişnuită. Cochetăria ei nu mai avusese efect, vanitatea ei fusese jignită. Spumega acum.

— S-a făcut bine domnişoara de Bassompierre? am întrebat eu.

— La fel de bine ca şi dumneata sau ca mine, fără nicio îndoială, dar e afectată, şi-şi dă aere de bolnavă ca să-i atragă atenţia doctorului. Şi s-o vezi pe bătrâna doamnă cum o ajută să se întindă, languros, pe canapea, şi „băiatul meu John” care-i interzice să se tulbure prea tare şi aşa mai departe – pfui! o scenă de-a dreptul dezgustătoare.

— N-ai fi zis deloc aşa, dacă nu s-ar fi schimbat, deodată obiectul atenţiilor lui, dacă ai fi fost tu în locul domnişoarei de Bassompierre.

— Crezi? Nu pot să-l sufăr pe „băiatul meu John”.

— ”Băiatul meu John”? La cine te referi? Mama doctorului Bretton nu-i spune niciodată aşa.

— Aşa ar trebui să-i spună. E un caraghios şi un nesuferit, John ăsta.

— Spui un neadevăr când vorbeşti aşa, şi acum să ştii că am ajuns şi eu la capătul răbdării. Îţi spun cu toată hotărârea să te ridici de pe patul meu şi să părăseşti

camera asta.

— Ce te-ai înfierbântat aşa? Te-ai făcut ca un mac de roşie la faţă. Mă şi întreb uneori ce te face aşa de sensibilă *à l'endroit du gros Jean*?[1] John Anderson, băiatul meu John! O, ce nume distins.

Tremurând de o exasperare pe care ar fi fost o nebunie să mi-o dau în vileag – căci nu mă puteam măsura cu această cochetă, cu acest fluture uşuratic – stinsei lumânarea, încuiai sertarul şi o lăsai singură, întrucât nu vroia să mă lase ea pe mine singură. Oricât era de neînsemnată, ajunsese să mă scoată din sărite.

A doua zi era joi şi începea vacanţa. După ce am terminat micul dejun m-am retras în prima sală de clasă. Ceasul cel temut, când sosea poşta, se apropia, şi stam acolo aşteptându-l aşa cum o făptură care vede fantome îşi aşteaptă spectrul. Era mai puţin probabil ca oricând să fi sosit o scrisoare, dar, oricât mă străduiam să nu mă gândesc la asta, nu-mi puteam scoate din minte că aşa ceva era totuşi cu putinţă. Pe măsură ce trecea vremea, o nelinişte, aproape o spaimă, cu totul neobişnuită, puse stăpânire pe mine. Era o zi cu vânt de răsărit, aspru, iernatic, şi intrasem de mai multă vreme în acea tovărăşie posomorâtă cu vântul şi cu schimbările vremii, atât de puţin cunoscută şi atât de neînţeleasă celor sănătoşi. Vântul dinspre nord şi dinspre răsărit aveau o influenţă teribilă asupra mea, făcându-mi toate suferinţele mai ascuţite, toate tristeţile mai apăsătoare. Vântul dinspre miazăzi putea să mă liniştească, cel dinspre apus uneori chiar să mă înveselească, afară, fireşte, de cazul că aduceau pe aripile lor povara norilor de furtună, sub a căror apăsare şi fierbinţeală mi se istoveau puterile.

Oricât era de friguroasă şi de întunecoasă ziua aceea de ianuarie, îmi amintesc că am ieşit din clasă şi am alergat, fără bonetă pe cap, până în fundul grădinii,

[1] Când vine vorba de marele Jean

întârziind acolo printre boschetele golaşe, în speranţa deznădăjduită că, dacă poştaşul va suna, nu voi fi acolo să-l aud, şi poate astfel aveam să fiu cruţată de acea încordare nervoasă aproape de nesuportat care nu-mi dădea odihnă. Am zăbovit acolo până mi s-a făcut teamă că voi atrage atenţia asupra mea prin lipsa prea îndelungată. Mi-am îngropat capul în şorţ şi mi-am astupat urechile de spaima că am să aud soneria aceea chinuitoare care, eram sigură, avea să fie urmată de tăcerea desăvârşită, de golul acela înspăimântător pentru mine. În cele din urmă m-am aventurat să pătrund iarăşi în prima sală de clasă, unde, cum nu era încă ora nouă, nu intraseră elevele. Primul lucru pe care-mi căzură ochii a fost un obiect alb pe pupitrul meu negru, un obiect plat, alb. Sosise într-adevăr poşta şi eu nu auzisem nimic. Rosine îmi vizitase chilia, şi, asemenea unui înger, lăsase un semn al trecerii sale. Lucrul acela strălucitor de pe pupitrul meu era într-adevăr o scrisoare, o scrisoare adevărată, am văzut asta de departe, şi, cum nu aveam decât o singură persoană pe lume care să-mi scrie scrisori, era sigur că venea de la acea persoană. Îşi mai amintea deci de mine. Ce tresărire profundă de recunoştinţă mi-a străbătut atunci întreaga fiinţă!

Apropiindu-mă, aplecându-mă asupra pupitrului, privind scrisoarea aceasta, tremurând dar aproape cu certitudinea că voi vedea un scris cunoscut, mi-a fost dat să văd, dimpotrivă, o scrisoare cu totul necunoscută – cu un scris moale, femeiesc în locul literelor ferme, bărbăteşti. M-am gândit atunci că soarta era prea crudă cu mine şi am spus, cu glas tare: „Ce cruzime!”

Dar am trecut şi peste suferinţa aceasta. Viaţa rămâne viaţă, oricare i-ar fi suferinţele, ochii şi urechile ne rămân cu simţurile lor, chiar dacă speranţa în ceea ce ar putea aduce ele plăcut dispare şi sunetul care să mângâie cade în tăcere.

Am deschis biletul. Recunoaştem bine scrisul. Venea

din *La Terrasse,* şi spunea:

Dragă Lucy,

Îmi vine acum în minte că trebuie să te întreb ce ai făcut în toată vremea asta, de vreo lună sau două? Nu că aş crede că ţi-ar fi greu să ne spui în amănunt ce ai făcut, cum ţi-ai petrecut timpul. Cred că eşti la fel de ocupată şi fericită, cum suntem şi noi aici. În ce-l priveşte pe Graham, relaţiile lui profesionale se extind pe zi ce trece. Este atât de căutat, atât de preţuit încât îi spun că are să ajungă să-şi dea aere. Ca o mamă bună ce sunt, fac tot posibilul să nu-i hrănesc vanitatea, de la mine nu aude nicio linguşire, cum bine ştii. Şi totuşi, Lucy, e un băiat bun, maică-si îi creşte inima când îl vede în faţa ei. După ce aleargă de colo până colo ziua întreagă, şi face faţă la cincizeci de firi deosebite şi la o sută de capricii şi mai şi, trebuie uneori să asiste la multe suferinţe mari – poate, chiar, cum îi spun eu câteodată, să le şi provoace el însuşi – noaptea se întoarce acasă, la mine, cu o dispoziţie atât de egală, şi bună, încât, cu adevărat, mi se pare că trăiesc la un fel de antipod moral şi că ziua mea începe atunci când, în asemenea seri de ianuarie, se termină pentru toţi ceilalţi.

Şi totuşi, mai are şi el nevoie să fie ţinut din scurt şi corijat şi strunit, şi eu mă străduiesc să-i fac serviciul acesta, însă băiatul e atât de bine dispus încât nu există nimic care să-l scoată din sărite. Când îmi vine să cred că l-am supărat de-a binelea, se întoarce spre mine cu *câte o glumă să-mi răspundă. Dar tu îl cunoşti foarte bine şi pe el şi stările lui de spirit, şi nu sunt decât o bătrână proastă să fac din el subiectul epistolei mele.*

Despre mine – pot să-ţi spun că bătrânul meu avocat din Bretton m-a vizitat de curând şi că am intrat o vreme până la urechi în tot felul de probleme de afaceri. Doresc din toată inima să recâştig pentru Graham cel puţin, o parte din ce i-a lăsat tatăl său. El râde de grijile mele în

privinţa asta şi-mi cere doar să stau să-l admir cât de bine se pricepe el să aibă grijă de el însuşi şi de mine, şi se întreabă ce şi-o mai fi dorind bătrâna doamnă din ce n-are. Tot face aluzii la turbane albastre ca cerul, mă acuză că aş avea ambiţia să port diamante, să ţin servitori în livrea, să am un palat ca locuinţă şi să conduc colonia britanică din Villette.

Pentru că a venit vorba de turbane albastre ca cerul, tare mult aş fi vrut să fi fost cu noi într-una din serile trecute. La drept vorbind a ajuns acasă tare obosit, dar după ce i-am servit ceaiul, s-a aşezat pe scaunul meu cu obişnuitul lui egoism. Spre marea mea încântare, l-am văzut cum adoarme. (Ştii cum îi place să mă necăjească şi tot spune că aş fi somnoroasă, eu, care nu închid nicio clipă ochii în timpul zilei.) Cum mă uitam la el, aşa dormind, mi s-a părut deodată frumos de tot, Lucy. Sunt o proastă că mă mândresc aşa cu el, dar cum să evit asta? Arată-mi pe cineva care să i se poată compara. Ori încotro mi-aş întoarce ochii, nu văd pe nimeni asemenea cu el nici la Villette. Mi-a venit atunci în minte să-i joc o festă: am scos turbanul cel albastru ca cerul, şi, umblând binişor de tot, i-am împodobit fruntea cu podoaba asta. Te asigur că nu-i şedea deloc rău. Arăta ca un oriental adevărat, doar că e prea blond. Însă nimeni nu-l mai poate acuza acum că ar fi prea roşcat – părul lui e la drept vorbind castaniu – un castaniu întunecat, strălucitor, şi când l-am înfăşurat în caşmirul acela, era ca un bei sau un paşă tânăr cum nu te-ai fi săturat să vezi.

M-am distrat minunat aşa, dar parcă tot numai pe jumătate, căci nu era nimeni alături de mine. Ar fi fost aşa de bine să te afli şi tu aici!

Curând s-a trezit şi domnişorul. Oglinda de deasupra căminului i-a arătat repede ce-i cu el. Şi, cum poţi să-ţi închipui, trăiesc acum cu frica şi sub ameninţarea răzbunării.

Dar să ajung la ce vroiam să-ţi spun. Ştiu că joi e un fel

de vacanţă la şcoala din rue Fossette; *să fii pregătită deci, pe la ceasurile cinci după-amiază, căci am să trimit atunci trăsura să te aducă aici, în* La Terrasse. *Vino negreşit, s-ar putea să-ţi întâlneşti nişte cunoştinţe mai vechi. Până atunci, la revedere, înţeleapta, grava, serioasa, scumpa mea fină.*

A ta, foarte sinceră,
Louisa Bretton

O scrisoare ca asta era în măsură să-mi mai ridice moralul! S-ar fi putut, desigur, să rămân tristă şi după ce am terminat-o, însă eu eram mai liniştită. Poate nu chiar înveselită, însă uşurată. Cel puţin, ştiam că prietenii mei erau sănătoşi şi fericiţi, nu i se întâmplase niciun accident lui Graham, mama lui nu se îmbolnăvise – acestea fiind calamităţile care-mi obsedaseră atâta vreme visele şi gândurile. Şi simţămintele lor pentru mine erau aşa cum fuseseră dintotdeauna. Şi totuşi, ce ciudat era acum să mă gândesc ce fuseseră aceste şapte săptămâni pentru doamna Bretton şi să le compar cu ce însemnaseră pentru mine. Şi de asemenea mă gândeam că e o mare înţelepciune din partea oamenilor aflaţi într-o situaţie deosebită să-şi ţină cumpătul şi să nu declare sus şi tare cât de mult îi doare o asemenea situaţie. Lumea poate să înţeleagă foarte bine ce înseamnă să mori din lipsă de hrană. Prea puţini însă pot să te înţeleagă sau să simtă odată cu tine ce înseamnă să înnebuneşti de prea multă singurătate. Vezi astfel câte un captiv de multă vreme îngropat în singurătate cum iese la lumina zilei nebun sau îndobitocit, – cum l-au părăsit minţile – cum simţurile, la început iritate, au trecut prin suferinţe fără nume şi au amorţit cu totul – şi iată o temă prea complicată pentru gândurile simple, prea abstractă pentru înţelegerea, obişnuită. Şi să mai încerci să vorbeşti despre asta! E ca şi cum te-ai opri într-o piaţă publică din vreun oraş

european şi ai încerca să dai glas întunecatelor proverbe cu care nebunul acela împărătesc, Nabucodonosor, încerca să le vorbească caldeenilor lui uimiţi. Şi poate că multă, multă vreme de acum înainte, minţile pentru care asemenea gânduri nu sunt o taină, care se lasă stăpânite de asemenea reflecţii – vor rămâne puţine, şi greu de întâlnit. S-ar putea prea bine ca multă vreme de acum încolo să se mai creadă că doar lipsurile fizice merită mila, că tot restul e deşertăciune. Când lumea noastră era mai tânără şi mai curată decât acum, încercările morale erau taine încă şi mai greu de înţeles.

Frigul aspru, încremenit, al dimineţii, a fost urmat mai târziu, în ziua aceea, de un suflu de gheaţă venit din stepele ruseşti. Aerul îngheţat, suflând peste întinderile noastre mai temperate, le-a cufundat în îngheţuri. Un cer apăsător, posomorât şi greu de zăpadă, pogora dinspre miazănoapte aşternându-se asupra Europei. Către după-amiază a început chinul. Mi-era teamă că n-are să mai vină trăsura, atât se dezlănţuia de aspră şi sălbatică furtuna albă. Însă puteam avea încredere în naşa mea! Odată ce formulase invitaţia, dorea să-şi şi vadă oaspetele. Pe la ceasurile şase, am fost luată pe sus din trăsură, trecută peste treptele acoperite de zăpadă ale micului castel şi lăsată în faţa uşii din *La Terrasse.*

Trecând repede prin vestibul şi sus pe scări spre salon, am regăsit-o pe doamna Bretton, luminoasă ca o zi de vară. Dacă aş fi fost de două ori mai îngheţată decât eram, sărutul ei plin de bunătate şi îmbrăţişarea din inimă tot m-ar fi încălzit. Obişnuită de atâta vreme cu încăperi reci, cu scânduri goale, cu bănci negre, cu pupitre şi sobe întunecate, salonul cel albastru mi se părea o minune. Fie numai şi în focul aprins ca pentru sărbătorile Crăciunului era o splendoare limpede şi împurpurată care mă ameţea.

Naşa mea îmi reţinu mâinile într-ale ei şi mă certă că

eram parcă mai slabă de când nu mă mai văzuse. Apoi observă că vântul de afară îmi ciufulise părul, şi mă trimise sus să mă aranjez şi să-mi dau jos şalul.

Intrând în fosta mea cămăruţă verde ca marea, constatai că şi aici ardea un foc luminos şi erau aprinse multe lumânări. Câte o flacără mare ardea de o parte şi de alta a oglinzii imense, însă între aceste lumânări şi în faţa oglinzii se arăta o siluetă gătindu-se – o făptură aeriană, pură, mică, subţire, albă – o creatură a iernii.

Mărturisesc că o clipă m-a dus gândul la ce-mi spusese odată Graham despre iluziile mele spectrale. Cu ochi neîncrezători am cercetat această siluetă. Era îmbrăcată în alb, ici şi colo cu câte un punct de culoare stacojie, cingătoarea îi era roşie, avea în păr ceva ca o floare, strălucitoare, o coroniţă cu o lucire vie. Spectrală sau nu, făptura aceasta n-avea nimic înfricoşător, aşa că am înaintat cu curaj în cameră.

Întorcându-se în grabă spre mine, ochii ei mari au sclipit dintre genele ei lungi, către faţa mea, intrusa. Genele îi erau întunecate pe cât îi erau de lungi şi îmblânzeau sub arcuirea lor globurile care mă priveau de acolo.

— Ah! ai venit! spuse ea ca un suflu, cu glas blând, liniştit, şi-mi surâse încet, cu o intensitate ciudată.

Acum o recunoşteam. Îi văzusem o dată faţa cu trăsăturile atât de fine şi delicate. Nu s-ar fi putut să n-o recunosc.

— Domnişoara de Bassompierre! spusei.

— Nu, mi se răspunse, nu sunt domnişoara de Bassompierre pentru dumneata.

N-o mai întrebai atunci cum trebuia să-i spun, ci am aşteptat să mă informeze ea însăşi.

— Te-ai schimbat, dar ai rămas aceeaşi, spuse, apropiindu-se şi mai mult de mine. Îmi amintesc bine de dumneata – faţa, felul în care te mişti, culoarea părului, trăsăturile feţei…

Înaintasem spre cămin şi ea se oprise în faţa mea privindu-mă, şi, pe măsură ce mă privea, propriul ei chip exprima tot mai limpede ce simţea şi gândea ea, până când ochii i se înrourară.

— Aproape îmi vine să plâng când mă gândesc atât de departe în urmă, spuse, dar să nu crezi că sunt o fiinţă tristă sau sentimentală, dimpotrivă, acum sunt fericită şi veselă.

Interesată, dar neştiind ce să spun, rămăsei tăcută. În cele din urmă, am bâiguit:

— Cred că nu te-am mai întâlnit niciodată până în seara aceea, acum câteva săptămâni, când ai fost lovită de mulţimea de acolo.

Ea surâse.

— Ai uitat aşadar că m-ai ţinut pe genunchi, că mă duceai în braţe, că am împărţit chiar şi perna dumitale? Nu-ţi mai aduci aminte de noaptea aceea când am sosit, plângând ca un copil răsfăţat, lângă patul dumitale şi m-ai primit alături de dumneata? Nu-ţi mai aduci aminte de consolarea şi mângâierea cu care ai alinat o deznădejde atât de crudă? Du-te cu gândul îndărăt la Bretton. Gândeşte-te la domnul Home.

În sfârşit, am înţeles totul.

— Aşadar eşti micuţa Polly?

— Sunt Paulina Mary Home de Bassompierre.

Cum poate să ne schimbe trecerea vremii! Micuţa Polly păstra în trăsăturile ei delicate şi palide aceeaşi simetrie frumoasă, aceeaşi expresie mereu schimbătoare, aceeaşi sigură făgăduinţă de graţie şi farmec. Însă Paulina Mary ajunsese acum frumoasă – nu o frumuseţe care să-ţi izbească privirile ca un trandafir – rotunjită, desăvârşită, sănătoasă, nu cu aspectul durduliu şi trandafiriu, ca blonda ei verişoară Ginevra. Cei şaptesprezece ani pe care-i avea îi dăruiseră un farmec mai rafinat, mai tandru, care nu-i stătea nici în tenul – de altminteri limpede şi frumos –, nici în trăsăturile feţei, – deşi avea trăsături

frumoase şi trupul proporţionat admirabil –, ci mai degrabă, cred în strălucirea care îi iradia dinăuntru. Nu era asemenea unui vas opac, oricât de costisitor şi preţios alcătuit, ci ca o lampă cu lucire castă, păzind de atingere, dar neascunzând din faţa adoratorilor o flacără veselă şi plină de viaţă. Vorbind despre farmecul ei nu exagerez, mi se părea cu adevărat foarte real şi cuceritor. Era ceva, chiar dacă de proporţii delicate, care îi insufla o demnitate asemenea unei violete delicate şi o făcea mai presus de cea mai înfloritã camelie – decât dalia cea mai învoalată pe care ai fi putut-o întâlni.

— A, şi-ţi mai aminteşti de vremurile de demult, de la Bretton?

— Poate mai bine chiar decât dumneata, îmi răspunse, îmi amintesc totul, până în cele mai mici amănunte, nu numai de vremea aceea, ci şi de zilele acelor vremuri şi de ceasurile acelor zile.

— Dar tot trebuie să fi uitat câte ceva.

— Foarte puţin, cred.

— Erai pe atunci o făptură micuţă cu simţăminte foarte vii. Nu se poate să nu fi depăşit de mult impresiile pe care bucuriile şi durerile de atunci, afecţiunile de atunci şi suferinţele de atunci ţi le-au întipărit în minte.

— Crezi poate că i-am uitat pe cei pe care i-am iubit atunci şi în ce măsură îi iubeam când eram copil?

— Ce era viu atunci trebuie să se fi tocit, ce era pregnant, proaspăt – impresiile acelea puternice –, s-au şters fără îndoială.

— Am păstrat o amintire vie despre zilele de atunci.

Părea să fie sinceră. Ochii ei erau ochii unei fiinţe care îşi aduce aminte, ai unei făpturi a cărei copilărie nu se şterge ca un vis şi a cărei tinereţe nu piere asemenea unei raze de soare. Nu era o fiinţă care să-şi ia viaţa la întâmplare şi în chip incoerent, pe fragmente. Era în măsură să reţină şi să strângă laolaltă totul, să-şi treacă prin minte totul adesea de la început, şi astfel să crească

ea însăşi în armonie şi în consecvenţă pe măsură ce creştea în vârstă. Şi, cu toate acestea, parcă nu prea credeam cu toată convingerea că chiar toate imaginile care-mi reveneau şi mie acum în minte erau deopotrivă de vii şi de vizibile şi pentru ea. Ataşamentul ei puternic de atunci, capriciile şi certurile cu un tovarăş de joacă pe vremuri iubit, devotamentul răbdător şi real al inimii ei de copil, temerile ei, rezervele ei atât de delicate, suferinţele ei, durerea, atât de vie a despărţirii... Mă gândeam la toate astea şi clătinam fără să vreau din cap, neîncrezătoare. Ea insista.

— Copilul de şapte ani de atunci trăieşte şi acum în fata de şaptesprezece ani, spuse.

— Pe vremea aceea ţineai foarte mult la doamna Bretton, spusei, vrând s-o pun la încercare.

Ea mă corectă de îndată.

— Nu excesiv de mult, spuse. Îmi plăcea, o respectam, aşa cum sunt gata să fac şi acum. Mi se pare foarte puţin schimbată.

— Nu s-a schimbat prea mult, am recunoscut eu.

Am rămas tăcute câteva clipe. Privind în jurul ei prin cameră, spuse:

— Sunt aici unele din lucrurile care erau pe atunci la Bretton. Îmi amintesc de perniţa asta cu ace şi de oglinda asta.

Era limpede că nu se înşelase când îşi apreciase singură atât de exact ţinerea de minte sau, cel puţin, nu se înşela prea mult.

— Crezi deci că ai fi recunoscut-o pe doamna Bretton? urmai eu.

— Îmi aduceam perfect de bine aminte de ea. Trăsăturile ei, tenul ei măsliniu, părul ei negru, înălţimea, mersul, glasul.

— Pe doctorul Bretton, însă, continuai eu, nici nu se pune problema, şi dealtfel cum te-am văzut la prima reîntâlnire cu el, am constatat că îţi este străin.

— În prima noapte, atunci, am fost şi eu încurcată, răspunse ea.

— Cum s-a întâmplat să ajungă să se recunoască, el şi cu tatăl dumitale? am întrebat.

— Au schimbat cărţile de vizită. Numele Graham Bretton şi Home de Bassompierre au dat naştere la întrebări şi explicaţii. Asta a fost a doua zi, însă chiar dinainte începusem să înţeleg ceva.

— Cum aşa – să înţelegi ceva?

— Vezi şi dumneata, îmi spuse, ce ciudat e că atâţia oameni par să ajungă atât de încet la înţelegerea adevărului – nu să vadă adevărul, să-l simtă! Când doctorul Bretton mi-a făcut mai multe vizite, când s-a aşezat lângă patul meu şi a stat de vorbă cu mine, când i-am observat privirea ochilor, expresia buzelor, forma bărbiei, felul în care îşi ţine capul, şi tot ceea ce observăm de obicei la oamenii cu care avem de-a face – cum puteam să nu mă las dusă cu gândul la Graham Bretton? Graham era mai zvelt decât acum, şi nu ajunsese atât de înalt, avea o faţă mai blândă, şi un păr mai lung şi mai deschis la culoare şi vocea nu prea adâncă, ca a unei fete parcă. Insă totuşi el este Graham, aşa cum eu sunt micuţa Polly şi cum dumneata eşti Lucy Snowe.

Şi eu credeam acelaşi lucru, însă mă miram acum să-mi regăsesc gândurile oglindite cu atâta fidelitate în gândurile ei. Sunt anumite lucruri în care atât de rar ne întâlnim cu alţii încât ni se pare un miracol să se întâmple aceasta.

— Dumneata şi cu Graham aţi fost pe vremuri tovarăşi de joacă.

— Şi dumneata mai ţii minte asta? mă întrebă ea la rândul ei.

— Fără îndoială că şi el are să-şi aducă aminte de asta, spusei.

— Nu l-am întrebat. Puţine lucruri m-ar surprinde mai mult decât dacă aş afla că ţine şi el minte. Presupun că a

rămas acelaşi om, vesel şi bine dispus şi lipsit de griji?

— Aşa era pe atunci? Aşa ţi se părea? Aşa ţi-l aduci aminte?

— Aş putea spune că nici nu mi-l aduc aminte altfel decât aşa. Uneori era în dispoziţie de studiu, alteori era vesel, dar, fie că era ocupat cu cărţile fie dispus să se joace, se gândea în primul rând la cărţi sau la joacă, nu prea dădea atenţie la cei împreună cu care studia sau care-i erau tovarăşi de joacă.

— Dar să ştii că avea o slăbiciune pentru dumneata.

— Pentru mine? O, nu! avea alţi tovarăşi de joacă – colegii lui de clasă. Eu nu prea prezentam importanţă pentru el, decât uneori, duminicile. Da, duminicile, era bun cu mine. Îmi amintesc cum mă plimbam cu el, ţinându-l de mână, până la biserica Sfânta Maria, şi cum îmi găsea imnurile în cartea de rugăciuni, şi ce bun şi liniştit era în serile de duminică! Atât de liniştit pentru un băiat ca el, plin de viaţă şi mândru altminteri. Era plin de răbdare faţă de greşelile mele când învăţam să citesc. Ştiai că poţi avea oricând încredere în el, căci niciodată nu pleca în serile acelea de acasă. Mie mi-era mereu frică să nu accepte cine ştie ce invitaţie şi să nu ne părăsească, însă nu a făcut-o niciodată şi părea că niciodată n-ar avea chef de aşa ceva. Acum, bineînţeles că nu mai poate fi la fel. Presupun că duminica e acum ziua când doctorul Bretton e invitat la masă în oraş…

— Copii, veniţi jos încoace! ne strigă doamna Bretton de jos.

Paulina ar mai fi vrut să zăbovească aici, însă eu preferam să coborâm. Am pornit spre salonul de jos.

25.
MICUŢA CONTESĂ

ORICÂT ERA DE VESELĂ DE FELUL ei naşa mea, şi oricât se străduia să ne facă să ne simţim cât mai bine, în seara aceea peste *La Terrasse* nu a domnit cu adevărat buna dispoziţie până când, prin vuietul dezlănţuit al nopţii de iarnă, nu s-au auzit sunetele vestind sosirea bărbaţilor. Cât de adesea, când femeile şi fetele stau comod instalate la gura focului, inimile şi închipuirile lor sunt condamnate să se despartă de căldura în care stau aşezate, şi împinse în noapte să rătăcească pe cărări întunecate, să înfrunte vremea rea, să se zbată prin furtuni de zăpadă, să aştepte în faţa unor porţi singuratice sau să se piardă în urletul vânturilor, pândind şi ascultând să vadă şi să audă pe tatăl, pe fiul, pe soţul lor care se îndreaptă spre casă.

Tatăl şi fiul ajunseră şi ei în cele din urmă la castel, căci în seara aceea contele de Bassompierre îl însoţi pe doctorul Bretton. Nu ştiu care din noi trei a auzit cea dintâi caii. Asprimea, violenţa furtunii ne-a îndemnat să alergăm în jos pe scări ca să-i întâmpinăm şi să-i salutăm pe cei doi bărbaţi care soseau, însă ei ne-au atras atenţia să ne ţinem deoparte: amândoi erau albi de tot – doi munţi de zăpadă. Doamna Bretton, văzându-i cum se înfăţişează, le porunci să se îndrepte îndată spre bucătărie, interzicându-le, sub pedeapsă straşnică, să pună piciorul pe covorul de pe scara ei până când n-

aveau să lepede înfăţişarea aceasta de Moş Crăciun. I-am urmat şi noi în bucătărie. Era o bucătărie „olandeză”, pitorească şi plăcută. Micuţa contesă dansa în cercuri în jurul înălbitului ei tată, bătând din palme şi strigând:

— Tăticule, tăticule, parcă eşti un urs polar, uite aşa mare!

Ursul se scutură atunci şi micuţa silfidă albă se feri înveselită de picăturile îngheţate care îi zburară pe alături. Reveni însă curând de tot, râzând din toată inima, dornică să-l ajute să iasă din înfăţişarea lui polară. În cele din urmă, contele, părăsindu-şi şuba, ameninţă să se răstoarne sub avalanşa ei.

— N-ai decât, spuse ea, gata să accepte revărsarea blănii pline de zăpadă, şi când contele o deschise deodată asupra-i, se scutură sărind departe de el, asemenea unei căprioare.

Mişcările ei aveau supleţea vie, graţia catifelată a unei pisicuţe. Râsul îi era mai limpede decât sunetul argintului sau al cristalului. Când luă într-ale ei mâinile tatălui să le încălzească, când se ridică în vârful picioarelor să-i ajungă la buze să-i dea un sărut, părea să-i plutească în jurul capului o aureolă de încântare plină de iubire. Seriosul şi respectatul ei părinte şi stăpân o privea cum privesc bărbaţii în toată firea fiinţele iubite ca pe ochii din cap.

— Doamnă Bretton, spuse el, ce mă fac eu cu fata sau fetişcana asta a mea? Nu mai creşte deloc nici în înţelepciune şi nici la statură. Nu ţi se pare că a rămas tot acelaşi copil de acum zece ani?

— Nu poate fi mai copil decât băiatul ăsta mare al meu, spuse doamna Bretton, care era în conflict cu fiul său în legătură cu o schimbare de îmbrăcăminte, schimbare pe care ea o considera necesară şi la care el se opunea.

El se oprise în picioare în faţa dulapului olandez din bucătărie, râzând şi ţinând-o departe de el cu braţul întins.

— Haide, mamă, spunea el, ca să ajungem la un

compromis, şi ca să ne dobândim căldura lăuntrică şi pe dinafară, să umplem o cupă ca de sărbătoare şi să bem în cinstea Vechii Anglii aici, în faţa căminului.

Astfel, în timp ce contele se oprise în faţa focului şi Paulina Mary mai dansa încă încoace şi încolo – fericită şi liberă – prin bucătăria imensă cât un hol, doamna Bretton însăşi dădu instrucţiuni Marthei să pregătească castronul de punci şi, turnând apoi băutura într-un urcior din Bretton. Ni se servi la fiecare, încă aburind, câte o sorbitură dintr-un ibric de argint – de fapt o cupă rămasă de la botezul lui Graham.

— În amintirea vremurilor de demult, spuse contele ridicându-şi cupa strălucitoare spre luminările din înalt. Apoi, privind-o pe doamna Bretton:

Amândoi ne-am bălăcit în pârâu
De la soarele dimineţii până la cină
Dar apele au ţesut între noi un zgomot confuz
Din vremea de altădată.

Şi desigur că ai să fii însăşi cana de o jumătate
Şi desigur că vei fi a mea
Şi va fi încă timp să gustăm o cupă de bunătate
Din vremea de altădată[1].

— Scoţia! bătrâna Scoţie! strigă Paulina – tăticul vorbeşte în dialectul scoţian, el e scoţian, în parte. Suntem Home şi Bassompierre, din neamul caledonian şi galic.

— Să fie un dans scoţian acesta pe care-l joci tu acuma, zână din Highland? o întrebă tatăl ei. Doamnă Bretton, o să vedeţi aici, în mijlocul bucătăriei, cum începe să se rotească un inel de lumină verde. Nu m-aş încumeta să spun că e o creatură firească, e ceva ciudat cu fata asta.

[1] Două strofe dintr-un vechi cântec popular de origine scoţiană, redate de autoare în limba scoţiană.

— Roag-o pe Lucy să danseze acum cu mine, tată, uite-o aici pe Lucy Snowe.

Domnul Home (mai păstra încă în persoana lui mult din domnul Home, la fel de mult ca din nobilul de Bassompierre), îmi întinse mâna, spunându-mi cu bunătate „că-şi aducea bine-aminte de mine, şi chiar dacă memoria lui n-ar fi fost atât de bună, numele meu revenea atât de des pe buzele fiicei lui şi ascultase atâtea poveşti despre mine încât îi eram o veche cunoştinţă”.

Cu toţii gustaserăm acum din castronul cu punci, mai puţin Paulina, al cărui pas de dans, de zână, nimeni nu se gândea să-l întrerupă, însă ea nu voia să fie trecută cu vederea şi nici să-şi piardă vreunul din privilegiile ei de fiinţă ca toată lumea.

— Lasă-mă să beau şi eu, îi spuse lui Graham când el îşi aşeză cupa pe raft mai sus decât putea ea să ajungă.

Doamna Bretton şi domnul Home erau acum adânciţi într-o discuţie. Doctorul John îi urmărise dansul fantastic şi era limpede că îi plăcuse. Fără să vorbim de frumuseţea şi armonia mişcărilor, deosebit de graţioase pentru ochiul lui atât de iubitor de frumos, felul ei liber de a se purta aici, în casa mamei lui, îl încânta. I se părea iarăşi că ea e un copil – devenise din nou, aproape, vechea lui tovarăşe de joacă. Mă întrebam acum cum avea să i se adreseze, până acum nu-l auzisem spunându-i ceva. De la primele lui cuvinte se vădi că „micuţa Polly” din zilele de altădată îi revenise în amintire, poate şi ca urmare a bunei ei dispoziţii copilăreşti din seara aceasta.

— Vrea oare domnişoara cupa aceasta de băutură?

— Parcă ţi-am spus. Credeam că te-am făcut să înţelegi dorinţa asta a mea.

— N-aş putea pentru nimic în lume să consimt la aşa ceva. Îmi pare sincer rău, însă îmi este cu neputinţă.

— De ce? Acuma m-am făcut bine de tot. Un singur pahar n-are cum să-mi strice. E vin?

— Nu, şi nici rouă.

— Nici nu vreau rouă, nu-mi place roua. Ce este atunci?

— Bere – bere tare – de octombrie; fermentată cred când eu nici nu mă născusem.

— Ce interesant. E bună?

— Extrem de bună.

Şi îşi coborî cupa, îşi mai administră sieşi încă o măsură din acest concentrat elixir, cu expresie de o mare mulţumire în ochii lui ironici, punând apoi cu solemnitate cupa la loc pe raftul ei.

— Şi mie mi-ar plăcea puţină, spuse Paulina, ridicând ochii spre el. N-am băut niciodată bere din asta veche de octombrie. E dulce?

— Primejdios de dulce, spuse Graham.

Ea continuă să-l privească, cu ochii ridicaţi spre ei şi exact cu expresia unui copil care jinduieşte după o delicatesă ce-i este interzisă. În cele din urmă doctorul se înduplecă, îşi luă cupa de pe raft şi consimţi să-i îndeplinească dorinţa lăsând-o să guste din mâinile lui. Ochii lui, întotdeauna expresivi când mărturiseau simţăminte plăcute, luminoşi şi surâzători, spuneau şi acum că e o mulţumire şi pentru el, şi-şi prelungi această plăcere având grijă să nu lase decât câte o picătură, pe măsură ce înclina cupa, să ajungă până la buzele care îmbrăţişau marginea vasului de argint.

— Încă puţin – puţin de tot, spunea ea, capricioasă, atingându-i mâna cu vârful degetului ca să-l facă să încline tot mai mult cupa, mai generos. Are gust de mirodenii şi de zahăr, dar uite că nici nu pot să-i simt gustul, îţi ţii încheietura aşa de ţeapănă şi eşti atât de colţuros.

El consimţi, şoptindu-i însă grav:

— Să nu mă spui mamei sau lui Lucy, s-ar putea ca ele să nu fie de acord.

— Nici eu nu sunt de acord, spuse ea, trecând la alt ton şi la alt fel de a se purta de îndată ce-şi făcuse gustul

sorbind din cupa ţinută de el, ca şi cum această licoare ar fi avut efectul s-o dezamăgească, dezlegând farmecul sub care ar fi stat până atunci. Găsesc că are orice fel de gust numai dulce nu. E amară şi caldă şi mă face să-mi pierd respiraţia. Berea asta veche de octombrie o doream doar atâta vreme cât mi-era oprită. Mulţumesc, nu mai vreau.

Şi, cu o mică plecăciune – neglijentă, dar la fel de plină de graţie ca şi dansul ei dinainte – se îndepărtă de el şi se îndreptă către tatăl ei.

Îmi venea să cred că spusese adevărul. Copilul de şapte ani mai trăia încă în fata de şaptesprezece.

Graham privi în urma ei puţin cam contrariat, puţin cam încurcat. Privirile lui reveniră des spre ea în restul serii, însă ea părea să nu-l mai bage în seamă.

Când urcarăm în salon să bem ceaiul, ea îl luă de braţ pe tatăl ei. Locul ei firesc părea să fie alături de dânsul. Ochii şi urechile ei îi erau închinate numai lui. El şi cu doamna Bretton au susţinut dealtfel mai toată conversaţia în seara aceea, şi Paulina era cea mai bună ascultătoare pe care şi-ar fi dorit-o ei, cât se poate de atentă la tot ce se spunea, cerând uneori să i se repete vreun amănunt sau vreo întâmplare din ce povesteau ei. „Şi tu unde erai la vremea aceea, tată?” „Ce-ai spus tu atunci?” „Şi i-ai spus atunci doamnei Bretton ce se întâmplase?” Astfel insista pe lângă el să-i explice totul.

În seara aceea nu se mai lăsă cuprinsă de izbucniri de veselie ca mai devreme. Izbucnirile ei copilăreşti încetaseră pentru moment; acum era liniştită, gânditoare, docilă. Îţi făcea plăcere să o vezi cum le urează la toţi noapte bună când a trebuit să mergem la culcare. Felul ei de a fi faţă de Graham era plin de demnitate, în plecăciunea ei uşoară şi în surâsul ei abia simţit vorbea contesa şi Graham nu putea face altceva decât să pară cât se poate de serios şi să se încline la fel de grav. Vedeam bine că nu ştie nici el cum să-şi împace în gând imaginea fetei dansând cu cea a doamnei plină de

nobleţe şi delicateţe.

A doua zi, când ne reîntâlnirăm cu toţii la micul dejun, încă proaspeţi şi înviorați după abluţiunile matinale, doamna Bretton emise ca un decret hotărârea că nimeni, în afară de cei care nu erau siliţi de stricta necesitate, nu avea să părăsească în acea zi casa. Dealtfel, orice încercare de a ieşi părea sortită eşecului, zăpada spulberată întuneca geamurile şi, aruncându-ţi ochii afară, vedeai cerul şi văzduhul în jur încărcate şi posomorâte, vântul şi zăpada războindu-se cu toată puterea. Acum nu mai ningea, însă zăpada căzută peste noapte era purtată de vânt, Spulberată de izbucnirile vântului, care-i dădeau forme fantastice.

Contesa era de aceeaşi părere cu doamna Bretton.

— Tata nu trebuie să iasă astăzi, spuse ea, aşezându-şi un scaun alături de fotoliul tatălui său. Am să am eu grijă de el. Nu te mai duci astăzi în oraş, nu-i aşa, tată?

— Da şi nu, fu răspunsul. Dacă tu şi cu doamna Bretton sunteţi foarte bune cu mine, Polly – bune de tot, ştii, şi pline de atenţii, dacă o să mă cocoloşiţi în toate felurile, s-ar putea să mă convingeţi să mai aştept o oră după micul dejun, să văd dacă vântul acesta ca un tăiş de cuţit se mai potoleşte. Dar, uită-te şi tu, nici nu mi-ai servit micul dejun, nu ai niciun fel de grijă de mine, mă laşi pur şi simplu să mor de foame.

— Repede! Vă rog, doamnă Bretton, să-i servim cafeaua! se rugă Paulina, şi în vremea asta o să am grijă de contele de Bassompierre şi în alte privinţe. De când a ajuns conte are nevoie de tot felul de atenţii.

Tăie pe dată o felie de pâine şi pregăti o tartină.

— Uite, tăticule, ai aici şi o ruladă gata pregătită, spuse. Şi mai e şi marmeladă, chiar marmelada pe care o aveam pe vremuri la Bretton şi despre care tu spuneai că-i bună de tot, de parcă ar fi făcută în Scoţia.

— Şi pe care micuţa domnişoară de atunci o tot cerea ca să-i ofere băiatului meu – asta mai ţii minte? interveni

doamna Bretton. Ai uitat cum veneai pe lângă mine şi mă apucai de braţ să-mi şopteşti: „Vă rog, doamnă, — ceva bun de tot pentru Graham, puţină marmeladă, sau miere, sau dulceaţă?”

— Nu, mamă, spuse doctorul John râzând, dar cu toate acestea roşindu-se la faţă, sunt sigur că nu e chiar aşa – nu se poate să-mi fi plăcut vreodată asemenea lucruri.

— Îi plăceau sau nu-i plăceau, Paulina?

— Îi plăceau, afirmă Paulina.

— Nu trebuie să roşeşti din cauza asta, John, îi spuse domnul Home. Mie îmi plac chiar şi acum şi mi-au plăcut întotdeauna. Şi Polly nu-şi arăta decât inima ei bună atunci când avea grijă de micile plăceri ale prietenilor ei. Eu am învăţat-o bunele maniere şi în ce priveşte nimicurile astea – şi nu o las nici acuma să le uite. Polly, oferă-mi te rog o felie din limba asta grozavă.

— Poftim, tăticule, dar ţine minte, te rog, că eşti servit atât de bine numai cu condiţia să te laşi convins să rămâi aici toată ziua.

— Doamnă Bretton, spuse contele, cum să fac să scap de fata asta a mea, – s-o trimitem la şcoală? Nu ştiţi dumneavoastră pe aici vreo şcoală potrivită?

— Acolo unde este Lucy – pensionul condus de *Madame* Beck.

— Domnişoara Snowe predă la o şcoală?

— Sunt profesoară, spusei eu.

Şi eram chiar bucuroasă că mi se oferea prilejul să o spun. De câtăva vreme mă simţeam parcă într-o situaţie falsă. Doamna Bretton şi fiul ei îmi cunoşteau situaţia socială, însă contele şi fiica lui nu ştiau nimic despre mine. S-ar fi putut întâmpla ca felul lor de a se comporta cu mine să se schimbe, în unele nuanţe cel puţin, aflând mai bine ce loc ocup eu în societate. Am spus vorbele de mai sus fără ezitare, însă un roi de gânduri pe care nu le anticipasem şi nu mi le evocasem înainte se ridică înceţoşat la aceste vorbe făcându-mă să suspin fără să

vreau. Domnul Home nu-şi ridică ochii de pe farfuria cu micul său dejun cam două minute şi nici nu spuse vreo vorbă. Poate că nici nu-mi înţelesese cuvintele, poate că se gândea că faţă de o mărturisire de acest fel politeţea interzicea orice fel de comentariu. Scoţienii sunt oameni cu o mândrie proverbială, şi oricât de nepretenţios părea domnul Home în purtarea lui, oricât de simplu în obiceiurile şi gusturile lui, eu avusesem de la început impresia că nu-i lipsea cu totul această însuşire. Să fi fost vorba la el de o falsă mândrie? Să fi fost o demnitate reală? Las această problemă fără răspuns. Nu pot să răspund decât în ce priveşte atitudinea lui faţă de propria mea persoană. Atunci, ca şi întotdeauna dealtfel, s-a arătat acelaşi gentleman în adevăratul înţeles al cuvântului.

Prin firea lui, era un om sensibil, dar care ştia şi să cumpănească bine lucrurile. Asupra emoţiilor şi reflecţiilor sale se aşternea o umbră de melancolie, care, în clipe de tulburare şi de contrarietate, devenea chiar un nor. Nu ştia prea multe lucruri despre Lucy Snowe, iar ce ştia nici nu prea înţelegea exact. La drept vorbind, părerile greşite pe care şi le formase despre persoana mea mă făcuseră uneori să surâd. Însă era conştient de faptul că viaţa mea se desfăşura mai mult în locuri lipsite de soare şi înţelegea că mă străduiesc să rămân din toate punctele de vedere onestă şi dreaptă. Dacă ar fi putut, ar fi fost gata să mă ajute. Chiar dacă nu avea prilejul să mă ajute, îmi dorea din toată inima numai bine. Când îşi întorcea privirile spre mine, ochii îi erau totdeauna blânzi şi buni, când îmi adresa cuvântul, glasul lui era plin de bunăvoinţă.

— Meseria dumitale, îmi spuse, este grea. Îţi doresc sănătatea şi puterea de a obţine în ea tot succesul.

Micuţa şi frumoasa lui fată nu primi această informaţie chiar cu tot atâta linişte. Ea îndreptă spre mine ochii larg deschişi de uimire – aproape chiar de dezamăgire.

— Eşti profesoară? strigă. Apoi, după ce se opri un timp asupra acestei idei greu de primit cu calm: Ca să vezi, nici nu m-am gândit vreodată ce faci cu adevărat în viaţă, şi nici nu mi-a trecut prin cap să te întreb. Pentru mine ai fost întotdeauna Lucy Snowe.

— Şi acuma cine sunt? nu m-am putut stăpâni să o întreb.

— Eşti tot dumneata însăţi, bineînţeles. Dar, chiar, eşti profesoară aici, la Villette?

— Chiar aşa.

— Şi-ţi place meseria asta?

— Nu totdeauna.

— Şi atunci de ce mai continui?

Tatăl său o privi şi, după cum mă temui o clipă, părea că vrea s-o certe, dar nu spuse decât:

— Continuă tu, Polly, continuă cu întrebările astea şi arată-te mai departe o prostuţă la fel de mare cum eşti în realitate. Dacă domnişoara Snowe ar roşi acum şi ar părea încurcată ţi-aş cere pe loc să-ţi ţii gura, iar tu şi cu mine ne-am termina acest mic dejun destul de ruşinaţi. Dar vezi că rămâne surâzătoare, aşa că poţi să insişti, să-ţi înmulţeşti întrebările astea indiscrete. Spune-ne, deci, domnişoară Snowe, de ce continui?

— Mi-e teamă că, mai ales, de dragul banilor pe care-i pot obţine astfel.

— Aşadar nu din motive de pură filantropie? Polly şi cu mine ne agăţăm de ideea asta ca justificarea cea mai plauzibilă pentru o asemenea excentricitate din partea dumitale.

— Nu, nu, domnul meu. Apoi – pentru acoperişul pe care în felul acesta îl pot avea deasupra capului, şi pentru liniştea sufletească pe care mi-o dă faptul că pot să mă gândesc că, atâta vreme cât lucrez pentru mine însămi, sunt cruţată de suferinţa de a fi o povară pentru alţii.

— Tăticule, spune ce vrei, dar să ştii că mie chiar mi-e milă de Lucy.

— Păstrează-ţi cu grijă mila asta, domnişoară de Bassompierre, ţine-ţi-o bine, cu amândouă mâinile, şi ai grijă să nu-ţi picure cât de cât printre degete. Pune-o la loc în cuibul acesta cald al inimii de unde a izvorât şi primeşte în urechile dumitale şoapta asta a mea. Dacă Polly a mea ar ajunge vreodată să cunoască din propria ei experienţă cât de nesigure sunt bunurile lumii acesteia, aş vrea s-o văd atunci că procedează cum procedează Lucy, că munceşte pentru ea însăşi, ca să nu fie povară nimănui din rudele sau apropiaţii ei.

— Da, tată, răspunse ea gânditoare şi supusă, însă – sărmana Lucy! Eu credeam că e bogată şi că are prieteni bogaţi.

— Ai gândit ca o proastă adevărată. Eu personal n-am gândit niciodată aşa ceva. Când am avut vreme să mă gândesc la felul de a fi şi la înfăţişarea lui Lucy, ceea ce nu mi s-a întâmplat prea des, mi-am dat seama că este o fiinţă care trebuie să-şi poarte singură de grijă şi nu să aştepte ca alţii să aibă grijă de ea. O fiinţă care să acţioneze ea şi nu să aştepte să fie slujită. Şi soarta asta a ajutat-o, îmi închipui, să câştige o experienţă pentru care, dacă ar apuca să trăiască de ajuns ca să se bucure de roadele ei, ar trebui să-i mulţumească Providenţei. Şi continuă, trecând acum de la tonul grav la unul mai vesel: Crezi că *Madame* Beck ar primi-o şi pe Paulina a mea?

Îi răspunsei că trebuia încercat cu *Madame* însăşi şi că avea să constate repede care va fi rezultatul. Dealtminteri, ei îi plăcea să aibă eleve englezoaice.

— Dacă dumneavoastră, domnule, i-am spus, aţi lua-o în trăsura dumneavoastră pe domnişoara de Bassompierre chiar în după-amiaza aceasta, eu cred că aş putea garanta că Rosine, portăreasa, nu ar întârzia mult să răspundă la soneria dumneavoastră, şi sunt sigură că *Madame* şi-ar pune de îndată perechea de mănuşi mai bune ca să se înfăţişeze în salon să vă

primească.

— În cazul acesta, spuse domnul Home, nu văd de ce să mai amânăm lucrurile. Doamna Hurst poate să ne trimită aici ce spune ea că ar fi „lucrurile” necesare acestei tinere domnişoare. Polly şi-ar putea începe şcoala chiar de azi, şi dumneata, domnişoară Lucy, sunt sigur că nu vei neglija să-ţi arunci din când în când privirile asupra ei şi să mă anunţi şi pe mine, tot din când în când, cum progresează. Sper că eşti de acord cu acest aranjament, doamnă contesă de Bassompierre?

Contesa ezită, dregându-şi glasul.

— Credeam – spuse ea – credeam că mi-am terminat educaţia…

— Asta nu face decât să-ţi arate cât ne putem înşela în ce credem. Eu am o părere cu totul deosebită, aşa cum ar face-o cei mai mulţi dintre cei care ar fi avut prilejul în dimineaţa asta să-ţi admire profundele cunoştinţe despre viaţă. Da, scumpa mea fetiţă, mai ai multe de învăţat, şi tăticul tău ar fi trebuit să te înveţe mult mai multe decât a făcut-o. Haide, acum n-avem decât să încercăm şi cu *Madame* Beck, căci şi furtuna de afară s-a liniştit, iar eu mi-am terminat micul dejun…

— Dar, tată dragă!

— Ce este?

— Văd o piedică.

— Eu nu văd niciuna.

— E o piedică foarte mare, tăticule, n-o să putem trece de ea. E maro cât şuba ta cu tot muntele acela de zăpadă deasupra.

— Dar, tot ca furtuna asta, se poate spulbera şi risipi?

— Nu, e ceva prea – prea concret, piedica asta eşti tu însuţi. Domnişoară Lucy, te rog s-o avertizezi pe *Madame* Beck să nu se lase convinsă de niciun fel de insistenţe să mă primească, pentru că, până la urmă, are să se vădească limpede că primindu-mă pe mine va trebui să-l primească şi pe tatăl meu. Pentru că acuma mă necăjeşte

aşa, uite, am să-l spun. Doamnă Bretton, şi dumneavoastră cu toţii, ascultaţi-mă. Acum vreo cinci, ani, când tocmai împlinisem doisprezece ani, i-a intrat în cap că mă răsfaţă prea mult, că aveam să ajung nepregătită pentru viaţă şi mai ştiu eu ce, şi aşa mai departe, şi atunci nimic nu-i mai era pe plac pentru că spunea că trebuie neapărat să mă trimită la şcoală. Am plâns cât am putut, dar domnul de Bassompierre şi-a arătat inima neagră, s-a arătat decis şi tare ca o cremene – aşa că, uite, m-am dus la şcoală. Şi care a fost rezultatul? În adevăratul şi cel mai frumos înţeles al cuvântului, tăticul meu a început să meargă şi el la şcoală. Venea în fiecare zi să vadă ce fac. *Madame* Aigredeoux a început să murmure, dar degeaba, aşa că până la urmă, şi eu şi tăticul am fost cu adevărat eliminaţi. Lucy trebuie să-i povestească acestei *Madame* Beck şi amănuntul acesta. Este cinstit din partea noastră să-i spunem la ce trebuie să se aştepte.

Doamna Bretton îl întrebă pe domnul Home ce are de răspuns la această acuzaţie. Pentru că el nu se putu apăra în niciun fel, sentinţa se pronunţă împotriva lui iar Paulina triumfă.

Însă ea mai avea la dispoziţie şi alte feluri de a se purta decât cel copilăresc şi naiv. După micul dejun, când cele două persoane mai în vârstă se retraseră – presupun ca să stea de vorbă despre anumite chestiuni de afaceri ale doamnei Bretton – şi contesa, doctorul Bretton şi cu mine râmaserăm pentru câteva momente singuri, tot ce era pueril o părăsi. Cu noi, care eram mai aproape de vârsta ei, ea redeveni dintr-o dată micuţa doamnă, până şi trăsăturile feţei părură să i se schimbe, mobilitatea trăsăturilor şi candoarea expresiei care, atunci când vorbea cu tatăl ei, o făcea să pară rotundă şi durdulie ca un copil, lăsară locul unei înfăţişări mai gânditoare, iar liniile chipului îi deveniră mai distincte şi mai puţin mobile.

Fără îndoială, Graham remarcă această schimbare la fel de bine ca şi mine. Rămase câtăva vreme la fereastră, privind afară în zăpadă. Curând după aceea se apropie de cămin şi intră şi el în conversaţia dintre noi două, însă de data aceasta parcă fără uşurinţa care-i era obişnuită. Temele potrivite de discuţie păreau să nu-i mai vină spontan pe buze, le alegea cu greutate, şovăind, şi deci nu erau cele mai potrivite. Vorbi un timp cam la întâmplare despre Villette – despre locuitorii oraşului, despre priveliştile şi monumentele de aici. Domnişoara de Bassompierre îi răspunse cu multă feminitate, cu inteligenţă, şi la drept vorbind într-un chip nu cu totul lipsit de personalitate. Un ton, o privire, un gest, din când în când, mai mult însufleţit şi spontan decât măsurat şi solemn, ţi-o mai aduceau în minte pe micuţa Polly, însă acum o graţie atât de fină şi desăvârşită, atât de calmă şi cumpănită dădea coerenţă şi eleganţă acestor calităţi, încât un bărbat cu mai puţină sensibilitate decât Graham nu s-ar fi aventurat să profite de ele pentru a porni de aici spre o conversaţie mai intimă.

Însă chiar dacă doctorul Bretton continua acum conversaţia într-un fel mai stăpânit şi mai grav decât îi era obiceiul, rămânea mai departe un atent observator. Nu-i scăpau niciunul dintre impulsurile abia schiţate şi din izbucnirile spontane ale celeilalte. Nu-i scăpă niciunul dintre gesturile ei caracteristice, din ezitările de exprimare sau din defectele de pronunţie. Uneori, când vorbea prea repede, ea devenea peltică, însă se colora la faţă ori de câte ori i se întâmpla asta, şi cu o străduinţă aproape dureroasă, conştiincioasă, la fel de amuzantă ca şi neînsemnata greşeală de dinainte, repeta mai distinct cuvântul la care greşise.

Ori de câte ori făcea ea asta, doctorul Bretton surâdea. Treptat, pe măsură ce conversaţia dintre ei înainta, rezerva celor două părţi se mai atenuă. Dacă această conversaţie ar mai fi continuat, cred că ar fi ajuns iarăşi

plină de voioşie. De pe acum, pe buzele şi în obrajii Paulinei reîntorsese surâsul de copil, o dată mai alunecă în pronunţia ei peltică şi uită chiar să se mai corecteze. Cât despre doctorul John, nu ştiu cum aş putea spune că se schimbase. Şi el, însă e sigur că se schimbase. Nu arăta mai vesel – nici ironia şi nici frivolitatea nu-i animară vorbele însă toată comportarea lui părea să arate că acum găseşte o plăcere tot mai mare în discuţia aceasta şi această plăcere se traducea într-o exprimare mai liberă, în tonuri mai suave. Copii fiind, cu zece ani înainte, ei doi găsiseră o mulţime de lucruri să-şi spună, deceniul care se scursese de atunci nici nu le îngustase experienţa de viaţă şi nici nu le sărăcise inteligenţa vreunuia din ei. Pe lângă aceasta, există firi care ştiu să se influenţeze una pe alta, şi cu cât îşi spun mai multe cu atât găsesc mai multe lucruri să-şi spună. Pe asemenea firi, fiecare revedere le leagă mai strâns şi fiecare apropiere le îmbogăţeşte, pe fiecare.

Însă acum Graham trebuia să plece, profesiunea lui crea obligaţii care nu mai puteau fi nici ignorate şi nici amânate. Părăsi încăperea, dar înainte de a pleca de acasă se mai întoarse o dată în cameră. Sunt sigură că reveni nu pentru hârtia sau documentul de pe biroul său, aşa cum îşi explică el reîntoarcerea, ci pentru ca să se asigure, cu încă o ultimă privire, că înfăţişarea Paulinei era cu adevărat aşa cum dorea s-o ia cu el în memorie, că n-o văzuse până atunci într-o lumină artificială sau părtinitoare şi că nu făcea o greşeală sentimentală. Nu! Constată că acea impresie fusese reală – şi mai degrabă de natură să se îmbogăţească decât să se piardă printr-o nouă examinare. Mai luă cu el la despărţire o ultimă privire – timidă dar foarte caldă – la fel de frumoasă şi de nevinovată cum ar fi aruncat o căprioară de sub un desiş sau un mieluţ din ieslea sa virginală.

Rămase singure, Paulina şi cu mine păstrarăm tăcerea o vreme. Ne-am luat amândouă ceva de lucru şi un timp

ne-am văzut cu sârguinţă de treabă. Coşuleţul cu lucrul de mână din zilele de odinioară fusese înlocuit de o casetă cu un mozaic preţios şi încrustat cu aur, degetele micuţe şi tremurătoare, care pe atunci abia puteau conduce acul, erau repezi şi pline de îndemânare. Îi rămăseseră însă aceeaşi încruntare preocupată, aceleaşi ticuri pline de farmec, aceleaşi gesturi grăbite – când ca să repună la locul ei o şuviţă de păr alunecată, când ca să dea deoparte de pe fustă un imaginar atom de praf, sau vreo aţă care se încăpăţâna să nu alunece.

În dimineaţa aceasta eram predispusă să rămân taciturnă, dezlănţuirea austeră a zilei de iarnă de afară avea asupra mea o influenţă deprimantă, ca o amorţeală. Furia acelui ianuarie, albă şi lipsită de viaţă, nu se irosise încă, furtunii îi răguşise glasul parcă, însă nu părea să se fi istovit de tot. Dacă Ginevra Fanshawe ar fi fost tovarăşa mea de încăpere, e sigur că nu m-ar fi lăsat să mă bucur netulburată de plăcerea meditaţiei sau să ascult vântul de afară. Persoana celui care tocmai ne părăsise ar fi constituit desigur tema conversaţiei, şi câte variaţii s-ar fi priceput să facă pe o asemenea temă! Cum m-ar mai fi urmărit şi sâcâit cu întrebări şi presupuneri, cum m-ar mai fi apăsat şi hărţuit cu comentarii şi confidenţe pe care nu le-aş fi dorit deloc şi de care n-aş mai fi ştiut cum să scap!

Pauline Mary îmi aruncă, o dată sau de două ori, câte o privire liniştită însă pătrunzătoare din ochii ei mari şi întunecoşi, buzele i se întredeschiseră parcă pentru a spune ceva, însă înţelese şi-mi respectă cu delicateţe nevoia mea de a păstra tăcere.

„N-are să ţină mult”, îmi spuneam în sinea mea, căci nu fusesem până atunci obişnuită să întâlnesc la femei sau fete puterea de a se controla astfel sau de a-şi opri vorbele. Aşa cum le cunoşteam eu, pentru asemenea fiinţe, prilejul de a sporovăi despre tainele lor, de obicei neînsemnate, sau despre simţămintele lor, foarte adesea

mărunte şi palide, era o bucurie pe care nu le era uşor să şi-o refuze.

Micuţa contesă promitea să constituie o excepţie. Se ocupă de lucrul ei de mână până se plictisi să mai coasă şi apoi luă o carte să citească.

Se întâmplă că-şi căută această carte în partea din bibliotecă unde se aflau cărţile doctorului Bretton, şi se mai întâmplă să fie vorba de o carte din Brettonul de odinioară — o lucrare ilustrată de istorie naturală. Adesea o văzusem oprindu-se alături de Graham, sprijinind acest volum de genunchii lui şi citind după îndemnul şi supravegherea lui, şi atunci când lecţia se termina, rugându-se de el ca, drept răsplată, să-i mai povestească ceva despre pozele de acolo. O urmăream acum cu atenţie, era cel mai bun prilej de a constata dacă memoria ei, cu care se lăudase înainte, era atât de bună cum spunea ea. Aveau să i se dovedească acum atât de vii amintirile de odinioară?

Vii? Nu exista nicio îndoială în privinţa aceasta. Pe când întorcea filele, pe faţa ei treceau străluciri care exprimau, chiar şi cele mai mărunte, o adevărată retrăire a trecutului. Pe urmă se întoarse la pagina de titlu şi privi numele scris acolo cu mâna băiatului de atunci, îl privi îndelung şi nu se mulţumi numai să-l privească, îşi trecu uşor peste literele de acolo vârful degetelor, însoţindu-şi gestul cu un surâs inconştient însă plin de tandreţe, care preschimba această atingere într-o mângâiere. Paulina iubea cu adevărat trecutul, însă partea curioasă din toată această scenă era că nu spunea nimic, putea să-şi trăiască simţămintele fără să şi le reverse intr-un potop de cuvinte.

Rămase astfel lângă bibliotecă aproape o oră, scoţând de acolo volum după volum şi reînnoindu-şi cunoştinţa cu fiecare. După aceasta, se aşeză pe un taburet, îşi sprijini obrazul în palmă şi rămase pe gânduri, dar mai departe tăcută.

Sunetul uşii din faţă deschizându-se jos, izbucnirea vântului îngheţat şi glasul tatălui ei adresându-se doamnei Bretton în hol o treziră, în sfârşit. Sări în picioare, într-o clipită fu jos.

— Tăticule! Tăticule! Pleci acuma?

— Scumpa mea, trebuie să plec în oraş.

— Dar uite ce frig e —e prea frig, dragă tată.

Şi pe urmă îl auzi pe domnul de Bassompierre demonstrându-i cât de bine era apărat de frigul de afară; adăugându-i că în trăsura lui era cu totul la adăpost de vânt, pe scurt făcând-o să creadă că n-avea de ce să se teamă pentru sănătatea lui.

— Dar ai să-mi promiţi că te întorci aici, în seara asta – până nu se face întuneric – şi tu şi doctorul Bretton, amândoi, cu trăsura? Nu e o vreme potrivită să umble călare.

— Bine, dacă am să-l întâlnesc pe doctor am să-i spun că există o tânără doamnă care i-a dat poruncă să aibă toată grija de preţioasa lui sănătate şi să se întoarcă acasă devreme sub escorta mea.

— Da, să-i spui că e vorba de o doamnă, şi atunci el are să creadă că e mama lui şi are să asculte. Şi tată, ai grijă să te întorci repede, căci, uite, am să stau să ascult şi să te aştept.

Uşa se închise şi trăsura se îndepărtă cu zgomot înăbuşit prin zăpadă, iar tânăra contesă reveni în camera noastră gânditoare şi îngrijorată.

Stătu, într-adevăr, aşteptând şi ascultând în timp ce afară se lăsa seara, dar rămânând cât se poate de liniştită, plimbându-se prin salon cu un pas cu totul şi cu totul tăcut. Din când în când îşi oprea mersul catifelat, îşi înclina capul pe un umăr şi cerceta zgomotele nopţii de afară, aş spune mai bine tăcerea nopţii de afară, căci acum se potolise şi vântul. Cerul, uşurat de avalanşa lui, era acum pustiu şi palid. Prin crengile golaşe ale pomilor de pe alee îl vedeam bine şi vedeam, de asemenea, şi

splendoarea polară a lunii timpurii – un glob alb ca o lume de gheaţă. Şi de altminteri nici nu se făcuse prea târziu când auzirăm trăsura reîntorcându-se.

În seara aceea Paulina nu-şi mai dansă dansul de salut. Dimpotrivă, îl luă în stăpânire pe tatăl ei cu un fel de gravitate atunci când acesta reveni, dar îl luă în stăpânire cu totul şi cu totul, îl conduse până la fotoliul pe care i-l alese ea, şi pe când făcea să ningă asupra lui cuvinte dulci de laudă pentru că fusese atât de bun şi se întorsese acasă devreme, ţi-ar fi venit să crezi că numai prin puterea mâinilor ei micuţe îl vedeai pe bărbatul acesta mare instalat în fotoliu, căci părea să simtă o adevărată plăcere lăsându-se cu totul în stăpânirea acestei puteri – a cărei influenţă adevărată era cea a iubirii.

Graham apăru la numai câteva minute după conte. Paulina se întoarse pe jumătate spre el când îi auzi pasul. Vorbiră unul cu altul, însă numai unul sau două cuvinte, degetele li se întâlniră o clipă, dar fără să se strângă între ele. Paulina rămase mai departe alături de tatăl ei, Graham se lăsă să cadă într-un fotoliu, într-un colţ opus al camerei.

Era de fapt mai bine că doamna Bretton şi domnul Home aveau multe lucruri să îşi comunice unul altuia – aproape o inepuizabilă revărsare de vechi amintiri, căci altminteri cred că societatea noastră ar fi fost foarte tăcută în seara aceea.

După ceai, acul cel grăbit şi degetarul aurit al Paulinei trebăluiră asiduu la lumina lămpii, însă buzele ei se odihniră şi ochii ei păreau să nu mai dorească să-şi ridice pleoapele atât de molatice şi frumos împodobite cu gene lungi. Se părea că şi Graham e obosit de munca lui de peste zi. Îi asculta cu deferenţă pe cei mai în vârstă decât el, dar el însuşi vorbi prea puţin şi urmărea din priviri scânteierea de aur a degetarului Paulinei ca şi cum ar fi fost un fluture lucitor pâlpâindu-şi zborul prin cameră sau

capul de aur al unui şarpe micuţ şi neliniştit.

26.
O ÎNGROPĂCIUNE

DIN ZIUA ACEEA, VIAŢA MEA NU a mai fost lipsită de varietate. Ieşeam mult acum, cu deplinul consimţământ al doamnei Beck, căci aceasta din urmă aproba întru totul noile mele relaţii. Această vrednică directoare nu mă tratase niciodată, de la începutul relaţiilor noastre, altfel decât cu respect şi, când constată că primeam invitaţii frecvente de la un castel şi de la un mare palat din oraş, respectul cu care mă privea crescu şi mai mult.

Nu s-ar fi putut spune însă că exagera în privinţa asta. În toate lucrurile lumeşti *Madame* se pricepea să nu arate vreo slăbiciune, avea o măsură şi un simţ al proporţiilor chiar şi în cele mai vii manifestări ale intereselor ei proprii, un calm şi o cumpănire chiar şi atunci când era mai atentă să-şi asigure vreun câştig. Astfel că, fără să se expună dispreţului meu arătându-se o snoabă sau o profitoare, lăsă să se înţeleagă cu tact că era încântată că persoane legate de pensionul ei frecventează oameni de natură să distingă şi nu pe cei care ar dăuna sau degrada. Nu mă lăudă niciodată pe mine sau pe prietenii mei. O singură dată, pe când şedea la soare în grădină, cu o ceaşcă de cafea alături şi cu gazeta în mână, foarte comod instalată, şi eu mă apropiai de ea ca să-i cer permisiunea să ies în seara aceea, ea se exprimă direct, cu toată graţia:

— Oui, oui, ma bonne amie, je vous donne la permission de coeur et de gré. Votre travail dans ma maison a toujours été admirable, rempli de zèle et de discretion, vous avez bien le droit de vous amuser. Sortez donc tant que vous voudrez. Quant à votre choisi de connaissance, j'en suis contente, c'est sage, digne, laudable.[1]

Apoi îşi strânse buzele şi-şi reluă lectura gazetei. Cititorul poate că nu va considera ca un lucru prea grav faptul că, pe la vremea aceasta, pacheţelul cu cele cinci scrisori ale mele dispărea vremelnic din biroul meu. Spaima şi dezamăgirea au fost în chip firesc primul meu simţământ când am făcut această descoperire, însă după o clipă am căutat să-mi fac curaj.

— Răbdare! mi-am şoptit. Să nu spun nimic şi să aştept în linişte. Au să apară iarăşi.

Şi, într-adevăr, îşi făcură iarăşi apariţia. Lipsiseră pentru o scurtă vizită în iatacul ocupat de *Madame.* După ce-şi trecură acest examen, se întoarseră neatinse, le regăsii la locul lor a doua zi.

Mă întreb ce gândea femeia aceasta despre corespondenţa ce-mi fusese adresată. Ce apreciere şi-a formulat în sinea ei despre calităţile de epistolier ale doctorului John Bretton? În ce lumină îi apăreau gândurile, adesea foarte adânci, părerile în general juste şi uneori originale, expuse fără pretenţii, într-un stil curgător şi spiritual, aproape umoristic, care pe mine mă încânta atâta? Ce gândea ea despre cele câteva cuvinte bune risipite ici şi colo – nu din belşug aşa cum sunt răspândite diamantele în valea străbătută de Sindbad, ci sărăcăcioase, cum se întâlnesc uneori giuvaierurile în

[1] Da, da, buna mea prietenă, îţi acord cu plăcere învoirea. Ai lucrat întotdeauna aici, la şcoală, admirabil, cu tot zelul şi cu toată discreţia. Ai şi dumneata, fireşte, dreptul să te distrezi. Poţi să ieşi în oraş oricând vrei. În ce priveşte felul în care îţi alegi prietenii, eu sunt mulţumită, procedezi înţelept, cu demnitate, întru totul lăudabil.

culcuşuri de care nu se vorbeşte în poveşti? O, *Madame* Beck! Cum ţi se păreau toate acestea?

Cred că în ochii acestei *Madame* Beck cele cinci scrisori ale mele au fost destul de bine primite. O zi după ce le împrumutase astfel de la mine (căci vorbind despre o femeiuşcă atât de suavă trebuie să folosim cuvinte suave) am surprins-o examinându-mă cu ochi gânditori, puţin cam perplexă, însă în niciun caz răuvoitoare. Aceasta s-a petrecut în mica pauză dintre ore, când elevele ies în recreaţia de un sfert de ceas în curte, şi ea şi cu mine eram singure în prima sală de clasă. Când mi-a întâlnit privirile, gândurile i s-au format în parte în cuvinte.

— *Îl z a,* spuse, *quelque chose de bien remarquable dans le caractère anglais*[1].

— Cum aşa, *Madame?*

Ea îmi adresă un mic râs repetându-mi cuvintele mele rostite în engleză.

— *Je ne saurais vous dire* „cum aşa”, *mais, enfin, les anglais ont des idées a eux, en amitié, en amour, en tout. Mais au moins il n'est pas besoin de les surveiller*[2], adăugă, ridicându-se şi tropotind afară din cameră cu mersul ei de căluţ.

— Atunci sper, murmurai eu pentru mine, că pe viitor îmi veţi lăsa în pace scrisorile care-mi sunt adresate mie personal.

Însă vai! ceva îmi năvăli în ochi, întorcându-le cu totul vederea, ştergându-mi din faţă sala de clasă, grădina, soarele strălucitor de iarnă, când pricepui că niciodată asemenea scrisori ca cele pe care ea mi le citise n-aveau să-mi mai fie adresate. Pentru mine trecuse vremea lor. Cursul acela de apă divin pe ale cărui maluri mă oprisem o clipă, din ale cărui valuri câteva picături îmi atinseseră

[1] Există [...] ceva cu totul remarcabil în caracterul englezesc.

[2] N-aş putea să-ţi spun [„cum aşa“] dar, în sfârşit, englezii îşi au ideile lor, în ce priveşte prietenia, dragostea, totul. Dar cel puţin nu e nevoie să-i supraveghezi.

buzele, înviorându-mă, îşi găsise acum o altă albie, lăsa coliba mea micuţă şi câmpul meu năpădit de nisipuri uscate, ducându-şi bogăţia de apă în altă parte. Schimbarea aceasta era dreaptă, cuvenită, firească, n-aveam dreptul să spun nici un singur cuvânt împotrivă-i, însă eu iubisem fluviul acesta asemănător Rinului, Nilului, îl idolatrizasem aproape ca pe fluviul sfânt al Gangelui, şi mă durea acum că aceste valuri îmi erau înstrăinate şi aveau să dispară asemenea unui miraj. Deşi cu înclinaţii spre stoicism, nu eram o stoică adevărată, picături nenumărate îmi alunecară pe mâinile, pe pupitrul meu. Am plâns o clipă, un plâns greu şi amar.

Curând însă îmi spusei: „Speranţa a cărei pierdere o jeluiesc acum m-a mai făcut să sufăr mult; a murit atunci când i-a venit vremea, şi după o agonie atât de chinuitoare, moartea ar trebui să mi se pară binevenită”.

Şi m-am străduit chiar s-o fac binevenită. Suferinţa îndelungată făcuse din răbdare o obişnuinţă. Până la urmă am închis ochii nădejdii mele moarte, i-am acoperit faţa şi i-am aşezat frumos mădularele cu mai multă linişte.

Scrisorile totuşi trebuiau ascunse, puse deoparte. Toţi cei care au suferit o pierdere îşi strâng cu toată iubirea, laolaltă şi undeva într-un loc ascuns, amintirile. Nu e de indurat să te laşi în fiecare clipă străpunsă până în inimă de izbucnirile crude ale regretului.

Într-o după-amiază când nu se ţineau cursuri (joia) revenind la comoara mea, acum hotărâtă să o pun deoparte, am remarcat – şi de data aceasta cu un puternic simţământ de neplăcere – că fusese din nou atinsă. E adevărat, pachetul era tot acolo, însă panglica în care era legat fusese desfăcută şi legată la loc, şi după încă alte semne văzui că se umblase la sertarul meu.

Începea să fie cam prea mult. *Madame* Beck era un suflet discret, pe lângă faptul că avea *o* minte şi o judecată prea sănătoasă. Că ea luase cunoştinţă de

conţinutul casetei mele nu era un lucru prea plăcut, dar îl puteam suporta. Chiar aşa, mică iezuită plină de curiozitate cum era ea, era în stare să vadă lucrurile de felul acesta în adevărata lor lumină şi să le înţeleagă fără să le pervertească înţelesul. Însă gândul că poate avusese îndrăzneala să vorbească despre asta altora, că poate se distrase cu încă altcineva citind aceste documente care în ochii mei erau prea sfinte, mă lovi foarte dureros. Şi totuşi vedeam motive să mă tem că aşa se întâmplase, credeam chiar că ghicesc cine fusese confidentul ei. Ruda ei, *Monsieur* Paul Emanuel, petrecuse seara din ajun împreună cu ea. Ea avea de mult obiceiul să se consulte cu el şi să discute cu dânsul probleme pe care nu le-ar fi încredinţat nimănui altcuiva. Chiar în dimineaţa aceasta, domnul în chestiune mă favorizase cu o privire pe care părea să şi-o fi împrumutat de la Vashti, actriţa. Pentru moment nu înţelesesem fulgerul acela albastru, dar mânios din ochiul său iritat, însă acum îi descifram înţelesul. Pe dânsul nu-l consideram în măsură să aprecieze lucrurile care mă priveau pe mine dintr-un unghi obiectiv şi nici să mă judece cu spirit de toleranţă şi înţelegere. Dintotdeauna îl considerasem un om bănuitor şi sever. Gândul că aceste scrisori, chiar simple scrisori de prietenie cum erau, căzuseră o dată şi ar mai fi putut cădea vreodată în mâinile lui, îmi răpea sufletul.

Ce puteam face ca să împiedic asta? În ce colţ din casa aceasta ciudată mi-ar fi fost cu putinţă să găsesc siguranţă şi discreţie? Unde o simplă cheie putea fi o certitudine sau un lacăt un obstacol în calea altora?

În pod? Nu, nu-mi plăcea deloc mansarda aceea. Pe lângă aceasta, cele mai multe din sertarele şi lăzile de acolo erau năpădite de mucegai şi nu se încuiau, şobolanii îşi rodeau căi de trecere prin lemnul putred, iar şoarecii se cuibăriseră prin gunoaiele dinăuntru. Scumpele mele scrisori ar fi putut fi roase. Şi era sigur că scrisul însuşi are să fie şters de umezeală. Nu, nu în

mansardă – dar atunci unde?

Pe când meditam la această întrebare, mă aşezai pe bancheta de sub pervazul ferestrei. Era o după-amiază senină, geroasă, soarele iernatic, care apunea tocmai, mai licărea palid peste boschetele golaşe ale grădinii în aşa-numita *allée défendue.* Un păr bătrân – părul călugăriţei – îşi mai înălţa un schelet de driadă, cenuşiu, slăbănog, înalt. Şi atunci îmi trecu un gând prin minte – unul din gândurile ciudate, fantaste care le vin uneori singuraticilor. Mi-am îmbrăcat boneta, mantia, blana şi am pornit spre oraş.

Îndreptându-mi paşii către vechiul cartier istoric, ale cărui colţuri umbrite şi posomorâte le căutam întotdeauna clin instinct în stările mele de spirit melancolice, rătăcii astfel din stradă în stradă, până când, după ce traversasem o *place* (sau piaţă) pe jumătate pustie, mă găsii în faţa unui fel de dughene de anticar, o prăvălioară plină de vechituri.

Ce căutam eu era o cutiuţă de metal care să poată fi închisă ermetic sau un borcan de sticlă groasă care să poată fi pecetluit. Printre tot felul de lucruri vechi de tot felul, am găsit obiectul pomenit la urmă.

Am strâns sul scrisorile mele, le-am înfăşurat în pânză cerată, le-am legat cu sârmă şi, introducându-le în recipientul de sticlă, l-am rugat pe bătrânul anticar evreu să-mi sigileze ermetic totul. În vreme ce-mi asculta cererea el mă privea din când în când pe sub genele lui albe ca zăpada. Cred că şi-a închipuit că e vorba de ceva nelegiuit. În tot acest timp simţeam ceva tulbure – nu o plăcere, ci un fel de satisfacţie tristă. Impulsul care mă făcuse să acţionez astfel, starea de spirit care mă stăpânea acum erau asemănătoare cu impulsul şi cu dispoziţia care mă împinseseră pe vremuri să intru în confesional. Mergând repede, am revenit apoi la pension tocmai la vreme pentru masa de seară.

La ceasurile şapte răsări luna. La şapte şi jumătate,

când elevele şi profesoarele erau la studiu şi *Madame* Beck era împreună cu mama sa şi cu fetiţele în sufragerie, când elevele externe plecaseră, cu toatele acasă, iar Rosine părăsise vestibulul şi totul era cufundat în tăcere – mi-am pus şalul şi, luând sticla pecetluită, m-am strecurat prin sala de clasă sub bolta de afară şi de acolo în faimoasa *allée défendue.*

Matusalem, părul cel bătrân, se înălţa la capătul cel mai depărtat al aleii, aproape de bancheta unde mă opream eu de obicei. Se vedea, posomorât şi cenuşiu, mai înalt decât tufişurile din jur. Acest Matusalem, deşi atât de bătrân, era încă un copac viguros, doar că avea o gaură, o scorbură adâncă jos, lângă rădăcină. Ştiam că există o asemenea scorbură, în parte ascunsă de muşchi şi de iedera care crescuseră dese în jur. Acolo mă gândisem să-mi ascund comoara. Însă nu mă gândeam numai să ascund o comoară – era vorba, de asemenea, să îngrop şi jalea mea. Suferinţa aceasta, care mă făcuse atâta să plâng, şi peste care şi adineauri vărsasem lacrimi amare când o înfăşurasem în giulgiul ei de pânză ceruită, trebuia acum îngropată.

Am înlăturat aşadar iedera şi am descoperit scorbura? Era de ajuns de încăpătoare să-mi primească sticla şi am îndesat-o acolo, cât mai adânc. Într-o magazie, în fundul grădinii, se aflau nişte resturi de materiale de construcţii folosite pe vremuri pentru unele reparaţii la clădirile şcolii. Am luat de acolo o lespede şi nişte ciment, am aşezat lespedea peste scorbură, am prins-o cu ciment, am acoperit totul cu muşchi şi putregai şi la urmă am răsfirat deasupra de tot şi iedera. Când am terminat, m-am odihnit un timp rezemată de copac, întârziind încă, asemenea celor care-şi jelesc o pierdere, alături de un mormânt de curând acoperit.

Aerul nopţii era încă foarte liniştit, dar tulburat de o ceaţă ciudată care schimba clarul de lună într-o boare luminiscentă. În aerul, în ceaţa aceasta dăinuia ceva – un

fel de însuşire parcă electrică – şi care avea o influenţă stranie asupra mea. Mă simţeam acum întocmai cum mă simţisem cu un an în urmă în Anglia – într-o noapte când Aurora boreală se revărsa cuprinzătoare peste tot cerul, când, întârziind pe nişte câmpuri străine, mă oprisem să cuprind cu privirea această armată cu stindardele desfăcute – acele lăncii tremurătoare –, urcarea grăbită a acelor mesageri dinspre Steaua Nordului către înălţimi, către bolţile înalte ale cerului. Nu mă simţeam fericită câtuşi de puţin, dar parcă mă înviorau puteri noi.

Dacă viaţa era o luptă, atunci ştiam că trebuie să duc această luptă singură. Mă gândeam acum cum să fac să ies din asediul acesta de iarnă, să părăsesc o fortificaţie în care hrana şi proviziile deveneau tot mai sărăcăcioase. Poate, pentru a ajunge la această schimbare, va mai fi fost necesară o altă bătălie: prea săracă să mai am ce pierde, s-ar fi putut ca Dumnezeu să mă fi sortit să câştig. Însă ce cale mi-era deschisă, ce plan anume puteam traduce în faptă?

Întârziam încă asupra acestor întrebări când luna, atât de tulbure până atunci, mi se păru că începe să strălucească mai limpede, o rază se alungi, albă, chiar în faţa mea, şi o umbră începu să se precizeze distinct. Privii mai atentă să încerc să văd ce anume face acest contrast să apară atât de precis definit deodată pe aleea întunecată. Devenea tot mai albă aleea şi tot mai neagră umbra. Căpătă formă printr-o preschimbare bruscă. Mă aflam la vreo trei metri de o femeie înaltă, în rochie îndoliată, cu văluri albe.

Trecură cinci minute. Eu nici nu mă clintisem, nici nu scosesem vreun ţipăt. Ea rămăsese acolo mai departe.

Eu vorbii în cele din urmă.

— Cine eşti? Şi de ce vii astfel în faţa mea?

Ea rămase mută. Nu avea chip – nici trăsături, totul, mai jos de fruntea ei, era acoperit de un văl alb. Însă ochi avea, şi aceşti ochi mă priveau.

Mă simţeam, dacă nu curajoasă, totuşi împinsă spre disperare, şi disperarea adesea ajunge să facă ce ar fi făcut în alte împrejurări curajul. Înaintai cu un pas. Îmi întinsei mâna, căci aveam de gând s-o ating. Ea păru să se tragă îndărăt. Eu mă apropiai mai mult. Retragerea ei, tot tăcută, deveni mai grăbită. Un boschet, tisă, laur şi cipreşi mai deşi, se interpuse între mine şi forma pe care o urmăream. După ce trecui de acest obstacol aruncai o privire în jur – dar nu mai văzui nimic. Am aşteptat. Am strigat: „Dacă ai ceva de spus vreunei fiinţe omeneşti – întoarce-te şi spune”. Nimeni nu-mi răspunse, nimic nu se mai auzi.

De data aceasta nu-l mai aveam pe doctorul John spre care să mă întorc. Nu mai era nimeni căruia să îndrăznesc să-i şoptesc cuvintele: „Am văzut-o iarăşi pe călugăriţă”.

Paulina Mary îmi căuta acum deseori prezenţa la palatul din *rue Crécy.* În vechile timpuri, la Bretton, deşi nu se arătase niciodată deosebit de iubitoare faţă de mine, prezenţa mea îi devenise repede un fel de necesitate de care nici nu-şi dădea seama. Remarcasem atunci că, dacă mă retrăgeam în camera mea, ea venea cu toată graba tropăind după mine şi, deschizându-mi uşa şi aruncând înăuntru o privire, spunea cu glasul ei micuţ, dar hotărât:

— Vino jos, ce stai aici singură? Trebuie să vii jos cu noi în salon.

În acelaşi fel mă hărţuia şi acum:

— Pleacă de acolo din *rue Fossette,* spunea, şi vino să stai cu noi. Tăticul meu ţi-ar da mult mai mulţi bani decât *Madame* Beck asta.

Domnul Home însuşi îmi oferi o sumă frumoasă – de trei ori salariul meu – dacă acceptam situaţia de damă de companie pentru fiica lui. Am refuzat. Cred că aş fi refuzat chiar dacă aş fi fost mai săracă decât acum, cu mai puţine resurse şi cu perspective de viitor şi mai

neprielnice. Nu aveam o asemenea vocaţie. Puteam să fiu profesoară, puteam să dau lecţii, dar să fiu guvernantă particulară sau damă de companie era nepotrivit firii mele. Mai degrabă decât să fi ocupat primul din aceste posturi într-o casă mare aş fi luat locul unei cameriste, mi-aş fi cumpărat o pereche de mănuşi rezistente, aş fi măturat prin dormitoare şi pe scări, aş fi curăţat sobele şi dulapurile, dar aş fi fost liniştită şi independentă. Şi mai degrabă decât să fiu damă de companie aş fi ales să mă fac modistă sau să mor de foame.

Nu eram făcută să fiu umbra unei doamne bogate — nici chiar a domnişoarei de Bassompierre. Firea mea mă făcea adesea mohorâtă. Obişnuinţele mele erau modeste, însă modestia şi deprimarea trebuiau, amândouă; să fie liber alese – ca cele care mă ţineau liniştită la pupitrul meu, în mijlocul elevelor atât de bine cunoscute acum de la pensionul condus de *Madame* Beck, sau singură, pe marginea patului meu în dormitor, sau pe aleea şi pe banca numite şi socotite ale mele din grădina ei; capacităţile mele nu erau de natură să fie schimbate, nici adaptate pentru alte circumstanţe, nu puteau ajunge pietre preţioase false, apanajul nici unei frumuseţi, adaosul nici unei măreţii de pe lume. *Madame* Beck şi cu mine, fără a ne contopi gusturile, ne înţelegeam una pe alta foarte bine. Eu nu eram dama ei de companie şi nici guvernanta copiilor ei. Îmi lăsa libertate, nu mă lega de nimic – nici chiar de ea însăşi – şi nici de interesele ei. Odată, când fusese silită să absenteze două săptămâni de la şcoală din cauza bolii unei rude apropiate, întorcându-se, plină de griji despre mersul pensionului, şi constatând că totul se desfăşurase perfect şi că nu se vedea niciun semn de neglijenţă, făcuse tuturor profesoarelor câte un dar, ca semn al recunoaşterii devotamentului lor. Cât despre mine, a venit la patul meu la ceasul douăsprezece din noapte ca să-mi spună că nu are niciun dar pentru mine. „Trebuie să fac în aşa fel ca fidelitatea să se

dovedească avantajoasă pentru cele de teapa lui Zélie St. Pierre, îmi spuse. Dacă aş încerca să o fac avantajoasă pentru dumneata, atunci s-ar isca neînţelegeri între dumneata şi mine – poate chiar am ajunge să ne despărţim. Un lucru însă tot pot să fac să-ţi fiu pe plac – să te las în pace în libertatea dumitale. *C'est ce que je ferai*[1]*."*

Se ţinu de cuvânt. Orice înlănţuire, cât de slabă, ar fi ştiut că există de la ea spre mine până atunci, din clipa aceea o dezlegă ea însăşi cu mâna ei sigură. Astfel că-i respectam regulile în deplină libertate, îmi puteam consacra de două ori mai mult timp şi mai multă atenţie elevelor pe care ea mi le dădea mie în grijă.

În ce o priveşte pe Mary de Bassompierre, o vizitam cu plăcere, deşi n-aş fi vrut să locuiesc împreună cu ea. Vizitele mele îmi arătaseră curând că era puţin probabil ca prezenţa mea întâmplătoare şi voluntară să-i fi fost multă vreme indispensabilă ei. *Monsieur* de Bassompierre, în ce-l priveşte, părea să nu fi înţeles această presupunere a mea, părea orb faţă de o asemenea judecată, era inconştient, ca un copil, faţă de indiciile, probabilităţile, începuturile încă nedesluşite ale unui proces pe care, odată ce ar fi ajuns la capăt, el personal nu l-ar fi aprobat.

Ce ar fi putut ajunge el însuşi să aprobe din toată inima până la urmă, constituia încă pentru mine un obiect de meditaţie. Era greu să-mi dau seama. Era preocupat în mare măsură de interesele sale ştiinţifice. Atent, concentrat şi chiar energic oarecum faţă de asemenea preocupări favorite, rămânea pe de altă parte nebănuitor şi plin de încredere în treburile obişnuite ale vieţii. După cât puteam eu să-mi dau seama, părea să o privească încă pe fetiţa lui ca pe un copil, şi probabil că nici nu-i trecea prin gând ideea că alţii ar fi putut s-o vadă altminteri. Vorbea despre ce ar fi trebuit să se facă atunci

[1] Şi chiar asta voi face

când Polly avea să ajungă o femeie în toată firea, şi Polly, oprită alături de fotoliul lui, surâdea uneori şi-i prindea mâna mult iubită între ale ei atât de micuţe, şi-i săruta buclele lui cenuşii ca fierul, iar alteori făcea o mutrişoară şi-şi scutura ea buclele, dar nu spunea niciodată: „Tată dragă, dar uite am crescut şi eu mare”.

Ea avea dispoziţii deosebite pentru diferitele persoane cu care intra în contact. Cu tatăl ei era într-adevăr un copil, sau copilăroasă, plină de afecţiune, veselă, jucăuşă. Cu mine era serioasă, şi pe cât cu putinţă femeie, cât îi permiteau gândirea şi sentimentele. Faţă de doamna Bretton era docilă şi atentă, dar nu expansivă. Faţă de Graham era timidă, acum foarte timidă, uneori încerca să fie rece, câteodată se străduia să-l evite. Pasul lui o făcea să tresară, intrarea lui în cameră o amuţea. Când îi vorbea el, răspunsurile ei erau lipsite de fluenţă, când el îşi lua adio rămânea iritată şi descumpănită. Chiar şi tatăl ei remarcă această schimbare de comportament.

— Micuţa mea Polly, spuse el o dată, duci o viaţă prea retrasă. Dacă ai să ajungi o femeie matură, cu asemenea purtări pline de sfială n-ai să fii prea bine înarmată pentru viaţa în societate. Ai ajuns să-l consideri pe doctorul Bretton cu adevărat un străin. Cum de s-a întâmplat asta? Nu-ţi mai aminteşti că în copilărie erai; dimpotrivă, mai degrabă legată de el?

— Mai degrabă, tată, răspunse ca un ecou ea cu glasul ei uşor uscat acum, dar încă blând şi copilăros.

— Şi acum nu-ţi mai place? Ce ţi-a făcut?

— Nimic. M-da, îmi place şi acuma puţin, dar am crescut şi ne-am înstrăinat unul de altul.

Atunci leapădă-te de înstrăinarea asta, Polly, leapădă rugina şi însingurarea asta dintre voi. Spune ce-ţi stă pe inimă şi când e el aici şi nu te mai lăsa intimidată de el.

— El e cel care nu prea vorbeşte. I-o fi lui frică de mine, crezi, tată?

— Sigur că da, cărui bărbat nu i-ar fi frică de o

domnişoară atât de tăcută?

— Atunci, spune-i tu într-o zi să nu mă mai ia în seamă dacă sunt prea tăcută. Spune-i că aşa sunt eu de felul meu şi că nu am deloc intenţii neprietenoase faţă de el.

— Aşa eşti tu de felul tău, micuţă vorbăreaţă? Nu e deloc aşa, e cel mult un capriciu.

— Ei bine, am să mă fac cuminte, tată.

Şi, foarte graţioasă, a doua zi, încercă să se ţină de cuvânt. Am văzut-o cum face efortul să converseze cât mai prietenoasă cu doctorul John despre tot felul de lucruri. Această atenţie din partea ei trezi o anumită culoare în obrazul oaspetelui ei. Îi răspunse cu precauţie şi vorbele cu care-i dădea replica erau spuse cu multă blândeţe, ca şi cum ar fi fost o uşoară floare asemenea unei păpădii în aer între ei şi el s-ar fi temut să n-o spulbere dacă ar fi suflat mai tare. Era limpede că acest avans, timid dar sincer din partea ei, spre reinstaurarea prieteniei avea pentru el un farmec delicat.

Când doctorul îşi lua rămas bun, ea s-a apropiat de fotoliul tatălui ei.

— M-am ţinut de cuvânt, tată? M-am purtat mai bine de data asta?

— Micuţa mea Polly s-a purtat ca o regină. Am să ajung să mă mândresc tare de tot cu ea dacă va continua să se îndrepte aşa. Curând de tot o s-o vedem cum îşi primeşte oaspeţii cu liniştea şi manierele alese ale unei doamne din lumea mare. Domnişoara Lucy şi cu mine va trebui să fim atenţi bine şi să ne revizuim cât putem manierele ca nu cumva să fim cu toţii puşi în umbră de strălucirea ta. Şi totuşi, Polly, mai e o tulburare, un defect de vorbire, câte o cădere în pronunţia ta peltică din când în când, cum erai, să spunem, peltică pe vremea când aveai şase anişori.

— Nu, tată, îl întrerupse ea indignată. Aşa ceva nu se poate să fie adevărat.

— Să apelăm atunci la domnişoara Lucy. Nu-i aşa că

atunci când i-a răspuns doctorului Bretton la întrebarea dacă a văzut palatul prinţului de Bois d'Etang, a spus „tsigur, am fost de câteva ori"?

— Tată, îţi râzi de mine, eşti *méchant.* Pot să pronunţ orice literă din alfabet la fel de limpede ca şi tine. Dar spune-mi mai bine, tu, care îţi dai toată silinţă sa mă faci să mă port cât mai politicos cu doctorul Bretton, ţie de fapt îţi place?

— Sigur că da. Îmi place şi de dragul prieteniei de altădată, şi pe urmă este un fiu foarte bun cu mama lui, pe lângă faptul că e şi un om cu inima foarte bună şi competent în profesiunea lui. Da, bilanţul e cu totul în favoarea lui.

— Bilanţul! Vorbeşti ca un scoţian. Ia spune, tată, tu ai accent de Edinburgh sau de Aberdeen?

— De amândouă, scumpa mea, de amândouă, şi fără îndoială că-l mai am şi pe cel de la Glasgow pe deasupra, asta mă şi face să pot vorbi franţuzeşte aşa de bine. Un scoţian care-şi ştie bine limba ajunge întotdeauna să vorbească la fel de bine ca şi franţuzii.

— "Franţuzii"! Iar vorbeşti ca un străin, eşti incorijibil. Şi tu, tată dragă, cam ai nevoie să mai faci şcoala.

— Atunci, Polly, trebuie s-o convingi tu pe domnişoara Snowe să aibă grijă în privinţa asta şi de tine şi de mine. Pe tine să te facă consecventă şi feminină, pe mine rafinat şi mai apropiat de spiritul clasic.

Lumina în care era limpede că mă vedea *Monsieur* de Bassompierre îmi explica uneori multe lucruri. Ce calităţi şi caracteristici contradictorii vedem câteodată, cum ne sunt atribuite, potrivit cu ochiul care îşi aruncă privirile asupra noastră! *Madame* Beck mă considera erudită şi atentă la relaţiile din lumea bună, domnişoara Fanshawe – caustică, ironică şi cinică, domnul Home – o profesoară model, o fiinţă în esenţă discretă şi la locul ei, întrucâtva convenţională, poate prea strictă, limitată şi scrupuloasă, totuşi întruchiparea corectitudinii unei guvernante, în

vreme ce o altă persoană, profesorul Paul Emanuel adică, nu pierdea niciun prilej pentru a-şi comunica părerea că firea mea ar fi mai degrabă necontrolată şi aprinsă, aventuroasă, lipsită de docilitate şi îndrăzneaţă. Surâdeam la toate aceste opinii. Dacă era cineva să mă cunoască, aceea era micuţa Paulina Mary

Cum nu acceptam să fiu dama de companie şi cu leafă a Paulinei, oricât de armonioase şi înviorătoare începusem să găsesc relaţiile cu ea, ea mă convinse să mă asociez ei în anumite studii, ca mijloc de a stabili între noi mijloace de comunicare regulate şi stabile. Îmi propuse să învăţăm împreună limba germană, pe care ea o găsea, ca şi mine, greu de stăpânit. Am stabilit să luăm lecţii în *rue Crécy* de la aceeaşi profesoară. Aranjamentul acesta făcea să petrecem împreună câteva ceasuri în fiecare săptămână. *Monsieur* de Bassompierre părea încântat şi aproba întru totul ca *Madame* Minerva Gravity să-şi dăruiască o parte din timpul ei liber tovărăşiei cu frumosul şi scumpul lui copil.

Cealaltă persoană care se instituise singură în funcţia de judecător asupra faptelor mele, profesorul din *rue Fossette,* descoperind prin mijloacele unei supravegheri furişe că nu mai eram fiinţa atât de retrasă dinainte, ci lipseam la anumite ore în anumite zile, îşi luase asupra lui sarcina de a mă pune sub observaţie. Se spunea că *Monsieur* Emanuel crescuse sub paza iezuiţilor. Aş fi dat mai multă crezare acestor zvonuri dacă manevrele lui ar fi fost mai bine ascunse. Aşa cum stăteau lucrurile, mă îndoiam de adevărul acestor zvonuri. N-am întâlnit niciodată un complotist mai inabil, un intrigant mai nemascat şi neglijent. Îşi analiza singur propriile maşinaţii, punea la cale planuri complicate şi după aceea îşi acorda satisfacţia de a se lăuda cu ingeniozitatea lor. Nu ştiu dacă am fost mai degrabă amuzată sau iritată când, într-o dimineaţă, veni la mine ca să-mi şoptească cu toată solemnitatea că avea ochii pe mine. El, cel puţin,

avea să se achite de îndatoririle sale de prieten şi n-avea să mă lase cu totul de capul meu. Comportamentul meu părea în clipa de faţă foarte tulbure, el personal nu-l mai înţelegea deloc. Considera, oricum, ca un lucru foarte condamnabil din partea verişoarei sale Beck faptul că tolera atâtea uşurătăţi din partea unei profesoare angajate la şcoala ei. Ce avea de-a face o persoană cu o vocaţie serioasă, cea a educării altora, cu conţi şi contese, palate şi castele? Lui personal toate astea i se păreau cu totul *en l'air*[1]. Pe cu vântul lui, avea impresia că eu ieşeam acum, şase zile din şapte.

I-am spus că *Monsieur* exagerează. E drept că în ultima vreme m-am bucurat de avantajele unei mici schimbări în felul meu de viaţă, dar asta nu înainte ca ea să fi devenit necesară, şi privilegiul acesta nu se extinsese niciodată astfel ca să se ajungă la excese. Necesară? Ce înseamnă asta, necesară? Mă simţeam de ajuns de bine, îşi închipuia el. O schimbare necesară? Putea să-mi recomande să mă gândesc la acele *religieuses*[2] catolice şi să studiez vieţile lor. Ele n-avuseseră nevoie de nicio schimbare.

Nu pot judeca expresia care-mi trecu pe faţă când îl auzii vorbind astfel, însă e sigur că mimica mea l-a provocat. M-a acuzat că aş fi nechibzuită, înclinată spre plăcerile lumeşti, epicuree, ambiţioasă, setoasă de măriri şi însetată până la delir de vanităţile vieţii. Se părea că n-aveam niciun fel de *dévouement*[3], nici *recueillement*[4] în caracterul meu, niciun fel de înţelegere pentru har, credinţă, sacrificiu, modestie. Simţind că ar fi fost inutil să-i răspund la aceste acuzaţii, continuai să corectez în tăcere un teanc de teze de limba engleză.

El nu reuşea să vadă nimic creştinesc la mine. Ca şi mulţi alţi protestanţi, mă bălăceam în mândria şi orgoliul

[1] În aer.
[2] Călugăriţe.
[3] Devotament.
[4] Reculegere.

de voinţă al păgânismului.

M-am întors pe jumătate de la el, cuibărindu-mă şi mai strâns sub aripa tăcerii.

Un sunet vag mai răzbi dintre dinţii lui strânşi. E sigur că n-ar fi putut fi o înjurătură, era o persoană prea plină de religiozitate pentru aşa ceva, dar sunt sigura că am desluşit cuvântul *sacré*[1]. Oricât de greu îmi vine să mai adaug, acelaşi cuvânt l-am auzit iarăşi cu adaosul neechivoc al încă ceva *mille*[2], când am mai trecut pe lângă el, la vreo două ceasuri după aceea, pe coridor, pregătindu-mă să ies pentru ora mea de germană din *rue Crécy.* Greu ai fi putut găsi un om mai bun decât *Monsieur* Paul în anumite privinţe, dar în alte privinţe niciodată n-ai fi întâlnit un despot mai plin de venin.

Profesoara noastră de germană, Fräulein Anna Braun, era o femeie vrednică, inimoasă, de vreo patruzeci şi cinci de ani. Ar fi fost mai bine pentru ea poate să fi trăit pe vremea reginei Elisabeth, întrucât consuma de obicei, la primul şi cel de-al doilea mic dejun, bere şi carne de vacă. De asemenea, firea ei directă şi de-a dreptul germană părea să suporte cu greu ceea ce numea ea rezerva noastră englezească, deşi noi socoteam că ne manifestăm foarte cordial faţă de ea. E drept însă că n-o băteam pe umăr şi, dacă până la urmă consimţeam s-o sărutăm pe obraz, o făceam fără expansivitate şi fără vreun ţocăit zgomotos. Asemenea omisiuni o deprimau vizibil. Totuşi, în general ne înţelegeam foarte bine. Obişnuită să-şi predea lecţiile unor eleve străine care nu prea sunt în stare să gândească şi să studieze singure – care n-au niciun pic de idee cum să facă faţă unor dificultăţi şi cum să înfrângă asemenea greutăţi prin reflecţii şi stăruinţe – progresele noastre, care la drept vorbind erau destul de încete, păreau s-o uimească. În

[1] Blestemat.
[2] Mii (de draci).

ochii ei, noi eram două minuni glaciale, reci, mândre şi supranaturale.

Micuţa contesă era într-adevăr puţin cam mândră, puţin cam preţioasă, şi poate, cu delicateţea şi frumuseţea ei înnăscute, avea oarecare drepturi la asemenea comportări. Însă cred că ar fi fost o greşeală totală să-mi fi atribuit şi mie asemenea însuşiri. Eu nu mă eschivam niciodată de la salutul nostru de dimineaţă, de la care Paulina se abătea totdeauna când putea s-o facă, iar dispreţul tăcut nu era o armă în panoplia defensivei mele, pe câtă vreme această armă Paulina o ţinea întotdeauna pregătită, bine lustruită, şi ascuţită, şi orice dezlănţuire germanică întâlnea de îndată lucirea ei metalică.

Onorabila Anna Braun simţea într-o măsură oarecare această deosebire, şi în vreme ce pe jumătate se temea şi pe jumătate o idolatriza pe Paulina ca pe un fel de nimfă uşoară – o Undină –, se refugia totuşi uneori alături de mine, eu fiind o muritoare, cu o dispoziţie mai uşor de suportat.

O carte din care ne plăcea mult să citim şi să traducem era volumul cu „Baladele” lui Schiller. Paulina învăţa repede să le citească foarte frumos. Fräulein sta s-o asculte cu un surâs larg de plăcere şi spunea că glasul ei era ca o muzică. Le şi traducea, într-un limbaj curgător şi cu accente de fervoare poetică înrudite cu cele ale textului original. Obrajii i se aprindeau, buzele păreau să-i zâmbească tremurătoare, ochii ei frumoşi se aprindeau sau se îndulceau citind. Le învăţă pe cele mai bune din ele pe dinafară şi le recitea adesea când eram singure. Îi plăcea în mod deosebit *Das Madchens Klage*[1], vreau să spun că-i plăceau cuvintele, găsea că sunetele lor aveau ceva plângător şi melodic, însă înţelesul vorbelor îl critica. Murmura, când se aşeza câteodată în faţa focului:

[1] Tânguirea fetei (germ.).

Du Heilige, rufe dein Kind zurück,
Ich habe genossen dar irdische Glück,
Ich habe gelebt und geliebet[1]*!*

— ”Am trăit şi am iubit!” spunea, este oare aceasta culmea fericirii lumeşti, scopul vieţii – să iubeşti? Eu nu cred. S-ar putea să fie adâncimea mizeriei şi nefericirii omeneşti, s-ar putea să fie simplă pierdere de vreme şi o tortură stearpă a simţămintelor. Dacă Schiller ar fi spus „am fost iubit”, atunci era poate mai aproape de adevăr. Nu-i aşa, Lucy, că e altceva asta, să fii iubită?

— Îmi închipui că s-ar putea să fie, dar la ce bun să ne gândim la aşa ceva? Ce înseamnă dragostea pentru tine? Ce ştii tu despre ea?

Ea se făcu stacojie la faţă, pe jumătate de iritare, pe jumătate ruşinată.

— Lasă, Lucy, spuse. N-am să accept ca dumneata să-mi spui asta. S-ar putea să i se potrivească lui tata să se uite la mine ca la un copil mic, ba chiar îmi şi convine ca el să mă privească într-o asemenea lumină. Dar dumneata ştii bine şi ar trebui să te şi obişnuieşti să înţelegi că am aproape nouăsprezece ani.

— Chiar dacă ai avea aproape douăzeci şi nouă, n-are rost sa o luăm înaintea sentimentelor prin discuţii şi conversaţii, n-o să stăm acum de vorbă despre dragoste.

— Poate, poate! spuse – acum grăbită şi încălzită – s-ar putea să crezi că mă poţi opri, poţi s-o crezi cât pofteşti. Dar eu am vorbit despre aşa ceva, am şi ascultat vorbindu-se destule despre asta, chiar în ultima vreme, şi încă într-un fel dezagreabil şi defavorabil, şi într-un fel cu care dumneata n-ai fi de acord.

Şi fiinţa aceasta contrariată, triumfătoare, drăgălaşă, răutăcioasă – toate i se citeau acum pe faţă – izbucni în râs. Nu înţelegeam ce voia să spună, şi nici nu voiam s-o

[1] Preasfânto, cheamă-ţi Copilul înapoi,
Eu m-am bucurat de norocul pământesc,
Am trăit şi am iubit! (germ.)

întreb. Eram descumpănită. Constatându-i însă nevinovăţia desăvârşită a comportărilor – combinată e drept şi cu o oarecare răutate şi iritare trecătoare – am spus, în cele din urmă:

— Cine-ţi vorbeşte ţie dezagreabil şi defavorabil despre asemenea lucruri? Cine din cei care pot să ajungă până la tine îndrăzneşte să facă aşa ceva?

— Lucy, îmi răspunse mai calmă, este o persoană care mă face uneori foarte nefericită, şi aş vrea să se ţină cât mai departe de mine – eu n-am nevoie de ea.

— Dar cine, Paulina, cine să fie aceasta? Mă faci să nu mai ştiu ce să cred.

— Este... este verişoara mea Ginevra. De fiecare dată când primeşte permisiunea s-o viziteze pe doamna Cholmondeley vine aici în vizită, şi ori de câte ori mă găseşte singură, începe să-mi vorbească despre admiratorii ei. Ce iubire o mai fi şi asta! Ar trebui să o auzi pe ea spunând ce crede despre dragoste!

— O, am auzit-o, îi răspunsei cu multă răceală, şi dacă stau să mă gândesc, poate-i chiar mai bine că ai auzit-o şi tu. N-avem ce regreta, e chiar mai bine. Dar, cu siguranţă, felul de a gândi al Ginevrei nu, te poate influenţa pe tine. Tu poţi să-i înţelegi şi să-i judeci şi mintea şi inima.

— Dimpotrivă, mă înrâureşte mult. Ea se pricepe să-mi tulbure fericirea şi să-mi clintească părerile. Mă răneşte în sentimentele mele şi prin oamenii cei mai scumpi mie.

— Ce-ţi spune, Paulina? Dă-mi o idee. Trebuie să găsim ceva prin care să combatem răul făcut de ea.

— Fiinţele pe care le stimez de cea mai multă vreme şi cel mai mult sunt cu totul degradate prin ea. N-o cruţă nici pe doamna Bretton, nu-l cruţă nici pe... Graham.

— Da, intr-adevăr, cred asta. Şi cum îi amestecă ea pe oamenii aceştia cu sentimentele ei şi cu... iubirea ei? Căci de amestecat îi amestecă, nu?

— Lucy, e insolentă, şi, cred, mincinoasă. Dumneata îl

cunoşti pe doctorul Bretton. Îl cunoaştem amândouă. S-ar putea să fie neatent şi orgolios, dar când a fost el vreodată meschin şi slugarnic? Zi după zi mi-l înfăţişează ca îngenunchind la picioarele ei, urmărind-o peste tot ca o umbră. Ea – respingându-l cu insulte, şi el – implorând-o înnebunit de patimă. Lucy, e adevărat, e ceva adevărat din asta?

— S-ar putea să fie adevărat că el a crezut-o odată frumoasă. Dar îl mai prezintă ca fiind şi acuma îndrăgostit de ea?

— Ea spune că s-ar putea mărita cu el oricând ar dori, şi astăzi, că el nu aşteaptă decât ca ea să consimtă.

— Şi poveştile astea te-au făcut să fii atât de rezervată cu Graham, cum a observat şi tatăl tău?

— M-au făcut în orice caz să am cele mai mari îndoieli în ce priveşte caracterul lui. E adevărat că, ascultând-o pe Ginevra, nu pot crede că povestirile ei sunt cu totul şi cu totul adevărate. Cred că exagerează – poate chiar născoceşte – dar vreau să ştiu cât de mult.

— Dar ce-ai zice s-o facem pe domnişoara Fanshawe să-şi dovedească spusele? Să-i dăm prilejul de a-şi arăta puterile cu care se laudă?

— Aş putea face asta şi mâine. Tata a invitat la masă câţiva domni, nişte oameni de ştiinţă. Graham, în care tata începe să întrevadă un om de ştiinţă, şi chiar competent, cum se spune, în mai multe ramuri ale ştiinţei, este şi el printre aceştia. Dar eu m-aş simţi cu totul nenorocită să stau la masă, fără niciun ajutor, într-o asemenea societate. N-aş avea ce să vorbesc cu domnii A sau Z, academicieni de la Paris. Toată reputaţia pe care mi-am câştigat-o în ultima vreme s-ar spulbera. Dumneata şi cu doamna Bretton trebuie să veniţi de dragul meu. Ajunge o vorbă ca să se arate şi Ginevra.

— Bine, am să-i transmit această invitaţie de la tine şi are să aibă prilejul să-şi dovedească sinceritatea şi caracterul.

27.
HÔTEL CRÉCY

ZIUA CARE URMĂ SE DOVEDI MAI însufleţită şi mai plină decât ne aşteptasem noi – sau eu cel puţin. Se pare că era ziua de naştere a unuia dintre tinerii prinţi ai Labassecourului — cel mai mare, cred, ducele de Dindonneaux, şi în cinstea lui se anunţă o vacanţă în toate şcolile, şi mai ales în cea principală, *Athénée.* Tineretul acestei instituţii, oarecum universitare, elaborase şi urma să şi prezinte o moţiune de credinţă, în care scop urmau să se reunească toţi în clădirea unde aveau loc examenele şi se împărţeau premiile. După această ceremonie, avea să urmeze o oraţiune sau *discours* din partea unuia dintre profesori.

Mai mulţi dintre prietenii domnului de Bassompierre – oameni de ştiinţă – fiind mai mult sau mai puţin legaţi de instituţia Ateneului, fuseseră invitaţi să participe, împreună cu credincioasele autorităţi municipale din Villette, *Monsieur le Chevalier* Stass, burgmaistrul, precum şi părinţii şi rudele studenţilor. *Monsieur* de Bassompierre cedase insistenţelor prietenilor săi să-i însoţească acolo. Frumoasa sa fiică avea desigur să fie şi ea de faţă, şi ea ne trimise, Ginevrei şi mie, un bilet, rugându-ne să venim şi noi, cât mai curând, s-o însoţim la acea ocazie oficială.

Pe când domnişoara Fanshawe şi cu mine ne îmbrăcam în dormitorul pensionului din *rue Fossette,* ea izbucni

deodată în râs.

— Ce s-a mai întâmplat? am întrebat-o, căci se oprise din gătează şi sta uitându-se la mine.

— Mi se pare atât de ciudat, replică ea, cu obişnuita ei lipsă de rezervă, pe jumătate insolentă, pe jumătate candidă, ca tu şi cu mine să fim acum pe picior de egalitate, să facem vizite în aceleaşi cercuri, şi să ajungem să avem aceiaşi prieteni.

— Într-un fel, da, i-am răspuns. N-aveam prea mult respect pentru cercurile pe care le frecventai tu cu precădere acum câtăva vreme, doamna Cholmondeley şi compania nu ar fi fost deloc pe gustul meu,

— Dar cine eşti dumneata, domnişoară Snowe? se interesă ea deodată, cu atâta curiozitate nedisimulată şi neprefăcută în voce, încât mă făcu şi pe mine să râd. Spuneai că eşti doar o guvernantă de copii mici, şi când ai ajuns prima dată aici chiar ţi s-au dat în grijă toţi copiii de aici. Te-am văzut ducând-o pe micuţa Georgette în braţe, întocmai ca o slujnică de copii – puţine guvernante ar fi consimţit să facă aşa ceva – şi acuma *Madame* Beck te tratează cu mai multă consideraţie dorit pe pariziana St. Pierre, iar orgolioasa aia pretenţioasă, verişoara mea, face din dumneata prietena ei cea mai apropiată.

— Minunat! am convenit eu, foarte amuzată de perplexitatea ei. Cine sunt eu cu adevărat? Poate o personalitate deghizată. Ce păcat că nu arăt deloc a aşa ceva.

— Mă mir că nu te impresionează prea mult toate astea, continuă ea, pari să primeşti totul cu mult calm. Dacă eşti cu adevărat acel nimeni social cum te-am crezut eu la început, atunci trebuie să recunosc că eşti o fiinţă foarte controlată.

— Un nimeni, cum m-ai luat tu la început? am repetat şi m-am cam aprins la faţă, însă nu voiam să mă înfurii: ce importanţă avea cum folosea o şcolăriţă nematură vorbe ca „nimeni” sau „cineva”? M-am mulţumit deci să-i

răspund că fusesem pur şi simplu, primită cu politeţe şi am întrebat-o „de ce credea ea că politeţea ar fi trebuit să-l pună în încurcătură pe cel astfel primit în societate?”.

— Dar de ce nu-mi dai voie să mă minunez şi eu aşa, de unele lucruri? insistă ea.

— Te minunezi şi tu de miracole pe care ţi le născoceşti singură. Haide, ai terminat odată?

— Da, lasă-mă să te iau, de braţ.

— Aş prefera să n-o faci. Vom merge una lângă alta.

Când îmi lua braţul se lăsa pe mine cu toată greutatea, şi, cum nu eram nici bărbat şi nici iubitul ei, nu-mi plăcea prea mult asta.

— Uite, şi acuma! strigă ea. Am vrut, oferindu-mă să te iau de braţ, să te fac să înţelegi că în sinea mea îţi aprob rochia şi felul în care arăţi. Din punctul meu de vedere am vrut să-ţi fac un compliment.

— Chiar aşa? Adică, mai pe scurt, să arăţi că nu ţi-e ruşine să te vadă lumea pe stradă alături de mine, că, dacă doamna Cholmondeley s-ar întâmpla să stea să-şi mângâie javra la vreo fereastră, sau colonelul de Hamal ar ieşi să se scobească în dinţi în vreun balcon şi le-ar cădea ochii pe noi, n-ai roşi chiar de însoţitoarea ta?

— Da, răspunse ea, cu aceeaşi sinceritate fără menajamente care era lucrul cel mai bun la ea şi care făcea ca până şi obrăzniciile ei să aibă ceva plăcut şi direct când le spunea – care era, pe scurt, sarea ei, singura substanţă de natură să mai dea consistenţă acestui caracter.

Am lăsat pe seama mimicii mele osteneala de a comenta acest „Da” sau mai degrabă buza mea inferioară mi-o luă înaintea limbii cu bună ştiinţă. E sigur că nu respectul sau solemnitatea erau simţămintele exprimate de felul cum am privit-o eu atunci.

— Ce fiinţă răutăcioasă şi plină de resentimente eşti! continuă ea, pe când traversam piaţa şi intram în parcul micuţ şi plăcut prin care trecea drumul nostru cel mai

scurt spre *rue Crécy.* N-am mai văzut fiinţă să se poarte aşa urât cu mine ca dumneata.

— Tu singură eşti Vinovată de asta. Lasă-mă în pace, ai şi tu puţină minte şi taci din gură. Eu te las pe tine în pace.

— Ca şi cum poate să te lase cineva în pace pe dumneata, care eşti aşa ciudată şi misterioasă!

— Misterul şi ciudăţeniile astea sunt cu totul şi cu totul scornite de imaginaţia ta – fleacuri, nici mai mult nici mai puţin. Fii aşa de bună şi nu-mi mai tot bate capul cu ele.

— Dar chiar eşti un nimeni? continuă ea, strecurându-şi împotriva voinţei mele, mâna pe sub braţul meu, şi braţul acesta se strânse cât putu de neospitalier pe lângă trupul meu pentru a-i ţine cât mai departe mâna.

— Da, sunt şi eu o fiinţă care-şi face drum tot mai sus în lume. Pe vremuri dama de companie a unei doamne bătrâne, pe urmă guvernantă de copii mici, acum profesoară.

— Dar, spune-mi, spune-mi cine eşti cu adevărat, n-am să dezvălui nimănui! se agăţă ea cu o încăpăţânare ridicolă de închipuirea că descoperise un personaj incognito, smucindu-mi braţul pe care reuşise să mi-l cuprindă acum cu mâna, şi tot linguşindu-mă şi conjurându-mă până când eu m-am oprit acolo în parc să râd după pofta inimii.

Tot drumul continuă cu cele mai fantastice variaţiuni pe tema aceasta, dovedindu-şi prin credulitatea ei încăpăţânată, sau prin incredulitatea ei, neputinţa de a înţelege cum o fiinţă lipsită de avantajele naşterii nobile sau ale averii, fără sprijinul unui nume bun sau al relaţiilor, ar fi putut să-şi apere integritatea de caracter intr-un chip de înţeles pentru alţii. În ce mă priveşte, eram liniştită ştiind că sunt cunoscută cum trebuie acolo unde are pentru mine importanţă să fiu cunoscută. Restul nu mă atingea: naşterea, situaţia socială şi câştigurile intelectuale superficiale ocupau cam acelaşi loc în

interesele şi gândurile mele, cam pe al treilea plan al importantei ca nişte chiriaşi modeşti cărora nu li se putea da în folosinţă decât un salonaş micuţ şi dormitorul cu vederea spre spatele casei. Chiar dacă sufrageria şi salonul cel mare din faţă mi-ar fi rămas libere, n-aş fi recunoscut lucrul acesta de faţă cu ei, întrucât apreciam că avantajele acestea mai mărunte erau cu totul potrivite pentru importanţa ce le-o acordam lor. Lumea, şi eu am înţeles asta curând, avea alte păreri şi scară de aprecieri, şi nu sunt sigură că lumea are multă dreptate în asemenea preţuiri, dar cred, de asemenea, că nici eu nu mă înşel prea mult în ale mele.

Sunt oameni care, văzându-se deodată pe o poziţie inferioară, se simt degradaţi din punct de vedere moral, şi consideră pierderea unor relaţii ca pe o pierdere a respectului faţă de ei înşişi. Şi nu au oare dreptate asemenea oameni să pună cel mai mare preţ pe situaţiile şi relaţiile care îi asigură împotriva unei asemenea decăderi? Dacă cineva crede că ar deveni demn de dispreţ în propriii săi ochi în cazul că s-ar afla pretutindeni că strămoşii săi au fost de neam simplu şi nu nobili, săraci şi nu bogaţi, muncitori şi nu capitalişti, ar mai fi atunci drept să-l condamnăm cu asprime pentru că ţine ascunse asemenea fapte, pentru că tresare, tremură, se chinuieşte gândindu-se la ameninţările pe care asemenea dezvăluiri le reprezintă pentru el? Cu cât trăim mai mult, cu atât ni se îmbogăţeşte experienţa de viaţă, şi cu atât mai puţin suntem înclinaţi să judecăm purtarea aproapelui nostru, să punem la îndoială înţelepciunea lumii. Oriunde ajungem să întâlnim o îngrămădire de mici sisteme de apărare de acest fel, fie că ele păzesc virtutea celui cast sau respectabilitatea omului de lume, e sigur că asemenea sisteme sunt necesare.

Am ajuns la palatul Crécy. Paulina era gata. Doamna Bretton se afla şi dânsa acolo şi, sub supravegherea ei şi a domnului de Bassompierre, am fost conduse repede la

locul de adunare şi instalate pe locuri bune la o distanţă convenabilă de tribuna oficială. Tineretul universitar a fost grupat în faţa noastră, municipalitatea, în frunte cu burgermaistrul, îşi ocupase locurile de onoare, tinerii prinţi, împreună cu suitele lor, căpătaseră poziţii mai la vedere şi întreaga clădire era ocupată de aristocraţia şi de burghezii cei mai de seamă ai oraşului.

În ce priveşte identitatea profesorului care urma să rostească discursul pomenit, nu constituise pentru mine deloc un obiect de interes sau de atenţie. Într-un fel mă aşteptam nelămurit ca un savant să fie cel care să se ridice în picioare să rostească un discurs formal, pe jumătate dogmatic pentru membrii Ateneului, pe jumătate linguşitor la adresa prinţilor.

Tribuna era încă pustie când am intrat noi, dar zece minute mai târziu se umpluse. Într-o clipă un cap, un torace şi două braţe apărură la pupitrul acoperit de pânză stacojie. Acest cap noi îl cunoşteam, culoarea părului, forma, felul în care se ţinea între umeri, expresia feţei ne erau familiare şi mie şi domnişoarei Fanshawe. Craniul negru şi îngust, amploarea şi paloarea frunţii, privirea albastră şi aprinsă erau amintiri atât de bine impregnate în amintire şi atât de strâns împletite cu asociaţii de natură, ironică, încât erau aproape sortite de la sine ca prin apariţia lor neaşteptată să stârnească pornirea spre un hohot de râs. Şi într-adevăr, mărturisesc că eu, în ce mă priveşte, am râs încet până m-am aprins la faţă, însă după aceea mi-am aplecat capul şi am lăsat batista mea şi voalul coborât să-mi fie singurele confidente ale acestei clipe de veselie.

Cred că-mi părea bine că-l vedeam acolo pe *Monsieur* Paul. Cred că principala senzaţie era plăcerea să-l vezi instalat acolo pornit şi franc, întunecos şi candid, iritabil şi fără teamă, iar nu să ţi-l aminteşti stăpânind clasa de la catedră. Prezenţa lui era pentru mine o surpriză. Nici nu-mi trecuse prin minte să mă aştept să-l văd în această

situaţie deşi ştiusem că e titularul catedrei de litere de la universitate. Ştiindu-l pe el la tribună, eram sigură că nici formalismul şi nici linguşeala nu ne erau sortite în clipele acelea. Dar pentru ceea ce aveam să auzim, pentru ceea ce avea să se reverse dintr-o dată, cu grabă, fără întrerupere asupra capetelor noastre – mărturisesc că nu fusesem pregătită.

Li se adresa prinţilor, nobililor, magistraţilor şi burghezilor cu exact aceeaşi uşurinţă şi spontaneitate de exprimare, cu aceeaşi gravitate ascuţită, colerică şi fugoasă cu care era obişnuit să le dojenească pe elevele din cele trei clase din *rue Fossette.* Studenţilor li se adresă nu ca unor elevi, ci ca unor viitori cetăţeni şi patrioţi. Vremurile care de atunci încoace au izvorât asupra Europei nu erau anunţate pe atunci de nimic aşa că spiritul în care vorbea *Monsieur* Emanuel era pentru mine nou. Cine ar fi crezut ca pământurile greoaie şi grase ale principatului Labassecour să fi hrănit convingeri politice şi sentimente naţionale ca cele care-şi găseau acum expresii atât de energice? Despre cuprinsul opiniilor lui nu este nevoie să fac aici o dare de seamă amănunţită, totuşi am să cer îngăduinţa să spun că am considerat atunci că omuleţul acela avea dreptate în ce susţinea. Cu tot focul care-l aprinsese, era sever şi plin de bun simţ, strivea sub călcâiul său teoriile utopice, respingea cu dispreţ visările exaltate – dar când îşi îndrepta privirile spre chipul tiraniei – o, atunci se aprindea în ochii lui o lumină pe care ar fi trebuit s-o vezi, şi când vorbea despre nedreptate glasul lui nu trăda niciun fel de nesiguranţă, ci amintea mai curând de sunetul trâmbiţei ridicându-se la apusul soarelui din parc.

Nu cred că publicul era prea susceptibil să-i înţeleagă aprinderea în toată puritatea ei, însă unii dintre studenţi au fost molipsiţi de această însufleţire atunci când el le spuse, cu atâta elocvenţă, care trebuie să le fie calea şi ţelul străduinţelor pentru viitorul ţării lor şi al Europei.

Când încheie, îi adresară ovaţii lungi, puternice, răsunătoare. În pofida irascibilităţii lui, era profesorul lor favorit.

Când grupul nostru părăsi sala, el era în picioare lângă intrare. Mă văzu şi mă recunoscu, îşi ridică pălăria în faţa mea, îmi întinse mâna când trecui pe lângă el şi mă întrebă: *Qu'en dites-vous*?[1] întrebare cu totul caracteristică pentru el şi care îmi amintea, chiar în momentul acesta de triumf pentru dânsul, de nelinişstea plină de curiozitate, de absenţa unui autocontrol după mine atât de necesar şi care se numărau printre defectele lui. Ar fi trebuit să nu-i pese în clipa aceea ce gândeam eu, sau ce gândea oricine altcineva, însă îi păsa, şi era un om prea firesc, prea impulsiv ca să-şi reprime o asemenea susceptibilitate. Insă, chiar dacă-i condamnam această curiozitate febrilă, naivitatea lui îmi plăcea. Ar fi trebuit să-l laud. În inima mea aveam multe laude pentru el atunci, însă, vai! niciun cuvânt pe buze. Cine-şi găseşte cuvintele la momentul potrivit? Am bâiguit câteva cuvinte fără rost, dar pot spune că-mi păru foarte bine când alţii, venind cu felicitări mai inspirate, îmi acoperiră timiditatea cu vorbăria lor.

Un domn îl prezentă atunci domnului de Bassompierre şi contele, care fusese şi el foarte încântat de discursul auzit, îl invită să se alăture prietenilor lui (care erau, de asemenea, în cea mai mare parte şi prietenii lui *Monsieur* Paul) să ia masa împreună cu ei la palatul Crécy. El refuză invitaţia la masă, căci dintotdeauna fusese timid la invitaţiile celor mai bogaţi. Avea o anumită putere a încăpăţânării şi independenţei în structura lui morală – nu prea evidentă, dar pe care-ţi făcea plăcere s-o descoperi pe măsură ce înaintai în cunoaşterea firii lui. Făgădui totuşi că avea să treacă pe acolo, împreună cu prietenul său, *Monsieur A,* unul din academicienii francezi, în cursul serii.

[1] Ce părere ai?

La masă, în ziua aceea, Paulina şi Ginevra arătau, fiecare în felul ei, foarte frumoase. Ginevra poate că avea avantajul unor farmece mai concrete, însă cealaltă strălucea întrecând-o prin calităţi mai subtile şi spirituale: limpezimea şi elocvenţa ochilor, graţia chipului, varietatea fermecătoare a expresiei. Rochia de un stacojiu aprins a Ginevrei îi favoriza buclele blonde şi se armoniza cu tenul ei trandafiriu. Vestmintele Paulinei – cu totul la modă, deşi modeste, în nuanţe limpezi şi albe – făceau pe oricine o privea să se simtă recunoscător pentru viaţa delicată a tenului ei, pentru însufleţirea plină de blândeţe a portului ei, pentru adâncimea tandră a privirilor ei, pentru umbrirea castanie şi revărsarea generoasă a părului – mai întunecat decât cel al verişoarei sale saxone, cum îi erau şi sprâncenele, ochii, irişii mari şi pupilele mari şi mobile. Natura desenase toate aceste detalii mai vag şi cu o mână mai neglijentă în cazul domnişoarei Fanshawe, iar în persoana domnişoarei de Bassompierre le lucrase cu o măiestrie mai aleasă şi mai delicată.

Paulina era intimidată de savanţii din jur, însă nu chiar într-atât încât să fie redusă la tăcere. Intră cu ei într-o conversaţie modestă, plină de deferentă, nu fără efort, însă cu o atât de autentică graţie, cu un bun simţ atât de fin şi de convingător încât tatăl ei se întrerupse el însuşi de mai multe ori din vorbă şi rămase s-o asculte şi s-o privească cu încântare şi mândrie. Un francez politicos, *Monsieur* Z, un om foarte învăţat, dar şi foarte curtenitor, era cel care o atrăsese în discuţie. Pe mine mă fermecase franceza pe care o vorbea ea, era ireproşabilă – structura frazelor corectă, expresiile potrivite, accentul pur. Ginevra, care-şi trăise o jumătate din viaţă pe continent, nu reuşea să se apropie de perfecţiunea ei. Nu că i-ar fi lipsit domnişoarei Fanshawe cuvintele, însă ea nu poseda nici exactitatea, nici puritatea vorbirii, şi nici nu avea să le poată dobândi mulţi ani de atunci înainte. Şi în această

privinţă domnul de Bassompierre avea de ce să fie mulţumit, căci în ce priveşte limbile străine avea un foarte ascuţit simţ critic.

Mai era însă cineva care asculta şi observa cu toată luarea aminte, o persoană care, reţinută de cerinţele profesiei sale, sosise mai târziu la masă. Ambele doamne erau cu atenţie cercetate de doctorul Bretton, încă din momentul în care acesta din urmă îşi ocupase locul la masă, şi le observă în continuare aproape toată vremea. Sosirea lui o învioră pe domnişoara Fanshawe, care până atunci păruse a nu fi în apele ei. Deveni surâzătoare şi cochetă, începu să vorbească mult – deşi ceea ce spunea ea era rareori la obiect sau mai bine zis se referea la obiecte de discuţie mult mai prejos decât cele abordate. Sporovăială aceasta a ei, uşuratică, incoerentă, l-ar fi amuzat. Poate, altădată pe Graham, poate că şi acum îl amuza, poate că era doar o închipuire să crezi că, acum când privirile îi erau satisfăcute şi auzul îndestulat cu aşa ceva, gustul său sigur, inteligenţa sa vie n-ar fi fost în egală măsură solicitate şi mulţumite. Este sigur însă că, oricât ar fi părut de insistentă şi acaparatoare această solicitare a atenţiei lui, el o acordă cu toată politeţea ce i se cerea. Comportarea sa nu arăta nici resentiment şi nici răceală. Ginevra era vecina lui de masă şi, în timpul cinei, ei îi consacră aproape în întregime luarea lui aminte. Ea păru mulţumită cu aceasta şi trecu apoi în salon în cea mai bună dispoziţie.

Însă, de îndată ce am ajuns în acest loc de refugiu pentru noi, doamnele, ea deveni din nou plată şi neatentă. Aruncându-se pe o canapea condamnă cu asprime în vorbe atât discursul cât şi dineul care ar fi fost, din punctul ei de vedere, teribil de plicticoase, şi o întrebă pe verişoara ei cum de putea suporta asemenea *gros bonnets*[1] cum vedea că adună în jurul lui tatăl ei. În clipa însă în care domnii se auziră ridicându-se în camera de

[1] Oameni stupizi, prostănaci.

alături, toate ironiile ei încetară. Sări în picioare, se repezi spre pian şi începu să cânte acolo cu toată energia. Doctorul Bretton intră printre primii şi îşi alese un loc în picioare alături de ea. Mă gândeam că n-avea să-şi menţină multă vreme această alegere – căci era un anume loc în faţa căminului spre care m-aş fi aşteptat să-l văd atras. Însă într-acolo el se întoarse doar cu privirile şi, în vreme ce el privea doar, alţii ocupară locul respectiv. Graţia şi judecata sănătoasă a Paulinei îi fermeca pe aceşti înţelepţi francezi, fineţea frumuseţii ei, curtenia liniştită a manierelor ei, tactul ei, nematurizat, dar real şi înnăscut, plăcea gustului lor firesc. Se strânseseră cu toţii în jurul ei, desigur nu pentru a discuta probleme de ştiinţă – care ar fi făcut-o pe ea să rămână mută –, ci pentru a se referi la o mulţime de subiecte privind arta, literatura, viaţa, asupra cărora se vădi curând de tot că ea citise şi reflectase mult. Eu ascultam. Sunt sigură că, chiar dacă Graham rămăsese departe, asculta şi el, auzul ca şi vederea îi erau foarte fine. Ştiam că judecă acea conversaţie cum trebuie, simţeam că felul în care ea o susţinea îi plăcea la culme – îi stârnea o plăcere aproape dureroasă.

Paulina avea mai multă forţă, atât de sentimente cât şi de caracter, decât ar fi crezut cei mai mulţi din cei care vedeau din afară – mai multă decât Graham însuşi îşi închipuise până atunci şi decât ea îi lăsa să vadă pe cei care n-o interesau. Ca să spunem adevărul, cititorule, nu există frumuseţe deosebită, graţie desăvârşită, rafinament real care să nu aibă şi o forţă la fel de deosebită, desăvârşită, convingătoare. Tot atât de puţin te-ai putea aştepta să găseşti roade şi flori vrednice la un pom fără rădăcini şi fără sevă ca şi farmece dăinuitoare într-o fire slabă şi fără stăruinţă. Puţină vreme, un simulacru mai viu al frumuseţii ar mai putea înflori în jurul slăbiciunii, însă o asemenea înflorire părelnică nu poate rezista primei furtuni, se ofileşte curând, chiar sub cele

mai senine raze de soare. Graham poate că ar fi tresărit dacă vreun duh mai atent i-ar fi şoptit la ureche ceva despre forţa şi puterea de viaţă care influenţau această fire delicată.

Doar eu, care o cunoscusem de pe când era copil, ştiam sau ghiceam prin ce rădăcină viguroasă şi bună se hrăneau farmecele ei din pământul realităţii.

În vreme ce doctorul Bretton asculta şi aştepta un prilej care să-i deschidă şi lui acest cerc magic, privirea lui, străbătând din când în când neliniştită camera, se opri din întâmplare asupra mea, acolo unde şedeam, într-un colţişor liniştit, nu departe de doamna Bretton şi de domnul de Bassompierre – aceştia doi fiind prinşi în ceea ce domnul Home numea „o conversaţie în doi”, sau ceea ce s-ar fi putut interpreta şi ca un *tête-à-tête.* Graham îmi surâse în semn de recunoaştere, străbătu camera spre mine şi mă întrebă cum mă simt, spunând că arăt palidă. Surâdeam şi eu acum propriilor mele gânduri: de trei luni doctorul John nu-mi mai adresase cuvântul – un interval de timp de care el nici nu-şi dădea câtuşi de puţin seama. Se aşeză alături de mine şi se cufundă în tăcere. Dorinţa lui era mai degrabă să privească în jur decât să stea de vorbă cu cei de alături. Ginevra şi Paulina se aflau acum exact în faţa ochilor lui, putea să le privească după pofta inimii, le cântărea siluetele, le studia chipurile.

Mai mulţi alţi oaspeţi, doamne ca şi domni, intraseră în această încăpere după sfârşitul cinei, oprindu-se aici pentru câteva minute de conversaţie. Şi printre aceşti domni, pot adăuga acum, observasem la intervale o siluetă severă, neguroasă, profesorală, care se plimba singuratică prin salonul de alături şi pe care o puteam reîntâlni cu privirile doar de departe. *Monsieur* Emanuel îi cunoştea pe mulţi dintre cei de faţă, însă cred că le era străin aproape tuturor doamnelor – mai puţin mie. Aruncându-şi privirile către cămin nu se putea să nu mă fi observat şi instinctiv făcu o mişcare ca pentru a se

apropia de mine. Remarcând însă că aici se afla şi doctorul Bretton se răzgândi şi se trase îndărăt. Dacă asta ar fi fost totul n-aş fi văzut niciun motiv de supărare. Însă nemulţumit cu faptul că se retrăsese numai, pur şi simplu începu să se încrunte, să-şi scoată buzele în afară într-o strâmbătură şi să se uite atât de crunt înspre mine încât îmi abătui privirile într-altă parte de la acest spectacol neplăcut. *Monsieur* Josef Emanuel sosise împreună cu austerul său frate şi în clipa aceea o înlocuise tocmai pe Ginevra la pian. Şi ce tuşeu de maestru urmă zdrăngănelii ei de şcolăriţă! Cu ce tonuri adânci, recunoscătoare, primi instrumentul muzical mâinile adevăratului artist!

— Lucy, începu doctorul Bretton, rupând tăcerea cu un zâmbet atunci când Ginevra alunecă prin faţă-i aruncându-i o privire în trecere, domnişoara Fanshawe e cu adevărat o fată frumoasă.

Desigur că mă declarai de acord.

— Va fi fiind oare, continuă el, în încăperea asta vreo alta care să i se compare?

— Cred că nu mai e niciuna la fel de arătoasă.

— Sunt de aceeaşi părere cu dumneata, Lucy. Dumneata şi cu mine ne asemănăm în ce priveşte gustul, cred, şi în orice caz în ce priveşte judecata.

— Crezi? întrebai eu cu oarecare îndoială.

— Cred că dacă dumneata erai băiat, Lucy şi nu fată – finul mamei în loc de fină –, noi am fi fost foarte buni prieteni. Părerile noastre ar fi fost practic identice.

Îşi luase acum un aer sarcastic, frivol, pe jumătate mângâietor, pe jumătate ironic, care făcea să-i strălucească ochii. O, Graham! Multe clipe de singurătate mi le-am risipit căutând să-mi închipui care ar fi părerea ta despre Lucy Snowe! A fost oare ea totdeauna binevoitoare şi dreaptă? Dacă Lucy ar fi fost în ea însăşi aceeaşi, dar s-ar fi bucurat în plus de avantajele bogăţiei şi situaţiei sociale, comportarea ta faţă de ea, preţuirea pe care i-ai fi acordat-o, ar fi fost chiar la fel cu cele pe

care le-ai nutrit în realitate în ce o priveşte? Şi totuşi, prin aceste întrebări nu vreau să-ţi aduc niciun fel de condamnare. Nu. Poate că m-ai întristat şi m-ai tulburat uneori, însă eu am avut o fire impresionabilă, uşor de tulburat – încrederea îmi pierea chiar şi numai dacă un nor trecea prin faţa soarelui. Poate că o judecată nepărtinitoare şi strictă ar fi socotit că eu am greşit mai mult decât tine.

Încercând deci să-mi înăbuş durerea neraţională care-mi înfiora inima când vedeam că în vreme ce Graham putea să le consacre altora interesul lui cel mai grav şi serios, cel mai bărbătesc, el n-avea mai mult decât o ironie trecătoare pentru Lucy, prietena lui de demult – îl întrebai calmă:

— Şi în ce privinţe crezi că suntem chiar atât de apropiaţi în păreri?

— Amândoi avem o mare putere de observaţie. Dumneata poate că nu eşti convinsă că şi eu aş avea asemenea însuşiri, dar să ştii că le am.

— Dar tocmai vorbiseşi despre gusturi. Nu s-ar putea întâmpla şi ca să observăm aceleaşi obiecte, dar să le preţuim în chip cu totul deosebit?

— Haide să ne punem la încercare. Evident, n-ai putea decât să aduci un omagiu meritelor domnişoarei Fanshawe, şi atunci, ce crezi despre ceilalţi de aici din camera asta? Mama, de pildă, sau vedetele de acolo, *Messieurs* A şi Z sau, să zicem, acea palidă, micuţă domnişoară de Bassompierre?

— Ştii foarte bine ce gândesc despre mama dumitale. La domnii A şi Z nu m-am prea gândit până acum…

— Şi cealaltă persoană?

— Găsesc că e, cum spui şi dumneata, o domnişoară palidă şi micuţă – palidă în orice caz, acuma, când e şi obosită de agitaţia asta.

— Nu-ţi mai aduci aminte de ea, când era doar un copil?

— Mă întreb, uneori, dacă dumneata îţi mai aduci aminte.

— O uitasem, dar n-ai constatat ce ciudat e că în anumite împrejurări, persoane, chiar cuvinte sau priviri care-ţi ieşiseră cu totul din minte, pot ca, în anumite condiţii, în anumite dispoziţii ale minţii tale sau ale altora, să-ţi revină la fel de vii?

— E cu totul posibil.

Dar, continuă el – reînvierea asta e nedeplină – ai nevoie de o confirmare, până atunci are doar înfăţişarea tulbure a unui vis, sau cea ireală a unei închipuiri, aşa că spusele de întărire ale unui martor îţi sunt necesare să te facă să crezi iarăşi în ea. Nu şedeai şi dumneata cu noi la Bretton acum zece ani, când domnul Home a adus-o pe fetita lui, căreia noi îi ziceam „micuţa Polly” să stea o vreme cu mama?

— Eram acolo şi în seara când a venit ea şi în dimineaţa când a plecat.

— Era un copil cam ciudat, nu-i aşa? Mă întreb – cum m-am purtat eu cu adevărat cu ea? Îmi plăceau oare copiii în vremea aceea? Eram eu în stare să fiu bun şi prevenitor cu alţii – aşa cum eram, un şcolar mare şi stângaci pe vremea aceea? Dar dumneata nu-ţi mai aminteşti deloc de mine, bineînţeles.

— Ai văzut şi dumneata portretul care te înfăţişează – îl ai acolo, acasă. Îţi seamănă. În purtări erai acelaşi odinioară ca şi astăzi.

— Dar, Lucy, cum aşa? Ce-mi spui dumneata acuma, ca un oracol, să ştii că-mi aţâţă bine de tot curiozitatea. Ce sunt eu astăzi? Ce eram eu în acea zi de ieri de acum zece ani?

— Plin de graţie cu orice îţi stârnea dumitale plăcerea, răutăcios sau crud nu pot spune c-ai fi fost faţă de cineva.

— Aici nu ai dreptate. Eu cred că m-am purtat aproape de-a dreptul urât cu dumneata, de exemplu.

— Urât? Nu, Graham, n-aş fi răbdat niciodată docilă

brutalitatea sau răutatea.

— Dar de asta, totuşi, eu îmi aduc aminte sigur: liniştita Lucy Snowe nu s-a bucurat niciodată de simpatia şi bunătatea mea.

— Dar tot atât de puţin de cruzimea sau răutatea dumitale.

— Da, e drept, chiar dacă aş fi fost Neron însuşi tot n-aş fi fost în stare să chinuiesc o făptură inofensivă ca o umbră.

Am surâs, dar în acelaşi timp mi-am înăbuşit şi un geamăt. O, cât aş fi dorit să mă lase în pace, să nu mai vorbească acum despre mine! Epitetele acestea, atributele acestea „liniştita Lucy Snowe", „inofensivă ca o umbră" le lepădăm de la mine, vroiam să i le înapoiez, nu cu dispreţ, ci cu o oboseală nesfârşită. Asemenea cuvinte aveau răceala şi apăsarea plumbului. Nu mai vroiam ca el să mă hărţuiască cu asemenea poveri. Din fericire, el trecu de la mine la alt subiect.

— În ce termeni eraţi dumneata şi acea „micuţă Polly"? Dacă-mi mai aduc bine aminte – nu s-ar putea spune că nu vă înţelegeaţi.

— Nu prea înţeleg ce vrei să spui. Crezi că micuţa Polly singură nu-şi aduce aminte mai clar?

— O, să nu mai vorbim acum despre „micuţa Polly" – spune-i te rog domnişoara de Bassompierre, şi atunci o să vezi că, bineînţeles, un personaj atât de important nu-şi mai aduce aminte de un loc cum era Brettonul. Uită-te la ochii ei mari, Lucy. Crezi că ei mai stau să citească vreun cuvânt din cartea memoriei? Crezi că mai sunt aceiaşi pe care-i îndrumam eu atunci pe cărţile de citire? Ea nici nu mai ştie că eu i-am fost într-o măsură, profesorul de citire.

— În Biblie, în serile de duminică?

— Are un profil calm, delicat, fin de tot, acuma, iar pe vremuri ce expresie neliniştită, îngrijorată avea! Ce mai înseamnă şi preferinţele copiilor – un balon de săpun pe

dată spart! Ai crede? Domnişoara asta, pe vremuri, ţinea la mine!

— Cred că într-o măsură ţinea la dumneata, spusei eu, cu reţinere.

— Atunci, nu mai ţii minte? eu uitasem, dar acuma îmi aduc aminte: ţinea la mine mai mult decât la oricine altcineva de la Bretton.

— Aşa credeai şi atunci.

— Îmi amintesc bine acum. Aş vrea să-i pot spune tot ce-mi aduc aminte, sau mai degrabă aş vrea ca altcineva, dumneata de pildă, să te strecori acolo, lângă ea, şi să-i şopteşti la ureche toate astea, şi eu să stau aici şi să mă bucur de asta – aici, cum stau acuma – s-o văd cum arată când află toate astea. Ai vrea să faci aşa ceva, Lucy? Ţi-aş fi atât de recunoscător!

— Aş putea eu să te fac pe dumneata vreodată să-mi fii recunoscător? Nu, n-aş putea, spusei, şi îmi simţii degetele tremurându-mi şi mâinile împreunându-mi-se.

Dar în mine simţeam un curaj liniştit şi în stare să opună rezistenţă în afară. În problema aceasta nu eram dispusă să-l mulţumesc pe doctorul John, deloc chiar. Cu şi mai multă tărie vedeam acum cât de greşit îmi înţelegea el firea şi caracterul. Dintotdeauna voise să-mi atribuie un rol care nu era deloc al meu. Şi firea şi eu însămi ne răzvrăteam acum împotrivă-i. El nu ghicea deloc ce simţeam eu, nu-mi citea în ochi, pe chip sau în gesturi, deşi nu mă îndoiesc că toate acestea îi vorbeau. Aplecându-se acum spre mine, cu insistenţă caldă, îmi spuse încet:

— Haide, fă-mi pe plac, Lucy.

Şi i-aş fi făcut pe plac atunci, sau cel puţin l-aş fi făcut să înţeleagă limpede, şi l-aş fi învăţat să nu se mai aştepte niciodată din partea mea să joc rolul unei subrete ascultătoare în vreo comedie de dragoste, când, îndată după murmurul lui blând şi insistent, suprapunându-se aproape peste rugătoarele, mieroasele lui cuvinte –

„Haide, Lucy, fă-mi pe plac” – un şuierat ascuţit îmi izbi urechea din cealaltă parte.

— *Petite chatte, doucerette, coquette!* şuiera dintr-o dată acest neaşteptat boa constrictor, *vous avez l’air bien triste, soumise, rêveuse, mais vous ne l’êtes pas, c’est moi qui vous le dis. Sauvage! La flamme à l’âme, l’éclair aux yeux!*[1]

— *Qui, j’ai la flamme a l’âme, et je dois l’avoir!*[2] am răspuns, întorcându-mă într-acolo cu dreaptă mânie, însă profesorul Paul Emanuel îşi şuierase această insultă şi acum dispăruse.

Partea cea mai proastă era că doctorul Bretton, al cărui auz, cum am mai spus, era prompt şi fin, prinsese fiecare cuvânt din această apostrofă. Îşi duse batista la gură şi râse până când începu să tremure tot.

— Grozav, Lucy, strigă, excepţional! *Petite chatte, petite coquette*[3]. O, trebuie să-i spun mamii! E adevărat, Lucy, sau numai pe jumătate? Trebuie să fie adevărat. Te-ai roşit c-ai ajuns ca şi rochia domnişoarei Fanshawe. Şi chiar, pe cuvântul meu, acum, când mă uit mai bine la el, e acelaşi omuleţ care a fost atât de violent cu tine, atunci, la concert, chiar acelaşi, şi uite-l acum fierbe pentru că mă vede pe mine cum râd. O, dar trebuie să-i scot peri albi.

Şi. Graham, cedând înclinaţiei lui spre ştrengării, începu să râdă, să glumească cu mine şi să-mi şoptească la ureche, până când eu nu mai putui suporta şi ochii mi se umplură de lacrimi.

Dintr-o dată însă el îşi recăpătă gravitatea. Apăruse un loc gol în preajma domnişoarei de Bassompierre. Cercul care o înconjura părea să se risipească. Mişcarea aceasta fusese de îndată surprinsă de ochii lui Graham — mereu

[1] Pisicuţo, prefăcuto, cocheto! […], ai un aer foarte trist, supus,visător dar nu eşti deloc aşa, te cunosc eu bine. Eşti o sălbatică! Ai o flacără în suflet şi ochii-ţi aruncă scântei!

[2] Da, am o flacără în suflet, şi chiar trebuie să o am.

[3] Pisicuţo, cochetă mică!

atent într-acolo, chiar dacă păruse preocupat de mine. Se ridică, îşi luă inima în dinţi şi străbătu camera profitând de acest prilej. Toată viaţa doctorul John a fost un om norocos – un bărbat cu succese. Şi de ce? Pentru că avea ochi să-şi vadă prilejurile favorabile, curajul să-l îndemne la acţiuni prielnice, tăria de a-şi duce gesturile până la capăt. Şi nu avea nicio pasiune tiranică să-l reţină, nici entuziasme, nici slăbiciuni nu-i stăteau în drum. Şi ce bine arăta exact în clipa aceasta! Când Paulina îşi ridică ochii, atunci când el se opri alături de ea, privirea ei se întâlni deodată cu privirile lui, însufleţite, însă modeste. Faţa, când i se adresă, se coloră pe jumătate şi pe jumătate începu să-i strălucească dinlăuntru. În prezenţa ei se arăta şi mândru şi rezervat, supus şi neostentativ, dar hotărât în ţelurile lui şi respectuos în omagiile pe care i le acorda. Am văzut toate acestea dintr-o privire. Nu mi-am mai prelungit observaţiile, nu mai aveam vreme chiar dacă aş fi simţit vreo înclinaţie spre aşa ceva. Se făcuse târziu. Ginevra şi cu mine trebuia să fi fost acum îndărăt în *rue Fossette.* M-am ridicat, i-am urat noapte bună naşei mele şi domnului de Bassompierre.

Nu ştiu dacă profesorul Emanuel remarcase cu cât de puţină plăcere asistasem la tachinăriile doctorului Bretton sau dacă observase cât mă duruseră, şi că, luată în totul, seara aceea nu fusese un şir de distracţii exultante pentru volatila, iubitoarea de plăceri *Mademoiselle* Lucie, dar atunci când mă pregăteam să părăsesc încăperea, el se apropie de mine şi mă întrebă dacă aveam pe cineva care să mă însoţească în *rue Fossette.* Acum profesorul îmi vorbea politicos, chiar respectuos, şi părea să regrete ieşirea de adineauri şi să-mi ceară iertare pentru ea. Nu-i puteam acorda totuşi dintr-o dată recunoaşterea acestui regret şi nici să răspund umilinţei sale de acum cu o iertare prematură şi totală. Până atunci nu mă simţisem niciodată prea dispusă să mă închid în resentimente în faţa grosolăniilor lui şi nici să mă îngheţ în faţa

aprinderilor lui exagerate. Totuşi consideram că ceea ce-mi spusese în seara aceasta era cu totul inadmisibil, dezaprobarea totală faţă de procedeele lui trebuia deci scoasă în evidenţă, chiar dacă nu accentuată prea mult. Spusei doar:

— Am însoţitori.

Ceea ce era adevărat. Ginevra şi cu mine urma să fim trimise acasă într-o trăsură. Astfel că trecui pe lângă el cu înclinarea vagă ce i se acorda de obicei de către eleve atunci când intra în clasă îndreptându-se spre catedră.

După ce-mi găsii şalul m-am reîntors în vestibul. *Monsieur* Emanuel era încă acolo, în picioare, ca şi cum ar mai fi aşteptat ceva. Făcu, ca pentru mine, observaţia că seara era frumoasă.

— Este, da? întrebai eu, pe un ton a cărui totală uscăciune şi răceală n-o puteam decât aplauda. Atât de rar reuşeam să transpun în fapt hotărârea de a mă arăta rezervată şi rece atunci când eram rănită sau jignită, încât mă simţeam aproape mândră că de data aceasta izbutisem. Această replică, „Este, da?” suna foarte asemănător cu replicile unor persoane jignite, auzisem sute de asemenea expresii acre, uscate, reci de pe buzele de coral, atunci strânse, ale nenumăratelor domnişoare care doreau să-şi păstreze rezerva. Ştiam că *Monsieur* Paul n-ar fi răbdat experienţa prelungită a unui asemenea dialog, însă era sigur că merită măcar o exemplificare a unui tratament de replici scurte şi aride. Îmi închipui că şi el era de aceeaşi părere, căci îl văzui că-şi primeşte cu oarecare calm această doctorie. Îmi privi şalul şi obiectă doar asupra faptului că ar fi prea subţire. I-am răspuns cu hotărâre că era exact aşa cum aş fi dorit eu să fie. Trăgându-mă cu răceală la o parte din faţa lui şi rămânând izolată, în picioare, m-am sprijinit de balustrada scărilor, strângându-mi şalul pe umeri şi mi-am aţintit ochii pe o pictură mohorâtă cu subiect religios care întuneca peretele din faţă.

Ginevra întârzia. Tărăgănelile ei mi se păreau tot mai plictisitoare. *Monsieur* Paul mai era încă acolo, urechea mea aştepta parcă de la el o revenire a tonurilor lui mânioase. Se apropie acum de mine. „Să mă aştept acum la alte şuierături”, mă gândii, şi dacă un asemenea gest n-ar fi fost prea nepoliticos mi-aş fi astupat urechile cu degetele să nu mai simt fiorul acela neplăcut al şoaptelor lui. Însă nu prea ni se întâmplă lucrurile la care ne aşteptăm: aştepţi de pildă un gângurit sau un murmur şi atunci auzi un strigăt de luptă sau de durere. Aştepţi un ţipăt pătrunzător, o ameninţare plină de mânie şi constaţi că eşti întâmpinat cu un salut prietenos, cu o şoaptă blândă. *Monsieur* Paul îmi vorbea acum abia auzit:

— Prietenii adevăraţi, îmi spunea el, nu se ceartă pentru un singur cuvânt. Spune-mi, eu am fost oare, sau *ce grand fat d’Anglais*[1] (îl denumi astfel cu oarecare grosolănie pe doctorul Bretton) cel care ţi-a umezit ochii şi ţi-a îmbujorat obrajii, acum?

— Eu personal nu observ, *Monsieur,* ca dumneavoastră, sau vreo altă fiinţă să-mi fi stârnit o asemenea emoţie cum îmi descrieţi dumneavoastră, fu răspunsul meu, şi, recitându-mi-l, mi-am învins iarăşi eul meu obişnuit şi am izbutit o falsitate aproape cu totul de gheaţă.

— Dar ce-am spus? insistă el, eram prea furios, mi-am şi uitat cuvintele. Ce ţi-am spus exact?

— Cuvinte pe care e mai bine să le lăsăm uitate, am zis, încă liniştită, stăpânită, rece.

— Atunci vorbele mele au fost de vină, ele te-au rănit? Consideră-le nespuse, permite-mi să le retrag, acceptă ruga mea de iertare.

— Nu sunt deloc supărată, *Monsieur.*

— Atunci eşti mai mult decât supărată – rănită. Iartă-mă, te rog, domnişoară Lucy.

— *Monsieur* Emanuel, te iert.

— Să aud că-mi spui cu vocea dumitale firească, şi nu

[1] Prostănacul ăla mare de englez.

cu tonul acesta străin: *„Mon ami, je vous pardonne”.*[1]

Mă făcu să surâd. Cine-şi putea reţine surâsul la regretele, simplitatea, gravitatea lui.

— *Bon!* strigă el. *Voilà que le jour va poindre! Dites donc, mon ami.*

— *Monsieur Paul, je vous pardonne*[2].

— Nu vreau să aud de niciun *Monsieur,* sau dacă nu, n-am să te cred sinceră. Încă un efort, spune – *mon ami,* sau dacă nu, în englezeşte – prietene.

Pe limba noastră „prietene” are cu totul alt sunet şi un alt înţeles decât *mon ami, n*u comunică aceeaşi senzaţie de afecţiune domestică, intimă. Lui *Monsieur P*aul nu i-aş fi putut spune *mon ami,* dar „prietene” puteam şi chiar îi şi spusei astfel fără greutate. Însă o asemenea distincţie nu exista pentru el, astfel că arătă foarte mulţumit cu vorbele englezeşti. Surâse. Cititorule, ar fi trebuit să-l vezi surâzând pe omul acesta şi ar fi trebuit să remarci deosebirea dintre înfăţişarea lui de acum şi cea pe care o avea cu o jumătate de ceas mai devreme. N-aş putea afirma că până atunci aş fi văzut vreodată pe buzele sau în ochii domnului Paul surâsul plăcerii sau al mulţumirii sau al bunătăţii. Un surâs ironic, dispreţuitor, sarcastic, sau cel al pasiunii exultante îl văzusem de sute de ori, exprimat mai bine zis prin ceea ce el numea surâs, însă orice semn luminos al unor simţăminte mai blânde sau mai calde mi se părea cu totul nou pe chipul său. Îi schimba cu totul expresia obişnuită, ca şi trecerea la adevărata faţă a cuiva care şi-ar scoate o mască. Trăsăturile lui îşi pierdeau adâncimea amară, însuşi tenul părea mai limpede şi mai luminos, întunecimea posomorâtă, palidă, meridională care-i trăda sângele spaniol era înlocuită de o nuanţă mai luminoasă. Cred că nu mai văzusem niciodată pe vreun chip omenesc o aşa metamorfoză într-o situaţie asemănătoare. Mă conduse

[1] Prietene, te iert.

[2] — Bravo! [...] Uite că se luminează de ziuă ! Spune-mi, deci, „prietene". — Domnule Paul, te iert.

acum până la trăsură. În aceeaşi clipă ieşi şi *Monsieur d*e Bassompierre însoţindu-şi nepoata.

Domnişoara Fanshawe era foarte prost dispusă. Găsise că seara întreagă fusese o mare plictiseală. Cu totul iritată, se arăta cât se poate de posomorâtă şi nici nu mai încercă să-şi ascundă această dispoziţie de cum ne instalarăm în trăsură şi se închiseră portierele. Invectivele ei la adresa doctorului Bretton aveau ceva cu totul veninos. Constatând că îi fusese cu neputinţă fie să-l farmece fie să-l rănească, ura îi era acum singura resursă. Şi ura aceasta şi-o exprima în termeni atât de lipsiţi de măsură şi de simţul proporţiei încât părea monstruoasă de-a dreptul, astfel că, după ce am ascultat-o o vreme cu un stoicism prefăcut, simţul dreptăţii, care mi se răzvrătise cu totul, m-a făcut să-mi ies din sărite. Se produse atunci o explozie, căci şi eu puteam să fiu pătimaşă, mai ales faţă de actuala mea însoţitoare, frumoasă însă. Atât de plină de defecte şi care nu scăpase niciodată prilejul de a zgândări tot ce era mai rău în mine. Era bine că roţile trăsurii făceau atâta vacarm pe străzile pietruite ale cartierului, căci pot să-l asigur pe cititor că în trăsură nu domni nici tăcere de moarte şi nici nu se desfăşură vreo conversaţie calmă. Pe jumătate serioasă, pe jumătate pentru că aşa mi se părea că e drept, îmi făcui o datorie din a o reduce la tăcere pe Ginevra. Plecase într-o stare de spirit sălbatică din *rue Crécy,* se impunea s-o îmblânzesc înainte de a ajunge în *rue Fossette.* Pentru asta se cuvenea să-i arăt limpede atât valoarea ei reală, cât şi defectele ei mari, şi aceasta nu se putea face decât într-un limbaj a cărui fidelitate şi lipsă de pretenţii să se poată compara cu aşa-zisele complimente ale lui John Knox către Maria Stuart. Era tocmai tratamentul indicat pentru Ginevra şi i se potrivi bine. Sunt convinsă că în seara aceea s-a dus la culcare mai liniştită şi mai bună şi că a adormit mai adânc după ce trecuse printr-o atât de severă corecţiune morală.

28.
PAZNICUL

MONSIEUR PAUL EMANUEL SE dovedise dintotdeauna extrem de sensibil la orice întrerupere – oricare ar fi fost cauza – survenită în timpul lecţiilor pe care le ţinea. Să treci prin sala de clasă unde se afla el era un gest considerat de către profesori şi eleve, de fiecare în parte şi de toate la un loc, ca putând să-l coste viaţa pe vinovat.

Madame Beck însăşi, dacă ar fi fost silită să facă aşa ceva, „naviga” pe acolo, strângându-şi fustele pe lângă corp şi evitând cu grijă formidabila estradă, întocmai ca un vas evitând valurile cele mari. Cât despre Rosine, portăreasa – căreia la fiecare jumătate de oră îi revenea datoria temută de a le scoate pe eleve din însăşi inima uneia sau alteia dintre clase pentru a le duce la ora de muzică din oratoriu, din salonul cel mare sau cel mic, din sufragerie, sau din vreo altă încăpere unde se afla vreun pian – ea, încă de la a doua sau a treia încercare, amuţea cu totul de spaimă, sentiment pe care i-l trezeau privirile acelea de nedescris ridicate spre ea prin ochelarii care aruncau săgeţi.

Într-o dimineaţă mă aflam în mica încăpere de trecere, ocupându-mă cu o broderie începută de una din eleve care neglijase s-o mai ducă la bun sfârşit, şi, pe când degetele îmi lucrau, auzul mi se delecta cu crescendourile şi cadenţele unui glas care tuna în clasa alăturată, în

tonuri care creşteau de la o clipă la alta, tot mai neliniştite, tot mai prevestitoare de furtună. Însă între mine şi furtuna care se pregătea era un solid perete despărţitor precum şi posibilitatea unei retrageri uşoare prin uşa de sticlă dând spre curte, aceasta în cazul că furtuna s-ar fi abătut către mine, aşa că mărturisesc că simtămintele mele erau mai mult de amuzament decât de frică ascultând cum se înmulţesc semnele rău prevestitoare. Sărmana Rosine nu era în siguranţă, de patru ori în acea dimineaţă trebuise să facă acel drum încărcat de primejdii, şi iată că acum, a cincea oară, îi revenea primejdioasa sarcină de a smulge, cum s-ar spune, un cărbune din foc – o elevă de sub nasul lui *Monsieur* Paul.

— *Mon Dieu! Mon Dieu!* striga. *Que vais-je devenir*? *Monsieur va me tuer, j'en suis sûre, car il est d'une colère!*[1]

Şi, cu curajul disperării, deschise uşa clasei.

— *Mademoiselle La Malle au piano!*[2] — strigă ea.

Şi, înainte de a se fi putut retrage în siguranţă, sau măcar de a fi putut închide uşa, glasul temut izbucni:

— *Dès ce moment, la classe est défendue. La première qui ouvrira cette porte, ou passera par cette division sera pendue, fût-ce Madame Beck, elle-même*[3].

Nu trecuseră încă nici zece minute de la promulgarea acestui decret, că papucii franţuzeşti ai Rosinei se auziră iar fâşâind pe coridor.

— *Mademoiselle,* îmi spuse ea, eu nu mai vreau nici pentru o monedă de cinci franci să mai deschid în clipa asta uşa de aici. Ochelarii lui *Monsieur* sunt cu adevărat înspăimântători, şi uite că a venit un comisionar cu un

[1] Doamne! Doamne! [...] Ce-are să se întâmple cu mine? Domnul are să mă omoare, sunt sigură, e aşa de furios!

[2] [*Mademoiselle* la Malle] la lecţia de pian.

[3] Din clipa aceasta începând, sala de clasă e închisă. Prima care mai deschide uşa asta sau trece prin sala aceasta va fi spânzurată, chiar dacă ar fi Madame Beck însăşi.

mesaj de la Ateneu. I-am spus lui *Madame* Beck că eu nu îndrăznesc să-l transmit şi ea mi-a spus să vă însărcinez pe dumneavoastră cu el.

— Pe mine? Nu, îmi pare rău. Aşa ceva nu intră deloc printre îndatoririle mele. Haide, haide, Rosine, poartă-ţi singură crucea. Curaj – mai atacă încă o dată!

— Eu, *Mademoiselle* – mi-e cu neputinţă! L-am supărat de cinci ori astăzi. *Madame* ar trebui să angajeze un jandarm pentru slujba asta. *Ouf! Je n'en puis plus*[1].

— Haida-de! Eşti o fricoasă. Ce e cu mesajul ăsta?

— E tocmai de felul celor cu care *Monsieur* nu vrea deloc să fie deranjat: o chemare să se prezinte de îndată la Ateneu, pentru că au acolo o vizită oficială – un inspector, nu ştiu bine ce – şi *Monsieur* trebuie să se întâlnească cu el. Şi ştiţi şi dumneavoastră cât urăşte el să i se spună că trebuie să facă ceva.

Da, ştiam destul de bine. Omuleţul acesta neliniştit detesta orice obligaţie sau restricţie. Totuşi acceptai să-mi iau eu răspunderea, desigur, nu fără teamă, însă teama se amesteca şi cu alte simţăminte, în primul rând curiozitatea. Am deschis deci uşa, am intrat, am închis după mine uşa atât de repede şi fără zgomot cât îmi permitea mâna nesigură. Căci să intri încet sau, dimpotrivă, să dai buzna, să zdrăngăni clanţa sau, dimpotrivă, să laşi uşa larg deschisă constituiau agravări ale crimei adesea mai grave chiar decât crima însăşi. El stătea acolo, la catedră, şi eu mă oprisem în celălalt capăt în picioare. Dispoziţia lui era în chip evident foarte proastă – chiar cât se poate de proastă. Ţinuse o oră de aritmetică – pentru că ţinea cursuri despre oricare subiect i-ar fi trecut lui prin minte – şi aritmetica fiind o materie aridă contrazicea gusturile şi înclinaţiile lui, aşa că nu exista elevă care să nu tremure din cap până în picioare când îl auzea pe el vorbind despre cifre şi numere. Rămăsese pe scaunul lui, aplecat asupra catedrei. Să-şi

[1] Uf! Nu mai pot.

mai ridice ochii la zgomotul intrării unei persoane, la înfăptuirea unei încălcări directe a voinţei şi legii emise de el, era un efort pe care, pentru moment, nu găsea puterea să-l facă. Mie îmi convenea asta, aveam astfel răgazul să parcurg toată lunga clasă, şi parcă era mai pe gustul şi dispoziţia mea să întâmpin de aproape o izbucnire de mânie ca ale lui decât să-i îndur ameninţările de la depărtare.

M-am oprit lângă estradă, chiar în faţa lui. Bineînţeles, eu ca fiinţă nu eram demnă de atenţia lui – îşi continuă deci lecţia. Însă dispreţul lui nu mă dezarmă: trebuia să-l fac să asculte mesajul meu şi să răspundă la el.

Nefiind destul de înaltă pentru a-mi înălţa capul pe deasupra catedrei care era cocoţată pe estradă, şi în locul unde mă oprisem el fiind în eclipsă, mă aventurai să arunc o privire printr-o parte, în scopul, la început, doar de a-i vedea mai bine faţa – care mi se păruse la intrare că seamănă mult şi în chip pitoresc cu cea a unui tigru negru şi furios. De două ori izbutii să-l văd astfel dintr-o parte fără a fi pedepsită în vreun fel, înaintând şi retrăgându-mă nevăzută. A treia oară ochiul meu abia se strecurase dincolo de colţul catedrei, când fu prins şi ţintuit de însăşi pupila lui – ţintuit de lentila ochelarilor. Rosine avusese dreptate, aceşti ochelari aveau în nemişcarea lor ceva care-ţi inspira o spaimă paralizantă, mai mult chiar decât mânia mobilă a ochilor stăpânului lor atunci când nu erau astfel apăraţi.

Descoperisem însă acum avantajele apropierii de sursa primejdiei: aceşti ochelari de miop erau neputincioşi pentru examinarea unui criminal aflat atât de aproape de nasul lui *Monsieur.* În consecinţă şi-i scoase şi astfel el şi cu mine ne aflam acum mai aproape de statutul de egalitate.

Îmi pare bine că spun că nu eram, la drept vorbind, prea înspăimântată de el – de fapt, când eram foarte aproape de el nu mai simţeam chiar niciun fel de spaimă.

Dacă el ar fi cerut frânghie şi o spânzurătoare pentru a executa sentinţa de curând pronunţată eram chiar în stare să-i ofer pe loc o măsură cât să încapă într-un ac dintr-o aţă trainică de brodat şi să şi fac asta cu atâta politeţe încât să nu poată decât să-şi mai ostoiască, în parte cel puţin, iritarea. Bineînţeles că nu am făcut acest gest plin de curtoazie chiar în văzul tuturor, i-am întins doar aţa pe după colţul catedrei şi am prins-o, cu laţul gata făcut, de spateaza scaunului său profesoral.

— *Que me voulez-vous?*[1] spuse el cu un mormăit a cărui muzică era pe de-a-ntregul stinsă în pieptul şi gâtlejul lui, căci dinţii şi-i ţinea încleştaţi, şi părea să formuleze tocmai atunci în sinea lui o juruinţă solemnă ca nimic pe lume să nu-i smulgă vreun surâs.

Răspunsul meu a început fără compromisuri:

— *Monsieur,* i-am spus, *je veux l'impossibile, des choses inouïes*[2], şi, gândind că e mai bine să nu minimalizez toată chestiunea, ci să-i administrez acest duş cu hotărâre, i-am transmis cu voce joasă şi grăbită mesajul de la Ateneu, exagerându-i, fără să mă jenez, nota de urgenţă.

Evident, nu vru să audă niciun cuvânt. N-avea să plece, n-avea să-şi părăsească lecţia începută şi oficialităţile din Villette n-aveau decât să trimită să-l ia pe sus. N-avea de gând să se clintească nici cu o iotă din obişnuinţele lui, nici la apelurile regelui, guvernului şi Camerelor la un loc.

Ştiam însă că va trebui să se ducă. De spus putea să spună ce pofteşte, însă atât datoria cât şi interesele sale îi porunceau o supunere imediată şi totală la această chemare. Rămăsei deci, tăcută, la locul meu, ca şi cum el n-ar fi răspuns nimic. Mă întrebă ce mai doresc.

— Numai răspunsul domnului, să-l pot transmite celui care a adus mesajul.

Îşi flutură mâna într-un semn de refuz.

---

[1] Ce doreşti de la mine?

[2] Domnule [...] vreau imposibilul, nişte lucruri nemaipomenite.

Îmi luai atunci îndrăzneala să-mi întind mâna spre boneta lui grecească, în clipa aceea odihnindu-se pe pervazul ferestrei. El urmări din priviri această mişcare îndrăzneaţă, fără îndoială cu milă şi uimire faţă de o atare impertinenţă.

Aha, mormăi, – dacă am ajuns la asta, dacă domnişoara Lucy se apucă acuma să-i mişte din loc boneta – ar face atunci mai bine să se preschimbe în băiat pentru prilejul acesta şi să facă bunătatea să se ducă la Ateneu în locul lui.

Cu mare respect, eu îi aşezai boneta pe catedră, de unde vârful ei păru să-mi adreseze un semn sever.

— Am să scriu un bilet de scuze, asta are să le ajungă, spuse el acum, încă înclinat să se eschiveze.

Ştiind bine că aşa ceva n-avea să le ajungă, eu îi împinsei binişor boneta spre mâna lui. Astfel urnită din loc, ea alunecă pe înclinarea lustruită a pupitrului lăcuit şi neacoperit de vreo pânză, împingând în faţa ei ochelarii cu ramă uşoară de otel şi, mi-e groază să mărturisesc, aceştia căzură pe estradă. De multe ori până atunci îi mai văzusem căzând fără să sufere nicio stricăciune, de data aceasta, căci acesta e norocul lui Lucy Snowe, căzură astfel că ambele cercuri de sticlă se preschimbară în câte o stea tremurătoare şi apoi destrămată.

Acum, mă cuprinse cu adevărat tulburarea – tulburarea şi regretele. Cunoşteam bine valoarea acestor ochelari: *Monsieur* Paul avea un defect de vedere mai ciudat, care se corecta cu instrumente mai complicate şi numai ochelarii aceştia i se potriveau. Îl auzisem vorbind despre ei ca despre comoara lui. Când îi ridicai de pe jos, sparţi şi de nefolosit, mâna îmi tremura. Am fost străbătută de un fior de frică constatând ce dezastru provocasem, însă cred că pot spune că mai mult îmi părea rău decât îmi era frică. Câteva clipe nici nu mai îndrăznii să-l privesc în faţă pe profesorul astfel văduvit de obiectul preţios. El fu primul care rupse tăcerea.

— *Là,* spuse, – *me voilà veuf de mes lunettes!*[1] Cred că *Mademoiselle* Lucy are să recunoască acum că frânghia şi eşafodul îi sunt pe deplin meritate şi tremură aşteptându-şi soarta. O, trădătoarea, trădătoarea! Eşti hotărâtă să mă vezi orb şi neajutorat în mâinile dumitale!

Mi-am ridicat ochii: faţa lui, în loc de a fi mânioasă, fremătătoare de iritare, ridată, îi era înfloritǎ de zâmbetul, luminată de licărirea pe care i le văzusem cum se schimbaseră în seara de atunci la palatul Crécy. Nu era mâniat – nici măcar îndurerat. Pentru o vină reală se arăta plin de clemenţă, la o provocare reală a supărării sale ura răbdător ca un sfânt. Evenimentul acesta, care mi se părea a fi cât se poate de neprielnic şi care, credeam eu, îmi spulberase dintr-o dată orice şansă de a-l mai putea convinge – se dovedise a-mi fi cel mai bun ajutor. Greu de manevrat atâta vreme cât nu-i făcusem niciun rău, deveni dintr-o dată maleabil şi îndatoritor când mă văzu stând în faţa lui conştientă şi ruşinată de vina mea.

Încă ironizându-mă cu bunătate ca pe *„une forte femme — une anglaise terrible – une petite casse-tout”*[2], declară că nu îndrăznea să nu dea ascultare uneia care-i dăduse un exemplu de puterile ei atât de primejdioase. Era ceva cu totul asemenea scenei cu „marele împărat spărgând vasul de flori ca să insufle demoralizarea şi spaima”. Aşa că, încununându-se în cele din urmă cu boneta grecească; şi luându-şi ochelarii distruşi din mâna mea pe care mi-o strânse uşor, ca semn blând de iertare şi încurajare, îşi făcu plecăciunea şi plecă spre Ateneu într-o stare de spirit plină de umor şi bună dispoziţie.

După o asemenea manifestare de amabilitate, cititorul va regreta poate pentru mine să afle că aveam să mă cert iarăşi cu *Monsieur* Paul înainte de a se fi lăsat vara.

[1] Aşa [...] uite-mă văduvit de ochelarii mei!

[2] O femeie grozavă — o englezoaică teribilă — o micuţă care strică tot

Cu toate acestea, aşa s-a întâmplat şi n-am avut ce face.

I se întâmplă – şi era un gest lăudabil şi acceptabil — să sosească uneori seara, totdeauna pe neaşteptate, neanunţat, iscându-se în tăcuta oră de studiu, instalându-şi brusc despotismul peste noi şi ocupaţiile noastre. Ne făcea să punem cărţile deoparte şi să închidem coşuleţele de lucru şi, scoţând el însuşi câte un volum mai gros sau câte un teanc de fascicole, înlocuia monotona *lecture pieuse,* mormăită tărăgănat de câte o elevă adormită, cu câte o tragedie pe care o făcea grandioasă, înflăcărată de gesticulaţiile lui dezlănţuite, vreo dramă căreia, în ce mă priveşte, rareori stam să-i desprind meritele intrinseci, căci, *Monsieur* Emanuel o transforma într-un vas din care să se reverse focul şi o umplea cu verva şi pasiunea sa înnăscută ca pe o cupă de elixir dătător de viaţă. Sau, dacă nu făcea să fulgere prin întunecimea noastră claustrală o răsfrângere dintr-o lume mai luminoasă, ne deschidea ochii spre o licărire din literatura actuală, ne citea pasaje din vreo povestire încântătoare sau din cel mai nou foileton plin de spirit, care trezise râsul în saloanele pariziene, având întotdeauna grijă să excludă, cu o mână cât se poate de severă, din tragedie, melodramă, povestire sau eseu, orice pasaj, frază sau cuvânt care ar putea fi socotit nepotrivit pentru un public de *jeunes filles.* Am remarcat în mai multe rânduri că, acolo unde scoaterea fără substituirea altui text ar fi lăsat un gol care să ştirbească înţelesul, sau ar fi slăbit din forţa originalului, el putea improviza paragrafe întregi, pe cât de viguroase pe atât de ireproşabil în nota autorului respectiv. Ba chiar dialogul, descrierea grefate de el erau deseori mult mai bune decât cele pe care le eliminase.

Aşadar, în seara despre care e vorba, şedeam cu toatele tăcute, asemenea unor călugăriţe în reculegerea lor, elevele studiind, profesoarele văzându-şi de lucrul lor. De lucrul meu de mână îmi amintesc şi acum. Era o fantezie nepreţioasă, însă pe mine mă interesa, avea

dealtminteri un scop, nu-l făceam numai ca să-mi omor timpul; voiam ca după ce aveam să-l termin să-l ofer ca dar. Şi prilejul de a-l dărui se apropia, astfel că se cerea acum grabă, şi, deci, degetele mele erau foarte ocupate.

Am auzit atunci sunetul grăbit al clopoţelului pe care-l cunoşteam cu toatele şi apoi pasul precipitat familiar fiecărui, auz. Cuvintele *Voilà Monsieur*[1] abia apucaseră să iasă în acelaşi timp de pe toate buzele, când uşa cu cele două canaturi se despică în două (cum se despica întotdeauna spre a-i face loc dumnealui – un cuvânt cum ar fi „se deschise” ar fi ineficient pentru a-i descrie mişcările grăbite) şi el se şi afla în mijlocul nostru.

Erau în sala aceea două mese lungi de studiu, prelungi ambele şi mărginite de bănci. Deasupra fiecăreia din ele, la mijloc, atârna câte o lampă. Sub această lampă, de o parte şi de alta a mesei, se aşeza câte o profesoară. Fetele stăteau în dreapta şi în stânga fiecăreia din ele, cele mai mari şi mai studioase mai aproape de lampă şi de centru, cele mai leneşe şi mai mici cum ar veni mai înspre polul nord şi polul sud al mesei. Obiceiul lui *Monsieur* era să aducă, plin de politeţe, câte un scaun uneia din profesoare, de obicei Zélie St. Pierre, profesoara cea mai importantă de acolo, şi apoi să ocupe scaunul părăsit de aceasta, şi astfel să profite din plin de luminile lămpii – un fel de tropic al mesei –, lumini de care vederea sa mioapă avea nevoie.

Ca de obicei, Zélie se ridică în grabă, surâzând cu toată gura, scoţându-şi la iveală pe de-a întregul şirurile de sus şi de jos ale dinţilor – surâsul acela ciudat, care ocupă intervalul de la o ureche până la alta, şi se caracterizează doar printr-o vagă linie curbă, subţirică, nereuşind să se răspândească asupra chipului şi care nici nu înveseleşte obrazul şi nici nu luminează ochii. Presupun că *Monsieur* nu a văzut-o, sau că în clipa aceea capriciul lui a fost să nu o observe, pentru că era un bărbat la fel de capricios

[1] Iată-l pe Domnul.

cum se spune că ar fi femeile. În asemenea cazuri ochelarii săi (acum îşi procurase o altă pereche) îi slujeau ca scuză pentru tot felul de omisiuni şi neatenţii. Oricare i-ar fi fost motivele, trecu pe lângă Zélie, poposi la capătul celălalt al mesei şi, înainte de a fi putut sări în picioare ca să-i fac loc, îmi şopti *Ne bougez pas*[1], şi se stabili între mine şi domnişoara Fanshawe, care dorea în totdeauna să fie vecina mea şi să-şi aşeze cotul alături de al meu, deşi adesea aveam grijă să-i spun: „Ginevra, aş vrea să te văd cât mai departe de mine”.

Era uşor de spus „Ne bougez pas”, dar cum aş fi putut să-i dau ascultare? Trebuia să-i fac loc şi trebuia să le cer elevelor să se dea ele în lături pentru ca eu să mă pot mişca. Ginevra n-avea decât să se lipsească de mine, „ca să se încălzească” cum spunea ea în serile de iarnă, şi să-mi scoată inima cu foiala şi înghiontelile ei, obligându-mă chiar uneori să-mi pun câte un ac mai viclean în cingătoare drept protecţie împotriva cotului ei. Îmi închipuiam însă că *Monsieur* Paul nu trebuia să fie supus unui asemenea tratament, aşa că mi-am tras la o parte coşuleţul de lucru spre a lăsa loc cărţii lui şi m-am retras să-i fac loc persoanei sale, nelăsând totuşi o mai mare distanţă între noi decât cea pe care orice om cu scaun la cap ar fi considerat-o ca spaţiul potrivit, cuvenit respectului acordat unui profesor. Însă *Monsieur* Paul Emanuel nu era niciodată ceea ce se cheamă un om cu scaun la cap. Era numai cremene şi lemn uscat, şi ca la o ciocnire luă foc dintr-o dată.

— *Vous ne voulez pas de moi pour voisin!* mormăi el; *vous vous donnez des airs de caste, vous me traitez en paria,* rânji el mai departe. *Soit! je vais arranger la chose!*[2]*.*

Şi se şi apucă să aranjeze lucrurile.

---

[1] Nu te mişca.

[2] Nu mă vrei drept, vecin ! [...] îţi dai aere de castă, mă tratezi ca pe un paria [...] Fie! Lasă că aranjez cu lucrurile.

— *Levez vous toutes, mesdemoiselles*[1] strigă.

Fetele se ridicară. El le făcu să se înşiruiască la cealaltă masă. Apoi mă plasă pe mine la una din extremităţile uneia dintre băncile cele lungi şi, după ce-mi transportă cu grijă pedantă coşuleţul de lucru, mătasea, foarfecele şi toate lucruşoarele mele, se aşeză el însuşi la celălalt capăt al băncii.

Oricât ar fi fost de absurd aranjamentul acesta, nimeni din încăpere nu îndrăzni să râdă. Orice chicotit ar fi fost catastrofal pentru cel vinovat. Cât despre mine, am primit, lucrurile cu cea mai mare răceală. M-am aşezat acolo, izolată de orice contact omenesc. Am stat pur şi simplu şi mi-am văzut de lucrul meu, liniştită şi fără să pot spune deloc că eram nefericită în vreun fel.

— *Est-ce assez de distance?* mă întrebă el.

— *Monsieur en est l'arbitre,* spusei eu.

— *Vous savez bien que non. C'est vous qui avez créé ce vide, immense, moi je n'y ai pas mis la main*[2]*.*

Şi, după această afirmaţie, îşi începu lectura.

Spre ghinionul lui alesese o traducere franceză din ceea ce el numea *un drame de Williams Shackspire, le faux dieu,* adăugă el, *de ces sots païens, les anglais*[3] 1. Cum l-ar mai fi caracterizat în continuare pe Shakespeare dacă nu i-ar fi sărit tocmai atunci ţandăra, nici nu mai e nevoie să spun.

Bineînţeles, traducerea fiind franţuzească era cu totul ineptă, şi nici n-am făcut vreun efort deosebit pentru a-mi ascunde dispreţul pe care unele din greşelile ei ridicole erau de natură să mi-l inspire. Nu că s-ar fi aşteptat cineva de la mine să spun ceva, însă uneori ai voi parcă să laşi să se vadă părerea pe care nu ai îngăduinţa s-o exprimi în vorbe. Ochelarii lui *Monsieur* fiind în alertă, el

[1] Ridicaţi-vă toate în picioare, domnişoarelor.

[2] — E destulă distanţa aşa? […] — Domnul hotărăşte asta. […] — Ştii bine că nu. Dumneata ai creat acest vid imens, nu eu.

[3] O dramă de William Shakespeare (pronunţat incorect – *n. tr.),* zeul fals […] al acestor păgâni proşti, englezii.

sta să noteze fiecare din expresiile mele faciale, şi nu cred că-i scăpă vreuna. Urmarea a fost că, în curând, ochii lui înlăturară orice pavăză, că scânteierile lor se dezlănţuiră vii, şi se înfierbântară tot mai mult, acolo, la polul nord unde se exilase, mai mult în orice caz decât ar fi fost de aşteptat de la temperatura camerei şi chiar decât ar fi fost de aşteptat să se încălzească sub razele aproape verticale ale lămpii tropicale de deasupra lui.

Odată încheiată lectura se punea întrebarea dacă avea să se retragă lăsându-şi mânia neexprimată sau dacă avea să-i dea glas. Reţinerea nu-i prea intra în obiceiuri, însă totuşi, la urma urmei, ce-i făcusem atât de grozav încât să treacă la un reproş făţiş? Nu scosesem niciun sunet, şi n-ar fi fost drept să mă socotească demnă de pedeapsă sau chiar de o dojană pentru că-mi permisesem un joc ceva mai liber decât de obicei al muşchilor din jurul ochilor şi buzelor.

Se aduse cina noastră, alcătuită din pâine şi lapte diluat cu apă călduţă. În semn de respect şi consideraţie pentru prezenţa profesorului în mijlocul nostru, feliile de pâine şi paharele fură lăsate toate la un loc pe masă în loc de a fi imediat distribuite elevelor şi profesoarelor.

— Serviţi-vă masa, domnişoarelor, spuse el, aparent ocupat de a face unele însemnări marginale la „Williams Shackspire” al lui.

Domnişoarele o serviră. Am primit şi eu o felie de pâine şi un pahar dar, fiind mai mult decât interesată de lucrul meu, mi-am păstrat locul de pedeapsă şi în vreme ce lucram mai departe îmi mestecai pâinea şi-mi sorbii băutura, totul cu acelaşi *sang froid*[1] degajat, la drept vorbind chiar cu o anumită bună dispoziţie lăuntrică nu prea obişnuită pentru mine şi care îmi era plăcută prin noutatea ei. Se părea că prezenţa unei firi atât de neliniştite, de fierbinţi şi de ţepoase ca a lui *Monsieur* Paul absorbea toate influenţele febrile şi tulburătoare

[1] Sânge rece.

asemenea unui magnet şi nu le lăsa să ajungă la mine decât pe cele mai placide şi armonioase.

El se ridică în picioare. Avea oare să plece fără să mai scoată nici un singur cuvânt? Da, se îndreptă către uşă.

Nu, se reîntoarse de acolo. Dar poate doar ca să-şi ia cutia cu creioane pe care o uitase pe masă.

O luă – băgă creionul înăuntru, îl scoase, îi rupse vârful înfigându-l pe masă, îl ascuţi la loc şi-l băgă în buzunar şi… se îndreptă prompt către mine.

Fetele şi profesoarele strânse în jurul celeilalte mese vorbeau acum, degajat, între ele. Întotdeauna la masă se vorbea mult şi, din obişnuinţa de a se vorbi repede şi tare, în asemenea ocazii nimeni nu-şi mai dădea osteneala să-şi coboare vocea.

Monsieur Paul se apropie de mine şi se opri în spatele meu în picioare. Mă întrebă ce lucram. I-am răspuns că făceam un pandantiv de ceas.

Mă întrebă „Pentru cine?” I-am răspuns: „Pentru un domn – unul din prietenii mei”.

Monsieur Paul se aplecă atunci spre mine şi purcese — Cum spun autorii de romane şi cum era perfect adevărat în cazul său – „să şuiere” în urechea mea nişte cuvinte pline de asprime.

Îmi spuse că, dintre toate femeile pe care le cunoştea el, doar eu reuşeam să mă fac desăvârşit de neplăcută. Cu mine îi era cel mai puţin cu putinţă să trăiască în termeni de prietenie. Aveam un *caractère intratable*[1] şi minunat de pervers. Cum izbuteam asta, sau ce demon mă stăpânea, el nu ştia, dar oricât ar fi fost de paşnice şi de amicale intenţiile cu care se apropia cineva de mine — Crac! — eu transformam concordia în discordie, bunăvoinţa în duşmănie. Era convins că el însuşi, *Monsieur* Paul, îmi dorea numai binele. Nu-şi dădea seama să-mi fi făcut vreodată vreun rău, ar fi putut, cel puţin aşa îşi închipuia el, să pretindă dreptul de a fi privit

[1] Caracter imposibil.

ca o cunoştinţă obişnuită, nevinovată de sentimente ostile. Şi totuşi – cum mă comportam eu cu el? Cu ce izbucniri înţepătoare – cu ce impetuozităţi de răzvrătire – cu ce *fougue* de nedreptate?

Aici nu m-am putut împiedica să deschid ochii mari şi chiar să strecor, ca o exclamaţie, o uşoară remarcă: „Izbucniri? Impetuozităţi? *Fougue?"* Nu ştiam despre ce vorbeşte. *„Chut! A l'instant!*[1] Uite, uite cum îmi dau drumul – *vive comme la poudre!*[2] Lui îi părea rău – îi părea foarte rău, numai de dragul meu regreta această particularitate nefericită. Acest *emportement*[3], această *chaleur*[4] – generoasă, poate, însă excesivă avea, tare se temea dânsul, să-mi prilejuiască mari neajunsuri. Era păcat. Eu nu eram – credea el din adâncul sufletului – cu totul lipsită de calităţi, şi dacă mi-aş fi dat osteneala să ascult de glasul raţiunii şi să fiu mai aşezată, mai sobră, mai puţin *en l'air*[5], mai puţin *coquette*[6], mai puţin atrasă de frivolităţi, mai puţin înclinată să acord un preţ necuvenit aparenţelor frumoase – să mă dau în vânt după atenţiile unor persoane remarcabile mai ales pentru că aveau atâţia coţi înălţime, *des couleurs de poupée, un nez plus ou moins bien fait*[7] şi o enormă îngâmfare – aş mai fi putut să mă dovedesc un caracter util, poate chiar demn de dat ca exemplu. Dar aşa cum stăteau lucrurile... Şi aici, glasul omuleţului se sugrumă o clipă.

Mi-aş fi ridicat ochii spre el, aş fi întins mâna, sau i-aş fi spus un cuvânt de liniştire, însă mi-era teamă că dacă mă clintesc izbucnesc fie în plâns, fie în râs, atât de stranie, în toate, era amestecătura aceasta de vorbe emoţionante

---

1 Sst! Acuma să taci!
2 Gata să sari în aer ca praful de puşcă.
3 Exagerare
4 Înflăcărare.
5 Aiurită
6 Cochetă
7 Rumen în obraz ca o păpuşă, cu un nas mai mult sau mai puţin bine făcut.

şi absurde.

Mă gândeam că poate terminase, însă nu: se aşeză lângă mine ca să poată continua mai în largul său.

Pentru că tot se apucase, el, *Monsieur* Paul, să-mi vorbească despre aceste chestiuni dureroase, avea să se expună mâniei mele numai pentru că-mi voia mie binele şi avea să se aventureze acum să se refere la o schimbare pe care o remarcase în îmbrăcămintea mea. Nimic nu-l împiedica să-mi mărturisească faptul că, atunci când mă cunoscuse – sau mai bine zis când i se întâmplă să mă zărească în trecere din când în când – îl mulţumeam în privinţa aceasta. Gravitatea, simplitatea mea austeră, evidente în această privinţă, erau de natură să-i inspire cele mai mari speranţe şi aceasta numai în interesul meu. Ce înrâurire fatală mă împinsese în vremea din urmă să-mi strecor flori pe sub marginea bonetei mele, să port *des cols brodés*[1] şi chiar să mă înfăţişez într-o anumită ocazie într-o *rochie stacojie* – în legătură cu aceasta putea, la urma urmei să facă anumite presupuneri, însă prefera acum să nu vorbească pe faţă despre aşa ceva.

L-am întrerupt iarăşi, de data aceasta nu fără un accent de indignare şi chiar de oroare.

— Stacojie, *Monsieur* Paul? Nu era deloc stacojie! Era roză şi încă palid trandafirie, şi căpăta o nuanţă şi mai închisă de la dantela aceea neagră.

Trandafirie sau stacojie, galbenă sau roşie, verde ca mazărea sau albastră ca cerul, totuna. Toate astea sunt culori frivole, ţipătoare, cât despre dantela de care-i spuneam eu acum, asta nu era decât *un colifichet de plus*[2]. Şi oftă în semn de compătimire faţă de decăderea mea. Nu putea, îi părea rău că trebuie s-o spună, să fie îndeajuns de concret asupra acestei chestiuni, aşa cum ar fi dorit. Nestăpânind denumirile unor asemenea *babioles*[3]

[1] Gulere brodate.
[2] Un marafet în plus.
[3] Flecuşteţe.

s-ar fi putut să se expună la anumite uşoare erori de terminologie care, fără îndoială, l-ar face vulnerabil la ironiile mele şi mi-ar irita şi mai mult dispoziţia mea, din nefericire eruptivă şi pătimaşă. Avea doar să-mi spună în termeni generali – şi în ce priveşte aceşti termeni generali ştia bine că nu se înşeală – că îmbrăcămintea mea căpătase în vremea din urmă *des façons mondaines*[1] care-l răneau când mă vedea.

Ce *façons mondaines* vedea dânsul în actuala mea vestimentaţie de lână neagră iernatică şi în gulerul meu simplu alb, mărturisesc că mi-era greu să ghicesc. Când l-am întrebat asta mi-a răspuns că toate sunt alcătuite cu prea multă grijă pentru efecte – şi pe deasupra „n-aveam şi acum o fundă sau o panglică la gât?”.

— Şi dacă dumneavoastră condamnaţi o fundă sau o panglicuţă la o doamnă, *Monsieur,* aţi dezaproba în mod necesar un lucru ca acesta la un domn? şi ridicai împletitura de mătase şi fir de aur. Singurul său răspuns fu un geamăt – presupun că stârnit de uşurătatea mea.

După ce stătu lângă mine câteva minute în tăcere urmărind progresele împletiturii mele, la care lucram acum cu mai multă asiduitate decât oricând, întrebă: Oare ceea ce-mi spusese adineaori avea să aibă drept efect să mă facă să-l detest chiar cu totul?

Nu-mi mai aduc bine aminte ce i-am răspuns sau cum a fost formulat răspunsul meu. Mai curând, cred că n-am spus nimic, însă ştiu că am ajuns să ne urăm noapte bună în termeni prieteneşti şi că, chiar după ce se aflase din nou lângă uşă, *Monsieur* Paul se mai întoarse ca să-mi explice că nu trebuie să se înţeleagă acum că ar fi condamnat întrutotul rochia stacojie („Trandafirie! Trandafirie!” l-am întrerupt eu) –, că n-avea deloc intenţia să nege că această rochie avea meritul de a fi arătat bine (fapt era că gusturile lui *Monsieur* Emanuel înclinau în mod cert către strălucitor) –, că vroia doar să mă

[1] Fasonuri mondene.

sfătuiască acum ca, oricând îmbrac rochia asta, să o fac cu senzaţia că materialul din care e făcută ar fi o simplă *bure,* iar nuanţa ei *gris poussière*[1].

— Şi florile strecurate pe sub boneta mea, *Monsieur?* l-am întrebat – sunt doar atât de mititele…

— Atunci păstrează-le în continuare tot aşa mici, spuse. Ai grijă să nu ajungă să crească.

— Şi funda, *Monsieur* – bucăţica asta de panglicuţă?

— *Va pour le ruban!*[2] sună răspunsul favorabil.

Aşa că până la urmă ne-am împăcat.

Bravo ţie, Lucy Snowe! îmi strigai în sinea mea — uite c-ai avut parte de o predică –, ţi-ai câştigat *un rude savon*[3]*,* şi asta numai prin înclinaţiile tale netrebnice pentru frivolităţile lumeşti! Cine s-ar fi gândit la aşa ceva? Te credeai o acritură melancolică! Domnişoara Fanshawe aici de faţă te consideră un al doilea Diogene.

Monsieur de Bassompierre, zilele trecute, a schimbat cu politeţe vorba când s-a discutat despre exagerările actriţei Vashti, pentru că, aşa cum spunea dânsul cu bunătate, „domnişoara Snowe pare stânjenită”. Doctorul John Bretton te ştie numai drept „liniştita Lucy” – „o făptură inofensivă ca o umbră”, a spus. Dezavantajele lui Lucy se trag de la gravitatea ei exagerată în gusturi şi în comportare – lipsă de culoare în caracter şi în vestminte. Astea sunt impresiile tale şi ale prietenilor tăi despre tine şi ia te uită! răsare un omuleţ cu o opinie ce diferă diametral de toate celelalte şi te acuză fără multă vorbă că eşti prea uşuratică şi veselă, prea volatilă şi versatilă, prea înflorată şi colorată. Omuleţul acesta aspru, cenzorul acesta nemilos, strânge în mâinile lui toate păcatele astea ale tale risipite de vanitate, toate cârpele tale rozalii, funduliţa ta, panglicuţele, dantelăriile tale prosteşti şi-ţi cere socoteală pentru toate astea şi pentru

[1] Pănură […] cenuşie ca praful.
[2] Treacă de la mine şi panglica.
[3] O săpuneală în lege.

fiecare din ele în parte. Te obişnuiseşi să se treacă pe lângă tine ca pe lângă o umbră în bătaia soarelui vieţii şi, acum, e un lucru nou să vezi pe cineva că-şi ridică mâna să-şi apere ochii pentru că-l necăjeşti cu o rază prea puternică şi supărătoare.

29.
SĂRBĂTORIREA LUI *MONSIEUR*

M-AM TREZIT A DOUA ZI DIMI-neaţa cu o oră înainte de răsăritul soarelui şi mi-am terminat panglicuţa de ceas, stând în genunchi pe duşumeaua dormitorului alături de suportul din centru pentru a mai profita de licăririle muribunde ale lămpii de noapte cocoţate acolo.

Toate materialele pe care le aveam – toată provizia mea de mărgele şi cordeluţe de mătase – se epuizaseră când lanţul acesta ajunsese la lungimea şi bogăţia pe care i le dorisem. Îl împletisem dublu, căci ştiam, bizuindu-mă pe legea contrariilor, că spre a se potrivi cu gustul cam excentric al celui pe care voiam să-l mulţumesc astfel, era indispensabil ca obiectul să aibă o înfăţişare cât mai de efect. Ca o ultimă podoabă, acestui ornament i se mai cerea o închizătoare de aur. Din fericire aveam aşa ceva, îmi prindeam cu ea singurul meu lănţug de gât. Am desprins-o deci de acolo şi am prins-o dincoace, apoi am strâns frumos tot lanţul acesta compact şi l-am închis într-o cutiuţă pe care o cumpărasem special datorită strălucirii ei, o cutiuţă făcută dintr-o anumită scoică tropicală de culoarea numită „nacarat” şi prevăzută pe capac cu o coroniţă de pietre albastre strălucitoare. Pe capacul acestei cutiuţe am gravat cu multă grijă, cu vârful forfecuţei mele, anumite iniţiale.

Cititorul îşi va aminti poate de descrierea sărbătoririi organizate în onoarea doamnei Beck şi nu va fi uitat nici că la fiecare aniversare de acest fel se alcătuia o listă de subscripţie în şcoală şi era oferit un cadou aspectuos. Însă asemenea manifestări constituiau o distincţie acordată nimănui altcuiva decât distinsei *Madame* Beck şi, într-o formă modificată, rudei şi consilierului său, *Monsieur Emanuel.* În cazul din urmă era vorba de o onoare acordată spontan, care nu se plănuia şi organiza dinainte şi constituia o dovadă în plus, printre multe altele, de stima cu care – în ciuda parţialităţii, prejudecăţilor şi iritărilor lui – era privit profesorul de literatură de către elevele sale. Nu i se oferea vreun obiect de valoare. El lăsase să se înţeleagă fără echivoc că nu ar fi acceptat niciun obiect preţios şi nici vreo giuvaericală. Însă un mic omagiu îi făcea plăcere. Costul, valoarea în bani, nu-l emoţionau: un inel cu diamant, o tabacheră de aur, oferite cu pompă i-ar fi plăcut mai puţin decât o floare sau un desen înfăţişate simplu şi cu sentimente sincere. Aşa îi era firea. Era un om care nu le semăna întrutotul celor din generaţia sa şi care putea considera cu îndreptăţire că e legat prin legături de simpatie filială cu „izvoarele din înalturi ale luminii zilei”.

Sărbătoarea lui *Monsieur* Paul cădea la întâi mai şi, în anul acela, într-o joi. Era o zi foarte frumoasă, însorită şi fiind, de asemenea, dimineaţa în care era obiceiul să se ia parte la liturghia de la biserică, şi fiind, de asemenea, ziua în care se permitea elevelor să iasă din pension, pentru cumpărături sau pentru a face vizite după-amiaza – toate acestea la un loc făceau ca într-o zi ca asta îmbrăcămintea elevelor să fie mai veselă şi mai proaspătă. Erau acum arborate gulerele curate, rochia obişnuită, posomorâtă, de clasă, era înlocuită cu una mai deschisă şi mai limpede la culoare. *Mademoiselle* Zélie St.

Pierre îmbrăcă în această joi anume chiar o *robe de soie*[1] considerată în economa Labassecour drept un articol vestimentar de o splendoare şi de un lux hazardat, ba chiar remarcarăm că trimisese după un coafor, care s-o pieptene în dimineaţa aceea. Mai erau chiar şi nişte fete de ajuns de indiscrete care remarcaseră şi că îşi umezise batista şi mâna cu un parfum nou şi mai la modă. Sărmana Zélie luase obiceiul să declare că se plictisise de moarte de viaţa aceasta de recluziune şi muncă şi că-şi dorea din toată inima să aibă mijloacele şi răgazul pentru o vacanţă; că ar pune pe altcineva să lucreze pentru ea, un soţ care să-i plătească datoriile (era jalnic de împovărată de datorii), să-i aprovizioneze garberoba şi să-i lase libertatea, cum spunea ea, *de goûter un peu les plaisirs*[2]. De mult se zvonise că îşi pusese ochii pe *Monsieur* Emanuel. Sigur e că ochii lui *Monsieur* Emanuel se opreau deseori asupra ei. Şedea locului şi o privea uneori minute întregi. Îl văzusem odată examinând-o astfel timp de un sfert de oră, în vreme ce elevele erau ocupate cu o compoziţie, iar el trona, fără să aibă ce face, la catedră. Simţind întotdeauna ochii lui de vultur, ea se zvârcolea literalmente, pe jumătate măgulită, pe jumătate încurcată. *Monsieur* îi urmărea manifestările, părând câteodată teribil de pătrunzător în aprecierile lui. În unele cazuri el avea penetraţia înfricoşătoare a instinctului şi străpungea în ascunzişul său cel mai nemărturisit gând al inimii şi dezvăluia, de sub voalurile cele mai grele, lăcaşurile cele mai golaşe şi izolate ale spiritului, şi încă, în tendinţele cele mai pervertite şi în unduirile cele mai ascunse şi false, tot ceea ce un bărbat sau o femeie n-ar fi vrut să lase descoperit – spinarea cocoşată, mădularul diform născute odată cu ei înşişi şi, încă şi mai rău, pata de neşters sau desfigurarea pe care uneori oamenii şi le provoacă singuri. Nu exista

[1] Rochie de mătase
[2] Să guste puţin din plăceri.

calamitate pe care *Monsieur* Emanuel să n-o ierte sau să n-o compătimească, dacă era recunoscută sincer, însă acolo unde ochii săi cercetători întâlneau refuzul şi negarea – unde cercetările sale nemiloase găseau ascunzişuri vinovate – o, atunci se arăta şi crud şi uneori îl credeam chiar rău de-a binelea! Exulta smulgând paravanele ridicate de nefericiţii care se chirceau sub furia lui, îi azvârlea pe aceştia, înflăcărat, în vârful munţilor denunţării publice, şi-i arăta acolo ochilor lumii, goi, mincinoşi – nenorocite minciuni întrupate – zvârcolindu-se sub lumina teribilului adevăr care nu poate fi privit în faţă. El considera că face dreptate. În ce mă priveşte, eu mă îndoiesc că un om are dreptul să facă o asemenea dreptate altui om. De multe ori, la asemenea dezlănţuiri ale lui, îmi venea să le plâng de milă victimelor sale şi nu-l cruţam de mânia sau reproşurile mele vii. Le merita, însă era greu să-l zdruncini din convingerea sa fermă că acţiunea îi era îndreptăţită şi necesară.

După ce am sfârşit micul dejun şi am participat la liturghie, clopoţelul şcolii sună şi sălile de clasă se umplură cu eleve. Spectacolul care se înfăţişa în aceste clase era cu adevărat înviorător. Profesoarele şi elevele erau proaspăt aranjate şi gătite, aşezate în ordine şi aşteptând, fiecare ţinând în mână buchetul de felicitare – cele mai frumoase dintre florile de primăvară, proaspăt culese şi umplând aerul de miresele lor. Numai eu n-aveam buchet. Mie îmi place să văd florile crescând pe câmp sau în răsade, căci, când le-ai cules, nu mai sunt deloc plăcute. Le văd atunci ca pe nişte făpturi dezrădăcinate şi muritoare, asemănarea lor cu tot ceea ce e viu şi muritor mă întristează. Nu ofer niciodată flori celor pe care îi iubesc. Nu doresc niciodată să le primesc din mâini care îmi sunt scumpe. *Mademoiselle* St Pierre îmi observă mâinile goale – nu putea crede că pot fi atât de neglijentă. Ochii ei începură să mă cerceteze cu aviditate de sus până jos. Era sigură că trebuie să am pe

undeva vreo floare simbolică, vreun bucheţel de violete, ceva cu care să-mi câştig laude pentru gustul meu, felicitări pentru ingeniozitatea mea. Însă englezoaica cea lipsită de imaginaţie, şedea acolo, literalmente lipsită de orice podoabă, la fel de golaşă de orice floare sau frunză ca şi un pom în miezul iernii. Convingându-se de asta, Zélie surâse, cât se poate de încântată.

— Ce deştept ai procedat că ţi-ai economisit banii, domnişoară Lucie, îmi spuse ea. Uite, proasta de mine m-am dus şi am aruncat doi franci pe un buchet de flori de seră.

Şi-şi arătă cu mândrie splendidul ei buchet.

Însă acum – tăcere! Iată, se aud paşi — paşii aşteptaţi. Venea grăbit, ca de obicei, însă cu o promptitudine, cum eram noi înclinate să ne măgulim singure, inspirată de altceva decât de nervozitatea lui obişnuită. Ne gândeam că paşii profesorului nostru (ca să ne exprimăm romantic) ofereau în dimineaţa aceea o promisiune prietenească – şi de fapt chiar aşa simţeai.

Intră într-o dispoziţie care-l făcea să pară o nouă rază de soare în clasa şi aşa însorită din plin. Lumina dimineţii jucându-se printre florile noastre şi râzând pe pereţii încăperii se îmbogăţi cu o nouă scânteiere de la salutul atotbinevoitor al lui *Monsieur* Paul. Ca un adevărat francez (deşi nu ştiu de ce i-aş spune astfel, pentru că nu era după originea sa, nici francez, nici labassecourian) se îmbrăcase anume pentru prilejul acesta deosebit. Contururile siluetei sale nu mai erau acum ascunse de faldurile nelămurite, sinistre şi conspirative şi ale paltonului său negru ca funinginea. Dimpotrivă, statura sa (atâta cât era, n-are niciun rost să-l laud unde nu e cazul) era bine pusă în valoare de o haină civilizată şi de o vestă mătăsoasă, chiar drăgălaşă la vedere. Boneta lui sfidătoare şi păgână dispăruse. Ni se arătă cu capul descoperit, ducând o pălărie creştinească în mâna lui înmănuşată. Omuleţul arăta acum bine, foarte bine. Era o

limpezime a prieteniei în ochiul său albastru şi o lumină de bună dispoziţie pe tenul său negricios care mergeau perfect în locul frumuseţii care-i lipsea. Nu-ţi mai păsa să observi că nasul lui, deşi departe de a fi micuţ, n-avea o formă anumită, nici obrajii-i subţiri, nici fruntea ridată şi pătrată, nici că buzele-i nu erau petale de trandafiri. Îl luai aşa cum era şi simţeai că prezenţa sa e exact contrariul unei fiinţe demoralizante sau lipsite de importanţă.

Se îndreptă spre catedră, îşi aşeză acolo pălăria şi mănuşile. *Bonjour, mes amies*[1]*,* spuse, cu un ton pentru care unele dintre noi erau dispuse să-i ierte multe mustrări aspre şi ironii nemiloase. Nu un ton jovial, de băiat bun, şi mai puţin un accent onctuos, de preot, ci o voce care-i aparţinea numai lui – o voce pe care o folosea atunci când inima se exprima prin vorbele lui. Inima aceasta vorbea cu adevărat uneori, deşi era un organ iritabil nu era împietrit, în miezul ei era un loc mai blând decât orice blândeţe omenească, un miez care-l făcea să se coboare până la copiii cei mici, care-l făcea să se apropie prieteneşte de fete şi femei faţă de care, oricât s-ar fi răzvrătit, nu-şi putea uita afinităţile şi nici nu putea nega de fapt că se înţelegea mai bine cu ele decât cu cei de sexul său.

— Îi urăm toate lui *Monsieur* o zi bună şi îi oferim felicitările noastre cu prilejul aniversării naşterii sale, spuse *Mademoiselle* Zélie, făcându-se purtătoarea de cuvânt a adunării, şi, înaintând cu obişnuitele contorsiuni şi afectări care îi erau ei necesare pentru a face orice mişcare, îşi depuse costisitorul buchet în faţa lui. El se înclină asupra florilor.

Urmă suita lungă a darurilor. Toate elevele, trecând cu pasul lunecos pe care-l adoptă străinele, îşi lăsară tributul pe măsură ce-i treceau prin faţă. Fiecare din fete îşi aşeza cu atâta îndemânare darul, încât atunci când ultimul buchet fu lăsat pe catedră el constituia vârful unei

[1] Bună dimineaţa, prietene.

piramide florale – o piramidă desfoindu-se, extinzându-se şi înălţându-se cu o astfel de exuberanţă încât, până la urmă, îl eclipsă cu totul pe eroul zilei, ascuns în spate. Ceremonia odată încheiată, fiecare îşi reluă locul şi cu toţii intrarăm intr-o tăcere de moarte, aşteptând discursul sărbătoritului.

Cred că au trecut vreo cinci minute şi liniştea rămăsese; netulburată. Zece – şi încă nu se auzea niciun sunet.

Multe din cele de faţă începuseră, fără îndoială, să se întrebe ce mai aştepta, şi aveau dreptate s-o facă. Fără glas şi fără să-şi ridice privirea, fără să se clintească şi mut, el rămăsese acolo, în spatele grămezii de flori.

În cele din urmă, se înălţă de acolo un glas, atât de adânc, de parcă se ridica dintr-un gol:

— *Est-ce là tout?*[1]

Mademoiselle Zélie privi în jur.

— V-aţi oferit cu toatele buchetele dumneavoastră? le întrebă el pe eleve.

Da, toate îşi aduseseră ofranda, de la cea mai vârstnică până la cea mai mică, de la cea mai înaltă până la cea mai măruntă. Profesoara din frunte comunică aceasta.

— *Est-ce là tout?* repetă, cu o intonaţie care, dacă fusese joasă înainte, acum coborâse cu câteva trepte încă.

— *Monsieur,* spuse *Mademoiselle* St. Pierre ridicându-se în picioare, şi de data aceasta însoţindu-şi spusele cu surâsul ei atât de dulce. Am onoarea să vă spun că, cu o singură excepţie, toate persoanele prezente în clasă şi-au oferit buchetele. În ce o priveşte pe dom’şoara Lucie, *Monsieur* e rugat să aibă bunătatea să acorde o dispensă. Ca străină, probabil că dânsa nu ne cunoaşte obiceiurile sau nu le-a prins înţelesurile. Dom’şoara Lucie a considerat această ceremonie ca fiind prea frivolă pentru a mai fi onorată de participarea domniei sale.

[1] Asta e tot?

— Grozav! am murmurat eu printre dinţi – nu eşti deloc o vorbitoare rea, Zélie, atunci când îţi dai silinţa.

Domnişoara St. Pierre primi dinspre estradă răspunsul prin gesticulaţia unei mâini din spatele piramidei florale. Această comunicare părea să-i nesocotească cuvintele, să ceară imperativ tăcerea.

O siluetă urmă curând mâinii. *Monsieur* ieşi din eclipsă, arătându-se el însuşi în faţa estradei, şi, ţintuindu-şi privirea dreaptă şi fixă asupra unui mapamond de pe peretele din faţă, întrebă a treia oară, şi acum cu un ton de-a dreptul tragic:

— *Est-ce là tont?*

Aş mai fi putut îndrepta lucrurile, făcând un pas înainte şi strecurându-i în mină cutiuţa roşie cu scoici pe care în clipa aceea o strângeam în mâinile mele. Era tocmai ce-mi propusesem iniţial să fac, însă la început aspectul comic al comportării domnului profesor mă ispitise să mai amân, şi acum amestecul plin de afectare al domnişoarei St. Pierre îmi stârnise dorinţa de a mă abţine. Cititorul, neavând până acum motive să-i atribuie domnişoarei Snowe nici cele mai vagi pretenţii de desăvârşire nu va fi prea surprins să afle că această domnişoară găsea o plăcere vicleana să nu se apere de acuzaţiile pe care parizianca socotea cu cale să i le aducă. Pe lângă aceasta, *Monsieur* Paul lua lucrurile atât de tragic încât merita să mai fie necăjit, îmi păstrai deci atât cutiuţa cât şi calmul şi rămăsei insensibilă ca de piatră.

— Bine atunci, fură cuvintele care căzură în cele din urmă de pe buzele lui *Monsieur* Paul. Şi, după ce scoase aceste vorbe, umbra unei mari încordări – imaginea mâniei, dispreţului, resentimentului – îi trecu pe frunte, îi zbârci buzele şi-i ridă adânc obrajii. Înghiţindu-şi orice alt comentariu, se lansă în obişnuitul său discurs.

Nu-mi mai aduc aminte deloc cum a fost acea cuvântare, n-am ascultat-o. Felul în care-şi înghiţise cuvintele, brusca reprimare a jignirii sau mâniei sale îmi

stârniseră simţăminte care anulaseră pe jumătate efectul plin de haz al acelor repetate întrebări: *„Est-ce là tout?”*

Către sfârşitul discursului se produse o diversiune mai plăcută, atenţia mea fu din nou atrasă de ceva care reuşi să mă amuze iarăşi.

Am făcut atunci o mişcare oarecare, întâmplătoare – cred că-mi scăpasem degetarul pe duşumea şi, aplecându-mă să-l ridic, m-am lovit cu creştetul capului de colţul ascuţit al băncii mele, şi mişcarea aceasta (iritantă pentru mine în primul rând, cum era şi de aşteptat) a provocat în mod firesc o uşoară agitaţie şi zgomot. *Monsieur* Paul s-a enervat atunci şi, lepădându-şi calmul simulat, aruncând în cele patru vânturi demnitatea şi autocontrolul cu care nici nu-i plăcuse vreodată să se încurce prea mult, ne-a făcut să asistăm la una din manifestările-i oribile prin care îşi descărca nervii.

Nu mai ştiu cum, în timpul discursului său, reuşise să treacă peste Canalul Mânecii şi să debarce pe pământurile britanice, însă fapt e că-l găsii instalat acolo atunci când am început să-l ascult.

Aruncând o privire grăbită, cinică, prin cameră – o privire care pârjolea, sau era menită să pârjolească ce întâlnea atunci când îmi întâlni propria mea persoană – se aruncă cu toată furia împotriva aşa-numitelor *les anglaises*[1].

Nu mai auzisem niciodată ca femeile din Anglia să fi fost tratate aşa cum le trată *Monsieur* Paul în dimineaţa aceea. Nu cruţă nimic, nici mintea, nici moralitatea, nici manierele sau aspectul lor fizic. Îmi amintesc mai ales de felul în care le vesteji statura înaltă, gâturile lor lungi, braţele subţiri. Îmbrăcămintea neglijentă, educaţia lor pedantă, scepticismul lor lipsit de pietate (!), nesuferita lor mândrie, pretenţioasa lor virtute. Mai ales asupra acesteia din urmă îşi încercă el colţii şi părea că, dacă ar fi îndrăznit, ar fi avut de spus lucruri cu totul nemaiauzite.

[1] Englezoaice

O, a fost atunci plin de resentiment, acru, dezlănţuit şi, ca urmare firească, detestabil de urât.

Ce omuleţ nesuferit, răutăcios, plin de venin! mă gândeam eu. Să-mi mai bat acuma capul că aş putea să-ţi displac dumitale, că aş putea să-ţi rănesc sentimentele? Nu, chiar că nu, îmi vei fi deopotrivă de indiferent ca şi cea mai veştedă floare din piramida asta a dumitale.

Îmi pare rău că trebuie să spun că nu mi-am dus până la capăt această hotărâre. O vreme, calomniile pe care le revărsa el la adresa Angliei şi englezoaicelor mă găsiră şi mă lăsară indiferentă, le suportai cu destul stoicism vreo cincisprezece minute. Însă vocea lui şuierătoare era decisă să rănească adânc şi până la urmă spuse astfel de lucruri — legându-se nu numai de femeile ţării mele, ci şi de numele şi oamenii cei mai de seamă ai Britaniei, pângărind blazonul ţării şi târându-i steagul în noroi – încât am fost revoltată. Cu un fel de satisfacţie urâcioasă readuse la lumină cele mai deşănţate minciuni istorice din propaganda continentală, tot ce socotea el ca fiind mai jignitor. Zélie şi întreaga clasă erau toate numai zâmbete şi rânjete răzbunătoare. Era ciudat să constaţi cum toate paiaţele acelea din Labassecour detestau Marea Britanie în taină. În cele din urmă, am lovit cu palma pe pupitrul meu, mi-am descleştat gura şi am lăsat să-mi scape acest strigăt:

— Vive l'Angleterre, l'Histoire et les Héros! A bas la France, la Fiction et les Faquins![1].

Toată clasa înlemni. Presupun că cu toatele şi-au închipuit că am înnebunit deodată. Profesorul îşi scoase batista şi surâse duşmănos în faldurile ei. Ce monstru de maliţie! Îşi închipuia acum că obţinuse victoria, din moment ce mă înfuriase. Într-o clipă îşi recăpătă buna dispoziţie. Cu cea mai mare blândeţe îşi reluă discursul, referindu-se acum la florile sale. Vorbi cu poezie şi la modul simbolic despre dulceaţa, mireasma, puritatea lor

[1] Trăiască Anglia, Istoria şi Eroii! Jos Franţa, Ficţiunea şl Paiaţele!

şi aşa mai departe, făcu comparaţii franţuzite între *les jeunes filles* şi dulcile flori din faţă-i. Îi aduse domnişoarei St. Pierre un compliment exagerat despre superioritatea buchetului ei şi sfârşi prin a anunţa că în prima dimineaţă cu adevărat frumoasă, călduroasă şi senină din acea primăvară avea să scoată întreaga clasă la un picnic la ţară. Cel puţin acele persoane din şcoală, adăugă el cu emfază, pe care şi le putea număra printre prietenii lui.

— *Donc je n'y serai pas*[1] declarai eu, fără să vreau.

— *Soit*[2], sună răspunsul lui, şi strângându-şi florile în braţe, ieşi ca fulgerul din clasă, în vreme ce eu, încuindu-mi coşuleţul de lucru, degetarul şi cutiuţa acum neglijată în pupitru, fugii în sus pe scări. Nu mai ştiu dacă el se simţea înfierbântat şi furios, dar trebuie să mărturisesc că eu mă simţeam astfel.

Şi totuşi, nu era nicio oră de când şedeam pe marginea patului meu, pradă acestei mânii ciudate, efervescente, trecându-mi iarăşi şi iarăşi prin amintire imaginea lui, felul în care se înfăţişase, cuvintele, gesturile lui, că am început să surâd de toată scena aceasta. Simţeam chiar şi un mic fior de regret pentru faptul că nu-i oferisem cutiuţa. Intenţia mea fusese să-i fac o plăcere. Soarta nu voise însă aşa.

În cursul după-amiezii, aducându-mi aminte că pupitrele din sălile de clasă nu erau deloc inviolabile şi gândindu-mă ca aş fi făcut mai bine să scot de acolo cutiuţa, mai ales din cauza iniţialelor gravate pe capac – P.C.D.E. — căci Paul Carl (sau Carlos) David Emanuel era numele său – aceşti străini erau parcă obligaţi să aibă un şir întreg de nume de botez! — coborâi iarăşi în sala de cursuri.

Încăperea era cufundată în tăcere şi tihnă. Elevele externe plecaseră toate acasă, internele ieşiseră la plimbare, profesoarele, cu excepţia supraveghetoarei din

[1] Aşadar, eu nu voi fi acolo.
[2] Fie.

săptămâna aceea, erau în oraş, în vizite sau după cumpărături. Şirul de săli era pustiu, ca şi sala cea mare, cu globul solemn, uriaş, atârnându-i la mijloc, cu perechea de candelabre cu multe braţe şi marele pian de concert închis, tăcut, bucurându-se de pauza sa de la mijlocul săptămânii. M-a cam mirat faptul că găsisem uşa primei săli de clasă întredeschisă, camera aceasta fiind de obicei încuiată atunci când nu se ţineau cursuri în ea, şi atunci fiind inaccesibilă oricui în afara doamnei Beck şi mie însămi, care aveam un duplicat după cheie. M-am minunat şi mai mult când, apropiindu-mă, am auzit o vagă mişcare, ca a unei vietăţi — un pas, un scaun tras la o parte, zgomotul unui pupitru închizându-se.

Este doar *Madame* Beck care-şi face inspecţia obişnuită — a fost concluzia mea după o clipă de reflecţie. Uşa întredeschisă îmi oferea posibilitatea de a mă încredinţa dacă era aşa. Aruncai o privire. Şi ce să vezi! nu silueta aplecată întru cercetare a lui *Madame* Beck, şalul şi curata ei boneţică, ci haina şi craniul negru, tuns scurt, al unui bărbat. Această persoană ocupa acum locul meu şi mâna lui măslinie îmi deschisese pupitrul, iar nasul lui, îngropat printre lucruşoarele mele, era ascuns vederii. Era cu spatele la mine, dar nu putea exista niciun moment vreo îndoială în ce priveşte identitatea sa. Îşi lepădase de acum vestimentaţia de ceremonie, îşi reluase scumpul palton pătat de cerneală, boneta sa grecească atât de enervantă zăcea pe podea acolo unde îi căzuse din mâna ocupată cu o îndeletnicire vinovată.

Acum eu ştiam, şi ştiusem de mult, că mâna aceasta a lui *Monsieur* Emanuel se afla în termenii cei mai intimi cu pupitrul meu, că ridicase şi coborâse capacul acestui pupitru, îi răscolise şi pusese la loc conţinutul care-i ajunsese cam aproape la fel de familiar ca şi mie însămi. Faptul nu mai prezenta nicio îndoială şi dealtfel nici el nu mai dorea să lase vreun dubiu, lăsa semne palpabile şi neechivoce după fiecare vizită. Până atunci însă nu-l

surprinsesem niciodată asupra faptului, oricât aş fi pândit nu reuşisem să-i aflu ceasul şi momentul sosirii. Găseam urma trecerii lui tainice în caietele de exerciţii pe care le lăsasem pline de greşeli peste noapte şi le găseam a doua zi dimineaţa corectate cu grijă. Profitam de bunăvoinţa lui capricioasă sub forma unor împrumuturi foarte binevenite şi înviorătoare. Între un dicţionar posomorât şi o gramatică uzată de întrebuinţare apărea prin miracol câte o lucrare nouă şi plină de interes, sau vreun clasic maturizat şi ajuns mai îngăduitor la vârsta lui înaintată. Din coşuleţul meu de lucru se ivea surâzătoare vreo povestire romantică, sub el se zărea colţul fascicolei sau revistei din care fusese extrasă lectura din seara precedentă. Era cu neputinţă să am vreo îndoială în ce priveşte sursa de unde se iscau asemenea comori. Chiar dacă n-ar fi fost niciun alt indiciu, aveau o particularitate identificatoare, trădătoare, care le era tuturor comună, şi care lămurea chestiunea – miroseau a ţigări. Lucrul acesta era cam neplăcut, cel puţin, aşa crezusem şi eu la început şi obişnuiam să deschid repede ferestrele cu gesturi bruşte, să-mi aerisesc pupitrul şi, ţinând cu silă între degetul gros şi arătător foile acelea, să le expun aerului proaspăt purificator. Dar m-am vindecat repede de această formalitate. *Monsieur* mă văzu făcând aceasta într-o zi, îmi înţelese motivele şi pe dată îmi luă din mâini obiectul şi în clipa următoare l-ar fi aruncat în soba încinsă. Se întâmplă să fie o carte în lectura căreia eram adâncită, aşa că de data aceea mă arătai mai rapidă şi mai hotărâtă decât el, îmi recăpătai prada şi – odată salvat acest volum – nu m-am mai aventurat să mai expun vreun altul dobândit în acelaşi fel. Cu toate acestea nu fusesem până atunci în stare să opresc în vizitele sale acea fantomă furişă, prietenoasă, căreia îi plăcea să fumeze ţigări de foi.

Însă de data asta îl prinsesem, în sfârşit. Iată acolo însăşi fantoma aceea neştiută, şi tot acolo, atârnându-i de

buză, se vedea suflarea palidă albăstrie a scumpei sale indiene – îşi fuma ţigara chiar deasupra pupitrului meu, chiar dacă aşa ceva l-ar fi putut atât de limpede trăda. Stârnită de amănuntul acesta, şi totuşi încântată că-l surprinsesem – vreau să spun încântată, cu acel sentiment amestecat al gospodinei care-şi descoperă elful prietenos în lăptăria ei covăsindu-i pe furiş laptele – mă strecurai binişor în spatele lui, mă oprii acolo şi mă aplecai uşurel peste umărul lui.

Îmi bătu inima deodată mai repede atunci când constatai că – după scena de ostilitate de astăzi de dimineaţă, după aparenta mea inflexibilitate, după ce sentimentele lui fuseseră atât de greu rănite şi temperamentul său fusese atât de viu contrazis – el, doritor să uite şi să ierte îmi adusese două volume frumos legate, al căror titlu şi autor erau pentru mine garanţii de interes. Acum, aplecat asupra pupitrului meu, îi cerceta conţinutul, însă cu o mână uşoară şi grijulie, deranjând într-adevăr, dar fără să strice nimic. Inima îmi bătu mai tare, pe când mă aplecam peste umărul lui, aşa cum sta fără să ştie de mine, doritor să-mi facă binele pe care ar fi fost el în stare să mi-l facă şi, cred că pot să spun fără să mai simtă niciun fel de supărare faţă de mine – mânia mea de dimineaţă mi se stinse. Nu-mi mai era nesuferit profesorul Emanuel.

Cred că mi-a auzit respiraţia. Se întoarse deodată. Era o fire nervoasă, însă nu l-am văzut niciodată tresărind violent şi rareori se schimba la faţă. Avea o mare stăpânire de sine.

— Am crezut că te-ai dus şi dumneata în oraş cu celelalte profesoare, spuse, stăpânindu-se din capul locului, deşi poate în primul moment îşi scăpase frânele puţin. Dar e mai bine că n-ai plecat. Crezi poate că mă simt prost că m-ai surprins? Nu. Îţi cercetez adesea pupitrul.

— *Monsieur,* ştiu asta.

— Găseşti uneori câte o fascicolă, sau vreun volum, însă nu le citeşti pentru că au trecut pe sub asta? — şi-şi atinse ţigara.

— Ştiu că au trecut pe acolo şi n-aş zice că-mi plac mai mult din cauza asta, însă le citesc.

— Fără plăcere?

— Nu trebuie să-l contrazic pe *Monsieur.*

— Dar îţi plac – sau măcar unele dintre ele? — le găseşti pe gustul dumitale?

— *Monsieur* m-a văzut de nenumărate ori citindu-le şi ştie că n-am atât de multe prilejuri de recreaţie încât să le pot subaprecia pe cele pe care dumnealui mi le oferă.

— Eu n-am decât intenţii bune, şi dacă dumneata îţi dai seama că-ţi vreau binele şi mai ai şi prilejul să obţii unele mici distincţii de pe urma acestor eforturi ale mele, de ce n-am putea fi prieteni?

— Un fatalist ar spune: pentru că nu putem.

— În dimineaţa aceasta, continuă el, m-am trezit atât de bine dispus, şi când am intrat în clasă eram fericit. Dumneata mi-ai stricat toată ziua.

— Nu, *Monsieur,* numai un ceas sau două din ea, şi asta fără să vreau.

— Fără să vrei? Nu. Era ziua mea de naştere. Toată lumea mi-a urat fericire, numai dumneata n-ai făcut-o. Copiii cei mici din clasa a treia mi-au oferit bucheţele de violete fiecare din ei, şi şi-au spus, aşa peltice, urările pentru mine, dumneata – nimic. Niciun mugure, nicio frunză, nicio şoaptă – nici o singură privire. Şi asta fără să vrei?

— N-am avut nicio intenţie să vă rănesc.

— Atunci cu adevărat nu ne cunoşti obiceiul? Ai fost luată pe nepregătite? Te-ai fi învoit să dai câteva centime pentru o floare ca să-mi faci mie o plăcere, dacă te-ai fi gândit că mă aşteptam la aşa ceva? Spune asta, şi totul e uitat şi durerea mea a trecut cu totul.

— Ştiam că se aştepta din partea mea aşa ceva, eram

pregătită pentru asta, şi totuşi n-am dat nicio centimă pe flori.

— E bine aşa – faci bine că eşti sinceră. Aproape că te-aş fi detestat dacă m-ai fi linguşit şi ai fi minţit. Mai bine să spui de la început – Paul Carl Emanuel, *je te déteste, mon garçon*[1] – decât să-mi surâzi din interes, să-ţi iei un aer afectat şi să fii falsă şi cu inima îngheţată. Falsă şi rece nu cred că eşti, dar că ai făcut o mare greşeală în viaţa dumitale, asta cred. Cred că puterea dumitale de judecată e învălmăşită, că eşti indiferentă acolo unde ar trebui să fii recunoscătoare, şi poate plină de devotament, şi pierzându-ţi stăpânirea acolo unde ar trebui să fii rece şi îngheţată cum îţi este numele[2]. Să nu-ţi închipui că aş dori ca dumneata să ai vreo pasiune pentru mine, *Mademoiselle. Dieu vous en gard!*[3] De ce tresari? Pentru că am spus „pasiune”? Ei bine, mai spun o dată cuvântul acesta. Există un asemenea cuvânt, şi există şi un astfel de sentiment, deşi nu între zidurile acestea, mulţumesc cerului. Nu eşti copil, ca să nu ţi se vorbească despre lucruri care există în realitate. Dar eu n-am făcut decât să spun cuvântul acesta — cuvântul, te asigur, este străin întregii mele vieţi şi vederilor mele. A murit pentru mine, cândva, în trecut – în momentul de faţă e mort şi îngropat – şi mormântul îi este adânc, şi de atunci au trecut multe ierni. Poate cândva în viitor are să se petreacă o renaştere, cum o cred, spre mângâierea sufletului meu. Dar atunci totul va fi altfel – schimbat şi în formă şi în simţăminte, ce-a fost odată muritor se va înveştmânta în nemurire – sentimentul acesta se va înălţa, însă nu pentru pământ aici, ci în ceruri. Tot ce ţi spun eu dumitale, domnişoară Lucy Snowe, este că ar trebui să-l tratezi pe profesorul Paul Emanuel cum se cuvine.

Nu puteam să contrazic un asemenea sentiment, şi nici

[1] Te detest, băiatule.
[2] *Snow* – zăpadă (engl.).
[3] Să te ferească Dumnezeu de aşa ceva!

n-o făcui.

— Spune-mi, insistă el, când este ziua dumitale de naştere şi eu n-am să-mi precupeţesc câteva centime să-ţi fac un mic dar.

— Poate ai să faci ca mine, *Monsieur.* Lucrul acesta costă mai mult decât câteva centime, şi totuşi eu nu mi-am precupeţit preţul lui.

Şi, scoţând din pupitrul deschis cutiuţa de care am vorbit, i-am pus-o în mână.

— O aveam pregătită azi-dimineaţă, continuai eu, şi dacă *Monsieur* ar fi avut puţin mai multă răbdare, şi *Mademoiselle* St. Pierre s-ar fi amestecat mai puţin acolo unde nu era treaba ei – şi poate că ar trebui să spun, dacă şi eu aş fi fost mai calmă şi mai înţeleaptă – vi l-aş fi oferit atunci.

Privea cutiuţa. Vedeam că nuanţa ei caldă, limpede şi cerculeţul albastru de pe capac îi plăceau. Îi spusei s-o deschidă.

— Iniţialele mele! spuse, arătându-mi literele de pe capac. Cine ţi-a spus că mă numesc Carl David?

— O păsărică, *Monsieur.*

— Zboară păsărică asta de la mine până la dumneata? Atunci aş putea să-i anin de aripi câte un mesaj, atunci când se va ivi nevoia?

Scoase lănţişorul împletit – de fapt un fleac dacă i-ai fi judecat valoarea, însă cu mătasea strălucitoare şi scânteind în mărgelele lui. Îi plăcea şi acest obiect – îl admiră cu naivitate, ca un copil.

— Pentru mine?

— Da, pentru dumneata.

— Acesta este obiectul la care lucrai aseară?

— Întocmai.

— L-ai terminat astăzi dimineaţă?

— Da.

— L-ai lucrat de la început cu intenţia să mi-l dăruieşti mie?

— Fără îndoială.

— Şi ca să mi-l oferi de ziua mea?

— Da.

— Şi ţi-ai menţinut intenţia aceasta câtă vreme ai lucrat la el?

Am aprobat şi de data aceasta.

— Atunci nu e nevoie să tai din el vreo parte – să spun: partea asta nu e a mea, a fost împodobită cu gândul şi pentru împodobirea altuia?

— Câtuşi de puţin. Nu este nici nevoie şi nici n-ar fi drept s-o faceţi.

— Obiectul acesta este cu totul, în întregime al meu?

— Obiectul acesta este al dumneavoastră cu totul şi cu totul.

Pe loc *Monsieur* îşi descheie paltonul, îşi aranjă lănţişorul frumos peste piept, lăsându-l la vedere cât de mult era cu putinţă, căci nu-i plăcuse niciodată să ascundă ceea ce admira şi socotea el frumos. Cât despre cutiuţă, o aprecie ca fiind o bombonieră superbă – dealtminteri, îi plăceau mult bomboanele – şi cum îi plăcuse, de asemenea, dintotdeauna să împartă cu alţii ceea ce-i plăcea lui, pe viitor aveam să văd că-şi dăruia bomboanele la fel de generos ca şi cărţile. Printre darurile tainice pe care le găseam în pupitrul meu, am uitat să număr multe pacheţele cu dulciuri şi zaharicale. Gusturile sale în această privinţă erau meridionale şi, cum am spune, copilăreşti. Dejunul meu frugal consta adesea din câte o brioşă pe care, deseori, o împărţea cu câte o elevă mai mică.

— *À présent c'est un fait accompli*[1], spuse, aranjându-şi paltonul.

Şi n-am mai vorbit apoi despre asta. După ce mai examină puţin cele două volume pe care le adusese şi tăie din ele câteva pagini cu briceagul (în general, plivea cărţile pe care le împrumuta, mai ales dacă erau romane,

[1] Acuma am încheiat cu treaba asta.

şi uneori eram puţin contrariată de severitatea cenzurii sale, căci paginile pe care le scotea tulburau evoluţia povestirii) se ridică în picioare, îşi duse mâna politicos la boneta sa grecească şi-mi ură curtenitor bună ziua.

„Acum suntem prieteni, mă gândeam eu, până data viitoare când ne mai certăm.”

Am fi putut de fapt să ne mai certăm chiar în aceeaşi seară, însă – minune de povestit! — de data aceasta nu ne-am mai folosit de prilejul care s-a ivit.

Contrar tuturor aşteptărilor, *Monsieur* Paul sosi din nou printre noi la ceasul rezervat studiilor. Pentru că-l văzusem atâta dimineaţa nu ne mai aşteptam să-l vedem printre noi şi seara. Însă, în seara aceea, el îşi făcu apariţia de îndată ce ne ocupasem locurile. Recunosc că mi-a părut bine să-l văd, atât de bine încât nu m-am putut stăpâni să-i salut sosirea cu un zâmbet. Şi, când se îndreptă spre acelaşi scaun cu privire la care se iscase înainte o neînţelegere atât de serioasă, am avut toată grija să nu-i mai las de data aceasta prea mult loc liber. Pândea cu încordare, cu o privire piezişă, să vadă dacă nu mă trag la o parte, însă acum n-am mai făcut-o, deşi banca era destul de plină de eleve. Nu mai simţeam impulsul de altădată să mă trag îndărăt din faţa lui *Monsieur* Paul. Odată ce mă obişnuisem cu paltonul şi boneta lui grecească, vecinătatea acestor articole vestimentare părea că nu mă stânjeneşte şi nici nu mă mai impresionează. Nici n-am stat de data aceasta constrânsă, *asphyxsiée*[1] (cum avea el obiceiul să spună) alături de el. M-am mişcat atunci când am avut chef să mă mişc, am tuşit atunci când am simţit nevoia, chiar am căscat atunci când m-am simţit obosită – pe scurt, am făcut ce simţeam că vreau să fac, încrezându-mă orbeşte în indulgenţa lui. Şi temeritatea mea nu a primit, cel puţin în seara aceea, pedeapsa pe care poate ar fi meritat-o. A fost şi indulgent şi plin de bună dispoziţie, nicio privire

[1] Sufocată.

poncişă nu i-a mai ţâşnit pe sub sprâncene şi nicio vorbă mai pripită nu i-a mai căzut de pe buze. Până aproape de sfârşitul serii nici nu mi-a adresat cuvântul în niciun fel, dar cu toate acestea simţeam, într-un chip nelămurit, că era plin de prietenie faţă de mine. Tăcerea poate fi de diferite feluri şi poate căpăta înţelesuri diverse. De data aceasta niciun fel de cuvinte nu mi-ar fi putut sugera vreo mulţumire mai plăcută decât însăşi prezenţa mută a lui *Monsieur* Paul. Când se aduse tava şi începu zumzetul cinei, el spuse, chiar în clipa în care se retrase dintre noi, că-mi dorea noapte bună şi vise plăcute. Şi, într-adevăr, m-am bucurat de o noapte bună şi vise dulci.

30.
MONSIEUR PAUL

ÎNSĂ CITITORUL ESTE RUGAT SĂ nu se pripească acum cu cine ştie ce concluzii plăcute şi să nu presupună, poate dintr-o prea grăbită compasiune faţă de mine, că din acea zi înainte *Monsieur* Paul a devenit un alt om, că şi-ar fi schimbat firea, ar fi ajuns o fiinţă cu care să se poată trăi mai uşor şi de la care să nu te mai temi oricând că ar putea izbucni primejdii şi neplăceri pentru cei din jur.

Nu. Adevărul este că era un omuleţ susceptibil de stări de spirit neraţionale. Când era foarte obosit, ceea ce i se întâmplă deseori, devenea teribil de iritabil, şi, pe deasupra, prin venele sale curgea, întunecată, o licoare veninoasă – esenţa geloziei. Nu înţeleg prin aceasta numai gelozia tandră a inimii, ci acel simţământ mai sever, mai rigid, care sălăşluieşte în minte.

Mă gândeam pe vremea aceea, pe când îl priveam pe *Monsieur* Paul în timp ce îşi încreţea fruntea şi îşi scotea buzele în afară aplecându-se asupra vreunui exerciţiu al meu care n-avea atât de multe greşeli câte i-ar fi plăcut lui (căci îi plăcea să mă vadă greşind, un mănunchi de fraze greşite era pentru el ca un pumn de alune) că avea multe puncte de asemănare cu Napoleon Bonaparte. Cred tot astfel şi acum.

În ce priveşte, dispreţul cu totul lipsit de ruşine faţă de

mărinimie, era sigur că îi semăna marelui împărat. *Monsieur* Paul s-ar fi putut certa cu douăzeci de femei învăţate, ar fi recurs fără să roşească la orice recriminări. Şi chiţibuşerii, fără să-l tulbure niciun moment gândul că şi-ar pierde ceva din demnitate în felul acesta. Ar fi exilat cincizeci de doamne de Staël dacă acestea l-ar fi plictisit sau ofensat sau concurat în prestigiu sau, şi mai şi, i s-ar fi opus.

Îmi amintesc bine de un anumit episod mai agitat între el şi o anume *Madame* Panache – o doamnă folosită temporar de *Madame* Beck pentru a preda lecţii de istorie. Era o femeie deşteaptă – mai bine zis ştia o mulţime de lucruri şi mai ales stăpânea la perfecţie arta de a folosi cu desăvârşire în avantajul ei ce ştia. În ce priveşte elocvenţa şi încrederea în sine nu avea rival. Nici în ce priveşte înfăţişarea fizică nu era lipsită de farmec, cred chiar că mulţi ar fi spus despre ea că este „o femeie bine”, şi totuşi frumuseţea ei robustă şi corpolentă, precum şi felul afectat şi agresiv în care-şi făcea simţită prezenţa păreau să fie de nesuportat pentru gusturile rafinate şi capricioase ale lui *Monsieur* Paul. Sunetul glasului ei, răzbătând prin sala cea mică de trecere îl irita în mod cu totul disproporţionat, paşii ei alungiţi, zgomotoşi – aproape în mers gimnastic – pe coridor îl determinau adesea să-şi adune repede hârtiile şi să se facă pe dată nevăzut.

Cu intenţii maliţioase, el îşi puse în gând să-i facă o vizită în timpul unei ore de curs. Cu iuţeala fulgerului îşi şi formă o opinie despre metodele ei de predare – care se deosebeau de ideile la care ţinea el cel mai mult. Atunci, cu prea puţină ceremonie şi încă şi mai puţină curtenie, îi sublinie ceea ce numea el erorile sale. Dacă se aştepta ca părerea sa să fie primită cu supunere şi cu luare aminte, nu ştiu. A întâmpinat în orice caz opoziţie, însoţită de o critică făţişă la adresa amestecului său, desigur nejustificat. Atunci, în loc să se retragă demn, cum încă ar

mai fi putut face, el a aruncat mănuşa. *Madame* Panache, belicoasă ca o Penthesilea, a ridicat-o pe dată. A început să gesticuleze în faţa celui care se amesteca în treburile ei, s-a năpustit asupra lui cu un torent de vorbe. *Monsieur* Emanuel era un bărbat elocvent, însă *Madame* Panache era o femeie volubilă. De aici a urmat un antagonism crâncen. În loc de a se mulţumi să râdă în sinea lui de frumoasa sa inamică, de prostescul ei amor propriu şi gălăgioasa ei dorinţă de afirmare proprie, *Monsieur* Paul s-a apucat s-o deteste cu o intensitate gravă, i-a făcut onoarea să-i consacre furia sa cea mai serioasă, a început s-o hărţuiască vindicativ şi implacabil, refuzând să-şi mai caute odihna în patul său, să se mai bucure de hrana sa sau chiar să-şi mai guste cu seninătate ţigara până când ea n-avea să fie pur şi simplu înlăturată din pensionul nostru. Profesorul a învins în cele din urmă, însă n-aş putea spune că laurii acestei victorii i-au încununat cu glorie reală tâmplele. Odată mi-am luat îndrăzneala să-i sugerez această părere a mea. Spre surpriza mea a recunoscut că într-o oarecare măsură s-ar putea să am dreptate, însă a mărturisit că atunci când era adus în prezenţa unor bărbaţi sau femei de calitate îndoielnică, plini de ei înşişi, aşa cum era de exemplu, *Madame* Panache, el nu-şi mai putea stăpâni pasiunile: o aversiune de nedescris şi irezistibilă îl împingea într-un adevărat război de exterminare.

Trei luni mai târziu, aflând că duşmanca sa înfrântă mai cunoscuse şi alte eşecuri şi era serios ameninţată din cauză că nu-şi putea găsi o slujbă, el şi-a uitat cu totul ura, şi, deopotrivă de activ în bine ca şi în rău, a mişcat din loc cerul şi pământul pentru a-i găsi un serviciu. Şi, când ea veni ca să stingă vechile certuri şi ca să-i mulţumească pentru această recentă intervenţie plină de bunătate, glasul ei, acelaşi ca de demult – puţin cam strident –, vechiul ei fel de a fi – cam prea ostentativ –, au acţionat asupra lui în aşa fel încât în mai puţin de zece

minute a ridicat-o în picioare şi a scos-o din cameră – sau mai bine zis s-a eliberat pe sine de prezenţa ei, care din nou îi stârnise iritarea.

Pentru a continua paralela, poate puţin cam îndrăzneaţă, despre care am mai vorbit: în dragostea sa de putere, în dorinţa nestăvilită de a ocupa locul cel mai privilegiat, *Monsieur* Emanuel semăna cu Bonaparte. Era un om căruia nu trebuia să-i cedezi întotdeauna. Uneori era necesar să-i rezişti. Era bine atunci să-ţi strângi laolaltă puterile, să-l priveşti drept în ochi şi să-i spui că pretenţiile lui depăşeau limitele raţionale, că absolutismul lui devenea o adevărată tiranie.

Semnele, primele manifestări ale vreunui talent mai deosebit care se iveau la cineva din sfera lui de activitate şi de sub oblăduirea lui, îl stârneau în chip curios, chiar îl tulburau. Urmărea cum acest talent se trezeşte la viaţă cu un fel de strâmbătură. Se ferea să strivească asemenea talente – poate spunea chiar: „Haide, arată-te, dacă ai putere”, însă nu făcea nimic să-i ajute naşterea.

Şi când durerile naşterii erau învinse, când asemenea calităţi începeau să respire vii, când vedea cum se dezvoltă şi se extinde viaţa, când îi simţea inima bătând şi-i surprindea strălucirea vieţii în ochi, nici atunci nu-şi oferea sprijinul.

„Dovedeşte-te adevărat înainte să-ţi acord sprijinul meu” – aceasta era deviza lui. Şi cât de dificile făcea el asemenea dovezi reale! Ce spini şi mărăcinişuri, ce obstacole semăna în calea unor picioare încă nedeprinse cu greutăţile drumurilor vieţii! Privea fără să verse o lacrimă cum asemenea talente născânde treceau peste dificultăţi pe care el le-ar fi vrut învinse fără teamă. Urmărea peceţile paşilor care, pe măsură ce se apropiau de ţel, uneori se arătau pătate de sânge, le urmărea cu chipul întunecat, continuându-şi neabătut supravegherea austeră asupra pelerinului încercat de dureri. Şi când, în cele din urmă, îi permitea acestui drumeţ istovit să guste

o clipă de odihnă, înainte ca somnul să-i închidă acestuia pleoapele, el îi mai deschidea aceste pleoape larg cu degetele nemiloase şi privea adânc în ochii lui până în minte, până în inimă, să vadă dacă nu cumva Vanitatea, Mândria sau Minciuna în vreuna din înfăţişările lor cât de ascunse nu putea fi descoperită în cele mai adânci ascunzişuri lăuntrice. Şi dacă, la urmă, îl lăsa în sfârşit pe neofitul istovit să se odihnească – asta nu dura decât o clipă, îl trezea pe neaşteptate să-l supună la noi încercări, îl împingea din nou pe drumuri obositoare deşi-i vedea trupul clătinându-se sleit, îi punea la încercare firea, simţurile, puterea de rezistenţă. Şi numai după ce toate aceste încercări dintre cele mai severe erau trecute cu bine, când acizii cei mai arzători fuseseră aplicaţi să-i încerce puterea de rezistenţă şi nu reuşiseră să-i ştirbească învelişul lăuntric, numai atunci îl recunoştea drept autentic – şi, încă închis într-o tăcere neguroasă, îi acorda pecetea adâncă a recunoaşterii sale.

Spun toate acestea pentru că şi eu am cunoscut aceste încercări.

Până la data când se încheie capitolul precedent al povestirii mele, *Monsieur* Paul nu-mi fusese profesor direct – nu-mi predase niciodată lecţii. Însă cam pe la acea dată, auzindu-mă odată din întâmplare cum îmi mărturisisem ignoranţa într-o anumită ramură ştiinţifică (cred ca era vorba de matematici) şi încă o ignoranţă care ar fi făcut de ruşine pe un elev dintr-o şcoală de săraci, aşa cum remarcă el dintr-o dată cu îndreptăţire, luă situaţia în mâinile sale, mă examină întâi, mă găsi – nici nu mai e nevoie s-o spun – cât se poate de deficitară, şi atunci îmi încredinţă de îndată nişte cărţi şi-mi fixă anumite îndatoriri.

La început făcu aceasta cu plăcere reală, chiar cu un entuziasm pe care nu şi-l ascundea, consimţind chiar să spună că mă credea *bonne et pas trop faible*[1] (adică

[1] Bună şi nu prea slabă.

având destule înclinaţii naturale şi nu cu totul lipsită de calităţi), dar victimă, cum presupunea dânsul, unor împrejurări neprielnice, aflându-mă încă „într-o stare de înfricoşător de imperfectă în ce priveşte dezvoltarea mintală”.

Adevărul este însă că, întotdeauna, în faza de început a oricărui lucru de care m-aş fi apucat, am dovedit o nefirească neputinţă de înţelegere. N-am reuşit niciodată, chiar când era vorba numai de a lua primele contacte cu un lucru nou, să-mi afirm sau să-mi dovedesc măcar o mediocră promptitudine de înţelegere. O fază de tranziţie plină de dificultăţi şi cu totul deprimantă mi-a precedat întotdeauna fiecare pagină nouă pe care a trebuit s-o întorc în cartea vieţii.

Atâta vreme cât a durat această primă fază dificilă, *Monsieur* Paul a fost un om foarte bun, foarte blând, foarte răbdător. Înţelegea cât sufăr şi simţea cât e de apăsătoare umilinţa pe care mi-o crea senzaţia propriei mele neputinţe, şi nici n-aş putea să-i mulţumesc cum trebuie prin cuvinte pentru tactul şi ajutorul oferit. Chiar şi lui i se umezeau ochii atunci când lacrimi de ruşine şi de efort îmi înceţoşau mie vederea. Şi, oricât ar fi fost de obosit de propriul său lucru îşi rupea jumătate din timpul liber pentru a mi-l acorda mie.

Însă, ciudată dezamăgire! când aceste zori greoaie şi apăsătoare începură în cele din urmă să se limpezească în adevărata lumină a zilei, când facultăţile mele începură să se scuture din amorţeală şi sosi vremea energiilor şi realizărilor mele eliberate, când de bună voie eu depăşeam cu mult sarcinile pe care mi le fixa el – şi aceasta, cum credeam eu, pentru a-i face lui o plăcere – atunci gravitatea sa se preschimbă în severitate, lumina din ochi i se schimbă dintr-o rază blândă într-o scânteie mânioasă. Începu să mă zgândărească, să mi se împotrivească, să mă înfrunte cu tot mai multă străşnicie. Cu cât realizam mai mult, cu cât lucram mai din greu, cu

atât părea el mai puţin mulţumit de mine. Sarcasme, a căror severitate mă buimăcea, mă descumpănea, îmi răneau urechile şi apoi se revărsau cele mai amare critici la adresa „mândriei intelectuale”. Eram ameninţată, nedesluşit, cu nu ştiu ce soartă înspăimântătoare dacă aş fi îndrăznit să trec peste fruntariile fixate propriului meu sex şi aş fi hrănit în mine pofta de cunoaştere, care nu i se cuvine femeii. Dar vai! eu nu aveam deloc asemenea pofte. Mă bucuram să ajung să cunosc ceea ce îmi plăcea cu adevărat. Însă foamea nobilă după ştiinţa abstractă, setea divină de descoperiri – aceste simţăminte nu-mi erau cunoscute decât rareori, câte o clipă numai.

Şi cu toate acestea, atunci când îl vedeam pe *Monsieur* Paul râzându-mi în faţă parcă voiam să stăpânesc mai din plin asemenea cunoştinţe, nedreptatea lui mă împingea spre năzuinţe mai ambiţioase, îmi stârnea un fel de impuls puternic, dădea aripi aspiraţiilor mele ascunse.

La început, înainte de a fi ajuns să-i înţeleg motivele, acest surâs ironic, pe care nu i-l pricepeam, făcea să mi se strângă inima, treptat însă mi-a întărit propriile hotărâri şi mi-a insuflat puteri noi. Eram tot mai hotărâtă să nu mă ruşinez de niciuna din înzestrările mele.

O vreme lupta a fost foarte aspră. S-ar fi zis că-mi pierdusem cu totul afecţiunea lui *Monsieur* Paul. Mă trata acum în chip ciudat. În momentele sale cele mai nedrepte insinua că-l înşelasem în mod deliberat atunci când lăsasem impresia că aş fi fost, cum spunea el, *faible*, adică incompetentă. Zicea că mă prefăcusem numai că am asemenea defecte. Iarăşi şi iarăşi se năpustea pe neaşteptate asupra mea şi mă acuza de cele mai extravagante imitaţii şi de cele mai imposibile plagiate, afirmând că aş fi extras înţelepciunea din cărţi despre care nici măcar nu auzisem – şi la citirea cărora e sigur că aş fi căzut într-un somn la fel de adânc ca şi cel al lui Eutvehus.

Odată, când îmi adusese tocmai o asemenea acuzaţie,

m-am răzvrătit şi eu. Strângând un braţ întreg din cărţile lui care se aflau pe pupitrul meu, mi-am umplut şorţul cu ele şi i le-am turnat grămadă pe estradă la picioare.

— Ia-le de aici, *Monsieur* Paul, i-am spus, şi te rog nu mă mai învăţa nimic. Eu n-am cerut niciodată să ajung o învăţată şi dumneata mă sileşti acum să simt cât se poate de dureros că învăţătura nu e fericirea.

Şi, reîntorcându-mă la pupitrul meu, mi-am lăsat capul pe braţ. N-am mai vrut, după aceea, să-i adresez cuvântul două zile întregi. Mă rănise, mă făcuse să sufăr. Afecţiunea lui fusese pentru mine un lucru foarte plăcut şi scump – o plăcere nouă şi pe care n-o puteam compara cu nimic de până atunci. Acum, când mi se părea că el mi-o retrăsese, nu-mi mai păsa de lecţiile lui.

Nu şi-a luat însă înapoi cărţile, dimpotrivă, le-a aşezat la locul lor cu multă grijă, şi a revenit ca de obicei să-şi continue lecţiile cu mine. M-a convins să încheiem iarăşi pace – poate prea repede. Ar fi trebuit să-i fi rezistat mai mult, însă atunci, când îl vedeam blând şi bun, când îmi întindea mâna cu toată prietenia, amintirea mea refuza să mai reproducă deajuns de pregnant clipele în care-l simţisem apăsător. Şi, pe urmă, împăcarea e totdeauna atât de dulce!

Într-o dimineaţă sosi un mesaj din partea naşei mele. Mă invita să particip şi eu la o conferinţă mai interesantă ce urma să aibă loc în aceeaşi sală publică pe care am descris-o mai sus. Doctorul John în persoană adusese această invitaţie, şi i-o transmisese verbal Rosinei pentru a-mi fi comunicată, iar Rosine nu se mai sfiise atunci să-l urmeze pe *Monsieur* Emanuel aflat tocmai în drum spre prima sală de clasă şi, în prezenţa lui, se opri *carrement*[1] lângă pupitrul meu, cu mâinile în buzunarele şorţului, şi repetă cuvânt cu cuvânt vorbele doctorului, încheind prin următoarea remarcă:

— *Qu'il est vraiment beau, Mademoiselle, ce jeune*

[1] Fără mofturi.

docteur! Quels yeux – quel regard! Tenez! J'en ai le coeur tout ému![1].

După ce ea plecă, profesorul mă întrebă de ce suportam ca *cette jeune fille éffrontée, cette créature sans pudeur*[2] să mi se adreseze în asemenea termeni.

N-aveam ce răspuns liniştitor să-i dau. Termenii erau întocmai cei pe care Rosine – o domnişoară în al cărui căpşor calităţile respectului şi decenţei nu erau deosebit de bine dezvoltate – avea obiceiul nedesminţit să îi folosească cum îi veneau la gură. Pe lângă aceasta, ce spusese ea despre tânărul medic era destul de adevărat. Graham era un bărbat frumos, avea cu adevărat ochi frumoşi şi o privire care te înfiora. O observaţie în acest sens mi se formă de la sine pe buze:

— *Elle ne dit que la vérité,* spusei.

— *Ah! Vous trouvez?*

— *Mais sans doute*[3].

Când a luat sfârşit lecţia din ziua aceea ne-am bucurat toate. Elevele, eliberate, se năpustiră afară din clasă, încă tremurând de teamă, dar fericite. Mă ridicasem să ies şi eu. Mi se anunţă însă, ca un ordin, că trebuie să mai rămân. Am murmurat că aş simţi o mare nevoie să respir puţin aer curat – soba era încinsă, sala de clasă era prea tare încălzită. Un glas fără replică îmi ceru sec să păstrez tăcerea şi omul acesta, o adevărată salamandră, pentru care nicio încăpere nu părea vreodată să fie prea tare încălzită – aşezându-se între pupitrul meu şi sobă, adică într-un loc în care ar fi trebuit să se frigă de viu, dar nu era cazul cu el – purcese să-mi adreseze cuvântul, şi încă cu un citat în greceşte!

În mintea lui *Monsieur* Emanuel se agita un fel de suspiciune cronică potrivit căreia eu aş fi ştiut atât

[1] E cu adevărat un bărbat tare frumos, domnişoară, doctorul ăsta tinerel! Ce mai ochi — ce privire! Uite! Mi s-a muiat inima de tot.

[2] Această fetişcană neruşinată, această făptură fără pudoare.

[3] — Dar nu spune decât adevărul adevărat [...] — Aa! Aşa crezi? — Fără îndoială.

greceşte cât şi latineşte. Aşa cum se spune despre maimuţe că ar avea puterea să vorbească dacă ar dori să se folosească de ea, numai că, zice-se, îşi ascund această calitate, de teamă că ar putea fi întoarsă în defavoarea lor, tot astfel şi mie mi se atribuia un fond de cunoştinţe pe care le-aş fi ascuns în chip viclean şi vinovat. Se insinua că mă bucurasem de privilegiile unei „educaţii clasice", că aş fi simţit mireasma florilor lui Hymettus şi, dacă ce se credea ar fi fost adevărat, aş fi avut o adevărată comoară, ascunsă în fagurii memoriei, care-mi susţinea pe tăcute toate eforturile actuale şi în taină îmi împrospăta spiritul.

Monsieur Paul folosea astfel sute de expediente pentru a-mi surprinde secretul – pentru a mă face să-l recunosc, prin linguşeli, prin ameninţări, luându-mă pe neaşteptate. Uneori, punea cărţi latineşti şi greceşti la îndemâna mea şi pe urmă sta să mă pândească – aşa cum temnicerii Ioanei d'Arc o ispitiseră cu vestmintele de război şi se ascunseseră apoi s-o vadă ce face. Alteori cita nu ştiu ce autori şi texte şi, în vreme ce le pronunţa versurile dulci şi sonore (sunetele limbilor clasice îi porneau armonioase de pe buze, căci avea o voce frumoasă, remarcabilă prin tonurile ei adânci, modulaţiile şi expresivitatea ei), mă fixa cu ochi vigilenţi, pătrunzători şi adesea maliţioşi. Era limpede că uneori se aştepta din partea mea la mari dezvăluiri, însă ele nu se produceau niciodată, şi el nu înţelegea, desigur, că sunt într-o situaţie în care nu pot fi nici convinsă prin farmece şi nici adusă la capătul răbdării.

Înşelat în asemenea aşteptări – mâniat aproape – se mai agăţa însă de ideea lui fixă, îmi spunea că sunt o femeie de marmură cu susceptibilităţi grosolane, că am o mască în loc de faţă. Se părea că nu poate fi în niciun fel obligat să accepte adevărul şi să mă ia exact aşa cum sunt. Probabil că bărbaţii, ca şi femeile, au şi ei puncte asupra cărora îşi menţin cu străşnicie ideile false, şi dacă

nu şi le găsesc de-a gata se străduiesc să născocească singuri vreo exagerare oarecare.

În unele clipe aproape că doream ca suspiciunile lui să fi fost mai bine întemeiate. Erau momente când mi-aş fi dat mâna dreaptă pentru a stăpâni cu adevărat comorile pe care mi le atribuia el. Merita o pedeapsă pentru vicleniile cu care mă punea la încercare. Aş fi exultat dacă aş fi fost în măsură să-i confirm, pe neaşteptate şi într-un chip răsunător, cele mai rele bănuieli ale lui. Cât m-aş fi bucurat să izbucnesc deodată alta în faţa ochilor lui şi să smulg din ochelarii lui o rază de recunoaştere! O, de ce nu se găsise nimeni să mă facă învăţată când mai fusesem de ajuns de tânără să pot învăţa ca să fiu în stare – printr-o revelaţie grandioasă, neaşteptată, neomenească, într-o clipă de triumf rece, nemilos, covârşitor – să strivesc pentru totdeauna duhul ironiei lui Paul Cari David Emanuel!

Vai! nu era în puterile mele o asemenea realizare măreaţă! Astăzi, ca de obicei, citatele sale se risipiră în aer fără putere. Curând, deci, el schimbă direcţia atacului.

„Femeile intelectuale” era următoarea sa temă, şi aici se afla în largul său. „O femeie intelectuală” ai fi zis că este un fel de *lusus naturae,* un accident nefericit, un lucru pentru care nu se găsea nici locul nici întrebuinţarea în întreaga creaţiune, şi de care nu era nevoie nici ca tovarăşă de viaţă şi nici ca putere de muncă. În ce priveşte prima dintre aceste întrebuinţări, pentru o femeie era de ajuns să fie frumoasă. În sinea lui, el credea sincer că mediocritatea feminină frumoasă, placidă şi pasivă era singura pernă pe care puterea de gândire şi bunul simţ masculin îşi putea găsi odihna tâmplelor îndurerate. Şi în ce priveşte munca, rezultatele şi puterea pentru aşa ceva, doar mintea bărbătească ar fi în stare să izbândească cum se cuvine – *hein?*

Această interjecţie – *hein!* — era o întrebare de fapt,

menită să scoată de la mine o contrazicere sau o obiecţie. Cu toate acestea, eu spusei doar:

— *Cela ne me regarde pas, je ne m'en soucie pas*[1], şi adăugai de îndată: Pot să plec, *Monsieur?* S-a sunat tocmai pentru cel de al doilea *déjeuner.*

— Şi ce dacă? Nu cumva ţi-e foame?

— De fapt, da. N-am pus nimic în gură de la micul dejun, adică de azi-dimineaţă de la şapte, şi n-o să mai am nimic de mâncat până la masa de seară, adică la cinci, dacă pierd masa de acum.

Foarte bine, dar şi el era în aceeaşi situaţie. Puteam însă, dacă doream, să împart asta eu el: şi rupse în două brioşa care constituia mâncarea lui, oferindu-mi o jumătate. La drept vorbind era un om care mai mult făcea zgomot decât să-ţi facă rău cu adevărat – cum e câinele care latră dar nu muşcă. Însă, atacul adevărat avea să vină de abia de acum încolo. În vreme ce-i mâncam prăjitura, nu mă putui stăpâni să-mi exprim dorinţa de a afla şi eu de ce anume mă acuză.

Mă consideram oare cu toată sinceritatea, o ignorantă? mă întrebă el, cu vocea mai blândă.

Dacă i-aş fi răspuns supusă printr-o afirmaţie totală, cred că mi-ar fi întins mâna şi am fi devenit pe dată prieteni, însă eu spusei:

— Nu tocmai. Ignorantă sunt, domnule, în ce priveşte cunoştinţele pe care mi le atribui dumneata, însă *uneori,* nu *întotdeauna* simt că am şi eu o cunoaştere numai a mea.

Ce vroiam să spun cu asta? se interesă el pe dată.

Neînstare să-i răspund pe loc la această întrebare, m-am eschivat schimbând vorba. Îşi terminase şi el jumătatea lui de brioşă. Convinsă că nu şi-ar fi putut potoli foamea numai cu atâta lucru, cum dealtfel nici eu nu mi-o astâmpărasem pe a mea, şi simţind mirosul de mere coapte dinspre refectoriu, îmi luai îndrăzneala să-l

[1] Asta nu mă priveşte, nu mă interesează.

întreb dacă nu simţea şi el această mireasmă. Mărturisi că o simţea, îi spusei atunci că, dacă-mi dădea voie să ies pe uşa dinspre grădină, să trec prin curte, aveam să-i aduc o farfurie cu aceste delicatese, adăugându-i chiar că eram sigură că sunt excelente, căci Goton se pricepea să coacă merele, adăugându-le şi puţine mirodenii, zahăr şi un pahar sau două de vin alb – îmi permitea să mă duc?

— *Petite gourmande!*[1] spuse, surâzând. N-am uitat ce încântată ai fost de acel *pâté à la crême* pe care ţi l-am dat eu odată. Şi ştii foarte bine că acum să te duci să aduci mere pentru mine înseamnă să aduci şi pentru dumneata însăţi. Du-te, atunci, dar întoarce-te repede.

Şi în colo din urmă mă eliberă astfel, pe cuvânt de onoare. Planul meu era să mă duc, să mă întorc repede şi, cu toată buna credinţă, să-i aşez platoul înăuntru în cameră lângă uşa şi apoi să mă fac pe loc nevăzută, lăsând toate urmările acestui gest pentru viitor.

Instinctul lui nesuferit, atât de pătrunzător, părea să-mi fi ghicit intenţiile: mă întâmpină în prag, mă împinse grăbit în cameră şi mă ţintui la locul meu. Luându-mi din mâini platoul cu fructe, împărţi în două porţia pe care o socotisem numai pentru el şi-mi comandă să-mi mănânc pe loc partea. M-am supus, fără plăcere, şi el, supărat de lipsa mea de entuziasm, dezlănţui împotriva mea un adevărat tir, mascat însă primejdios. Ceea ce spusese până acum nu era decât, cum s-ar zice, mult zgomot şi furie care nu însemnau nimic – acuma urma adevăratul atac despre care nu se mai putea spune acelaşi lucru.

Acest atac consta într-o propunere cu totul neraţională, cu care mă mai sâcâise şi înainte, şi anume ca în ziua următorului examen general să accept – aşa o străină, cum eram eu – să-mi ocup locul în prima clasă printre elevele primei clase, şi laolaltă cu ele să improvizez o compoziţie în franceză pe indiferent ce temă mi-ar fi fost dată de oricare din cei de faţă, şi aceasta fără a avea

[1] Mica poftîcioasă.

permisiunea să consult vreo gramatică sau dicţionarul.

Ştiam foarte bine care putea fi rezultatul unei asemenea experienţe. Eu, căreia natura îi refuzase darul de a improviza, de a face orice pe nepregătite, care, în public, eram cu totul lipsită de orice har, a cărei vreme mai prielnică pentru activitatea mentală, chiar şi când eram singură, era după dispariţia soarelui de amiază, care aveam nevoie ele liniştea proaspătă a dimineţii sau de recluziunea paşnică a serii pentru a-i smulge impulsului creator vreun semn al prezenţei sale, vreo dovadă a puterii sale în ce mă priveşte. Eu, faţă de care acest impuls era cel mai rigid, cel mai capricios, cel mai înnebunitor dintre maeştri (desigur, adăugai aici – cu excepţia maestrului care-mi stătea acum în faţă) – un zeu care uneori, chiar în împrejurările aparent propice nici nu-mi răspundea când îl întrebam, nu voia să mă audă când îl rugam, nu se lăsa găsit când îl căutam, ci rămânea doar îngheţat, împietrit, de granit, un Baal întunecat cu buze mute şi orbitele goale şi cu pieptul asemenea lespezii de piatră de deasupra mormintelor. Doar câteodată, la o tresărire, la un sunet, la un suspin îndelung tremurat al vântului, la izbucnirea nevăzută a unui curent electric, acest demon de dincolo de raţiune se trezea deodată nechemat, se urnea la viaţă, se năpustea de pe piedestalul său asemenea unui dragon tulburat, chemându-şi idolatrii la sacrificiu, oricare ar fi fost ceasul – storcând de la jertfele oferite sânge sau răsuflarea greoaie, după cum cereau împrejurările sau locul – stârnindu-şi preotul cu promisiuni neîmplinite de răsplătire, poate chiar lăsându-şi zvonul oracolelor să-i pătrundă în templu, dar răspândindu-şi cea mai mare parte a acestor oracole în vânt, şi ascultătorului nedăruindu-i decât cu avariţie rămăşiţe din înţelepciunea-i rostită – cu tot atâta parcimonie ca şi cum fiecare cuvânt i-ar fi fost o picătură de sânge din vine. Şi faţă de acest stăpân tiranic ar fi trebuit să mă prosternez ca sclavă, lui

să-i cer să improvizeze pe cine ştie ce temă, într-o sală de clasă, între vreo Mathilde şi Coralie, sub ochii distinsei *Madame* Beck, pentru plăcerea şi pentru inspiraţia vreunui burghez oarecare din Labassecour!

Pe această chestiune eu şi cu *Monsieur* Paul ne certasem până atunci de multe ori – înfruntări crâncene în care se amestecau, stridente, zvonurile pretenţiilor şi refuzurilor, ale insistenţelor şi intransigenţei.

În ziua aceea am fost cumplit certată. Se părea că încăpăţânarea întregului meu sex se cuibărise în mine, aveam un *orgueil de diable*[1]. Mă temeam că n-am să reuşesc – haida de! Ce conta dacă aveam să reuşesc sau nu? Cine eram eu că n-ar fi trebuit să dau greş niciodată, aşa cum greşeau alţii mai buni decât mine? Pentru mine un eşec n-ar fi putut fi decât bun. El personal de abia aştepta să mă vadă dând greş (asta ştiam şi eu că vrea) – şi aici se opri o secundă să-şi tragă răsuflarea. În sfârşit, aveam să mă învoiesc să vorbesc atunci şi să mă arăt raţională?

În privinţa asta n-aveam să mă arăt niciodată supusă. Nici chiar legea n-ar fi izbutit să mă constrângă. Aş fi plătit amendă sau m-aş fi supus temniţei, decât să mă apuc să muncesc de dragul unui spectacol, aşa, în văzul lumii.

Nu existau considerente mai blânde care să mă convingă? N-aveam să cedez de dragul prieteniei?

Nicio iotă, niciun fir de păr. Niciun fel de prietenie de pe lume n-ar fi avut dreptul să ceară din partea mea aşa ceva. Nicio prietenie adevărată nu m-ar fi hărţuit în halul acesta.

Presupunea atunci (asta cu un rânjet – căci *Monsieur* Paul se pricepea să rânjească precum nimeni altul, strâmbându-şi buzele, dilatându-şi nările, strângând din ochi) – atunci, presupunea el, nu mai există decât o sigură formulă spre a-mi cere asta, dar nu era în puterile

[1] Orgoliu îndrăcit.

lui s-o folosească.

La anumite insistenţe din partea unei anumite persoane, *je vous voi d'ici*[1] spuse – ai consimţi cu bucurie la acest sacrificiu, înarmându-te cu patimă pentru un asemenea efort.

— Să consimt să mă dau în spectacol ca o paiaţă, să fac din mine un exemplu urât în faţa a o sută cincizeci de tătici şi mămici din Villette? întrebai.

Şi aici, pierzându-mi răbdarea, izbucnii iarăşi într-un adevărat strigăt, cerând să fiu eliberată – să ies la aer curat – simţeam aproape că am febră.

— Stai, îmi răspunse nemilosul interlocutor – asta nu e decât un pretext să fugi.

Lui nu-i era deloc cald, chiar dacă sta acuma cu spatele la sobă. Cum de mai puteam eu suferi de căldură, atât de bine apărată de propria lui persoană?

Eu nu-i înţelegeam deloc firea şi înclinaţiile. Nu mă pricepeam în niciun fel la istoria naturală a salamandrelor. În ce mă priveşte, eu eram o insulară flegmatică, şi nu-mi convenea şi nu mi se potrivea firii mele să stau aşa să mă coc într-o sobă. Cel puţin ceream să mi se dea voie să mă duc până la fântână şi să-mi iau un pahar cu apă – merele astea dulci îmi făcuseră sete.

Dacă asta era tot, avea să-mi facă el serviciul acesta.

Se duse personal să-mi aducă apă. Bineînţeles, având în faţa mea uşa neîncuiată, n-am pierdut prilejul. Înainte de a se fi întors el, prada lui atât de chinuită se făcuse nevăzută.

[1] Ştiu eu bine.

31.
DRIADA

PRIMĂVARA SE INSTALASE ACUM de-a binelea şi vremea se încălzise dintr-o dată. Această schimbare a temperaturii aduse pentru mine, ca şi pentru mulţi alţii, probabil, o scădere vremelnică a puterilor. Un efort cât de mic mă lăsa copleşită de oboseală — şi nopţi fără somn urmau unor zile apăsătoare.

Într-o duminică după-amiază, după ce mersesem pe jos cale de o jumătate de milă până la biserica protestantă, m-am înapoiat acasă istovită şi fără nicio poftă de viaţă şi, căutându-mi refugiu în tainicul meu sanctuar, sala clasei întâi, mă socoteam fericită că mă pot aşeza pe o bancă făcându-mi o pernă din pupitrul meu pentru braţele şi capul îndurerat.

O vreme am ascultat zumzetul albinelor de sub boltă şi am urmărit prin uşa de sticlă şi prin frunzişul tânăr, încă sărăcăcios, al primăverii, pe *Madame* Beck înconjurată de un grup vesel de prietene, pe care le avusese în ziua aceea invitate la masă după liturghia de dimineaţă, plimbându-se pe aleea centrală sub crengile la vremea aceea înflorite, învesmântate într-o culoare la fel de pură şi de proaspătă ca zăpada de munte la răsăritul soarelui.

Principalul obiect al curiozităţii mele în acest grup îl constituia, îmi aduc aminte, o siluetă – cea a unei tinere fete atrăgătoare pe care o mai văzusem şi înainte ca invitată la *Madame* Beck şi despre care mi se spusese

nelămurit că ar fi o *filleule* (sau fină) a profesorului Emanuel –, adăugându-se că între mama sau mătuşa ei, sau poate o altă doamnă rudă a acestei tinere şi *Monsieur* Paul existase o prietenie veche, mai deosebită. *Monsieur* Paul nu făcea parte, în ziua aceea, din grupul de vizitatori de sărbătoare, însă pe fata aceasta o mai văzusem înainte împreună cu el şi, atât cât putusem judeca privindu-i de departe, părea să se poarte faţă de el cu degajarea simplă şi sinceră a unei pupile faţă de un tutore plin de indulgenţă. O văzusem alergându-i întru întâmpinare, petrecându-şi braţul pe după al lui şi agăţându-se de el. Odată, când ea făcuse asta, o senzaţie stranie mă străbătuse un simţământ neplăcut de anticipare, una dintre stările apropiate de presimţire, cred – însă refuzasem să mi-o analizez sau să întârzii asupra ei. Urmărind-o acum pe fata aceasta, *Mademoiselle* Sauveur pe nume, şi privindu-i strălucirea rochiei de mătase viu colorată (era întotdeauna costisitor îmbrăcată, se spunea că este bogată) printre florile pomilor şi frunzele tremurătoare de smarald firav, începură să-mi joace ochii, pleoapele mi se închiseră, oboseala, căldura zilei, zumzetul albinelor şi ciripitul păsărilor, toate mă legănau şi în cele din urmă adormii.

Două ceasuri au trecut astfel pe nesimţite. Când mă trezii, soarele se făcuse nevăzut dincolo de casele înalte din jur, grădina şi încăperea erau cenuşii, albinele se retrăseseră în stupii lor, iar florile îşi închideau corolele. Grupul oaspeţilor se risipise – toate aleile grădinii erau pustii.

Deşteptându-mă, mă simţeam cât se poate de bine – nici înfrigurată, cum ar fi fost poate de aşteptat după ce rămăsesem nemişcată vreme de cel puţin două ceasuri, iar obrajii şi braţele nu-mi erau nici ele amorţite de apăsarea îndelungată pe lemnul pupitrului. Nici nu era de mirare, în locul lemnului aspru pe care mi le lăsasem adormind, găsii un şal gros, cu grijă împăturit, care-mi

folosise de pernă şi un alt şal (ambele luate din coridor, unde erau de obicei atârnate) înfăşurându-mă călduros.

Cine făcuse asta? Cine fusese oare prietenul atât de grijuliu? Care dintre profesoare? Niciuna din ele, cu excepţia domnişoarei St. Pierre, nu-mi era duşmană, dar care dintre ele ar fi putut da dovadă de atâta delicateţe şi atenţie, cine mă cunoştea atât de bine pentru a-mi face o astfel de plăcere? Care din ele ar fi avut pasul atât de tăcut, mâna atât de uşoară, încât să n-o fi auzit sau simţit dacă s-ar fi apropiat de mine sau m-ar fi atins într-o aţipeală astfel, ziua în amiaza mare?

Cât despre Ginevra Fanshawe, această făptură atât de expansivă, nu era deloc plină de bunătate şi era sigur că m-ar fi făcut să cad de pe scaun dacă s-ar fi amestecat în treaba aceasta. Mi-am spus deci, în cele din urmă: *„Madame* Beck mi-a făcut serviciul acesta, a intrat aici, m-a văzut adormită şi s-a temut să nu răcesc cumva. Mă socoteşte o maşinărie de folos pentru ea, care convine bine scopului pentru care a fost angajată, aşa că n-a vrut să mă vadă că mă îmbolnăvesc când nu e nicio nevoie de aşa ceva. Şi acum – am gândit mai departe – să fac o mică plimbare: seara e răcoroasă tocmai cât trebuie, nu e chiar frig.”

Astfel că am deschis uşile de sticlă şi am ieşit sub bolta din grădină.

M-am îndreptat spre aleea mea. Dacă ar fi fost întuneric, sau chiar numai semiîntunericul amurgului, n-aş fi îndrăznit să mă aventurez într-acolo, căci nu uitasem încă ciudata iluzie sau viziune (dacă fusese într-adevăr vreo iluzie optică) pe care o întâlnisem în locul acela cu câteva luni în urmă. Insă o rază a soarelui care tocmai apunea mai aurea vârful turnului de la biserica Sfântul Ioan Botezătorul, şi păsărelele din grădină nu se retrăseseră încă toate în cuiburile din tufişurile şi boschetele din jur sau în iedera de pe zidul din spate. Am început să mă plimb în sus şi în jos pe acolo gândind

aproape aceleaşi gânduri ca şi în noaptea când îmi îngropasem borcanul de sticlă – cum mi-ar fi fost cu putinţă să fac vreun progres în viaţă, cum să mai realizez un pas înainte spre o situaţie independentă. Căci această preocupare, chiar dacă nu mai revenisem la ea în ultima vreme, nu-mi fusese niciodată prea străină; şi ori de câte ori anumite priviri se întorceau de la mine şi un anume chip se întuneca şi mă făcea să mă cred victima vreunei nedreptăţi sau a lipsei de bunătate, mă regăseam împinsă, de îndată, în aceste gânduri; astfel încât, puţin câte puţin, ajunsesem să-mi fac un plan.

Costul vieţii e destul de modest, îmi spuneam, în oraşul acesta atât de pătruns de spiritul economiei care e Villette, unde oamenii sunt mai aşezaţi, se pare, decât în scumpa şi bătrâna mea Anglie – infinit mai puţin preocupaţi de aparenţe şi mai puţin dornici să se ia la întrecere în a-şi arăta averea –, unde nimeni nu se simte ruşinat să se lase văzut exact atât de *casnic* şi de econom cât doreşte sau crede de cuviinţă să fie. Chiria unei case, într-o situaţie aleasă cu prudenţă, nu poate să fie prea mare. Când am să economisesc o mie de franci, am să iau cu chirie un apartament la parter, cu o cameră mare şi alte două sau trei mici, am s-o mobilez pe cea mare cu câteva bănci şi pupitre, cu o tablă neagră şi o estradă pentru mine – şi pe estrada asta un scaun – şi cu o masă cu un burete şi câteva bucăţi de cretă. La început am să-mi iau câţiva elevi externi, şi pornind de aici am să caut să ajung mai departe. Nici *Madame* Beck – aşa cum am auzit-o adesea spunând – n-a pornit de la mult mai mult, şi iată unde a ajuns. Toată proprietatea asta, toată grădina sunt ale ei, cumpărate cu banii ei. Are o situaţie asigurată pentru la bătrâneţe şi un pension înfloritor sub conducerea ei, care poate foarte bine să le asigure viaţa ei şi copiilor ei.

Curaj, Lucy Snowe! Cu unele sacrificii şi economii acum şi cu perseverenţă şi consecvenţă mai târziu, n-are să-ţi

lipsească succesul în viaţă. Pentru moment spiritul tău de aventură nu trebuie să te facă să te plângi că un asemenea ţel ar fi prea egoist, prea limitat, prea lipsit de interes. Mulţumeşte-te să te lupţi pentru a-ţi câştiga independenţa, până când vei fi dovedit, câştigându-ţi-o, dreptul de a privi mai sus. Însă în afară de asta, chiar să nu fie altceva pentru mine în viaţă – niciun cămin adevărat, nimic care să-mi fie mai scump decât propria mea fiinţă, ceva care, prin valoarea-i de preţ, să scoată de la mine lucruri mai mari decât aş putea scoate numai prin propriile mele străduinţe? Nicio fiinţă la picioarele căreia să-mi pot lăsa cu dragă inimă întreaga povară a egoismului omenesc, ca să-mi iau asupră-mi mai cu folos îndatorirea mai nobilă de a munci şi a trăi pentru alţii? Parcă îmi vine să cred, Lucy Snowe, că orbita vieţii tale nu se va încheia însă astfel. S-ar zice că ţie trebuie să-ţi ajungă numai prima înfăţişare, ca luna nouă care nu ajunge plină. Foarte bine, ştiu bine că nenumăraţi semeni nu sunt într-o situaţie mai bună. Văd în jurul meu că mulţi bărbaţi, şi încă şi mai multe femei, îşi duc viaţa care le-a fost dăruită, în sacrificii şi privaţiuni. Nu văd niciun merit pentru care eu să fiu favorizată. Cred că există o împletire a nădejdii şi luminii de soare, care poate să îndulcească soarta cea mai întunecată. Cred că viaţa asta de aici nu înseamnă totul, nici începutul şi nici sfârşitul. Cred aceasta chiar dacă acum sunt pradă spaimei. Am încredere chiar dacă mă îneacă acum plânsul. Să lăsăm gândurile acestea. E bine să privim cu mult curaj înfăţişarea pe care a luat-o viaţa şi să căutăm să înţelegem această înfăţişare. Se înşeală pe sine însuşi cel care refuză să vadă lucrurile aşa cum sunt şi care trece la capitolul fericire ceea ce nu este în bilanţul vieţii sale decât nefericire. Să-i spunem spaimei – spaimă şi deznădejdei – deznădejde, să scriem amândouă aceste stări cu litere desluşite şi cu o mână care nu tremură; e mai bine să ne plătim datoria pe care ne-o cere soarta…

Oprindu-mă în faţa lui Matusalem, uriaşul şi patriarhul grădinii, şi rezemându-mi fruntea pe trunchiul lui noduros, piciorul mi se odihni pe lespedea care pecetluia micul sepulcru de la rădăcina lui, şi îmi amintii de partea aceea din simţămintele mele îngropată acolo. Mi-am adus aminte de doctorul John, de calda mea afecţiune pentru el, de credinţa mea în marile lui calităţi, de bucuria cu care-i priveam frumuseţea sufletească. Ce devenise toată această prietenie unilaterală care era acum jumătate fiinţă vie şi jumătate marmură, de o parte adevăr adevărat şi de partea cealaltă poate numai o glumă?

Era mort cu adevărat sentimentul acesta? Nu ştiu, însă era îngropat. Uneori credeam că mormântul acesta e neliniştit, agitat de tresăriri şi visam că pământul care-l acoperea se mişca şi şuviţe de păr, încă aurii şi vii, se arătau din spărturile sicriului.

Mă pripisem? Mă întrebam asta şi întrebarea aceasta îmi revenea în minte cu multă asprime după câte o întâlnire întâmplătoare cu doctorul John. Avea încă priviri atât de bune, o mână atât de caldă, glasul lui păstra încă tonuri atât de adânci pentru a-mi pronunţa numele. Nu-mi plăcea niciodată numele „Lucy” atât de mult ca atunci când îl auzeam spus de el. Însă învăţasem cu vremea că această bunătate, această căldură, această muzică nu aveau cum să-mi aparţină mie. Erau parte din făptura lui, era mierea şi dulceaţa fiinţei lui, era blestemul făpturii sale – îl împărţea în jur aşa cum fructul copt răsplăteşte cu dulceaţa lui albina rătăcitoare, îl răspândea în jur aşa cum florile îşi dăruiesc mireasma cea dulce. Oare nectarul lor o iubeşte cu adevărat pe albina sau pasărea căreia i se dăruieşte? Măceşul cel dulce e cu adevărat îndrăgostit de văzduhul din jur?

— Noapte bună acum, doctore John. Eşti un om bun, eşti frumos, însă nu eşti al meu. Noapte bună şi Dumnezeu să te binecuvânteze.

Astfel îmi încheiai gândurile. Noapte bună! cuvintele

acestea mi se desprinseră audibile de pe buze, le auzii pronunţate – şi atunci auzii un ecou răspunzându-mi de aproape.

— Noapte bună, *Mademoiselle,* sau mai degrabă bună seara – de abia a apus soarele. Nădăjduiesc că ai dormit bine?

Am tresărit, însă nu am fost descumpănită decât o singură clipă. Cunoşteam glasul şi pe cel care vorbise.

— Dacă am dormit bine, *Monsieur?* Când? Unde?

— Chiar că poţi să întrebi – când? unde? Se pare că-ţi preschimbi ziua în noapte şi-ţi alegi pupitrul în locul pernei: un culcuş mai degrabă tare…

— A fost însă făcut atât de moale, *Monsieur,* în vreme ce dormeam. De făptura aceea nevăzută, aducătoare de daruri care se întoarce mereu la pupitrul meu, ţii minte. Nu are importanţă cum am adormit. M-am trezit cu capul sprijinit de ceva moale şi acoperită bine.

— Ţi-au ţinut cu adevărat cald şalurile acelea?

— Foarte. Îmi ceri mulţumire pentru ele?

— Nu. Păreai tare palidă în somnul dumitale. Ţi-e dor cumva de acasă?

— Ca să-ţi fie dor de casă ar trebui să ai o casă, ceea ce eu nu am.

— Atunci cu atât mai mult ai nevoie de un prieten atent. Aproape că nu cunosc pe altcineva, domnişoară Lucy. Oare să aibă mai multă nevoie de un prieten decât dumneata, înseşi defectele dumitale cer imperativ aceasta. Ai mare nevoie de un control, de cineva care să te urmărească, să-ţi impună o anumită rezervă.

Ideea aceasta a „rezervei” nu-l părăsea niciodată pe profesorul Paul, şi în cazul meu era limpede că o simplă dominaţie exercitată asupra mea nu l-ar fi mulţumit. Oricum, ce putea să însemne aşa ceva pentru dânsul? Îl lăsam să vorbească şi nu-mi băteam prea mult capul să mă arăt prea supusă. I s-ar fi părut că e lipsit de ocupaţie dacă eu m-aş fi arătat prea „rezervată”.

— Ai nevoie de cineva care să te supravegheze, şi să te supravegheze bine, continuă el, şi e foarte bine pentru dumneata că eu am văzut asta şi că mă străduiesc eu să îndeplinesc sarcina aceasta. Te urmăresc pe dumneata şi pe alţii cu cea mai mare atenţie, constant şi mai îndeaproape şi mai adesea decât ai crede-o dumneata sau ceilalţi. Vezi dumneata fereastra aceea luminată?

Arătă spre o fereastră a uneia dintre clădirile colegiului.

— Aceea – spuse – e o cameră pe care am închiriat-o eu aşa-zicând pentru studiu — în realitate ea poate să servească drept post de observaţie. Stau şi citesc acolo ceasuri întregi la rând. Cartea mea e grădina aceasta, cuprinsul ei este firea omenească – firea femeiască. Te cunosc pe dinafară. O, vă cunosc bine – pe domnişoara St. Pierre, parizianca, *celle maîtresse femme*[1], pe verişoara mea Beck şi pe dumneata însăţi.

— Asta nu e deloc bine, *Monsieur.*

— *Comment*[2] nu e bine? Cine spune asta? Există vreo dogmă a lui Calvin sau Luther care să condamne aşa ceva? Ce înseamnă asta pentru mine? Eu nu sunt protestant. Bogatul meu tată (căci, deşi am cunoscut şi eu sărăcia, şi odată chiar am suferit de foame un an întreg într-o mansardă din Roma – am suferit tare de foame, adesea cu o masă pe zi, şi uneori nici măcar atât – şi cu toate acestea m-am născut într-o familie cu stare) – bogatul meu părinte a fost un bun catolic şi mi-a dat drept preceptor un preot – şi iezuit totodată. Îi mai ţin minte lecţiile, şi ce descoperiri – *grand Dieu*[3] – m-a ajutat el să fac!

— Descoperiri din acestea făcute pe furiş mi se par descoperiri necinstite.

— *Puritaine!*[4] Nu mă îndoiesc. Vezi şi dumneata cum se arată felul meu de a fi iezuit. O cunoşti pe această St.

[1] Femeia asta grozavă.
[2] Cum aşa.
[3] Dumnezeule mare!
[4] Puritano!

Pierre?

— În parte.

Râse.

— Bine spui, în parte – în timp ce eu o cunosc pe de-a întregul. Aici stă deosebirea. Faţă de mine o face pe mironosiţa, îşi trage ghearele înăuntru, ca pisica, se gudură, mă linguşeşte, toarce pe lângă mine. E adevărat, sunt sensibil la linguşirile femeieşti – vulnerabil la ele în ciuda judecăţii mele. Deşi n-a fost niciodată frumoasă – atunci când am cunoscut-o eu era tânără, sau mai bine zis ştia cum să se arate tânără. Ca toate compatrioatele ei, stăpâneşte arta de a se îmbrăca – avea un anume aer rece, degajat, era sigură de ea în societate, şi asta mi-a cruţat stânjeneala…

— *Monsieur,* aşa ceva n-ar fi fost necesar. Eu nu te-am văzut pe dumneata niciodată stânjenit.

— *Mademoiselle,* mă cunoşti prea puţin. Pot să fiu la fel de încurcat ca o elevă de pension. E un fond de modestie şi neîncredere în firea mea…

— *Monsieur,* eu nu le-am văzut niciodată.

— *Mademoiselle,* dar ele există. Ar fi trebuit să le fi descoperit.

— *Monsieur,* te-am urmărit în public – pe estrade, în tribune, în faţa capetelor încoronate şi a nobililor – şi erai la fel de în largul dumitale ca în faţa elevelor din clasa a treia.

— *Mademoiselle,* nici capetele încoronate şi nici persoanele cu titluri nobiliare nu-mi stârnesc modestia, şi viaţa publică este aproape mediul meu natural. Îmi place să-i respir aerul cu multă libertate. Însă, însă – pe scurt, iată că această caracteristică a mea a fost scoasă la iveală şi se manifestă, chiar în clipa aceasta. Totuşi nu vreau să mă las stăpânit de ea. Dacă, *Mademoiselle,* aş fi un bărbat care să se gândească la însurătoare (ceea ce nu sunt, şi ai putea să-ţi cruţi osteneala de a surâde ironic aşa cum poate ai fi ispitită s-o faci la gândul acesta), şi aş

găsi necesar să întreb pe o doamnă dacă e dispusă să mă privească în lumina posibilităţii de a-i deveni soţ, atunci s-ar dovedi că sunt aşa cum spun că sunt – modest.

Acum îl credeam pe de-a întregul şi, dându-i crezare, îi acordam creditul unei sincerităţi de stimă care făcea să mi se strângă inima.

— Cât despre această St. Pierre, continuă el, recâştigându-şi cumpătul, căci vocea i se schimbase puţin, ea a dorit odată să devină *Madame* Emanuel. Şi nici eu nu ştiu până unde aş fi putut să mă las împins dacă n-ar fi existat fereastra aceea de acolo luminată acum. O, fereastră fermecată! ce miraculoase descoperiri mi-ai făcut cu putinţă! Da – continuă el – i-am văzut de acolo resentimentele, vanităţile, uşurinţele – şi nu numai aici, ci apoi şi în alte locuri. Am văzut lucruri care mă fac imun la armele ei, sunt sigur acum faţă de sărmana Zélie. Iar elevele mele, aceste *blondes jeunes filles*[1], atât de blânde şi mieroase, le-am văzut pe cele mai rezervate zbenguindu-se ca nişte băieţi, pe cele mai grave cum fură struguri de pe zid, cum scutură perele din pom. Şi când a venit profesoara de engleză am văzut-o cum îşi arată de la început preferinţa pentru aleea aceasta, i-am remarcat gustul de singurătate, am urmărit-o îndeaproape, cu mult înainte ca ea şi cu mine să vorbim unul cu altul. Îţi mai aduci aminte cum am venit odată, tăcut, şi ţi-am oferit un bucheţel de violete albe, pe când eram încă străini unul faţă de altul?

— Îmi aduc aminte. Am păstrat violetele, le-am presat într-o carte şi le mai am încă şi acum.

— Mi-a plăcut mult cum le-ai primit liniştită şi pe dată fără nicio cochetărie sau sfială falsă – sentimentele acestea pe care mi-a fost întotdeauna teamă că le-aş putea trezi în altul, şi care, atunci când se dezvăluie în priviri sau în gesturi, le detest; cu toată violenţa. Dar să revenim. Nu numai că te-am urmărit cu privirile, ci

[1] Fecioare blonde.

adesea – mai ales seara – mai era, tăcut, prin preajmă şi un alt înger păzitor. Noapte de noapte verişoara mea Beck s-a furişat pe treptele acelea şi ţi-a urmărit pe nesimţite toate mişcările dumitale, fără ca dumneata să o simţi.

— Dar, *Monsieur,* n-ai fi putut de la distanţa aceea, de la fereastra de acolo să vezi ce se petrece în grădina asta pe întuneric, noaptea.

— La lumina lunii se poate, cu un binoclu – folosesc şi aşa ceva— însă în afară de asta grădina asta e deschisă pentru mine. În hambarul de acolo, în fundul grădinii, este o uşă care răspunde spre o curte şi curtea asta comunică cu colegiul. Eu am o cheie de la uşa aceea şi astfel pot intra şi ieşi după plac. În după-amiaza aceasta am intrat pe ea şi te-am văzut adormită în clasă. Şi iarăşi în seara aceasta am profitat de posibilitatea pe care mi-o oferă uşa de care-ţi spun.

Nu m-am putut împiedica să-i spun:

— Dacă dumneata ai fi un om rău, cu gânduri urâte, ce neliniştitoare ar fi toate astea!

Părea că nu e în stare să-şi fixeze atenţia asupra acestui aspect al chestiunii. Îşi aprinse ţigara, şi în vreme ce pufăia din ea sprijinindu-se de trunchiul copacului şi privindu-mă eu expresia rece, amuzată pe care o arăta când era într-o dispoziţie calmă, m-am gândit că ar fi fost bine sa-i fac şi eu puţină morală. El îmi ţinea adesea asemenea lecţii de morală câte un ceas la rând – nu vedeam de ce nu i-aş spune şi eu o dată ce-mi trece prin gând. Astfel că-i împărtăşii sentimentele mele în ce priveşte comportarea lui de iezuit.

Cunoaşterea pe care ţi-o aduce, *Monsieur, o* cumperi parcă prea scump. Aceste manevre furişe îţi ştirbesc din demnitate.

— Demnitatea mea! — strigă el râzând. Când m-ai văzut, că-mi bat capul cu demnitatea mea? Dumneata,

domnişoară Lucy, eşti cea *digne*[1]. Cât de adesea în prezenţa dumitale rece, insulară, n-a fost pentru mine o plăcere să-mi calc în picioare ce binevoieşti domnia ta să numeşti demnitatea mea, – sfâşiind-o, risipind-o în cele patru vânturi în izbucnirile mele de furie la care dumneata asişti cu atâta superioritate şi pe care ştiu bine că le socoteşti drept dezlănţuirile delirante ale unui actor englez de mâna a treia?

— *Monsieur,* eu îţi spun că fiecare privire pe care dumneata o arunci de la fereastra de acolo face un mare rău exact părţii mai bune din firea dumitale. Să cauţi să studiezi în felul acesta natura omenească înseamnă să te împărtăşeşti pe ascuns şi ca un adevărat sacrilegiu din mărul ispitei.

El continuă să fumeze liniştit. După o pauză, scursă într-o tăcere surâzătoare însă întrucâtva meditativă, spuse pe neaşteptate:

— Am mai văzut şi alte lucruri.

— Ce alte lucruri?

Smulgându-şi iarba mirositoare de pe buze, îi aruncă mucul într-un tufiş, unde mai rămase o clipă scânteind stins în întuneric.

— Priveşte, spuse, nu e scânteia aceea ca un ochi privindu-ne şi pe dumneata şi pe mine?

Se îndreptă spre aleea din faţă. Curând, întorcându-se spre mine, adăugă:

— Am văzut, domnişoară Lucy, lucruri pentru mine inexplicabile, şi care m-au făcut să stau treaz noaptea întreagă căutându-le dezlegarea, şi fără să izbutesc să o găsesc.

Tonul lui era ciudat. Începu să-mi bată inima mai tare şi el mă văzu înfiorându-mă.

— Ţi-e teamă cumva? De vorbele mele, oare, sau de ochiul acela roşu, atât de atent, care mai clipeşte încă până apucă să se stingă?

[1] Demnă.

— Mi-e frig. S-a făcut întuneric de tot şi e târziu, aerul e mai rece. E vremea să intru în casă.

— De-abia a trecut de ceasul opt, dar n-avea grijă, ai să intri în casă în curând. Răspunde-mi doar la o singură întrebare.

Dar mai făcu o pauză încă, înainte de a-mi pune această întrebare. Era adevărat că se făcuse întuneric. Amurgul se lăsase, acoperit de nori şi picături de ploaie începură să se audă prin frunze. Nădăjduiam că avea să le audă, însă pentru moment era prea absorbit în gândurile lui ca să dea vreo atenţie schimbării vremii.

— *Mademoiselle,* dumneavoastră protestanţii credeţi în supranatural?

— Există deosebiri între teorie şi credinţă în privinţa asta, ca şi la alte confesiuni. Dar de ce mă întrebi asta, domnule?

— Dar dumneata de ce te tragi îndărăt şi-mi răspunzi cu vocea atât de stinsă? Eşti superstiţioasă cumva?

— Am o fire tare nervoasă. Nu-mi place să vorbesc despre astfel de lucruri. Îmi displac cu atât mai mult cu cât...

— Cu cât crezi în ele?

— Nu, însă mi s-a întâmplat să trăiesc anumite impresii...

— De când ai venit aici?

— Da, acum câteva luni.

— Aici? — în casa aceasta?

— Da.

— *Bon!* îmi pare bine de ce aud. Ştiam dealtfel asta, într-un fel, chiar înainte ca dumneata să mi-o spui. Sunt conştient de raporturile dintre firile noastre. Dumneata eşti o fire răbdătoare, eu sunt coleric, dumneata eşti liniştită şi palidă, eu sunt negru la faţă şi mă aprind uşor, dumneata eşti o protestantă strictă şi eu sunt un fel de iezuit laic, însă de fapt semănăm – există o anumită afinitate între noi. O vezi cumva, *Mademoiselle,* când te

priveşti în oglindă? Nu observi că fruntea dumitale seamănă cu a mea la formă – că ochii dumitale sunt aşezaţi în orbite ca şi ai mei? Nu auzi că ai în glas anumite rezonanţe pe care le am şi eu? Nu ştii că deseori ai întocmai aerul pe care-l am eu? Eu am observat toate astea şi cred că eşti născută în aceeaşi zodie cu mine. Da, eşti născută sub aceeaşi stea ca şi mine. Poţi să te cutremuri! căci atunci când se întâmplă astfel cu muritorii, destinele lor se dovedesc greu de desprins în ce au îmbinat laolaltă. Sunt anumite noduri, împletituri – şi dacă le rupi prea brusc rămâne toată ţesătura sfâşiată. Dar „impresiile" astea, cum le numeşti dumneata cu prudenţa dumitale englezească – să ştii că şi eu am cunoscut asemenea „impresii"...

— *Monsieur,* spune-mi atunci şi mie despre ce e vorba.

— Nici nu doresc altceva şi de fapt asta am şi aşteptat. Cunoşti legenda casei şi grădinii acesteia?

— O cunosc. Da. Se spune că acum câteva sute de ani o călugăriţă a fost îngropată de vie aici, la rădăcinile copacului acesta chiar, sub pământul unde stăm noi acum.

— Şi că în vremurile de demult fantoma unei călugăriţe avea obiceiul să treacă, şi să se reîntoarcă mereu pe aici?

— *Monsieur,* şi ce dacă se mai întoarce chiar şi acum?

— Ceva în orice caz trece, iarăşi şi iarăşi pe aici. Există o făptură care bântuie pe aici noaptea şi care nu seamănă cu niciuna din cele care vin pe aici în timpul zilei. Am văzut, dincolo de orice îndoială, ceva trecând pe aici, şi în mai multe rânduri, şi vestmintele ei mânăstireşti sunt pentru mine o înfăţişare stranie, care-mi spune mai mult decât ar putea-o spune oricui altcuiva. E o călugăriţă.

— *Monsieur,* şi eu am văzut-o.

— Mă aşteptam să-mi spui asta. Dar fie că e vorba de o făptură cu trup şi cu sânge în vine, sau de ceva care mai rămâne atunci când sângele seacă şi trupul se risipeşte în

ţarină, ea are de-a face la fel de mult cu dumneata ca şi cu mine, după cât se pare. Oricum, vreau să văd despre ce este vorba, până acum n-am ştiut ce să cred despre toate astea, însă acum aş vrea să dau de capătul acestei taine. Vreau…

În loc de a-mi spune ce anume voia să facă, îşi înălţă deodată capul, şi eu făcui acelaşi gest în aceeaşi clipă. Amândoi ne ţintuirăm privirile spre acelaşi loc – copacul cel înalt care-şi arunca umbra asupra boltei şi care-şi sprijinea una din crengile uriaşe de acoperişul sălii de clasă. Se auzise un sunet ciudat şi inexplicabil dintr-acolo, ca şi cum crengile copacului s-ar fi mişcat cu de la sine putere şi frunzişul lor greu ar fi foşnit strivindu-se de trunchiul masiv. Da, nu adia decât briza cea mai uşoară, şi cu toate acestea copacul uriaş se zbuciuma tot – şi în vremea asta tufişurile greoaie din jur rămâneau nemişcate. Câteva clipe, în trunchiul gros de lemn şi în frunziş continuă zbuciumul, foşnetul acesta. Oricât era de întuneric în jur, mie mi se părea că ceva mai dens decât umbrele nopţii sau Siluetele crengilor se mişca întunecat pe trunchi. În cele din urmă, mişcarea aceasta încetă. Ce anume se născuse din freamătul acesta? Ce driadă se stârnise din trunchiul arborelui uriaş? Rămăsesem mai departe cu privirile ţintă. Şi deodată pe aleea noastră se ivi, de sub boltă, o apariţie – neagră şi albă. Într-un fel de fugă stârnită de mânie – aproape, aproape atingându-ne – alunecă pe lângă noi însăşi Călugăriţa! Niciodată până atunci n-o mai văzusem atât de limpede. Părea înaltă de statură şi cu gesturi vii, zvâcnitoare. Pe când trecea pe alături, vântul îşi ridică suspinele, ploaia se dezlănţui sălbatică, îngheţată, noaptea întreagă părea să-i simtă înfiorată prezenţa.

32.
CEA DINTÂI SCRISOARE

UNDE OARE – A SOSIT ACUM vremea să ne întrebăm – era în vremea asta Paulina Mary? Cum evoluau legăturile mele cu cei din Hotel Crécy? Vizitele mele acolo fuseseră, un timp, întrerupte din pricina absenţei gazdelor. *Monsieur* şi *Mademoiselle* de Bassompierre plecaseră într-o călătorie petrecându-şi câteva săptămâni în provinciile şi apoi în capitala Franţei, întâmplarea mă făcu să aflu de întoarcerea lor foarte curând după ce ea avusese loc.

Mă plimbam într-o după-amiază frumoasă pe un bulevard liniştit, rătăcind încet, fără nicio ţintă, bucurându-mă de soarele blând de aprilie şi bucurându-mă de unele gânduri deloc neplăcute, când văzui în faţa mea un grup de călăreţi oprindu-se cu toţii în loc ca şi cum s-ar fi întâlnit atunci unii cu alţii şi schimbând saluturi în mijlocul unei alei largi, cu pietrişul netezit, străjuite de tei. Deoparte se aflau un domn de o vârstă mijlocie şi o tânără doamnă, de partea cealaltă – un tânăr foarte prezentabil. Înfăţişarea tinerei doamne era cât se poate de graţioasă, îmbrăcămintea plină de gust, întreaga ei înfăţişare delicată şi încântătoare. Pe măsură ce-i priveam simţeam că-i cunosc pe aceşti călăreţi şi, apropiindu-mă, am constatat că nu mă înşelasem – îi ştiam pe toţi: erau contele Home de Bassompierre, fiica

sa şi doctorul Graham Bretton.

Ce chip însufleţit avea Graham! Ce bucurie adevărată, caldă, şi totuşi cât de rezervată, exprima faţa lui!

Era într-adevăr o potrivire de împrejurări, o îmbinare de prilejuri care să-l şi atragă să-l şi reţină, să-l strunească şi să-l însufleţească pe doctorul John. Perla pe care o admira el atâta avea desigur şi în sine un preţ şi o puritate din cele mai rare, însă el nu era omul care, apreciind această bijuterie, să-i uite şi montura în care era prinsă. Dacă ar fi văzut-o pe Paulina, la fel de tânără, de frumoasă şi de graţioasă, însă mergând pe jos, singură, fără escortă şi în vestminte simple, ca o lucrătoare oarecare sau o cochetă oarecare, ar fi socotit-o o făptură drăgălaşă şi i-ar fi îndrăgit numai din priviri mişcările, chipul, însă era nevoie de altceva ca să-l cucerească atât de pe de-a întregul cum era acum să-l aducă cu totul sub stăpânirea altuia ca acum, fără împotrivire, fără ca onoarea sa să piardă ceva, ci dimpotrivă chiar având de câştigat – căci se vedea bine că era învins. În persoana doctorului John era mult din omul de lume. Nu-i ajungea să fie pur şi simplu mulţumit, trebuia să ştie că are şi aprobarea celor din jur, din societate – lumea întreagă trebuia să admire ceea ce făcea el, căci altminteri şi-ar fi socotit gesturile false şi fără folos. Avea nevoie neapărat ca aceea care-l învinsese să aibă tocmai calităţile pe care le avea făptura aflată acum în faţa lui – cultură aleasă, consfinţirea unei puteri grijulii şi autoritare care s-o apere şi s-o impună, şi toate ajutoarele pe care le-ar fi putut prescrie moda, pe care averea le-ar fi putut cumpăra şi pe care Gustul desăvârşit le-ar fi aşezat în persoana ei. Spiritul său cerea îndeplinirea tuturor acestor condiţii înainte de a se recunoaşte învins – şi aici ele erau cu adevărat mai mult decât îndeplinite, şi iată că acum, mândru, pasionat, şi totuşi sfielnic, îi aducea omagiul său Paulinei ca adevăratei sale suverane. Cât despre ea, îi strălucea în priviri surâsul exprimând sentimente sincere mai degrabă

decât puterea care ştie că-l supune pe altul.

Se despărţiră. El trecu pe lângă mine în goană, abia simţind pământul pe care-l atingea calul său şi fără să vadă nimic nici într-o parte, nici în cealaltă. Arăta cuceritor, totul era în făptura lui cum trebuia să fie.

— Tăticule, uite-o pe Lucy! strigă o voce melodioasă, prietenoasă. Lucy, scumpa mea Lucy – vino încoace!

Mă grăbii înspre ea. Ea îşi aruncă în lături vălul şi se aplecă în şa să mă sărute.

— Voiam să vin să te văd mâine, îmi spuse, însă, aşa, mâine ai să vii tu să mă vezi pe mine.

Îmi spuse, la ce ceas şi am promis că mă voi supune.

A doua zi seara mă aflam la ea acasă – eram, ea şi cu mine, închise în camera ei. N-o mai întâlnisem din seara aceea când calităţile ei fuseseră puse în comparaţie cu ale Ginevrei Fanshawe şi când ea izbutise în chip atât de categoric. Avea multe să-mi povestească despre călătoria făcută între timp. În asemenea discuţii între patru ochi era o vorbitoare grăbită, cât se poate de însufleţită, se pricepea să descrie totul în culorile cele mai vii. Cu toate acestea, cu dicţia ei perfectă şi cu vocea ei blândă şi limpede nu lăsa niciodată impresia că ar fi vorbit prea repede sau că ar fi sporovăit vrute şi nevrute. În ce mă priveşte, nu cred că m-aş fi plictisit prea curând de cele ce auzeam, însă nu după multă vreme ea însăşi păru să simtă nevoia să schimbe subiectul, se grăbi atunci să-şi încheie repede povestirea. Dar nu se vădi de la început de ce simţise deodată nevoia să fie atât de concisă. Urmă o tăcere – o tăcere neliniştită, nu lipsită de semnele unei îngândurări din partea ei. Apoi, întorcându-se spre mine, cu o voce nesigură, pe jumătate rugătoare:

— Lucy…

— Iată-mă aici, lângă tine.

— Verişoara mea Ginevra mai e încă la *Madame* Beck?

— Verişoara ta mai e încă acolo. Ţi-e dor probabil s-o revezi.

— Nu – nu prea mult.

— Vrei s-o chemi să-ţi mai facă o vizită într-o seară?

— Nu… Îmi închipui că tot mai vorbeşte despre măritiş?

— Nu cu cineva de care ţi-ar păsa ţie.

— Dar, sigur, se gândeşte tot la doctorul Bretton. Nu se poate să-şi fi schimbat gândurile în privinţa asta, pentru că era hotărâtă cu tot dinadinsul acum două luni.

— La urma urmei, ştii. N-are nicio însemnătate. Ai văzut şi tu exact în ce termeni sunt unul cu altul.

— În seara aceea a fost o mică neînţelegere, fără îndoială. Pare ea cumva nefericită?

— Ea nu. Haide să schimbăm vorba. Ai mai primit vreo ştire de la Graham, sau i-ai văzut cumva în vremea cât ai lipsit?

— Tata a primit scrisori de la el o dată sau de două ori în nişte probleme de afaceri, cred. El s-a ocupat de o anumită treabă în care era nevoie de supravegherea cuiva în vremea cât am lipsit noi. Doctorul Bretton pare să-l respecte pe tata şi s-ar zice că-i pentru el o plăcere să-i facă un serviciu.

— Da, dealtminteri l-ai întâlnit ieri pe bulevard. Ai putut să te convingi, deci, tu însăţi, după felul în care arată, că prietenii n-au de ce să fie îngrijoraţi în ce priveşte sănătatea lui.

— Tata este exact de aceeaşi părere cu tine. Mi-a venit chiar să râd. Ştii şi tu, el nu are foarte mult spirit de observaţie, aşa cum e, de multe ori cu gândul la altceva decât ce-i cade sub ochi. Însă ieri mi-a spus, când doctorul Bretton s-a despărţit de noi: „Îţi face plăcere, cu adevărat, să vezi câtă energie şi bună dispoziţie e în băiatul ăsta!” I-a spus doctorului Bretton „băiatul ăsta”. Aş crede că aşa îl şi socoteşte, întocmai cum şi pe mine mă crede o fetiţă. Nici nu vorbea cu mine dealtfel, a făcut, aşa, o remarcă pentru el însuşi. Lucy…?

Şi iarăşi răzbătu accentul acela rugător în glasul ei, şi în aceeaşi clipă îşi părăsi scaunul şi veni să se aşeze pe un

taburet la picioarele mele.

Paulina îmi plăcea. Nu e o declaraţie pe care s-o fi făcut prea des în cursul acestei povestiri în legătură cu făpturile care mă înconjurau. De data aceasta îl rog pe cititor să-mi îngăduie această afirmaţie. O cunoaştere mai îndeaproape, o cercetare mai atentă a firii ei, arăta în Paulina numai însuşiri delicate: era plină de inteligenţă şi de sinceritate. Simţămintele mele pentru ea erau din această cauză adânci. O admiraţie mai superficială şi-ar fi permis să fie mai demonstrativă, sentimentele mele erau însă mai rezervate.

— Ce vrei să o întrebi pe Lucy? spusei. Haide, curaj – vorbeşte.

Însă nu era deloc curaj în ochii ei atunci când îmi întâlni privirile şi îşi plecă pleoapele. Şi pe obrajii săi nu mai era nimic palid acum – nu era o roşeaţă trecătoare, ci o încordare care i se strânsese înlăuntru şi care-i colora acum înfierbântându-l.

— Lucy, tare aş vrea să ştiu ce gândeşti tu despre doctorul Bretton. Spune-mi, spune-mi cu adevărat părerea ta despre el, despre caracterul, despre firea lui.

— E un caracter cu totul deosebit şi care merită să fie respectat.

— Şi felul lui de a fi. Spune-mi ce fel de om este, insistă ea – tu îl cunoşti doar bine.

— Îl cunosc de ajuns de bine.

— Îl cunoşti şi aşa cum e acasă la el. L-ai văzut adesea alături de mama lui. Spune-mi cum e ca fiu al mamei sale.

— E un băiat inimos, e mângâierea şi nădejdea maică-si, mândria şi bucuria ei.

Ea îmi luase mâna între ale ei şi la fiecare din aceste cuvinte de laudă mi-o strângea, mângâindu-mi-o.

— În ce fel spui că e un băiat bun, Lucy?

— Doctorul Bretton e un om plin de bunătate – plin de omenie faţă de orice semen al lui. Doctorul Bretton s-ar

arăta un om plin de bunătate faţă de cel mai necioplit sălbatic, – sau de criminalul cel mai de rând.

— Am auzit pe nişte domni, nişte prieteni ai tatii, care vorbeau despre el spunând întocmai acelaşi lucru. Ziceau că mulţi dintre bolnavii săraci de la spital, care tremură în faţa vreunui medic mai nemilos şi mai egoist, pe el îl adoră.

— Au dreptate să spună asta, şi eu am văzut cu ochii mei aşa ceva. M-a dus odată cu el la spital, am văzut cum este primit acolo. Prietenii tatălui tău spuneau adevărul.

Recunoştinţa cea mai sinceră îi umezea privirile atunci când le ridică o clipă spre mine. Mai avea ceva de spus, însă părea să şovăie întrebându-se poate dacă acum era timpul şi locul nimerit. Începuse să se lase amurgul, focul din cămin scânteia cu luminile-i roşietice, dar mie mi se părea că ea ar fi vrut ca încăperea să fi fost mai întunecoasă şi ora mai târzie.

— Ce linişte, şi ce loc retras e aici, am remarcat, ca s-o încurajez.

— Crezi? Da, e o seară liniştită, şi nici nu trebuie să cobor la ceai, tata ia masa în oraş.

Ţinându-mi încă mâna între ale ei se juca absentă cu degetele mele, împodobindu-mi-le, când cu inelele ei, când cu câte o şuviţă din părul ei splendid. Îşi mângâia cu palma mea obrajii înfierbântaţi, şi în cele din urmă, după ce-şi drese vocea care îi era de obicei limpede ca a ciocârliei, spuse:

— Trebuie să ţi se pară ciudat că-ţi vorbesc atâta despre doctorul Bretton, că-ţi pun atâtea întrebări, că mă arăt atât interesată de el, însă…

— Nu e deloc ciudat, e cât se poate de firesc, e un om care-ţi place.

— Şi chiar dacă mi-ar place, spuse, grăbindu-se parcă deodată, ar fi asta un motiv ca să vorbesc atâta despre el? Îmi închipui că mă găseşti o făptură slabă, ca şi pe verişoara mea Ginevra.

— Dacă aş crede că-i semeni măcar atâtica domnişoarei Ginevra nu mi-aş pierde vremea stând aici şi aşteptând să aud ce ai să-mi spui. M-aş ridica de la locul meu, m-aş plimba liniştită prin cameră şi ţi-aş lua-o înainte la orice mi-ai spune făcându-ţi o morală bună. Haide, spune.

— Vreau să-ţi spun, răspunse ea, ce altceva crezi că doresc? Şi arăta şi vorbea ca micuţa Polly din Brettonul de altădată – capricioasă, dintr-o dată prea sensibilă. Dacă – spuse, acum vorbind cu emfază –, chiar dacă doctorul John mi-ar place aşa de tare că aş muri de dragul lui, eu tot aş rămâne mută – mută ca un mormânt, mută ca tine, Lucy Snowe – ştii asta – şi ştii bine că m-ai dispreţui dacă mi-aş pierde stăpânirea asupra mea însămi şi dacă m-aş apuca să sporovăiesc despre un simţământ care ar exista în întregime numai de partea mea.

— E adevărat, nu prea le respect pe femeile sau fetele care sunt prea vorbăreţe, fie că trebuie să se laude cu triumfurile lor, fie că-şi jelesc jignirea simţămintelor lor. Însă pe tine, Paulina, vreau cu toată sinceritatea să te ascult. Spune-mi orice crezi că ţi-ar face o bucurie sau te-ar uşura dacă ai spune, mai mult nu-ţi cer.

— Tu ţii la mine, Lucy?

— Da, ţin, Paulina.

— Şi eu te iubesc pe tine. Simţeam o mulţumire mai deosebită să stau cu tine încă de pe vremea când eram o fetiţă neascultătoare, capricioasă. Mă încânta pe atunci să-mi revărs asupra ta răutatea şi capriciile mele. Acum tu mă primeşti, şi mie îmi place să stau de vorbă cu tine, să am încredere în tine. Aşa că ascultă-mă, Lucy.

Şi se strânse lângă mine, sprijinindu-se de braţul meu – sprijinindu-se cu delicateţe, nu cu greutatea obositoare, egoistă a onorabilei domnişoare Fanshawe.

— Acum câteva clipe m-ai întrebat dacă n-am primit ştiri de la Graham în lipsa noastră, şi eu ţipam spus că au fost două scrisori pentru tata în chestiuni de afaceri. Asta

a fost adevărat, dar nu ţi-am spus totul.

— Ai trecut ceva sub tăcere?

— M-am dat în lături, am vorbit cu două înţelesuri, înţelegi ce vreau să spun. Acum însă, am să spun adevărul. S-a făcut mai întuneric, putem să vorbim mai în voie. Tata mă lasă de multe ori să deschid eu săculeţul de scrisori şi să-i aleg eu ce-i adresat lui. Într-o dimineaţă, acum vreo trei săptămâni, nici n-ai să-ţi închipui cât de surprinsă am fost să găsesc, printre vreo duzină de scrisori pentru *Monsieur* de Bassompierre, un bileţel adresat domnişoarei de Bassompierre. Mi-a sărit în ochi dintr-o dată, dintre toate celelalte. Voiam tocmai să spun – tată, uite încă o scrisoare de la doctorul Bretton, însă cuvântul „domnişoarei" m-a amuţit. Până atunci nu mai primisem niciodată vreo scrisoare de la un domn. Ar fi trebuit să i-o arăt tatii şi să-l las să o deschidă şi să o citească el întâi? N-aş fi putut, nici cu preţul vieţii, Lucy. Ştiu bine ideile tatii despre mine, el uită câţi ani am, mă crede încă o fetiţă de şcoală, nici nu-i trece prin cap că alţii ar putea să vadă că am crescut mare. Aşa că – cu un amestec de simţăminte nemaiîntâlnite, unele din ele de reproş faţă de mine însămi şi altele de spaimă, aşa de puternice încât îmi tăiau respiraţia, şi cărora nici nu le-aş putea găsi un nume, i-am dat tatii cele zece-douăsprezece scrisori ale lui – şi am reţinut-o pentru mine pe a mea, ca pe un mieluşel singuratic. A stat acolo în poala mea toată vremea cât ne-am luat micul dejun, şi mă privea de acolo cu un înţeles pe care n-aş putea să-l explic în vorbe, făcându-mă să mă simt ca o fiinţă dublă – eram un copilaş pentru tăticul, dar pentru mine însămi nu mai eram acum un copil. După micul dejun am urcat cu scrisoarea mea, şi, după ce m-am simţit în siguranţă întorcând cheia în broască, am început să-mi cercetez pe dinafară comoara: au trecut minute întregi până m-am socotit destul de liniştită să-i rup peceţile, o asemenea fortăreaţă n-o poţi cuceri printr-un atac năvalnic – îţi laşi o

vreme tabăra sub zidurile ei, cum se spune despre un asediu. Scrisul de mână al lui Graham este întocmai ca el însuşi, Lucy – şi cum îi e şi sigiliul – limpede, ferm, bine rotunjit – nu ca o pată neglijentă de ceară – o picătură rotundă, desăvârşită, întreagă – o întipăritură clară; niciun fel de zbucnire mai colţuroasă să-ţi zgârie ochiul, un manuscris curat, ordonat, plăcut vederii, care te mângâie în timp ce-l citeşti. E ca şi faţa lui – întocmai ca trăsăturile chipului lui. Îi cunoşti scrisul?

— I l-am văzut, spune mai departe.

— Pecetea era prea frumoasă s-o rup, aşa că am tăiat hârtia în jur cu forfecuţa mea. Când să încep să-i citesc în sfârşit scrisoarea, m-am mai tras o dată îndărăt, cu bună ştiinţă, era prea curând să sorb din licoarea asta – scânteierea din cupa din faţa mea era prea îmbătătoare – mai voiam s-o privesc încă o clipă. Pe urmă mi-am adus aminte deodată că nu-mi spusesem rugăciunea în dimineaţa aceea. Îl auzisem pe tata cum coboară la micul dejun mai devreme decât de obicei, şi-mi fusese frică să nu-l fac să mă aştepte, aşa că m-am grăbit să cobor şi eu cum m-am îmbrăcat, spunându-mi că pot să-mi las rugăciunea până după aceea. Poate să se găsească unii să spună că trebuia să-l fi slujit întâi pe Domnul şi apoi oamenii, dar eu nu cred că cerul ar putea fi vreodată gelos de vreun lucru pe care l-aş face eu pentru tata. Cred că sunt superstiţioasă încă. Un glas părea să-mi şoptească acum că era vorba aici de un alt fel de simţământ decât cel de dragoste filială – să-mi spună că trebuie să mă rog înainte de a citi ceea ce dorisem cu atâta putere să citesc – să mă mai înfrânez încă o clipă, să-mi amintesc întâi de o datorie mai mare. Impulsuri din astea am avut de când mă ţin minte. Am lăsat deci scrisoarea deoparte şi mi-am spus rugăciunea, adăugând, la urmă, şi implorarea ca, orice s-ar întâmplă, să nu fiu ispitită sau împinsă să-i fac vreo suferinţă tatii şi niciodată, niciodată, să n-ajung de dragul altora să-l

neglijez pe el. Numai gândul la aşa ceva mi-a strâns inima atât de tare încât m-a făcut să plâng. Şi cu toate astea, Lucy, simţeam că va veni vremea când va trebui să-i spun adevărul tatii, când va trebui să fac astfel încât să-l conving să mă asculte. Am citit scrisoarea. Lucy, se spune că viaţa e numai o lungă dezamăgire. Eu însă n-am simţit o asemenea dezamăgire. Înainte de a o citi, şi în vreme ce o citeam, inima îmi zvâcnea şi fiecare pulsaţie mi se părea că e gâfâiala unui animal însetat, trântit în faţa izvorului şi sorbind de acolo viaţă. Şi izvorul acela era îmbelşugat, limpede să-ţi ia ochii, undele i se ridicau de la sine spre buzele mele, vedeam soarele prin zvâcnirile lor, şi nicio pată. Lucy, nici muşchi de pădure, nici insecte, nimic să-i păteze gâlgâirile de aur curat.

Viaţa, continuă ea, se zice c-ar fi plină de suferinţă pentru unii. Am citit vieţile unora în care drumeţul rătăceşte, zice-se, din suferinţă în suferinţă. Nădejdea îi zboară grăbită din faţa ochilor, niciodată lăsându-l întru odihnă sau întârziind de ajuns ca să-i dea mâinii lui întinse putinţa s-o cuprindă. Am citit despre cei care au semănat cu lacrimi, şi ale căror roade, departe de a se lăsa culese cu bucurie, piereau de o secetă timpurie sau erau risipite de furtuni neaşteptate. Şi vai! unii dintre aceştia întâmpinau iarna cu hambarele pustii şi mureau de foame în crucea iernii şi a lipsurilor.

— Şi să fi fost vina lor, Paulina, că cei despre care spui tu acum ajungeau să moară astfel?

— Nu întotdeauna din vina lor. Unii erau oameni buni, întreprinzători. Eu nu sunt prea sârguincioasă, şi nici de ajuns de bună, totuşi pe mine Dumnezeu m-a lăsat să cresc în lumina soarelui, în vreme plăcută, şi bine apărată, adăpostită, învăţată, mângâiată de scumpul meu părinte; şi acum – acum – iată, se arată un altul. Graham mă iubeşte.

Câteva clipe tăcurăm amândouă, după această mărturisire deosebită.

— Tatăl tău ştie? am întrebat-o, cu voce scăzută.

— Graham vorbeşte cu tot respectul despre tata, dar m-a lăsat să înţeleg că încă nu îndrăzneşte să vorbească cu el despre asta. Întâi trebuie să-şi dovedească într-un fel valoarea. A mai adăugat că are nevoie să afle şi de la mine ceva despre sentimentele mele înainte de a se aventura să facă vreun pas mai departe în această problemă.

— Şi tu cum i-ai răspuns?

— I-am trimis un răspuns scurt, însă nu l-am respins. Cu toate acestea tremuram toată de teamă să nu fac răspunsul acesta al meu prea călduros, Graham e un om atât de complicat. I-am scris de trei ori – şi am tot tăiat şi mi-am făcut mai reci frazele de fiecare dată când transcriam, şi în cele din urmă, când am făcut ceva ce mi se părea o bucată de gheaţă abia atinsă cu o adiere de fructă sau de zahăr, am îndrăznit s-o pecetluiesc şi să i-o trimit.

— Foarte bine ai făcut, Paulina! Ai un instinct sigur. Îl înţelegi bine pe doctorul Bretton.

— Dar cum să fac cu tata? Asta mă doare încă.

— Nu trebuie să faci nimic în privinţa asta. Mai aşteaptă. Numai că nu mai trebuie să vă mai scrieţi până când nu află tatăl tău totul şi nu-ţi dă el consimţământul s-o faci.

— Şi crezi că are să-mi dea voie?

— Are să-ţi arate timpul. Acum aşteaptă.

— Doctorul Bretton mi-a mai scris o scrisoare. Era foarte recunoscător pentru biletul meu, deşi aşa de potolit şi scurt. Însă eu ţi-am anticipat sfatul şi i-am răspuns că, chiar dacă simţămintele mele rămân aceleaşi mai departe, nu mai pot să-i mai scriu fără că tata să ştie.

— Ai făcut întocmai cum trebuia să faci, aşa are să-şi spună şi doctorul Bretton. Asta îl va face şi mai mândru de tine, o să te iubească şi mai mult, dacă vreunul din simţămintele astea pe care i le inspiri mai pot să crească.

Paulina, aburul acesta blând de răceală în jurul fiinţei tale, împrejmuind o flacără atât de limpede şi de curată, este pentru tine un dar nepreţuit al naturii.

— Dar tu vezi bine că eu îi înţeleg sentimentele lui Graham, spuse ea. Simt bine că nicio delicateţe nu poate fi de ajuns să-i merite sentimentele.

— S-a dovedit cum nu se poate mai bine că-l înţelegi, şi acum – oricare ar fi starea de spirit a doctorului Bretton, chiar dacă se aşteaptă să fie întâmpinat mai grabnic – tu ai să procedezi cu sinceritate, cu toată căldura şi aşa cum se cuvine faţă de tatăl tău.

— Lucy, am convingerea că aşa am să procedez totdeauna în viaţă. O, dar va fi trist să-l trezesc pe tata din visurile lui, să-i spun că nu mai sunt o fetiţă.

— Nu te grăbi să faci asta, Paulina. Lasă dezvăluirea asta pe seama timpului şi soartei tale bune. Am văzut şi eu că soarta se poartă bine cu tine, nu te îndoi că are să ştie ea să aranjeze cum trebuie împrejurările şi are să-şi aleagă cum trebuie momentul. Da, eu m-am gândit mult la viaţa mea, tot aşa cum te-ai gândit şi tu, fără îndoială. Am făcut şi eu comparaţii cum au fost cele la care te-ai gândit şi tu. Viitorul nu-l cunoaştem, dar ştim că trecutul ne-a fost prielnic. Când erai copil încă, pot să spun că m-am temut pentru tine. Nimic pe lumea asta nu părea să fie mai sensibil, mai vulnerabil decât firea ta de atunci. Dacă ar fi întâlnit asprime sau neglijenţă, nici eul tău dinafară, nici cel lăuntric nu s-ar fi maturizat în ceea ce eşti acum. Multă suferinţă, multă spaimă, multe lupte ţi-ar fi tulburat trăsăturile feţei, le-ar fi sfărâmat frumuseţea regulată, ţi-ar fi hărţuit nervii până te-ar fi împins în necontenite griji. Ţi-ai fi pierdut din sănătate, din buna ta dispoziţie, din graţia ta, din frumuseţea asta pe care o ai acum. Providenţa te-a apărat şi te-a îngrijit, nu numai de dragul tău, ci, cred sincer, şi de dragul lui Graham. Şi steaua lui a fost norocoasă. Ca să-şi dezvolte pe deplin ceea ce e mai bun în firea lui, avea nevoie de o tovarăşă

ca tine. Şi iată-te acum gata să răspunzi la chemarea lui. Trebuie ca voi doi să fiţi uniţi unul cu altul. Am simţit asta din prima zi când v-am văzut împreună în *La Terrasse.* În tot ce vă priveşte pe tine şi pe Graham, eu văd numai promisiuni, îndepliniri, armonie. Nu cred ca tinereţea însorită a unuia sau altuia dintre voi să anunţe o vârstă înaintată furtunoasă. Cred că voi doi o să trăiţi în pace şi o să fiţi fericiţi – nu ca îngerii, ci ca cei, puţini, care sunt fericiţi printre noi muritorii. Unele vieţi sunt binecuvântate în felul acesta. Alte vieţi îşi capătă de la început alte drumuri. Alţi drumeţi din aceştia prin viaţă întâlnesc vreme nesigură, furtunoasă, schimbătoare şi potrivnică – sunt izbiţi de vânturi haine, sunt întârziaţi şi abătuţi din calea lor de coborârea timpurie a nopţii de iarnă.

33.
MONSIEUR PAUL ÎŞI ŢINE FĂGĂDUINŢA

NOI TOATE – ADICĂ CELE DOUĂzeci de eleve interne şi cele patru profesoare – am fost înştiinţate ca în prima zi a lunii mai să ne sculăm la cinci dimineaţa, să ne îmbrăcăm şi să fim gata, la ceasurile şase, să ne aşezăm sub oblăduirea domnului profesor Emanuel, care avea să ne călăuzească marşul în afara oraşului Villette, căci în ziua aceea îşi propusese dânsul să-şi ţină făgăduinţa de a ne conduce să ne luăm micul dejun undeva în aerul curat de la ţară. De fapt eu, aşa cum poate cititorul îşi aminteşte, nu avusesem onoarea de a mă socoti invitată atunci când se proiectase iniţial această excursie – ba s-ar fi putut spune că dimpotrivă. Însă când, mai târziu, făcusem o aluzie la faptul acesta, şi-mi exprimasem dorinţa de a afla ce trebuie să fac, fusesem astfel urecheată încât nu m-am aventurat să mă expun la o repetare a acestei scene ridicând eventuale noi proteste sau cerând alte lămuriri.

— *Je vous conseille de vous faire prier*[1], îmi spuse *Monsieur* Emanuel, ameninţându-mi, imperial, şi cealaltă ureche. Însă un asemenea compliment napoleonic îmi era de ajuns, astfel că mă hotărâi să mă alătur şi eu excursiei.

Dimineaţa se ridica liniştită şi limpede, ca de vară, cu păsărelele cântând în grădină şi cu roua care promitea

[1] Lasă-te, numai, dumneata rugată.

căldură în timpul zilei. Ne-am spus că avea să fie o zi călduroasă, şi, bucuroase, ne-am lăsat deoparte hainele mai greoaie şi ne-am gătit cu vestminte potrivite pentru anotimpul însorit. Rochia vaporoasă înflorată şi boneta uşoară de paie, fiecare potrivită şi aşezată aşa cum numai franţuzoaicele ştiu să potrivească şi să aranjeze pentru a îmbina lipsa oricărei pretenţii cu desăvârşită cochetărie, constituiau costumul la ordinea zilei. Nimeni nu se mai gândi să se împodobească în mătăsuri, şi nimeni nu mai căută să-şi pună ceva din modesta garderobă de gală.

La şase clopotul sună voios şi o pornirăm în jos pe scări, prin sala de trecere, prin coridor, spre vestibul. Acolo se afla profesorul nostru, purtând de data asta nu paltonul cu înfăţişare sălbatică şi boneta severă, ci o bluză mai tinerească, cu cingătoare, şi o pălărie de pai care-l făcea să pară bine dispus. Ne salută cu prietenie şi cele mai multe din noi îl răsplătiră cu un surâs recunoscător. Ne-am aşezat în ordine şi curând excursia începu.

Străzile erau încă liniştite de tot, iar bulevardele erau răcoroase şi calme ca un câmp în aer liber. Sunt convinsă că toate eram foarte fericite îndreptându-ne astfel spre ieşirea din oraş. Conducătorul grupului nostru stăpânea secretul de a şti să insufle un anume avânt al bunei dispoziţii, atunci când dorea cu tot dinadinsul s-o facă, tot astfel cum ştia să facă şi exact contrariul, atunci când se afla în cu totul altă dispoziţie.

Nu se aşezase nici în fruntea, nici în coada şirului nostru. Mergea alături de noi, schimbând câte o vorbă cu câte una din noi, mai multe cu cele care îi erau favorite, dar fără să le neglijeze pe de-a întregul nici pe cele pe care nu le simpatiza în chip deosebit. Din motive numai de mine ştiute, preferam să mă ţin mai la o parte, mai neluată în seamă, şi având-o ca tovarăşă în şirul nostru de perechi pe Ginevra Fanshawe, susţinând pe braţul

meu apăsarea preţioasă a mădularului deloc nesubstanţial al acestui îngeraş (căci continua să se bucure de o corpolenţă sănătoasă, şi pot să-l asigur pe cititor că nu era deloc o bagatelă să susţii povara drăgălăşeniei ei; şi de multe ori în ziua aceea călduroasă mi-am dorit să am de îndurat mai puţin din această frumuseţe). Totuşi, având-o pe ea, cum spuneam, drept tovarăşă de drum, încercam să mi-o fac utilă interpunând-o de câte ori mi-era cu putinţă între mine şi *Monsieur* Paul, schimbându-mi eu locul după cum îl auzeam pe el apropiindu-se dinspre dreapta sau dinspre stânga. Ceea ce mă făcea să mă comport astfel era împrejurarea că rochiţa cea nouă imprimată pe care o îmbrăcasem era de culoare trandafirie – fapt care, ţinând seama de cine era conducătorul grupului nostru, mă făcea să mă simt cam în felul în care mă simţisem odată când, înfăşurată într-un şal cu bordură roşie, fusesem silită să traversez o pajişte unde păştea un taur.

O vreme, acest sistem de a-mi schimba poziţia, la care adăugasem şi unele artificii în aranjarea unui batic de mătase neagră, îmi slujiră ţelului. Însă curând el observă că, fie că se apropia dintr-o parte, fie din cealaltă, domnişoara Fanshawe îi era invariabil vecină. Relaţiile dintre Ginevra şi dânsul nu erau niciodată atât de cordiale încât răbdarea lui să nu se crispeze atunci când îi asculta mai îndelung accentul englezesc. De fapt, nimic în temperamentele lor nu se potrivea, se zgâriau când intrau în contact, el o considera găunoasă şi afectată, ea îl socotea ursuz, indiscret, respingător.

În cele din urmă, când îşi schimbase direcţia de atac cam a şasea oară, constatând că experienţa sa întâlnea acelaşi rezultat – îşi repezi capul înainte, îşi pironi privirile asupra mea şi întrebă cu nerăbdare:

— *Qu’est-ce que c’est? Vous me jouez de tours?*[1]

Însă abia îi ieşiseră aceste vorbe de pe buze când, cu

[1] Ce mai e şi asta? Îţi baţi joc de mine?

obişnuita lui iuţeală de spirit, înţelese motivele purtării mele. În zadar îmi scuturai eu franjurile cele lungi şi mai trăsei în jos marginile fişiului meu. „Aha! *C'est la robe rose!*[1]„ izbucni el ameninţător ca nu tunet surd care s-ar fi abătut asupra noastră într-un drum pe câmpie.

— E doar o stambă, m-am grăbit să susţin, şi e mai ieftină şi se spală mai bine decât oricare altă culoare.

— *Et Mademoiselle Lucy est coquette comme dix parisiennes* – răspunse el. *A-t-on jamais vu une anglaise pareille? Regardez plutôt son chapeau, et ses gants, et ses brodequins!*[2]

Erau nişte articole de îmbrăcăminte exact la fel cu cele pe care le purtau toate cele din jurul meu, în mod cert nici cu o iotă mai cochete, – poate chiar mai simple decât multe din celelalte – însă *Monsieur* îşi regăsise acum tema preferată, şi pe mine mă treceau căldurile aşteptând predica ce avea să urmeze. Trecu peste mine însă, la fel de blând cum trece uneori ameninţarea furtunii într-o zi de vară. Nu mă tratã decât cu lumina scurtă a unui fulger sub chipul unui surâs ironic al ochilor lui şi pe urmă el spuse:

— *Courage! à vrai dire, je ne suis pas fâché, peut-être même suis-je content qu'on s'est fait si belle pour ma petite fête!*

— *Mais ma robe n'est pas belle, Monsieur – elle n'est que propre.*

— *J'aime la propreté*[3], spuse el.

Pe scurt, n-avea de gând să se lase scos din sărite, soarele bunei sale dispoziţii avea de gând să lumineze toată ziua, potrivit auspiciilor dimineţii, mistuia norii cei

---

[1] E rochia asta trandafirie!

[2] Şi domnişoara Lucy e cochetă cât zece pariziene [...]. Aţi mai văzut o asemenea englezoaică? Priviţi ce pălărie, ce mănuşi, ce pantofiori!

[3] — Curaj! ca să-ţi spun drept nu sunt supărat. Poate chiar îmi pare bine că te-ai făcut aşa frumoasă pentru mica mea sărbătoare! — Dar rochia mea nu-i frumoasă, domnule – e doar curată. — Îmi place curăţenia.

întunecoşi îndată ce-i pândeau discul.

Şi acum eram deja în câmpie, în mijlocul a ceea ce s-ar fi putut numi *les bois et les petits santiers*[1]. Aceste păduri şi aceste poteci o lună mai târziu n-ar mai fi putut să ne ofere decât un loc de recreaţie prăfuit şi îndoielnic. Acum însă, în verdeaţa şi prospeţimea matinală a lunii mai arătau cât se poate de îmbietoare.

Am ajuns la un izvor în jurul căruia, după gustul predominant la Labasseeour, se plantaseră în cerc nişte tei. Aici ne ordona o oprire, pe panta înverzită care înconjura izvorul, ne spuse să ne aşezăm în largul nostru, şi *Monsieur* luă el însuşi loc în mijloc, permiţându-ne să ne strângem în jurul său. Cele dintre noi care mai mult îl simpatizau decât se temeau de el se aşezară mai aproape – şi acestea erau mai ales cele mici. Cele la care teama învingea simpatia se ţineau mai la o parte, iar cele la care prea multă afecţiune împrumutase chiar rămăşiţelor fricii un gust mai aparte, mai plăcut, rămaseră cel mai departe de dânsul.

El începu să ne spună o poveste. Ştia să povestească deosebit de frumos, cu o dicţiune de felul celei pe care o îndrăgesc copiii şi pe care se străduiesc s-o dobândească oamenii cei mai învăţaţi, un fel de a vorbi simplu în forţa lui elocventă şi elocvent şi convingător în simplitatea lui. Erau lucruri frumoase de tot în povestirea lui, nuanţe de simţire atrăgătoare şi subtilităţi de descriere care, pe măsură ce-l ascultam, mi se întipăreau în minte şi nici nu mi s-au mai şters de atunci. Zugrăvea o scenă în amurg – o mai ţin minte şi acum – şi era o scenă cum n-am întâlnit nici sub penelurile artiştilor.

Am mai spus că, în ce mă priveşte, nu aveam uşurinţa de a improviza, şi poate că tocmai lipsa asta a mea mă făcea să admir cu atât mai mult pe cel care o stăpânea ca un maestru. *Monsieur* Emanuel nu era dintre cei care scriu cărţi, însă l-am auzit risipind adesea, cu o uşurinţă

[1] Pădurea şi cărăruile sale.

inconştientă, neglijentă, o asemenea bogăţie spirituală cum rareori întâlneşti în cărţi. La drept vorbind, mintea lui constituia biblioteca mea şi ori de câte ori mi se oferea deschisă eu pătrundeam într-un regat al fericirii. Din punct de vedere intelectual am mai spus că eram nedesăvârşită, şi citeam prea puţin. Puţine erau volumele tipărite care să nu mă obosească, a căror lectură să nu mă amorţească şi să nu-mi provoace durere de cap – însă volumele gândului său erau un balsam pentru ochii spiritului meu. Aplecându-mă asupra cuprinsului lor, vederea mea lăuntrică devenea mai limpede şi mai puternică,

Mă gândeam deseori ce bucurie ar fi fost pentru cineva, care să ţină la el mai mult decât se preţuia el însuşi, să strângă şi să păstreze aceşti pumni de praf de aur pe care el îi arunca în toate direcţiile cu atâta superbă nepăsare.

Când îşi termină povestirea, se apropie de locul unde ne aşezasem, deoparte, eu şi cu Ginerva. În felul, obişnuit lui, de a cere părerea (căci n-avea răbdare să aştepte până când această părere îi era comunicată de la sine) întrebă:

— V-a interesat?

Potrivit felului meu de a fi obişnuit, i-am răspuns simplu:

— Da.

— A fost bine cum am povestit?

— Foarte bine.

— Şi totuşi n-aş putea să scriu lucrurile astea, spuse el.

— De ce nu, *Monsieur*?

— Urăsc munca, mecanică, automată, detest să stau încovoiat şi nemişcat, însă aş putea s-o dictez cu plăcere unui discipol care s-ar potrivi cu mine. *Mademoiselle* Lucy, de exemplu, n-ar vrea să scrie asta la dictarea mea dacă i-aş cere-o?

— *Monsieur* ar fi prea grăbit pentru mine, m-ar zori

prea mult şi s-ar înfuria dacă pana mea n-ar putea să ţină pasul cu vorbele sale.

— Încearcă totuşi într-o zi, să vedem cât de monstru pot să fiu în anumite împrejurări. Însă acum, chiar nu e vorba de dictare, am de gând să te fac folositoare în alt fel. Vezi ferma aceea de acolo?

— Aceea înconjurată de pomi? Da.

— Acolo vom lua micul dejun şi în timp ce buna fermieră ne va pregăti cafeaua cu lapte într-un ceaun mare, dumneata şi alte cinci dintre dumneavoastră pe care am să le aleg eu, veţi unge cu unt vreo cincizeci de felii de pâine prăjită.

Aşezându-şi mica trupă din nou în şir de câte două, ne dirijă direct spre ferma care, văzându-ne de departe atât de bătăioase, capitulă de îndată fără condiţii.

După ce ni se dădură la îndemână cuţite şi farfurii curate, precum şi destul unt proaspăt, jumătate de duzină dintre noi, alese de profesorul nostru, ne aşternurăm pe lucru sub supravegherea lui, spre a pregăti micul dejun. Aveam un coş întreg cu felii de pâine prăjită – provizii pe care brutarul fusese instruit să le procure în aşteptarea sosirii noastre. Cafeaua şi ciocolata ne aşteptau dinainte calde, smântână şi ouă proaspete se mai adăugară acestor alimente sănătoase, şi *Monsieur* Emanuel, totdeauna generos, ar mai fi vrut să adauge şi o comandă importantă de *jambon* şi c*onfitures*[1] pe lângă acestea, dacă unele dintre noi, care se temeau probabil pentru bunul nostru renume, nu ar fi insistat că aşa ceva ar însemna doar o risipă nejustificată. El ne ironiză pentru asemenea scrupule, calificându-ne drept *des ménajères avares*[2]*,* însă noi l-am lăsat să vorbească şi am pregătit masa cum am crezut noi de cuviinţă.

Cât de simpatic se înfăţişa el, acolo, în picioare în faţa căminului din bucătăria fermei privindu-ne cum ne

[1] Şuncă (şi) dulceaţă.
[2] Nişte gospodine zgârcite.

aferam cu masa! Era un om pe care-l făcea fericit să asiste la fericirea altora, îi plăcea să vadă mişcare, animaţie, abundenţă şi bună dispoziţie în jurul lui. L-am întrebat unde avea de gând să se aşeze la masă. Ne răspunse că ştiam foarte bine că el era doar sclavul nostru şi noi eram tiranele lui şi că n-ar fi îndrăznit nici măcar să-şi aleagă un scaun fără consimţământul nostru, astfel că l-am instalat în scaunul cel mare al fermierului din capul mesei lungi-lungi şi l-am făcut să stea acolo nemişcat.

Reuşea să ne fie foarte drag, în pofida pasiunilor şi izbucnirilor lui furtunoase, atunci când îl vedeam cât poate să fie de docil şi blând uneori, ca acum. La drept vorbind, în cele mai rele cazuri doar nervii lui erau cei care îşi ieşeau astfel din sărite şi nu s-ar fi putut spune că ar fi avut o fire răutăcioasă. Dacă îl alintam, îl înţelegeam, ne purtam frumos cu el, era blând ca un mieluşel, nu era în stare să facă rău unei muşte. Numai pentru nişte fărpturi foarte proaste, răutăcioase, lipsite de puterea simpatiei ar fi putut fi el în oarecare măsură primejdios.

Atent întotdeauna cu îndatoririle sale religioase, el o delegă pe cea mai mică dintre elevele prezente să spună o rugăciune înainte de a ne aşeza la masă, făcându-şi el însuşi cruce la fel de pios ca o femeie. Nu-l mai văzusem rugându-se înainte de asta, şi nici făcându-şi astfel o cruce. O făcu cu toată simplitatea şi cu atâta copilărească credinţă încât nu mă putui stăpâni să nu surâd înduioşată privindu-l. Ochii lui întâlniră zâmbetul meu. Îşi întinse doar, cu blândeţe, mâna spre mine, spunând:

— *Donnez-moi la main!*[1] Văd că adorăm amândoi acelaşi Dumnezeu şi cu aceeaşi credinţă. Numai confesiunea ne deosebeşte.

Cei mai mulţi dintre profesori, colegii domnului Emanuel, erau liber cugetători emancipaţi, necredincioşi, atei, şi mulţi dintre ei oameni a căror viaţă particulară n-

[1] Dă-mi mâna dumitale!

ar fi fost în stare să scape criticilor la o privire mai atentă. El însă era mai aproape de făptura unui cavaler din vremurile de demult, credincios în felul lui şi nepătat în firea lui. Copilăria nevinovată, tinereţea lipsită de experienţă erau în deplină siguranţă alături de el. Avea pasiuni vii, simţăminte puternice, însă onoarea sa nepătată şi pietatea lui naivă erau vrăji puternice în stare să facă faţă oricăror ameninţări.

Micul dejun a fost în ziua aceea o adevărată sărbătoare a veseliei, şi veselia noastră de atunci n-a fost deloc o simplă dezlănţuire de vorbe fără căpătâi. *Monsieur* Paul deschidea, conducea, supraveghea şi însufleţea discuţiile, felul său de a fi spontan, vioi, se revărsa limpede şi fără niciun nor asupra tuturora. Înconjurat cum era numai de femei şi de copii nu era nimeni care să-l contrazică sau contrarieze, putea deci să se lase în voie şi această voie îi era plină de bună dispoziţie.

Când terminarăm masa, toate au primit învoire să zburde şi să se distreze cum ştiau mai bine pe pajiştea din jur. Câteva rămaseră să o ajute pe nevasta fermierului să strângă şi să spele vasele. *Monsieur* Paul mă chemă să ies afară şi să stau alături de dânsul la umbra unui pom – de unde putea să le vadă pe toate celelalte jucându-se ca nişte copii pe pajiştea verde – şi-mi ceru să-i citesc ceva în vreme ce el avea să-şi fumeze ţigara. El se aşeză pe o bancă rustică, iar eu la rădăcina copacului. În vreme ce-i citeam (era o carte clasică – un Corneille – o piesă care mie nu-mi plăcea, dar pe care el o îndrăgea găsind în ea unele frumuseţi pe care eu nu reuşeam să le descopăr), el asculta cu o linişte şi o pace cu atât mai impresionante dacă îi cunoşteai impetuozitatea nestăpânită a firii sale. Fericirea cea mai deplină îi calmase acum ochii albaştri şi-i netezise fruntea largă. Şi eu, eu însămi eram fericită – fericită de ziua aceasta frumoasă, fericită de prezenţa lui, fericită de bunătatea lui.

Mă întrebă curând dacă n-aş fi preferat mai degrabă să mă duc să alerg cu tovarăşele mele decât să stau aici, lângă el? Spusei că nu, mă simţeam mulţumită să fiu acolo unde era şi dânsul. Mă întrebă mai departe dacă, în ipoteza că i-aş fi fost soră, mi-ar fi făcut plăcere să stau alături de un frate aşa cum era el. Îmi închipuiam că mi-ar fi făcut plăcere, îi spusei – şi eram sinceră. Mă mai întrebă atunci dacă, în cazul că el ar pleca din Villette şi s-ar îndrepta undeva, departe de tot, mie mi-ar părea rău, şi eu îl lăsai pe Corneille să-mi cadă din mâini, şi nu-i mai răspunsei nimic.

— *Petite soeur*[1], spuse el, câtă vreme ţi-ai mai aduce aminte de mine dacă ar fi să ne despărţim?

— Asta, *Monsieur,* n-aş putea să-ţi spun, pentru că nu ştiu cât de mult are să treacă înainte de a înceta să-mi mai aduc aminte de oricare din lucrurile pământeşti.

— Dacă ar fi ca eu să plec undeva peste mări – pentru un timp – doi-trei-cinci ani, m-ai primi oare cu bucurie la întoarcere?

— *Monsieur,* dar eu cum aş putea trăi în toată vremea asta?

— *Pourtant*, *j'ai été pour vous bien dur, bien exigeant*[2].

Mi-am ascuns faţa cu cartea, căci îmi era scăldată în lacrimi. L-am întrebat de ce vorbea astfel şi el îmi răspunse că n-avea să-mi mai vorbească în felul acesta şi mă mângâie cu vorbele cele mai voioase. Cu toate acestea, blândeţea cu care se purtă cu mine toată ziua apoi făcea să mi se strângă inima. Era prea bun. Era ceva care mă apăsa. Aş fi vrut mai degrabă să se arate aspru, capricios şi mânios cum îi era obiceiul.

Când soarele ajunse în ceasul fierbinte al amiezii –, căci ziua se dovedi a fi aşa cum ne aşteptasem, călduroasă ca în iunie – păstorul nostru îşi strânse oiţele de pe pajişte şi purcese să ne îndrume, cu blândeţe, spre casă. Însă

[1] Surioară.
[2] Totuşi am fost foarte aspru cu dumneata, foarte pretenţios.

aveam de mers o leghe întreagă, atât de departe era de Villette ferma unde ne bucurasem de acel frumos mic dejun. Copiii, mai ales, erau obosiţi de joacă, şi curajul celor mai multe dintre noi şovăia acum la gândul acestui drum îndelungat pe şoseaua pietruită aspru, orbitoare în bătaia soarelui, plină de praf. Starea aceasta de spirit a noastră fusese însă prevăzută şi se luaseră dinainte măsuri. Chiar la ieşirea din curtea fermei am întâlnit două trăsuri spaţioase sosite să ne întâmpine – vehicule încăpătoare aşa cum se folosesc de obicei pentru şcolile care ies la iarbă verde, şi în ele, cu o bună gospodărire, se găsi loc pentru fiecare din noi, şi peste încă o oră *Monsieur* Paul se achită de răspunderea sa depunându-ne în cele mai bune condiţii în *rue Fossette.* Fusese o zi încântătoare. Ar fi fost desăvârşită dacă n-ar fi existat adierea de melancolie care-i întunecase o clipă lumina însorită.

Această pală de întunecime reveni în aceeaşi seară.

Cam pe la apusul soarelui îl văzui pe *Monsieur* Emanuel ieşind pe uşa din faţă a pensionului însoţind-o pe *Madame* Beck. Se plimbară pe aleea din centrul grădinii aproape o oră, discutând cu gravitate. El – părând serios de tot, ea – cu un aer uimit, rugător, ca şi cum s-ar fi străduit să-l convingă să renunţe la ceva.

Mă întrebam despre ce discutau atât de preocupaţi. Când *Madame* Beck reintră în casă odată cu căderea serii lăsându-şi ruda, pe *Monsieur* Paul, în grădină, mi-am spus:

„Astăzi dimineaţă mi-a spus că sunt o *petite soeur* pentru el. Dacă el mi-ar fi cu adevărat frate, cât aş vrea să mă îndrept acum spre el şi să-l întreb ce-l apasă astfel. Iată-l cum s-a sprijinit de trunchiul copacului acela, cu braţele încrucişate şi cu fruntea plecată. Ştiu bine că are nevoie de o mângâiere, *Madame* nu-i poate oferi aşa ceva, ea nu poate decât să-l certe. Ce-ar fi dacă…”

Tresărind deodată din îngândurarea sa, într-o

descărcare de energie, *Monsieur* Paul purcese, cu pasul larg şi grăbit, către casă. Uşile sălii pătrate de trecere erau încă deschise, mă gândeam că avea probabil de gând să ude portocalii din glastrele cele mari, cum îi era obiceiul, ajuns însă aproape de clădirea şcolii o coti brusc şi se îndreptă spre boltă şi spre sălile de curs cu uşile lor de sticlă. Eu mă aflam în sala de clasa întâi, de acolo îl urmărisem cu privirile, însă îmi lipsi deodată curajul să-l aştept aici. Se întorsese pe călcâie atât de brusc, păşea acum atât de precipitat, avea o înfăţişare atât de stranie, încât fiinţa cea laşă care eram eu păli, se trase înfricoşată înapoi şi, fără să mai aştept sau să dau ascultare glasului raţiunii, auzind cum foşnesc tufişurile şi cum pietrişul aleii scrâşneşte sub paşii lui – am fugit cuprinsă de panică.

Nici nu m-am oprit până când nu-mi găsii ascunziş în oratoriul acum pustiu. Ascultând acolo, cu inima bătându-mi în urechi şi cuprinsă de o spaimă nelămurită, nejustificată prin nimic, îl auzeam cum trece cu paşi nerăbdători prin toate sălile de clasă pe rând, trântind nervos uşile. Îl auzii pătrunzând în refectoriu, unde se desfăşura, în obişnuita atmosferă de apăsare, aşa numita *lecture pieuse,* îl auzii pronunţând aceste cuvinte:

— Où est Mademoiselle Lucie?[1]

Şi tocmai când, luându-mi inima în dinţi, mă pregăteam să ies din ascunzătoare şi să fac ceea ce la urma urmelor dorisem de la început să fac – adică să-i ies înainte— vocea sârmoasă a domnişoarei St. Pierre îi răspunse onctuoasă şi falsă: *Elle est au lit*[2]. Şi el trecu mai departe, cu pasul plin de nervozitate al cuiva contrariat în aşteptările sale, pe coridor. Acolo *Madame* Beck îl întâlni, îl capturâ, îl împresură, îl duse până la uşa dinspre stradă şi îl expedie din clădirea şcolii.

Când uşa aceea dinspre stradă se închise, o uimire buimacă, neaşteptată, faţă de tot ceea ce fusese absurd

[1] Unde e domnişoara Lucie?
[2] S-a dus la culcare.

în comportarea mea mă izbi deodată ca o măciucă. Simţisem de la început că pe mine anume mă căutase, de mine avea nevoie, mă căutase – şi oare nu dorisem şi eu să-l văd? Ce mă ţinuse atunci departe de el? Ce mă împinsese astfel la o parte, ca el să nu mă poată ajunge? Avea să-mi spună ceva, avea de gând să-mi spună un lucru anume, urechea mă durea de încordată ce-mi fusese să-i aud cuvintele şi totuşi eu însămi făcusem cu neputinţă această confidenţă. Jinduisem să-l ascult şi să-l mângâi, cât nu nădăjduisem nici în visurile mele că aş fi putut-o face vreodată – dar de îndată ce mi se oferise prilejul s-o fac, îi fugisem din faţă, de parcă m-aş fi socotit nevrednică de asta.

Foarte bine, acum inconsecvenţa mea prostească îşi găsise răsplata. În locul mângâierii, a mulţumirii sigure pe care le-aş fi putut câştiga dacă mi-aş fi învins panica aceea fără rost şi aş fi rămas locului câteva clipe încă — aveam în faţă îndoiala, un gol întunecos, nesiguranţa temută.

Am luat cu mine această răsplată pe care mi-o câştigasem singură şi mi-am petrecut noaptea trecându-mi iarăşi şi iarăşi aceste îndoieli chinuitoare prin minte.

34.
MALEVOLA

JOI DUPĂ-AMIAZĂ, *MADAME* BECK mă chemă în iatacul ei şi mă întrebă dacă aveam vreo treabă anumită care să mă împiedice să-i fac în oraş unele comisioane în nişte prăvălii.

Pentru că nu, aveam nimic de făcut m-am pus la dispoziţia ei şi ea îmi încredinţă pe dată o listă de sculuri de lână, mătăsuri, aţe de brodat şi aşa mai departe, de care era nevoie pentru lucrul de mână al elevelor şi, după ce mă echipai aşa cum se potrivea cu ameninţările unei zile posomorâte şi noroase, trăgeam tocmai zăvorul uşii celei mari dinspre stradă pregătindu-mă să plec după aceste treburi, când *Madame* îşi făcu auzit glasul chemându-mă din nou alături de ea, în sufragerie.

— Pardon, dom'şoara Lucie! strigă ea, cu graba aparentă pe care i-ar fi dictat-o un gând abia atunci în ultima clipă amintit. Mi-am adus tocmai aminte de încă un drum pe care vreau să te rog să-l faci, dacă bunătatea dumitale firească nu se socoteşte şi aşa prea încărcată cu treburile mele.

Bineînţeles, m-am grăbit s-o asigur că dimpotrivă, şi *Madame,* dând fuga până în salonul cel mic, aduse de acolo un coşuleţ frumuşel, umplut cu fructe de seră, trandafirii, desăvârşite şi ispititoare, odihnindu-se printre frunze verzi, întunecate, ca de ceară şi de stele palid gălbui ale nu mai ştiu cărei plante exotice.

— Iată, spuse ea, nu e deloc greu şi nu-ţi va face de

ruşine toaleta asta atât de drăgălaşă. Nu s-ar putea spune că ar fi vreun amănunt prea casnic, ca pentru o slujnică. Fă-mi favoarea şi lasă coşuleţul acesta acasă la *Madame* Walravens, împreună cu urările mele pentru aniversarea ei. Locuieşte jos în oraşul vechi, pe *rue des Mages* numărul 3. Mi-e teamă că drumul până acolo are să ţi se pară cam lung, însă ai toată după-amiaza înaintea dumitale, aşa că nu te grăbi. Dacă nu vei fi îndărăt la vreme pentru cină am să las vorbă să ţi se păstreze porţia dumitale, sau mama Goton, care te favorizează şi aşa, are să-ţi pregătească bucuroasă ceva deosebit, să-ţi facă plăcere. N-ai să fii în niciun caz uitată, buna mea dom'şoară. Şi, o! te mai rog: insistă te rog s-o vezi personal pe *Madame* Walravens şi să-i dai coşuleţul în mână, ca să nu se facă vreo greşeală, căci e o femeie cât se poate de pretenţioasă. *Adieu! Au revoir!*[1]

Am pornit la drum. Comisioanele la magazine mi-au luat ceva vreme, alegerea şi potrivirea mătăsurilor şi scularilor fiind întotdeauna o treabă delicată, însă în cele din urmă am reuşit să ajung la capătul listei. Broderiile pentru papuci, panglicile pentru clopoţel, toate celelalte fură alese – încheietorile şi ornamentele pentru pungi fură de asemenea asigurate, pe scurt, puteam acum să consider încheiate toate aceste fleacuri plicticoase, şi nu-mi mai rămânea să mă ocup decât de fructele şi felicitările respective.

Pot spune că eram mai degrabă încântată de perspectiva unei plimbări mai lungi, departe în vechea şi posomorâta *Basse Ville,* şi îmi plăcea cu atât mai mult cu cât cerul de seară cobora peste oraş într-o masă negricioasă, metalică, înfierbântată pe margini şi înfierbântându-se treptat spre un roşu apăsător.

De vântul prea puternic mă tem, pentru că o furtună mă obligă la desfăşurarea de forţe şi la promptitudinea de acţiune pe care n-o accept niciodată decât cu greutate şi

[1] Adio! La revedere!

efort. Însă o ploaie mohorâtă, ninsoarea deasă sau revărsarea neagră a ploii de vară nu-ţi cer altceva decât resemnare – doar să-ţi laşi cu linişte hainele şi făptura să-ţi fie scăldate. În schimb, îţi deschide deodată în faţă o perspectivă de limpezime şi puritate, îţi croieşte o cale largă pe străzile pustii, grandioase deodată, îţi încremeneşte un oraş întreg parcă sub o vrajă orientală, transformă Villette într-un Tadmor. N-au decât să se dezlănţuie atunci ploile mari, şi potopul să se reverse – doar că înainte de asta trebuia să scap de coşuleţul cu fructe.

Un ceas neştiut dintr-un turn necunoscut (cel de la biserica Sfântul Ioan Botezătorul era prea departe să se mai poată face auzit) bătea al treilea sfert după ceasurile cinci, când ajunsei la strada şi la casa a cărei adresă mi-o dăduse *Madame* Beck. Nu era de fapt câtuşi de puţin o stradă, părea mai degrabă o parte dintr-o mică piaţă, era liniştită, iarba creştea printre lespezile largi, cenuşii ale caldarâmului, casele erau mari şi păreau foarte bătrâne – în spatele lor se arătau forme nedesluşite ce puteau fi ale unor copaci, ceea ce însemna că vor fi fost grădini în spate, acolo. Vechimea domnea în această parte a oraşului, treburile şi agitaţia afacerilor erau izgonite de aici. Oameni bogaţi stăpâniseră cartierul pe vremuri şi odinioară măreţia îşi lăsase pecetea asupra a tot ce mai dăinuia aici. Biserica aceasta, ale cărei turnuri întunecoase, pe jumătate căzute în ruină, priveau către piaţă, era o venerabilă şi pe vremuri opulentă raclă a regilor magi. Însă avuţia şi măreţia îşi ridicaseră de demult însemnele şi plecaseră de aici, părăsind aceste cuiburi, poate pentru a adăposti Sărăcia o vreme, sau poate pentru a rămâne reci şi pustii, putregăind neocupate de nimeni de-a lungul iernilor lungi.

Pe când traversam această piaţă pustie, pe ale cărei lespezi se înnegreau acum încet picături de ploaie mari aproape cât monedele de cinci franci, nu vedeam în jur,

pe toată întinderea ei, niciun semn sau dovadă a vieţii, decât silueta unui preot bătrân, infirm, care trecea, încovoiat şi proptit în toiagul său – însăşi întruchiparea bătrâneţii şi ruinei.

Ieşise chiar din casa spre care mă îndreptam eu. Când eu mă oprii în faţa uşii care se închisese tocmai în urma lui şi sunai clopoţelul acolo, el se întoarse să-mi arunce o privire... şi-şi lăsă privirea să întârzie mai mult asupră-mi. Poate că mă socotea – aşa cum eram, cu coşuleţul cu fructe în mână şi lipsită de demnitate cum eram prin vârsta mea nematură, o făptură nepotrivită într-un asemenea loc şi într-o asemenea scenă. Eu, însămi ştiu că dacă vreo slujnică tânără cu obrajii roşii mi-ar fi deschis uşa casei, aş fi găsit că o asemenea fiinţă ar fi fost prea puţin potrivită pentru o astfel de casă. Însă atunci când mă văzui în faţa unei femei foarte bătrâne, învestmântată în costumul străvechi ţărănesc de prin partea locului, cu o scufie pe cât de urâtă pe atât de costisitoare, cu panglici lungi de dantelă lucrată de mână şi o fustă şi o jachetă de stambă, cu saboţi mai curând semănând cu nişte bărci decât cu încălţări obişnuite – totul mi se păru cum se cuvine şi liniştitor într-o asemenea atmosferă.

Expresia feţei nu-i era însă la fel de liniştitoare pe cât îi era îmbrăcămintea, ceva mai răutăcios rareori mi-a fost dat să văd. Aproape că nu-mi răspunse la întrebarea mea despre *Madame* Walravens şi cred chiar că mi-ar fi smuls de-a dreptul coşuleţul cu fructe din mână dacă bătrânul preot, care se întorsese cu paşi şovăielnici, n-ar fi oprit-o şi nu şi-ar fi plecat el însuşi urechea la mesajul cu care fusesem însărcinată.

Surzenia, care părea să-i fie desăvârşită, îmi arătă că-mi va fi greu să-l fac să înţeleagă că trebuia s-o văd pe *Madame* Walravens în persoană, pentru a-i încredinţa coşuleţul cu daruri în propriile ei mâini. În cele din urmă înţelese totuşi că acestea erau instrucţiunile ce-mi

fuseseră date şi că datoria mea era să le aduc la îndeplinire. Adresându-se atunci bătrânei, nu în franceză, ci în limba străveche a Labassecourului, o convinse până la urmă să-mi îngăduie să trec pragul prea puţin ospitalier al casei şi, el însuşi însoţindu-mă în sus pe trepte. Am fost introdusă într-un fel de salon şi lăsată acolo singură.

Camera era încăpătoare, cu un tavan frumos, străvechi, şi ferestre acoperite de vitralii aproape ca într-o biserică. Domnea însă aici un aer apăsător şi trist, şi, umbrită încă de furtuna care se apropia afară, încăperea părea parcă şi mai apăsătoare. Din ea răspundea spre interiorul casei o încăpere mai mică unde singura fereastră, adâncită în pereţii groşi, era oblonită, iar prin întunecimea deasă nu se distingeau decât prea puţine mobile. Aceste puţine contururi mă căzneam să le desluşesc ca să-mi treacă vremea, şi mai ales eram atrasă de o anume pictură pe perete.

Curând pictura aceasta păru să se arate mai limpede. Spre uimirea mea, se clătină parcă, se adânci în zid şi apoi se risipi – dispariţia ei lăsă loc unei deschizături arcate care părea să ducă spre un coridor boltit, cu o scară întortocheată, stranie, nefirească. Atât coridorul, cât şi scara aceasta erau de piatră, pe care o bănuiam rece ca gheaţa, erau fără covor şi nezugrăvite. Şi, coborând pe aceste trepte, se auzea zgomotul regulat al unui toiag. Curând, pe trepte se alungi o umbră şi în cele din urmă această umbră căpătă substanţă.

Dar era oare cu adevărat ceva real, material, apariţia aceasta care se apropia de mine, forma aceasta care închidea în parte deschizătura din perete?

Se apropia şi începui s-o desluşesc mai bine. Începeam acum să înţeleg unde mă aflu. Intr-adevăr, piaţa aceasta veche îşi merita numele regilor magi – şi cu adevărat cele trei turnuri care o dominau îşi puteau lua ca sfinţi protectori pe aceşti trei înţelepţi mistici ai unor vremuri şi arte moarte şi întunecate. O vrajă îngheţată domnea aici,

un farmec îmi deschisese porţile spre o ţară a zânelor – încăperea aceea ca o chilie, pictura dispărând din perete, coridorul şi bolta, şi scara de piatră – toate parcă desprinse dintr-o poveste cu zâne. Mai distinct decât toate aceste amănunte ale decorului se înfăţişa acum personajul principal – Cunegonda, vrăjitoarea! Malevola, zâna cea rea! Cum se înfăţişa ea oare?

Putea să aibă mai puţin de un metru înălţime, însă formă nu avea. Mâinile-i osoase se odihneau una peste alta şi se încleştau de măciulia de aur a unui toiag care părea bagheta de ivoriu a unui vrăjitor. Faţa îi era mare, aşezată nu pe umeri, ci peste piept, părea să nu aibă gât deloc. În trăsăturile ei erau o sută de ani şi poate mai mulţi încă în ochii ei – ochii ei răi, neprietenoşi, cu sprâncene groase, cenuşii deasupra şi împrejmuiţi de pleoape livide. Cu câtă severitate mă ţintuiau acum, cu o nemulţumire posomorâtă!

Făptura aceasta purta o mantie de brocard, în culori albastre vii, depline, asemenea florii de genţiană şi acoperită cu un voal de satin cu desene mari. Peste mantia aceasta era un şal costisitor, cu franjuri splendide şi atât de larg pentru ea încât franjurile acestea multicolore îi atârnau pe jos. Însă lucrul cel mai viu în ea erau juvaierele: avea cercei lungi, limpezi, scânteind cu luciri care nu puteau fi înşelătoare sau de pietre false, avea pe degetele-i de schelet inele cu noduri mari de aur şi pietre preţioase – purpurii, verzi şi roşii ca sângele. Cocoşată, pitică, încovoiată de vârstă, era împodobită ca o regină barbară.

— *Que me voulez-vous?*[1] spuse, răguşită, cu glasul însuşi al bătrâneţii, bărbăteşti nu femeieşti – şi, cu adevărat, o barbă argintie i se vădea ţepoasă pe bărbie.

I-am încredinţat coşuleţul şi mesajul cu care fusesem însărcinată.

— Asta e tot? mă întrebă.

[1] Ce vrei de la mine?

— Asta e tot, spusei.

— Chiar că a şi meritat osteneala, îmi răspunse. Întoarce-te la *Madame* Beck şi spune-i că pot să-mi cumpăr şi singură fructe când am chef de ele, *et quant à ses félicitations, je m'en moque*[1]. Şi această curtenitoare doamnă îmi întoarse spatele.

În clipa în care se întorsese cu spatele la mine, tunetul izbucni deodată şi, un fulger năpădi pe neaşteptate o clipă salonul şi budoarul. Povestea aceasta vrăjitorească părea să se desfăşoare cu toate amănuntele şi acompaniamentul prescris al elementelor naturii. Călătoarea care eram eu, rătăcită în castelul vrăjit, auzea mugind afară furtuna trezită de farmecele rele.

Ce puteam, după toate acestea, să mai gândesc despre *Madame* Beck? Avea cunoştinţe tare ciudate. Îşi trimitea mesajele şi darurile spre idoli tare ciudaţi şi foarte neprielnice păreau să fie manifestările acestui idol astfel adorat. Întunecoasa făptură, asemenea unei Sidonii tremurătoare şi murmurătoare ca o întruchipare a paraliziei, bocănind cu toiagul ei de ivoriu pe pardoseala de mozaic, se pierdu în umbră.

Ploaia se revărsa în torente, norii coborâseră întunecoşi. Roşietici până de curând, acum, cu toată întunecimea, se făcuseră palizi ca moartea, parcă înspăimântaţi. Deşi mă lăudasem mereu că nu mă tem de ploaie, nu-mi surâdea deloc gândul că trebuia să ies acum în valurile acestea torenţiale. Fulgerele se urmau unul altuia sălbatice, tunetul şi trăsnetele bubuiau aproape deasupra capului, furtuna se dezlănţuise chiar deasupra oraşului, părea să se arunce de-a dreptul deasupra noastră, fulgere răsfirate, piezişe sfâşiau pânza torentului, zigzaguri roşietice se înscriau parcă cu fierul roşu pe cerul întunecat şi cerul greu şi negru părea să se prăbuşească strivindu-ne.

Părăsind salonul neospitalier al doamnei Walravens am

[1] Şi cât despre firitiselile ei, nu mai pot eu de ele.

purces să cobor pe treptele îngheţate şi, la ieşirea spre stradă am găsit o bancă, unde m-am aşezat să aştept o clipă. O umbră alunecă prin galeria de deasupra – era preotul cel bătrân.

— Domnişoară, n-ar trebui să stai aici, spuse el. Binefăcătorului nostru nu i-ar place să ştie că o străină a fost astfel tratată în casa lui.

Şi mă rugă cu atâta insistenţă să mă reîntorc în salon încât nu aş fi putut să nu mă supun fără riscul de a fi necuviincioasă. Încăperea mai mică din vecinătatea salonului era mai bine mobilată şi mai ospitalieră decât cea mare – şi într-acolo mă conduse el. Dând în lături numai în parte oblonul de la fereastră, dezvălui o încăpere semănând mai mult cu un oratoriu decât cu un budoar, un iatac foarte solemn care părea să fie o încăpere mai curând dedicată relicvelor şi amintirilor decât vieţii de toate zilele.

Bunul părinte se aşeză, ca şi cum ar fi arătat că vrea să-mi ţină tovărăşie, însă, în loc de a intra în conversaţie cu mine, scoase o carte, îşi ţintui ochii asupra filelor ei şi începu să-şi mişte buzele în şoaptă – murmurând ceva care părea să fie o rugăciune sau o litanie. Lumina gălbuie a furtunii răsfrângându-se pe cerul întunecat îi aurea stins ţeasta chelă, silueta îi rămăsese în umbră – în umbra adâncă şi purpurie. Sta nemişcat asemenea unei sculpturi. Părea să mă fi uitat cu totul, adâncit în rugăciunile lui, nu-şi ridica ochii decât atunci când un trăsnet mai viu sau un bubuit mai ameninţător vorbea despre primejdia cu care ne înconjura furtuna, însă şi atunci, nu cu teamă îşi înălţa ochii, ci cu ceva care semăna cu o evlavie. Şi eu eram apăsată de furtuna aceasta, însă nefiind pradă spaimei, gândurile şi puterea de observaţie îmi erau libere să-l urmărească.

Ca să spun drept, începuse să mă bata gândul că acest preot bătrân semăna cu părintele Silas în faţa căruia îngenuncheasem odată în biserica Beguinage-ului. Era

doar o impresie, căci nu-l văzusem pe bătrânul confesor decât în umbră şi doar din profil, totuşi mi se părea că desluşesc o asemănare, credeam de asemenea că-i recunosc glasul. Pe când îl priveam astfel, el arătă, ridicându-şi deodată ochii, că-mi simţise privirea. Mă întorsei atunci să mă uit în jur prin cameră – şi încăperea aceasta prezenta pentru mine un interes ciudat.

Alături de un crucifix straniu, sculptat în ivoriu vechi, îngălbenit de vreme, aşezat deasupra unui *prie-dieu* împodobit somptuos cu o carte legată şi un rozariu de eben — Se afla pictura ale cărei contururi nelămurite îmi atrăsese mai devreme privirile, tabloul acela care se mişca, se trăgea în lături şi lăsa drum liber fantomelor. Văzând-o atunci, nelămurit, crezusem că înfăţişa o Madonă. Acum, la o lumină mai clară, se arăta a fi portretul unei femei în vestminte de călugăriţă. Faţa, deşi nu frumoasă, îi era plăcută, palidă, tânără şi umbrită de deznădejdea unei suferinţe sau boli. Spun încă o dată că nu era frumoasă, nu părea să fie nici măcar o femeie cultivată. Ceea ce o făcea plăcută era drăgălăşenia unei constituţii slabe, a unor patimi inerte, a unor obişnuinţe gata să primească totul fără împotrivire. Cu toate acestea, ochii îmi rămaseră aţintiţi îndelung pe acest portret şi nu mi-i puteam desprinde.

Bătrânul preot, care la început mi se păruse a fi surd şi infirm, arăta însă a-şi fi păstrat îndeajuns de bine facultăţile intelectuale. Aşa absorbit în cartea sa cum părea, fără a-şi fi ridicat măcar o dată capul sau, după cât mi se părea, fără să-şi întoarcă ochii spre mine, simţea totuşi spre ce-mi îndreptasem eu atenţia, şi cu vocea domoală, distinctă, lăsă să se audă aceste patru observaţii în legătură cu obiectul interesului meu:

— A fost iubită mult. S-a dăruit cu totul Domnului. A murit tânără. Mai este încă păstrată în amintire, mai e încă plânsă.

— De această bătrână doamnă, *Madame* Walravens?

am zis, gândindu-mă că aş fi putut desprinde în suferinţa de nelecuit a doliului explicaţia dispoziţiei ursuze şi deznădăjduite a acelei bătrâne.

Preotul clătină din cap cu un fel de surâs.

— Nu, nu, spuse, afecţiunea unei bătrâne doamne pentru copiii copiilor ei poate fi mare, şi suferinţa pentru pierderea lor poate fi vie. Însă numai iubitul şi logodnicul ei, căruia Soarta, Credinţa şi Moartea i-au negat de trei ori fericirea unei uniuni desăvârşite, numai el jeleşte ceea ce a pierdut, o plânge cum este plânsă şi acum Justine-Marie.

Credeam că înţeleg că preotul ar fi dorit să fie întrebat mai departe astfel că îl întrebai cine o pierduse şi încă o mai plângea acum pe „Justine-Marie”. Primii ca răspuns o mică povestire romantică, cu care se potrivea tocmai furtuna care începea să se potolească. Dar aş fi găsit-o mult mai impresionantă cu adevărat, dacă ar fi fost mai puţine sentimentalisme franţuzeşti, desprinse parcă din Rousseau şi mai puţine efecte literare, şi o mai sănătoasă neglijare a acestor umbre de literatură, însă bătrânul preot era fără îndoială un francez pursânge (şi mă convingeam treptat tot mai mult de asemănarea lui cu duhovnicul meu de demult) – şi era un vrednic fiu al bisericii romane. Odată, când ridică faţa şi mă privi cu coada ochiului, parcă lăsă să se vadă o subtilitate mai ascuţită decât aş fi crezut că poate să dăinuie într-o făptură uzată de trecerea a şaptezeci de ani. Cu toate acestea, cred sincer că era un om bun.

Eroul povestirii era un fost elev al lui de pe vremuri, pe care preotul îl numea acum binefăcătorul său şi care, se părea, o iubise pe această palidă Justine-Marie, fiica unor părinţi bogaţi, într-o vreme când propriile lui perspective lumeşti erau de natură să-i justifice aspiraţiile la mâna unei fete înstărite. Tatăl acestui fost elev al preotului, un bancher bogat, dăduse însă faliment şi murise, lăsând în urma lui datorii şi sărăcie. Fiului îi era deci interzis acum

să se mai gândească la Marie, mai ales că bătrâna vrăjitoare, marea doamnă pe care o văzusem mai devreme, doamna Walravens, se opunea căsătoriei cu toată violenţa unui temperament pe care infirmitatea îl făcea uneori să pară de-a dreptul demonic. Blânda Marie nu avea nici prefăcătorie pentru a minţi şi nici forţa de a se lupta pentru iubitul ei. Renunţă deci la primul ei iubit, însă, refuzând să-l accepte pe un al doilea cu o avere mai sigură, se retrase într-o mânăstire şi acolo muri, încă novice.

O suferinţă dăinuitoare îl cuprinse, se pare, pe cel cu inima credincioasă şi iubitoare şi dovada acestei iubiri şi a suferinţei pe care ea o născuse se arătase într-un chip care mă emoţionă până şi pe mine, ascultându-i acum povestea.

Câţiva ani după moartea lui Justine-Marie, şi familia ei căzuse în sărăcie, tatăl ei, un bijutier înstărit, dar care ocupase şi cu operaţiile la bursă, se amestecase în anumite tranzacţii care-i atrăseseră discreditul public şi mari pierderi financiare. Murise de inimă rea după aceste pierderi şi de ruşinea suferită. Bătrâna sa mamă, cocoşată, precum şi soţia îi rămăseseră fără un ban, şi ar fi murit şi ele în lipsuri, însă adoratorul pe vremuri dispreţuit, dar rămas credincios fiicei lor moarte, aflând de situaţia grea în care ajunseseră aceste doamne, alergase cu un rar devotament în ajutorul lor. Se răzbunase pe mândria lor insolentă cu cea mai pură caritate – adăpostindu-le, îngrijindu-le, devenind prietenul lor adevărat, aşa cum niciun fiu din sângele lor n-ar fi făcut-o mai bine. Mama fetei, care fusese o femeie cumsecade, murise binecuvântându-l. Ciudata bunică, o femeie lipsită de pietate, lipsită de iubire, o mizantroapă în adevăratul înţeles al cuvântului, mai trăia şi acum, ajutată în toate privinţele de acest om atât de însufleţit de spiritul sacrificiului. Ea, care fusese blestemul vieţii lui, care-i zădărnicise nădejdile, dăruindu-i în locul dragostei

şi fericirii conjugale doar o suferinţă îndelungă şi o singurătate fără bucurii, se vedea acum înconjurată de respectul pe care numai un fiu devotat l-ar fi putut arăta unei mame iubite. O adusese în casa aceasta, „şi – continuă preotul în vreme ce lacrimi adevărate îi năpădeau ochii – tot aici mă adăposteşte şi pe mine, fostul său preceptor, ca şi pe Agnes, o slujitoare îmbătrânită în familia tatălui său. Ştiu că-şi jertfeşte bunăstării noastre precum şi altor fapte de binefacere trei sferturi din veniturile sale, păstrându-şi doar o pătrime pentru a-şi asigura sieşi pâinea şi un trai din cele mai modeste. Aranjând lucrurile astfel şi-a făcut cu neputinţă orice căsătorie de acum încolo, s-a dedicat în întregime Domnului şi miresei sale, astăzi înger, tot atât de deplin ca şi cum ar fi un preot, ca mine de pildă”.

Preotul îşi ştergea lacrimile pronunţând aceste ultime cuvinte şi spunându-le îşi ridică o clipă ochii spre mine. Îi surprinsei privirea deşi şi-ar fi dorit-o furişă. Ceea ce desluşii atunci, o clipă doar, în ea, mă uimi.

Romano-catolicii sunt nişte făpturi stranii. Câte unul din ei – pe care nu l-ai văzut niciodată, care-ţi este la fel de necunoscut ca şi ultimul *inca* din Peru sau primul împărat al Chinei – ajunge să te cunoască pe tine şi cele mai ascunse griji ale tale, şi are temeiurile sale să-ţi spună ceva atunci când îţi închipuiai că vorbele pe care le schimbi cu el se urmau doar din impulsul momentului, şi îşi are planurile lui să te aducă de pildă într-un anume loc, într-o anume zi, în anume împrejurări, câtă vreme tu crezi, cu înţelegerea ta imperfectă, că totul e o simplă potrivire de împrejurări. Faptul că *Madame* Beck îşi adusese aminte dintr-o dată de mesajul şi darul său, folosirea mea ca naiv mesager către casa din piaţa regilor magi, felul în care bătrânul preot coborâse din întâmplare treptele de la intrare şi pornise să traverseze piaţa tocmai când ajunsesem eu, intervenţia lui în favoarea mea pe lângă slujnică în clipa când aceasta m-ar fi respins fără să

mă lase să pătrund în casă, reapariţia lui pe scară, felul în care mă condusese în această încăpere, portretul, povestirea pe care se oferise cu atâta grabă să mi-o spună – toate aceste mici întâmplări, luate aşa cum se produseseră una după alta, păreau fiecare independentă de cea care-i urmase: o înşiruire de mărgele pe o aţă. Însă petrecute astfel, sub privirea rapidă şi mai-adânc-înţelegătoare a ochilor săi iezuiţi, se potriveau de la sine într-un şirag de mătănii, întocmai ca rozariul de pe acel *prie-dieu* de lângă mine. Unde se afla punctul în care se legau toate laolaltă, unde era închizătoarea să lege totul într-un asemenea şirag monastic? Vedeam, simţeam că totul se leagă, însă nu eram încă în stare să văd unde sau să desluşesc chipul în care se îmbinau astfel.

Poate că îngândurarea în care căzusem în clipa aceea încercând să prind înţelesul i se păru lui cam stranie. Mi-o întrerupse cu vocea lui blândă:

— *Mademoiselle,* nădăjduiesc că nu trebuie să mergi prea departe prin străzile acestea inundate de ploaie?

— Mai mult de jumătate de leghe.

— Locuieşti atunci...?

— În *rue Fosselte.*

— Nu (şi aici se animă deodată) – nu cumva la pensionul condus de *Madame* Beck?

— Chiar acolo.

— *Donc* (şi aici îşi împreună mâinile), *donc vous devez connaître mon noble élève, mon Paul*?[1]

— *Monsieur* Paul Emanuel, profesorul nostru de literatură?

— El, şi nimeni altul.

Aici se lăsă o mică tăcere. Arcul care închidea, şiragul îmi devenise deodată concret sub degete, simţeam chiar cum îl apăs cu mâna gata să desfac înşiruirea detaliilor.

— Despre *Monsieur* Paul mi-aţi vorbit adineauri?

[1] Deci [...], deci trebuie să-l cunoşti pe nobilul meu elev, pe Paul al meu ?

întrebai îndată după aceea. El e cumva fostul dumneavoastră elev şi binefăcătorul doamnei Walravens?

— Da, şi al lui Agnes, bătrâna slujnică, şi mai mult decât atât (aici sublinie distinct cuvintele), el a fost şi este îndrăgostitul constant, veşnic, plin de credinţă al acelui înger astăzi în ceruri – Justine-Marie.

— Şi dumneavoastră, părinte, cine sunteţi dumneavoastră? continuai eu cu întrebările, şi deşi accentuasem întrebarea această din urmă era limpede că devenise aproape inutilă, eram de acum pregătită pentru răspunsul pe care aveam să-l primesc.

— Eu, fiica mea, sunt părintele Silas, acel nevrednic slujitor al sfintei biserici pe care l-ai onorat domnia-ta odinioară cu o nobilă şi emoţionantă mărturisire, arătându-i adâncul unei inimi şi taina cea mai lăuntrică a unei minţi pe care – ţi-o spun cu toată sinceritatea şi gravitatea – aş fi dorit mult s-o conduc către adevărata credinţă. Nu te-am pierdut dealtfel nici o singură zi din vedere şi nicio clipă n-am încetat să te urmăresc cu toată atenţia. Dacă ai trece sub oblăduirea bisericii romane, dacă te-ai lăsa modelată de înaltele-i precepte, dacă ai fi pătrunsă de sfintele sale dogme mântuitoare şi inspirată de zelul pe care numai ea poate să-l insufle – văd limpede care ţi-ar fi atunci adevărata măreţie spirituală, adevărata valoare morală şi îi invidiez din toată inima ereziei prada.

Ce-mi spunea acum mi se părea mai degrabă extravagant, mă şi vedeam în situaţia de a fi trecută sub oblăduirea cuiva, modelată, convertită, inspirată, însufleţită şi aşa mai departe. „Asta în niciun caz”, îmi spusei în sinea mea, însă îmi păstrai pentru mine protestul şi rămăsei mai departe tăcută.

— Presupun că *Monsieur* Paul nu locuieşte aici? întrebai apoi, urmându-mi gândul care mi se părea mai de interes decât nu ştiu ce vise despre o eventuală renegare.

— Nu, vine doar din când în când să mai adore o clipă chipul sfintei sale, să-şi facă confesiunile şi să-i aducă

omagiul său celei căreia îi spune mamă. Locuinţa sa constă de fapt doar din două camere, n-are nici servitori şi cu toate acestea nu-i îngăduie doamnei Walravens să-şi vândă acele splendide juvaiere cu care-ai văzut-o împodobită şi cu care se mândreşte copilăreşte, fiind podoabele tinereţei şi cele din urmă rămăşiţe din bogăţiile de odinioară ale bijutierului, fiul ei.

„Cât de adesea, murmurai eu pentru mine, părea acest domn Emanuel, omul acesta, să fie lipsit de mărinimie în fleacuri lipsite de importanţă, şi totuşi cât de mare este atunci când e vorba de lucruri cu adevărat însemnate”.

Recunosc însă că nu socoteam printre dovezile măreţiei sale nici faptul că nu-şi neglija confesiunile, nici felul în care-şi adora sfânta.

— Cât timp a trecut de când a murit doamna aceasta? întrebai, reîntorcându-mi privirile către Justine-Marie.

— Douăzeci de ani. Ea era puţin mai în vârstă decât *Monsieur* Emanuel. Pe vremea aceea el era foarte tânăr, acum abia a împlinit patruzeci de ani.

— O mai plânge încă şi acum?

— În inima lui are s-o plângă întotdeauna. Esenţa caracterului domnului Emanuel este aceasta – constanţa.

Şi spuse aceste vorbe cu toată emfaza.

Şi acum soarele se arătase iarăşi, palid, apos. Mai ploua încă, însă furtuna se potolise, firmamentul se limpezise şi-şi istovise fulgerele. Dacă aş mai fi întârziat aici n-aş mai fi izbutit să-mi fac drumul de întoarcere pe lumina zilei, astfel că m-am ridicat, i-am mulţumit preotului pentru ospitalitate şi pentru istorisirea sa, el îmi răspunse cu bunătate printr-un *pax vobiscum* pe care-l primii şi eu cu înţelegere, căci mi se păru spus cu o reală bunătate, dar trebuie să spun că-mi plăcură mai puţin cuvintele mistice cu care-şi însoţi despărţirea: „Fiica mea, ai să fii ceea ce ai să fii!”, un oracol care mă făcu să ridic din umeri îndată ce am trecut pragul încăperii. Puţini dintre noi ştiu cu certitudine ce au să ajungă să fie, însă

din câte mi se întâmplaseră până atunci, aveam cele mai mari nădejdi că am să trăiesc şi să-mi dau duhul ca o „eretică” lucidă, lipsită de extravaganţe. Exista ceva găunos şi artificial în jurul „sfintei biserici”, care nu mă prea ispitea. Îmi văzui deci de drum gândindu-mă la multe alte lucruri. Însă, oricum ar fi fost confesiunea catolică, trebuia să recunosc că existau şi catolici cumsecade, omul acesta, Emanuel, părea să fie unul dintre cei mai buni dintre ei. Fusese şi el atins de superstiţii, influenţat de preoţime, şi totuşi rămăsese admirabil în ce priveşte sacrificiul de sine, caritatea nemărginită. Rămânea de văzut cum ştia să întâmpine asemenea calităţi biserica romană, prin servitorii săi, dacă îi îndrăgea de dragul lor şi al Domnului sau dacă se folosea de valoarea lor şi se mândrea cu dobânzile realizate din această folosinţă.

Când am ajuns acasă, apunea soarele. Bătrâna Goton avusese bunătatea să-mi pună deoparte o porţie din masa de seară – şi de aşa ceva aveam într-adevăr nevoie. Mă chemă în iatacul cel mic să mănânc în linişte şi acolo se înfăţişă curând şi *Madame* Beck aducându-mi un pahar de vin.

— Ia spune, începu ea, chicotind, ce fel de primire ţi-a făcut *Madame* Walravens? *Elle est drôle, n’est-ce pas*?[1]

I-am povestit lucrurile întocmai cum se petrecuseră, reproducându-i cuvânt cu cuvânt politicosul mesaj cu care fusesem însărcinată de bătrâna doamnă.

— *Oh! la singulière petite bossue!*[2] râse ea. *Et figurez-vous qu’elle me déteste, parce qu’elle me croit amoureuse de mon cousin Paul, ce petit dévot qui n’ose pas bouger, à moins que son confesseur ne lui donne la permission! Au reste*[3] – continuă ea – chiar dacă ar vrea

[1] E traznită, nu-i aşa?

[2] Ce stranie mal e şl cocoşata asta pipernicită!

[3] Şi, închipuie-ţi, pe mine mă detestă pentru că mă crede îndrăgostită de vărul meu Paul,bigotul acesta care nu îndrăzneşte să mişte nici un deget măcar dacă nu-i dă voie confesorul lui. De

cu tot dinadinsul să se însoare cu cineva – *soit moi, soit une autre*[1] – nici n-ar putea-o face. Are de dus în spinare o familie prea numeroasă – *Madame* Walravens, părintele Silas, cucoana Agnes şi o droaie întreagă de sărăntoci fără nume. N-a mai existat om ca el, care să-şi ia asupră-şi poveri mai mari decât e în stare să ducă, care să se încarce de bună voie cu tot felul de răspunderi inutile. Pe lângă asta mai hrăneşte şi nişte extravagante romantice despre o anume Justine-Marie – *personnage assez niaise, à ce que je pense*[2] – (aceasta fu remarca nerespectuoasă a doamnei Beck), — care e înger în ceruri, sau cine mai ştie unde, de nu mai ştiu câţi ani, şi la care el doreşte să se înfăţişeze când o fi cazul, liber de orice legătură pământească, *pur comme un lis, à ce qu'il dit*[3]. Oho, ce-ai mai râde dacă ai ştii măcar pe jumătate ce extravaganţe şi minunăţii îi trec prin cap lui *Monsieur* Emanuel ăsta! Dar te ţin de la masa de care ai nevoie, buna mea dom'şoară, ai nevoie de ea. Mănâncă liniştită cina, bea-ţi vinul, *oubliez les anges, les bossues, et surtout les professeurs – et bonsoir!*[4]

---

altfel…

[1] Fie eu, fie o alta.

[2] Un fel de neghioabă după părerea mea.

[3] Curat ca un crin, cum zice el.

[4] Uite îngerii, cocoşatele şi mai ales pe profesori – şi bună seara!

35.
FRATERNITATEA

OUBLIEZ LES PROFESSEURS, ÎMI recomandase *Madame* Beck. *Madame* Beck era o femeie înţeleaptă, însă ar fi făcut mai bine să nu fi pronunţat aceste cuvinte. Fusese o greşeală din partea ei. În noaptea aceea ar fi trebuit să mă lase calmă, deloc stârnită de vorbele ei, indiferentă şi nu interesată de ceva anume, izolată şi în părerile mele despre mine şi în cele despre alţii – şi nu legată, fie măcar cu gândul, de această a doua fiinţă pe care ştiam că trebuie s-o dau uitării.

Să-l uit? O, bine se mai gândiseră cum să mă fac să-l uit mai uşor, aceşti deştepţi din jurul meu! Îmi arătau cât era de bun, făcuseră din omuleţul acesta negricios şi scump un mic erou fără prihană. Şi pe urmă începuseră să-mi împuie capul cu felul în care ştia el să iubească. Căci până în ziua aceea ce mijloace avusesem eu să mă conving dacă era sau nu omul acesta în stare să iubească?

Îl cunoscusem gelos, bănuitor. Văzusem la el unele semne de tandreţe, de nelinişte – o blândeţe care se făcea simţită ca o boare de aer cald, şi un fel compasiune, trecătoare uneori ca roua dimineţii, risipită în văzduh la fierbinţeala iritărilor lui; acestea le văzusem. Şi acum aceştia, părintele Silas şi Modeste Maria Beck (nu aveam nicio îndoială, aceştia doi acţionaseră în

înţelegere) îi dezvăluiau tainele inimii – îmi arătau marea lui iubire, odraslă de tinereţe a acestei firi meridionale, născută atât de puternică şi de desăvârşită încât îi râsese în faţă chiar Morţii, dispreţuise felul meschin în care suflarea ei ucisese fiinţa, înfiorase duhul nemuritor şi încleştându-se de el şi victorios şi plin de credinţă stătuse de veghe alături de un mormânt vreme de douăzeci de ani.

Şi lucrul acesta el îl făcuse nu din inerţie, asta nu însemna doar că se complăcuse fără vlagă în puterea unui anume simţământ. Îşi dovedise fidelitatea consacrându-se pe de-a întregul unui ţel lipsit de egoism şi dovedise că o face cu toată fiinţa prin nenumărate sacrificii personale, căci îi îndrăgea acum pe cei odinioară scumpi inimii ei – lepădase gândul la răzbunare şi-şi luase pe umeri povara crucii.

În ce o priveşte pe Justine-Marie, o cunoşteam acum la fel de bine ca şi cum aş fi văzut-o la faţă. Ştiam că va fi fost de ajuns de bună. Mai erau fete asemenea ei la şcoala condusă de *Madame* Beck – flegmatice, palide, incerte, inerte, însă cu inima bună, imune la influenţa răului, fără să se distingă prin ceva în ce priveşte părţile bune.

Dacă ea purta într-adevăr acum aripi de înger, ştiam bine cine, cu fantezia lui poetică, i le prinsese de umeri. Dacă fruntea îi strălucea luminoasă la răsfrângerile unei aureole, ştiam în ochii cui anume se aprinsese întâi cerculeţul acela de flacără.

Trebuia deci să mă sperii acum de Justine-Marie? Putea oare imaginea acestei palide călugăriţe moarte să se ridice în faţa mea ca o barieră de netrecut? Şi ce trebuia să gândesc despre faptele bune care-i înghiţeau bunurile lui pământeşti? Ce puteam să spun despre faptul că-şi juruise inima virginităţii?

Acestea erau – doamnă Beck, părinte Silas – întrebările pe care n-ar fi trebuit să mi le treziţi voi în minte. Ele erau

deopotrivă întrebarea cea mai grea, dificultatea cea mai greu de învins, impulsul cel mai puternic pe care îl simţeam acum în sinea mea. O săptămână întreagă adormeam seara, visam noaptea şi mă trezeam dimineaţa cu aceste două întrebări. Nu exista răspuns decât în persoana unui bărbat scund şi negricios care se mişca, gesticula, ţinea lecţii, străjuit de boneta sa banditească şi învăluit într-un palton învechit, pătat de cerneală şi cam prăfuit.

După vizita făcută pe *rue des Mages* doream din toată inima să-l revăd. Simţeam că – ştiind ce ştiam acum – faţa sa avea să fie pentru mine ca o filă mai uşor de înţeles, mai plină de interes decât oricând până acum. Simţeam dorinţa răscolitoare să urmăresc pe ea urma acelui devotament dintru început, semnele cavalerismului pe care povestirea preotului le atribuise cu atâta elocvenţă firii lui. El devenise acum eroul meu creştin, doream din tot sufletul să-l revăd sub această înfăţişare.

Şi prilejul nu întârzie să apară, noile mele impresii au putut fi puse la încercare încă de a doua zi. Da, mi se oferi putinţa unei întrevederi cu acest erou al virtuţilor creştineşti – o întrevedere, nici foarte eroică, nici sentimentală, nici prea biblică, însă în felul ei de ajuns de însufleţită.

Cam pe la ceasurile trei după-amiază, liniştea care domnea în sala clasei întâi – instalată deplin, se părea, sub influenţa senină a înseşi doamnei Beck, sosită în persoană să-şi ţină una din lecţiile ei atât de ordonate şi folositoare –, liniştea aceasta, spun, fu violent sfâşiată de neaşteptata izbucnire printre noi a unui palton întunecat.

În clipa aceea nu era fiinţă pe lume mai liniştită decât eram eu însămi. Eliberată de răspundere prin prezenţa doamnei Beck, amorţită de tonul uniform al glasului ei, încântată şi cucerită de expunerea limpede a temei în discuţie (căci se pricepea să ţină lecţii frumoase), şedeam aplecată la pupitrul meu desenând – copiind de fapt o

gravură mai complicată, migălindu-mi sârguincioasă copia după perfecţiunea originalului, căci acesta era felul în care înţelegeam eu arta. Şi, ciudat de spus, găseam o plăcere deosebită în munca aceasta şi eram chiar în stare să realizez cu meticulozitate chinezească copii după gravuri sau mezzotinte – lucruri cam la fel de valoroase ca orice treabă mecanică de acest fel, dar despre care aveam o părere de ajuns de bună pe vremea aceea.

Ce se întâmplase? Desenul, creioanele, preţioasa mea copie, fură strânse dintr-o dată, mototolite într-un pumn viguros, îmi pieriră din faţa ochilor. Mi se păru dintr-o dată că eu însămi eram zgâlţâită şi smulsă de pe scaunul meu, aşa cum o alună singuratică şi ofilită de vreme ar fi smulsă şi aruncată dintr-o cutie de o bucătăreasă înfuriată. Scaunul şi pupitrul meu, înşfăcate de făptura în paltonul cel mânios, fiecare la subsuoară, fură scoase pe sus, într-o clipă eu însămi urmasem aceste mobile şi două minute mai târziu şi ele şi eu eram ţintuite în mijlocul sălii celei mari – o încăpere vastă, alăturată, rareori utilizată în afara orelor de dans şi de muzică, ţintuite cu o tărie care părea să interzică cea mai vagă nădejde că ne mai clintim de acolo vreodată.

Recâştigându-mi în parte cumpătul atât de serios zguduit, mă găsii în prezenţa a doi bărbaţi, doi domni cred că ar trebui să spun – unul brunet, celălalt blond – unul cu aer ţeapăn, milităros şi purtând o haină împodobită cu fireturi, celălalt arătând în vestimentaţie şi în ţinută înfăţişarea neglijentă a studenţilor sau artiştilor, amândoi arătându-şi, cu o splendoare deplină, mustăţi, favoriţi şi barbişoane. *Monsieur* Emanuel se oprise oarecum mai departe de aceştia, aerul şi ochii săi exprimau o mânie pronunţată. Îşi ridică mâna cu gestul său de tribun.

— *Mademoiselle,* spuse, acum e treaba dumitale să le dovedeşti acestor domni că eu nu sunt un mincinos. Vei răspunde, cum te vor ţine mai bine puterile, la întrebările

pe care ei vor găsi cu cale să ţi le adreseze. Vei scrie de asemenea o compoziţie pe tema pe care ţi-o vor alege ei. În ochii domniilor lor, se pare, eu sunt doar un impostor lipsit de principii. Eu scriu eseuri şi prin falsuri deliberate le semnez cu numele elevelor mele şi mă mândresc cu ele ca fiind operele lor. Dumneata vei spulbera acum această acuzaţie.

Grand Ciel![1] Era aşadar spectacolul cu examenul, de care mă feream de atâta vreme şi care căzuse asupra mea ca un trăsnet. Aceste personaje impunătoare, împopoţonate, mustăcioase, cu surâsuri ironice nu erau altceva decât profesori la colegiu – *Messieurs* Boissec şi Rochemorte – doi inşi pedanţi şi cinici, întotdeauna dispuşi să ironizeze. Se părea că *Monsieur* Paul avusese imprudenţa să le arate o compoziţie de a mea – una pe care n-o lăudase niciodată, şi nici n-o menţionase măcar vreodată în prezenţa mea şi pe care eu o socoteam de mult uitată. Eseul respectiv nu era în niciun fel remarcabil, părea demn de a fi remarcat doar în comparaţie cu produsele medii din şcolile cu eleve străine. Într-o şcoală englezească abia dacă ar fi stârnit vreun comentariu. *Messieurs* Boissec şi Rochemorte consideraseră că îi pot contesta autenticitatea şi insinuaseră că ar fi la mijloc o fraudă. Trebuia acum ca eu să depun mărturie despre această autenticitate şi să trec prin tortura examenului în faţa lor.

Urmă de aici, o scenă memorabilă.

Începură cu clasicii. Pustiu complet. Trecură apoi la istoria Franţei. Eu abia eram în stare să-l deosebesc pe Méroveu de Pharamond. Încercară apoi diferite alte teme – şi nu primiră decât aceeaşi clătinare din cap şi neschimbatul *„Je n'en sais rien"*[2] .

După o pauză expresivă, trecură mai departe la probleme de cultură generală, atingând unul sau două

[1] Cerule mare!
[2] Nu ştiu nimic despre asta.

subiecte pe care le cunoşteam mai bine şi la care reflectasem adesea. *Monsieur* Emanuel care urmărise până atunci totul, întunecat ca solstiţiul de iarnă, se mai lumină la faţă, spera că cel puţin acum n-aveam să mă mai înfăţişez ca o proastă desăvârşită.

Constată însă imediat că greşea. Deşi răspunsurile la aceste întrebări veneau repede, căci mintea îmi sporea asemenea apelor într-un puţ, puteam spune că aveam ideile, însă nu cuvintele. Sau nu puteam sau nu voiam să vorbesc – nici eu nu ştiu bine ce anume. În parte, cred, îmi cedaseră nervii, şi în parte mă socoteam jignită.

Îl auzii pe unul din examinatorii mei — cel cu surtucul cu fireturi – şoptindu-i colegului său: *Est-elle donc idiote?*[1]

„Da, mă gândii, e o idioată şi are să rămână întotdeauna o idioată pentru oameni asemenea dumitale”.

Însă sufeream – sufeream crâncen, vedeam sudoarea strângându-se pe fruntea lui *Monsieur* Paul şi ochiul său îmi transmitea un reproş plin de patimă însă în acelaşi timp şi de tristeţe. Nu voia să creadă în lipsa mea totală de deşteptăciune socială, îşi închipuia că aş fi putut fi ageră la minte numai dacă aş fi vrut să fiu.

În cele din urmă, pentru a-l uşura pe el, pe profesori şi pe mine însămi, am bâiguit:

— Domnilor, aţi face mai bine să mă lăsaţi în pace. N-o să scoateţi nimic bun din mine. Cum singuri aţi spus, sunt o idioată.

Aş fi vrut să fiu în stare să vorbesc cu calm şi demnitate, sau, dacă nu, să fi avut capul să-mi ţin gura, însă limba mea trădătoare mi-o luase înainte. Văzându-i pe judecătorii mei cum îi aruncă lui *Monsieur* Emanuel o privire dură de triumf şi auzindu-mi vocea tremurată şi deznădăjduită, am izbucnit dintr-o dată într-un plâns cu suspine. Emoţia mi se datora mult mai mult mâniei decât suferinţei. Dacă aş fi fost bărbat şi puternic i-aş fi

[1] O fi deci idioată?

provocat de îndată la duel pe cei doi – însă oricum era o mărturisire de emoţie şi aş fi preferat de o mie de ori să fiu biciuită decât să mi-o fi trădat faţă de ei.

Nesimţitorii! Nu văzuseră de la început lipsa de experienţă şi de realizare a unui novice în compoziţia pe care o socotiseră un fals? Fusese vorba de un subiect clasic. Când *Monsieur* Paul ne dictase tema pe care trebuia s-o tratăm eu auzisem de acest subiect pentru prima dată, problema era cu totul nouă pentru mine şi nu aveam nicio pregătire pentru a o trata. Însă îmi procurasem cărţi, citisem, construisem cu sârguinţă un schelet din oasele searbede ale realităţii şi apoi îl învestmântasem şi încercasem să-i suflu viaţă şi găsisem plăcere în această încercare. Pentru mine partea grea şi apăsătoare era până ce reuşeam să găsesc faptele, până mi le alegeam şi le articulam cum se cuvine una cu alta, şi nici nu mă puteam opri din cercetare şi efort până când nu eram mulţumită cu alcătuirea anatomică, ca să spun aşa. Tăria repulsiei pe care o aveam la gândul unei greşeli sau falsităţi mă făcea uneori să pot evita greşelile mai grosolane, însă cunoaşterea nu exista în capul meu gata dinainte şi maturizată acolo. Nu fusese niciodată semănată primăvara, lăsată să crească vara şi strânsă ca o recoltă toamna spre a fi păstrată apoi la adăpost de-a lungul iernii. Oricare ar fi fost lucrul de care aveam nevoie, trebuia să mă duc să-l iau de la început, trebuia să culeg ierburi sălbatice până mi se umplea de tot şorţul şi să le plantez apoi, tinere, în glastre. *Messieurs* Boissec şi Rochemorte nu înţeleseseră asta. Ei luaseră lucrul meu drept realizările unui erudit.

Însă tot nu voiau să mă lase să plec, trebuia să stau acolo şi să mai scriu ceva în faţa lor. Când îmi muiai pana în cerneală cu o mână tremurătoare, şi privii fila albă din faţa mea cu ochi jumătate orbiţi şi încărcaţi de lacrimi, unul dintre judecătorii mei începu surâzător să-şi ceară iertare pentru suferinţa pe care mi-o provocase.

— *Nous agissons dans l'intérêt de la vérité. Nous ne voulons pas vous blesser*[1]*,* spuse.

Mânia îmi insuflă curaj. Am răspuns numai:

— Dictaţi, domnule.

Rochemorte îşi enunţă tema: Dreptatea omenească.

Dreptatea omenească? Ce puteam eu să scriu despre asta? O abstracţie vană, îngheţată, nesugerându-mi nici cea mai mică idee inspirată. Şi mai era de faţă şi *Monsieur* Emanuel, trist precum Saul, şi sever asemenea lui Joab — şi dincolo, triumfători, şedeau acuzatorii lui.

Pe ei îi privii acum. Îmi luam acum inima în dinţi să declar că n-aveam de gând să mai scriu sau spun nici un singur cuvânt ca să le dau lor satisfacţie, că tema lor nu mi se potrivea şi nici prezenţa lor nu mă inspira, şi că, în ciuda acestor fapte, oricine ar fi aruncat umbra vreunei bănuieli asupra onoarei domnului Emanuel ultragia însuşi adevărul al căror susţinători se anunţaseră ei. Voiam să spun toate acestea, deci, când, deodată, o lumină îmi străbătu amintirea.

Aceste două chipuri privindu-mă din pădurea părului lung, a mustăţilor şi favoriţilor – aceste două chipuri reci şi totuşi îndrăzneţe, care nu inspirau încredere şi cu toate acestea erau pline de prezumţie – erau aceleaşi chipuri, chiar aceleaşi care, arătându-se la lumina felinarului de după stâlpii unui portal mă înspăimântaseră de moarte în noaptea deznădăjduită a sosirii mele la Villette. Aceştia, eram sigură acum în sinea mea, erau chiar eroii care o împinseseră pe o străină lipsită de orice prieten să-şi piardă cu totul firea şi puterile, urmărind-o până-şi pierduse respiraţia într-un întreg cartier al oraşului.

„Pioşii mei mentori! mă gândii. Curate călăuze ale tineretului! Dacă dreptatea omenească ar fi ce trebuie cu adevărat să fie, voi doi n-aţi mai putea să vă păstraţi posturile şi nu v-aţi mai bucura de creditul ce vi se acordă acum!”

[1] Acţionăm în interesul adevărului. Nu vrem să vă rănim.

Odată ce prinsesem această idee, mă pusei pe lucru. Dreptatea omenească mi se înfăţişa acum sub un chip nou, o madamă roşie la faţă, capricioasă, stând proţăpită cu mâinile în şolduri. O vedeam în sălaşul ei, o adevărată vizuină a confuziilor. Slujitorii veneau spre ea cerându-i porunci pe care ea nu le dădea, cerşetorii i se opreau în poartă aşteptând şi muritori de foame fără a fi luaţi în seamă, o droaie de copii, bolnăvicioşi şi certăreţi, i se încurcau în picioare şi-i zbierau în urechi cerşindu-i atenţii, simpatia, lecuirea, ajutorul. Dar această cinstită femeie nu-şi bătea capul cu asemenea treburi. Avea un colţişor al ei la gura focului, la căldură, şi îşi găsea mulţumirea într-o pipă neagră şi bondoacă şi într-un clondir din licoarea alinătoare a doamnei Sweeny, fuma şi trăgea câte o duşcă şi se bucura de paradisul ei şi ori de câte ori vreun strigăt al celor în suferinţă răzbătea prea ascuţit la urechile ei, frumoasa mea madamă apuca vătraiul sau mătura. Dacă cel care se făcuse vinovat de această vină era slab, nedreptăţit, bolnav, se pricepea să-l reducă la tăcere, dacă era mai puternic, mai vioi, mai violent, îl ameninţa doar, apoi îşi băga mâna la sânul ei voluminos şi arunca un pumn mai darnic de dulciuri.

Aceasta era schiţa despre dreptatea omenească grăbit aşternută pe hârtie şi pusă la dispoziţia domnilor Boissec şi Rochemorte. *Monsieur* Emanuel o citise peste umărul meu. Fără să mai aştept vreun comentariu făcui o reverenţă în faţa celor trei şi mă retrăsei.

După terminarea orelor în ziua aceea *Monsieur* Paul şi cu mine ne întâlnirăm iarăşi. Desigur, întâlnirea noastră nu începu sub auspicii prea blânde. Aveam o răfuială cu el, felul în care mă supusese la acel examen nu-l puteam înghiţi prea uşor. Un dialog mai agitat urmă de aici, sfârşi calificându-mă drept *une petite moqueuse et sans coeur*[1] şi dispăru brusc din faţa mea.

Pentru că n-aş fi vrut să-l văd că pleacă de-a binelea, ci

[1] O mititică ironică şi lipsită de inimă.

doream doar să-l fac să simtă că o tulburare ca cea pe care mi-o stârnise în ziua aceea nu putea fi iertată chiar fără o pedeapsă, nu-mi păru rău să-l văd, curând după aceea, rătăcind prin grădină pe sub boltă. Se apropie de uşa de sticlă, mă arătai şi eu mai aproape. Schimbarăm câteva vorbe despre nişte flori care creşteau acolo. Curând domnul profesor îşi lăsă deoparte sapa cu care încercase să grădinărească puţin, curând reluă conversaţia dinainte, trecu la alte subiecte şi în cele din urmă ajunse la o problemă mai demnă de interes.

Conştient de faptul că purtarea sa din ziua aceea putea uşor să pară exagerată, *Monsieur* Paul îşi prezentă nişte începuturi de scuze. Regreta într-o măsură şi iritarea de adineaori, însă făcea aluzie la faptul că ar fi trebuit să i se acorde unele circumstanţe atenuante.

— Însă, spuse, nu prea mă aştept la aşa ceva din partea dumitale, domnişoară Lucy, dumneata nu mă cunoşti nici pe mine şi nici povestea vieţii mele.

Povestea vieţii lui! Mă agăţai de îndată de vorbele acestea şi îi continuai eu gândul:

— Nu, *Monsieur,* spusei. Sigur că, aşa cum spui şi dumneata, nu-ţi cunosc nici povestea vieţii, nici situaţia, nici sacrificiile dumitale şi niciuna dintre suferinţele sau încercările sau afecţiunile sau fidelităţile dumitale. O, nu! Nu ştiu nimic despre dumneata, dumneata îmi eşti mie cu totul şi cu totul un străin.

— Hein? murmură el, ridicându-şi sprâncenele, surprins.

— Ştii foarte bine, *Monsieur,* eu te văd pe dumneata numai ca pe un profesor clasic – sever, dogmatic, pripit, imperios. Aud despre dumneata prin oraş vorbindu-se ca despre un om activ şi impulsiv, grăbit în gesturi, precipitat, însă încet când e vorba să se lase convins şi greu de schimbat în opiniile lui. Un om ca dumneata, aşa fără legături, nu poate arăta niciun fel de ataşament, nu are pe nimeni să depindă de el, nu are niciun fel de

îndatoriri. Noi toţi, cei cu care dumneata intri în contact, suntem nişte maşini pe care dumneata le împingi încolo şi încoace, fără să te gândeşti la simţămintele lor. Dumneata îţi cauţi distracţiile în public, la lumina candelabrului de seară, şcoala aceasta şi colegiul de dincolo sunt atelierul dumitale unde-ţi fabrici marfa pe care o numeşti elevii dumitale. Eu nu ştiu nici măcar unde locuieşti dumneata, e firesc să iau ca ceva de la sine înţeles că nici nu ai vreo casă şi nici n-ai nevoie de aşa ceva.

— Sunt judecat, spuse el. Părerea dumitale despre mine este întocmai cea pe care gândeam eu că o vei avea. Pentru dumneata eu nu sunt nici fiinţă omenească, nici creştin. Mă vezi gol de afecţiune şi de simţăminte religioase, nelegat de vreun prieten sau de o familie, necălăuzit de vreun principiu sau de vreo credinţă. Ei bine, *Mademoiselle,* asta e răsplata unora ca noi în viaţă.

— Eşti un filosof, *Monsieur*, un filosof cinic (şi-i privii, la vorbele acestea, paltonul, pe care începu să şi-l perie pe dată cu mâna pe mâneca prăfuită) – dumneata dispreţuieşti slăbiciunile omeneşti – eşti deasupra poftelor oamenilor de rând – nu te interesează confortul.

— *Et vous, Mademoiselle, vous êtes proprette et douillette, et afreusement insensible, par-dessus le marché*[1].

— Dar, să scurtăm discuţia, *Monsieur,* acum când stau şi mă gândesc – trebuie să locuieşti şi dumneata undeva? Spune-mi te rog unde şi ce fel de slujitori ai pe lângă dumneata?

Repezindu-şi în afară în chip înfricoşător buza de jos în semn de hotărât dispreţ, el izbucni:

— *Je vis dans un trou!*[2] Locuiesc într-o vizuină, domnişoară – o cavernă unde dumneata nu ţi-ai vârî năsucul dumitale delicat. Odată, cu multă ruşine că

[1] Şi dumneata, domnişoară, eşti o curăţică şi o dulceagă, şi pe deasupra mai eşti şi grozav de nesimţitoare.

[2] Trăiesc într-o vizuină.

trebuia să spun lucrurilor pe nume, am vorbit despre „biroul” meu în colegiul de dincolo. Află acum că această cameră de studiu este tot adăpostul meu, acolo este şi iatacul meu de culcare şi salonul meu. Cât despre felurile de slujitori (maimuţărindu-mi glasul) sunt zece la număr – *les voilà*[1]. Şi, mohorât, îşi răsfiră sub ochii mei cele zece degete ale mâinii. Eu îmi lustruiesc ghetele, continuă, înverşunat, eu îmi perii paltonul.

— Nu, *Monsieur,* asta cel puţin e limpede, nu faci aşa ceva niciodată – adăugai eu într-o paranteză.

— *Je fais mon lit et mon ménage*[2]. Îmi iau masa de prânz într-un restaurant, cu cina mă descurc eu. Îmi petrec zilele lucrând şi lipsit de orice afecţiune, nopţile îmi sunt lungi şi singuratice. Sunt feroce şi bărbos, şi aspru ca un călugăr, şi nimeni din cei care trăiesc acum pe lumea asta nu mă iubeşte pe mine, decât nişte inimi bătrâne, uzate de vreme ca şi a mea, şi câteva puţine fiinţe sărăcite, suferinde, sărace la pungă şi la minte, care nu stăpânesc desigur lumea, dar cărora o voinţă şi un testament ce nu poate fi contestat niciodată le-a lăsat cu limbă de moarte împărăţia cerurilor.

— Ah, *Monsieur,* dar eu ştiu asta!

— Ce ştii? Multe lucruri, se prea poate, dar nu mă ştii pe mine, Lucy.

Ştiu că ai o căsuţă veche şi încântătoare într-o piaţă veche şi încântătoare din Basse Ville – de ce nu te duci să trăieşti acolo?

— Hein? murmură el iarăşi.

— Mi-a plăcut mult, *Monsieur,* cu treptele acelea care duc spre uşa din faţă, cu portalul cenuşiu în faţă, cu pomii care-şi clatină vârfurile în spate – pomi adevăraţi, nu boschete – pomi întunecoşi, înalţi şi bătrâni. Şi cămăruţa aceea micuţă, budoarul, oratoriul – acolo ar trebui să-ţi faci camera de studiu, e atât de liniştită şi de gravă.

---

[1] Iată-i.

[2] Eu îmi fac patul şi mă îngrijesc singur de ale mele.

Mă privi deodată de aproape. Surâdea pe jumătate şi se colorase parcă la faţă.

— De unde le-ai mai scos toate astea? Cine ţi-a spus? mă întrebă.

— Nu mi-a spus nimeni. Am visat oare, *Monsieur?* Dumneata ce crezi?

— Pot eu să intru în viziunile dumitale? Pot eu să ghicesc gândurile astea de ziua-n-amiaza mare ale unei femei, şi cu atât mai puţin fanteziile ei prin somn?

— Dacă am visat toate astea, atunci am visat şi fiinţe omeneşti, nu numai casa. Am văzut un preot bătrân, încovoiat de vârstă şi încărunţit de ani, şi o slujnică, bătrână şi ea – şi pitorească. Şi o doamnă, splendidă, dar atât de ciudată, capul de abia îi ajungea la cotul meu – bogăţia ei ar putea uşor să-l răscumpere pe un nobil bogat. Purta o mantie strălucitoare ca un lapis-lazuli – un şal care valora o mie de franci. Era acoperită cu podoabe atât de scânteietoare cum n-am mai văzut, însă făptura ei părea frântă şi încovoiată spre pământ, părea de asemenea să fi trăit mai mult decât îi e sortit omului şi să fi ajuns ca una din făpturile care nu mai cunosc decât chinul şi suferinţa. A ajuns mohorâtă – aproape răutăcioasă, însă este cineva, se pare, care are milă de infirmităţile ei – cineva care i-a uitat greşelile, nădăjduind că şi greşelile lui vor fi iertate. Aceste trei făpturi trăiau împreună – doamna, capelanul, slujnica – toţi bătrâni, toţi slăbiţi de ani, toţi adăpostiţi sub un acelaşi acoperiş al bunătăţii.

El îşi acoperi cu mâna fruntea şi ochii, însă gura îi rămăsese vizibilă, şi văzui acolo tremurându-i o expresie care-mi plăcu.

— Văd că mi-ai pătruns în tainele mele, spuse el – dar cum de s-a întâmplat asta?

Atunci i-am povestit cum – comisionul cu care fusesem însărcinată, furtuna care mă reţinuse, comportarea ciudată a doamnei, bunătatea preotului.

— Pe când stam şi aşteptam să se oprească ploaia, părintele Silas a făcut să-mi treacă mai uşor vremea cu o povestire, spusei.

— O poveste? Ce poveste? Părintele Silas nu se pricepe să născocească.

— Să-i spun oare domnului profesor povestea asta?

— Da, începe cu începutul. Să aud şi eu ceva din franţuzeasca domnişoarei Lucy – corectă sau incorectă, nu-mi mai pasă cum. Haide să tolerăm acum o droaie de barbarisme şi o doză mai generoasă din accentul dumitale insular.

— Domnul profesor n-are să aibă mulţumirea să asculte o poveste de proporţii ambiţioase, şi nici n-are să aibă spectacolul povestitorului împotmolindu-se la mijloc. Dar am să-i spun titlul – „Elevul preotului”.

— Bah! spuse el, şi roşeaţa aceea întunecată îi coloră iarăşi obrazul. Bunul părinte nici n-ar fi putut să aleagă un subiect mai nepotrivit, e dealtfel punctul lui slab. Dar ce e cu elevul acesta al preotului?

— O, multe lucruri sunt de spus.

— Ai putea atunci să spui ce fel de lucruri. Vreau să le aflu şi eu.

— Era vorba despre tinereţea elevului – despre tinereţea lui dintâi. Despre avariţia, nerecunoştinţa, capriciile lui, despre lipsa lui de consecvenţă. Ce elev rău a mai fost, *Monsieur!* — atât de nerecunoscător, de lipsit de inimă, de lipsit de nobleţe, de neiertător!

— *Et puis?*[1] spuse, scoţându-şi o ţigară.

— *Et puis,* continuai eu – a trecut prin nişte nefericiri pentru care nu merită mila, le-a trăit într-un spirit pentru care nu merită să fie admirat, a îndurat relele altora fără să arate niciun pic de milă şi, în cele din urmă, a purces la răzbunarea necreştinească de a îngrămădi cărbuni aprinşi pe capul duşmanului său.

— Nu mi-ai spus încă totul, observă el.

[1] Şi pe urmă?

— Aproape totul, cred. Am indicat titlurile capitolelor din povestirea părintelui Silas.

— Ai uitat unul – cel în care se vorbea despre lipsa de dragoste a elevului – despre inima lui aspra, rece, moartă.

— E adevărat, îmi amintesc acuma. Părintele Silas mi-a spus că-şi socoteşte vocaţia aproape ca pe aceea a unui preot – că-şi consideră viaţa aproape consacrată.

— De ce legături sau îndatoriri?

— De legăturile faţă de un anume trecut şi de operele de binefacere din prezent.

— Ştii atunci întreaga situaţie?

— I-am spus tocmai domnului profesor tot ceea ce mi s-a spus şi mie.

Trecură câteva minute de îngândurare.

— Acum, *Mademoiselle* Lucy, priveşte-mă în ochi şi, cu sinceritatea pe care cred că nu o nesocoteşti cu bunăştiinţă niciodată, răspunde-mi la o întrebare. Ridică-ţi ochii, priveşte-mă bine în ochi. Nu şovăi, să nu-ţi fie teamă, să ai încredere în mine – sunt un om în care poţi avea încredere.

Mi-am ridicat ochii.

— Cunoscându-mă bine de tot acuma – cu toate antecedentele, toate răspunderile mele –, cunoscându-mi de multă vreme defectele, mai putem dumneata şi cu mine să mai fim încă prieteni?

— Dacă domnul profesor doreşte să aibă în mine un prieten, aş fi fericită să am şi eu un prieten în dânsul.

— Dar prieteni apropiaţi, vreau să spun – intimi şi adevăraţi – înrudiţi în toate, mai puţin în legăturile de sânge? Ar vrea domnişoara Lucy să fie sora unui om foarte sărac, înlănţuit, apăsat, prins în tot soiul de obligaţii?

Nu mă simţeam în stare să-i răspund în cuvinte, dar cu toate acestea cred că i-am răspuns. Mi-a luat mâna, care s-a simţit dintr-o dată mângâiată în adăpostul palmelor lui. Prietenia lui nu era o binefacere îndoielnică,

şovăitoare – o nădejde îngheţată, îndepărtată – un sentiment atât de firav încât n-ar fi putut îndura atingerea cu un singur deget. Eu simţeam dintr-o dată (sau mi se părea că simt) sprijinul lui ca pe al unei stânci neclintite.

— Când vorbesc despre prietenie, vreau să înţeleg o prietenie adevărată, repetă ei accentuând bine vorbele.

Şi aproape că nu-mi venea să cred că vreodată cuvinte atât de grave îmi binecuvântaseră urechile. Abia îmi venea să cred în expresia plină de bunătate şi îngrijorare a chipului său. Dacă îşi dorea cu adevărat încrederea şi respectul meu, şi dorea cu adevărat să mi le ofere pe ale lui, mie mi se părea că viaţa nu mi-ar fi putut oferi nimic mai mult şi mai bun. Într-o asemenea împrejurare ajungeam bună şi puternică, într-o singură clipă fusesem făcută fericită cu totul. Pentru a întări faptul acesta şi pentru a-l pecetlui, îl întrebai:

— Vorbeşti chiar serios, *Monsieur?* Crezi oare cu adevărat că ai nevoie de mine şi poţi să te interesezi de mine ca de o soră?

— Sigur că da, sigur că da, spuse el, un om singuratic ca mine, care n-are soră, nu poate decât să fie foarte fericit să găsească în inima unei femei afecţiunea pură a unei surori.

— Şi mă pot bizui eu oare pe respectul dumitale, domnule? Pot să-ţi vorbesc ori de câte ori am să simt înclinarea s-o fac?

— Mica mea surioară trebuie să facă încercarea când crede ea mai bine, spuse. Promisiuni n-am să-i fac. Ea trebuie să-l încerce şi să-l pună la încercare pe morocănosul de frate-su până-l aduce acolo unde vrea să-l aducă. În fond, el nu e un om chiar atât de greu de mulat în unele mâini.

În vreme ce-mi vorbea astfel, glasul său, lumina care-i scălda ochii, acum plini de afecţiune, îmi făceau o plăcere cum, eram cu totul încredinţată, nu mai cunoscusem niciodată. Nu-i mai invidiam acum nici unei fete iubitul,

nici unei mirese mirele, nici unei soaţe bărbatul. Eram mulţumită cu acest prieten care mi se oferise de bună voie, din inimă. Dacă avea să se dovedească demn de încredere, şi părea să fie în toate privinţele, ce aş mai fi putut pretinde, dincolo de prietenia sa? Dar dacă toate aveau să se risipească asemenea unui vis – aşa cum se mai întâmplase odată?

— *Qu'est-ce donc?* Ce e? spuse, atunci când gândul acesta îşi făcu simţită apăsarea pe inima mea şi-mi umbri chipul. Îi spusei, şi după o pauză de o clipă, cu un surâs gânditor, el îmi povesti cum o teamă asemănătoare – ca eu să nu ajung să mă plictisesc de el, un om cu dispoziţii atât de schimbătoare şi capricioase – îi bântuise mintea de mai multe zile, de mai multe luni.

Auzindu-l, un curaj plin de încredere mă învioră. Am îndrăznit să-i spun câteva vorbe de asigurare în privinţa aceasta. Aceste vorbe nu numai că le primi pe dată, dar mi se şi ceru cu toată stăruinţa să le repet. Eram acum fericită cu totul – ciudat de fericită – că-i pot reda siguranţa, mulţumirea, liniştea. Ieri încă, n-aş fi crezut că pământul poate cuprinde şi viaţa poate oferi clipe ca acestea câteva pe care le trăiam acum. De nenumărate ori fusesem sortită să privesc cum suferinţa, pe care o ştiam atât de bine, se strânge în juru-mi tot mai aproape, dar să văd fericirea, în care nu mai nădăjduiam, că prinde formă şi devine tot mai reală pe măsură ce treceau clipele, era într-adevăr o experienţă nouă pentru mine.

— Lucy, spuse *Monsieur* Paul cu vocea scăzută şi încă ţinându-mi mâna între ale lui, ai văzut acolo un tablou, în cămăruţa cea mică din casa cea veche?

— Am văzut. Un portret pictat pe un panel.

— Portretul unei călugărite?

— Da.

— Ai auzit povestea ei?

— Da.

— Îţi mai aminteşti ce am văzut în noaptea aceea sub

boltă?

— N-am să uit niciodată.

— Nu faci nicio legătură între aceste două lucruri, ţi se pare că ar fi o nebunie?

— M-am gândit la apariţia aceea când am văzut portretul. Spusei, şi era chiar adevărul.

— Nu te-ai gândit, şi nici nu vrei să te gândeşti, continuă el, că o sfântă din ceruri s-ar mai tulbura cu gândul la rivalităţile de pe pământ? Protestanţii sunt rareori superstiţioşi. Fantezii din acestea morbide nu prea te bântuie?

— Nu ştiu ce să gândesc despre lucrurile astea, însă cred că o explicaţie cu totul naturală a acestor taine aparente ni se va oferi într-o bună zi.

— Fără îndoială, fără îndoială. Pe lângă aceasta, nici o femeie cumsecade în viaţă şi, cu atât mai puţin, un spirit pur din lumea celor fericiţi, n-ar vrea să tulbure o prietenie ca a noastră – *n'est-il pas vrai?*[1]

Înainte de a-i fi putut răspunde, Fifine Beck îşi făcu apariţia între noi, precipitată şi trandafirie la faţă, strigând că era nevoie de mine. Maică-sa se ducea în oraş să viziteze o familie de englezi care ceruseră detalii despre şcoala ei şi era nevoie de serviciile mele ca interpretă. Întreruperea conversaţiei noastre nu era cu totul nelalocul ei. Chiar dacă răul e totdeauna de ajuns oricât ar dura, şi binele care mi se oferise în ceasul acela trebuia să-mi ajungă. Însă tare aş fi vrut să-l mai întreb pe *Monsieur* Paul dacă acele „închipuiri morbide" împotriva cărora ţinuse să mă prevină nu-i bântuiau lui în primul rând mintea.

[1] Nu-i aşa?

36.
MĂRUL DISCORDIEI

ÎN AFARĂ DE MAMA FIFINEI BECK, mai exista o putere care avea un cuvânt de spus înainte ca pactul de prietenie dintre *Monsieur* Paul şi mine să-şi vadă ratificarea deplină. Eram sub supravegherea unui ochi neadormit: biserica romană îşi pândea geloasă fiul prin acea ferestruică mistică în faţa căreia eu însămi îngenuncheasem odată şi spre care *Monsieur* Emanuel însuşi se îndrepta aproape lună după lună – gemuleţul lunecător al confesionalului.

— Dar de ce erai atât de bucuroasă să fii prietena lui *Monsieur* Paul? se poate întreba cititorul. Nu-ţi era el de multă vreme prieten? Nu-ţi dăduse dovezi după dovezi de o anumită parţialitate faţă de tine în simţămintele sale?

Aşa era, cu toate acestea îmi făcea plăcere să-l aud spunând cu atâta gravitate că este prietenul meu apropiat, adevărat. Îmi plăceau îndoielile lui izvorâte din modestie, respectul său amestecat cu tandreţe, încrederea aceea a lui care-şi căuta atât de serioasă împăcarea şi care era atât de recunoscătoare când şi-o vedea făgăduită. Mă numise „surioara” lui. Era bine astfel. Da, putea să mă numească oricum dorea, atâta vreme cât avea încredere în mine. Eram doritoare să-i fiu soră, cu condiţia ca să nu mă invite mai târziu să păstrez o asemenea relaţie faţă de vreo viitoare soţie a lui. Dar, tacit dedicat celibatului cum părea să fie el, nu părea să

existe primejdia să se ajungă acolo.

O mare parte din noaptea care urmă m-am gândit la întrevederea aceasta. Am aşteptat cu nerăbdare să se facă ziuă, şi apoi am pândit clopoţelul sunând deşteptarea, şi, după ce m-am sculat şi m-am îmbrăcat, rugăciunile şi micul dejun mi s-au părut că urmează mult prea încet, şi că toate ceasurile sunt nefiresc de lungi până când se ajunse în sfârşit la cel care avea să-mi aducă lecţia de literatură. Dorinţa mea era să ajung să pricep mai bine, mai în adânc, această alianţă fraternă dintre noi, să observ în ce măsură rolul de frate avea să-i modifice comportarea atunci când aveam să ne întâlnim iarăşi, să discern în ce măsură eu însămi aveam să-mi văd modificate simţămintele de rolul de soră, să constat dacă aveam să fiu în stare să profit de curajul unei surori şi el să dea dovadă de sinceritatea unui frate.

El veni. Viaţa este astfel făcută încât evenimentul în sine nu reuşeşte, nu poate, nu vrea să se dovedească deopotrivă cu aşteptarea lui. Ziua întreagă nu-mi adresă cuvântul. Lecţia lui se desfăşură mai liniştit decât de obicei, cu mai multă blândeţe şi cu mai multă gravitate. Se purtă părinteşte cu elevele sale, însă faţă de mine nu se arătă ca un frate. Înainte de a-l vedea părăsind clasa, mă aşteptam la un surâs din partea lui, dacă nu la cuvinte: nu primii niciuna, nici alta. Spre mine aruncă doar un semn din cap – grăbit, timid.

Distanţarea aceasta, încercam să mă conving, este întâmplătoare – e involuntară din partea lui. Puţină răbdare, şi are să se risipească. Nu se risipi însă, continuă timp de zile întregi, spori chiar. Îmi stăpânii surpriza, şi îmi înfrânai cum am putut mai bine orice alte simţăminte care ar fi fost gata să ia naştere din dezamăgirea mea.

Avusesem dreptate să-l întreb atunci când îmi oferise pactul acesta de frăţie: pot îndrăzni să am încredere în dumneata? Şi poate că avusese dreptate şi el, cunoscându-se atât de bine, să se abţină de la orice

promisiune. E adevărat că mă poftise să fac încercarea – să-l pun pe el la încercare. Frumos îndemn! Era ca şi cum mi-ar fi acordat un privilegiu de care n-aveam să mă bucur niciodată. Vor fi existând poate femei care să se folosească de aşa ceva. Dar nimic în puterile şi instinctele mele nu mă îndreptăţea să mă număr şi eu printre ele. Lăsată de capul meu eram pasivă, inertă, odată respinsă preferam să mă retrag, iar dacă eram uitată – buzele mele n-aveau să murmure niciodată vreo vorbă spre a mă face amintită şi nici ochii mei nu i-ar fi adresat vreo privire să-i amintească. Se părea că undeva în credinţele mele se strecurase o greşeală, şi aşteptam acum ca timpul să-mi arate unde era această greşeală.

Însă avea să vină ziua când, ca de obicei, el avea să-mi mai dea o lecţie. Exista, o dată pe săptămână, o seară pe care el mi-o dăruia mie, rezervând-o pentru a trece în revistă împreună cu mine progresele pe care le realizasem în diferitele mele discipline de studiu în cursul săptămânii şi pentru a pregăti lecţiile din săptămână următoare. În asemenea prilejuri, sala în care ne opream pentru această întrevedere putea fi oricare din cele unde se aflau în clipa aceea profesoarele şi celelalte eleve, sau pe undeva aproape de ele, adesea în sala clasei a doua, unde era mai uşor să ne alegem un colţişor mai liniştit, mai retras, atunci când elevele de peste zi plecaseră deja şi cele câteva interne erau strânse în jurul estradei şi catedrei.

În seara stabilită pentru asemenea discuţie cu el, auzind clopoţelul că sună ceasul obişnuit al întâlnirii noastre, îmi strânsei cărţile şi caietele, pana şi cerneala şi căutai un loc în sala cea mare.

Nu era nimeni în sală şi încăperea era cufundată în umbra adâncă, răcoroasă a înserării. Prin uşa deschisă se mai vedea sala pătrată de trecere plină acum de lumină, de eleve, peste chipurile cărora mai aurea încă soarele amurgind. Răsfrângerea roşiatică a soarelui mai era atât

de puternică încât nuanţele tapetelor şi diferitele culori ale rochiilor păreau să se contopească într-o licărire caldă, vie. Fetele erau aşezate în bănci, lucrând sau repetându-şi lecţiile. În mijlocul cercului pe care îl formau se afla *Monsieur* Emanuel, discutând ceva, plin de bună dispoziţie, cu o profesoară. Paltonul său negru, părul său ca de jad, erau spulberate cu o răsfrângere stacojie, faţa sa de spaniol, când şi-o întoarse o clipă încoace răspunse sărutului însufleţit al soarelui cu un surâs la fel de însufleţit. M-am aşezat într-una din bănci.

Portocalii şi alte câteva plante, înflorite acum, erau şi ele scăldate de revărsarea aceasta zâmbitoare de lumină. Ziua întreagă stătuseră în soare şi acum era limpede că aveau nevoie să fie stropite. Lui *Monsieur* Emanuel îi plăcea uneori să se ocupe de grădină, îi plăcea să îngrijească de plante şi de flori. Mă gândisem adesea că lucrul cu sapa sau cu stropitoarea printre boschete îi liniştea probabil nervii, ca o recreere la care recurgea deseori. Acum chiar privea către portocali, către muşcate şi către uriaşii cactuşi şi se apucase să-i învioreze cu apa pe care o cerea îndelungata bătaie a soarelui. Între timp, îşi ţinea între buze preţioasa lui ţigară de foi, această atât de necesară şi importantă plăcere a vieţii lui. Fumul ei cenuşiu se încolăcea de ajuns de plăcut prin frunzişul boschetelor şi în văzduhul albăstrui al serii. Acum nu le mai vorbea elevelor sau profesoarelor, ci-şi adresa cuvintele pline de dragoste şi mângâietoare unei căţeluşe care, după câte se spunea, era proprietatea şcolii întregi, dar care nu-l recunoştea decât pe el ca stăpân, arătând că ţine la el mai mult decât la oricare dintre noi celelalte. Era o făptură delicată, mătăsoasă, iubitoare şi simpatică, care tropăia acum în jurul lui, privind cu ochi expresivi, plini de iubire, în sus spre chipul lui, şi ori de câte ori el lăsa să-i cadă boneta sau vreo batistă —cum îi plăcea să facă adesea ca să se joace cu ea – se chircea alături cu aerul unui leu în miniatură pus acolo de pază în preajma

unui stindard regesc.

Erau multe plante şi flori acolo în glastre, şi cum grădinarul acesta, care se apucase de bunăvoie de treabă, îşi aducea singur apa de la puţul din curtea de dincolo, treaba lui dură de ajuns de multă vreme. Orologiul cel mare al şcolii ticăia minutele grăbit parcă. Mai bătu o oră. Sala pătrată de trecere şi grupul de tinere de acolo îşi pierdură înfăţişarea purpurie în care-i scăldase razele soarelui în amurg. Se făcea întuneric. Vedeam bine că lecţia mea avea să fie în seara aceea foarte scurtă, însă portocalii, cactuşii, cameliile – toate păreau să fi fost acum bine îngrijite. Avea să vină şi rândul meu?

Dar vai! în grădină mai erau încă şi alte plante favorite de care trebuia să se ocupe – nişte boschete de trandafiri îndrăgite, anume flori mai altfel decât celelalte, şi auzeam lătratul vesel al micuţei Sylvie urmărind paltonul care se retrăgea tot mai departe pe alei. Îmi pusei deoparte unele din cărţile pe care le luasem cu mine, nu mai aveam nevoie de toate. Şedeam mai departe în banca mea, gânditoare, aşteptând, suferind fără să vreau de invazia tot mai adâncă a umbrelor serii.

Sylvie, gudurându-se bucuroasă, apăru iarăşi, anunţând întoarcerea paltonului cel negru mult aşteptat. Stropitoarea fu lăsată la locul ei alături de puţ, îşi îndeplinise treaba, ce bucuroasă eram! *Monsieur* se spălă apoi pe mâini într-un mic bazin de piatră. Nu mai era vreme de lecţie acum, curând avea să sune clopoţelul pentru rugăciunea de seară. Dar măcar aveam să ne vedem, să stăm de vorbă, o să am prilejul de a desprinde din privirile lui taina reţinerii sale din ultimele zile. Termină să se spele, îşi îndreptă trupul, îşi potrivi apoi fără grabă manşetele privind către cornul lunii timpurii, înălţându-se palid pe cerul de opal şi scânteind stins peste clopotniţa bisericii Sfântul Ioan Botezătorul. Sylvie privea şi ea gânditoare luna, tăcerea ei o irita, schelălăia

sărind spre ea să-i sfâşie această linişte. El îşi coborî privirea către căţeluşă.

— *Petite exigeante*[1]*,* spuse. Nu vrei să te vezi uitată mei măcar o clipă, se pare.

Se aplecă, o luă în braţe şi porni cu ea prin grădină la mai puţin de un metru de şirul ferestrelor în spatele cărora şedeam eu. Mergea alene, mângâind căţeluşa şi şoptindu-i cuvinte de alintare cu o voce plină de tandreţe. Ajuns la treptele de la intrare se opri, mai privi o dată spre lună, spre catedrala cenuşie, peste turnurile şi acoperişurile care se pierdeau în depărtare în marea albastră a ceţii vesperale. Respiră adânc aerul limpede al înserării şi mângâie cu privirea florile deschise în grădină. Deodată se întoarse spre clădirea şcolii, o rază pătrunzătoare din ochii săi alunecă peste faţada albă a sălilor de clasă, peste şirul ferestrelor. Îmi vine să cred că se înclină uşor, dacă o făcu, nu avui vreme să-i răspund la această politeţe. Într-o clipă se făcuse nevăzut, pragul scăldat în lumina lunii se arăta palid şi fără nicio umbră în faţa uşilor închise.

Strângându-mi în braţe toate obiectele, care fuseseră până atunci răspândite pe pupitru în faţa mea, dusei toate ustensilele acestea de învăţătură, rămase în seara asta fără folosinţă, la locul lor în clasă. Sună clopoţelul pentru rugăciune şi îi ascultai chemarea.

Ziua următoare n-avea să-l aducă în *rue Fossette,* căci programul său era rezervat în acea zi orelor de la colegiul de alături. În ce mă priveşte, îmi văzui de lecţiile mele, trecui şi prin ceasurile dintre lecţii, vedeam cum se apropie seara şi mă pregăteam să-i înfrunt plictisul apăsător. Nu mă gândisem dacă ar fi fost mai rău să stau laolaltă cu colegele şi elevele mele sau, dimpotrivă, să mă retrag în singurătate. În chip firesc, am ales cea de-a doua cale – dacă ar fi fost de undeva vreo speranţă de linişte şi mângâiere niciuna din fiinţele din şcoala asta nu

[1] Micuţă pretenţioasă.

era în măsură să mi-o ofere. Nu s-ar fi putut adăposti pentru mine decât sub capacul pupitrului meu, cuibărită între filele vreunei cărţi, aurindu-mi vârful vreunui creion sau nuanţând cerneala strânsă în călimară. Cu inima grea îmi deschisei pupitrul, cu o mână fără viaţă îi răscolii încet conţinutul.

Una câte una, cărţile bine ştiute, volumele legate sub scoarţe familiare ieşiră la lumină, doar ca să se întoarcă iarăşi fără bucurie la locul lor, n-aveau niciun farmec pentru mine. Nu mă puteau mângâia. E oare ceva nou, volumaşul acesta subţire în scoarţe liliachii? Nu-l mai văzusem până atunci şi chiar în ziua aceea făcusem ordine prin pupitrul meu – chiar în după-amiaza aceea. Volumul acesta trebuie să fi fost adus chiar în cursul ceasului din urmă, pe când ne aflam toate la masă.

Îl deschisei. Ce era? Ce-ar fi avut să-mi spună?

Nu era nicio povestire, nici vreun poem, niciun eseu, nicio carte de istorie. Nici nu cânta în versuri, nici nu relata uscat, nici nu discuta vreo problemă. Era o operă teologică – ţinea o predică, şi căuta să convingă.

Îmi aplecai cu bunăvoie urechea spre ea, căci, aşa micuţă cum era, avea un farmec al ei şi-mi reţinu de la început atenţia. Predica religia bisericii romane, căuta să obţină convingerea ascultătorului. Glasul acestei cărţulii viclene era un glas mieros, accentele îi erau numai onctuozitate şi balsamuri. Nu răzbăteau aici tunetele catolice, nici suflul viguros al nemulţumirii. Protestantul era îndemnat să se preschimbe în catolic nu atât de teama iadului hărăzit ereticilor, ci de dragul liniştei, blândeţei, dragostei sfintei biserici. Departe de ea gândul de a ameninţa sau silui, dorinţa ei era să călăuzească şi să câştige. Persecuţii? O, Doamne, nu, în niciun caz!

Volumaşul acesta numai blândeţe nu se adresa celor înăspriţi în viaţa lumească, nu era nici măcar o hrană prea puternică menită celor prea puternici. Era lapte pentru copilaşi, revărsarea blândă a unei iubiri de mamă

aplecându-se spre cel mai firav şi mai mic dintre copiii ei, menit numai şi numai celor a căror minte nu poate fi câştigată decât după ce le va fi fost câştigată inima. Chemarea lui nu se adresa inteligenţei, căuta să-i câştige pe cei înclinaţi spre afecţiune prin afecţiunile lor, pe cei plini de dragoste prin dragostea lor însăşi, nici sfântul Vincent de Paul, când îşi strângea orfanii în jur, nu le vorbea mai dulce.

Îmi amintesc că unul dintre argumentele cele mai puternice pentru urechile ereticilor, era faptul că acei catolici care-şi pierduseră fiinţe scumpe la moartea lor se puteau bucura de mângâierea de nespus de a se ruga pentru a-i scoate pe aceşti dragi morţi din ghearele purgatoriului. Autorul volumaşului nu se ocupa de liniştea mai sigură a celor care în credinţa lor se lipsesc de purgatoriu cu totul, însă eu mă gândeam la aşa ceva şi, în cele din urmă, ajunsei la concluzia că această din urmă credinţă este mai aducătoare de mângâieri.

Cărţulia aceasta mă amuză şi la urma urmelor nu-mi displăcu într-un fel care să mă supere. Era o cărticică înşelătoare, sentimentală, dar lipsită de suflet, şi totuşi era ceva în ea care-mi risipi mâhnirea şi mă făcu să surâd. Eram înveselită de jocurile acestui pui de lup, care nu-şi arăta colţii şi care se înfăţişa înfofolit în piele de oaie maimuţărind ţipetele unui mieluşel nevinovat. Părţi din ea îmi aminteau de anumite pamflete de propagandă metodistă pe care le citisem odinioară în copilărie. Erau îndulcite cu aceleaşi urme de însufleţire şi fanatism. Cel care o scrisese nu era un om rău şi chiar dacă trăda toată vremea viclenia – copita spintecată a doctrinei sale – aş fi stat pe gânduri înainte să-l acuz de nesinceritate cu bună ştiinţă. Puterea lui de judecată însă avea nevoie de întărire, căci era tare firavă.

Îmi venea să surâd deci privind această revărsare de tandreţe maternă venind dinspre bătrâna doamnă din cetatea celor şapte coline, îmi venea să surâd şi de

propria mea lipsă de voinţă, ca să nu spun chiar neputinţa mea, de a ieşi întru întimpinarea acestor linguşeli. Privind pe pagina de titlu văzui numele părintelui Silas. Pe o altă filă la început erau cu litere mici, însă scrise cu o mână fermă şi bineştiută cuvintele: „De la P.C.D.E. Pentru L--y”. Şi când am văzut şi asta am râs de-a binelea, însă nu ca înainte. Simţeam că mă înviorasem.

O îndoială apăsătoare mi se risipi dintr-o dată din minte şi din faţa ochilor, aveam dezlegarea acestei enigme. Legătura dintre aceste două nume – părintele Silas şi Paul Emanuel – îmi arăta ce trebuia să înţeleg din toate acestea. Penitentul îşi vizitase duhovnicul, neîngăduindu-i-se să-i ascundă nimic, nu se îndurase să păstreze în inima sa vreun colţişor numai pentru sine şi pentru Dumnezeu. Povestea întreagă a ultimei noastre discuţii îi scăpase de pe buze, recunoscuse pactul de fraternitate dintre noi şi vorbise fără îndoială despre surioara lui adoptivă. Cum ar fi putut fi aprobată de biserică o asemenea alianţă, o asemenea adopţiune? Comuniune frăţească cu o eretică? Mi se şi părea că-l aud pe părintele Silas, anulând acest pact nelegiuit, prevenindu-l pe pupilul său împotriva primejdiilor pe care le ascundea, conjurându-l, împingându-l spre rezervă, şi chiar, cu autoritatea chemării sale, şi în numele şi amintirea a tot ceea ce *Monsieur* Emanuel avea mai scump şi mai sfânt, impunându-i să instituie purtarea aceasta nouă a cărei gheaţă mă pătrunsese pe mine până-n măduva oaselor.

S-ar putea ca toate acestea să nu pară nişte ipoteze prea plăcute, dar prin comparaţie cu alte gânduri ale mele, erau chiar binevenite. Apariţia unei asemenea influenţe care să tulbure totul de undeva din umbră era nimic pe lângă spaima că ar fi putut fi vorba de o schimbare spontană în purtarea profesorului meu faţă de mine.

În seara aceea nu mai urmă un apus de soare frumos. Răsăritul ca şi apusul erau acoperite de nori, nu mai era

boarea începeţoşării văratice, albăstrie cu nuanţe trandafirii care să îndulcească îndepărtările. O negură urâcioasă ridicându-se din mlaştini învăluia întregul Villette. În noaptea aceea stropitoarea putea să se odihnească mai departe alături de fântână căci o ploaie subţire picurase toată după-amiaza şi mai bura şi acum, grăbit, liniştit. Nu era timpul potrivit pentru plimbări pe aleile ude, pe sub copacii picurând de ploaie, de aceea tresării atunci când auzii lătratul Sylviei în grădină – lătratul cu care saluta sosirea cuiva. Desigur nu putea fi cineva acolo, şi cu toate acestea lătratul acesta grăbit, vesel, nu se auzea decât în prezenţa unei singure fiinţe.

Prin uşile de sticlă şi pe sub bolta de dincolo puteam să privesc departe pe aleea cea retrasă, într-acolo se grăbea Sylvie, strălucind prin bura ploioasă asemenea unui trandafir alb înfoiat. Alerga încoace şi încolo, schelălăind de bucurie, sărind, hărţuind păsărelele printre boschete. Am pândit-o astfel vreo cinci minute şi nu se întâmplă nimic să confirme acest semnal. M-am reîntors la cărţile mele. Lătratul Sylviei se curmă brusc. Iarăşi îmi ridicai privirile. Se oprise nu prea departe, agitându-şi coada stufoasă, albă, cât o ţineau puterile şi urmărind din ochi cu toată încordarea mişcările unei sape care trebăluia de zor în mâini neobosite, Îl vedeam acum şi pe *Monsieur* Emanuel, plecat spre pământul ud, săpând prin ţărâna cleioasă în jurul tufişurilor îngreunate de ploaie, lucrând cu atâta râvnă de parcă pâinea lui cea de toate zilele ar fi trebuit să şi-o câştige cu sudoarea frunţii.

În felul acesta grăbit în care lucra am înţeles semnele unei dispoziţii tulburi. Îl mai văzusem săpând astfel în pământul îngheţat sub zăpadă în zilele cele mai reci ale iernii atunci când era frământat lăuntric de vreo emoţie puternică – fie că era vorba de o nelinişte nervoasă, de gânduri triste sau de reproşuri pe care ar fi avut temeiuri sa şi le adreseze singur. Săpa astfel ceasuri întregi, cu fruntea încruntată şi dinţii strânşi, fără să-şi ridice o

singură dată capul sau să-şi întredeschidă buzele.

Sylvie îl privi astfel o vreme până se plictisi. Pornind iaraşi să zburde, neliniştită, încoace şi încolo, amuşinând şi pufăind peste tot locul, sfârşi prin a mă descoperi pe mine, acolo unde mă aflam, în sala de clasă. Pe dată începu să latre la geamuri, ca şi cum ar fi vrut să mă cheme să mă bucur şi eu de munca neobosită a stăpânului său. Mă văzuse uneori plimbându-mă pe alei împreună cu *Monsieur* Paul şi, fără îndoială, socotea că e de datoria mea să mă arăt acum lângă el, oricât ar fi fost vremea de umedă.

Făcu atâta zarvă încât în cele din urmă *Monsieur* Paul îşi ridică şi el privirile şi, bineînţeles, văzu din ce cauză şi la cine anume lătra ca cu atâta zor. Fluieră s-o cheme de la fereastră, însă asta o stârni şi mai tare. Părea hotărâtă să mă vadă cum deschid uşile de sticlă. Plictisit în cele din urmă, cred, de insistenţele ei, el lăsă deoparte sapa, se apropie şi întredeschise uşile. Sylvie se năpusti înăuntru, impetuoasă, îmi sări în poală, proptindu-şi labele de gâtul meu, trebăluind cu nasul şi limba cam cu prea multă insistenţă pe faţa, gura, ochii mei, bătându-mi puternic cu coada pe pupitru, risipindu-mi în toate părţile cărţile şi hârtiile.

Monsieur Emanuel intră în sală ca să potolească vacarmul şi să caute să repare dezordinea provocată de căţeluşă. După ce strânse cărţile de pe jos, o captură pe Sylvie şi o cuibări sub paltonul lui, unde ea se strânse liniştită deodată, tăcută ca un şoricel, scoţându-şi la iveală numai vârful boticului. Avea un bot micuţ şi cu expresia cât se poate de nevinovată, cu urechi lungi mătăsoase şi cei mai frumoşi ochi negri din lume. Ori de câte ori o vedeam, îmi răsărea în minte Paulina de Bassompierre. Cititorule, rogu-te iartă-mi această apropiere, dar ea se impune câteodată în viaţă.

Monsieur Paul o mângâie, vorbindu-i ca s-o liniştească. Nu era de mirare s-o vezi atât de alintată, era o făptură

care cerea afecţiune prin frumuseţea şi vivacitatea ei.

Pe când o mângâia astfel pe căţeluşă, ochii săi trecură peste cărţile şi hârtiile reaşezate acum pe pupitru, întârziară o clipă pe volumaşul religios. Buzele i se mişcară o clipă, îşi stăpâni impulsul de a-mi spune ceva. Cum aşa? Promisese oare că n-avea să-mi mai vorbească niciodată? Dacă aşa stăteau lucrurile, atunci partea mai bună din el sfârşi prin a socoti că o asemenea făgăduinţă ar fi fost mai bine slujită prin încălcarea decât prin respectarea ei, căci făcând un al doilea efort, îmi vorbi:

— N-ai citit încă broşura asta, presupun. N-ai găsit-o de ajuns de ispititoare?

I-am răspuns că am citit-o.

Aşteptă, ca şi cum ar fi dorit să mă audă exprimându-mi o părere, chiar nepoftită. Dacă nu mi se cerea însă, eu nu eram deloc înclinată să spun ceva. Dacă era vorba de vreo concesie, dacă se cerea făcut un pas în întâmpinarea celuilalt – atunci asta era treaba atât de docilului pupil al părintelui Silas şi nu a mea. Ochiul său se opri asupra mea cu blândeţe, în clipa aceea în raza lui albastră era multă blândeţe, era solicitudine, o umbră de patetism, erau înţelesuri complexe, contradictorii, un fel de reproş risipindu-se în remuşcare parcă. În clipa aceea probabil că ar fi dorit să vadă la mine vreo urmă de emoţie. Însă eu nu voiam să arăt o asemenea emoţie, mă stăpâneam. Dacă ar mai fi trecut o clipă însă, cred că aş fi trădat oarecare încurcătură, dacă nu mi-ar fi venit în minte să culeg câteva pene de pe pupitru şi să mă apuc cu toată gravitatea să le ascut cu briceagul.

Ştiam bine că o asemenea atitudine avea să-i schimbe starea de spirit. Nu-i plăcuse niciodată să mă vadă cum îmi ascut penele. Briceagul meu i se părea întotdeauna tocit – mâna mea, prea neîndemânatică. Tăiam prost vârfurile, stricam totul. De data aceasta mă tăiai la deget – pe jumătate cu bună ştiinţă. Dorisem însă să-l readuc în starea sa firească, să-l fac să se simtă în largul său, să-l

aduc în situaţia în care să înceapă iar să mă cicălească.

— *Maladroite*[1] strigă el în cele din urma – uite-o cum îşi taie în bucăţi mâinile!

O lăsă jos pe Sylvie, făcând-o să se oprească alături de boneta pe care şi-o lăsă de asemenea pe duşumea şi, smulgându-mi penele şi briceagul dintre degete începu să le ascută el, cu precizia şi iuţeala unui mecanism. Îmi plăcuse oare cărticica aceea? se interesă acum.

Înăbuşindu-mi un căscat, am spus că nici nu-mi dădeam seama bine. Mă emoţionase? Mai degrabă aş zice că m-a cam adormit.

(După o pauză) *Allons donc!*[2] N-avea rost să o iau pe tonul acesta când stam de vorbă cu el. Oricât eram de rea – şi nici n-ar fi ştiut de unde să înceapă dacă ar fi trebuit să-mi înşire pe nerăsuflate toate păcatele mele – Dumnezeu şi natura mă înzestraseră cu *„trop de sensibilité et de sympathie”*[3] ca să nu fiu profund emoţionată de un apel atât de profund.

— Da, ce să zic! răspunsei, simţind repede cum îmi ies din fire. Ba dimpotrivă, n-am fost deloc emoţionată, nici atâtica!

Şi ca dovadă, scosei din buzunarul şorţului o batistă perfect uscată, încă imaculată aşa cum fusese împăturită.

Ca urmare am devenit pe dată obiectul unor înşiruiri de reproşuri mai mult usturătoare decât politicoase. L-am ascultat cu interes. După aceste două zile de nefirească tăcere, era mai melodios decât cea mai frumoasă muzică să-l aud pe *Monsieur* Paul certându-mă ca pe vremuri, îl ascultam şi în vremea aceasta mă serveam, pe mine însămi şi pe Sylvie, cu conţinutul unei bomboniere care, prin darurile lui *Monsieur* Emanuel, era mereu plină cu dulciuri de ciocolată. Îi făcea plăcere să vadă cum chiar şi o bagatelă care venea din mâinile lui era preţuită cum se cuvine. Ne privea, pe mine şi pe căţeluşă, în timp ce ne

[1] Ce stângace!
[2] Haide, haide!
[3] Prea multă sensibilitate şi simpatie.

împărţeam aceste bunătăţi. Îşi lăsă la o parte briceagul. Atingându-mi apoi mâna cu mănunchiul de pene pe care le ascuţise, spuse:

— *Dites donc, petite soeur*[1], vorbeşte-mi sincer – ce-ai gândit despre mine în zilele astea două din urmă?

Însă unei asemenea întrebări eram hotărâtă să nu-i dau nicio atenţie, lucrurile la care mă făcea să mă gândesc îmi umpleau ochii de lacrimi. Am început deci s-o mângâi cu asiduitate pe Sylvie. Monsieur Emanuel, sprijinindu-se atunci de pupitru, se aplecă spre mine.

— M-am numit singur fratele dumitale, spuse. Nu mai ştiu nici eu bine ce-ţi sunt – frate, prieten – n-aş putea nici eu să-ţi spun. Ştiu bine că mă gândesc mult la dumneata – ştiu că-ţi vreau tot binele – însă trebuie să mă stăpânesc. Ar trebui să-mi fie teamă de dumneata. Prietenii mei cei mai buni îmi spun că este aici o primejdie, şi-mi şoptesc că trebuie să mă arăt prudent.

— Bine faci că asculţi pe prietenii dumitale. Te rog chiar să fii cât se poate de prevăzător.

— E vorba de religia dumitale – de credinţa asta a dumitale ciudată, invulnerabilă, care te face să depinzi atâta de dumneata însăţi şi a cărei influenţă pare să te învăluie cu totul, nici eu nu ştiu de ce, într-o panoplie lipsită de sfinţenie. Dumneata eşti bună, părintele Silas ştie că eşti bună, şi ţine la dumneata, însă protestantismul acesta teribil, mândru, solemn al dumitale – aici stă primejdia. Ţi se arată în priviri uneori, şi alteori îţi strecoară unele tonuri în voce şi-ţi insuflă unele gesturi care fac să mi se strângă inima. Nu eşti o fiinţă prea demonstrativă şi totuşi – chiar în clipa aceasta când ai atins cărticica asta – Dumnezeule! parcă l-am văzut pe Lucifer surâzând!

— Sigur e că nu respect deloc pamfletul acesta – şi atunci?

— Nu-l respecţi? Dar cartea asta e însăşi esenţa

[1] Spune-mi deci, surioară.

credinţei, a iubirii, a milei! Mă gândeam că are să te emoţioneze, mă încredeam că bunătatea ei n-ar fi putut să dea greş. Am depus-o în pupitrul dumitale odată cu o rugăciune. Trebuie într-adevăr că sunt un păcătos. Cerul nu vrea să asculte rugile, care pornesc cu toată căldura din inima mea. Dispreţuieşti mica mea ofrandă. Oh, *cela me fait mal!*[1]

— *Monsieur,* n-o dispreţuiesc, sau cel puţin prin ea nu dispreţuiesc darul dumitale, *Monsieur,* stai puţin aici, ascultă-mă şi pe mine. Eu nu sunt o păgână. Nu mi-e inima de piatră, nu sunt o duşmancă a creştinilor, nu sunt deloc primejdioasă, aşa cum ţi se spune dumitale. Nu vreau să-ţi bat capul deloc cu credinţa mea.

— Dar ce limită există în îndrăznelile acelea sălbatice, nesocotite, ale ţării, ale confesiunii dumitale? Părintele Silas m-a făcut să mă gândesc la lucruri întunecate.

Folosind cum mă pricepeam puterea convingerii, l-am făcut atunci să-mi desluşească pe jumătate aceste lucruri atât de întunecate care-i fuseseră aduse în minte de părintele Silas şi care se reduceau la viclenele calomnii iezuite. În seara aceea, *Monsieur* Paul şi cu mine am stat de vorbă cu toată seriozitatea şi foarte apropiaţi. El a pledat, a argumentat. Eu nu eram în stare să argumentez – şi aceasta s-a dovedit o limitare norocoasă. N-ar fi fost nevoie decât tocmai de o opoziţie triumfătoare, logică pentru a se ajunge exact acolo unde confesorul lui ar fi vrut să-l vadă ajuns. Însă eu nu ştiam să vorbesc decât aşa cum mă pricepeam eu, în felul în care se obişnuise *Monsieur* Paul să mă audă vorbind şi în care el putea să-mi urmărească întortocherile de gândire şi să-mi umple golurile, să-mi ierte bâiguielile mai stranii, pentru el nemaifiind acum stranii…

Descoperii atunci că părintele Silas (care, trebuie să repet, nu era el însuşi un om rău deşi se făcuse apărătorul unei cauze rele) îi stigmatizase în culori

[1] O, asta mă doare!

întunecate pe protestanţi în general, şi pe mine implicit, cu nume dintre cele mai stranii, atribuindu-le superstiţii ciudate. *Monsieur* Emanuel îmi dezvălui toate acestea cu obişnuita lui candoare, căci firea lui nu cunoştea prefăcătoria, privindu-mă în timp ce-mi vorbea cu un fel de teamă blândă, solemnă, tremurând aproape la gândul că ar fi putut fi vreun adevăr în asemenea acuzaţii. Părintele Silas, se pare, mă urmărise cu atenţie, se convinsese că frecventam pe rând, şi fără să fac vreo deosebire, cele trei capele protestante din Villette – cea franceză, cea germană şi cea engleză – adică, presbiteriană, luterană, episcopală. Or, asemenea libertate de gândire echivala în ochii părintelui cu o profundă indiferenţă – cine tolerează totul, raţiona el, nu se simte ataşat de nimeni. Se întâmplă însă că mă minunasem deseori în taină de cât de mărunte şi neimportante erau deosebirile dintre aceste trei secte. Mă miram de unitatea şi identitatea părţilor vitale şi importante ale doctrinelor lor, nu vedeam nimic care să le împiedice ca într-o zi să se unească deşi socoteam că fiecare din ele avea defecte de formă, aspecte menite să-ţi stârnească confuzia…

După lunga discuţie, mă părăsi mai potolit, dar totuşi îngrijorat încă, cu dorinţa fierbinte ca, dacă eram pe o cale greşită, cerul să se îndure să mă aducă pe cea bună. L-am auzit, exprimându-şi în prag murmurătoarea rugă către *„Marie, Reine du ciel”*[1] cu adânca aspiraţie ca nădejdea lui să se dovedească în cele din urmă că e şi a mea.

Ciudat! Eu, în ce mă priveşte, nu aveam deloc o asemenea năzuinţă fierbinte de a-l abate pe el de la credinţa strămoşilor lui. Socoteam catolicismul greşit, ca adorând o mare imagine alcătuită din aur şi lut, însă mi se părea că acest om hrănea elementele cele mai pure ale credinţei sale cu o nevinovăţie a inimii pe care fără

[1] Sfântă Maria, regina cerurilor.

îndoială că Dumnezeul lui ar trebui s-o iubească.

Conversaţia la care m-am referit aici a avut loc între ceasurile opt şi nouă seara într-o sală de clasă din liniştita *rue Fossette,* cu ferestrele spre o grădină închisă între ziduri. Probabil că la acelaşi ceas, sau la unul ceva mai târziu. În seara următoare, ecourile ei, reculese într-o ascultare plină de religios respect au fost suflate cuvânt cu cuvânt într-o ureche atentă, la ferăstruica unui confesional în bătrâna biserică a regilor magi. Urmă de aici că părintele Silas îi făcu o vizită doamnei Beck şi, împins de nu ştiu nici eu ce amestec de motive, o convinse să-i permită să-şi asume el pentru o vreme îndrumarea spirituală a tinerei englezoaice.

Am fost deci supusă unui adevărat curs – adică făcută să arunc câte o privire asupra cărţilor pe care mi le împrumuta el. Erau prea depărtate de felul meu de a fi pentru a putea constitui obiectul unei lecturi amănunţite, sau al adnotărilor, învăţării pe dinafară sau mistuirii lor cum trebuie…

Pe urmă părintele Silas îmi arătă partea cea mai frumoasă a bisericii romane, operele ei de binefacere şi mă invită să judec pomul după roadele sale.

Ca răspuns, am crezut că trebuie să-i spun că simt şi afirm că aceste opere frumoase nu erau roadele bisericii din Roma, ele nu erau altceva decât florile ei abundente e drept, doar o făgăduinţă frumoasă pe care o făcea ea lumii. Florile acestea odată dând în roadă nu aveau gustul milei, mărul deplin format era doar al ignoranţei, al înjosirii, al bigotismului. Din nefericirile şi afecţiunile omeneşti se făureau lanţurile servituţii lor. Sărăcia era hrănită şi învestmântată, şi i se oferea adăpost, pentru a o înlănţui apoi prin obligaţii de „biserică”. Orfanii erau crescuţi şi li se dăruia învăţătură pentru ca să poată creşte în „sânul bisericii”, boala primea îngrijiri pentru ca cei bolnavi să poată muri după formulele şi în rânduielile „bisericii”, iar bărbaţii erau apăsaţi, femeile sacrificate în

chip criminal şi lumea pe care Domnul o crease frumoasă pentru binele creaturilor sale era altfel orânduită şi silită să ridice o cruce, monstruoasă în apăsătoarea şi otrăvită ei greutate pentru ca totul şi toate să slujească Roma, să-i dovedească ei sfinţenia, să-i confirme ei puterea şi să răspândească pretutindeni domnia tiranică a „bisericii”. Pentru binele omului se făcea prea puţin, pentru slava Domnului şi mai puţin. O mie de drumuri erau deschise în suferinţă cu sudoarea de sânge şi cu risipe de vieţi. Munţii erau sparţi şi stâncile sfărâmate la temelii – şi toate pentru ce? Pentru ca o anume preoţime să poată păşi înainte, tot mai sus spre înălţimi stăpânitoare, unde să instaleze în cele din urmă sceptrul „mamei biserici”.

. . . . . .

Părintele Silas mă duse pe la biserici în împrejurări din cele mai solemne – în zile de sărbătoare şi de solemnitate, mă puse faţă în faţă cu ritualul şi ceremonialul papistaş.

Mulţi oameni – bărbaţi şi femei – fără îndoială superiori mie într-o mie de feluri, au socotit asemenea momente impresionante, au declarat că, chiar dacă raţiunea lor protestează, imaginaţia le-a fost subjugată. Eu nu pot spune însă la fel. Nici procesiunile solemne, nici mesa, nici torţele înalte, nici cădelniţele legănătoare, nici pompa eclesiastică, nici juvaierurile celeste nu mi-au atins imaginaţia. Tot ce am văzut mi s-a părut ţipător, negrandios, grosolan materialist – nu poetic în spiritualitate.

Aceasta nu i-am mai spus-o părintelui Silas. Era un om bătrân, părea un om venerabil – după fiecare experienţă nereuşită, după fiecare dezamăgire repetată, rămăsese plin de blândeţe faţă de mine, şi nu mă simţeam ispitită să-i rănesc sentimentele. Însă în seara unei anume zile când fusesem chemată în balconul unei case impunătoare să privesc o procesiune uriaşă, amestecată, a bisericii şi

armatei – preoţii cu relicvele, şi soldaţii cu armele lor, un episcop bătrân şi obez, îmbrăcat în odăjdii şi danteluri, semănând parcă cu o momâie cenuşie în penaj ţipător de păsări şi cu o ceată de fete tinere gătite şi fantastic împodobite cu flori – atunci îi spusei lui *Monsieur* Paul în cele din urmă ce gândeam.

— Nu mi-a plăcut — îi spusei. Nu respect asemenea ceremonii, aş dori să nu mai asist la aşa ceva.

Şi, uşurându-mi conştiinţa prin această mărturisire, am fost atunci în stare să merg mai departe şi, vorbind mai fluent şi mai limpede decât îmi era obiceiul, să-i arăt că mă hotărâsem să-mi păstrez credinţa reformată. Cu cât vedeam mai multe despre papistaşi cu atât mai strâns mă simţeam legată de protestanţi. Fără îndoială că erau erori în oricare dintre biserici, însă acum văzusem, prin contrast, câtă severă puritate era în a mea, în comparaţie cu cea a cărei faţă pictată şi prefăcuta fusese dezvăluită pentru ca eu s-o admir. Îi spusei că noi păstram mai puţine formalităţi între noi înşine şi Dumnezeu, nereţinând, poate, decât însăşi firea omenească în măsura în care este ea necesară pentru o observaţie potrivită. I-am mărturisit că nu puteam să privesc florile şi poleiala, lumânările de ceară şi broderiile, în acele clipe şi în acele împrejurări când ar fi trebuit să nu am alt gând decât cum să-mi înalţ văzul spiritual doar către Cel al cărui sălaş este Nesfârşirea şi a cărui Fiinţă – eternitatea. Că, atunci când mă gândeam la păcat şi la suferinţă, la corupţia pământească, depravarea morală, la adânca durere lumească – n-aveam nicio dorinţă şi putere să ascult preoţii cântând sau clericii murmurând, că atunci când referinţele vieţii şi spaima pierzaniei mă asaltau, când nădejdea cea mai înaltă şi nemăsuratele îndoieli despre viitor mi se ridicau în faţă, atunci strădaniile după ştiinţă, rugile într-o limbă învăţată şi moartă, nu făceau decât să hărţuiască şi să împiedice o inimă care nu năzuia altceva decât să-şi verse lacrimile şi plânsul,

strigând: Doamne, îndură-te de mine, păcătosul!

Când îi vorbii astfel, abia atunci, în cele din urmă, mi-a venit întru întâmpinare un glas de răspuns, un ecou care să-mi răspundă, atunci s-a ajuns între noi la un ton de armonie între două suflete până atunci neînţelegându-se unul pe altul.

— Orice ar spune preoţii sau cei înclinaţi spre controverse, murmură *Monsieur* Emanuel – Dumnezeu este bun şi-i iubeşte pe toţi cei care sunt sinceri. Crede atunci în ceea ce poţi să crezi, crede aşa cum poţi tu s-o faci… Domnul să te binecuvânteze, Lucy!

37.
STRĂLUCIREA SOARELUI

PAULINA ERA POATE ÎN STARE să refuze orice corespondenţă cu Graham până când tatăl ei ar fi găsit de cuviinţă să-şi dea consimţământul în privinţa aceasta. Însă doctorul Bretton nu era în stare ca, locuind la mai puţin de o leghe de palatul Crécy, să nu facă acolo vizite frecvente. La început, cred că cei doi îndrăgostiţi şi-au propus să se arate distanţi unul faţă de altul şi şi-au păstrat această intenţie doar în ce priveşte aparenţele, interzicându-şi orice apropiere sentimentală în public, însă în simţămintele lor au devenit în curând foarte apropiaţi.

Tot ce era mai bun în firea lui Graham o căuta pe Paulina – tot ce era nobil în el se trezea la viaţă şi sporea în prezenţa ei. Cu admiraţia din trecut faţă de domnişoara Fanshawe cred că inteligenţa sa nu prea avusese de-a face, însă întreaga lui inteligenţă şi gustul lui cel mai ales intrară acum în acţiune nestăvilite. Toate aceste însuşiri, ca şi celelalte înzestrări ale lui erau acum vii, dornice de hrană şi mereu profitând de orice putea să le mulţumească şi să le influenţeze în bine.

N-aş putea spune că Paulina l-a împins vreodată să-i vorbească despre cărţi, sau dacă cu bună ştiinţă şi-a propus vreodată să-l atragă spre plăcerile reflecţiei sau că, măcar, şi-a închipuit o singură clipă că aceste calităţi ale minţii lui ar putea fi în vreun fel perfecţionate. Ea îl considera desăvârşit în toate privinţele. Graham însuşi a

fost cel care, din pură întâmplare, i-a pomenit de o carte pe care o citea tocmai, şi atunci când în răspunsul ei a răsunat o notă care se potrivea cu simţămintele lui, ceva care i-a făcut lui plăcere, a continuat să-i vorbească, mai mult şi poate mai bine decât o făcuse până atunci despre asemenea subiecte. Ea îl asculta încântată şi-i răspundea cu însufleţire. În fiecare răspuns al ei, Graham percepea o muzică tot mai plăcută, tot mai potrivită gustului lui. În fiecare găsea câte un accent sugestiv, convingător, magic deschizându-i câte o comoară lăuntrică pe care nici n-o bănuise înainte, care-i arăta că există puteri neştiute în mintea lui însuşi, şi – ceea ce era şi mai bine – o bunătate latentă aşteptând în inima lui. Fiecare din ei era fermecat de felul în care-i vorbea celălalt. Glasul, pronunţia, expresia erau nespus de plăcute pentru celălalt, fiecare din ei se îmbăta de vioiciunea minţii celuilalt, îşi ghiceau unul altuia înţelesul cu o promptitudine nebănuită, gândurile li se potriveau ca nişte perle cu grijă alese una alături de cealaltă. Graham avea multă bună dispoziţie în firea sa, Paulina nu avea în prea mare măsură o asemenea vioiciune firească – dacă nu era stimulată, înclina mai degrabă să rămână gânditoare şi tăcută – însă acum se arăta veselă ca o păsărică. În prezenţa binefăcătoare a iubitului, strălucea ca o lumină blândă, limpede. Cât de frumoasă era acuma, fericită, nu găsesc cuvinte să spun, însă de fiecare dată când o vedeam mă minunam sincer. Cât despre acea blândă răceală, rezerva care o împresura din totdeauna – unde era acum? O, Graham n-o răbda prea mult, avea prin prezenţa lui o influenţă binefăcătoare care-i risipea sfielnicele restricţii ce şi le impusese ea însăşi.

Acum vorbeau amândoi despre zilele de demult de la Bretton. Poate la început pe ocolite şi mai rar, cu un fel de sfială surâzătoare, apoi cu tot mai multă candoare şi cu încredere. Graham îşi crease singur prilejul de a fi el însuşi mai bun, un prilej pe care pe mine nu mă lăsase să

i-l ofer. Ajunsese acum să nu mai depindă de ajutorul celuilalt, ajutor pe care pe vremuri sfioasa Lucy îl refuzase. Toate amintirile lui despre „micuţa Polly” îşi găseau expresia cuvenită în tonul său tandru, pe buzele lui frumoase şi bune, cu mult mai pline de ecouri decât dacă ar fi repetat asemenea accente auzite – de le-ar fi auzit — de la mine.

De multe ori, când rămâneam singure, Paulina îmi spunea cât de minunat şi de straniu i se părea să descopere bogăţia şi exactitatea amintirii lui despre asemenea lucruri privind trecutul. Cum, el stând şi privind-o, amintirile păreau să se trezească deodată nestăpânite în mintea lui. Îi aducea aminte că odată îi luase capul în braţele ei, îi mângâiase buclele leonine şi strigase: „Graham, ce mult ţin eu la tine!”. Îi povestea cum îşi trăgea scăunelul alături de el şi se cocoţa pe el ca să ajungă să i se suie pe genunchi. Şi în ziua de azi, spunea, îşi mai amintea de senzaţia mâinilor ei mici mângâindu-i obrazul, sau îngropându-se în coama lui deasă. Îşi amintea de atingerea degetului ei micuţ, aşa cum îl aşeza tremurător, curios, în gropiţa din bărbia lui, vorbirea ei peltică, felul în care ea îi vorbea despre „gropisa” lui, şi cum ea îi căuta apoi ochii şi îl întreba de ce erau atât de pătrunzători, şi-i spunea că are „o faţă drăgălaşă, nu-ştiu-cum, mult mai frumoasă, mult mai nu-ştiu-cum şi decât a mamei şi decât a lui Lucy Snowe!”.

— Ce copil eram – remarca acum Paulina. Mă minunez cum de îndrăzneam să fiu atât de deschisă. Acum el mi se pare sfânt, buclele lui îmi sunt inaccesibile, şi, Lucy, simt un fel de spaimă când mă uit la bărbia lui fermă, ca de marmură, la trăsăturile lui atât de drepte, greceşti. Se spune că femeile sunt frumoase, Lucy. El nu e deloc ca o femeie, aşa că îmi închipui că nu e frumos, dar atunci cum e? Îl văd şi alţii aşa cum îl văd eu? Tu îl admiri?

— Am să-ţi spun ce fac eu, Paulina – i-am răspuns odată la nenumăratele ei întrebări. Eu nici nu-l văd

niciodată. L-am privit de două sau trei ori, asta acum un an, înainte ca el să mă recunoască, şi pe urmă mi-am închis ochii, şi chiar dacă mi-ar mai trece prin faţa ochilor de zece ori între apusul şi răsăritul soarelui altfel decât în amintire, aproape că n-aş şti să spun ce înfăţişare a luat.

— Lucy, ce vrei tu să spui? mă întrebă ea, ţinându-şi respiraţia.

— Vreau să spun că preţuiesc puterea văzului, şi că mă tem să rămân oarbă.

Era mai bine să-i răspund energic o dată şi să-i amuţesc pentru totdeauna confidenţele ei tandre, pătimaşe care cădeau de pe buzele ei ca mierea cea dulce şi care uneori picurau în urechile mele ca plumbul topit. De atunci, faţă de mine, nu mai comentă în niciun fel frumuseţea iubitului ei. Însă despre el voia mereu să vorbească, uneori cu sfială, în cuvinte scurte, liniştite, uneori cu muzicalităţi de cântec şi cu un ton care era ameţitor pentru ea ca o muzică, dar care pe mine mă iritau şi mă făceau să sufăr. Atunci ştiu că-i adresam priviri şi cuvinte grave, însă fericirea fără nori îi orbea vederea de obicei atât de lucidă şi nu făcea altceva decât să o creadă pe Lucy o capricioasă.

— Ce spartană eşti! Ce mândră eşti, Lucy! spunea, surâzându-mi. Graham spune că tu eşti femeiuşca cea mai capricioasă, cea mai ciudată din câte ştie el, dar cu toate astea eşti grozavă. Amândoi aşa te vedem.

— Nici voi nu ştiţi cum mă vedeţi, spuneam eu. Te rog să mă luaţi cât mai puţin cu putinţă ca subiect al conversaţiilor şi gândurilor voastre. Eu am viaţa mea, diferită de a voastră.

— Dar viaţa noastră, Lucy, e atât de frumoasă, sau aşa are să fie de acum încolo, şi tu ai s-o împarţi cu noi!

— Eu n-am să împart viaţa nici cu un bărbat, nici cu vreo femeie de pe lumea asta, aşa cum înţelegi tu să împărţi viaţa cu cineva. Cred poate şi eu că am un prieten al meu, dar sigură nu sunt şi, până când am să fiu sigură

de asta, am să trăiesc singuratică.

— Însă singurătatea înseamnă tristeţe.

— Da, este tristeţe. Viaţa, însă, are lucruri şi mai triste decât asta. Mai adâncă decât melancolia este durerea inimii frânte.

— Lucy, stau şi mă întreb dacă are să fie vreodată cineva care să te înţeleagă pe tine aşa cum trebuie.

Există la îndrăgostiţi o anume vanitate a egoismului, doresc cu tot dinadinsul să aibă martori pentru fericirea lor, oricât i-ar coste asta pe martorii aceştia. Paulina îi interzisese să-i scrie şi cu toate acestea doctorul Bretton îi scria. Ea se hotărâse să nu întreţină corespondenţă cu el şi cu toate acestea îi răspundea, fie şi numai ca să-l certe. Îmi arăta şi mie aceste scrisori, cu un fel de încântare copilărească şi, cu ceva din capriciile imperioase ale unei moştenitoare bogate, mă silea pe mine să le citesc. Când citeam scrisorile lui Graham nu mă mai miram de insistenţele ei, şi-i înţelegeam mândria – erau scrisori splendide, bărbăteşti şi pline de iubire, modeste şi pline de bucuroasă galanterie. Ale ei trebuie să-i fi părut lui deopotrivă de frumoase. Nu erau scrise ca să-i pună în lumină talentele ei, şi încă şi mai puţin, cred, ca să-i arate dragostea ei. Dimpotrivă, s-ar fi zis că-şi luase sarcina de a-şi ascunde această simţire şi de a-şi stăpâni iubirea. Dar cum ar fi putut scrisori cum erau ale ei să slujească unui asemenea ţel? Graham îi era acum la fel de drag ca însăşi viaţa, o atrăgea ca un magnet puternic. Asupra ei, tot ce-i spunea el, tot ce-i scria, gândea sau arăta el exercita o influenţă de nespus. Cu această mărturisire nemărturisită, scrisorile ei căpătau o lucire vie, caldă – le insufla o viaţă aparte de la salutul dintru început până la formula de despărţire.

— Cât aş vrea să ştie şi tata! Ce n-aş da să ştie tata! începea să murmure îngrijorată. Doresc asta, şi totuşi mi-e teamă, de-abia îl pot opri pe Graham să nu-i spună. Nimic nu doresc mai mult decât să văd limpezită situaţia

asta – decât să pot vorbi cu toată sinceritatea, şi totuşi mi-e frică de ce-ar putea să se întâmple. Ştiu, sunt sigură că tata va fi foarte supărat la început; aproape mi-e frică să nu se supere pe mine, are să i se pară o treabă cât se poate de nelalocul ei, are să fie o surpriză, o lovitură pentru el. Nici nu pot să-mi închipui ce are să spună.

Fapt e că tatăl ei, care multă vreme rămăsese calm, începea parcă acum să arate cam tulburat. Multă vreme orb în această privinţă, s-ar fi zis că o rază supărătoare de lumină începuse să-i tulbure vederea.

Ei nu-i spunea nimic, dar atunci când ea nu-l privea, sau poate nu se gândea la el, l-am surprins privind-o gânditor.

Într-o seară, când Paulina stătea în iatac scriindu-i, cred, lui Graham, iar eu mă aflam în bibliotecă, *Monsieur* de Bassompierre pătrunse în această încăpere şi se aşeză. Mă pregăteam să mă retrag, el îmi ceru să rămân – cu blândeţe, dar în acelaşi timp pe un ton care-mi arăta că dorea să i se dea ascultare. Îşi alesese un scaun în apropierea ferestrei, la oarecare depărtare de mine. Deschise acolo un pupitru, scoase ceva care semăna cu un caiet de însemnări, şi în acest caiet citi cu atenţie vreme de câteva minute o anume însemnare.

— Domnişoară Snowe, spuse apoi, lăsând la o parte caietul, ştii cumva exact ce vârstă are fetiţa mea?

— Cam optsprezece ani, nu, domnule?

— Aşa s-ar părea. Caieţelul acesta vechi îmi spune că s-a născut la 5 mai în anul 18… adică are cam optsprezece ani. E ciudat, nici eu nu mai ştiam câţi ani are – mi-am pierdut parcă noţiunea timpului. O credeam de doisprezece-paisprezece ani –, nici eu nu ştiu prea bine câţi anume, însă mi se părea tot un copil.

— Are cam optsprezece ani, am repetat eu. A crescut, mai înaltă de atât nu cred însă să se facă.

— Micuţa mea bijuterie! spuse domnul de Bassompierre cu un glas pătrunzător, care amintea unele

din accentele revenind în vocea fiicei sale.

Rămase o vreme cufundat în gânduri adânci.

— Domnul meu, nu te mâhni, i-am spus, pentru că-i înţelegeam simţămintele, oricât rămâneau de mute.

— E singura perlă pe care o am eu, spuse – şi acum au să vină alţii care au s-o vadă pură şi de preţ cum e şi au s-o jinduiască.

Nu i-am răspuns nimic. Graham Bretton luase masa împreună cu noi toţi în ziua aceea. Strălucise atât în conversaţie, cât şi în înfăţişare, o strălucire mândră îi înfrumuseţase atunci chipul dându-i o nouă scânteiere, şi o nouă fascinaţie spuselor lui. Sub impulsul unei mari nădejdi înflorise în întreg felul lui de a fi ceva care-ţi atrăgea irezistibil atenţia. Îmi vine să cred că-şi propusese ca în ziua aceea să lase să se vadă care era ţelul ambiţiilor sale. Domnul de Bassompierre se văzuse silit, într-un anume fel, să vadă direcţia acestor străduinţe şi să înţeleagă acest omagiu. Chiar dacă remarca încet ce era în jurul lui, ştia să judece totul logic, odată ce prindea firul lucrurilor putea urmări un întreg labirint până afla răspunsul căutat.

— Unde e ea acum? întrebă.

— E sus.

— Ce face?

— Scrie.

— Scrie, da? Primeşte scrisori oare?

— Nu altfel de scrisori decât cele pe care mi le poate arăta mie. Şi, domnul meu, ea – ei – demult au dorit să vă vorbească, să vă ceară părerea.

— Haida-de! Ei nici nu se gândesc la mine – un bătrân tată! Eu le stau doar în drum.

— O, domnule de Bassompierre – nu spuneţi asta – nu se poate! Însă trebuie să-i daţi voie Paulinei să vorbească singură şi doctorul Bretton, la fel, trebuie lăsat să se explice.

— E cam târziu. Mi se pare că treburile au ajuns destul

de departe.

— Domnul meu, până nu vă daţi dumneavoastră consimţământul nu se face nimic – decât doar că ei se iubesc.

— Decât – mă îngână el ca un ecou.

Pentru că soarta mă împuternicise cu rolul confidentei şi al mediatoarei, m-am simţit obligată să continuu.

— De sute de ori a fost doctorul Bretton pe punctul să vă vorbească, domnule, însă, cu tot curajul lui, se teme de dumneavoastră tare de tot.

— Are şi de ce – bine face că se teme de mine. S-a atins de lucrul cel mai de preţ pe care-l am eu. Dacă ar fi lăsat-o în pace, ea ar mai fi rămas un copil ani de zile încă. Aşa deci. S-au logodit cumva?

— Nu se puteau logodi fără consimţământul dumneavoastră.

— E frumos din partea dumitale, domnişoară Snowe, că vorbeşti şi gândeşti cu această bunăcuviinţă, care dintotdeauna te-a caracterizat, însă toată treaba asta e pentru mine o suferinţă. Fetiţa asta a mea era tot ce aveam pe lumea asta, altă fiică n-am şi n-am nici băiat, Bretton ar fi făcut mai bine să-şi caute ce iubi în altă parte. Sunt zeci de femei frumoase şi bogate care, sunt convins de asta, nu l-ar respinge, el are de partea lui şi frumuseţea şi buna purtare şi relaţiile. Nu s-ar fi mulţumit cu nimic altceva decât cu Polly a mea?

— Dacă el n-ar fi văzut-o niciodată pe „Polly a dumneavoastră”, poate că i-ar fi putut place altele – şi poate şi el ar fi fost plăcut de ele – de pildă, pe nepoata dumneavoastră, domnişoara Fanshawe.

— O, pe Ginevra i-aş fi dat-o din toată inima – dar Polly! Nu mă-mpac cu gândul să fie a lui. Nu – nu pot. El nu e deopotrivă cu ea, afirmă el acum, foarte prost dispus. În ce privinţă s-ar putea spune că e egalul ei? Toată lumea vorbeşte astăzi de avere! Eu nu sunt un avar sau un interesat, însă oamenii se gândesc la lucruri din astea – şi

Polly are să fie bogată.

— Da, lucrul acesta se ştie, spusei eu, în Villette toată lumea o cunoaşte ca pe o moştenitoare bogată.

— Aşa se vorbeşte despre fetiţa mea?

— Aşa, domnul meu.

El căzu într-o îngândurare adâncă. Îmi luai îndrăzneala să-i spun:

— Dar dumneavoastră, domnule, găsiţi că e cineva de ajuns de bine pentru Paulina? L-aţi prefera pe vreun altul doctorului Bretton? Credeţi oare că un rang mai înalt sau mai multă avere ar influenţa în vreun fel simţămintele dumneavoastră faţă de un viitor ginere?

— Aici m-ai atins unde mă doare, spuse el.

— Dar priviţi-i pe aristocraţii din Villette, nu v-ar place unul din ei, domnule?

— Nu, niciun duce, baron sau viconte din toată adunătura asta.

— Mi s-a spus că mulţi dintre aceştia se gândesc la ea, domnule, am continuat, prinzând curaj când vedeam că mai degrabă îi câştigam atenţia decât îl iritam. Au să se arate alţi pretendenţi, deci, dacă doctorul Bretton va fi refuzat. Oriunde v-aţi duce, sunt convinsă, se vor ivi pretendenţi. Chiar şi dacă nu ne gândim la moştenire, mie mi se pare că Paulina îi farmecă pe toţi cei care dau ochii cu ea.

— Chiar? Cum aşa? Fetiţa mea nu e socotită o frumuseţe.

— Domnul meu, domnişoara de Bassompierre e foarte frumoasă.

— Prostii! — te rog, iartă-mă, domnişoară Snowe, însă cred că nu eşti nepărtinitoare. Mie îmi place mult Polly, îmi place tot ce face şi felul cum arată – dar eu, la urma urmei, sunt tatăl ei, şi nici chiar eu nu m-am gândit niciodată la ea ca la o frumuseţe. Este atrăgătoare, gingaşă, interesantă – după mine. Cred că te înşeli când o socoteşti frumoasă.

— E o femeie care atrage, domnule, ar atrage şi ar fermeca şi fără avantajele pe care i le oferă averea şi situaţia dumneavoastră.

— Averea şi situaţia mea! Sunt astea vreo momeală pentru Graham? Dacă aş crede una ca asta…

— Doctorul Bretton cunoaşte amănuntele astea foarte bine, cum puteţi fi şi dumneavoastră sigur, domnule de Bassompierre, şi le preţuieşte cum le-ar preţui orice om de lume – cum le-aţi preţui şi dumneavoastră înşivă, în asemenea împrejurări – însă aceste lucruri nu înseamnă pentru el momeli. El o iubeşte pe fiica dumneavoastră foarte mult, îi simte calităţile ei cele mai frumoase şi ele îl influenţează în chipul cel mai bun.

— Cum aşa! Fetiţa mea are „calităţi frumoase”?

— O, domnul meu! N-ai urmărit-o deloc în seara aceea când au fost atâţia oameni de seamă şi învăţaţi, invitaţi la masă?

— Da, sigur, am fost impresionat şi surprins de felul în care s-a înfăţişat ea în seara aceea, feminitatea ei, ţin minte, m-a făcut să surâd.

— Şi i-ai văzut pe franţuzii aceia, atât de distinşi, cum se îmbulzeau în jurul ei în salon?

— I-am văzut, dar mi-am închipuit că vor şi ei să se mai distreze puţin – aşa cum ai vrea să te joci niţel cu un copil mai drăgălaş.

— Domnul meu, ea s-a prezentat atunci cu toată distincţia şi i-am auzit pe unii dintre domnii aceia francezi spunând că e *pétrie d’esprit et de grâces*[1]. Doctorul Bretton a gândit şi el întocmai aşa.

— Este un copil bun şi scump, asta e sigur, şi cred şi eu ca şi dumneata că are şi caracter. Îmi amintesc acum — am fost odată tare bolnav. Polly m-a îngrijit, cei din jur credeau că am să mor, ea – îmi aduc aminte, se făcea tot mai puternică tot mai plină de iubire, pe măsură ce mie îmi piereau puterile. Şi, când am început să mă

[1] Plină de spirit şi de graţie.

înzdrăvenesc, ea era ca o rază de soare în camera mea de bolnav! Da, plutea în jurul fotoliului meu la fel de tăcută şi de înviorătoare ca o rază de soare. Şi acum – iată, vine un bărbat şi mi-o cere în căsătorie! Dar eu nu vreau să mă despart de ea – spuse, şi îl auzii scoţând un geamăt.

— Îi cunoaşteţi de mult pe doctorul şi pe doamna Bretton, i-am sugerat eu. Dacă i-aţi dărui-o lui mai degrabă decât altuia, ar fi ca şi cum nu v-aţi despărţi de ea chiar de tot.

El rămase mai departe cufundat într-o îngândurare posomorâtă.

— E adevărat, o cunosc de mult pe Louisa Bretton, murmură el. Ea şi cu mine suntem într-adevăr prieteni vechi, buni, era o femeie foarte simpatică, atrăgătoare când era tânără. Îmi vorbeai de frumuseţe, domnişoară Snowe! Ea era o femeie frumoasă, dacă vrei, înalta, cu trupul drept, înflorită – nu un simplu copil, un elf cum mi se pare mie Polly a mea. La optsprezece ani Louisa avea o prestanţă şi o statură de prinţesă. Şi acum e încă o femeie atrăgătoare. Băiatul ei îi seamănă, ştiu că dintotdeauna am crezut asta, mi-a fost simpatic, am ţinut mult la el. Şi acum mă răsplăteşte cu tâlhăria asta! Comoara mea, micuţa de ea ţinea atât de mult, cu atâta dragoste adevărată la bătrânul ei tată. Acum, fără îndoială, toate acestea s-au terminat – eu nu le mai sunt decât o povară.

Uşa se deschise în clipa aceea şi „micuţa lui comoară” intră în încăpere. Era gătită, ca să spun aşa, cu toate splendorile toaletei de seară. Însufleţirea pe care unii dintre noi o simţim câteodată la sfârşitul zilei îi făcea acum privirile şi obrajii calzi deodată, o nuanţă de împurpurare vărătică îi sufla acum viaţă pe tenul palid, buclele i se revărsau bogate şi lungi pe gâtul alb ca un crin, rochia ei albă se potrivea cu ziua călduroasă de iunie. Crezându-mă singură, venise ţinând în mână

scrisoarea pe care tocmai o terminase – o adusese împăturită, dar nu închisă încă. Voia să mi-o dea s-o citesc. Când îl văzu pe tatăl ei, pasul ei vioi îi tremură puţin, se opri o clipă locului – roşeaţa din obraji i se răspândi, îi acoperi toată faţa.

— Polly, spuse domnul de Bassompierre cu glasul scăzut, cu un zâmbet grav, roşeşti când îl vezi pe tatăl tău? Asta e un lucru nou!

— Nu roşesc – eu nu roşesc niciodată, afirmă ea, în vreme ce un alt val pornindu-i din inimă i se răspândea pe obraji. Dar credeam că eşti în sufragerie şi voiam să stau de vorbă cu Lucy.

— Credeai că sunt cu John Graham Bretton, îmi închipui; dar, uite, a fost chemat în oraş. Se întoarce dealtminteri curând, Polly. Poate să-ţi ducă el scrisoarea la poştă, are să-l scutească pe Matthieu să mai facă o cursă – cum zice el.

— Nu am nicio scrisoare de pus la poştă, spuse ea, acum îmbufnată.

— Dar ce faci atunci cu ea? — haide, vino încoace şi spune-mi şi mie.

Ea păru că şovăie o clipă – şi cu gândul şi cu fapta — ca şi cum ar fi vrut să se întrebe: să mă duc? dar în cele din urmă păşi spre el.

— De când ai început tu să scrii scrisori, Polly? S-ar zice că ieri încă te mai munceai să ţii pana cu amândouă mâinile când trebuia să scrii câteva cuvinte.

— Tată dragă, astea nu sunt scrisori care să fie duse la poştă în săculeţul de poştă al tău. Sunt nişte bileţele pe care le dau, aşa, direct în mână, la unele persoane, ca să răspund la unele întrebări, să le mulţumesc pentru vreo cerere.

— Unor persoane! Asta înseamnă domnişoara Snowe, îmi închipui?

— Nu, tată, nu e Lucy.

— Cine atunci? Poate doamna Bretton?

— Nu tată, nu doamna Bretton.

— Cine, atunci, fetiţa mea? Spune-i adevărul lui tata.

— O, tată! strigă ea cu toată gravitatea. Am să-ţi spun, am să-ţi spun adevărul – adevărul întreg. Şi-mi pare bine că ţi-l spun, îmi pare atât de bine, deşi, uite, mi-e frică.

Şi tremura într-adevăr. Tulburarea crescândă, simţămintele amestecate, dar şi curajul tot mai puternic puseră stăpânire pe ea.

— Nu-mi place deloc să-mi ascund gândurile şi faptele de tine, tată. Mie mi-e teamă de tine şi te iubesc pe tine mai mult decât oricine altcineva, în afară de Dumnezeu. Citeşte scrisoarea asta, uită-te întâi la adresă.

I-o depuse pe genunchi. El o luă de acolo şi o citi până la capăt. În vremea asta mâna îi tremura, ochii îi scânteiau.

O împături apoi la loc şi o privi îndelung pe cea care o scrisese, cu o uimire ciudată, tristă, plină de iubire.

— Poţi oare tu să scrii astfel – micuţa care ieri încă mi se urca mie pe genunchi? Poţi tu să simţi asemenea lucruri?

— Tăticule, e ceva rău în ea? Te face să suferi?

— Nu e nimic rău în ea, micuţa şi nevinovata mea Mary, dar sufăr citind-o.

— Dar, tată dragă, ascultă-mă, tu nu trebuie niciodată să ai vreun necaz din cauza mea. Aş renunţa la orice – aproape (aici se corectă singură). Mai degrabă aş muri decât să te fac pe tine nefericit în vreun fel, aşa ceva ar fi o răutate prea mare. Se cutremură toată: Nu-ţi place scrisoarea asta? Vrei să n-o trimit? Vrei s-o rup în bucăţi? Dacă tu-mi porunceşti pe loc o voi rupe.

— Eu nu-ţi poruncesc nimic.

— Dar cere-mi ceva, tată, exprimă-ţi o dorinţă, numai nu-i face vreun rău, nu-l supăra pe Graham. Eu nu pot, nu pot deloc să îndur aşa ceva. Te iubesc, tată, dar îl iubesc şi pe Graham, pentru că... pentru că... mi-e cu neputinţă să mă împiedic să fac asta.

— Graham, tânărul acesta atât de ireproşabil, se pripeşte foarte tare, Polly – asta e părerea mea despre el în clipa de faţă. Poate că te surprinde să auzi asta, în ce mă priveşte, eu nu-l iubesc deloc, deloc. O, acum mulţi ani am văzut în ochii acestui tânăr ceva, un lucru pe care nu-l puteam înţelege – ceva ce n-are deloc maică-sa – ceva adânc care parcă îţi spunea să nu te aventurezi prea departe în omul acesta. Şi acuma dintr-o dată mă văd năpădit de curentul acesta până peste cap.

— Tată dragă, nu-i adevărat – nu vorbi aşa, nu te-a cuprins niciun curent, eşti în siguranţă aici pe mal. Poţi să faci tot ceea ce doreşti, puterea ta este nemărginită – poţi să mă închizi într-o mânăstire, şi mâine chiar îi poţi frânge inima lui Graham, dacă vrei să fii atât de crud. Spune acuma, tiranule, autocratule, vrei chiar să faci aşa ceva?

— Îl trimit în Siberia în exil, cu favoriţii lui cu tot. Îţi spun încă o dată, Polly, mie nu-mi place deloc omul acesta şi mă minunez de tine că ţii atâta la el.

— Tată dragă, spuse ea, ştii tu oare că eşti răutăcios de tot? Nu te-am văzut niciodată până acuma să arăţi atât de dezagreabil, atât de nedrept, atât de răzbunător aproape. Ai acum pe faţă o expresie care nu ţi-e deloc potrivită.

— În lături cu omul acesta! continuă domnul Home, care într-adevăr părea cât se poate de supărat şi necăjit – chiar covârşit de amărăciune, – numai că, îmi închipui, dacă omul acesta ar dispare de aici, Polly şi-ar face pe loc o bocceluţă şi-ar alerga după el. Inima ei e cu totul cucerită – cucerită, şi îndepărtată cu totul de bătrânul ei părinte.

— Tată dragă, îţi spun încă o dată, e o răutate ce spui acum, e rău de tot să vorbeşti în felul acesta. Eu nu sunt deloc despărţită de tine, şi nicio fiinţă pe lume şi niciun fel de înrâurire pe lumea asta nu mă poate smulge de lângă tine.

— Mărită-te, Polly! Mărită-te după favoriţii ăştia roşcaţi.

Gata, nu mai eşti fata mea – du-te, fii soaţa lui acuma!

— Favoriţi roşcaţi! Mă minunez despre tot ce vorbeşti, tată! Ar trebui să te fereşti de prejudecăţi de felul acesta. Îmi tot spuneai odată că toţi scoţienii, compatrioţii tăi, sunt victimele prejudecăţii. Şi uite cum se dovedeşte acum că nu se mai poate face niciun fel de deosebire între scoţienii ăştia, cu părul roşcat sau castaniu.

— Lasă-i pe scoţieni în pace, vezi-ţi mai bine de treaba ta!

Rămase în picioare în faţa noastră privindu-l lung. Ar fi vrut să se arate netulburată, neatinsă de supărarea lui. Cunoscând atât de bine firea tatălui ei, ghicindu-i puţinele slăbiciuni, se aşteptase la o scenă de felul celei pe care o prilejuise acum. Nu fusese luată pe nepregătite şi ar fi vrut s-o lase să treacă de la sine, ea rămânând în vremea aceasta stăpână pe reacţiile ei. Însă stăpânirea asta de sine n-o mai ajută. Deodată, ochii i se umplură de lacrimi izvorâte din inimă. Se aruncă de gâtul lui.

— N-am să te părăsesc, tată dragă, n-am să te părăsesc niciodată. Niciodată, niciodată n-am să te fac să suferi! strigă.

— Mieluşelul meu, comoara mea! murmură plin de iubire, dar şi cu mâhnire părintele ei. Un timp nu mai adăugă nimic, şi chiar şi aceste puţine vorbe îi ieşiseră răguşite de pe buze.

Încăperea începea să se întunece. Am auzit atunci o mişcare, un pas, dincolo, afară. Gândindu-mă că s-ar fi putut să fie un slujitor care să aducă lumina, deschisei încetişor uşa ca să preîntâmpin o întrerupere prea bruscă. Însă în anticameră nu era un slujitor. Era un domn foarte înalt care-şi lăsa tocmai pălăria pe o măsuţă, scoţându-şi fără grabă mănuşile – întârziind cu bună ştiinţă, aşteptând, mi se părea. Nu mă chemă, nici cu vorbele, nici cu vreun semn, însă privirea lui îmi spunea limpede: „Lucy, vino, te rog, aici.” Şi, ascultătoare, mă apropiai de el.

Pe faţă îi înflorise un zâmbet, în vreme ce-şi îndreptase privirile către mine. Nimeni în afară de el n-ar fi izbutit să exprime doar printr-un zâmbet agitaţia care-l însufleţea în clipele acestea.

— Domnul de Bassompierre e aici – nu-i aşa? întrebă, arătând spre bibliotecă.

— Da.

— A băgat de seamă starea în care eram eu adineauri la masă? A înţeles despre ce e vorba?

— Da, Graham.

— Atunci înseamnă că trebuie să mă înfăţişez în faţa judecăţii, şi ea de asemenea?

— Domnul Home (căci când şi când continuam, când vorbeam despre el, să-i spunem astfel) stă chiar acum de vorbă cu fiica lui.

— Ha! Sunt momente grele de tot, Lucy.

Era tulburat, mâna îi tremura tare, o încordare vitală (eram pe punctul să scriu mortală, însă asemenea cuvinte nu se potriveau deloc unei fiinţe atât de vii cum era el) îl stăpânea, îi grăbea respiraţia. Dar, cu toată agitaţia aceasta, surâsul nu-i părăsea chipul.

— E supărat tare de tot, Lucy?

— Ea îţi este foarte credincioasă, Graham.

— Şi ce are să se aleagă cu mine?

— Graham, trebuie să crezi că eşti născut sub o stea norocoasă.

— Trebuie? Ce profetă bună eşti tu! Dacă sunt încurajat astfel, ar însemna să am o inimă slabă de tot, dacă mi-aş pierde acuma cumpătul. Mă gândesc uneori că le cred pe toate femeile credincioase, Lucy. Ar trebui să le iubesc pe toate – şi chiar le şi iubesc. Mama mea e atât de bună, e o fiinţă divină, şi tu chiar, eşti ca oţelul de tare şi ştiu că mă pot bizui pe tine. Nu?

— Da, Graham.

— Atunci, dă-mi mâna ta, mica mea surioară şi fină. E o mână de prieten, şi întotdeauna a fost aşa. Şi acum, să

înfruntăm marea aventură. Dumnezeu să fie de partea celor care sunt drepţi. Lucy, spune şi tu „Amin”.

Se întoarse, aşteptând până când spusei „Amin” – ceea ce am făcut doar ca să-i fiu lui pe plac. Vechiul farmec, atunci când făcui întocmai cum îmi spunea el să fac, mă covârşi iarăşi. Îi doream din toată inima să izbândească, şi ştiam că va izbândi. El era născut să fie întotdeauna învingător, aşa cum alţii sunt născuţi să fie învinşi.

— Vino cu mine! spuse, şi l-am urmat, ajungând în faţa domnului Home.

— Domnul meu, întrebă el, care-mi este sentinţa?

Tatăl îl privi. Fiica lui îşi ţinea faţa ascunsă.

— Mda, Bretton, spuse domnul Home, mi-ai răsplătit cu obişnuita plată pentru ospitalitatea mea. Te-am primit în casa mea, tu mi-ai luat ce am avut eu mai bun. Am fost întotdeauna bucuros să te văd, tu ai fost întotdeauna gata să vezi lucrul cel mai preţios pe care l-am avut eu. Mi-ai vorbit cu vorbe frumoase, şi în vremea asta, n-am să spun că m-ai jefuit, dar iată eu sunt lipsit de bunul meu şi ce am pierdut eu, se pare că ai câştigat tu.

— Domnul meu, de căit nu pot să mă căiesc.

— Să te căieşti? Sigur că nu! Tu triumfi, acum, fără îndoială. John Graham, tu te tragi în parte dintr-o familie de scoţieni nobili şi dintr-un conducător şi ai o urmă de celt în felul în care arăţi, vorbeşti şi gândeşti. Ai mintea pătrunzătoare şi fermecătoare a unui scoţian. Părul roşu (bine, bine, Polly, să-i spunem blond deschis), vorba care te farmecă, şi mintea care te învăluie – toate astea-ţi vin de la alţii, moştenite.

— Domnul meu, eu mă simt cinstit, spuse Graham, şi o roşeaţă mai degrabă britanică îi acoperi chipul ca o mărturie fierbinte a sincerităţii. Şi cu toate acestea, adăugă – n-am să neg că într-o oarecare măsură mă acuzaţi în chip îndreptăţit. În prezenţa dumneavoastră am hrănit dintotdeauna un gând pe care n-am avut îndrăzneala să vi-l mărturisesc. Cu adevărat v-am socotit

întotdeauna drept stăpânul lucrului cel mai de preţ pe care-l are lumea în ochii mei. L-am dorit, m-am străduit să-l dobândesc. Domnule, acum îl cer.

— John, ceri prea mult.

— Foarte mult, domnule. De la generozitatea domniei voastre, ca un dar pentru mine. De la simţul dumneavoastră al dreptăţii, ca o răsplată. Eu singur nu l-aş putea câştiga niciodată.

— Aşa, aşa, ia ascultaţi limba scoţienească! spuse domnul Home. Ridică-ţi ochii, Polly! Răspunde celtului acesta cum i se cuvine, alungă-l!

Ea îşi ridică ochii. Aruncă, cu toată sfiala, o privire spre iubitul ei atât de frumos, atât de însufleţit. Privi apoi cu iubire către chipul brăzdat al părintelui ei.

— Tată dragă, eu vă iubesc pe amândoi, spuse ea. Pot să am grijă bine de voi amândoi. Nu e nevoie să-l alung pe Graham! El poate să stea aici cu noi, n-are să fie nicio piedică în viaţa noastră, continuă acum, cu simplitatea şi naivitatea cu care vorbea ea câteodată şi care îi făcea atât pe tatăl ei, cât şi pe Graham să zâmbească. Zâmbiră şi acum.

— Are să fie o piedică dintre cele mai mari pentru mine, insistă domnul Home. Eu nici nu-l vreau, Polly. E prea înalt, îmi stă în drum. Spune-i să plece de aici.

— Ai să te obişnuieşti cu el, tată. Şi mie mi s-a părut nefiresc de înalt la început – era ca un turn când mă întorceam să mă uit la el. Însă, dacă stau acuma să mă gândesc, nici n-aş fi vrut să fie altfel.

— Dar eu aş fi vrut cu totul altfel, Polly. Eu am o mulţime de obiecţii – şi-ţi spun drept, pot să mă descurc de minune fără ginere. Nu i-aş cere niciodată, nici chiar omului cel mai desăvârşit din ţara asta, să intre într-o asemenea legătură de rudenie cu mine. Spune-i domnului acesta să plece.

— Dar îl cunoşti de atâta vreme, tată, şi te-ai înţeles întotdeauna atât de bine cu el.

— M-am înţeles – ce vorbă mai e şi asta! Da, s-a prefăcut că-mi împărtăşeşte părerile şi gusturile. M-a linguşit şi văd că avea motive. Eu zic, Polly, ca tu şi cu mine să ne luăm adio de la dânsul.

— Asta numai până mâine. Haide, strânge-i mâna lui Graham, tată dragă.

— Nu, nu vreau, eu nu sunt prietenul lui. Să nu credeţi c-o să mă convingeţi prin linguşeli, voi doi.

— Ba deloc, îţi spun, suntem cu adevărat prieteni. Graham, întinde-ţi tu mâna dreaptă. Tată, dă-mi-o pe a ta. Acuma, haide, daţi-vă mâna, tată nu mai fii aşa ţeapăn, strânge-ţi degetele, lasă-te în voie, aşa! Dar nu aşa. Asta nu-i o strângere de mână! Tată, tu ştii să strângi mâna ca un cleşte. Stai niţel, îi striveşti oasele lui Graham – îl doare!

Într-adevăr cred că l-a durut pe Graham, căci domnul Home purta un inel masiv cu pietre preţioase care-i intrară adânc lui Graham în carne, rănindu-l până la sânge. Însă durerea îl făcu pe doctorul Bretton doar să râdă, tot astfel cum neliniştea de adineauri îl făcuse să surâdă.

— Vino cu mine în camera mea de lucru, spuse în cele din urmă domnul Home, adresându-se doctorului.

Plecară amândoi. Întrevederea dintre ei nu dură multă vreme, însă îmi închipui că se dovedi rodnică. Pretendentul trebui să îndure un adevărat examen foarte amănunţit într-o mulţime de privinţe. Însă, chiar daca uneori s-ar fi putut spune că doctorul Bretton era cam superficial în aparenţă şi în vorbe, adevărul este că avea ceva foarte solid în sinea lui. Răspunsurile lui, după cum am aflat mai târziu, au arătat cu acel prilej şi înţelepciune şi cinste. Îşi condusese bine treburile până atunci. Dezlegase unele încurcături, şi averea lui pe vremuri pierdută începuse acum să se refacă. După toate aparenţele, se afla în situaţia care să-i permită să se căsătorească.

Tatăl şi iubitul îşi făcură apariţia în bibliotecă. Domnul de Bassompierre închise uşa, arătă apoi către fiica sa.

— Ia-o, spuse. Ia-o, John Bretton. Şi Dumnezeu să se arate faţă de tine întocmai aşa cum ai să te arăţi tu faţă de ea.

Nu multă vreme după aceea, poate nici două săptămâni, am văzut un grup de trei persoane – contele de Bassompierre, fiica sa şi doctorul Graham Bretton – aşezaţi pe o bancă sub un copac cu frunzişul bogat şi umbros în grădinile palatului Bois l'Etang. Veniseră aici să se bucure de o seară frumoasă de vară. Afară, în faţa magnificelor porţi ale grădinii, aştepta trăsura să-i ducă înapoi acasă, pajiştea verde se întindea în faţa lor liniştită şi cuprinsă încet de umbrele serii. Palatul se înălţa mai departe, alb ca o stâncă imaculată, luceafărul de seară scânteia asupra-i. O adevărată pădure de boschete înflorite înmiresmau aerul în jur, ceasul era liniştit şi blând, şi grădina întreagă – mai puţin acest grup de trei făpturi – era pustie.

Paulina era aşezată între cei doi domni. În vreme ce ei discutau, mâinile ei micuţe trebăluiau la un lucru oarecare. La început am crezut că împletea. Nu, cu o pereche micuţă de foarfeci care-i străluceau în poală, tăiase câte o buclă din părul fiecăruia dintre bărbaţii de alături şi căuta acum, încordată, să unească laolaltă şuviţa căruntă cu cea aurie. Odată împletite astfel

— Neavând la îndemână nicio panglică de mătase să le lege laolaltă – se sluji de o şuviţă din părul ei, le legă astfel într-un nod, prinse de el un medalion şi şi-l aşeză apoi deasupra inimii.

— Acum, spuse, iată aici o amuletă, care are puterea să vă ţină laolaltă pe amândoi, ca prieteni adevăraţi şi pentru totdeauna. Nu vă veţi putea certa niciodată câtă vreme eu am să port talismanul acesta.

Şi într-adevăr alcătuise o amuletă, o vrajă care să facă cu neputinţă orice duşmănie între ei. Devenise ea însăşi

astfel o legătură între ei amândoi, o înrâurire asupra unuia ca şi a celuilalt, pecetluind concordia între ei. De la ei amândoi îşi avea ea fericirea, şi ce lua de la ei, dăruia îndărăt cu prisosinţă.

E cu putinţă să existe o asemenea fericire pe pământ? mă întrebam pe când îi priveam pe tatăl venerabil, pe fiică, pe viitorul soţ, uniţi acum – răspândind linişte în jurul lor.

Da, e cu putinţă. Fără nicio exagerare sentimentală, sau fără a face cuvintele şi închipuirea să spună mai mult decât pot să spună – e cu putinţă. Sunt într-adevăr unele vieţi care – pentru câteva zile sau câţiva ani – întruchipează cu adevărat fericirea perfectă, şi cred sincer că dacă o asemenea fericire desăvârşită e trăită o dată de oameni cu adevărat buni (căci ea nu le este niciodată cu putinţă celor răi) urmările ei dulci nu sunt niciodată cu totul pierdute. Orice încercări ar urma, orice suferinţe, boli sau umbre ale morţii, slava de dinainte mai străluceşte încă biruitoare, înviorându-i în ceasurile de spaimă, şi aurind norii cei mai întunecaţi.

Am să merg şi mai departe. Cred cu sinceritate că sunt unele fiinţe omeneşti, născute astfel, crescute astfel, călăuzite astfel din leagănul lor blând şi până într-o târzie şi liniştită odihnă a mormântului, încât nicio suferinţă prea mare nu le întunecă soarta şi nicio întunecime prea furtunoasă nu le umbreşte drumul spre viaţă. Şi adesea, fiinţele acestea nu sunt făpturi răzgâiate, egoiste, ci aleşii armonioşi şi blânzi ai firii, bărbaţi şi femei îmbunaţi de puterea milei, mesageri frumoşi ai celor mai alese însuşiri.

Să nu mai întârzii în a spune adevărul atât de frumos şi fericit. Graham Bretton şi Paulina de Bassompierre au fost uniţi prin căsătorie şi un asemenea mesager ceresc s-a dovedit a fi doctorul Bretton. Nu a decăzut cu vârsta, părţile lui mai rele au pierit treptat, virtuţile i s-au maturizat, a câştigat în frumuseţea minţii şi în bunătăţi

morale. Tot ce era tulbure în el s-a filtrat, licoarea limpede s-a aşezat în vas strălucitoare şi calmă. Strălucitor a fost de asemenea destinul frumoasei sale soţii. Şi-a păstrat iubirea soţului ei, l-a ajutat să meargă mai departe – a rămas cheia de boltă a fericirii sale.

Perechea aceasta a fost cu adevărat binecuvântată, căci anii, în trecerea lor, le-au adus mare prosperitate, bunătate îmbelşugată, le-au dăruit binefaceri cu mâini generoase, însă înţelepte. Fără îndoială au cunoscut şi ei supărări, dezamăgiri, dificultăţi, însă le-au suportat cu tărie. În mai multe rânduri, de asemenea, au trebuit să-şi ridice ochii către acela pe care ochii trupeşti nu-l pot privi fără să orbească, au trebuit să-şi plătească şi ei tributul faţă de împăratul spaimelor. În deplina desăvârşire a anilor, domnul de Bassompierre le-a fost răpit din mijlocul lor. La o vârstă înaintată i-a părăsit şi Louisa Bretton. Odată chiar a răsunat în sălile casei lor ţipătul Raşelei plângându-şi copilul, însă alţii au crescut sănătoşi să-l înlocuiască pe cel pierdut. Doctorul Bretton s-a văzut trăind mai departe într-un băiat, care i-a primit în moştenire frumuseţea şi calităţile sufleteşti. A avut şi fete frumoase, la fel de frumoase ca şi el însuşi. Pe aceşti copii şi i-a crescut cu o mână uşoară, însă hotărâtă, şi ei au crescut potrivit cu darurile moştenite şi îngrijirea ce le-a fost dată.

Pe scurt, nu fac decât să spun adevărul atunci când repet că aceste două vieţi, a lui Graham şi a Paulinei, au fost binecuvântate de soartă.

38.
NORI

ÎNSĂ ASTA NU ESTE CU PUTINŢĂ pentru toţi. Şi atunci? Impulsul, creaţiei întregi a hotărât astfel, puterea tuturor puterilor, văzute şi nevăzute, are grijă să o ducă la îndeplinire. Trebuie întotdeauna să existe o dovadă a vieţii care va să vie. Şi o asemenea dovadă trebuie adusă, cu foc şi cu sânge, dacă aşa e necesar. Cu foc şi cu sânge scriem noi scrisul soartei în întreaga fire. Cu foc şi cu sânge ne este voia aceasta scrisă în viaţa şi traiul nostru. Tu, care suferi, nu trebuie să slăbeşti de spaima acestei dovezi de foc. Călătorule istovit, strânge-ţi mai departe cingătoarea, ridică-ţi ochii, mergi mai departe... Să ne ducem drumul până la capăt şi să ne păstrăm credinţa ca să ajungem la capătul drumului mai învingători decât învingătorii.

Într-o joi dimineaţa eram toate strânse în clasă, aşteptând ora de literatură. Ceasul bătuse, ne aşteptam profesorul.

Elevele clasei întâi erau liniştite. Compoziţia, cu grijă transcrisă, pregătită de la ora precedentă, sta gata în faţa fiecăreia, cele mai multe legate frumos cu câte e panglică, aşteptând să fie strânse de mâna grăbită a profesorului atunci când avea să treacă cu pasul precipitat prin faţa băncilor. Era în luna iulie, o dimineaţă frumoasă, uşile de sticlă întredeschise – prin ele răzbătea o briză proaspătă, iar florile de pe pervazuri se legănau, se înclinau, priveau înăuntru, părând să ne şoptească

binevoitoare.

Monsieur Emanuel nu era întotdeauna foarte punctual, nu ne miram deci prea tare de întârzierea lui, însă ne cuprinse mirarea atunci când uşa se deschise şi în loc să-l vedem pe el – cu graba şi înfocarea lui – ni se arătă, liniştită, în faţa noastră, făptura precaută a doamnei Beck.

Ea se apropie de catedra lui *Monsieur* Emanuel, şi se opri acolo în faţa ei. Îşi strânse pe lângă ea şalul uşor care-i acoperea umerii, începând să vorbească cu glas coborât, dar ferm, şi cu o privire fixă:

— În dimineaţa asta nu se ţine lecţia de literatură.

Mai adăugă apoi o a doua parte a acestui anunţ, după o pauză de aproape două minute.

— Este probabil că aceste lecţii vor fi suspendate pe o săptămână. O să am nevoie de cel puţin un răstimp ca acesta ca să găsesc un înlocuitor cum se cuvine pentru *Monsieur* Emanuel. Până atunci, trebuie ca prin studiul nostru, al fiecăreia, să umplem golul rămas.

— Profesorul vostru, domnişoarelor, urmă ea. Îşi propune dacă-i va fi cu putinţă să-şi ia în persoană rămas bun de la voi. În clipa aceasta nu are răgaz pentru o asemenea ceremonie. Se pregăteşte pentru o călătorie îndelungată. O îndatorire foarte neaşteptată, care nu-i îngăduie amânare, îl cheamă undeva foarte departe. S-a hotărât să părăsească Europa, pentru o bună bucată de vreme. Poate că are să vă spună el singur mai mult. Domnişoarelor, acum în locul obişnuitei lecţii cu *Monsieur* Emanuel, în dimineaţa asta veţi face o oră de citire în limba engleză cu domnişoara Lucy.

Îşi înclină fruntea, salutându-ne, îşi strânse şi mai mult şalul în jurul ei şi ieşi din clasă.

Se lăsă o mare tăcere, apoi un murmur făcu înconjurul sălii, cred chiar că unele dintre eleve au izbucnit în plâns.

Trecu o vreme. Zgomotul, şoaptele, suspinele de ici de colo sporiră. Vedeam cum slăbeşte treptat disciplina, cum

ia naştere o dezordine încă stăpânită, ca şi cum fetele ar fi simţit că supravegherea slăbeşte, că practic nu mai era cine să le ţină în frâu aici în clasă. Obişnuinţa şi simţul datoriei mă făcură să-mi recâştig repede controlul asupra mea, să mă ridic în picioare aşa cum eram obişnuită s-o fac, să vorbesc aşa cum ştiusem întotdeauna să vorbesc, să le iau cu binişorul şi în cele din urmă să restabilesc liniştea. Am făcut ca acea oră de engleză să dureze cât mai mult şi să fie foarte amănunţită. Le-am ţinut astfel ocupate întreaga dimineaţă. Îmi amintesc că mă simţeam iritată faţă de fetele care mai plângeau încă. Într-adevăr, emoţia asta a lor nu mi se părea prea de preţ, era doar o tulburare care semăna cu isteria. Le-am şi spus-o în faţă. Aproape că am râs de ele. Am fost severă cu ele. Adevărul este că nu puteam să îndur lacrimile lor şi nici suspinele lor. Nu puteam pur şi simplu să le aud în urechi. O elevă mai slabă de înger, cu mintea mai înceată, mai continuă să se smiorcăie chiar şi când celelalte încetaseră; am fost atunci silită să mă port astfel cu ea încât n-a mai îndrăznit să-şi continue astfel demonstraţia sentimentală şi s-a văzut constrânsă să-şi stăpânească durerea.

Fata aceasta ar fi avut tot dreptul să mă urască, dacă atunci când ora se termină şi colegele ei plecaseră, nu i-aş fi cerut să mai rămână, şi atunci când celelalte plecaseră. Am făcut ceea ce nu mai făcusem niciodată faţă de una din ele – am strâns-o în braţe şi am sărutat-o pe obraji. Însă, după ce am cedat acestui impuls, am făcut-o să părăsească repede sala de clasă, căci, la o asemenea scenă plină de emoţie, ea începuse să plângă mai violent decât înainte.

Mi-am umplut cu tot felul de ocupaţii fiecare minut din ziua aceea, şi aş fi dorit să pot sta trează şi întreaga noapte cu vreo treabă dacă aş fi putut ţine lampa aprinsă. Aşa cum stăteau lucrurile însă, noaptea s-a dovedit a fi un răstimp greu de trecut şi care m-a lăsat nepregătită

pentru a putea înfrunta încercările de-a doua zi, mai ales în ce priveşte nesuferitele discuţii care ştiam că au să urmeze. Desigur, ştirea atât de neaşteptată constitui subiectul principal al discuţiei. La început, surpriza adusese cu sine o anumită rezervă în tonul general al conversaţiilor despre acest subiect, însă, curând, această rezervă se risipi, limbile se dezlegară, fiecare se simţea liberă să spună ce vrea, profesoarele, elevele, chiar şi slujnicele nu vorbeau acum decât despre persoana profesorului Emanuel. El, care fusese legat de şcoală încă de la înfiinţarea ei, avea acum să se retragă aşa, pe neaşteptate! Toată lumea considera această hotărâre drept stranie.

Cu toatele vorbiră atât de îndelung, atât de adesea despre aceasta încât, din însăşi mulţimea de vorbe şi de zvonuri, începu să se desprindă un anumit înţeles. Cam în a treia zi am auzit că avea să se îmbarce în decurs de o săptămână, iar pe urmă – că se îndrepta spre Indiile Occidentale. Am privit-o pe *Madame* Beck în faţă, direct în ochi, pentru a vedea vreo dezminţire sau confirmare a acestei ştiri. O scrutai cum ştiam mai bine pentru a afla ceva de la ea, însă nimic în felul ei de a fi nu arăta altceva decât acelaşi calm obişnuit. Plecarea aceasta reprezenta pentru ea o mare pierdere, afirma dânsa. Nici nu ştia cum ar fi putut umple golul creat. Era atât de obişnuită cu ruda sa, el îi ajunsese de-a dreptul mâna dreaptă. Ce avea să se facă fără el? Se opusese acestei hotărâri, însă *Monsieur* Emanuel o convinsese că era de datoria lui să plece.

Spunea toate acestea în public, în clasă, la masă, şi în prezenţa domnişoarei Zélie St. Pierre.

De ce oare era de datoria lui? aş fi putut-o întreba. Simţeam uneori impulsul să o opresc pe neaşteptate, când trecea liniştită pe lângă mine în clasă, să-mi întind mâna spre ea, să o apuc de braţ şi să-i spun: „Opriţi-vă. Să aflăm şi noi exact ce se petrece. De ce e de datoria lui

să plece într-un asemenea exil?”. Însă *Madame* se adresa întotdeauna altei profesoare, nu mă privea direct nici o singură dată şi nu părea niciodată să socotească vreo singură clipă că eu aş putea arăta vreun interes în această chestiune.

Săptămână trecea. Nu s-a mai spus nimic despre promisiunea că *Monsieur* Emanuel ar trebui să se înfăţişeze în persoană să-şi ia rămas bun de la noi, şi nimeni nu părea prea dornic să-l vadă venind, nimeni nu-şi mai punea întrebarea dacă avea sau nu să vină, nimeni nu-şi mărturisea regretul că el ar putea pleca fără să se mai lase văzut şi auzit. Discutau toate fără încetare, însă niciodată în vorbăria lor nu atingeau aspectul acesta atât de important al problemei. Cât despre *Madame,* ea, bineînţeles, îl putea vedea şi putea sta de vorbă cu el cât poftea. De ce i-ar mai fi păsat ei dacă el avea sau nu să se mai arate în faţa noastră?

Săptămână trecu. Ni se spuse că avea să plece în cutare zi, că destinaţia sa era Bassterre în Guadelupa, că treburile care-l chemau atât de departe erau legate de interesele unui prieten, nu de propriile sale afaceri – sau cel puţin aşa am înţeles eu atunci.

Basseterre în Guadelupa. Nu prea îmi găseam somnul în zilele acelea, dar ori de câte ori aţipeam totuşi mă trezeam dintr-o dată tresărind, iar cuvintele „Basseterre” şi „Guadelupa” păreau să-mi cadă cu zgomot, pe pernă, sau să străbată întunericul în jurul şi deasupra mea în fulgere frânte de lumină roşie sau violetă.

Pentru ce simţeam eu nu era niciun leac şi cum aş fi putut să mă împiedic să simt ce simţeam într-adevăr? *Monsieur* Emanuel se arătase foarte bun cu mine în zilele din urmă, devenise cu fiecare ceas mai bun, mai atent. Trecuse deja o lună de când rezolvasem între noi disputa noastră teologică şi în toată această vreme nu se mai ivise nicio ceartă sau neînţelegere între noi. Şi nici nu s-ar fi putut spune că această linişte dintre noi ar fi fost

odrasla îngheţată a unei deosebiri în vederile noastre, căci nu ne îndepărtasem unul de altul. Venise mai adesea să mă vadă, stătuserăm de vorbă mai îndelung decât înainte. Petrecuse ceasuri întregi cu mine, cu dispoziţia mai blândă, cu privirea mai limpede, şi felul lui de a fi mi se păruse mai apropiat şi mai blând. Se iviseră subiecte de discuţii mai plăcute între noi, se interesase de planurile mele de viilor, şi cui le împărtăşisem. Proiectul meu de a înfiinţa o şcoală îi plăcuse, mă pusese să-i vorbesc în mai multe rânduri despre el, deşi îl socotea încă un vis, neînţelegerea dintre noi se risipise, înţelegerea reciprocă îi luase locul. Sentimente de încredere şi speranţă se făceau tot mai pregnant vizibile în inima mea, afecţiunea, respectul adânc şi încrederea păreau să se fi statornicit între noi.

Şi ce lecţii liniştite avusese în ultima vreme! Nu mai auzisem ironii la adresa „intelectului" meu, nu mai eram ameninţată cu alte examene în public. Era mai bine aşa, căci reproşurilor severe şi laudelor încă şi mai severe, pe jumătate încărcate de pasiune, le luase locul un ajutor mut, mai plin de indulgenţă, o călăuzire mai apropiată, şi o iertare mai tandră care ierta fără să laude vreodată. Erau momente când şedea lângă mine îndelung fără să spună nimic, şi când ceasul târziu sau alte îndatoriri îl obligau să se despartă de mine, mă părăsea cu vorbe ca *„Il est doux, le repos! Il est précieux, le calme bonheure*!"[1].

Într-o seară, nu trecuseră nici zece zile de atunci — venise lângă mine pe când mă plimbam pe aleea grădinii. Îmi luase mâna. Mi-am ridicat atunci ochii spre faţa lui. Mi se păruse că îmi cere să-i acord o clipă atenţia mea.

— *Bonne petite amie,* îmi spuse încet, *douce consolatrice!*[2]*.* Însă la atingerea mâinii lui şi la aceste

[1] Ce bună e tihna asta! Cât de preţioasă e fericirea asta liniştită!
[2] Prietenă bună şi micuţă [...] cât de mult mă linişteşti!

cuvinte, un nou sentiment şi un gând ciudat căpătaseră fiinţă în mine. Era oare cu putinţă ca el să ajungă treptat ceva mai mult decât un prieten sau un frate? Era în expresia lui ceva mai blând şi tandru decât frăţia sau amiciţia?

Privirea lui elocventă avea într-adevăr mai multe de spus, mâna lui mă atrăsese adineauri, buzele lui se pregăteau să vorbească. Însă nu. Nu acum. În aleea care se cufunda încet în înserare apăruse ceva care avea să ne întrerupă, veneau de acolo două fiinţe care nu prevesteau nimic bun: aveam în faţa noastră două siluete — a unei femei şi a unui preot – *Madame* Beck şi părintele Silas.

Înfăţişarea acestuia din urmă n-am s-o uit niciodată. La prima vedere arăta o sensibilitate de felul celei pe care o evoca numele lui Jean-Jacques Rousseau, însufleţită de semnele unei afecţiuni brusc chemate la lumină. De îndată însă se întunecase de paloarea unei gelozii eclesiastice. Îmi vorbi onctuos. Pe pupilul său îl privi cu gravitate. Cât despre *Madame* Beck, ea, bineînţeles, nu vedea nimic – nimic, deşi ruda ei păstrase şi în prezenţa ei între ale lui mâna străinei eretice, nelăsând-o să şi-o retragă, ci strângând-o şi mai tare şi mai de aproape.

Urmând după asemenea episoade, anunţarea neaşteptată a plecării sale mi se păruse la început de necrezut. Într-adevăr, doar repetarea ei frecventă şi crezarea care-i era acordată de către o sută cincizeci de minţi în jurul meu mă siliseră să o accept pe de-a întregul. Cât despre săptămână aceea de încordare, cu zilele ei pustii însă arzătoare, care nu aducea de la el niciun cuvânt de explicaţie – mi-o amintesc, dar nu-i pot descrie trecerea.

Sosi şi ultima zi. Acum trebuia să ne viziteze. Acum avea să vină să-şi ia rămas bun de la noi, sau poate avea să plece, la fel de mut, şi noi n-aveam să-l mai vedem niciodată.

Se părea că întrebarea aceasta nu se ivise în mintea

nici uneia dintre fiinţele care trebăluiau atunci în întreaga şcoală. Toate se sculară la ceasul obişnuit, toate îşi luară micul dejun ca de obicei, toate, fără nicio vorbă despre fostul lor profesor, fără să-i acorde, după toate aparenţele, vreun gând, începură să-şi vadă cu liniştea de toate zilele de treburile lor obişnuite.

Atât de indiferentă părea întreaga şcoală, atât de amorţită, atât de mecanică în ocupaţiile ei, atât de lipsită de orice aşteptare – încât nici nu mai ştiam cum să-mi trag sufletul în atmosfera ce mi se părea atât de stătută, atât de apăsătoare. Nimeni n-avea să spună cu glas tare gândul care mă frământa? Nimeni n-avea să exprime o dorinţă, un cuvânt, o rugă?

Le văzusem până atunci unanime când era vorba de o simplă bagatelă – o gustare, o zi liberă, amânarea vreunei ore de curs – şi acum nu erau în stare, nu puteau să se unească laolaltă şi să o asedieze pe *Madame* Beck, să insiste să le acorde o ultimă întrevedere cu un profesor care sigur fusese îndrăgit de ele, cel puţin de unele din ele – îndrăgit aşa cum puteau ele să iubească – însă, vai! ce înseamnă iubirea care se naşte din recunoştinţă?

Eu ştiam unde locuia el, ştiam unde putea fi găsit, unde se putea comunica cu el, era la o aruncătură de băţ. Dar, chiar dacă ar fi fost într-o încăpere de alături – dacă nu eram chemată, nu mă puteam folosi de ştiinţa aceasta. Să-l urmăresc, să-l caut, să-i aduc aminte, să-i solicit eu atenţia – pentru asemenea lucruri n-aveam deloc putere.

Monsieur Emanuel ar fi putut să-mi treacă prin faţă atât de aproape cât să-l ating întinzându-mi mâna, şi dacă ar fi trecut tăcut şi fără să mă ia în seamă, tăcută şi neclintită l-aş fi lăsat să treacă mai departe.

Dimineaţa trecu. Începuse după-amiaza, şi îmi venea să cred că totul se sfârşise. Inima îmi tremura în piept. Sângele îmi zvâcnea în vine. Mă simţeam bolnavă, şi abia mai ştiam cum să mă ţin locului şi să-mi văd de treabă. Şi cu toate acestea mica lume din jurul meu îşi vedea de

treabă netulburată, toate păreau vesele, libere de orice grijă sau teamă sau de orice preocupare. Chiar elevele care cu o săptămână mai devreme plânseseră atât de isteric la anunţul unei ştiri atât de neaşteptate păreau acum să fi uitat cu totul acea ştire.

Puţin înainte de ora cinci, ora când se încheiau cursurile, *Madame* Beck trimise să mă cheme în camera ei, să-i citesc şi să-i traduc nişte scrisori în limba engleză pe care le primise şi să-i scriu răspunsurile în numele ei. Înainte de a mă apuca de treaba aceasta, observai că închidea binişor cele două uşi ale iatacului ei, închise chiar şi fixă ferestrele, deşi era o zi călduroasă şi curentul de aer era pentru ea o necesitate. De ce aceste precauţii? O bănuială neaşteptată, o neîncredere aproape de nesuportat îmi şopteau aceste întrebări. Dorea să alunge nişte zgomote? Şi ce zgomote anume?

Am ascultat atunci cum nu mai ascultasem niciodată înainte, am pândit cu auzul asemenea lupului înfometat în nopţile de iarnă, amuşinând prin zăpadă; simţind prada, auzind din depărtare pasul greoi al călătorului. Puteam să ascult şi să scriu în acelaşi timp. Cam pe la mijlocul scrisorii auzii – şi lucrul acesta îmi opri în aer pana – un pas în vestibul. Nu sunase clopoţelul, Rosine – dând ascultare fără îndoială unor porunci anume anticipase un asemenea semnal. *Madame* mă văzu oprindu-mă. Tuşi, îşi foşni veşmintele, vorbi mai tare. Pasul trecu mai departe spre sălile de clasă.

— Scrie mai departe, spuse *Madame,* căci mâna mi-era înlănţuită, urechea robită, gândurile captive.

Sălile de clasă se aflau în cealaltă clădire, holul le despărţea de corpul locuinţelor. În ciuda depărtării şi a pereţilor care ne despărţeau, auzii zvonul unei clase întregi care se ridicau deodată în picioare.

— Au terminat cursurile, spuse *Madame.*

Era într-adevăr ceasul la care îşi încetau orele, dar de ce tăcerea aceea bruscă – curmarea bruscă a tumultului?

— Aşteptaţi o clipă, doamnă – mă duc să văd ce este.

Şi-mi lăsai jos pana şi o părăsii. Chiar pot spune că am părăsit-o? Nu, nu voi să rămână în urmă, neputincioasă să mă reţină, se ridică şi mă urmă îndeaproape, ca o umbră. Ajungând pe ultima treaptă a scării, m-am întors către ea:

— Veniţi şi dumneavoastră? am întrebat-o.

— Da, spuse, şi-mi susţinu privirea cu un aer ciudat — o privire înceţoşată, însă hotărâtă. Continuarăm deci, dar nu împreună – ea mă urma la fel, ca o umbră.

Venise el. L-am văzut chiar când am intrat în prima sală de clasă. Îi vedeam aceeaşi siluetă, atât de bineştiută. Nu mă îndoiesc că încercaseră să-l împiedice să vină – însă el venise totuşi.

Fetele se strânseseră în semicerc, el trecea de la una la alta luându-şi rămas bun, strângându-le la fiecare mâna, atingând fiecare obraz cu buzele lui. Obiceiurile ţării străine în care trăiam permiteau o asemenea ultimă ceremonie la o asemenea despărţire – atât de solemnă, căci lipsa avea să dureze atât de mult.

Înduram cu greu urmărirea aceasta strictă din partea doamnei Beck, nu suportam s-o ştiu pândindu-mă atât de îndeaproape, gâtul şi umerii îmi ardeau sub suflarea ei şi mă simţeam tot mai iritată.

El se apropia, străbătuse aproape în întregime semicercul, ajunse la ultima elevă, se întoarse apoi. Însă *Madame* era acum în faţa mea, făcuse pe neaşteptate un pas înainte. Părea să-şi fi sporit dintr-o dată proporţiile, să-şi fi înfoiat rochia, mă eclipsa cu totul – rămăsesem ascunsă. Îmi cunoştea slăbiciunea şi sfiala, putea să se bizuie şi pe paralizia mea morală, pe totala mea neputinţă în a mă impune, adică aşa cum mă arătam în asemenea împrejurări. Se grăbi spre ruda ei, izbucni într-o volubilă descărcare de cuvinte, îi acapară atenţia, îl grăbi înspre uşă – uşa de sticlă care dădea spre grădină. Mi s-a părut că el privea în jur, dacă i-aş fi întâlnit atunci privirile, cred că aş fi avut curajul să-mi arăt

simţămintele, şi atunci poate pasul n-ar fi şovăit, poate asta mi-ar fi venit mie în ajutor, însă încăperea întreagă era în clipa aceea pradă confuziei, semicercul elevelor se împrăştiase în grupuri, statura mea puţintică era pierdută printre altele mai impunătoare. *Madame* îşi impusese voia. Da, reuşise să-l împingă afară, şi el nu mă văzuse, mă crezuse fără îndoială absentă. Sunară ceasurile cinci, clopotul dădu semnalul de sfârşitul cursurilor, elevele se pregătiră de plecare, sala de clasă rămase pustie.

În amintirea mea pare să fie o întunecime, o absenţă desăvârşită în perioada celor câteva minute care au urmat şi pe care le-am petrecut singură – o suferinţă de nespus ca după o pierdere de neîndurat. Ce-aş mai fi putut face, o! ce aş mai fi putut face, când întreaga speranţă a vieţii mele mi-era astfel smulsă din rădăcini din inima-mi sfâşiată?

Ce aş fi făcut atunci nu ştiu, când o copilă – cea mai mică dintre eleve – veni dintr-o dată spre mine cu toată simplitatea şi cu toată neştiinţa păşind în însuşi vârtejul tăcut al sfâşierii mele lăuntrice.

— *Mademoiselle,* îi auzii glasul mic, peltic. Trebuie să vă spun că *Monsieur* Paul a spus că trebuie să vă caut prin toată şcoala din pod şi până-n pivniţă şi că atunci când v-am găsit să vă dau numaidecât asta.

Şi copilul îmi înmână un bilet, asemenea unui porumbel care ar fi venit să-mi lase pe genunchi o ramură de măslin. Nu scria acolo nici adresă nici vreun nume, ci doar aceste cuvinte:

„Nu am avut intenţia să-mi iau rămas bun de la dumneata când le-am spus adio celorlalte, însă am nădăjduit că am să te văd în clasă. Nădejdea asta mi-a fost înşelată. Deci întrevederea dintre noi este amânată. Fii pregătită, înainte de a mă îmbarca trebuie să te văd mai îndelung şi să discut cu dumneata mai pe îndelete. Fii gata, timpul mi-e socotit şi în clipa de faţă răpit. Pe lângă aceasta am încă în faţa mea o treabă personală pe care

nu o pot împărtăşi nimănui, şi nici comunica – nici măcar dumitale – Paul”.

Să fiu gata? Atunci trebuia să se petreacă această întrevedere încă în seara aceasta, nu trebuia oare să plece a doua zi dimineaţa? Da, de asta eram sigură. Văzusem anunţată în ziar data plecării pachebotului său. O, sigur că aveam să fiu gata, dar oare această întrevedere atât de aşteptată avea să fie cu putinţă? Timpul era atât de scurt, cei care acţionau împotriva mea erau atât de atenţi, atât de activi, atât de ostili mie, putinţa de a ne vedea părea tot mai mică, şi între noi părea să se caşte o prăpastie – deasupra abisului acesta se înălţa o fantasmă suflând foc pe nări. Putea oare ea să-l străbată, putea oare călăuzul meu să ajungă până la mine?

Cine ar fi putut să spună? Totuşi mi se părea că mai prind curaj, că mă liniştesc puţin, mi se părea că-i simt inima bătându-i credincioasă încă, alături de zvâcnetul propriei mele inimi.

Toată seara am aşteptat – încrezându-mă în acea ramură de măslin, dar, cu toată crezarea mea, cuprinsă de o spaimă teribilă. Spaima mă apăsa. Îngheţată, înăbuşitoare, mi-o recunoşteam, frica aceasta, însoţindu-mi o presimţire rareori înşelată. Ceasurile dintâi mi se părură lungi şi încete, cu tot sufletul mă agăţasem apoi de aripile parcă atât de grăbite ale celui din urmă dintre aceste ceasuri. Apoi, ceasurile trecură ca norii împinşi de furtună.

Ceasurile trecură. Întreaga zi, lungă, fierbinte, de vară, se carboniza încet ca o buturugă de Crăciun, roşeaţa din urmă a tăciunilor se stinse. Rămăsesem încovoiată în umbrele albăstrii, asupra licăririlor palide, înecate în cenuşă ale nopţii.

Se terminase şi rugăciunea, venise ceasul de culcare. Toate elevele din dormitorul meu se retrăseseră, eu încă mai întârziam în clasa pustie, întunecată, dând uitării, sau

cel puţin nesocotind regulile pe care nu le uitasem şi nici nu le încălcasem niciodată până atunci.

Câtă vreme m-am preumblat astfel fără linişte prin sala aceea nu mai ştiu. Cred că eram în picioare de multe ceasuri. Şi fără să-mi dau seama împinsesem la o parte nişte bănci şi pupitre şi-mi făcusem o cărare de-a lungul întregii încăperi. Acolo am rămas să străbat întunericul în sus şi în jos, acum când eram sigură că toată lumea plecase la culcare şi că nu mă mai auzea nimeni – şi acolo am stat şi am plâns. Încrezându-mă în noapte, mărturisindu-mă singurătăţii, nu mi-am păstrat lacrimile sub pecete, nu mi-am mai zăgăzuit suspinele. Îmi sfâşiau pieptul şi se revărsau acum libere, căci în casa aceasta când, dacă nu noaptea, ar mai fi fost suferinţa la adăpost de ochi şi urechi străine?

Curând după ceasurile unsprezece – oră foarte târzie pentru *rue Fossette* – uşa se întredeschise, tăcută însă nu furişă, lumina unei lămpi sfâşie clarul de lună. *Madame* Beck intră, cu acelaşi aer stăpânit, ca şi cum ar fi venit într-o împrejurare obişnuită, cu o treabă obişnuită. În loc de a-mi adresa de la început cuvântul, se îndreptă spre pupitrul ei, îşi scoase cheile şi păru să caute ceva. Întârzie în această căutare, desigur prefăcută, îndelung, prea îndelung. Era calmă, prea calmă. Nervii mei nu mai puteau îndura. O asemenea prefăcătorie, împinsă dincolo de puterea de rezistenţă firească mie, încă cu două ceasuri înainte îmi părăsisem temerile şi sfielile obişnuite. Eu care în împrejurări obişnuite puteam fi condusă cu o singură atingere de deget şi împinsă cu o singură vorbă, nu mai puteam îndura acum nicio frână, nu mai puteam asculta nicio restricţie.

— A trecut de mult vremea de culcare, spuse *Madame,* regulile şcolii noastre sunt de prea multă vreme nesocotite.

Madame nu primi niciun răspuns, eu nu-mi oprisem plimbarea prin cameră; iar când ea mi se puse în drum, o

dădui la o parte.

— Lasă-mă să te conving să te linişteşti, domnişoară, haide să te duc în camera dumitale, spuse ea, încercând să vorbească mai departe cu glasul scăzut,

— Nu! îi răspunsei. Nici dumneata şi nici nimeni altcineva n-are nici să mă convingă, nici să mă împingă de aici.

— Vom avea grijă să ţi se încălzească patul, bătrâna Goton nu s-a culcat încă. Are să te ajute să te culci, are să-ţi dea un calmant.

— *Madame,* am întrerupt-o, dumneata eşti o femeie care crede în ce-i spun simţurile. Dincolo de seninătatea dumitale, de liniştea şi de cumpănirea dumitale, dumneata crezi cu tot dinadinsul în simţuri. Fă-ţi patul dumitale cât de călduros şi moale, ia-ţi calmantele şi hrana domniei tale, şi băuturile îndulcite sau acidulate, după cum ţi-e gustul. Dacă ai vreo suferinţă sau vreo dezamăgire, cum poate că ai şi dumneata, caută-ţi singură leacurile, după cum te pricepi domnia ta mai bine. Pe mine însă lasă-mă în pace. Lasă-mă în pace, îţi spun.

Am să trimit atunci pe altcineva să aibă grijă de dumneata, domnişoară. O trimit pe Goton!

— Ţi-o interzic. Lasă-mă singură. Ia-ţi mâna de pe mine, din viaţa şi necazurile mele. Oh, *Madame!* În mâna asta a dumitale e şi răceală de gheaţă şi otravă. Înveninezi şi încremeneşti ce atingi.

— Dar ce-am făcut, domnişoară? Nu te poţi căsători cu Paul. El nu are voie să se căsătorească.

— Vulpea şi strugurii – spusei, căci ştiam că ea şi-l dorea în taină, că dintotdeauna şi-l dorise. Spunea despre el că e „insuportabil”, îl ironiza acuzându-l că e „bigot”. Nu-l iubea, însă ar fi vrut să se căsătorească cu el, pentru a-l lega de interesele ei proprii. Intrasem adânc în tainele acestei doamne – nici eu n-aş fi putut spune cum, printr-o intuiţie, printr-o inspiraţie care pogorâse nici eu nu ştiu

cum asupră-mi. Dealtfel, în cursul convieţuirii mele cu ea, aflasem, treptat, că era în firea ei să intre pe dată în rivalitate cu oricine nu-i era direct inferior. Era rivala mea, cu trup şi suflet, chiar dacă în taină, sub înfăţişarea cea mai liniştită şi blândă şi fără ca nimeni, în afară de ea şi de mine, să bănuiască aceasta.

Două minute întregi am stat astfel în faţa doamnei Beck, simţind că întreaga ei făptură era în puterea mea, pentru că în anumite stări de spirit, în anume clipe de percepţie mai ascuţită, masca ei obişnuită, falsităţile ei, erau pentru mine ca o plasă de păianjen, plină de găuri — şi vedeam dincolo de această ţesătură o fiinţă fără inimă, capricioasă şi nedemnă. Se retrăsese fără o vorbă dinaintea mea, cu vocea blândă şi stăpânită, deşi foarte neînlargul ei, spuse că dacă nu mă putea în niciun fel convinge să mă duc să mă odihnesc, atunci era silită să mă lase singură, deşi n-ar fi vrut asta. Ceea ce şi făcu, poate ea însăşi mai bucuroasă că poate pleca decât eram eu c-o văd plecând.

Aceasta a fost dealtfel singura înfruntare mai scăpărătoare, care să fi scos la iveală adevărul, dintre *Madame* Beck şi mine. Această scurtă scenă de noapte dintre noi nu s-a mai repetat niciodată. Purtarea ei faţă de mine nu i s-a schimbat după aceea nici cu o iotă. Nu am văzut în niciun fel că ar îi vrut să se răzbune pe mine pentru asta. Nu am constatat în niciun fel că i-aş fi devenit nesuferită pentru candoarea mea din clipa aceea, îmi închipui că aşa cum o îndemnau convingerile ei, a ştiut să-şi pună stăpânire de fier asupra ei înseşi şi că s-a priceput să uite ceea ce i-ar fi făcut atât de puţină plăcere să-şi amintească. Ştiu că în toată viaţa noastră nu s-a mai repetat scena, nu s-a făcut nicio aluzie la acea crâncenă înfruntare dintre noi.

Noaptea aceea trecu, noaptea întreagă – toate nopţile, chiar cele fără stele dinaintea catastrofelor, trec până la urmă. Pe la ceasurile şase, ora când suna deşteptarea

pentru reluarea activităţii, am ieşit în curte şi m-am spălat pe faţă eu apa rece, proaspătă din fântână. Când am intrat în sala pătrată de trecere, o oglindă, prinsă în ramă într-un dulap de acolo mi-a răsfrânt chipul. Îmi spunea că eram tare schimbată: obrajii şi buzele îmi erau albe ca varul, ochii mi-erau sticloşi şi pleoapele umflate şi purpurii.

Când intrai printre tovarăşele mele, ştiam că toate mă privesc lung – mi se părea că oricare din ele îmi citeşte în inimă, îmi venea să cred că mă trădez singură. Mi se părea sigur, o certitudine nesuferită, că chiar şi cele mai mici din eleve ghiceau de ce şi pentru cine anume eram acum atât de deznădăjduită.

Isabelle, eleva pe care o îngrijisem pe vremuri când fusese foarte bolnavă, se apropie acum de mine. Avea oare şi ea să-şi râdă de mine?

— *Que vous êtes pâle! Vous êtes donc bien malade, Mademoiselle!*[1] spuse, ducându-şi degetul la gură şi privindu-mă cu o stupiditate gânditoare, care în clipa aceea mie mi se părea mai încântătoare decât cea mai înaltă inteligenţă omenească.

Isabelle nu a fost dealtfel singura care îşi mărturisi ignoranţa în ce priveşte cauza suferinţei mele. Înainte de a se lăsa seara aveam motive să fiu recunoscătoare şcolii întregi, căci toate se arătau oarbe în ce mă priveşte. Mulţimea omenească are altceva de făcut decât să citească în inimile semenilor şi să interpreteze mâhnirile lor. Cine doreşte asta cu tot dinadinsul poate rămâne în întuneric, ignorat – suveran al propriei sale taine. În cursul acelei zile am avut dovezi nu numai că motivul durerii mele în clipele acelea rămăsese neghicit, dar şi că toată viaţa mea din ultimele şase luni nu constituise subiect de interes decât pentru mine. Nu se băgase de seamă – nici nu se observase asta – că acordasem o valoare cu totul deosebită unei anumite fiinţe dintre toate

[1] Ce palidă sunteţi! Dar sunteţi bolnavă rău, domnişoară!

celelalte. Clevetirile trecuseră pe lângă mine, curiozitatea generală nu mă intuise ca obiect de ajuns de interesant, aceste două influenţe altminteri atât de puternice, gata întotdeauna să plutească în jurul vreunuia sau altuia nu se aplecaseră nicio clipă asupra mea. Există astfel fiinţe grupate la un loc care pot să trăiască în mijlocul unui spital de boli molipsitoare şi care totuşi să nu fie niciodată atinse de epidemie. *Monsieur* Emanuel venise, plecase, mi se dăduseră lecţii, fusesem căutată. La timpul potrivit şi în afara orelor obişnuite, el mă vizitase şi eu îi dădusem totdeauna ascultare – *Monsieur* Paul o cheamă pe domnişoara Lucy – Domnişoara Lucy e acum cu Monsieur Paul – astfel se spusese adesea, şi nimeni nu comentase, şi cu atât mai puţin nu condamnase această stare de lucruri. Nimeni nu făcuse nicio aluzie, nimeni nu încercase vreo glumă. *Madame* Beck văzuse aici taina, nimeni altcineva n-o dezlegase. Suferinţa mea de acum era socotită o boală – migrenă. Acceptai această denumire.

Dar ce boală trupească poate fi vreodată comparată acestei suferinţe? Certitudinea că el plecase fără să-şi ia rămas bun de la mine, convingerea aceasta nemiloasă că soarta şi furiile trecătoare, dezlănţuite – gelozia unei femei şi bigotismul unui preot – potriviseră astfel lucrurile pentru mine ca eu să nu-l mai văd niciodată? Nu e de mirare că seara următoare mă găsi într-o situaţie foarte asemănătoare cu cea în care fusesem în ajun – nedomolită, chinuită, străbătând iarăşi şi iarăşi o cameră singuratică în neschimbata pătimire a deznădejdei tăcute.

Madame Beck nu mă mai pofti, ea personal, în seara aceea la culcare – nu se mai apropie de mine. O trimise pe Ginevra Fanshawe – nici n-ar fi putut găsi un instrument mai potrivit pentru un asemenea scop. Primele cuvinte ale Ginevrei – „Durerea dumitale de cap e tot atât de grozavă şi astă seară?” (căci Ginevra, ca şi toate celelalte, îşi închipuia că sufeream de o migrenă – o migrenă insuportabilă care mă făcuse atât de albă la faţă

şi mă făcea să mă agit nebuneşte dintr-un loc într-altul), primele ei cuvinte, spun, mi-au insuflat impulsul să fug, să fug oriunde, să nu mai fie cu putinţă să mă ajungă cineva. Şi curând, felul în care continuă convorbirea noastră – faptul că începu să se plângă şi ea de dureri de cap – mă făcu s-o părăsesc.

Urcai sus spre dormitor. Curând eram culcată în patul meu – nesuferitul meu culcuş – bântuită parcă de scorpioni fierbinţi. Nici nu mă întinsesem astfel de cinci minute, când sosi un alt emisar. De data aceasta bătrâna Goton, care-mi aducea ceva de băut. Eram mistuită de sete şi sorbii paharul cu sete. Băutura aceea era dulce, însă avea un gust de doctorie.

— *Madame* spune că are să te facă să dormi, scumpa mea, spuse Goton când îmi luă din mână paharul golit.

O, mi se dăduse astfel calmantul! De fapt, îmi administraseră un opiaceu puternic. O noapte trebuia deci să rămân covârşită în culcuşul meu.

Elevele se retraseră şi ele la culcare, lămpile de seară fuseseră aprinse, curând se lăsă liniştea în dormitor. Somnul îşi întinse peste tot stăpânirea – peste pernele lor, somnul îşi câştiga uşor influenţa, ca un stăpânitor necontestat asupra capetelor şi inimilor neatinse de suferinţă – însă pe lângă cea chinuită de nelinişte trecu fără să-şi facă simţită puterea.

Medicamentul lucra. Însă nu ştiu dacă *Madame* Beck pusese prea mult sau prea puţin din cantitatea cerută de opiu – oricum, rezultatul nu fu cel pe care-l aşteptase ea. În locul stupoarei, mă cuprinse o mare tulburare. Eram acum însufleţită – conştientă de gânduri noi –, cuprinsă de o reverie deosebită. Un fel de chemare la luptă mă străbătea toată, toate simţurile îmi vibrau, asemenea unor trâmbiţe chemând la acţiune. Închipuirea mi-era stârnită din tihna ei şi se arăta acum, impetuoasă şi plină de îndrăzneală. Privea acum cu dispreţ spre trup, tovarăşul ei. „Trezeşte-te!” îi striga. „Scoală, leneşo! În

noaptea asta am să-mi arăt cu adevărat voinţa şi tu n-ai să reuşeşti să mă ţii în loc. Priveşte afară – uite ce noapte!” era strigătul ei. Şi când trăsei la o parte oblonul cel greu de pe fereastra de lângă patul meu – cu un gest împărătesc îmi arătă luna stăpânitoare pe cerul adânc şi limpede.

Simţurile mele istovite nu mai puteau îndura întunecimea licăritoare, fruntariile strâmte, căldura zăpuşitoare a dormitorului – totul mi-era cu neputinţă de suportat. Mă împingea ceva să ies din vizuina aceasta – în roua, în prospeţimea, în splendoarea de afară.

Închipuirea îmi chemă în faţa ochilor minţii priveliştea oraşului Villette, acum la miezul nopţii. Mai ales stăruia asupra parcului, parcul văratic, cu aleile lui lungi, tăcute, singuratece, netulburate. În mijlocul lor se afla un bazin de piatră – îl ştiam bine, şi în faţa lui mă aşezasem adesea – cuibărit adânc în umbra copacilor, plin până la ghizduri cu apă rece, limpede şi cu albia verzuie, acoperită de frunze fremătătoare. Dar la ce bun să mă gândesc la asta? Porţile parcului erau închise la ceasul acesta, zăvorâte, păzite – nu se putea pătrunde acolo.

Chiar nu se putea? Asta rămânea de văzut – şi în vreme ce-mi treceau astfel de gânduri prin minte, începusem, mecanic, să mă îmbrac. Mi-era cu neputinţă să mai stau întinsă – şi cu atât mai puţin să dorm – eram străbătură din creştet până-n tălpi de o încordare nefirească – ce-aş fi putut face altceva decât să mă îmbrac?

Porţile erau încuiate, soldaţi făceau de pază în faţă, nu era deci nicio cale prin care să pot pătrunde în parc?

Zilele trecute, trecând prin faţa parcului, văzusem, fără ca atunci să dau vreo importanţă acestui amănunt, o deschizătură în gardul parcului – o scândură a palisadei se frânsese. Vedeam acum iar în amintire gaura aceea – o vedeam limpede – deschizătură îngustă, neregulată în contururi, vizibilă dincolo de trunchiurile teilor plantaţi acolo ordonat, ca o colonadă. Un bărbat n-ar fi reuşit să-şi

facă drum prin deschizătura aceea, şi nicio femeie mai trupeşă, ca *Madame* Beck, însă mi se părea că eu aş fi izbutit. Mi-am pus în gând să încerc, şi odată ce aveam să fiu înăuntru, la ceasul acesta, parcul întreg era al meu – parcul scăldat în clarul de lună, în miez de noapte.

Ce adânc dormea întreg dormitorul! Ce somn tulbure! Câte respiraţii liniştite! Ce tăcută era întreaga clădire! Cât să fi fost ora? Mult aş fi vrut să ştiu. Era un orologiu în clasa de jos, ce ar fi putut să mă împiedice să mă strecor acolo, jos, să văd? La lumina lunii, acum, cadranul lui mare alb şi cifrele negre ca de jad ar fi trebuit să se arate distincte.

Nimic care să mă împiedice de la aşa ceva, nici măcar o balama care să scârţâie, nicio clanţă să facă vreun zgomot. În asemenea nopţi fierbinţi de iulie, n-ar fi fost de îndurat aerul închis, astfel că uşile camerelor erau larg deschise. Oare duşumeaua dormitorului avea să mă lase să trec fără să mă trădeze? Da, eu ştiam toate scândurile mai slabe şi puteam să le evit uşor. Scara de lemn de stejar trosni puţin când am coborât, însă nu prea mult – şi îndată ajunsesem.

Uşile mari ale clasei dinspre sala pătrată de trecere erau închise, zăvorâte. Dar uşa dinspre coridor e deschisă. Sălile de clasă îmi apar acum asemenea unor temniţe imense, posomorâte, îngropate în tăcere, departe de orice loc de trecere şi, pentru gândul meu, încărcate de amintiri spectrale, nesuferite, răspândite peste tot pe duşumele şi printre bănci. Coridorul îmi deschide însă o privelişte mai luminoasă către vestibulul cel înalt care dă de-a dreptul în stradă.

Uşor – ceasul bate. Bătăi fantomatice, adânci, ea şi tăcerea aceasta claustrală – e de abia ora unsprezece. În vreme ce urechea mea urmăreşte ultima bătaie stingându-se în tăcere, aud nelămurit dinspre oraşul depărtat sunete slabe, ca nişte clopote, ca o fanfară – sunete în care se împletesc dulceaţa, melancolia,

sentimentul izbânzii. O, de-aş putea să mă apropii mai mult de muzica aceasta, dac-aş putea-o asculta singură, acolo lângă apa limpede a bazinului! Să fug într-acolo – să plec într-acolo! Ce mă poate împiedica, ce anume aici, în jur, poate să-mi devină un obstacol?

Şi iată aici, pe coridor, e atârnată mantia mea, pălăria cu boruri largi, şalul. Nu e nicio încuietoare în uşa înaltă, grea, imensă. N-am de căutat nicio cheie, se închide cu un arc astfel încât să n-o mai poţi deschide de afară, dar arcul acesta se poate desprinde fără niciun zgomot dinăuntru. Voi izbuti? Se mlădie sub mâinile mele, cu o uşurinţă prielnică şi bineprevestitoare. Uşa pare să se deschidă aproape de la sine, trec pragul şi păşesc pe caldarâmul străzii, mă minunez singură de uşurinţa nefirească cu care am scăpat din temniţa aceasta. S-ar părea că o forţă neobişnuită a aranjat astfel totul, de parcă ar fi trecut, binefăcătoare, înaintea mea pe aici, pregătindu-mi drumul, eu n-am făcut aproape niciun efort.

Liniştită e *rue Fossette!* Regăsesc pe pietrele ei, noaptea îmbătătoare, care mă cheamă la rătăcire – întocmai aşa cum mi-o închipuisem acolo sus. Îi simt roua în văzduh, îi văd lumina limpede a lunii de asupra-mi. Însă nu mai pot întârzia aici, sunt prea aproape de locurile acestea străvechi, atât de aproape încă de temniţă încât parcă mai aud încă în urechi gemetele prizonierilor. Nu asta e pacea solemnă pe care o caut, nu asta e ce-mi doresc eu. Ochilor mei faţa de aici a cerului i se înfăţişează ca un chip al morţii lumii întregi. Ştiu că şi parcul are să fie cufundat într-o asemenea amorţeală – ştiu că o seninătate moartă stăpâneşte acum pretutindeni – şi totuşi într-acolo vreau să mă îndrept acum.

Am apucat-o pe un drum ştiut, în sus către oraşul nou cu palatele şi sălaşurile lui regeşti. Dintr-acolo venea cu siguranţă muzica pe care o auzisem adineaori, acum tăcuse însă putea reîncepe oricând. Am mers mai

departe, însă nici muzica fanfarei, nici vreun sunet de clopot nu mi-a mai ieşit întru întâmpinare. În schimb auzeam un alt zvon, asemenea unor valuri înalte, unui curent tălăzuitor, tot mai puternic pe măsură ce înaintam. Lumini izbucniră, mulţimea începea să se strângă, se auzeau zvonuri mai vii – spre ce anume mă duceau paşii? Pătrunzând dintr-o dată în piaţa mare mă găsii, ca prin farmecul neaşteptat al unei vrăji, în mijlocul unei mulţimi vesele, vii, pline de mişcare.

Villette este toată o scânteiere, o lumină fără sfârşit, întreg oraşul pare să fi ieşit pe străzi. Lumina lunii, cerul sunt ascunse acum de alte lumini, oraşul, cu torţele lui, îşi priveşte propria splendoare – vestminte vesele, trăsuri bogate, cai superbi şi călăreţi în ţinută de sărbătoare umplu străzile luminate ca ziua. Văd chiar zeci de măşti. E o scenă ciudată, mai stranie ca într-un vis. Dar parcul unde-i? — ar fi trebuit să fi ajuns, e aproape. În mijlocul acestor lumini orbitoare, parcul e, desigur, cufundat în umbră – şi liniştit – acolo, desigur, nu au să fie nici lămpi, nici torţe, nici măşti.

Îmi spuneam tocmai aceasta, când o trăsură deschisă îmi trecu prin faţă încărcată cu chipuri ştiute. Prin mulţimea aceasta deasă nu putea înainta decât foarte încet, caii înfocaţi fremătau sub frâie. Îi vedeam bine pe cei din această trăsură, ei nu mă puteau vedea pe mine, sau cel puţin nu mă puteau recunoaşte, înfăşurată în şalul meu larg, umbrită de pălăria cea mare de paie (căci în mulţimea aceea atât de pestriţă orice îmbrăcăminte cât de modestă nu bătea la ochi). L-am văzut pe contele de Bassompierre, am văzut-o pe naşa mea, frumos gătită, atrăgătoare, bine dispusă, am văzut-o pe Pauline Mary încununată cu întreita aureolă a frumuseţii, a tinereţii, a fericirii ei. Privindu-i chipul plin de bucurie, ochii lucitori de viaţă sărbătorească, de-abia mai luai seama la distincţia şi eleganţa deosebită a veştmintelor pe care le purta. Ştiu că rochia vaporoasă care plutea în jurul ei era

albă, numai lumină, ca o rochie de mireasă. Aşezat în faţa ei l-am văzut pe Graham Bretton, privind-o pe ea, chipul lui căpătase strălucire şi lumina care i se răsfrângea în ochi din privirile lui pornea.

Îmi făcea o plăcere ciudată să-i urmăresc, aşa nevăzută, pe aceşti prieteni ai mei, şi într-adevăr i-am urmat – către parc, cum credeam eu. I-am văzut coborând din trăsură (trăsurile nu aveau voie să pătrundă în parc) în mijlocul unor splendori noi, nebănuite. Şi iată, porţile de fier printre coloanele de piatră erau încununate de un arc înflăcărat alcătuit din nenumărate stele strânse laolaltă. I-am urmat cu prudenţă dincolo de arcul acesta – dar unde mă duseseră? unde mă aflam?

Într-o ţară a încântării, o grădină a splendoarei, o pajişte semănată cu meteori coloraţi, o pădure cu scânteieri de rubine şi purpură şi aur şi foc pâlpâind ca juvaierele prin frunziş. O împărăţie, nu a copacilor şi a umbrei, ci a unei revărsări îmbelşugate ale celor mai stranii arhitecturi – altare, temple, piramide, obeliscuri şi sfincşi – de necrezut: minunile şi simbolurile Egiptului se îmbulzeau acum prin parcul oraşului Villette.

Nu mai avea importanţă că în câteva minute desluşisem taina (găsisem dezlegarea misterului şi dezvăluisem iluzia), nu mai avea importanţă că am descoperit grabnic din ce material anume erau aceste frânturi ale solemnităţilor de odinioară, lemnul, vopseaua, cartonul – descoperirile acestea inevitabile oricum nu mi-au risipit încântarea şi farmecul, nu m-au făcut să uit minunea nopţii aceleia. Nu mai avea nicio importanţă că-mi amintisem acum de explicaţia acestei sărbători – o sărbătoare la care claustrul din *rue Fossette* nu luase parte, deşi ea începuse încă de dimineaţă, în zori, şi mai era încă în plină desfăşurare acum, la miezul nopţii.

În trecut – aşa se spunea în cărţile de istorie — Labassecour trecuse printr-o criză, provocată de nu mai ştiu ce ameninţare la adresa drepturilor şi libertăţilor

demnilor ei cetăţeni. Fuseseră semne ale unor mari războaie, chiar dacă război, la drept vorbind nu fusese, doar tulburări şi ciocniri pe străzi – răzmeriţă – mulţimea alergând încoace şi-ncolo. Se ridicaseră nişte baricade, burghezii ieşiseră în stradă, trupe fuseseră chemate sub arme, aruncaseră unii într-alţii cu pietre şi chiar se auziseră nişte împuşcături. Tradiţia spunea că mai căzuseră unii patrioţi, în oraşul vechi se arăta şi acum o îngrăditură, cu solemnitate închisă, mai la o parte de zgomotul străzilor, şi unde, se spunea, se odihneau osemintele unor martiri. Oricare ar fi fost adevărul, o anume zi în fiecare an era dedicată sărbătoririi acelor patrioţi şi martiri de memorie mai mult apocrifă – dimineaţa fiind lăsată pentru un *Te Deum* în biserica Sfântul Ioan Botezătorul, iar seara consacrată spectacolelor, sărbătorilor, iluminaţiilor – cum erau cele pe care le vedeam acum.

În vreme ce priveam imaginea unui ibis alb, cocoţat în vârful unei coloane – urmărind apoi perspectiva adâncă a unei alei luminate de torţe şi la capătul căreia se afla un sfinx – îi pierdui din ochi pe cei pe care-i urmasem încă din piaţa oraşului – sau mai bine zis, ei se risipiră ca un grup de fantasme. Peste întreaga scenă plutea ceva din aerul unui vis, oricare din siluetele din jur părea să tremure în aer, orice mişcare părea să plutească prin ape, glasurile păreau doar ecouri – şi ironice, şi nesigure. Pauline şi prietenii mei nemaifiindu-mi aproape, acum parca nici nu-mi mai venea să cred că-i văzusem cu adevărat, şi cu atât mai puţin le simţeam acum lipsa drept călăuze prin haosul acesta, sau îi regretam ca protectori printre umbrele nopţii.

Sărbătoarea din noaptea aceea ar fi fost neprimejdioasă chiar şi pentru un copil mic rătăcit în miezul ei. Jumătate din rusticii care locuiau prin preajma oraşului se strânseseră aici, iar burghezii cumsecade ieşiseră cu toţii, îmbrăcaţi în hainele lor cele mai bune.

Pălăria mea de pai trecea acum printre bonetele şi capele, fustiţele şi şorţuleţele sau mantiile lungi de stambă fără, poate, să atragă nicio privire în treacăt. Îmi mai luai măsura de prevedere să-i trag în jos borurile şi să le mai leg cu o panglicuţă, ca ţigăncile – şi astfel mă simţeam la fel de apărată ca şi cum aş fi fost cu o mască pe obraz.

Netulburată am trecut pe alee – netulburată m-am amestecat în mulţime, acolo unde înghesuiala era mai mare. Nu-mi mai era în putere să stau deoparte, nici să privesc totul liniştită. Mă bucuram şi eu de toate acestea din jur, sorbeam aerul noptatic – valurile de sunete şi zgomote, luminile nehotărâte, când ţâşnind orbitoare, când stingându-se pe neaşteptate. Nădejdea şi fericirea – de acestea mă gândeam că mă despărţisem, iar disperarea – o sfidam acum.

Ţelul meu, pe când rătăceam astfel, era să regăsesc bazinul de piatră, cu adâncurile lui limpezi şi frunzişul răsfrânt în oglinda apei. Mă gândeam şi jinduiam după răcoarea sa verde cu setea pătimaşă a unuia care e bântuit fără să-şi dea seama de febră. Prin toate aceste străluciri şi prin forfoteala grăbită din jur, prin înghesuială şi zgomot, doream totuşi în sinea mea să ajung la oglinda aceea rotundă de cristal şi să privesc acolo luna sticlindu-şi globul de perlă.

Îmi cunoşteam drumul, şi totuşi se părea că ceva mă împiedică să-l urmez de-a dreptul. Un sunet, o privelişte mă chemau, mă ademeneau într-o parte sau alta, pe o alee sau alta. Dar vedeam acum copacii tremurători care închideau oglinda fremătătoare şi ridată de valuri mici a bazinului, când, dinspre un luminiş din dreapta se înălţă un sunet cum numai dacă cerurile s-ar fi deschis vreodată s-ar fi făcut auzit.

Cântecul, muzica aceasta dulce, se ridica de departe, dar plutind parcă grăbită în acorduri tot mai puternice – trecea acum prin umbrele parcului un cânt atât de

melodios încât, dacă n-ar fi fost aproape un arbore de care să mă sprijin, cred că aş fi căzut din picioare. Erau glasuri, mi se părea, nenumărate, instrumente diferite, complicate, cornul, trâmbiţa, trompeta – le recunoşteam. Totul era asemenea mării care ar izbucni în cânt din toate valurile ei.

Valul acesta de sunete, undui încoace, apoi se trase îndărăt şi eu îl urmai în retragerea lui. Eram atrasă astfel către o clădire bizantină – un fel de chioşc aflat aproape de centrul parcului. De jur împrejur se strânseseră mii de oameni, ca la un concert imens în aer liber. Ce auzisem eu era, cred, un cor de vânători. Noaptea, spaţiul deschis în jur, scena neobişnuită, dispoziţia mea atât de tulburată – toate sporiseră efectul sunetelor şi înţelesul lor pentru mine.

Erau adunate aici doamne, care la lumina aceasta de torţe arătau neînchipuit de frumoase. Unele din rochiile lor erau vaporoase, altele aveau lucirea satinului, florile şi podoabele le tremurau încet şi voalurile fluturau în jurul bonetelor lor dantelate, în vreme ce corul din faţa lor, cu valurile lui de muzică, plutea jur-împrejur. Cele mai multe din doamnele acestea ocupaseră scaunele mici, uşoare, din parc, şi în spatele lor, alături, stăteau în picioare mulţi domni. Cercurile mai îndepărtate ale mulţimii erau alcătuite din plebei, cetăţeni de rând, poliţişti.

Într-unul din aceste cercuri dinspre margine mă alipii şi eu. Îmi plăcea mai bine aşa, să mă aflu vecina tăcută, neştiută, şi deci neluată în seamă a unei femei cu şorţ şi bonetă simplă, cu saboţi în picioare, să privesc doar de departe rochia de mătase, mantia de catifea şi pălăria cu pene a vreunei doamne de sus. În mijlocul unei asemenea izbucniri de viaţă şi de bucurie, îmi plăcea de asemenea să mă simt singură – cu totul şi cu totul singură. Neavând nici dorinţa, nici puterea să-mi croiesc drum printr-o mulţime atât de deasă, locul unde mă oprisem era departe, la marginea cercului de spectatori, un loc de

unde puteam să aud, dar nu vedeam aproape nimic.

— *Mademoiselle* nu stă bine aici – spuse atunci o voce alături de mine. Cine îndrăznea să mă acosteze, pe mine, care eram în clipele acelea atât de puţin dispusă să mă arăt curtenitoare? M-am întors, mai mult ca să resping decât să primesc vorbele acestea. Am văzut un bărbat – un burghez – mie cu totul străin, cum mi s-a părut în prima clipă, pentru ca apoi de îndată să recunosc în el pe un oarecare negustor – un librar a cărui prăvălie aproviziona şcoala din *rue Fossette* cu cărţi şi articole de papetărie. Un bărbat cunoscut în pensionul nostru pentru dispoziţia sa extrem de schimbătoare şi frecventele crize de iritare chiar faţă de noi, clientele lui obişnuite, dar pe care eu, în ce mă priveşte, în singurătatea mea, fusesem întotdeauna dispusă să-l găsesc simpatic, şi să-l găsesc de obicei liniştit şi politicos, şi adesea chiar plin de bunătate. Ba chiar, odată îmi sărise în ajutor într-o chestie legată de schimbul unor bani străini şi cu prilejul acela îmi făcuse un serviciu. Era un om inteligent, sub aparenţa sa aspră era un om bun la inimă chiar, şi uneori îmi trecuse fără să vreau prin minte că, într-un anume fel, firea lui semăna cu o anumită latură a personalităţii profesorului Emanuel (pe care îl cunoştea bine – şi eu îl văzusem adesea stând la tejgheaua domnului Miret şi răsfoind câte o revistă mai recentă) şi vedeam în afinitatea aceasta explicaţia simţămintelor prieteneşti cu care-l priveam instinctiv.

Ciudat – omul acesta mă recunoscuse pe sub pălăria mea de paie şi aşa înfofolită în şalul cel larg, şi acum, deşi îl sfătuisem să renunţe, insista să-mi facă loc prin mulţime şi să-mi găsească o poziţie mai bună. Împinse chiar mai departe această politeţe dezinteresată, şi procură, de undeva, un scaun. De multe ori remarcasem că cei care par mai morocănoşi nu sunt în realitate oamenii cei mai răi, şi nici cei din straturile cele mai umile ale societăţii nu sunt cei mai lipsiţi de adevărată

sensibilitate. Omul acesta, preocupat numai să se arate atent faţă de mine, nu părea să găsească nimic ciudat în faptul că mă găseam singură aici, nu vedea în asta decât un prilej de a-mi oferi, pe cât îi sta în puteri, o atenţie rezervată şi politicoasă. După ce-mi procurase astfel un loc de privit şi un scaun, se retrase fără să pună vreo întrebare sau să îndrăznească să facă vreo remarcă, fără să mai adauge vreun cuvânt care s-ar fi dovedit de prisos. Nu mai găseam deci de mirare că lui *Monsieur* Paul îi plăcea deseori să-şi fumeze ţigara şi să-şi petreacă o vreme răsfoind reviste în prăvălioara liniştită a lui *Monsieur* Miret. Era limpede că aceştia doi se potriveau.

Nu eram acolo, astfel instalată, nici de cinci minute, când îmi dădui seama că norocul şi bunul meu burghez mă aduseseră încă o dată în preajma unui grup de persoane cunoscute. Chiar în faţa mea erau aşezaţi doamnele şi domnii din familiile de Bassompierre şi Bretton. Cea mai aproape, aş fi putut s-o ajung cu mâna – dacă m-aş fi gândit să o întind – era o fiinţă asemenea unei zâne, ale cărei podoabe doar crinii ar fi putut să le evoce. Şi naşa mea era atât de aproape încât, dacă m-aş fi aplecat înainte, respiraţia mea i-ar fi făcut să tremure panglicile bonetei. Erau prea aproape de mine. Acum, când fusesem recunoscută de cineva care-mi era mai degrabă străin, nu mă simţeam în largul meu în vecinătatea unor prieteni mai intimi.

Am tresărit aproape când doamna Bretton, întorcându-se spre domnul Home şi dând parcă glas unui impuls blând al amintirii, spuse:

— Mă întreb ce-ar spune micuţa noastră Lucy, ea, care e atât de bună, dacă ar fi aici? îmi pare rău că n-am adus-o cu noi, i-ar fi plăcut mult.

— Da, i-ar fi plăcut, în felul ei grav, plin de sensibilitate. E păcat că nu am chemat-o, răspunse bunul domn şi adăugă: îmi place mult când o văd, bucurându-se liniştită de ceva plăcut, fără să se lase prea mult emoţionată, şi

mereu mulţumită.

Scumpi îmi erau şi-mi fuseseră întotdeauna, scumpi îmi sunt şi acum, când îmi amintesc de fiecare din ei. N-aveau de unde să ştie ei suferinţele şi chinurile care mă împinseseră, parcă stăpânită de febră, să rătăcesc, fără ţintă şi fără rost, mânată şi scoasă parcă din minţi. Simţeam aproape impulsul să mă aplec peste umerii lor şi să le mulţumesc pentru bunătatea lor măcar cu o privire. Domnul de Bassompierre nu mă cunoştea prea bine, însă eu îl cunoşteam pe el, îl respectam şi-i admiram firea lui dreaptă, sinceritatea simplă, afecţiunea caldă, entuziasmele spontane. Poate că aş fi spus atunci ceva, dacă exact în clipa aceea nu s-ar fi întors Graham, îşi întoarse capul cu unul din gesturile lui ferme, dominatoare, atât de diferite de cele ale unui om mai impulsiv, mai puţin impunător la trup decât era el. În spatele lui era o mulţime deasă, sute de persoane pe care privirea lui să le vadă şi să le scruteze – şi de ce atunci şi-a îndreptat privirile astfel spre mine – apăsându-mă cu întreaga putere a ochilor lui plini, albaştri, neabătuţi? Şi de ce, dacă voise să arunce o singură privire, nu se mulţumise doar cu o singură privire? de ce s-a întors oare cu totul pe scaun, sprijinindu-şi cotul de rezemătoare, ca să mă scruteze pe îndelete? Nu-mi putea vedea faţa, mi-o ţineam plecată, sigur că nu m-ar fi putut recunoaşte. M-am chircit pe scaunul meu, m-am întors dinspre privirea lui – nu voiam cu niciun preţ să fiu recunoscută. El s-a ridicat în picioare, a izbutit într-un fel sau altul să se apropie de mine, în câteva clipe ar fi ajuns să-mi ghicească taina, să-mi recunoască făptura, cu privirile lui niciodată tiranice, dar atât de pline de putere. Nu era decât o singură cale să-l evit, să-i scap. L-am lăsat să înţeleagă, printr-un gest rugător, că doream să fiu lăsată singură, că-l rugam să mă lase, după aceasta, dacă ar mai fi insistat ar fi avut poate prilejul s-o vadă pe prietena lui Lucy plină de mânie, nici chiar ceea ce era măreţ, bun,

blând în el (şi Lucy ştia cât de însemnate şi numeroase erau părţile astea din el) n-ar fi mai ajuns s-o stăpânească, s-o facă să rămână calmă, liniştită ca o umbră. Continuă să mă privească, însă se opri în mişcarea sa. Îşi clătină capul lui frumos, dar rămase mut. Se aşeză iarăşi pe scaunul lui, dar nu se mai întoarse, şi nu mă mai tulbură cu nicio privire, decât într-un singur rând, când, o clipă, o singură privire, mai mult plină de solicitudine decât de curiozitate se mai furişă spre mine, – spunându-mi parcă ceva care-mi linişti inima, „asemenea vântului dinspre sud care potoleşte arşiţa pământului”. Gândurile pe care Graham le mai întorcea spre mine nu erau deci chiar cele ale unei indiferenţe de gheaţă. Credeam că, în frumoasa şi impunătoarea lui casă care era inima lui, mai păstra un locuşor, undeva sus sub umbrele acoperişului, unde Lucy ar mai fi putut fi primită dacă ar fi vrut. Nu era atât de frumoasă şi aerisită ca acele încăperi în care şi-i primea pe cei care-i erau prieteni, nu era asemenea sălii uriaşe în care îşi arăta faptele lui bune, nici asemenea bibliotecii unde-şi adăpostea ştiinţa, cu atât mai puţin ar fi putut fi asemenea pavilionului unde se pregătea unirea cu aleasa inimii lui. Dar, puţin câte puţin, prin bunătatea lui îndelungă şi nedesminţită, îmi arăta că mai păstra un mic iatac, pe uşa căruia scria „camera lui Lucy”. Şi eu la rândul meu păstram o cameră pentru el – un loc pe care nu mi-l măsurasem niciodată ca întindere, nici cu palma, nici cu măsura, aş fi putut spune că era asemenea cortului unui duh magic. Toată viaţa mi-l ţineam strâns, mic şi nevăzut în palmă – şi cu toate acestea ştiam că dacă l-aş fi eliberat din strânsoarea mâinii cuprinderea lui s-ar fi boltit imensă, asemenea tabernacului pentru relicvele scumpe.

Oricât de supus şi înţelegător mi se arătase în seara aceasta, nu mai puteam întârzia în preajma lor, trebuia să renunţ la locul şi apropierea aceasta care se dovedea

primejdioasă. Am pândit prilejul, m-am ridicat, m-am furişat de acolo. S-ar fi putut la urma urmei ca el doar să-şi fi închipuit că Lucy era făptura aceea înfăşurată în şalul cel strâns, acoperită de pălăria cea largă, însă sigur nu putea fi, căci nu mă văzuse nicio clipă la faţă.

Poate s-ar crede că duhul neliniştii care mă stăpânise până atunci era acum potolit? Nu avusesem destule aventuri? Nu începuseră picioarele mele să-mi tremure, nu-mi doream oare siguranţa unui acoperiş deasupra capului? Nu, încă mi-era silă de patul meu din dormitorul şcolii — silă mai mare decât ar putea-o spune cuvintele. Mă agăţam de orice mi-ar mai fi putut abate gândurile de acolo. Într-un fel, parcă simţeam că drama acelei nopţi abia începuse, de abia asistasem la prologul scenelor următoare. Asupra acestui întreg teatru din carton şi frunziş plutea o undă de taină, actori şi incidente neaşteptate pândeau înapoia culiselor. Aşa mi se părea, o presimţire îmi spunea astfel.

Rătăcind la întâmplare, urmând orice impuls după cum eram împinsă într-o parte sau într-alta de mulţimea din jur, am ajuns până într-un loc unde copacii, crescând în boschete sau înălţându-se izolaţi, mai risipeau mulţimea de oameni, împrăştiind-o parcă în umbrele şi printre trunchiurile lor. Locul acesta era îndepărtat de muzica de adineauri, şi parcă şi mai mult umbrit, însă sunete melodioase mai auzeam încă de ajuns ca să-mi mângâie inima şi, la lumina lunii pline din înalturi, nici nu mai aveam nevoie de cea a lămpilor. Aici se aşezaseră mai mult grupuri de familie, burghezi liniştiţi cu familiile lor. Unii dintre ei, în ciuda orei târzii, înconjuraţi de copiii lor, cu care socotiseră că nu e bine să se aventureze în mijlocul înghesuielii din parc.

Trei arbori frumoşi, crescând aproape unul într-altul, aproape împletindu-şi trunchiurile, închipuiau o boltă deasă de umbră asupra ierbii, şi acolo în mijlocul umbrei se afla o bancă – o bancă ce ar fi putut adăposti multe

persoane, dar care părea să aştepte acum doar una singură, căci cei care poate o ocupaseră până atunci stăteau alături în picioare. Şi chiar în grupul acesta se afla, vedeam acum, o doamnă care ţinea de mână o fetiţă.

Când îmi căzură privirile pe aceasta din urmă, ea se rotea tocmai pe călcâie, legănându-se încă agăţată de mâna tovarăşei sale mature, aruncându-se când într-o parte, când într-alta într-un soi de vârtejuri fantastice. Mişcările acestea nestăpânite, bruşte, îmi reţinură de la început atenţia, mi se păreau straniu de cunoscute. La o privire mai atentă, la fel de cunoscute îmi apărură şi hainele fetiţei – rochiţa de mătase liliachie, gulerul de pene înfoiate, boneţica albă – întreaga toaletă de sărbătoare, pe scurt, era găteala de zile mari a unui heruvim, prea bine cunoscut, neastâmpărata, sprinţara Désirée Beck

— Şi Désirée Beck era într-adevăr, – ea, sau o copilă semănându-i nefiresc de mult.

S-ar crede că această recunoaştere m-a izbit asemenea unui trăsnet din cer senin, însă o asemenea comparaţie ar fi prematură. Descoperirea mea avea să fie pe dată însoţită de o alta mai plină de însemnătate, înainte de a avea timp s-o înţeleg.

De mâna cui putea oare micuţa Désirée să dănţuiască atât de capricioasă, mănuşa cui putea s-o răsucească atât de fără frică, al cui braţ putea să smucească sigură că nu va fi în niciun fel pedepsită, şi pe poala cărei rochii putea să calce cu atâta insolenţă, dacă nu mâna, mănuşa, braţul, rochia doamnei mamei sale? Şi într-adevăr, acolo, înfăşurată într-un şal indian, şi cu o bonetă palid-verzuie — proaspătă, trupeşă, bine dispusă şi întrutotul agreabilă – se afla *Madame* Beck.

Curios! O crezusem de la început pe *Madame* în patul ei şi pe Désirée în pătucul ei în clipele acestea, dormind, amândouă, somnul drepţilor, între zidurile sacre ale şcolii

din *rue Fossette.* Era de asemenea sigur că nici ele nu şi-o închipuiau pe „dom'şoara Lucie" ca făcând altceva în momentele acelea, şi când colo, toate trei eram aici, distrându-ne de mai mare dragul în parcul scăldat în lumini de sărbătoare, la miezul nopţii!

Adevărul era că *Madame* nu făcea altceva decât să procedeze cum se părea că avea obiceiul şi dealtminteri avea toate îndreptăţirile s-o facă dacă aşa îi era cheful. Îmi aminteam acum că le auzisem pe profesoare spunând — deşi la vremea aceea nu luasem în seamă asemenea vorbe — că deseori, când noi o credeam pe *Madame* în camera ei, dormind, ea pleca, gătită în rochii de gală, să-şi vadă de plăcerile ei, la operă, la teatru, la baluri. *Madame* nu avea înclinaţii spre o viaţă monastică şi avea grijă – din plin, chiar dacă foarte discret – să-şi înfrumuseţeze existenţa cu plăcerile lumeşti.

Jumătate de duzină de domni, prieteni ai ei, îi stăteau acum în jur. Printre aceştia nu întârziai să recunosc doi sau trei. Era fratele ei, *Monsieur* Victor Kint, mai era un alt domn, cu mustaţă şi cu părul lung – un bărbat calm, taciturn, dar a cărui ţinută şi prestanţă nu le puteam remarca fără admiraţie. Dincolo de rezerva şi stăpânirea de sine, dincolo de contrastele de dispoziţie şi de expresie ale feţei, era pe chipul lui ceva care-mi amintea de o altă faţă – mobilă, febrilă, plină de simţire – o faţă schimbătoare, acum încordată, acum luminoasă – o faţă din lumea mea, acum smulsă din faţa ochilor mei, dar înaintea căreia ceasurile cele mai frumoase, primăvăratice, ale vieţii mele trecuseră, când umbrite, când luminate de soare. Faţa aceea, pe care văzusem adesea expresii atât de elocvente – atât de apropiate încât nu înţelegeam de ce nu se arăta în totul focul, duhul, taina însăşi a geniului. Da – acest Josef Emanuel, omul acesta paşnic, mi-l amintea cu putere pe fratele lui.

În afară de *Messieurs* Victor şi Josef, mai cunoşteam pe încă un membru al acestui grup. Acest al treilea personaj

sta în spate, în umbră, într-o atitudine reculeasă, cu toate că vestmintele şi capul său alb şi chel îl făceau cel mai vizibil dintre toţi cei de faţă. Era un preot – era chiar părintele Silas. Să nu-ţi închipui, cititorule, că ar fi fost ceva nepotrivit în prezenţa preotului la o asemenea sărbătorire. Manifestaţiile de acum nu erau considerate o desfăşurare de distracţii frivole, ci o comemorare a sacrificiului patrioţilor. Biserica le patrona deci, şi chiar cu oarecare ostentaţie. În noaptea aceea în parc se puteau remarca dealtfel şi grupuri de preoţi.

Părintele Silas se aplecase asupra băncii şi a singurei făpturi care o ocupa în clipa aceea – şi ocupantul acestei băncuţe rustice se vedea doar ca o formă nelămurită în penumbră – ceva diform şi totuşi măreţ. Se puteau vedea, de fapt, contururile unui chip şi ale unor trăsături, însă atât de cadaverice şi atât de stranii la înfăţişare, încât te ducea gândul aproape la un cap despărţit de trunchi, şi aruncat la întâmplare peste o grămadă de stofe scumpe. Razele unei lămpi mai depărtate luceau peste nişte pandantive scumpe, peste cercei uriaşi. Nici castitatea albă a clarului de lună şi nici îndepărtarea torţelor nu puteau şterge tonurile de splendoare ale stofelor. Puteam să strig – bun venit, doamnă Walravens! eşti mai vrăjitorească decât oricând! Şi curând, dealtminteri, buna bătrână doamnă arătă ea însăşi că nu era deloc un cadavru şi nicio fantomă, ci o femeie aspră şi plină de viaţă, căci la un moment dat, când micuţa Désirée Beck deveni mai cicălitoare în pretenţiile ei faţă de mamă-sa cerându-i să meargă împreună cu ea spre un anume chioşc să-i cumpere nişte dulciuri, cocoşata îi aplică pe neaşteptate o lovitură cu bastonul ei cu măciulie de aur.

Aşadar erau aici, de faţă, doamnele Walravens şi Beck, părintele Silas – întreaga conjuraţie, toată junta tainică, îmi făcea bine parcă să-i văd pe toţi, strânşi acolo, laolaltă. N-aş fi putut spune că mă simţeam slabă în faţa lor, a tuturor, sau înjosită, sau înfricoşată. Erau mai

puternici decât mine, şi eu nu eram în cea mai bună situaţie, mai degrabă s-ar fi putut spune că eu eram la picioarele lor. Însă, până acum, cel puţin nu eram înfrântă, nici moartă.

39.
CUNOŞTINŢE VECHI ŞI NOI

FASCINATĂ, CA ÎN FAŢA UNUI balaur cu trei capete, nu mă puteam desprinde din preajma acestui grup, însuşi pământul din preajma lor părea să-mi fi încătuşat picioarele de nu mi le mai puteam dezlipi. Împletitura trunchiurilor copacilor alcătuia o unică umbră, noaptea îmi şoptea o promisiune de umbră şi apărare, şi un singur lampion mai depărtat îşi mai trimitea încoace o singură rază cât să mă facă doar să văd un refugiu, o bancă umbrită, mai sigură – şi apoi se stinse. Şi acum, să-i împărtăşesc pe scurt cititorului ceea ce, în decursul ultimelor întunecate două săptămâni aflasem, tăcută, din zvonurile ce-mi şopteau în jur, cu privire la cauza şi ţelurile plecării atât de neaşteptate a domnului Emanuel. Povestea e scurtă şi deloc necunoscută în amănuntele ei – se poate spune că începe cu domnul Mamon şi se termină cu cel numit interesul.

Dacă *Madame* Walravens era la fel de hidoasă cât un idol hindus, se mai putea adăuga şi că stăpânea, după cum spuneau cei care ar fi trebuit să ştie, şi puterile unui asemenea idol. Fapt e că fusese bogată – foarte bogată, şi deşi, în momentul de faţă, nu mai avea bani deloc, erau toate temeiurile să se spună că într-o bună zi ar fi putut deveni din nou foarte avută. Poseda o mare proprietate la Basseterre, în Guadelupa, primită ca zestre la căsătoria ei, cu şaizeci de ani în urmă, sechestrată odată cu

falimentul soţului ei, însă acum, după cât se spune, eliberată de această ipotecă şi care, dacă ar fi fost administrată cum se cuvine de un împuternicit de încredere, s-ar fi dovedit după un răstimp de câţiva ani, extrem de rentabilă.

Părintele Silas începuse să se intereseze de această îmbunătăţire posibilă a proprietăţii – de dragul beneficiilor pe care le-ar fi putut avea religia şi biserica de pe urma ei – mai ales că Magliore Walravens era o atât de bună fiică a instituţiilor eclesiastice. *Madame* Beck, care era rudă îndepărtată a bătrânei cocoşate şi care o ştia lipsită de orice rude proprii, meditase îndelung la această situaţie, cu prevederea calculată a unei adevărate mame, şi, oricât ar fi fost de rău tratată până atunci de *Madame* Walravens, nu încetase să o înconjoare cu atenţii, de dragul propriilor sale interese, desigur. *Madame* Beck şi preotul erau astfel – fiecare în propriul său interes financiar – deopotrivă şi sincer interesaţi de îngrijirea cum se cuvine a plantaţiei din Indiile Occidentale.

Însă distanţa până la acea proprietate era mare şi clima în locurile acelea primejdioasă. Împuternicitul, competent şi demn de încredere de care era nevoie, trebuia să fie un om devotat din toate punctele de vedere. Întocmai un asemenea om avusese *Madame* Walravens în serviciul ei de douăzeci de ani şi mai bine, distrugându-i la început viaţa, apoi trăind pe seama lui, asemenea unei ciuperci otrăvite. Un asemenea om formase, educase ca discipol şi şi-l legase de sine părintele Silas folosind pentru aceasta legăturile recunoştinţei, obişnuinţei şi credinţei. Pe un asemenea om *Madame* Beck îl cunoştea şi într-o oarecare măsură îl putea influenţa aşa cum dorea. „Pupilul meu, spunea părintele Silas, dacă rămâne în Europa se expune primejdiei apostaziei, căci s-a încurcat acum cu o eretică”. *Madame* Beck îşi adăuga şi ea comentariile proprii şi hrănea la sânul ei motivele ei personale pentru

a-i dori bărbatului în chestiune expatrierea. Valoarea pe care ea însăşi n-o putea obţine nu suferea s-o vadă luată de o alta, mai degrabă ar fi văzut-o cu bucurie distrusă de-a binelea. Cât despre *Madame* Walravens, ea îşi dorea banii şi pământurile pe care le stăpânise odată, şi ştia că Paul, dacă ar fi vrut, ar fi putut să joace rolul celui mai bun şi de încredere vechil acolo. Astfel că cei trei egoişti îl luară în stăpânire şi-şi impuseră voinţa asupra singurului om lipsit de interese egoiste în toată treaba aceasta. Discutară cu el, se rugară de el, îl implorară, se aruncară la picioarele lui cerşindu-i mila, îşi puseră cu umilinţă în mâinile lui toate interesele lor. Nu-i cereau decât doi sau trei ani de jertfă – după aceea n-avea decât să trăiască şi pentru el; era printre ei cel puţin o fiinţă care parcă ar fi dorit ca în acest răstimp el să şi moară.

Nu exista fiinţă omenească care să-şi pună rugăminţile interesate la picioarele domnului Emanuel, care să-i declare încrederea în bunătatea lui şi pe care el s-o poată refuza sau respinge. Oricare i-ar fi fost lipsa totală de dorinţă sau suferinţa chiar când se punea problema de a părăsi atunci Europa – oricare ar fi fost propriile lui planuri de viitor – nimeni nu-l întrebase, nu se gândea să-l întrebe, nu arăta că-i pasă în vreun fel. Dealtminteri, nici eu însămi nu ştiam nimic în privinţa asta. Despre discuţiile lui cu duhovnicul său îmi puteam închipui câte ceva, puteam să socotesc, cum mă pricepeam, şi partea pe care ar fi putut-o juca sentimentul datoriei şi credinţele religioase în felul în care se lăsase el convins. Ştiam doar că el plecase şi că nu-mi mai dăduse mie niciun semn de viaţă. Şi aici se oprea tot ceea ce ştiam eu cu certitudine.

Mă oprisem, aşezată în umbra deasă a pomilor crescuţi laolaltă şi sub crengile lor împletite – şi stam acolo, cu capul plecat şi fruntea sprijinită pe braţe. Vorbele pe care şi le schimbau între ei cei din faţa mea, le-aş fi putut auzi

dacă aş fi vrut să le ascult, eram destul de aproape pentru asta – însă de câtăva vreme n-aş fi avut niciun motiv să-mi plec spre ei urechea. Vorbeau despre vestmintele celor din jur, despre muzică, despre focurile de artificii, despre noaptea aceasta frumoasă. Îi pândisem să-i aud spunând: „E o vreme frumoasă pentru călătoria lui, *Antigua* (astfel se numea corabia pe care se îmbarcase el) va avea un drum liniştit". Însă nu se auzise nicio asemenea remarcă, nici *Antigua,* nici drumul ei, nici pasagerii săi nu fură numite.

S-ar fi putut ca asemenea vorbărie fără rost să fi fost pentru bătrâna doamnă Walravens la fel de puţin interesantă ca şi pentru mine. Părea neliniştită, îşi întorcea capul când într-o parte, când în alta, privind mioapă printre arbori, prin mulţime, ca şi cum ar fi aşteptat cu nerăbdare sosirea cuiva, n-ar mai fi răbdat întârzierea cuiva anume. *„Ou sont-ils, pourquoi ne viennent-ils?"*[1] o auzii murmurând de mai multe ori. Şi în cele din urmă, ca şi cum s-ar fi hotărât să obţină cu orice preţ un răspuns la asemenea întrebări pe care nimeni până atunci nu părea să le fi simţit, îşi rosti gândurile cu voce tare, o frază de ajuns de scurtă, de ajuns de simplă – dar care mă străbătu ca un fior electric:

— *Messieurs et mesdames,* spuse – *où donc est Justine Marie?*[2]

Justine Marie? Ce mai era şi asta? Justine Marie – călugăriţa cea moartă de mult – unde să fi fost anume? Dar cum aşa, în groapa ei, doamnă Walravens – ce-oi mai fi având cu ea acolo? Dumneata ai să ajungi curând acolo – ea nu mai are cum să mai vină spre domnia-ta.

Astfel i-aş fi răspuns eu, dacă răspunsul ar fi stat în puterea mea – însă se părea că nimeni nu era de aceeaşi părere cu mine. Nimeni nu părea surprins, descumpănit, îngrozit de asemenea cuvinte. Răspunsul cel mai calm,

[1] Unde-or fi? De ce nu mai vin odată?
[2] Doamnelor şi domnilor (...) unde să fie Justine Marie?

mai obişnuit întâmpină această ciudată, peste-moarte-străbătătoare, vrăjitorească întrebare a bătrânei cocoşate.

— Justine Marie, spuse cineva, vine îndată, e în chioşc, are să vie numaidecât.

De la această întrebare şi de la răspunsul ei, se stârni o schimbare a subiectului vorbăriei – căci vorbărie fără rost rămase mai departe – un fel de cleveteală dezlânată, familiară, neserioasă. Aluzii, zvonuri, comentarii nelămurite se schimbau de la unul la altul, dar toate atât de depărtate, depinzând atât de mult de unele persoane care nu erau numite, de unele împrejurări pe care nimeni nu şi le mai amintea în amănunt, încât – oricât de încordată ascultam – şi ascultam acum cu tot interesul cuiva ce-şi simţea soarta atârnând de asta – nu putui înţelege nimic mai mult decât că era vorba de un anume plan, în care era amestecată această fantomatică Justine Marie – moartă sau vie, cum o fi fost. Întreaga această adunare de familie părea să se agaţe de ea, pentru un anume motiv. Părea să fie vorba de o căsătorie, de o avere, în interesul cui anume nu puteam înţelege – poate al lui Victor Kint, poate al lui Josef Emanuel, amândoi erau holtei. Odată crezui că înţeleg că aluziile acestea se refereau la un anume domn tânăr, şi cu părul blond, străin de acest grup, căruia îi spuneaţi Heinrich Müller. În toată această sporovăială *Madame* Walravens îşi mai amesteca din când în când glasul răguşit, croncănit, îmbufnat, nerăbdarea ei nefiind ostoită decât de supravegherea implacabilă sub care o ţinea pe Désirée, care acum nu mai putea face o mişcare fără ca bătrâna să n-o ameninţe cu bastonul ei.

— *La voilà,* strigă deodată unul din domnii de faţă – *voilà Justine Marie qui arrive!*[1]

Clipa aceea fu stranie de tot pentru mine. Îmi chemai în amintire chipul călugăriţei zugrăvită pe panelul din

[1] Uite-o […] uite că vine Justine Marie!

budoarul de odinioară. În minte îmi era vie trista poveste de iubire, aveam în minte vedenia din mansardă, apariţia de pe aleea grădinii, ciudata alcătuire de umbre de sub bolte şi aveam o presimţire parcă a unei descoperiri, convingerea aproape sigură a unei dezvăluiri importante de tot. O, când imaginaţia se simte liberă, cine ar mai putea-o opri? Ca arbore dezgolit şi sterp în miez de iarnă – ce vieţuitoare înfometată, la marginea şanţurilor înzăpezite, chircită la marginea vreunui gard viu acoperit de nea, pe care Închipuirea, un nor trecător, o rază abia străbătând a lunii, să n-o învestmânteze în splendoare de gânduri, să nu facă din ea o fantasmă a splendoarei?

Cu o forţă gravă, solemnă apăsându-mi inima, cu aşteptarea tainei care avea să mi se dezvăluie, – căci până atunci văzusem spectrul acesta numai printr-o oglindă întunecată, şi acum aveam să-l privesc faţă în faţă – m-am aplecat cât puteam, priveam acum cu toată puterea fiinţei mele strânsă în ochi.

— Vine! strigă Josef Emanuel.

Cercul de oameni se deschise, ca şi cum s-ar fi dat cu toţii în lături să primească un prieten binevenit. În clipa aceea se întâmplă ca dincolo, pe alee, să treacă cineva cu o torţă aprinsă; scânteierea ei ajută palidelor raze de lună să lumineze cum s-ar fi cuvenit scena, aruncându-şi lumina peste deznodământul produs în sfârşit. Eram sigură că ceva din spaima care pusese cu totul stăpânire pe mine se transmitea şi celor de lângă mine. Chiar şi cei mai stăpâni pe ei trebuie „să-şi fi reţinut o clipă suflarea”. Cât despre mine, mi se părea că viaţa însăşi mi se opri atunci, în clipa aceea.

Acum, s-a sfârşit. Clipa aceea, călugăriţa – s-au făcut văzute privirilor. Criza, revelaţia întregea întâmplări s-a încheiat în clipa de atunci.

Torţa mai licăreşte la mai puţin de un metru, ridicată în mâinile unui paznic al parcului, limba ei prelungă, fierbinte de flacără atinge aproape faţa celei aşteptate

— aici – iat-o, s-a oprit în faţa ochilor mei. Cine e ea? Cum e învestmântată? Cum se înfăţişează? Cine, cine este ea?

Sunt acum atât de numeroase măştile în jur în parc, acum când ceasurile au întârziat atât, un sentiment atât de straniu al sărbătoarei şi al tainei a început să se răspândească pretutindeni în jur, încât ai să mă crezi, cititorule, dacă ţi-aş spune că ea semăna întocmai cu acea călugăriţă din mansardă, că purta aceeaşi sutană neagră şi scufie albă, că mi se înfăţişa ca o stafie sculată din morţi, ca o stafie chemată la viaţă.

Dar aşa ceva ar fi o minciună – o închipuire. Nu trebuie să mai întârziem în asemenea vorbării ca desprinse din cărţi. Să fim sinceri cu totul, să nu ne mai abatem deloc de la litera adevărului.

Dacă aş spune: o fiinţă ieşită dintr-o casă liniştită şi paşnică – ar însemna să folosesc greşit un cuvânt. O văd acum ca o fiinţă casnică. Îmi stă în faţă o fetiţă din Villette – o fată proaspăt ieşită din pension. E foarte atrăgătoare, cu frumuseţea drăgălaşă a fetelor de prin partea locului. Pare bine hrănită, frumuşică, durdulie. Obrajii îi sunt rotunzi, ochii au o privire bună, părul îi cade abundent pe umeri. E bine îmbrăcată. Nu e singură, e însoţită de trei persoane – două mai în vârstă – către aceştia se întoarce să le spună „mon oncle” şi „ma tante”. Râde, sporovăieşte în voie, binedispusă, plină de viaţă, în floare, arată, din toate punctele de vedere, ca o frumoasă din lumea burgheză.

Atât despre Justine Marie, atât despre fantome şi tainele lor, nu că vreo taină şi-ar fi găsit aici dezlegarea. E sigur că fata asta nu e călugăriţa mea, ce am văzut eu atunci în pod şi în grădină era o fiinţă cu cel puţin o palmă mai înaltă.

Ne-am aruncat privirile asupra acestei frumoase burgheze, am privit în treacăt pe unchiul şi mătuşica ei. Să mai aruncăm o privire şi asupra celui de-al treilea membru al grupului lor? Avem oare răgazul să-i acordăm

şi lui o clipă de atenţie? Ar trebui să ne oprim şi asupra lui, cititorule, are îndreptăţirea să ne-o ceară chiar el, doar nu-l întâlnim acum pentru întâia dată. Mi-am strâns mâinile laolaltă din toate puterile şi mi-am tras respiraţia în adâncul pieptului, mi-am reţinut strigătul, mi-am înăbuşit exclamaţia. Mi-am interzis orice tresărire, am rămas mută şi neclintită asemenea unei stane de piatră. Însă distingeam bine fiinţa pe care-mi căzuseră privirile, deşi înceţoşarea mi se lăsase în ochi după multe nopţi de plâns, îl recunoşteam bine. Se spusese că avea să plece cu vasul *Antigua. Madame* Beck însăşi spusese asta. Minţise – sau spusese doar ceea ce fusese odată un adevăr şi nu mai revenise să-l corecteze atunci când adevărul acesta se preschimbase în neadevăr. *Antigua* plecase şi totuşi îl aveam în faţa ochilor pe Paul Emanuel.

Îmi părea oare mai bine? În orice caz o apăsare uriaşă îmi căzuse de pe inimă. Era oare acesta un fapt pentru care să mă pot bucura? Nu ştiu. Trebuia să mă întreb mai întâi care erau împrejurările ce-mi acordau un asemenea răgaz? În ce măsură această întârziere în plecarea lui avea vreo legătură cu mine? Nu erau oare alte fiinţe pe care lucrul acesta să le fi privit mai îndeaproape? În fond, cine putea fi fata aceasta, această Justine Marie? Nu e o străină, cititorule, îmi e cunoscută din vedere. Vine deseori în vizită în *rue Fossette,* face parte adesea din grupul de invitaţi de duminică la *Madame* Beck. Este rudă atât cu familia Beck cât şi cu Walravens. Îşi trage numele de botez de la călugăriţa care i-ar fi fost mătuşă dacă ar mai trăi încă, numele de familie îi e Sauveur. E moştenitoare bogată, orfană acum şi *Monsieur* Emanuel e tutorele ei, unii zic că i-ar fi chiar naş. Junta aceasta familială doreşte acum ca această moştenitoare să se căsătorească cu unul din lumea lor – cine? Aceasta e o întrebare vitală – cine poate fi acest prezumtiv soţ?

Mă simţeam foarte bucuroasă acum că doctoria ce-mi fusese administrată mai devreme mă însufleţise astfel

încât acum până şi gândul la culcare şi la camera mea mi-erau nesuferite. Dintotdeauna, de când mă ştiu, am dorit mai mult decât orice să ajung să cunosc adevărul în toate. Îmi place să văd idolii în ascunzişurile templelor, să mă trag aproape de ei, să le dau vălurile la o parte şi să îndrăznesc privirea din urmă. Să vedem, să cunoaştem chiar şi ceea ce poate fi mai rău înseamnă în aceeaşi clipă să stăpânim Spaima.

Grupul dominat de bătrâna doamnă Walravens, la care se adăugaseră noii veniţi, se însufleţise acum, plin de o nouă bucurie. Domnii se ocupau să aducă răcoritoare de la chioşcul de aproape, cu toţii se aşezară în iarbă la umbra copacilor, sorbeau acum bună dispoziţia şi simţămintele frumoase, râdeau, glumeau. *Monsieur* Emanuel suferea să ajungă ţinta unor ironii – pe jumătate cu bună dispoziţie, pe jumătate – cum mi se părea mie – cu maliţie, mai ales la cele venind din partea doamnei Beck. Aflai în curând că anunţata sa călătorie fusese amânată pentru o vreme la propria sa dorinţă, fără insistenţele, şi de fapt chiar împotriva sfatului prietenilor săi. Lăsase vasul *Antigua* să plece şi-şi reţinuse un loc pe corabia *Paul et Virginie* urmând să ridice ancora două săptămâni mai târziu. Tocmai în legătură cu motivul acestei amânări îl necăjeau ei acum, şi el răspundea doar că era ceva în legătură cu „rezolvarea unei mici chestiuni care-i stătea la inimă”. Ce anume era chestiunea aceasta? Nimeni nu ştia. Şi cu toate acestea era cineva care părea să fie, cel puţin într-o măsură, favorizată cu încrederea lui. O privire plină de înţelesuri se schimbă între el şi Justine Marie. *„La petite va m’aider, n’est-ce pas?”*[1] spuse el.

— Mais oui, je vous aiderai de tout mon coeur. Vous ferez de moi tout ce que vous voudrez, mon parrain[2] .

Şi acest scump „naş”, îi luă mâna şi i-o ridică până la

[1] Micuţa mă va ajuta, nu-i aşa?

[2] Da, sigiu, am să te ajut cu dragă inimă. Voi face tot ce-ţi doreşti, naşule.

buzele sale recunoscătoare. La care gest îl văzui pe tânărul teuton cu tenul atât de trandafiriu şi tineresc, Heinrich Müller, cum devine deodată neliniştit, ca şi cum ceea ce vedea nu i-ar fi fost pe plac. Mormăi chiar câteva cuvinte, la care *Monsieur* Emanuel îi râse făţiş în nas şi, cu triumful plin de siguranţă al învingătorului, o strânse pe pupila sa mai aproape de sine.

Monsieur Emanuel era într-adevăr foarte bine dispus în seara aceea. Nu părea câtuşi de puţin afectat de schimbarea de mediu şi în felul său de viaţă pe care o anunţa plecarea sa viitoare. Era într-adevăr sufletul şi viaţa grupului întreg, poate chiar cam prea despotic în a-şi impune punctul de vedere, părând să fie hotărât să se arate cel dintâi şi în veselie, cum era şi în conducerea treburilor practice, şi afirmându-şi de la o clipă la alta dreptul necontestat de supremaţie asupra celorlalţi. De la el porneau cuvintele cele mai de duh, anecdotele cele mai vesele, râsul cel mai sincer. Ca de obicei neînstare să stea locului când simţea însufleţirea unei dispoziţii, făcea tot ce-i stătea în putinţă să se arate atent faţă de toţi, însă, vai! vedeam bine care dintre toate persoanele de faţă îi era atunci favorită. Vedeam la picioarele cui se aşezase în iarbă, pe cine se străduia s-o înfăşoare cât mai frumos în şal ca să o păzească de răcoarea nopţii, pe cine o îngrijea, o urmărea din priviri şi o răsfăţa ca pe lumina ochilor.

Şi în vremea aceasta ironiile zburau în jurul lui, şi aflam tot mai limpede din vorbele astfel schimbate că în vreme ce el avea să lipsească, muncind pentru alţii, aceşti alţii, nu cu totul lipsiţi de recunoştinţă, avea să păzească pentru el comoara pe care el o părăsea în urmă în Europa. Treaba lui era să le aducă o avere din Indii, la rândul lor ei aveau să-i dea în schimb o mireasă tânără şi o moştenitoare bogată. Cât despre consecvenţa sacră, fidelitatea jurată odinioară – acestea erau uitate. Prezentul înflorit şi fermecător izbândise asupra

trecutului, şi în cele din urmă călugăriţa de odinioară era moartă şi îngropată.

Astfel trebuiau să se înfăţişeze, deci, lucrurile. Revelaţia se produsese în sfârşit. Presimţirile nu mă înşelaseră de la început. Există un anume soi de presimţiri care nu te înşeală niciodată, eu fusesem cea care socotisem cu totul greşit – fără să-mi dau seama de înţelesul adevărat al oracolului crezusem că era o simplă închipuire, când, în realitate, prezicerile vorbeau tocmai despre această realitate.

Aş fi putut să mai întârzii privind la scena din faţa mea, aş fi putut să mai stau pe gânduri înainte de a-mi trage toate încheierile. Poate că alţii în locul meu ar fi socotit ce-mi spuneau simţurile ca nefiind de ajuns, poate că unii sceptici, mai înceţi în a-şi schimba principiile, ar mai fi cumpănit, neîncrezători, înainte de a accepta ideea unei căsătorii între un bărbat sărac şi lipsit de egoism în vârstă de patruzeci de ani şi bogata sa pupilă de optsprezece. Însă departe de mine asemenea leacuri şi şovăieli, departe de mine gândul de a mă mai înşela pentru o vreme, dându-mă înapoi din faţa realităţii, fugind astfel de faptele temute, grăbite, covârşitoare, departe de mine gândul de a mă mai împotrivi înainte de a mă supune adevăratei suverane, de a mai opune vreo rezistenţă slăbănoagă şi şovăitoare în faţa puterii care ştie să înainteze covârşind totul – putere atoatestrăbătătoare a Adevărului.

Nu. Mă grăbeam acum să accept întreaga stare de lucruri. Mi-am deschis larg braţele şi am strâns toate faptele în jurul meu, să le înţeleg mai bine. Am strâns în jurul meu, cu un fel de furie şi grabă, faptele acestea, aşa cum soldatul rănit pe câmpul de bătaie îşi strânge faldurile drapelului în jurul pieptului. Am invocat convingerea să mă întărească acum cu certitudinea ei, atât de temută chiar acum când o simţeam apăsându-mă, i-am cerut să mă izbească cu cei mai adânci spini şi, când

ascuţişul lor mi-a pătruns până în suflet, am crezut că mă pot ridica iarăşi în picioare, schimbată profund.

În delirul meu de o clipă, atunci, am spus: „Tu adevărule, eşti un bun stăpân pentru slujitorul tău! Câtă vreme m-a împrejmuit minciuna, cum am mai suferit! Chiar şi când falsitatea mi-era încă dulce, balsam încă pentru închipuirea mea, caldă pentru simţămintele mele, mă chinuia totuşi ceas cu ceas în chinuri de nespus. Speranţa că afecţiunea ar fi fost cu putinţă de câştigat pentru mine nu se putea despărţi de spaima că, printr-o simplă întorsătură a destinului, aş fi putut s-o pierd iar. Acum adevărul a risipit în lături falsitatea, linguşelile şi speranţele – şi iată-mă acum – liberă!”.

Nu-mi mai rămânea nimic acum decât să-mi duc această libertate în camera mea, s-o port în braţe până în culcuşul meu şi să mă împac cât mai bine cu noua mea tovarăşă. Adevărul e că piesa nu se terminase încă cu totul. Aş mai fi putut întârzia să privesc mai departe scena aceea de dragoste sub copaci, cochetăriile acestea silvane. Chiar dacă n-ar fi fost niciun gest de iubire în gesturile lor, în clipa aceea închipuirea mea era atât de generoasă, de creatoare, încât ar fi putut să sufle asupra lor cele mai de preţ trăsături ale dragostei, să le dea viaţa cea mai adâncă şi culorile cele mai vii ale pasiunii, însă nu mai voiam să mai privesc nicio clipă, aşa hotărâsem – însă nu-mi puteam încă înfrânge firea. Căci atunci, ceva mă sfâşie crâncen sub şalul în care eram înfăşurată, ceva îmi pătrunse în piept, ca un vultur cu pliscul şi ghearele atât de ascuţite, şi căruia trebuia să-i fac faţă singură – singură. Cred că până în clipa aceea nu simţisem niciodată gelozia. Nu mai semăna acum cu clipele în care priveam la jocurile pline de iubire ale doctorului John şi Paulinei, în care, pecetluindu-mi ochii şi urechile, retrăgându-mi cât mai departe gândurile şi simţămintele, nu puteam să neg că exista un farmec real. Ceea ce vedeam acum însă era dureros. Iubirea născută din

frumuseţea adevărată nu era pentru mine, ştiam asta, n-aveam nimic în comun cu ea. Nu puteam îndrăzni să o pretind pentru mine, însă o altfel de (iubire, născută cu sfială la viaţă după o atât de îndelungată cunoaştere, călită în flacăra suferinţei, apăsată cu peceţile consecvenţei, consolidată de focul pur şi dăinuitor al afecţiunii, supusă de mintea mea la toate încercările intelectului şi în cele din urmă făurită prin însăşi viaţa ei la această desăvârşire fără pată, iubirea aceasta care dispreţuia patima, freneziile şi delirurile ei, stingerea ei atât de grabnică în focuri fără putere, iubirea aceasta era însăşi viaţa mea, crezusem cu toată fiinţa în ea. Şi, orice ameninţa acum viaţa şi puterea ei nu era pentru mine un spectacol pe care să-l pot privi nepăsătoare.

Mi-am întors faţa de la pâlcul de copaci şi de la „vesela societate" din umbra lor. Miezul nopţii trecuse de mult, concertul se încheiase, mulţimea începea să se risipească. Am urmat şi eu curentul de oameni îndreptându-se spre porţile parcului. Părăsind parcul strălucitor şi oraşul de sus atât de frumos luminat (încă şi acum frumos şi abundent luminat – se părea că Villette avea să trăiască o noapte albă) am căutat întunecimea cartierelor vechi.

Întunecime n-ar fi trebuit să spun, căci lumina lunii — uitată dincolo în parc – se revărsa acum stăpânitoare. Luna strălucea în înalt, calmă şi pură. Muzica şi veselia sărbătorii populare, flăcările şi nuanţele vii ale lampioanelor o alungaseră şi o întunecaseră un ceas, însă acum slava şi tăcerea ei triumfau iarăşi. Lămpile se stingeau, ea îşi păstra mersul regesc asemenea destinului alb şi imaculat. Tobele, trâmbiţele îşi spuseseră cuvântul plin de putere şi acum erau date uitării, ea scria cu o rază subţire peste ceruri şi peste pământ şirurile unei istorii fără de sfârşit. Luna şi stelele în jur mi se păreau simboluri şi mărturii ale adevărului asupra a toate stăpânitor. Cerul noptatic îi lumina acum stăpânirea,

asemenea rotirii lui încete înainta şi triumful ei – mişcarea înainte care a fost, este şi va să fie de la nesfârşire întru nesfârşire.

Străzile întunecate erau tăcute, potolite – mi-erau dragi pentru liniştea lor umilă. Burghezi în drum spre casă mai trec când şi când pe lângă mine, sunt cu toţii pe jos, nu fac aproape deloc zgomot şi pier curând. Îmi place atât de mult Villette în înfăţişarea ei de acum că n-aş intra de bunăvoie sub un acoperiş, aş vrea să-mi trăiesc această ciudată aventură până la capăt. Pe de altă parte însă, ar trebui să mă reîntorc în patul meu tăcut din dormitorul cel mare înainte ca *Madame* Beck să se întoarcă acasă.

Numai o stradă mai e acum între mine şi *rue Fossette,* Când pătrund pe ea zgomotul unei trăsuri tulbură tăcerea adâncă a cartierului. Vine încoace – şi vine foarte repede. Ce găunos sună copitele cailor pe pietrele caldarâmului! Strada e îngustă şi mă ţin cu grijă cât mai pe lângă umbrele caselor. Trăsura trece ca fulgerul, însă ce văd, sau mi se pare că văd, când îmi alunecă în faţă? Sigur, a fluturat ceva alb de la ferăstruica aceea – e sigur că o mână a fluturat o batistă. Era oare semnul adresat mie? Am fost recunoscută? Cine m-ar fi putut recunoaşte? Nu e trăsura domnului de Bassompierre, nici cea a doamnei Bretton, şi pe lângă asta nici palatul Crécy nici castelul *La Terrasse* nu sunt în direcţia asta. Oricum, n-am timp acum de presupuneri, trebuie să mă grăbesc să ajung acasă.

Pe *rue Fossette,* ajunsă la pension – am găsit totul cufundat în linişte, nu sosise încă trăsura cu *Madame* Beck şi Désirée. Lăsasem uşa cea mare întredeschisă, tot astfel aveam s-o găsesc acum? Poate că vântul sau vreo altă întâmplare au trântit-o astfel ca arcul cel greu să se prindă de la sine? În acest caz n-aş mai fi avut nicio speranţă să pot intra, aventura mea avea să se sfârşească printr-o catastrofă. Am împins uşor canatul cel impozant – avea să se urnească?

Da. La fel de tăcut şi de docil ca şi cum un duh prielnic mi-ar fi ascultat un nespus Sesam, de acolo din vestibul. Intrând cu respiraţia ţinută, grăbită în toate gesturile, urcând fără zgomot cu pantofii în mână treptele scării, am înaintat spre dormitor şi am ajuns la culcuşul meu.

Da! Am ajuns acolo şi iarăşi mi-am simţit respiraţia înecându-mi-se. Am scos aproape un ţipăt – aproape, dar nu chiar, slavă Domnului!

În întreg dormitorul, în întreaga clădire a şcolii domnea în ceasul acesta o linişte de moarte. Toţi dormeau, şi atât de adânc şi liniştit încât s-ar fi părut că nimeni nu visează. Întinse pe cele nouăsprezece paturi din jur erau nouăsprezece siluete, destinse, nemişcate. Pe al meu – cel de al douăzecilea pat – n-ar fi trebuit să se afle nimic, îl lăsasem gol şi pustiu ar fi trebuit să-l regăsesc acum. Şi atunci, ce văd nelămurit printre draperiile baldachinului? Ce siluetă întunecată, uzurpatoare, întinsă cât e de lungă, stranie? E vreun tâlhar care şi-a croit intrarea prin uşa de jos lăsată deschisă şi stă aici la pândă? Pare ceva foarte întunecat – am impresia că nu e chiar cu totul ceva omenesc. Să fie vreun câine rătăcitor care s-a strecurat din stradă, s-a furişat până aici şi s-a cuibărit acum în locul meu? Are să sară pe mine, are să mă atace acum când mă apropii? Dar, oricum, trebuie să mă apropii. Curaj! Încă un pas...

Simt că ameţesc – căci la lumina palidă a lămpii de noapte văd lungită pe patul meu fantoma de demult – călugăriţa!

Un ţipăt în clipa aceea m-ar fi nenorocit. Oricare ar fi fost spectacolul din faţa mea, nu-mi puteam permite nici stupoarea, nici ţipetele, nici leşinul. Şi pe urmă, nici nu eram atât de înspăimântată. Întărită de clipele prin care trecusem acolo în parc, nervii mei nu mai simţeau dorinţa unei descărcări isterice. Însufleţită de luminile, muzica, înghesuiala mulţimii, biciuită de nefericirea din urmă,

eram acum în stare să sfidez spectrele. Într-o clipită, fără să scot nicio exclamaţie, mă năpustisem asupra culcuşului meu bântuit de stafii, nimic nu tresări acolo, nu zvâcni, nu se clinti, toată mişcarea fusese numai a mea, ca şi toată viaţa, realitatea, substanţa, forţa întregei scene. Şi dusă de un impuls neînţeles, am înşfăcat acest incubus – l-am ridicat, acest vârcolac de noapte în aer — am zgâlţâit cât am putut de tare taina aceasta – şi mi-a căzut la picioare, înfăşurându-mă în faldurile ei, în fâşii sfâşiate – şi am călcat-o în picioare.

Şi iată deci – copacul despuiat acum de coroana frunzişului, mârţoaga coşmarului ieşită la iveală – boarea de aburi, tremurul clarului de lună. Călugăriţa cea prelungă se dovedea a fi fost o pernă prelungă învelită într-o etolă neagră şi cu grijă împodobită cu un voal alb. Vestmintele de fapt, oricât ar putea să pară de ciudat, erau cu adevărat vestminte de călugăriţă şi fuseseră aranjate de o mână abilă să întărească iluzia. De unde veneau oare aceste voaluri şi falduri? Cine pusese la cale artificiul acesta?

Întrebările rămâneau încă. Pe scufia cea largă de pe cap era prinsă cu ace o bucată de hârtie, purtând, scrise cu creionul, aceste cuvinte ironice:

„Călugăriţa din mansardă îi lasă lui Lucy Snowe drept moştenire garderoba ei. Nu va mai fi văzută niciodată în *rue Fossette”.*

Şi ce, şi cine era cea care mă bântuise astfel cu spaimele ei? Cea pe care o văzusem cu ochii mei, cu adevărat, în trei rânduri? Niciuna din femeile pe care le cunoşteam nu avea statura acestei fantasme. Nu era înălţimea unei femei. Şi nici unui bărbat pe care să-l fi ştiut eu nu-i puteam atribui o asemenea maşinaţie.

Încă buimacă, fără să-mi înţeleg bine gândurile, dar dintr-o dată şi cu totul eliberată de orice apăsare a spectralului, a nepământescului, nemaiavând răbdare să-mi mai bat capul şi cu o asemenea enigmă măruntă, deşi

nu mi se părea prea uşor de rezolvat, am strâns atunci laolaltă într-un ghemotoc etola, voalul, bandajele, le-am vârât sub perna mea, m-am întins pe pat, am aşteptat până am auzit roţile trăsurii cu care se reîntorcea acasă *Madame* Beck, apoi m-am întors pe partea cealaltă şi, istovită de veghea atâtor nopţi fără somn, covârşită poate şi de puterea, care se făcea acum simţită, a narcoticului de cu seară, am căzut într-un somn adânc.

40.
O PERECHE FERICITĂ

ZIUA CARE URMA ACELEI NEOBIŞ-nuite nopţi de miez de vară nu a fost o zi obişnuită. Nu vreau să spun cu asta că ar fi scris pe cer semne prevestitoare sau ar fi adus mari frământări pe pământul de sub ceruri, nici nu mă gândesc la neobişnuite întâmplări ale vremii şi climei – furtuni, inundaţii, vârtejuri. Dimpotrivă, soarele răsări voios cu chipul lui frumos de iulie. Dimineaţa îşi împodobi strălucirea cu rubine, şi-şi umplu până într-atât poala cu trandafiri încât ningeau în jurul ei ca norii scăldându-i în culori vii cărarea. Ceasurile zilei se treziseră proaspete ca nişte nimfe şi, scuturându-şi peste coline şi pajişti roua timpurie, păşeau acum dezgolite de mantiile lor de aburi, fără umbre, azurii, pline de graţie mânau acum armăsarii soarelui în drumul lor de flacără limpede orice nor.

Pe scurt, era o zi frumoasă cum numai vara cea frumoasă poate dărui, dar bănuiesc că eu eram singura fiinţă din *rue Fossette* care avea răbdarea sau vremea să bage de seamă această risipă de frumuseţe. Un alt gând îi stăpânea acum pe toţi ceilalţi, un gând care, la drept vorbind, pătrundea într-o măsură şi în meditaţiile mele, doar că o asemenea preocupare neavând pentru mine farmecul totalei noutăţi, nici puterea neaşteptată a nebănuitului, şi mai ales nicio aură de taină cum li se arăta celor mai mulţi dintre ceilalţi, mă lăsa pe mine

oarecum mai liberă pentru consideraţii şi observaţii mai atente.

Şi cu toate acestea, plimbându-mă acum prin grădină, bucurându-mă de lumina soarelui, remarcând florile înflorite şi plantele crescând în soare, mă gândeam şi eu la subiectul pe care-l discuta întreaga şcoală.

Ce subiect anume? Când s-au intonat rugăciunile de dimineaţă, un loc rămăsese liber în şirul din faţă al elevelor interne. Când se servise micul dejun, rămăsese o ceaşcă de cafea fără stăpân. Când slujnica veni să facă paturile, găsi într-unul din ele o pernă aşezată de-a lungul cu o scufie şi o cămaşă de noapte deasupra cât să iasă din plapumă; şi când profesoara de muzică a Ginevrei Fanshawe veni, devreme ca de obicei, să-şi ţină ora de dimineaţă, eleva ei nu se mai arătă.

Pretutindeni fu căutată domnişoara Fanshawe, toată casa a fost răscolită de sus până jos. În zadar – nicio urmă, niciun indiciu, nici măcar un bilet scris în grabă nu răsplăti aceste cercetări, nimfa dispăruse, înghiţită în noaptea trecută, asemenea unei stele căzătoare înghiţită de întuneric.

Disperarea profesoarelor şi supraveghetoarelor era reală, dar mai adâncă şi mai reală era oroarea directoarei. Niciodată n-o mai văzusem pe *Madame* Beck atât de palidă la faţă şi de descumpănită. Era o lovitură îndreptată spre partea ei cea mai simţitoare, spre partea ei slabă, o atingea în interesele ei cele mai importante. Şi cum de se întâmplase aşa ceva? Cum făcuse fugara să-şi întindă aripile? Nicio fereastră nu fusese găsită deschisă, niciun geam nu fusese spart, toate uşile fuseseră zăvorite ca de obicei. Nici până în ziua de azi n-a obţinut *Madame* Beck răspunsul la această frământare, şi dealtfel nimeni dintre toţi cei interesaţi în această problemă, cu excepţia unei singure fiinţe, Lucy Snowe, care nu poate uita cum, spre a-i uşura ei traducerea în faptă a unui anume impuls, o anume uşă imensă fusese cu grijă făcută să se deschidă

şi apoi trasă iarăşi încet, prinsă în clanţă, dar nu încuiată şi nici zăvorâtă. Îmi mai amintesc acum şi de trăsura care trecuse ca un tunet şi de semnul din treacăt, batista fluturată atunci.

De la aceste date şi de la încă una sau alta necunoscute oricui altuia, puteam acum trage doar o singură concluzie. Era vorba de o răpire. Fiind sigură de aşa ceva şi văzând şi profunda încurcătură în care se afla *Madame* Beck, mă hotărâi în cele din urmă să-i comunic această convingere. Când făcui o aluzie la faptul că De Hamal îi făcea curte constatai, cum dealtfel mă aşteptasem, că *Madame* Beck era în perfectă cunoştinţă de cauză şi în privinţa aceasta. Discutase toată chestiunea încă de demult cu doamna Cholmondeley şi pusese toată răspunderea pentru această situaţie pe umerii doamnei respective. Şi astfel că acum se îndreptă spre doamna Cholmondeley şi spre domnul de Bassompierre.

Am constatat astfel că şi la palatul Crécy toată lumea era la curent cu evenimentul. Ginevra îi scrisese verişoarei sale Paulina, făcând o aluzie vagă la intenţia ei de a se mărita, se primiseră de asemenea veşti din partea familiei lui De Hamal, domnul de Bassompierre şi pornise pe urma fugarilor. Nu reuşi să-i ajungă decât prea târziu.

În decursul aceleiaşi săptămâni, poşta îmi aduse şi mie un bilet. Prefer să-l transcriu aici, cuprinde explicaţii în mai multe privinţe.

„Dragă bătrânico Tim (asta fiind prescurtarea de la Timon). *Am luat-o din loc, după cum vezi – am pornit-o ca din puşcă. Alfred şi cu mine am avut intenţia să ne căsătorim astfel chiar aproape de la început de tot, n-aveam chef să trecem prin toată tărăşenia, aşa ca oamenii de rând. Alfred e un bărbat prea deştept pentru, aşa ceva – şi deşteaptă oi mai fi şi eu, slavă Domnului. Şi*

ştii, Alfred, care la început îţi spunea „dragonul” te-a văzut de mai multe ori în săptămânile astea din urmă şi a ajuns să simtă chiar un fel de prietenie pentru tine. Nădăjduieşte că n-ai să-i duci lipsa, acum când a plecat şi te roagă să-l ierţi pentru orice mici necazuri s-o fi întâmplat să-ţi pricinuiască. I-e frică mai ales că te-a speriat odată când ai dat nas în nas cu el acolo sus, în pod, tocmai în clipa când citeai o scrisoare după cât se pare de cel mai mare interes pentru tine, şi el n-a putut rezista ispitei să te sperie niţel, atât păreai de prinsă de corespondenţa asta a ta. En revanche, *spune el, şi tu l-ai speriat o dată de mama focului când ai dat buzna pe nepusă masă să-ţi cauţi o rochie sau un şal sau cine ştie ce cârpă tocmai în clipa când îşi aprinsese şi el un chibrit şi se pregătea să fumeze o ţigară, liniştit, în aşteptarea mea.*

Ai cam început să înţelegi probabil că Monsieur le comte *de Hamal era călugăriţa din pod, şi că venea de fapt să se întâlnească cu servitoarea dumitale devotată eu? Am să-ţi spun cum făcea. Ştii că poate să intre când vrea*; *la colegiul de alături, la Athénée, unde învaţă doi sau trei din nepoţii lui, băieţii surorii lui mai mari,* Madame *de Melcy. Ştii că curtea colegiului e dincolo de zidul cel mare care străjuieşte aleea pe unde-ţi place ţie să te plimbi. Alfred se pricepe să se caţere peste orice, la fel de bine cum ştie să danseze sau să dueleze. Distracţia lui era să ajungă la noi la pension, sărind întâi peste zidul acela, şi pe urmă, cu ajutorul pomului care se întinde pe deasupra bolţii şi care-şi întinde crengile până deasupra acoperişului clădirii mai mici a şcolii noastre – izbutea să dea de-a dreptul în sala de clasa întâi şi apoi în sala mare. Într-o noapte, dealtfel, a căzut din pom, a rupt câteva crengi şi aproape că şi-a frânt şi el gâtul şi culmea, când fugea, a mai tras şi o spaimă şi era cât pe-aici să se lase prins de doi* – Madame *Beck şi* Monsieur *Emanuel care, zice el, se plimbau pe acolo pe alee. Din sala mare nu e*

greu să te urci în clădirea cea mare şi de acolo să ajungi în pod. Luminatorul de acolo, cum ştii şi tu, e lăsat zi şi noapte pe jumătate deschis, şi pe acolo intra şi el. Acum aproape un an s-a întâmplat să-i povestesc despre legenda noastră cu călugăriţa. Asta i-a sugerat ideea romantică să se deghizeze ca fantomă şi trebuie să recunoşti că s-a descurcat cât se poate de bine în rolul ăsta.

Dacă n-ar fi fost rasa asta neagră de călugăriţă şi voalurile albe, ar fi fost prins de nu ştiu câte ori de tine sau de tigrul ăla de iezuit, Monsieur *Paul. Zice că amândoi sunteţi grozavi ca vânători de fantome şi oameni cu mult curaj. Ce mă minunez eu mai degrabă e că te-ai arătat atât de secretoasă. Cum de-ai putut îndura toate apariţiile astea de fantomă, mereu, fără să ţipi, fără să spui nimic nimănui, fără să scoli din morţi tot pensionul şi toata vecinătatea?*

Aşa, şi cum ţi-a priit cu călugăriţa ca tovarăşă de pat? Eu ţi-am aranjat-o acolo, n-a fost frumos? N-ai, tras un ţipăt când ai văzut-o acolo? Eu aş fi înnebunit de frică – dar tu, tu ai nişte nervi... din oţel şi din pielea cea mai bună de hamuri. Cred că la drept vorbind nici nu simţi nimic. N-ai tu sensibilitatea asta pe care o are de pildă o persoană făcută aşa ca mine. Mie mi s-a părul întotdeauna că eşti nesimţitoare şi la durere şi la spaimă şi la suferinţă. Eşti cu adevărat ca un bătrân Diogene.

Şi aşa, bunicuţo! Nu-i aşa că nu mai poţi de necaz de fuga mea şi de partida asta minunată pe care o fac aşa romantic? Te încredinţez că e cât se poate de distractiv totul, şi am făcut-o de fapt în parte ca *să le fac în necaz mironosiţei aia de Paulina, şi ursului ăla de doctor John, ca să le arăt că, cu toate aerele pe care şi le dau ei, şi eu pot să mă mărit la fel de bine ca şi ei. Domnul de Bassompierre a fost la început furios rău pe Alfred, l-a ameninţat că-l dă în judecată pentru* detournement de

mineure[1] şi *mai ştiu eu ce, era aşa de nesuferit de serios că m-am văzut constrânsă să joc şi eu puţină melodramă – să mă arunc în genunchi, să plâng, să suspin, să înmoi trei batiste. Bineînţeles,* mon oncle s-a *lăsat curând de tot înduioşat, şi la urma urmei ce rost ar fi avut să facă atâta tărăboi? Sunt măritată şi asta e tot. El tot îi mai dă zor că măritişul nostru nu e legal că eu nu sunt încă majoră – ei şi? Ca şi cum asta mai are vreo importanţă! Sunt la fel de măritată ca şi când aş avea o sută de ani. Dar totuşi, o să ne mai măritǎm încă o dată, şi am să am şi un trusou, şi doamna Cholmondeley are să ne supravegheze totul. Şi mai sunt şi speranţe că domnul de Bassompierre o să-mi dea şi mie o bucăţică mai bunicică, ceea* ce *ne-ar prinde bine de tot, că săracul Alfred, scumpul de el, n-are nimic altceva decât nobleţea lui şi solda. Aş vrea doar ca unchiul să facă toate astea fără condiţii, aşa ca între gentlemeni, mai generos, dar când colo e atât de urâcios că vrea să facă zestrea să depindă de promisiune scrisă din partea lui Alfred că nu mai pune mâna pe cărţi de joc sau pe zaruri din ziua când s-a făcut plata zestrei. Îl acuză pe îngeraşul meu că i-ar place să joace. De aşa ceva nu ştiu nimic, ştiu doar că e un om adorabil.*

Nici nu am cuvinte să-ţi spun ce genial a aranjat De Hamal fuga noastră. Ce deştept din partea lui să aleagă noaptea serbării, când Madame *(căci el îi ştie bine obiceiurile) era sigur că are să lipsească, dusă la concertul din parc. Mi-nchipui că te-ai dus şi tu cu ea. Te-am văzut cum te-ai sculat binişor şi-ai plecat din dormitor pe la ceasurile unsprezece. Cum de te-ai întors singură şi pe jos, nu ştiu ce să cred. Sigur că tu erai cea pe care am întâlnit-o pe străduţa aceea îngustă,* rue St. Jean. *M-ai văzut cum ţi-am făcut semn cu batista de la ferăstruica trăsurii?*

Adieu! *Bucură-te şi tu de norocul meu! Felicită-mă pentru fericirea asta a mea mare de tot, şi crede-mă,*

[1] Corupere de minoră.

draga mea cinică şi mizantropă, a ta în cea mai bună stare de sănătate şi în cea mai mare bună dispoziţie,

Ginevra Laura de Hamal
née *Fanshawe*

P.S. Să ţii minte – acuma sunt contesă. Tata, mama şi fratele de acasă n-au să mai poată de bucurie când or afla. „Fata mea, contesa!” „Soră-mea, contesa!” Bravo mie! Sună ceva mai bine decât doamna John Bretton, ce zici?

Acum, când ne încheiem amintirile despre domnişoara Fanshawe, cititorul se va aştepta, fără îndoială, să audă că i-a fost hărăzit să se căiască pentru uşurătăţile tinereţei ei atât de frivole. Desigur, o mare parte de suferinţă o aşteaptă pe această făptură în viitor.

Câteva cuvinte au să ajungă să spun ce am mai aflat eu despre viaţa ei.

Am văzut-o către sfârşitul, lunii ei de miere. A venit în vizită la *Madame* Beck şi a trimis să mă cheme şi pe mine în salon. Mi-a sărit în braţe, râzând. Arăta înfloritoare şi foarte frumoasă, buclele îi erau mai lungi, obrajii mai trandafirii decât oricând, boneţica ei albă şi voalul de Flandra, florile de portocali şi rochia de mireasă i se potriveau grozav.

— Mi-am primit partea de zestre! îmi strigă de la început (Ginevrei îi plăcuse de când o ştiam să se refere fără întârziere la esenţe, întotdeauna mă gândisem că avea vână de neguţător, oricât de mult i-ar fi dispreţuit ea pe burghezii de rând), – şi unchiul de Bassompierre s-a muiat de tot. Nu-mi pasă că-i spune lui Alfred, când vorbeşte despre el, „neisprăvitul ăla”, – asta e numai de la proasta lui creştere de scoţian, şi cred că Pauline mă invidiază, iar doctorul, John moare de ciudă – e gata să-şi zboare creierii – şi eu sunt atât de fericită! Chiar că-mi

vine să cred că nici nu mai am ce-mi dori – decât cel mult o trăsură şi un palat şi mie şi o, stai să te prezint lui *mon mari*[1]. Alfred, ia vino încoace!

Şi Alfred îşi făcu apariţia din salonul celălalt unde stătea de vorbă cu *Madame* Beck, primind amestecul de felicitări şi dojeni din partea acestei doamne. I-am fost prezentată sub diferitele mele denumiri – Dragonul, Diogene, Timon. Tânărul colonel se arătă foarte politicos, îmi oferi scuze, frumos învestmântate în retorică, cochet exprimate, cu privire la vizitele lui ca fantomă şi aşa mai departe, încheind prin a spune că „cea mai bună scuză pentru aceste abateri iat-o aici!” şi arătă spre mireasa visurilor sale.

Şi apoi mireasa îl trimise îndărăt la *Madame* Beck, şi ea mă trase alături de dânsa. Şi purcese literalmente să mă înăbuşe cu buna ei dispoziţie dezlănţuită, cu fleacurile ei copilăreşti, ameţitoare, fără niciun şir. Îmi arăta exultând inelul, îşi spunea fără încetare *Madame la comtesse* de Hamal şi mă tot întreba cum sunau cuvintele astea. Personal, eu am vorbit foarte puţin. Nu i-am oferit decât aspectul cel mai exterior şi mai aspru al firii mele. Însă asta n-o descuraja deloc, nici nu se aştepta la altceva de la mine, „mă cunoştea prea bine ca să aştepte complimente din partea mea” şi chiar şi replicile mele uscate îi erau de ajuns, şi cu cât erau mai impasibile şi mai prozaice înfăţişarea şi comportarea mea, cu atât râdea ea mai fericită.

Curând după căsătorie, *Monsieur* de Hamal fu convins să părăsească armata, acesta fiind mijlocul cel mai sigur pentru a-l despărţi de anumite legături şi obişnuinţe neprofitabile. I se procură un post de ataşat diplomatic, şi el cu tânără sa soţie plecară în străinătate. Aş fi crezut că mă va uita – însă nu se întâmplă aşa. Mulţi ani continuă să întreţină cu mine o corespondenţă capricioasă, dusă de ea cam la întâmplare. La început, un an sau doi, nu-mi

[1] Soţului meu.

scria decât despre ea şi Alfred, pe urmă Alfred trecu pe planul al doilea, ea şi un anume nou-venit rămaseră vedetele, un anume Alfred Fanshawe de Bassompierre de Hamal începu să domnească în locul tatălui său. Scrisorile erau pline cu mari laude cu privire la acest personaj, exagerări extravagante cu privire la nemaiauzite dovezi de precocitate, amestecate cu exclamaţii certăreţe la adresa neîncrederii flegmatice cu care le primeam eu. Una ca mine „nu ştia ce înseamnă să fii mamă", pentru o nesimţitoare ca mine „subtilităţile de simţăminte ale maternităţii erau ca o carte într-o limbă străină", şi aşa mai departe. În mersul firesc al lucrurilor, tânărul domn îşi trecu examenele în pojar, scarlatină, tuse măgărească, şi atunci pentru mine fu o epocă teribilă – scrisorile iubitoarei mame erau adevărate ţipete de suferinţă, niciodată nu fusese vreo femeie atât de încercată de calamităţi, niciodată nu fusese vreo fiinţă omenească să aibă nevoie atâta de compasiunea semenilor. La început, m-am speriat şi i-am răspuns pe un ton ceva mai patetic, însă am constatat repede că era mai mult fum decât foc în toată treaba asta, şi am revenit la cruda mea nesimţire. Cât despre tânărul pacient, el trecu prin fiecare din aceste furtuni ca un adevărat erou. De cinci ori fu acest tânăr *în aricullo mortis*[1] şi de cinci ori reînvie în chip miraculos.

În cursul anilor se auziră murmure rău prevestitoare împotriva lui Alfred Întâiul. Fură siliţi să facă apel la domnul de Bassompierre, trebuiră plătite unele datorii, unele din ele din categoria neplăcută şi sordidă care se cheamă „datorii de onoare", plângeri lipsite de demnitate şi dificultăţi de tot felul începură să se înmulţească. Sub oricare din aceşti nori furtunoşi, de orice natură ar fi fost, Ginevra, ca şi odinioară, cerea cu ţipete ascuţite simpatie şi ajutor. Nici nu-i trecea prin gând că ar fi trebuit să se înarmeze să facă faţă singură unor asemenea greutăţi.

[1] În ghearele morţii (lat.).

Într-o formă sau alta, dintr-o parte sau alta, era întotdeauna sigură că avea să-şi vadă îndeplinită dorinţa de a fi ajutată, şi. Astfel continua – ducându-şi lupta cu viaţa prin intermediari şi, de fapt suferind mai puţin decât oricare altă fiinţă omenească ce mi-a fost dat să cunosc.

41.
CARTIERUL CLOTILDE

MAI TREBUIE OARE, ÎNAINTE DE a încheia, să mai dau socoteală despre libertatea şi renaşterea pe care mi le-am câştigat în acea noapte de sărbătoare? Trebuie să mai vorbesc despre felul în care eu şi aceste două tovarăşe care m-au însoţit acasă, ne-am dus împreună viaţa?

Le-am pus la încercare încă de-a doua zi. Îşi strigaseră cu glas tare puterea atunci când mă rechemaseră dinspre dragoste şi din afecţiunile mele de dinainte, dar atunci când mă îndreptai spre ele cerându-le fapte, nu vorbe, dovezi ale unei mângâieri mai adevărate, o mărturie a unei vieţi mai uşoare – libertatea ceru iertare ca fiind, pentru moment, sărăcită şi neînstare să mă ajute, iar renaşterea mea la o viaţă nouă nici nu-mi mai răspunse, murise parcă pe neaşteptate în noaptea trecută.

Nu îmi mai rămânea deci nimic altceva de făcut decât să-mi pun în taină nădejdea că poate împrejurările mă împinseseră prea repede şi prea departe, şi să-mi trec ceasurile acestea apăsătoare şoptindu-mi că nu trebuie să mă las pradă farmecului otrăvit şi atoatedeformant al geloziei. După o luptă scurtă şi zadarnică m-am regăsit însă iar captivă, legată iar de roata chinuitoare a încordării şi aşteptării, din nou supusă aceloraşi chinuri.

Aveam oare să-l mai văd o dată înainte de adevărata lui plecare? Avea să-şi mai amintească de mine? Îşi mai

propunea oare să vină să mă vadă? Poate ziua de astăzi – poate chiar ceasul care începea acum, avea să mi-l aducă în faţă? Sau trebuia să îndur iarăşi suferinţa chinuitoare a îndelungilor aşteptări – chinurile acelea ale sfâşierii încete, spasmul mut, mortal care, dintr-o dată risipind speranţa şi îndoiala, clatină până în temelii viaţa – în vreme ce mâna care împarte asemenea dureri nu poate fi mângâiată spre a fi readusă la gesturi mai miloase, căci între noi şi ea îşi ridică bariera absenţa!

Era ziua înălţării – nu se ţineau cursuri. Elevele interne şi profesoarele, după ce participară la liturghie dimineaţa, plecaseră într-o plimbare mai lungă la ţară, să-şi ia gustarea de după-masă la o fermă mai depărtată.

Nu mersesem cu ele, căci acum nu mai erau decât două zile până la plecarea vasului *Paul et Virginie* şi mă agăţam de ultima mea speranţă, aşa cum supravieţuitorul unui naufragiu se mai agaţă de ultima bârnă sau frânghie.

Trebuiau să se facă nişte reparaţii de tâmplărie în sala clasei întâi, era o bancă sau un pupitru care trebuia dres, căci zilele de sărbătoare erau deseori folosite pentru asemenea lucrări care nu puteau fi îndeplinite atunci când sălile erau pline eu eleve. Pe când stam astfel, singuratică, gândindu-mă că ar trebui să ies în grădină să las locul liber pentru tâmplari, dar simţindu-mă prea neliniştită şi nervoasă ca să mă mişc din loc, i-am auzit sosind pe lucrătorii de care e vorba.

Muncitorii şi meseriaşii străini îşi fac de obicei treaba în echipe de câte doi, îmi vine să cred că ar fi nevoie de doi tâmplari din Labassecour ca să bată un singur cui într-un perete. Pe când îmi legam acum boneta, pe care o ţinusem până atunci absentă în mână, ştiu că m-am luminat o clipă, cu gândul aiurea, că aud pasul numai unui singur lucrător. Am mai remarcat de asemenea, aşa cum captivii din temniţă îşi găsesc câteodată o distracţie mohorâtă în a observa cele mai neînsemnate fleacuri în jurul lor – că omul acesta purta pantofi şi nu saboţi. Am

dedus că trebuie să fi fost maestrul tâmplar sosit să se încredinţeze ce era de făcut înainte de a-şi trimite oamenii. Mi-am strâns şalul în jurul trupului. El înainta în vremea aceasta, acum deschise uşa, eram cu spatele spre uşă – însă am simţit o înfiorare, o senzaţie curioasă, prea rapidă şi trecătoare să mi-o fi putut analiza. M-am întors. Eram în prezenţa presupusului maistru, privind către uşă am văzut în cadrul ei o siluetă şi ochii mi-au întipărit în minte silueta domnului Paul.

Sute de rugăciuni cu care asaltăm cerul nu ne aduc uneori nicio împlinire. Şi, pe urmă, vine o clipă în viaţă, când o roadă aurie ne cade de-a dreptul în poală – un dar deplin şi strălucitor desăvârşit din mâinile providenţei.

Monsieur Emanuel purta haina cu care se pregătea probabil să plece – un surtuc tivit cu catifea. Îmi venea să cred că era gata de plecare şi cu toate acestea înţelesesem că mai sunt încă două zile până când vasul avea să-şi ridice ancora. Părea sănătos şi plin de bună-dispoziţie. Arăta blând, binevoitor, intră cu pas grăbit, ajunse lângă mine în mai puţin de o clipă – toată fiinţa lui era numai prietenie. Poate că gândul la mireasa lui îl făcea atât de plin de viaţă. Oricare ar fi fost cauza, eu nu-i puteam întâmpina lumina aceasta de soare cu o faţă înnorată. Dacă acestea ar fi fost ultimele mele clipe alături de dânsul nu le puteam risipi acum păstrând între noi o distanţă nefirească, neobişnuită până atunci. Ţineam mult la el – prea mult ca să nu-mi pot înlătura din calea lui chiar şi gelozia dacă ea m-ar fi împiedicat să-mi iau rămas bun de la dânsul aşa cum se cuvine. Un cuvânt plin de căldură de pe buzele sale sau o privire blândă din ochii lui îmi făceau bine, mă răscumpărau pentru toată viaţa care-mi mai rămânea de trăit. Aveau să-mi fie mângâiere pentru chinurile cele mai crâncene ale singurătăţii, vroiam să le primesc, să le gust licoarea şi mândria n-avea să mă facă să răstorn cupa.

Întrevederea noastră trebuia să fie scurtă, desigur.

Avea să-mi spună doar ce le spusese şi elevelor strânse în faţa lui acum câteva zile, avea să-mi ţină mâna două minute, avea să-mi atingă obrazul cu buzele pentru prima, ultima, singura dată şi apoi – n-avea să mai fie nimic. Pe urmă, cu adevărat despărţirea din urmă, pe urmă distanţa uriaşă dintre noi, prăpastia imensă pe care n-o puteam trece să mai ajung până la dânsul, peste care, din fericire, el n-avea să-şi mai întoarcă privirile ca să-şi mai amintească de mine.

Îmi luă mâna într-o mână a lui, în vreme ce cu cealaltă îmi trăgea mai pe spate boneta. Mă privea deschis în faţă, surâsul său luminos îi înflori pe chip, buzele lui spuneau ceva, aproape ca spusele fără cuvinte ale unei mame care-şi regăseşte copilul mare şi neaşteptat de schimbat, poate ros de boală sau istovit de lipsuri. Şi atunci interveni o întrerupere.

— Paul! Paul! spuse grăbită o voce de femeie de undeva din spate. Paul, vino te rog puţin în salon, mai am încă o mulţime de lucruri să-ţi spun – avem de vorbit pentru o zi întreagă – şi uite şi Victor are să-ţi spună ceva, şi e aici şi Josef. Haide, Paul, te aşteaptă prietenii.

Madame Beck, atrasă la faţa locului fie de vigilenţa ei, fie de un instinct nelămurit, se vârî atât de aproape între noi, încât aproape că mi-l acoperi pe *Monsieur* Emanuel. „Haide, Paul!” repetă, şi privirea ei mă zgârie aproape ca un stilet de oţel. Se împingea acum în ruda ei. Îl vedeam că se trage înapoi, credeam că avea să se dea bătut şi să se retragă.. Rănită mai adânc decât îmi venea să cred că pot îndura, simţind acum ceea ce simţeam că n-am să mai pot ţine numai pentru mine, am strigat:

— O, mi se frânge inima!

Simţeam într-adevăr cum mi se frânge inima, însă mai erau şi peceţile unor alte simţăminte care se spărgeau acum sub această apăsare. O şoaptă dinspre *Monsieur* Paul, şoapta: „Ai încredere, în mine” îmi ridică o greutate de pe inimă, îmi deschise larg porţile reţinerii. Cu o

revărsare de suspine, cuprinsă de fiori de gheaţă, dureroşi, tremurând din tot trupul şi în acelaşi timp cu o nespusă uşurare – am izbucnit în plâns.

— Las-o în seama mea, e o criză. Am să-i dau un calmant şi are să-i treacă, spuse liniştită *Madame* Beck.

Să fiu lăsată cu ea şi cu calmantul ei mi se părea atunci că ar fi cam acelaşi lucru cu a-l lăsa pe un prizonier în prezenţa călăului şi a cupei cu otravă. Când *Monsieur* Paul îi răspunse cu vocea aspră, adâncă, scurt:

— *”Laissez-moi!”*[1] în vorba aceasta scurtă mi se păru că aud o muzică ciudată, dătătoare de viaţă şi puternică.

— *Laissez-moi,* repetă, şi nările îi fremătau dilatate şi muşchii feţei îi tremurau când spuse asta.

— Dar nu se cade aşa ceva, răspunse *Madame* gravă.

Cu şi mai multă gravitate îi răspunse el:

— *Sortez d’ici!*[2].

— Am să trimit să-l cheme pe părintele Silas, chiar acum. Trimit după el, îl ameninţă ea, cu vocea acră.

— *Femme!* strigă profesorul, şi acum glasul lui nu mai era adânc, ci se ridicase. *Femme! sortez à l’instant!*[3]

Se mâniase şi îl iubeam atunci, aşa plin de furie, cu o patimă cum nu mai simţisem până atunci.

— Ce faci tu aici e rău, continuă *Madame,* e o faptă aşa cum e de aşteptat de la bărbaţii cu caracterul tău, neserios, plin de fumurile închipuirii. Un pas impulsiv, negândit, fără judecată – un lucru care are să supere şi nedemn de stimă în ochii unor persoane cu mai multă minte şi mai mult caracter.

— Tu nu ştii cât de ferm şi de hotărât pot să fiu, spuse el, însă ai să te convingi, faptele au să-ţi arate. Modeste – continuă el de îndată mai puţin mânios, fii cu judecată, ai milă, fii femeie, priveşte şi tu faţa asta chinuită şi îndură-te. Ştii că-ţi sunt prieten şi că am prietenie pentru prietenii tăi, în pofida supărărilor tale de moment ştii bine

[1] Lasă-mă!
[2] Pleacă de aici!
[3] Femeie [...] Femeie! ieşi chiar în clipa asta!

că poţi să ai încredere în mine. Când e vorba să mă sacrific eu, ştii bine că nu stau în cumpănă, însă mi se rupe inima să văd ceea ce văd acum, trebuie să primească şi să dăruie îndurare şi inima mea. Lasă-mă în pace!

De data aceasta în cuvintele „Lasă-mă în pace!” era o intonaţie atât de amarnică şi de poruncitoare, încât m-aş fi mirat ca însăşi *Madame* Beck să fie în măsură să mai întârzie să-i dea ascultare. Numai că ea rămase fermă, îi întâlni neînfricată privirea, îl privea neclintită, asemenea unei stane de piatră. Îşi deschidea buzele să-i răspundă, vedeam pe chipul domnului Paul însufleţirea care anunţa o furtună, şi n-aş putea spune cum a făcut ceea ce a făcut. Nu mi s-a părut un gest violent, şi-a păstrat toată vremea aparenţa curtenitoare, politicoasă, îşi întinse doar mâna, mi se părea că nici n-o atinse, însă ea porni parcă în fugă, se învârteji afară din cameră, fugise, pierise şi uşa se închise în urma ei, toate într-o clipă.

Izbucnirea aceasta de mânie se stinse de îndată. Surâse, îmi spuse să-mi şterg ochii, aşteptă liniştit până ce mă liniştii eu însămi, adresându-mi când şi când câte un cuvânt liniştitor, de mângâiere. Curând m-am putut aşeza alături de el, recâştigându-mi stăpânirea – calmată, nemaifiind pradă deznădejdii, nemaifiind dezolată, lipsită de prieteni şi de speranţe, nemaifiind acum obosită de viaţă şi dornică de moarte.

— Te întristează deci mult de tot să-ţi pierzi prietenul? spuse el.

— Mă ucide gândul că sunt uitată, *Monsieur,* i-am spus. În toate zilele acestea istovitoare, n-am mai auzit de la dumneata niciun cuvânt şi am fost ucisă de gândul, care ajungea tot mai mult o certitudine, că ai să pleci fără să-ţi iei rămas bun de la mine.

— Trebuie să-ţi spun şi dumitale ceea ce i-am spus adineauri Modestei Beck – şi anume că nu mă cunoşti deloc? Trebuie să-ţi arăt şi dumitale, să te învăţ să-mi

cunoşti mai bine caracterul? Vrei dovezi că pot să fiu un prieten de încredere? Fără o dovadă limpede mâna asta nu vrea să se liniştească într-a mea, nu are încredere în umărul meu ca într-un sprijin sigur? Bine. Dovada e gata. Am venit să mă justific.

— Spune ceva, învaţă-mă ceva, dovedeşte-mi ceva, domnule. Pot să te ascult acum.

— Atunci, în primul rând, trebuie să ieşi acum cu mine o bucată bună de drum aici în oraş. Am venit anume să te iau.

Fără să-l mai întreb ce dorea de la mine, fără să-i mai cercetez planul sau să mai încerc vreo obiecţie, mi-am legat boneta, eram gata să pornesc.

El mă conduse pe bulevarde, în mai multe rânduri mă sili să mă aşez pe câte una din băncile din umbra teilor. Nu mă întreba dacă obosisem, însă mă privea din când în când şi înţelegea singur.

— Toate zilele acestea istovitoare, spuse, repetându-mi cuvintele, imitându-mi blând, plin de bunătate glasul şi accentul meu de străină, într-un fel care nu-mi era necunoscut, venind de la el, şi a cărui ironie nu mă răneа niciodată nici chiar când se însoţea, aşa cum se întâmplă adesea, cu afirmarea că oricât de bine aş fi ajuns să scriu în limba lui n-aveam niciodată să ajung să o vorbesc altfel decât imperfect şi şovăielnic. Toate zilele astea istovitoare – eu nu te-am uitat nicio clipă. Femeile credincioase se înşeală în privinţa asta – că-şi închipuie că ele sunt singurele făpturi credincioase din toată lumea asta. Uită-te, te rog, la mine!

Îmi ridicai ochii fericiţi spre el, erau fericiţi acum ochii mei, altminteri n-ar fi fost interpreţi sinceri a ceea ce trăiam eu.

— Aşa, spuse el, după ce mă privi mut câteva clipe – nu se poate nega – e într-adevăr un chip care exprimă consecvenţa – asta scrie aici cu o pană cu vârf de fier. A fost dureros?

— Foarte dureros, spusei sinceră. Fă consecvenţa asta să piară din calea mea, domnule, nu-i mai pot îndura apăsarea şi scrierea.

— *Elle est toute pâle,* spuse el, vorbind parcă numai pentru sine – *cette figure-là me fait mal*[1].

— Da, nu e nicio bucurie să mă priveşti.

Nu mă putui împiedica să-i spun asta, cuvintele îmi urcară nechemate pe buze. Dealtfel, nu-mi amintesc ca vreodată în viaţa mea să fi fost cu totul liberă de spaima că aveam să fiu judecată după prea puţin atrăgătorul meu aspect – şi spaima aceasta o simţeam acum eu mai multă putere decât oricând.

O mare blândeţe i se aşternu lui atunci pe chip. Ochii săi violeţi i se umeziră, strălucitori sub genele lui grele, de spaniol, tresări ca şi cum s-ar fi scuturat de o apăsare.

— Să mergem mai departe, spuse.

— Sunt chiar atât de urâtă ochilor dumitale? mi-am luat inima în dinţi să-l întreb, căci era o întrebare foarte importantă pentru mine.

El se opri o clipă şi-mi dădu un răspuns scurt, aspru, un răspuns care mă reduse la tăcere, înfricoşată, dar care mă linişti mult. Pentru totdeauna din clipa aceea aveam să ştiu ce reprezentasem eu pentru dânsul, şi orice aş mai fi putut eu însemna pentru restul lumii nu mai avea acum nicio importanţă pentru mine. Era oare o slăbiciune din partea mea să acord o atât de mare însemnătate aspectului meu exterior? Mă tem că a fost atunci, din partea mea, însă în privinţa asta nu îmi mai recunosc slăbiciunea – trebuie să mărturisesc că mă tem tare mult să nu displac, că am o dorinţă puternică să-i fiu plăcută măcar puţintel domnului Paul.

Încotro ne îndreptam paşii atunci, nu ştiam. Drumul ne-a fost lung, şi totuşi mi s-a părut scurt de tot, calea ne era plăcută, ziua era frumoasă. *Monsieur* Emanuel vorbea despre călătoria sa – gândea că avea să lipsească trei ani.

[1] E palidă de tot [...] îmi face rău când o văd cum arată.

La întoarcerea din Guadelupa, se aştepta să se vadă eliberat de obligaţii şi liber să-şi ducă viaţa proprie. Şi eu, ce-mi propuneam să fac în vremea acestei absenţe? întrebă. Îi vorbisem odată, îmi aminti, de încercarea mea de a deveni independentă, de a-mi instala o şcoală pe care s-o conduc eu. Lăsasem cumva să se stingă această idee?

Ba deloc, nu părăsisem această idee. Mă străduiam să pun deoparte cât mai mult ca să-mi facă cu putinţă traducerea în viaţă a acestei idei.

Lui nu-i plăcea deloc gândul să mă lase mai departe în *rue Fossette.* Îi era teamă că acolo aveam să-i simt prea tare lipsa – aveam să mă simt prea deznădăjduită – aveam să ajung tristă şi...

Asta era sigur. Însă îi făgăduii să fac ce-mi va sta în putinţă să rezist.

— Totuşi, mai spuse el cu glasul scăzut, mai e încă o obiecţie în calea rămânerii dumitale mai departe la actuala dumitale reşedinţă. Am să vreau să-ţi scriu din când în când. N-aş îndura nesiguranţa în ce priveşte felul în care ajung la dumneata aceste scrisori ale mele. Şi în *rue Fossette...* pe scurt, disciplina noastră catolică în anumite privinţe... deşi justificabilă şi eficace – ar putea oarecum, în anume împrejurări, să ajungă susceptibilă de aplicări eronate, poate chiar de abuzuri.

— Însă dacă ai să-mi scrii, i-am spus – trebuie să primesc scrisorile dumitale, şi am să le şi primesc. Zece directori, douăzeci de directoare nu le-ar putea împiedica să ajungă la mine. N-am să îndur o asemenea disciplină, nu, domnule, nu.

— *Doucement* – *doucement*[1], răspunse el, noi punem acum la cale un plan. Avem şi noi resursele noastre, fii liniştită.

Şi astfel spunând, se opri în drum.

De fapt, acum ne reîntorceam din plimbarea noastră

[1] Încetişor – încetişor.

atât de îndelungată. Ajunsesem în miezul unui cartier mărginaş liniştit şi curat, unde casele erau mici dar arătau încântătoare, şi domnul Paul se oprise tocmai în faţa pragului alb al unei căsuţe cât se poate de atrăgătoare.

— Am ajuns, spuse el.

Nu bătu ci, scoţând din buzunarul său o cheie, deschise uşa şi intră fără întârziere în casă. Invitându-mă să intru, el închise uşa în urma noastră. Nu se vedea niciun servitor. Vestibulul era micuţ, ca şi toată casa, însă fusese zugrăvit de curând într-o nuanţă plină de gust. Avea un perete de sticlă de panelurile căruia se agăţau cârcei de viţă şi crengile lor agăţătoare şi frunzişul ei verde sărutau geamurile. Tăcerea desăvârşită domnea în sălaşul acesta.

Deschizând uşa către interiorul casei, *Monsieur* Paul dezvălui un salon – foarte micuţ, însă, cum mi se păru mie, foarte drăguţ. Pereţii delicaţi aveau o nuanţă subtilă ca o roşeaţă, duşumeaua îi era lustruită cu ceară, un covor în culori vii îi acoperea mijlocul, măsuţa rotundă din centru strălucea ca şi oglinda de deasupra căminului. Era o mică sofa, un dulăpior prin uşa întredeschisă a căruia, dincolo de perdeluţa de mătase trandafirie, se vedeau ceşcuţe de porţelan pe etajere. Era un orologiu mic, franţuzesc, o lampă, ornamente şi bibelouri de porţelan. Sub pervazul singurei ferestre adânci era o banchetă verde, purtând trei glastre verzi, fiecare cu câte o frumoasă plantă în plină înflorire. Într-un colţ se vedea o măsuţă cu un singur picior şi cu tăblia de marmură şi pe ea un coşuleţ de cusut şi un pahar cu un bucheţel de Violete în apă. Fereastra uriaşă a acestei încăperi era deschisă, aerul curat de afară pătrundea liber aducând prospeţime, iar violetele îşi împrăştiau peste tot mireasma.

— Ce locuşor frumos, spusei, iar *Monsieur* Paul surâse să mă vadă atât de încântată.

— Putem să ne aşezăm aici să aşteptăm? întrebai în

şoaptă, cam speriată de tăcerea aceasta atât de adâncă.

— Întâi să mai aruncăm câte o privire şi prin alte locşoare în cojiţa aceasta de nucă, răspunse el.

— Dar poţi să-ţi iei libertatea să intri aşa, peste tot, în toată casa? îl întrebai.

— Da, şi îndrăzneşte şi dumneata, spuse el calm.

Îmi arătă drumul. Mă duse într-o mică bucătărie, cu o plită şi un cuptor albe, cu doar câteva cratiţi strălucitoare, două scaune şi o masă. Un dulăpior micuţ închidea şi aici toată vesela trebuitoare.

— E un servici de cafea de porţelan în salon, spuse *Monsieur* Paul, pe când eu admiram cele şase farfurii albe cu chenar verde, precum şi castroanele şi farfuriile adânci asortate.

Urcând pe scara îngustă însă foarte curată fui lăsată să arunc o privire în două dormitoare micuţe şi în cele din urmă, iarăşi jos, ne oprirăm cu oarecare solemnitate în faţa unei uşi ceva mai mari decât cele pe care le deschisesem până atunci.

Scoţând de undeva o altă cheie, *Monsieur* Emanuel o potrivi în broască. Uşa se deschise şi el îmi făcu loc să trec înainte.

— *Voici!*[1] strigă.

Mă găsi într-o încăpere spaţioasă, extrem de curată, chiar dacă acum pustie, goală parcă în comparaţie cu cele pe care tocmai le văzusem. Scândurile bine frecate ale duşumelei erau fără carpete; sala cuprindea două şiruri de bănci şi pupitre, cu o alee de trecere la mijloc ducând spre o estradă, cu scaunul şi masa profesorului şi în spatele lor o tablă. Pe pereţi erau agăţate două hărţi, la ferestre erau câteva flori; pe scurt, era ca o clasă în miniatură – completă în mobilierul ei, curată, încântătoare.

— E o şcoală deci? am întrebat. Cine o ţine? N-am auzit de o asemenea şcoală în cartierul acesta.

[1] Iată!

— O să ai bunătatea să iei aceste câteva prospecte să cauţi să le distribui în numele unei cunoştinţe ale mele? spuse el, scoţând din buzunarul de la piept câteva asemenea documente şi punându-mi-le în mână. Le privii, citii acolo – tipărite cu litere frumoase:

Externat de demoiselles, numéro 7, Faubourg Clotilde, Directrice Mademoiselle Lucy Snowe.[1]

Şi ce i-am răspuns eu domnului Paul Emanuel?

Anumite momente din viaţa noastră trebuie în mod fatal să ne fie mai târziu greu de readus în amintire. Anumite crize, momente, unele simţăminte, bucurii, suferinţe, uimiri, atunci când le mai chemăm în minte ni se par sălbăticite, învârtejite, înceţoşate ca atunci când o forţă oarecare le-ar roti foarte repede.

Nu-mi pot aminti acum de gândurile sau cuvintele din răstimpul celor zece minute care au urmat acestei dezvăluiri, tot astfel cum nu-mi pot aminti de primul an al vieţii mele. Şi totuşi primul lucru de care-mi aduc aminte sunt cu însămi vorbind foarte repede, repetând iarăşi şi iarăşi:

— Dumneata ai făcut asta, domnule Paul? E casa dumitale? Dumneata ai avut grijă s-o aranjezi aşa? Dumneata ai tipărit hârtiile astea? Chiar despre mine e vorba? Eu sunt directoarea? Nu cumva mai există o altă Lucy Snowe? Spune-mi, spune-mi ceva!

Însă el nu voia să spună nimic. Tăcerea lui încântată, felul în care-şi cobora privirile fără să-şi ascundă surâsul, întreaga lui atitudine – ce bine le văd în minte şi acum.

— Ce înseamnă asta? Trebuie să ştiu şi eu – totul – totul! am strigat.

Tot pacheţelul cu hârtii alunecase pe jos. El îmi întinsese mâna, eu mă agăţasem de ea, şi dădusem uitării orice altceva.

[1] Externat de domnişoare, nr. 7, Cartierul Clotilde, Directoare Domnişoara Lucy Snowe.

— Aşa! spuneai că te-am uitat toate zilele astea istovitoare, spuse el. Sărmanul, bătrânul Emanuel! Astea sunt mulţumirile pe care le are acum pentru toată bătaia de cap şi chinurile de trei săptămâni de zile de la tipografie la tapiţer, de la tâmplar la familia care să cureţe totul. Şi toată vremea numai Lucy şi culcuşul lui Lucy fiindu-i lui în minte!

Nici nu mai ştiam ce să fac. La început mângâiam catifeaua cea moale de pe mâneca lui, pe urmă îi cuprinsesem mâna ce-i ieşea din această manşetă. Prevederea, bunătatea lui, bunătatea lui tăcută, puternică, atât de frumos întruchipată – aceasta mă copleşea acum cu realitatea ei concretă. Faptul că înţelegeam acum grija lui neabătută mă covârşea ca un trăsnet, şi – îndrăznesc să spun şi asta – privirea lui plină de iubire şi blândeţe care mă cutremură într-un chip de nedescris. În toiul acestei agitaţii, mă mai străduiam acum să văd ce e în jurul meu.

— Câtă bătaie de cap! strigam – şi cât de mulţi bani! Ai avut oare dumneata banii aceştia, domnule Paul?

— Bani din belşug! răspunse el din inimă. Când mi-am lichidat toate multele mele angajamente de profesor am ajuns în stăpânirea unei sume frumuşele. Cu o parte din banii aceştia m-am gândit să-mi fac singur cel mai frumos cadou pe care l-am avut sau pe care am să-l am vreodată. Mie mi-a făcut o imensă plăcere. Zi şi noapte m-am gândit în ultima vreme numai la asta. N-am vrut să mă apropii de dumneata, tocmai pentru că n-am vrut să anticipez plăcerea asta. N-a fost niciodată nici virtutea şi nici defectul meu să ştiu să mă controlez singur. Dacă m-aş fi dat în puterea dumitale şi dumneata ai fi început cu întrebările în priviri şi în vorbe... „Unde ai mai fost, domnule Paul? Ce-ai făcut toată vremea asta? Ce e taina asta a dumitale?” – singuraticul, primul şi ultimul meu secret s-ar fi dezvăluit curând de la sine în poala dumitale. Acuma – continuă el – ai să locuieşti aici, ai să-ţi

ai şcoala dumitale, ai să ai cum să-ţi foloseşti timpul câtă vreme voi lipsi eu, uneori ai să te mai gândeşti şi la mine. O să ai grijă de sănătatea şi de fericirea dumitale, o vreme, de dragul meu, şi când am să mă întorc eu…

Aici lăsă lucrurile în suspensie.

I-am promis să fac totul aşa cum îmi spunea el. I-am făgăduit să lucrez din toată inima şi cu toată stăruinţa. „Am să fiu slujitoarea dumitale în totul, i-am spus. Cred din toată inima că atunci când ai să te întorci dumneata vei găsi totul aşa cum o doreşti. Domnul meu, domnule – eşti atât de bun!” Într-o asemenea bâiguială cu totul nelalocul ei se străduiau simţămintele mele să-şi găsească expresia. Nu reuşeau să ajungă însă să se arate coerent, vorbirea, fărâmicioasă, ţeapănă, rece ca nişte bucăţi de gheaţă, se topea, sau mă înfiora când încercam să ajung la ea. El mă privea mereu. Încet, ştiu că şi-a ridicat mâna să mă mângâie pe păr, mi-a atins cu degetele, în treacăt, buzele, eu i-am strâns-o atunci peste ele – i-am adus omagiul pe care-l merita. El era acum regele meu, regească fusese dintru început mărinimia lui faţă de mine. Să-i plătesc acest tribut era pentru mine şi o bucurie şi o datorie.

Ceasurile după-amiezii trecuseră acum, şi timpul şi mai tăcut al înserării învăluia acum întreg cartierul acesta mărginaş. *Monsieur* Paul îmi ceru să-i ofer ospitalitate. Prins de treburi şi alergând de dimineaţa din zori şi până acum, spunea că acum are nevoie de o înviorare. Se gândea că i-aş fi putut oferi o ceaşcă de cafea în serviciul meu de porţelan aurit. Ieşi o clipă să comande toate cele de trebuinţă de la un restaurant din apropiere, plasă măsuţa cea mică şi două scaune în balconul din faţa uşilor-ferestre sub bolta de viţă. Cu ce sfielnică bucurie mi-am luat în primire rolul de gazdă, am aranjat argintăria, şi l-am servit pe oaspetele şi binefăcătorul meu!

Balconul acesta dădea spre spatele casei, grădinile

cartierului acesta de margine se întindeau jur-împrejurul nostru, câmpurile se ghiceau mai departe. Aerul era liniştit, blând, proaspăt. Deasupra plopilor, laurilor, cireşilor şi boschetelor de trandafiri se ridicase o lună atât de frumoasă şi de limpede că-ţi tremura inima sub surâsul ei. O stea îi strălucea alături, supusă, cu raza ei neinvidioasă, de dragoste curată. Dintr-o grădină mare, în apropierea noastră, se ridica apa unei fântâni ţâşnitoare şi o statuie palidă se înclina deasupra acestui joc de ape.

Monsieur Paul începuse să-mi vorbească. Glasul lui se modula astfel încât se amesteca armonios cu şoaptele argintii, cu zgomotul lichid, şi suspinele melodice în care briza uşoară, fântâna şi frunzişul îşi intonau adormitorul cântec de seară.

Fericit ceas – mai întârzie o clipă încă! Coboară-ţi penajul, odihneşte-ţi aripile, înclină către mine fruntea imensă a cerului! Înger imaculat! lasă-ţi degetele uşoare, aşează-ţi răsfrângerea peste norii trecători, suflă-ţi bucuria peste vremea aceasta care va rămâne în amintire aureolată de razele-ţi limpezi!

Gustarea noastră a fost simplă, ciocolată, pâine prăjită, un platou cu fructe de vară, cireşi şi căpşuni aşezate pe frunze verzi – aceasta a fost totul. Însă pentru amândoi erau mai de preţ decât un banchet scump, şi pentru mine era o plăcere de nespus să-l servesc pe *Monsieur* Paul. L-am întrebat dacă prietenii lui – părintele Silas şi *Madame* Beck – ştiau ce făcuse, dacă văzuseră şi ei casa aceasta a mea?

Mon amie, spuse el, nimeni nu ştie de toate astea decât dumneata şi cu mine, plăcerea e consacrată numai acestor două fiinţe, neîmpărtăşită cu nimeni, neprofanată de nicio indiscreţie. Ca să-ţi spun adevărul, pentru mine în toată vremea asta, a fost o plăcere în plus să n-o fac mai puţin de preţ comunicând-o şi altora. Pe lângă aceasta – şi aici surâse – am vrut să-i arăt domnişoarei Lucy că sunt în stare să păstrez o taină. Cât de adesea m-

a necăjit ea cu lipsa mea de stăpânire, de rezervă plină de demnitate şi de precauţii atât de necesare! Cât de adesea insinua ea cu un surâs că toate treburile mele sunt un fel de secret al lui Polichinelle!

Asta era destul de adevărat, nu-l cruţasem în privinţa aceasta, cum poate nici în oricare altă privinţă în care era vulnerabil. Ce omuleţ magnific, cu inima şi mintea mare, ce scump până şi în defectele lui! Ai meritat întotdeauna sinceritate şi candoare – şi acestea le-ai avut întotdeauna de la mine!

Continuându-mi cercetările, l-am întrebat apoi cui îi aparţine casa, cine este proprietarul, cât anume trebuie să plătesc chirie. Îmi dădu pe dată în scris toate aceste amănunte, prevăzuse şi pregătise totul.

Casa nu era a domnului Paul – lucrul acesta îl ghicisem, nu era el omul care să ajungă proprietar. Aveam temeiurile mele să bănuiesc cu tărie că era total lipsit de virtutea de a face economii, putea primi, dar nu era în stare să păstreze, avea multă nevoie de un vistiernic. Clădirea aparţinea unui cetăţean din oraşul de jos – un om înstărit, spunea *Monsieur* Paul, care adăugă – „e un prieten al dumitale, domnişoară Lucy, o persoană care are toată consideraţia şi respectul faţă de dumneata”. Şi spre plăcuta mea surpriză, am descoperit că proprietarul nu era altcineva decât *Monsieur* Miret, librarul atât de iute la mânie şi cu inima atât de bună în fond, care-mi găsise cu atâta prietenie un scaun în seara concertului din parc. Se părea că *Monsieur* Miret era un om cu stare, pe cât de bogat pe atât de respectat, şi că stăpânea mai multe case în cartierul acesta. Chiria era moderată, de abia jumătate din ce ar fi reprezentat chiria unei case de proporţii egale mai aproape de centrul oraşului.

— Şi pe urmă, adăugă *Monsieur* Paul, dacă norocul nu te-ar ajuta, deşi eu cred că o va face, am mulţumirea să cred că te afli în mâini bune. *Monsieur* Miret nu te strânge niciodată cu uşa, chiria pentru primul an o ai deja în

economiile dumitale, după aceea domnişoara Lucy trebuie să-şi pună nădejdea în Dumnezeu şi în ea însăşi. Însă acum, spune-mi ce ai să faci să-ţi găseşti eleve?

— Trebuie să plasez prospectele acestea.

— Tocmai! Şi, ca să nu pierdem timpul, i-am şi dat unul din ele ieri domnului Miret. Ai avea vreo obiecţie să începi cu trei micuţe burgheze, *Demoiselles* Miret? Ele-ţi şi stau la dispoziţie.

— Domnul meu, nu uiţi nimic, eşti minunat, minunat! Obiecţii? Chiar că ar fi la locul meu să fac obiecţii! Presupun că nu mă pot aştepta de la început să văd aristocrate în micuţa mea şcoală, şi dealtfel nici nu-mi pasă dacă au să vină sau nu. Am să fiu mândră să le primesc pe fiicele domnului Miret.

— Pe lângă aceasta, urmă el, se mai prezintă o elevă care va veni zilnic să ia lecţii de limba engleză, şi cum e o fată bogată te va plăti foarte bine. Vorbesc despre fina şi pupila mea, Justine Marie Sauveur.

Ce se poate ascunde într-un nume – în trei cuvinte? Până în clipa aceea îl ascultasem cu bucurie desăvârşită – îi răspunsesem cu toată graba şi din toată inima, însă un simplu nume mă îngheţă cu totul, trei cuvinte – şi rămăsei mută. Efectul lor nu putea fi ascuns şi la drept vorbind nici nu am încercat să-l ascund.

— Ce mai e acum? spuse *Monsieur* Paul.

— Nimic.

— Nimic? Te schimbi la faţă, culoarea din obraji, strălucirea din ochi îţi piere. Nimic! Eşti bolnavă, te simţi rău, spune-mi ce e?

— N-am nimic de spus.

Îşi trase scaunul mai aproape. Nu-şi pierdu răbdarea, deşi eu devenisem tăcută şi rece. Încercă să smulgă o vorbă de la mine, mă rugă cu toată perseverenţa, aşteptă cu toată răbdarea.

— Justine Marie este o fată bună, îmi spunea, ascultătoare şi demnă de dragoste, nu e deloc impulsivă –

să vezi, are să-ţi placă.

— Cred că nu. Cred că ea nu trebuie să vină aici. Asta a fost tot ce i-am putut spune.

— Vrei să mă pui pe gânduri? O cunoşti măcar? Dar, chiar, trebuie să fie ceva aici. Eşti iarăşi palidă ca statuia aceea de piatră. Încrede-te în Paul Carlos, spune-i ce te necăjeşte. Scaunul lui îl atingea pe al meu, mâna lui se întindea blândă către a mea, mă trăgea către dânsul. O cunoşti pe Justine Marie? spuse iarăşi.

Numele acesta, pronunţat iarăşi pe buzele lui, mă copleşi până într-atât că nu m-am mai putut stăpâni. Nu mă amorţi – nu, dimpotrivă, mă însufleţi, străbătându-mi grăbit şi fierbinte prin vine, amintindu-mi de o clipă de acută suferinţă, de multe zile şi nopţi de durere cruntă a inimii. Oricât de aproape de mine era el acum, oricât de puternic şi de strâns îşi împletise viaţa lui cu a mea, chiar şi gândul la un amestec din afară, la o despărţire între inimile noastre, nu putea fi îndurat decât cu un freamăt clocotitor, cu o suferinţă puternică, o concentrare mânioasă a puterilor, cu mânie, cu o împotrivire căreia nici ochiul, nici obrazul nu-i puteau ascunde flacăra, şi căreia nici buzele omeneşti obişnuite cu adevărul nu-i puteau amuţi ţipătul.

— Vreau să-ţi spun ceva. Vreau să-ţi spun totul.

— Vorbeşte, Lucy, vino mai aproape. Cine te preţuieşte pe tine, dacă nu eu? Cine e prietenul tău, dacă nu Emanuel? Vorbeşte.

I-am vorbit atunci. Totul mi-a scăpat de pe buze. Acum nu-mi mai lipseau cuvintele. I-am povestit totul repede, i-am spus tot ce aveam de spus cu elocvenţă şi fluent, îmi curgea un şuvoi de vorbe de pe buze. M-am întors la noaptea aceea din parc, i-am povestit despre băutura cu praful de adormit – i-am spus pentru ce mi se dăduse, despre efectul ei neaşteptat – cum îmi smulsese odihna de sub pleoape, cum mă scosese din culcuşul meu, cum mă împinsese pe străzi pradă unei închipuiri irezistibile,

de visul meu de a gusta singurătatea în noaptea aceea de vară pe iarbă, sub copaci, lângă bazinul adânc şi limpede. I-am povestit cum mi se împlinise visul acesta. Mulţimea, măştile, muzica, lampioanele, splendoarea tuturor detaliilor, salvele de tun în depărtare; clopotele sunând în înalt. I-am spus în amănunt despre tot ce întâlnisem în drumul meu, despre tot ce recunoscusem, auzisem, văzusem. Cum îl surprinsesem şi urmărisem şi pe el însuşi, cum îl ascultasem, cât auzisem, ce presupuneri făcusem de la cele auzite. Pe scurt, toată povestea era adusă acum în faţa lui, destăinuită cu sinceritate, în toate amănuntele, arzătoare încă de suferinţă amară.

Şi în toată vremea cât povesteam, el mă ascultă tăcut, mă îndemnă chiar să continui, mă împingea să vorbesc înainte cu gestul, cu surâsul, cu câte o jumătate de cuvânt. Înainte de a fi ajuns la jumătate chiar, îmi luase mâna într-a lui, îmi cerceta ochii cu o privire foarte pătrunzătoare, era ceva pe chipul lui care mă făcea să nu mă simt îndemnată nici spre linişte, nici spre a-mi curma vorbele. El însuşi îşi uitase de propriile-i hotărâri, îşi lăsase deoparte felul de a fi obişnuit cu care mă oprea din vorbă – tocmai acum când aş fi avut mai multă nevoie să fiu controlată şi stăpânită. Cred sincer că aş fi meritat o dojană aspră, dar când primim oare ceea ce merităm cu adevărat? Meritam severitatea, îmi răspunse cu priviri pline de blândeţe. Mie însămi mi se părea că sunt lipsită de raţiune, când îi interziceam Justinei Marie accesul în casa şi şcoala mea. El surâdea, trăda numai plăcere auzindu-mă. Înfierbântată, geloasă, arogantă – nici nu bănuisem până atunci că-mi stătea în fire să mă arăt astfel, şi el mă strângea acum aproape la pieptul lui. Eram plină de defecte şi el era gata să mă primească, pe mine şi toate lipsurile mele. Pentru clipa aceasta de răzvrătire totală, el îmi pregătise un luminiş de linişte şi pace desăvârşită. Şi acestea fură cuvintele cu care-mi mângâie el urechea.

— Lucy, primeşte dragostea mea. Într-o zi, cândva, să primeşti să împărţi viaţa ta cu mine. Ai să fii atunci pentru mine cea mai scumpă fiinţă, prima şi cea mai de preţ de pe lume.

Ne-am întors pe jos în *rue Fossette* pe străzile scăldate în lumina lunii – un clar de lună cum pogorâse numai asupra grădinii paradisului – strălucind prin umbrele grădinii, şi aurind cu fericire o cărare pe care să străbată numai paşii făpturilor desăvârşite – pentru cine ştie ce prezenţă fără nume…

În cursul acestei plimbări mi s-a povestit despre Justine Marie Sauveur, cum ea fusese dintotdeauna privită cu afecţiunea rezervată doar unei fiice adevărate – cum, cu consimţământul domnului Paul, fusese logodită de luni de zile cu un anume Heinrich Müller, un bogat neguţător german, şi avea să se căsătorească în mai puţin de un an. Erau unele rude şi prieteni ai domnului Emanuel, se părea, care ar fi dorit să-l vadă pe el însuşi luând-o în căsătorie, pentru a se asigura astfel că averea ei avea să rămână în familie, însă pentru el o asemenea idee era de-a dreptul respingătoare şi cu totul inadmisibilă.

Am ajuns astfel la uşa pensionului condus de *Madame* Beck, Ceasul de la biserica Sfântul Ioan Botezătorul bătea nouă. La ceasul acesta, în casa aceasta, cu un an şi jumătate în urmă, omul acesta care era acum alături de mine, se aplecase în faţa mea, privise în faţa şi ochii mei şi-mi alesese soarta. În seara aceasta, se oprise din nou, se plecase din nou spre mine, mă privise şi făcuse o nouă alegere. Cât de diferită era acum alegerea – cât de deosebită soarta!

Mă socotea născută sub aceeaşi stea cu el însuşi. El însuşi părea să fi desfăcut asupra mea, asemenea unui stindard, razele acestui astru. Odată – neştiută şi lipsită de iubire, eu îl socotisem aspru şi ciudat. Statura lui scundă, alcătuirea lui trupească slabă şi încordată, asprimile, întunecimea, felul lui de a fi îmi displăcuseră.

Acum, străbătută de influenţa lui, şi trăind în afecţiunea lui, cunoscându-i preţul cu mintea, şi bunătatea cu inima – îl preferam înainte oricui în toată lumea asta largă.

Ne-am despărţit. Am auzit, încă o dată, făgăduinţa lui nesmintită şi apoi şi-a luat rămas bun. Ne-am despărţit – a doua zi a plecat cu vasul anunţat.

42.
FINIS

OMUL NU ARE DARUL PROFEŢIEI. Iubirea nu e un oracol. Spaima ne face uneori să ne închipuim multe. Anii aceştia de absenţă! Cât mă duruse trăirea lor dinainte în minte! Jalea pe care aveau să mi-o aducă mi se păruse sigură asemenea morţii. Le ştiam bine mersul, n-aveam nicio îndoială că aveau să mă chinuie de moarte în trecerea lor. Monstrul apocaliptic în carul său purta cu sine o povară apăsătoare. Simţindu-l cum se apropie, cum îşi înfundă roţile largi în pământul torturat, eu, jertfa prosternată în faţa-i, simţeam dinainte cum are să îmi strivească oasele.

Ciudat de spus acum, ciudat, însă adevărat, ca tot ce mi se întâmplă în însăşi experienţa vieţii, aşteptarea acestei strivitoare apăsări s-a dovedit a fi adevărata tortură. Monstrul se apropia, în carul său greoi, tot mai înalt, mai strivitor şi mai posomorât. El trecu însă liniştit, ca o umbră acoperind cerul în amiază. Nimic altceva decât o răceală întunecată nu se făcu simţit. Îmi ridicai privirile. Şi carul şi demonul care-l mâna trecuseră – jertfa lor era încă în viaţă.

Monsieur Emanuel a lipsit trei ani de zile. Cititorule, aceştia au fost cei trei ani mai fericiţi din viaţa mea. Ţi se pare un paradox de necrezut? Atunci ascultă-mă.

Mi-am început şcoala, am lucrat – am lucrat din greu. M-am socotit doar îngrijitoarea proprietăţii lui, şi eram

hotărâtă să-i dau o socoteală cât mai satisfăcătoare la întoarcere. Au venit elevele – la început din familiile burgheze apoi şi din clasele de mai sus. Cam pe la mijlocul celui de-al doilea an un noroc neaşteptat mi-a mai pus în mână încă o sută de lire sterline, am primit într-o zi din Anglia o scrisoare care conţinea această sumă. Venea din partea domnului Marchmont, vărul şi moştenitorul scumpei mele stăpâne de odinioară. Îşi recâştigase tocmai sănătatea după o lungă şi primejdioasă boală, banii erau o jertfă oferită de conştiinţa sa pentru a-şi recăpăta liniştea, căci îl chinuise conştiinţa în privinţa nu mai ştiu căror hârtii şi documente găsite după moartea rudei sale – şi în care se pomenea numele lui Lucy Snowe, însoţindu-se acest nume cu calde recomandări. Doamna Barrett îi dăduse adresa mea. În ce măsură el însuşi păcătuise împotriva conştiinţei sale nu m-am întrebat niciodată. N-am pus niciun fel de întrebări, am luat numai banii şi le-am dat o folosinţă potrivită.

Cu această sută de lire m-am aventurat să închiriez casa învecinată alei mele. N-aş fi vrut pentru nimic în lume să părăsesc casa pe care mi-o alesese *Monsieur* Paul, în care mă lăsase şi unde se aştepta să mă regăsească.

Externatul meu a devenit un pension – şi el s-a dovedit a fi prosper.

Secretul reuşitei mele nu sta atât în propriile mele forţe, în vreo înzestrare sau calitate de a mea proprie, cât într-o stare de lucruri, într-o viaţă care mi se părea miraculos schimbată, în inima pe care mi-o simţeam uşoară. Arcul care făcea ca energiile mele să pornească astfel era departe undeva, peste mări, într-o insulă din Indiile Occidentale. La plecare mi se lăsase o moştenire şi un asemenea gând pentru ceasurile prezentului, o asemenea speranţă pentru viitor, un asemenea motiv pentru a persevera, pentru a continua pe calea aceasta de muncă, de răbdare, de curaj – nu puteam cu niciun

preţ să înşel. Puţine erau lucrurile care să mă mai tulbure acum, puţine lucruri mai erau atât de importante încât să mă supere, să mă intimideze sau să mă deprime – găseam farmec până şi celor mai neînsemnate bagatele.

Să nu crezi însă, cititorule, că această înflăcărare s-a susţinut de la sine, s-a hrănit întru totul doar cu o speranţă lăsată la plecare sau cu o promisiune făcută la o despărţire. Un înger plin de generozitate o făcea să ardă mereu cu putere. Am fost cruţată de orice boare mai rece, de orice vânt pustiitor. Nu am fost lăsată să simt teama sărăciei, n-am fost încercată cu încordarea aşteptării. El îmi scria cu fiecare vas care sosea dintr-acolo, îmi scria aşa cum ştia el să dăruiască şi să iubească, din mâinile lui încărcate, dintr-un belşug al întregii lui inimi. Îmi scria pentru că-i făcea plăcere să-mi scrie. Nu scurta nimic pentru că n-avea de ce să-şi scurteze dările de seamă. Se aşeza la masă, lua pana şi hârtia, pentru că o iubea pe Lucy şi pentru că avea multe să-i spună, pentru că era credincios şi plin de atenţie, pentru că era plin de iubire şi de bunătate. Nu era nicio prefăcătorie şi nicio minciună în ce-mi scria astfel şi nu era în toată fiinţa lui nimic găunos şi neadevărat. Lauda de sine nu aluneca niciodată mieroasă şi onctuoasă de pe buzele lui – şi nici nu-şi strecura, prin pana lui, ascunzişurile laşe şi nimicniciile ei penibile. Nu mi-a dăruit niciodată nici ceva cu preţ înşelător şi nici vreo scuză – nici vreo înţepătură rea şi nici vreo dezamăgire. Scrisorile lui erau o hrană adevărată care mă însufleţea, o apă vie care mă înviora.

Şi am fost eu recunoscătoare? Dumnezeu ştie! Cred că nu există fiinţă omenească care, atât de vie în amintirea cuiva, atât de mereu susţinută, bucurându-se de atâtea binefaceri, în revărsări atât de constante, cinstite şi pline de nobleţe, să poată fi altfel decât recunoscătoare până la moarte.

Credincios credinţei lui (căci în această privinţă nu le

semăna apostaţilor) mă lăsa liberă în credinţa mea. Nu mă ironiza, şi nici nu mă ispitea. Spunea:

„Rămâi protestantă. Micuţa mea puritană englezoaică; iubesc până şi protestantismul tău. Îi recunosc farmecul sever. E ceva în ritualurile lui pe care eu nu-l pot accepta, dar aceasta e singura credinţă pentru Lucy a mea”.

Roma întreagă n-ar fi reuşit să-l preschimbe într-un bigot, şi nici propaganda cea mai însufleţită nu l-ar fi putut face un adevărat iezuit. Se născuse cinstit şi nu fals naiv şi lipsit de viclenie – un om liber şi deloc sclav. Tandreţea lui îl făcuse o vreme mlădios în mâinile unui preot, afecţiunea, devotamentul, entuziasmul său sincer, pios, îi orbiseră odată ochii blânzi, îl făcuseră poate să nesocotească dreptatea faţă de el însuşi, ca să le facă pe plac altora şi-l împinseseră să slujească ţelurile unor egoişti. Însă acestea sunt defecte atât de rar întâlnite, atât de costisitoare pentru cel care le cade pradă, încât nici nu ştim dacă într-o zi n-au să fie numărate printre juvaierele virtuţii.

Cei trei ani au trecut. S-a anunţat data întoarcerii lui *Monsieur* Paul. E toamnă, are să fie alături de mine odată cu sosirea ceţurilor lunii noiembrie. Şcoala mea prosperă, casa mea e gata. I-am pregătit o mică bibliotecă, i-am umplut rafturile cu cărţile pe care le-a lăsat în grija mea, am îngrijit, din dragoste pentru el (căci eu însămi nu sunt o mare iubitoare de flori) plantele preferate de el şi unele din ele sunt acum înflorite. Credeam sincer că-l iubesc atunci când a plecat de lângă mine, acum îl iubesc într-o altă măsură, este şi mai mult al meu.

Soarele trece de echinocţiu, zilele se scurtează, frunzele se îngălbenesc, însă – însă el are să vină.

Noaptea cad brumele, noiembrie şi-a trimis înainte ceţurile şi vântul prinde să reia gemetele lui tomnatice, însă – însă el va să vină.

Cerurile se lasă închise şi întunecate – dinspre apus

vine plutind o pânză luminoasă, în juru-i norii au căpătat forme ciudate – arcuri şi radiaţii largi. Dimineţile sunt încărcate de splendoare – glorioase, regale, purpurii ca un monarh în slava rangului său. Cerurile sunt o singură flacără – sălbatice, mai vii ca o bătălie în plină dezlănţuire – sângeroase, încât Victoria însăşi n-ar mai fi întunecată. Eu cred că mă pricep să citesc unele semne pe cer – le-am cunoscut încă din copilărie. Doamne, păzeşte corabia aceea – o, apăr-o!

Vânturile îşi schimbă cursul către apus. Pace, linişte – duhuri ale furtunii – de pândă la fiecare fereastră! Dar iată, furtuna are să se ridice – creşte – îşi trimite vaierul prelung, oricât de neliniştită şi încordată aş rătăci în noaptea asta prin casa întreagă, nu-i pot potoli eu vuietul. Cu cât trec ceasurile, cu atât câştigă în puteri. La miezul nopţii, toţi cei neadormiţi veghează, ascultă şi simt cu spaimă o furtună dinspre sud-vest.

Furtuna aceea a bătut dezlănţuită timp de şapte zile. Nu s-a potolit până când Atlanticul întreg n-a fost acoperit cu epave, nu s-a ostoit până când adâncurile nu s-au săturat de jertfe. Numai atunci când îngerul distrugerii şi-a făcut până la capăt munca, şi-a strâns ea aripile al căror fâlfâit era glasul de tunet, freamătul de penaje care era însăşi furtuna.

Linişte, însă, fii liniştită! O, mii de plânsete, rugi de chinuri şi agonie pe ţărmurile fremătând de aşteptare — şi acolo, unii, aşteptând câte un glas, care nu se făcea auzit – nu se făcea auzit până când liniştea coborând, unii n-au mai avut tăria să-l audă, până când, soarele întorcându-se, lumina lui a fost pentru unii noapte adâncă.

Aici să ne oprim, să ne oprim cu totul şi cu totul. Am spus de ajuns. Dar tu, blândule cititor, nu-ţi tulbura pacea, lasă speranţe închipuirilor însorite. Lasă-le liniştea şi închipuirea să-şi creeze bucuria fără margini născută iarăşi din marea spaimă, înfiorarea adâncă a mântuirii

dintr-o mare primejdie, minunata eliberare din spaimă, roadele întoarcerii fericite. Să-ţi făurească ele, liniştea şi închipuirea, imaginea reîntâlnirii, a uniunii şi a unei vieţi îndelungi fericite după aceea.

Madame Beck a cunoscut prosperitatea toată viaţa, ca şi părintele Silas. *Madame* Walravens şi-a împlinit al nouăzecelea an al vieţii înainte de a-şi da duhul. Adio!

---- Sfârşit ----

Lei 21,50

Colecția
«Romanul de dragoste»
118

Charlotte Brontë (1816—1855) publică în 1847 romanul Jane Eyre, **al cărui succes de public a fost fulgerător. Au urmat, rod al unei munci intense,** Shirley **(1849) și** Villette **(1853), care au fost la fel de bine primite de cititori.**

Villette **este istoria unei tinere englezoaice sărace și independente care, spre a-și putea cîștiga existența, se angajează profesoară într-un pension dintr-o capitală de pe Continent. Lucy Snowe, stăpînită alternativ de o rațiune tăioasă și o imaginație exacerbată, va trăi, printre străini, momente de suferință, de exaltare, de fericire, întîlnind numeroase piedici în realizarea sentimentelor ei.**

După Jane Eyre **și** Shirley, **publicul românesc are prilejul să cunoască cea de-a treia operă importantă a scriitoarei engleze.**

ULTIMELE APARIȚII:

110 Marie-Anne Desmarest ■ **Torente**
111 Cella Delavrancea ■ **O vară ciudată**
112 Cezar Petrescu ■ **Dumineca orbului**
113 Gárdonyi Géza ■ **Contract de căsătorie**
114 Emmanuel Roblès ■ **Ceasul limpezirilor**
115 Jean Cayrol ■ **Să nu uitați că ne iubim**
● **Străinele corpuri**
116 Thomas Hardy ■ **Doi ochi albaștri**
117 Corneliu Ștefanache ■ **Ziua uitării**